

Copiii Căpitanului Grant

Jules Verne

O călătorie în jurul lumii

PARTEA ÎNTÂI — CĂLĂTORIE ÎN AMERICA DE SUD

Capitolul I. Balance-fish

La 26 iulie 1864, sub o adiere puternică de vânt dinspre nord-est, un iaht măreț evolua cu toată iuțeala pe valurile canalului de nord. Pavilionul Angliei flutura în vârful catargului de dinapoi; la extremitatea marelui catarg un pavilion albastru purta inițialele *E.G.*, brodate în aur, având deasupra o coroană ducală. Iahtul se numea *Duncan* și aparținea lordului Glenarvan, unul din cei șaisprezece pari scoțieni care făceau parte din Camera Lorzilor și cel mai distins membru al „Royal-Thames-Yacht-Club”-ului, foarte cunoscut în Regatul Unit.

Lordul Edward Glenarvan se găsea pe bord cu tânăra-i soție, lady Helena, și cu unul din verii lui, maiorul Mac Nabbs. *Duncan-ul*, nou construit, făcuse exerciții la câteva mile de golful Clyde, și încerca să se reîntoarcă la Glasgow; insula Arran se zărea de acum la orizont, când matelotul de pe catarg semnală un pește enorm care se zbătea în urma iahtului. Căpitanul John Mangles porunci ca lord Edward să fie prevenit de acest fapt. Lordul urcă pe punte cu maiorul Mac Nabbs și întrebă pe căpitan ce crede asupra vietății.

— Cred că-i un rechin din cei mari, răspunse John Mangles.

— Un rechin prin locurile acestea? exclamă Glenarvan.

— Fără îndoială; el aparține unei specii de rechini care se întâlnesc în toate mările și sub toate latitudinile. E așa-numitul „Balance-Fish”. Dacă înălțimea voastră consimte și dacă lady-ei Glenarvan i-ar fi pe plac să asiste la o vânătoare ciudată, vom ști îndată ce avem de făcut.

— Să pescuim atunci, zise lord Glenarvan.

Apoi trimise un marinar să prevină și pe lady Helena, care veni pe punte, într-adevăr ispitită nespus.

Marea era frumoasă; se puteau urmări pe suprafața ei cu ușurință repezile evoluări ale rechinului, care se cufunda sau se ridica la suprafață cu o surprinzătoare putere. John Mangles dădu ordine. Mateloții aruncară peste bord o pară puternică, prevăzută cu un cârlig la care era pusă ca momeală o bucată enormă de slănină. Cu toate că rechinul era încă la o distanță de cincizeci de coți, simți momeala oferită lăcomiei lui. Se apropie repede de iaht. I se vedeau aripile cenușii la capete, negre la bază, bătând valurile cu violență, pe când coada și-o menținea într-o poziție dreaptă. Pe măsură ce înainta, ochii lui mari, bulbucăți, apăreau umflați de poftă, iar fâlcile, larg deschise, descopereau patru șiruri de dinți. Capul îi era larg și așezat ca un ciocan uriaș în vârful unui mâner.

John Mangles nu se înșelase; acesta era cel mai lacom specimen al familiei rechinilor. Pasagerii și marinarii de pe *Duncan* urmăreau cu încordată atenție mișcările rechinului. Animalul fu de îndată în dreptul cârligului; se întoarse pe spate pentru a-l apuca mai bine și enorma bucată de slănină dispăru în vastul lui gâtlee. Îndată ce se „prinse”, mateloții îl traseră. Rechinul se zbatu cu putere văzându-se smuls din elementu-i natural, apa. Dar se ținu seamă de violența lui; o frânghie prevăzută cu un laț îl apucă de coadă și-i paraliza mișcările. După câteva clipe era zvârlit pe punte.

Îndată, unul din marinari se apropie de dânsul, cu băgare de seamă, și cu o puternică lovitură de topor tăie coada uriașă a animalului.

Pescuirea era terminată; nu se mai puteau teme de nimic din partea monstrului; răzbunarea marinarii era satisfăcută, dar curiozitatea lor, nu. Într-adevăr, pe bordul oricărei corăbii este obiceiul de a se cerceta cu atenție stomacul rechinilor.

Lady Glenarvan nu voi să asiste la această „explorare”, și se întoarse la locul său. Rechinul gâfâia încă; era lung de peste trei metri și cântărea peste șase sute de livre. Dimensiunea și greutatea nu aveau nimic extraordinar; dar dacă „balance-fish” nu este clasat printre uriașii speciei, el se numără printre cei mai de temut. Fu spintecat grabnic cu lovituri de topor. Cârligul pătrunsese până în stomacul absolut gol; evident animalul postise multă vreme, și marinarii înșelați în speranțele lor începeau să-i arunce rămășițele în mare, când conducătorul echipajului observă un obiect grosolan, încurcat puternic în măruntaiele peștelui.

— Ei, ce-i asta? exclamă el.

— O piatră pe care animalul va fi înghițit-o, răspunse unul dintre marinari.

— Da, reluă un altul, e o ghiulea cu sârmă.

— Tăceți, replică Tom Austin, secundul iahtului, nu vedeți că animalul era un bețivan patentat și că a băut nu numai vinul dar și sticla?

— Ce, întrebă lordul Glenarvan, rechinul are în stomac o sticlă?

— O sticlă veritabilă, răspunse șeful de echipaj.

— În cazul acesta, Tom, reluă lord Edward, scoateți-o cu băgare de seamă; sticlele găsite în mare închid adesea documente de preț.

— Crezi? întrebă Mac Nabbs.

— Cred că de multe ori poate fi cu putință.

— Nu te contrazic, răspunse maiorul. Poate că și acum o fi aici vreo taină.

— O vom afla îndată, zise Glenarvan. Ei bine, Tom?

— Iată, răspunse secundul, arătând sticla pe care o scosese nu fără greutate, din stomacul rechinului.

— Bun, zise Glenarvan. Spălați-o și aduceți-mi-o pe dunetă.

Sticla fu depusă pe masa din careu, împrejurul căreia se așezară lordul Glenarvan, maiorul Mac Nabbs, căpitanul John Mangles și lady Helena. Se știe că femeia este curioasă întotdeauna.

Pe mare orice întâmplare constituie un eveniment. Fu un moment tăcere. Era oare aici taina unui dezastru, sau o simplă scrisoare încredințată bunului plac al valurilor de vreun marinăr fără lucru?

Înainte de a fi cercetată în interior, sticla fu examinată pe dinafară. Ea avea o îmbucătură subțire și lungă, al cărei gât puternic purta încă un capăt de sârmă de fier atinsă de rugină; pereții săi erau foarte groși și în stare să suporte o presiune de mai multe atmosfere. Cu aceste sticle, podgorenii din Ai sau din Epernay rup picioarele scaunelor, fără să se spargă. Sticla putuse deci să suporte fără nici o stricăciune primejdia unei lungi pribegiri.

— O sticlă a casei Clicquot, zise simplu maiorul.

Și cum era cunoscător în această materie, afirmația lui fu primită fără tăgadă.

— Dragul meu maior, răspunse lady Helena, puțin ne pasă ce fel de sticlă e dacă nu știm de unde vine.

— Vom ști, dragă Helena, zise lord Edward, și putem afirma de pe-acum că vine de departe. Privește stratul pietrificat care o acoperă: substanțele sunt mineralizate, pentru a zice astfel, sub acțiunea mării. Această rămășiță a plutit multă vreme în ocean, înainte de a fi intrat în pânțele rechinului.

— Dar de unde vine? întrebă lady Glenarvan.

— Așteaptă, așteaptă; trebuie să fii răbdătoare când ai o sticlă ca asta în fața ta.

Glenarvan începu să scormonească stratul care apăra gâtul sticlei; îndată ieși la iveală dopul care era foarte stricat de apă.

— Circumstanță supărătoare, zise lordul Edward, căci dacă se găsește vreo hârtie înăuntru va fi fost vătămată.

— Tot ce se poate, replică maiorul.

— Voi adăuga, reluă Glenarvan, că sticla, rău astupată, avea să se scufunde, și e o fericire că rechinul a înghițit-o pentru ca să ne-o aducă aici pe bord.

— Fără îndoială, răspunse John Mangles, și totuși ar fi fost mai bine s-o fi pescuit-o în mijlocul mării pe o latitudine și o longitudine bine determinate. Studiind curenții atmosferici și marini, se poate recunoaște drumul străbătut; dar cu acești rechini care merg contra vântului și mării, nu mai știi ce să faci.

— Vom vedea, răspunse lord Edward.

Scoase dopul cu multă grijă. Un miros puternic de sare se răspândi.

— Ei bine? întrebă lady Helena cu o nerăbdare specific femeiască.

— Da, zise Glenarvan, nu m-am înșelat! Sunt niște hârtii!

— Documente, documente! strigă lady Helena.

— Numai că, răspunse Glenarvan, par să fie roase de umezeală, și e imposibil să le scoți, căci sunt lipite de pereții sticlei.

— S-o spargem, răspunse maiorul.

— Aș vrea s-o păstrez neatinsă, replică Glenarvan.

— Și eu la fel, răspunse maiorul.

— Fără îndoială, zise lady Helena, dar conținutul este mai prețios decât sticla, și e mai bine s-o sacrificăm.

— Înălțimea voastră să desprindă numai gâtul, zise John Mangles. În felul acesta s-ar putea scoate documentul fără a se sparge sticla.

Era greu să se procedeze în alt fel. Trebui să se întrebuințeze ciocanul, căci învelitoarea de piatră era extrem de tare. Sfărâmăturile căzură pe masă și mai multe bucăți de hârtie ieșiră la iveală, lipite una de alta. Glenarvan le scoase cu grijă, le separă și le întinse pe masă. Lady Helena, maiorul și căpitanul se îngărmădiră în jurul lui.

Capitolul II. Cele trei documente

Pe bucățile de hârtie, jumătate distruse de umezeală, se zăreau câteva cuvinte, numai resturi indescifrabile ale unor rânduri șterse aproape în întregime. Câteva minute, lord Glenarvan le examinează cu atenție; le întoarse în toate felurile; le expuse la lumina zilei; observă cele mai mici urme; privi pe prietenii care îl măsurau cu o privire nerăbdătoare, și zise:

— Sunt aici trei documente distincte, și după cât se pare trei copii ale aceluiași document tradus în trei limbi, unul în englezește, altul în franțuzește și al treilea în nemțește. Cele câteva cuvinte care au scăpat nevătămate nu lasă nici o îndoială în această privință.

— Dar, cel puțin, cuvintele au vreun înțeles? întrebă lady Glenarvan.

— E greu să mă pronunț; sunt foarte incomplete.

— Poate s-ar completa un document prin altul, zise maiorul.

— Desigur, răspunse John Mangles; căci e cu neputință ca apa să fi ros aceste hârtii, exact în aceleași locuri. Alăturând crâmpiele de fraze, vom sfârși prin a le găsi un înțeles.

— Ceea ce vom face, zise lord Edward; dar să procedăm cu metodă. Iată mai întâi documentul în engleză.

Documentul prezenta următorul aranjament al rândurilor și cuvintelor:

Br		
62	i	gow
sink		stra
aland		
skipp	Gr	
that monit of long		
and ssistance lost		

— Iată ceva care nu spune prea mult, zise maiorul.

— Oricum ar fi, răspunse căpitanul, este engleză curată.

— Nici o îndoială în această privință, zise lordul Glenarvan; cuvintele: *sink*, *aland*, *that*, *and*, *lost*, sunt intacte; *skipp* formează evident cuvântul *skipper*, și e vorba de un domn Gr..., probabil căpitanul unui vas naufragiat.

— Să adăugăm, zise John Mangles, cuvintele *monit* și *ssistance*, a căror interpretare este evidentă.

— Ei, dar e ceva, spuse lady Helena.

— Din nenorocire, răspunse maiorul, lipsesc rânduri întregi. Cum să găsim numele unui vas pierdut, locul naufragiului?...

— Le vom găsi, zise lord Edward.

— Fără de îndoială, replică maiorul, care era totdeauna de părerea tuturor, dar în ce fel?

— Completând un document prin altul.

— Să încercăm! exclamă lady Helena.

A doua bucată de hârtie mai vătămată decât cealaltă nu oferea decât cuvinte izolate, așezate în

acest fel:

7 juni

Glas

zwei

atrosen

graus bringt ihnen

E scrisă în nemțește, zise John Mangles, de îndată ce-și aruncă ochii pe hârtie.

— Și dumneata cunoști această limbă, John? întrebă Glenarvan.

— Perfect.

— Spune-ne ce înseamnă.

— Căpitanul cercetă documentul cu atenție și spuse: Mai întâi, iată-ne fixați asupra datei evenimentului. *7 juni* înseamnă 7 iunie. Apropiind această cifră de cifrele documentului englez, 62, avem data completă: 7 iunie 1862.

— Foarte bine, strigă lady Helena, urmează John.

— În același rând, reluă căpitanul, găsesc cuvântul *Glas*, care, alăturat de cuvântul *gow* dat de primul document, înseamnă Glasgow. E desigur vorba de o corabie din portul Glasgow.

— Aceasta e și părerea mea, răspunse maiorul.

— Rândul al doilea lipsește în întregime, reluă John Mangles. Dar în al treilea întâlnesc două cuvinte importante; *zwei* care înseamnă doi și *atrosen*, sau mai bine *matrosen*, al cărui înțeles în limba germană este marinar.

— Probabil, răspunse lord Glenarvan.

— Mărturisesc, reluă căpitanul, că totuși cuvântul următor *graus* mă încurcă. Nu știu cum să-l traduc. Al treilea document ne va face poate să-l înțelegem. Cât despre ultimele două cuvinte, ele se explică ușor. *Bringt ihnen* înseamnă aduceți-le, și dacă le alăturăm cuvântului englez așezat ca și ele în rândul șapte al primului, document, vreau să spun alături de cuvântul *assistance*, fraza: „aduceți-le ajutor”, reiese evidentă.

— Da! Aduceți-le ajutor! zise lord Edward, dar unde se găsesc acești nenorociți? Până acum nu avem nici o indicație asupra locului, și teatrul catastrofei ne este cu totul necunoscut.

— Să sperăm că documentul francez va fi mai deslușit, zise lady Helena.

— Să vedem documentul francez, răspunse Glenarvan. Cum cunoaștem cu toții această limbă, cercetările noastre vor fi mult mai ușoare.

Iată copia exactă al celui de-al treilea document:

trois	ats	tania
	gonie	austral
		abor
contin	pr	cruel indi
jeté		ongit
et 37 degrés 11'		lat

— Sunt și cifre, spuse lady Helena. Priviți!...

— Să procedăm cu băgare de seamă, zise lord Glenarvan, și să începem de la capăt. Dați-mi voie să însemnez unul câte unul cuvintele împrăștiate și incomplete. Văd mai întâi, de la primele litere, că e vorba de o corabie cu trei catarge, al cărei nume, mulțumită documentelor englez și francez, ne este păstrat în întregime: *Britannia*. Din cele două cuvinte următoare *gonie* și *austral*, numai ultimul are un înțeles pe care îl pricepeți cu toții.

— Iată de acum un amănunt prețios, răspunse John Mangles; naufragiul a avut loc în emisfera australă.

— E vag, răspunse maiorul.

— Continui, răspunse lord Edward. Ah! Cuvântul *abor*, radicalul verbului *aborder*. Nenorociții au tras la țarm în vreo parte. Dar unde? *Contin!* Pe un continent?

Cruel! Cruel! strigă John Mangles, dar iată explicația cuvântului nemțesc *graus... grausam...*

„crud”!

— Să continuăm! Să continuăm! zise Glenarvan, al cărui interes era tot mai mult ațâțat pe măsură ce înțelesul cuvintelor se completa. *Indi...* Deci în India au fost aruncați marinarii. Ce înseamnă cuvântul *ongit*? Ah, longitudine! Iată și latitudinea: treizeci și șapte de grade, unsprezece minute. În fine, avem o indicație precisă.

— Dar lipsește longitudinea, zise Mac Nabbs.

— Nu poți să ai totul, dragul meu maior, răspunse lordul Edward. Și exactitatea latitudinii e ceva. Negreșit, documentul francez este cel mai complet din toate. E evident că fiecare din ele e traducerea cuvânt cu cuvânt a celorlalte, căci toate conțin același număr de rânduri. Trebuie acum să le reunim, să le traducem într-o singură limbă și să le căutăm înțelesul cel mai logic și cel mai lămurit.

— Vei face traducerea în franțuzește, în englezește sau în nemțește? întrebă maiorul.

— În franțuzește, răspunse Glenarvan, pentru că cea mai mare parte din cuvintele interesante ne-au fost păstrate în această limbă.

— Înălțimea voastră are dreptate, zise John Mangles. Dealtfel, această limbă ne este cunoscută.

— Ne-am înțeles. Voi scrie documentul reunind resturile cuvintelor și crâmpiele de frază, respectând intervalele care le separă și completând pe acelea al căror înțeles nu poate fi îndoielnic; apoi le vom compara și le vom judeca.

Glenarvan luă condeiul și după câteva clipe dădu prietenilor săi o hârtie pe care erau însemnate următoarele rânduri, aici traduse:

7 Iunie 1862 tricatargul Britannia Glasgow

scufundat	gonia	austral
spre uscat	doi mateloți	
căpitan Gr	abor	
contin	pr	crud
aruncat acest document	longitudine	indi
și 37°11' latitudine	Aduceți-le ajutor	
pierduți		

— Un marinar preveni pe căpitan că *Duncan-ul* intra în golful Clyde și-i ceru ordine.

— Care sunt intențiile înălțimii voastre?, zise John Mangles, adresându-se lordului Glenarvan.

— Să ajungem la Dumbarton cât mai repede, John; apoi, pe când lady Helena se va întoarce la Malcolm-Castle, eu mă voi duce la Londra să supun documentul Amiralității.

John Mangles dădu ordinele în consecință, și matelotul le transmise secundului.

— Acum, prieteni, zise lord Edward, să continuăm cercetările. Suntem pe urma unei mari catastrofe. Viața vreunui om depinde de înțelepciunea noastră. Să întrebuițăm deci toată priceperea pentru ca să ghicim dezlegarea dureroasei enigme.

— Suntem gata, dragul meu Edward, răspunse lady Helena.

— Mai întâi, reluă Glenarvan, în acest document trebuie să ținem seamă de trei lucruri bine deosebite:

1. Lucrurile pe care le știm; 2. Cele pe care le putem presupune; 3. Cele pe care nu le știm. Ce știm? Că la 7 iunie 1862 o corabie cu trei catarge, *Britannia*, din Glasgow s-a scufundat; că doi mateloți și căpitanul au aruncat acest document la 37°11' latitudine și că cer ajutor.

— Perfect, replică maiorul.

— Ce putem presupune? reluă Glenarvan. Mai întâi că naufragiul a avut loc în mările australe, și vă atrag atenția asupra cuvântului *gonie* (gonia). Nu indică el oare numele unei țări?

— Patagonia! exclamă lady Helena.

— Fără îndoială.

— Dar Patagonia străbătută de paralela treizeci și șapte? întrebă maiorul.

— Aceasta e ușor de verificat, răspunse John Mangles desfășurând o hartă a Americii meridionale. E chiar așa. Patagonia e atinsă de paralela treizeci și șapte. Ea taie Araucania, străbate de-a curmezișul Pampasurilor nordul ținuturilor patagoneze și se pierde în Atlantic.

— Bine. Să continuăm presupunerile. Cei doi mateloți și căpitanul, *abor...* abordează, ce? *Contin...* continentul; înțelegeți, un continent și nu o insulă. Ce se întâmplă cu dâșii? Aveți aici două litere providențiale *pr...* care vă fac cunoscută soarta lor.

— În adevăr acești nenorociți sunt prinși sau prizonieri. De cine? De indieni cruzi. Sunteți convinși? Cuvintele nu sar singure în locurile goale? Acest document nu e clar înaintea ochilor voștri? Nu se face lumină în mintea voastră?

Glenarvan vorbea cu convingere; ochii săi arătau o încredere absolută. Căldura sa se transmitea celor ce-l ascultau. Ca și dânsul, ei exclamară: „E evident! E evident!”

Lord Edward reluă după un moment:

— Toate aceste ipoteze, prieteni, îmi par extrem de plauzibile; după mine, catastrofa a avut loc pe coastele Patagoniei. Dealtfel, voi întreba la Glasgow care era destinația *Britanniei*, și vom ști dacă a putut să fie târâtă prin locurile acelea.

— Oh, nu avem nevoie să căutăm așa departe, răspuse John Mangles. Am aici colecția *Mercantile and Shipping Gazette*, care ne va da indicații precise.

— Să vedem! Să vedem, zise lady Helena.

John Mangles luă un teanc de jurnale din anul 1862, și începu să răsfoiască repede. Căutările lui nu durară mult. Spuse cu un accent de mulțumire:

— 30 mai. Peru! Callao! Încărcat pentru Glasgow, *Britannia*, căpitanul Grant.

— Grant! strigă lord Glenarvan, e scoțianul îndrăzneț care a voit să fondeze o nouă Scoție în mările Pacificului!

— Da, răspuse John Mangles, cel care în 1861 s-a îmbarcat pe *Britannia* la Glasgow și despre care nu am mai avut știri.

— Nu mai e nici o îndoială! Nu mai e nici o îndoială! zise Glenarvan. E chiar el! *Britannia* a părăsit Callao la 30 mai, iar la 7 iunie, opt zile după plecarea lui, s-a pierdut pe coastele Patagoniei. Iată întreaga-i odisee în aceste resturi de cuvinte care păreau indescifrabile. Vedeți, prieteni, că se ține seama de ceea ce putem presupune. Cât despre cele pe care nu le știm, ele se reduc la una singură, la gradul de longitudine care ne lipsește.

— Ne este inutil, răspuse John Mangles, fiindcă țara este cunoscută, și numai cu latitudinea noastră însărcina să merg drept la teatrul naufragiului.

— Știm totul atunci! zise lady Glenarvan.

— Tot, draga mea Helena, și locurile pe care marea le-a lăsat între cuvintele documentului, le voi umple fără greutate, ca și cum aş scrie după dictarea căpitanului Grant.

Lordul Glenarvan reluă condeiul și, fără a ezita, întocmi nota următoare:

La 7 iunie 1862, corabia cu trei catarge, Britannia, din Glasgow s-a scufundat pe coastele Patagoniei în emisfera australă.

Îndreptându-se spre pământ, doi mateloți și căpitanul Grant vor să încerce să abordeze continentul, unde vor fi prizonierii cruzilor indieni.

Ei au aruncat acest document la... grade longitudine și 37°11' latitudine. Veniți-le în ajutor, sau vor fi pierduți.

— Oh, dragul meu Edward, zise lady Helena, dacă nenorociții au să-și revadă patria, ție îți vor datora această fericire.

— Și au să și-o revadă, răspuse Glenarvan. Documentul e prea lămurit, prea clar, prea sigur, pentru ca Anglia să ezite a veni în ajutorul a trei din fiii săi, părăsiți pe o coastă pustie. Ceea ce a făcut pentru Franklin și atâția alții, o va face astăzi pentru naufragații de pe *Britannia*!

— Dar acești nenorociți, reluă lady Helena, au fără îndoială o familie care le plânge pierderea. Poate că acest sărman căpitan Grant are o soție, are copii...

— Ai dreptate, scumpa mea Lady, și mă însărcinez să-i înștiințez că nu-i pierdută orice speranță. Acum, prieteni, să ne suim pe dunetă, căci trebuie să ne fi apropiat de port.

Într-adevăr, *Duncan* își mărise iuțeala; atingea țărmurile insulei Bute, și lăsa valea Rothesay cu fermecătoru-i orășel; trecu prin strâmtoarele înguste ale golfului, evolua înaintea Greenock-ului, iar la orele șase seara, ancora la picioarele stâncii de bazalt din Dumbarton, încoronată de celebrul castel al eroului scoțian, Wallace.

Trăsura aștepta acolo pe lady Helena spre a o duce la Malcolm-Castle, împreună cu maiorul Mac Nabbs.

Lordul Glenarvan, după ce-și îmbrățișa soția, se aruncă în expresul de Glasgow.

Înainte de a pleca, încredințase unui agent dibaci o notă importantă, iar telegraful electric comunica după câteva minute ziarelor *Times* și *Morning Chronicle* următorul avis:

„Pentru informații asupra corăbiei cu trei catarge, *Britannia*, din Glasgow, căpitan Grant, a se adresa lordului Glenarvan, Malcolm-Castle, Luss, districtul Dumbarton, Scoția”.

Capitolul III. Malcolm-Castle

Castelul din Malcolm e așezat lângă orașelul Luss, care stăpânește valea. Apele limpezi ale lacului Lomond scaldă granitul pereților săi. Din timpuri imemorabile el aparținea familiei Glenarvan care păstra în țara lui Rob-Roy și a lui Fergus Mac Gregor, obiceiurile ospitaliere ale vechilor eroi din romanele lui Walter Scott. Din vremea revoluției sociale în Scoția, un mare număr de vasali care nu puteau să plătească arenze mari vechilor șefi de triburi, fură alungați; unii muriseră de foame; alții se făcuseră pescari; alții emigrară. Era o disperare generală.

Singuri între toți, Glenarvanii crezură că devotamentul leagă pe cei mari ca și pe cei mici, și rămaseră credincioși celor ce le țineau moșiile. Nici unul nu părăsi căminul; nimeni nu părăsi pământul în care se odihneau strămoșii; toți rămaseră în tribul vechilor lor stăpâni. Astfel, chiar în această epocă, în acest secol de răceală și de dezbinare, familia Glenarvan nu avea decât scoțieni la castelul din Malcolm ca și pe bordul vasului *Duncan*; toți coborau din vasalii lui Mac Gregor, Mac Farlane, Mac Nabbs, Mac Naughtons; erau din districtele Stirling și Dumbarton; oameni bravi, devotați cu trup și suflet stăpânului lor; dintre ei unii vorbeau încă celtica vechii Caledonii.

Lordul Glenarvan poseda o avere imensă; el o întrebuința făcând mult bine; bunătatea sa îi întrecea generozitatea, căci una era infinită pe când cealaltă avea fatalmente, limite. Seniorul de Luss, *laird-ul* din Malcolm, își reprezintă districtul în Camera Lorzilor. Dar cu ideile sale iacobine, puțin dispus să fie pe placul casei de Hanovra, era destul de rău privit de oamenii de stat ai Angliei; se mai adăuga și faptul că se ținea legat de tradițiile strămoșilor, rezistând cu energie în fața încălcărilor politice ale „celor din sud”.

Totuși, lord Glenarvan nu era nici om înapoiat, nici slab de spirit, nici de o inteligență redusă; dar ținând ușile comitatului larg deschise progresului, el rămânea scoțian în suflet, și pentru gloria Scoției se ducea să lupte cu iahturile lui de curse la regatele *Royal Thames Yacht Club*.

Lordul Edward Glenarvan avea treizeci și doi de ani; statura înaltă, trăsăturile puțin severe, privirea de o bunătate infinită, persoana-i imprimată de poezia Țării de Sus. Era cunoscut ca viteaz până la exces, întreprinzător, cavaler, un Fergus al secolului XIX-lea, dar mai cu seamă, bun. Ar fi dat săracilor și haina de pe el.

Lordul Glenarvan era însurat de-abia de trei luni; luase în căsătorie pe domnișoara Helena Tuffnel, fiica marelui voiajor William Tuffnel, una din numeroasele victime ale științei geografice și ale pasiunii descoperirilor.

Miss Helena nu aparținea unei familii nobile, dar era scoțiană, ceea ce însemna totul în ochii lordului Glenarvan; din această fată fermecătoare, curajoasă, devotată, seniorul de Luss făcuse tovarășa vieții sale. Într-o zi o întâlnise trăind singură, orfană, aproape fără avere, în casa tatălui ei la Kilpatrick. Înțelesese că biata fată va fi o femeie curajoasă; o luă în căsătorie. Miss Helena avea douăzeci și doi de ani; era blondă și cu ochi albaștri ca apa lacurilor scoțiene pe o dimineată frumoasă de vară. Iubirea pentru bărbatul său îi întrecea recunoștința. Îl iubea ca și cum dânsa ar fi fost bogata moștenitoare și el orfanul părăsit. Cât despre fermierii și servitorii ei, erau gata să-și dea viața pentru aceea pe care o numeau: „Milostiva doamnă din Luss”.

Lordul Glenarvan și lady Helena trăiau fericiți la Malcolm-Castle, în mijlocul naturii superbe și sălbatice, plimbându-se sub aleile întunecoase de castani și de sicomori, pe malurile lacului unde răsunau încă imnurile de război din timpurile vechi, în fundul trecătorilor necultivate în care istoria Scoției este scrisă pe ruinele seculare. Uneori rătăceau în pădurile de mesteceni sau de molifiți, în mijlocul câmpiilor întinse, acoperite de buruieni îngălbenite; altă dată urcau culmile abrupte ale lui Ben Lomond sau alergau călare printre luncile părăsite, studiind, înțelegând, admirând, acest ținut poetic numit „Țara lui Rob-Roy” și toate lacurile celebre, așa de mult cântate de Walter Scott. Seara, pe înnoptate, când se aprindea la orizont „lanterna lui Mac Farlane”, rătăceau de-a lungul bartazenelor, veche galerie circulară, care făcea o salbă de creneluri în zidul castelului Malcolm, și acolo, gânditori,

uitați și ca singuri pe lume așezați pe vreo piatră izolată în liniștea naturii, sub razele palide ale lunii, pe când la poalele munților întunecați se făcea încetul cu încetul noapte, rămăneau înfășurați în acest extaz limpede și în această admirație intimă al cărei secret, pe pământ, îl au numai inimile iubitoare.

Astfel se petrecură primele luni ale căsniciei lor. Dar lord Glenarvan nu uita că soția lui era fiica unui mare călător; își zise că lady Helena trebuia să aibă toate aspirațiile tatălui ei și nu se înșela. *Duncan* fu construit; el era destinat să ducă pe lordul și lady Glenarvan către cele mai frumoase țări ale lumii, pe valurile Mediteranei, până la insulele Arhipelagului. Judecați bucuria lady-ei Glenarvan când soțul ei îi puse la dispoziție *Duncan-ul*. În adevăr, este oare o fericire mai mare decât aceea de a-ți plimba iubirea către fermecătoarele ținuturi ale Greciei și să vezi răsărind luna de miere pe țărmurile încântătoare ale Orientului?

Totuși, lordul Glenarvan plecase la Londra. Doar era vorba de salvarea nenorociților naufragiați; de această absență, lady Helena se arăta mai mult nerăbdătoare decât tristă; a doua zi o depeșă a soțului său o făcu să spere o întoarcere grabnică; seara, o scrisoare cerea o prelungire; propunerile lordului Glenarvan întâlneau oarecare dificultăți; a treia zi, o nouă scrisoare în care lordul Glenarvan nu-și ascundea nemulțumirea în privința amiralității.

În această zi, lady Helena începu să fie neliniștită. Seara se găsea singură, când intendentul castelului, Mr. Halbert, veni s-o întrebe dacă voiește să primească o fată și un băiat, amândoi tineri, care doreau să vorbească lordului Glenarvan.

— Oameni din împrejurimi? zise lady Helena.

— Nu, doamnă, răspunse intendentul, căci nu-i cunosc. Au sosit chiar acum pe drumul de fier din Balloch și de la Balloch la Luss au venit pe jos.

— Roagă-i să urce, Halbert, zise lady Glenarvan. Intendentul ieși. După câteva clipe fata și băiețelul fură introduși în camera lady-ei Glenarvan. Erau soră și frate; după asemănarea lor nu te puteai îndoi. Fata avea șaisprezece ani. Chipu-i frumos, puțin obosit, ochii care trebuiseră să fi plâns adesea, înfățișarea-i resemnată dar curajoasă, portul sărac dar curat, inspirau simpatie. Ținea de mână un băiat de doisprezece ani cu înfățișarea mohorâtă, și care părea să ia sub protecția-i pe sora lui. Serios! Cine ar fi necăjit pe fată, ar fi avut de-a face cu acest omuleț!

Sora rămase încurcată puțin găsindu-se înaintea lady-ei Helena. Aceasta se grăbi să deschidă vorba:

— Doriți să-mi vorbiți? zise ea încurajând cu privirea pe tânăra fată.

— Nu, răspunse băiatul cu ton hotărât, nu dumneavoastră, ci însuși lordului Glenarvan.

— Scuzați, doamnă, zise atunci sora privindu-și fratele.

— Lordul Glenarvan nu-i la castel, reluă lady Helena, dar sunt soția lui și dacă-l pot înlocui pe lângă dumneavoastră...

— Sunteți lady Glenarvan? întrebă fata.

— Da, miss.

— Soția lordului Glenarvan din Malcolm-Castle, care a publicat în *Times* o notă cu privire la naufragiul

Britanniei?

— Da, da! răspunse lady Helena cu grabă, dar dumneata?

— Eu sunt miss Grant, iar tânărul este fratele meu.

— Miss Grant, miss Grant! exclamă lady Helena, îmbiind-o aproape de dânsa; îi luă mâinile și mângâie obraji omulețului.

— Doamnă, reluă fata, ce știți de naufragiul tatălui meu? Trăiește? Îl vom vedea vreodată? Vorbiți, vă rog!

— Scumpă copilă, n-aș vrea să-ți dau o speranță iluzorie...

— Vorbiți, doamnă, vorbiți! Sunt pregătită contra durerii și pot auzi totul.

— Scumpă copilă, cu ajutorul lui Dumnezeu s-ar putea să-ți revezi într-o zi tatăl.

— Doamne! Doamne! exclamă miss Grant care nu-și putu reține lacrimile, pe când Robert acoperea cu sărutări mâinile lady-ei Glenarvan.

Când primele porniri ale acestei dureroase bucurii trecură, fata puse întrebări nenumărate; Lady Helena îi povesti istoria documentului, cum se pierduse *Britannia* pe coastele Patagoniei, în ce fel, după naufragiul, căpitanul și doi marinari, singurii supraviețuitori, trebuiseră să ajungă pe continent; în fine, cum implorau ajutorul lumii întregi în documentul scris în trei limbi și aruncat în largul

oceanului.

În timpul povestirii, Robert Grant urmărea din ochi pe lady Helena; viața îi era suspendată de un fir de păr, imaginația-i de copil îi descria scenele teribile a căror victimă fusese tatăl său; îl vedea pe puntea Britanniei; îl urmărea în mijlocul valurilor; se agăța împreună cu dânsul de stâncile coastei, se târa gâfâind pe nisip, în afară de primejdia valurilor. În mai multe rânduri, în timpul povestirii, îi scăpau de pe buze unele exclamații:

— Ah, tată! Bunul meu tată! strigă el, strângându-se lângă sora sa.

Cât despre miss Grant, ea asculta cu mâinile împreunate pe piept și nu pronunță un cuvânt până în momentul când povestirea luă sfârșit. Atunci zise:

— Ah, doamnă, dar documentul?

— Nu-l mai am, scumpa mea copilă, răspunse lady Helena.

— Nu-l mai aveți?

— Nu, chiar în interesul tatălui vostru, el a trebuit să fie dus la Londra de lordul Glenarvan; dar v-am spus tot ce cuprindea, cuvânt cu cuvânt, și cum am ajuns să-i regăsim adevăratul înțeles; din crâmpiele de fraze aproape șterse, valurile au cruțat câteva cifre; din nenorocire longitudinea...

— Ne vom lipsi de dânsa! strigă băiatul.

— Da, domnule Robert, răspunse Helena surâzând, văzându-l așa de hotărât. Așa că, miss Grant, cele mai mici amănunte ale acestui document vă sunt cunoscute ca și mie.

— Da, doamnă, răspunse fata, dar aș fi voit să văd scrisul tatălui meu.

— Ei bine, mâine, mâine poate lordul Glenarvan va fi înapoi. Soțul meu având cu el acest document, a voit să-l supună comisarilor Amiralității, ca să obțină imediata trimitere a unei corăbii în căutarea căpitanului Grant.

— E cu putință, doamnă? Ați făcut aceasta pentru noi?

— Da, draga mea, și-l aștept pe lordul Glenarvan dintr-un moment într-altul.

— Doamnă, zise tânăra fată cu un accent de profundă recunoștință și cu o înflăcărare religioasă, lordul Glenarvan și dumneavoastră, fiți binecuvântați!

— Dragă copilă, răspunse lady Helena, nu merităm nici o mulțumire; oricine în locul nostru ar fi făcut la fel. Fie ca să se realizeze speranțele pe care v-am lăsat să le întrezăriți! Până la întoarcerea lordului Glenarvan veți locui la castel...

— Doamnă, răspunse fata, n-aș vrea să abuzez de simpatia pe care o arătați unor străini.

— Străini, dragă copilă? Nici fratele duminale și nici dumneata nu sunteți străini în această casă și vreau ca la sosirea sa, lordul Glenarvan să aducă la cunoștința copiilor căpitanului Grant ceea ce va face pentru salvarea tatălui lor.

Nu se putea refuza o propunere făcută cu atâta bunăvoință. A fost convenit deci, ca miss Grant și fratele ei să aștepte la Malcolm-Castle întoarcerea lordului Glenarvan.

Capitolul IV. O propunere a lady-ei Glenarvan

În timpul convorbirii, lady Helena nu vorbise de temerile exprimate în scrisorile lordului Glenarvan cu privire la primirea făcută de către comisarii Amiralității cererii sale. Nu a fost spus nici un cuvânt cu privire la captivitatea căpitanului Grant în mijlocul indienilor. La ce bun să mai întristezi pe sărmanii copii și să micșorezi speranțele ce încolțiseră în sufletele lor? Lady Helena tăcuse deci în această privință, și după ce satisfăcu toate întrebările domnișoarei Grant, se interesă la rândul ei despre viața -i, despre situația fetei ce părea a fi singura protectoare a fratelui său.

Auzi o poveste simplă și mișcătoare, care mări încă dragostea lady-ei Glenarvan pentru biata ființă.

Miss Mary și Robert Grant erau singurii copii ai căpitanului. Harry Grant își pierduse soția la nașterea lui Robert, și în timpul lungilor sale călătorii își lăsa copiii în grija unei verișoare bătrâne. Căpitanul Grant era un ofițer îndrăzneț, un om care își cunoștea bine meseria, bun marinar și totodată bun negustor, reunind astfel o dublă aptitudine prețioasă *skipper-ilor* marinei comerciale. Copiii săi și el locuiau în orașul Dundee, districtul Perth din Scoția. Căpitanul Grant era, deci, un copil al țării; tatăl său, un preot din Saint Katrine's Church, îi dăduse o educație completă crezând că aceasta nu poate face rău nimănui, nici chiar unui căpitan de corabie.

În timpul primelor sale călătorii pe mare, mai întâi ca secund și apoi în calitate de *skipper*, afacerile îi reușiră, și câțiva ani după nașterea lui Robert, Harry se găsea posesorul unei mici averi.

Atunci îi veni în minte o idee mare, care îi făcu numele popular în Scoția. Ca și Glenarvanii și câteva familii mari din Lowlands ³, el era separat cu inima, dacă nu cu fapta, de cotorpitoarea Anglie. În ochii lui interesele țării sale nu puteau fi acelea ale anglo-saxonilor, și, pentru a le da o dezvoltare personală, se hotărî să întemeieze o colonie întinsă scoțiană în unul din continentele Oceaniei. Visa pentru viitor această independență de care Statele Unite dăduseră exemplu, independență pe care Indiile și Australia și-o pot cuceri într-o zi? Poate! Poate că lăsa să i se ghicească speranțele secrete. Se înțelege deci că guvernul refuzase să dea o mână de ajutor proiectului său de colonizare; făcu chiar căpitanului Grant dificultăți care în orice altă țară l-ar fi deznădăjduit. Dar Harry nu se dădu bătut; el făcu apel la patriotismul compatrioților săi, își puse averea în serviciul cauzei sale, construi o corabie și, ajutat de un echipaj de elită, după ce-și încredință copiii bătrânei sale rude, plecă pentru a explora marile insule ale Pacificului. Era în anul 1861. Timp de un an, până în mai 1862, avură vești de la dânsul; dar de la plecarea sa din Callao, din luna iunie, nimeni nu mai auzi vorbindu-se de *Britannia* și „Gazeta Maritimă” deveni mută asupra soartei căpitanului.

În aceste împrejurări, bătrâna verișoară a lui Harry Grant muri, astfel că cei doi copii rămaseră singuri pe lume. Mary Grant avea atunci paisprezece ani; nu dădu însă înapoi din fața situației care îi era dată și se jertfi cu totul fratelui ei care era copil încă. Trebuia să-l crească, sa-l instruiască. Prin economii, cu prudență și înțelepciune, lucrând zi și noapte, aparținându-i cu totul, sora ajunse să completeze educația fratelui și își îndeplini cu mult curaj datoriile-i materne.

Cei doi copii trăiau deci în Dundee în această situație înduioșătoare. Mary nu se gândea decât la fratele ei și visa pentru dânsul un viitor fericit. Pentru dânsa, vai! *Britannia* era de veci pierdută și tatăl mort de-a binelea. Trebuie să renunțăm, deci, de a zugrăvi emoția ei când însemnarea din *Times*, pe care întâmplarea i-a aruncat-o sub ochi, o scoase deodată din necazuri.

Nu putea șovăi; hotărârea ei fu luată îndată. Chiar dacă ar fi trebuit să afle că corpul căpitanului Grant fusese găsit pe o coastă pustie, în fundul unei corăbii stricate, era mai bine decât îndoiala neîncetată, veșnica tortură a necunoscutului. Spuse totul fratelui ei; chiar în aceeași zi, cei doi copii luară trenul din Perth, iar seara sosiră la Malcolm-Castle.

Iată povestirea tristă pe care Mary Grant o spuse lady-ei Glenarvan, cu simpatie, fără a se gândi că în toate acestea, în timpul lungilor ani de încercări, se comportase ca o fată eroică; dar lady Helena se gândi la aceasta, și în mai multe rânduri, fără a-și ascunde lacrimile, strângea în brațele ei pe cei doi copii ai căpitanului Grant.

Cât despre Robert, i se păru că aude această povestire pentru prima oară; ascultându-și sora, deschidea ochii mari; înțelegea tot ce făcuse ea, tot ce suferise și la urmă, înconjurând-o cu brațele, exclamă din adâncul inimii sale:

— Ah, mamă! Scumpă mamă!

Se înnoptase. Lady Helena ținând seama de osteneala celor doi copii, nu voi să mai prelungească iar convorbirea. Mary Grant și Robert fură conduși în odăile lor și adormiră visând un viitor mai bun.

După plecarea lor, lady Helena îl chemă pe maior, aducându-i la cunoștință evenimentul serii.

— Această Mary Grant e o ființă bravă, zise Mac Nabbs.

— Facă cerul ca soțul meu să reușească în întreprinderea sa, răspunse lady Helena; situația acestor doi copii ar fi îngrozitoare.

— Va reuși, replică Mac Nabbs. Altminteri lorzii Amiralității ar avea o inimă mai tare decât piatra Portland-ului.

Cu toată această asigurare, lady Helena petrecu noaptea în cele mai vii temeri și nu se putu odihni un moment.

A doua zi, Mary Grant și fratele său, treziți din zori, se plimbau în curtea castelului, când răsună uruitul unei trăsurii. Lordul Glenarvan se reîntorcea la Malcolm-Castle cu toată iuțeala cailor săi. De îndată, lady Helena însoțită de maior apăru în curte, ieșind în întâmpinarea soțului. Acesta părea trist, decepționat, furios. Își strângea soția în brațe. Nu rostea un cuvânt.

— Ei bine, Edward, Edward! exclamă lady Helena.

— Scumpa mea, răspunse lordul Glenarvan, acești oameni n-au inimă!

— Au refuzat?!...

— Da, mi-au refuzat o corabie! Au vorbit de milioanele cheltuite în zadar în căutarea lui

Franklin! Au declarat documentul obscur, de neînțeles! Au spus că naufragiul acestor nenorociți durează de doi ani, și că sunt puțini sorți de a-i regăsi! Au susținut că, prizonieri ai indienilor, vor fi fost târâți înăuntrul țării, că nu se poate scotoci toată Patagonia pentru a regăsi trei oameni — trei scoțieni — că această căutare ar fi zadarnică și periculoasă, că va costa mai multe victime decât va mântui. În sfârșit, au dat toate motivele rele ale oamenilor care vor să refuze. Își aduceau aminte de proiectele căpitanului. Nenorocitul Grant este pierdut pentru totdeauna!

— Tată! Sărmanul meu tată! strigă miss Grant aruncându-se la picioarele lordului Glenarvan.

— Tatăl dumitale? Ce? Miss... zise acesta surprins de a vedea fata la picioarele lui.

— Da, Edward, sunt miss Mary și fratele ei, răspunse lady Helena, cei doi copii ai căpitanului Grant pe care Amiralitatea îi condamnă să rămână orfani!

— Ah, miss, reluă lordul Glenarvan, ridicând pe tânăra fată; dacă aș fi știut de prezența dumitale...

Mai mult nu spuse. O tăcere penibilă, întretăiată de hohote de plâns, domnea în curte. Nimeni nu ridica glasul, nici lordul Glenarvan, nici lady Helena, nici maiorul, nici servitorii castelului. Dar prin atitudinea lor, toți acești scoțieni protestau contra guvernului englez.

După câteva minute maiorul luă cuvântul:

— Așadar, nu mai ai nici o speranță?

— Nici una.

— Ei bine, strigă tânărul Robert, mă voi duce la acești oameni și... vom vedea....

Robert nu-și isprăvi amenințarea, căci sora sa îl opri; dar pumnul său închis arăta intenții puțin pașnice.

— Nu, Robert, zise Mary Grant, nu! Să mulțumim bravilor seniori de cele ce au făcut pentru noi; să le păstrăm recunoștință veșnică și să plecăm.

— Mary! strigă lady Helena.

— Miss, unde vrei să te duci? zise lord Glenarvan.

— Mă duc să mă arunc la picioarele reginei, răspunse fata. Vom vedea dacă va rămâne surdă la rugămintile a doi copii care cer viața tatălui lor.

Lordul Glenarvan clătină capul; nu s-ar fi îndoit de bunătatea reginei, dar știa că Mary Grant n-o să poată ajunge până la dânsa. Muritorii de rând ajung foarte greu la treptele unui tron, și se pare că stă scris pe ușa palatelor regale ceea ce englezii scriu pe roata de cârmă a corăbiilor lor: *Passengers are requested not to speak to the man at the wheel*

Lady Helena înțelesese gândul soțului ei; știa că fata ar fi încercat un demers inutil; îi vedea pe copii ducând de acum înainte o existență jalnică. Îi veni în minte un gând mare și generos.

— Mary Grant, așteaptă, copilul meu, și ascultă ce doresc să spun.

Fata își ținea fratele de mâna și se pregătea de plecare. Se opri. Lady Helena, cu ochii umezi, dar cu glas sigur, înainta către soțul ei, și-i zise:

— Edward, scriind această scrisoare și aruncând-o în mare, căpitanul Grant o încredințase lui Dumnezeu, Dumnezeu ne-a transmis-o nouă! Fără îndoială, Dumnezeu a voit să ne însărcineze cu salvarea acestor nenorociți.

— Ce vrei să spui, Helena? întrebă lord Glenarvan. O tăcere profundă domnea.

— Vreau să spun că trebuie să te socoți fericit de a începe viața în căsnicie printr-o faptă bună. Ei bine, dumneata, dragul meu Edward, ca să-mi faci o bucurie, ai pus la cale o călătorie de plăcere! Dar ce plăcere ar fi mai adevărată, mai utilă, decât salvarea unor nenorociți pe care țara îi părăsește?

— Helena! strigă lord Glenarvan.

— Da, mă înțelegi, Edward; *Duncan-ul* este un vas bun și îndrăzneț. El poate înfrunta mările de sud! Poate face înconjurul lumii, și îl va face dacă va trebui! Să plecăm, Edward! Să mergem în căutarea căpitanului Grant!

Lord Glenarvan întinsese brațele către soția sa; zâmbea și o strângea la piept, pe când Robert și Mary sărutau mâinile binefăcătorului lor.

Servitorii castelului, emoționați și entuziasmați, scoaseră acest strigăt de recunoștință:

— Ura, trăiască doamna de Luss! Ura, de trei ori ura, trăiască lordul și lady Glenarvan!

Capitolul V. Plecarea vasului Duncan

S-a spus că lady Helena avea un suflet tare și generos. Ceea ce făcuse până acum este o probă

indiscutabilă. Lordul Glenarvan fu cu drept cuvânt mândru de femeia lui nobilă, capabilă să-l înțeleagă și să-l urmeze. Ideea de a pleca în ajutorul căpitanului Grant îl stăpânise la Londra când i-a fost respinsă propunerea; dacă nu o luase înaintea lady-ei Helena, era fiindcă nu se putuse hotărî de a se despărți de dânsa. Dar fiindcă lady Helena cerea singură să plece, orice șovăială nu își mai avea rostul; servitorii castelului salutară cu strigătele lor această propunere; era vorba de a se scăpa niște frați, scoțieni ca și ei, și lordul Glenarvan se uni cu însuflețire la omagiile aduse doamnei de Luss.

Plecarea odată hotărâtă, nu mai avea de pierdut nici o oră. Chiar în aceeași zi lord Glenarvan expedie lui John Mangles ordinul de a aduce *Duncan-ul* la Glasgow și de a pregăti totul pentru o călătorie în mările sudice. Dealtfel, formulându-și propunerea, lady Helena nu nesocotise prea mult calitățile *Duncan-ului*; construit în condiții remarcabile de soliditate și viteză, el putea să încerce o călătorie cât de lungă.

Era un iaht cu aburi de cel mai frumos model; cântărea 210 tone și primele corăbii care abordară Lumea Nouă, acelea ale lui Columb, Vespucci, Pinzon, Magellan, erau de dimensiuni mult mai mici.

Duncan-ul avea două catarge: un catarg prora cu o vergă mare, un gabier, un zburător și o rândunică. Un catarg mare purtând cruceta și o săgeată indicatoare a direcției vântului, în plus o velă trincă, un foc mare, un foc mic și velele strai. Dar înainte de toate tăria vasului se bizaia pe forța lui mecanică. Mașina, de o putere de 160 de cai, construită după un sistem nou, poseda aparate de supraîncălzire care dădeau o presiune mai mare aburilor. *Duncan-ul* sub presiune, putea dobândi o viteză superioară tuturor vaselor obținute până în acea zi.

Într-adevăr, în timpul încercărilor sale în golful Clyde, făcuse după *patent-long* până la 17 mile pe oră. Deci, așa cum era, putea să facă înconjurul lumii. John Mangles nu avu să se îngrijească decât de pregătirile interioare.

Prima lui grijă constă în mărirea camerelor de provizii pentru ca să poată lua cea mai mare cantitate cu puțință de cărbuni, căci pe drum e greu de reînnoit aprovizionările de combustibil. Aceleași precauții fură luate și pentru sufragerie.

John Mangles făcu așa încât înmagazina provizii pentru doi ani; banii nu-i lipseau și avu destul încă, spre a cumpăra un tun care se învârtea împrejurul său, și care fu așezat pe extremitatea prorei iahtului; nu se știe ce se poate întâmpla, și e totdeauna bine să poți arunca o ghiulea de opt milimetri, la o distanță de patru mile.

John Mangles, trebuie s-o spunem, se pricepea la aceasta; cu toate că nu comanda decât un iaht de plăcere, se număra printre cei mai buni căpitani din Glasgow; avea 39 de ani, iar trăsăturile puțin aspre îi arătau în aceeași măsură curaj și bunătate. Era un copil al castelului, pe care familia Glenarvan îl crescuse și din care făcu un marinar îndrăzneț; în unele din lungile-i călătorii, John Mangles dădu adesea dovezi de dibăcie, de energie și de sânge rece. Când lordul Glenarvan îi oferă comanda *Duncan-ului*, el o primi cu toată inima, căci iubea ca pe un frate pe seniorul din Malcolm-Castle, și căuta totdeauna ocazia de a-i fi de folos.

Secundul, Tom Austin, era un vechi marinar, de toată încrederea; douăzeci și cinci de oameni împreună cu căpitanul și secundul, alcătuiau echipajul *Duncan-ului*, toți erau din districtul Dumbarton; toți, marinari încercați, erau fii de arendași, și formau pe bord o adevărată seminție de oameni bravi cărora nu le lipsea nici *piper-bag-ul* tradițional. Lordul Glenarvan avea acolo o ceată de supuși, fericiți de meseria lor, devotați, curajoși, abili la mânuirea armelor și capabili să-l urmeze în cele mai îndrăznețe expediții. Când echipajul *Duncan-ului* află unde era condus, nu putu să-și stăpânească vesela-i emoție.

John Mangles, ocupându-se de potrivirea încărcăturii și de aprovizionarea corăbiei sale, nu uită să amenajeze apartamentele lordului și lady-ei Glenarvan pentru o călătorie de durată lungă. Trebui să pregătească și cabinele copiilor căpitanului Grant, căci lady Helena nu o putuse refuza pe Mary cu permisiunea de a o urma pe bordul *Duncan-ului*.

Cât despre tânărul Robert, mai degrabă s-ar fi ascuns în fundul corăbiei decât să nu plece; chiar dacă ar fi trebuit să facă meseria de ajutor de fochist ca Nelson și Franklin, tot s-ar fi îmbarcat pe *Duncan*. Nu te puteai împotrivi unui pici ca acela! Nici nu încercară. Trebuiă chiar să consimtă de a-i refuza calitatea de pasager, căci el voia să fie de folos. John Mangles fu însărcinat să-l învețe meseria de marinar.

— Bine, zise Robert, și să nu se dea înapoi de a-mi da și câte o chelfăneală dacă nu sunt cuminte!

— Fii liniștit, copilul meu, răspunse Glenarvan cu aer serios, și adăugă că întrebuințarea mâței cu nouă cozi era oprită și, dealtfel, perfect inutilă pe bordul

Duncan-ului.

Mac Nabbs, maiorul, era un bărbat în vârstă de cincizeci de ani, cu trăsături calme și regulate, gata oricând să sară în ajutorul cuiva, o natură perfectă, modest, tăcut, pașnic și blând; totdeauna de aceeași părere cu oricine, el nu discuta nimic, nu se certa, nu se înfuria; urca cu același pas treptele camerei sale de culcare, sau povârnișul unui zid care unește flancurile a două bastioane, netulburându-se niciodată, nici chiar pentru o ghiulea de tun. Fără îndoială, va muri fără a fi găsit ocazia să se necăjească o dată. Acest om posedă în cel mai înalt grad nu numai curajul obișnuit al celor hărțuiți în războaie, bravura fizică datorită energiei musculare, ci, mai mult, curajul moral, tăria sufletească. Dacă avea numai un defect, acesta era de a fi scoțian din cap până în picioare, caledonian pur-sânge, supus vechilor datini ale țării. Nu voi să servească niciodată Anglia, și gradul de maior și-l câștigă în regimentul 42 Highland Black Watch, gardă neagră ale cărei companii erau formate numai din gentilomi scoțieni. Mac Nabbs, în calitatea sa de văr al lui Glenarvan, locuia la castelul Malcolm, și ca ofițer găsi foarte natural să facă parte din echipajul Duncan-ului.

Astfel era alcătuit personalul iahtului chemat prin împrejurări neprevăzute să îndeplinească una din cele mai surprinzătoare călătorii din timpurile acelea. De la sosirea la Steamboat-Quay din Glasgow, curiozitatea publică era ațintită asupra sa; o mulțime considerabilă venea în fiecare zi să-l viziteze; nu se interesau decât de dânsul, nu se vorbea decât de el spre marea neplăcere a celorlalți căpitani din port, și între alții a căpitanului Burton care comanda *Scotia*, un *steamer* mareț, ancorat lângă *Duncan*, și care avea destinația spre Calcutta. Având în vedere proporțiile sale, *Scotia* era în drept să considere *Duncan-ul* ca un simplu *fly-boat*. Totuși, tot interesul se concentra asupra iahtului lordului Glenarvan, interes ce creștea din zi în zi.

Momentul plecării se apropia. John Mangles se arătase foarte iscusit: la o lună după încercările sale în golful Clyde, *Duncan-ul* încărcat, aprovizionat, amenajat, putea să iasă în larg. Plecarea fu fixată la 25 august, astfel că iahtul putea să sosească spre începutul primăverii, în latitudinile australe.

Lordul Glenarvan primise de la cunoscuții săi câteva observații asupra oboselilor și primejdiilor călătoriei; dar nu ținu nici o socoteală și se pregăti să părăsească Malcolm-Castle. Dealtfel mai mulți îl dezaprobau decât îl admirau. Dar în cele din urmă, opinia publică se declară pe față pentru lordul scoțian, și toate jurnalele, cu excepția „organelor guvernământului”, defăimară în unanimitate purtarea comisarilor Amiralității în această afacere. Dealtfel, lordul Glenarvan primi cu liniște atacurile ca și elogiile: își făcea datoria și puțin îi păsa de rest.

La 24 august, Glenarvan, lady Helena, maiorul Mac Nabbs, Mary și Robert Grant, Mr. Olbinett, stewardul iahtului, și soția sa Mrs. Olbinett atașată serviciului lady-ei Glenarvan, părăsiră Malcolm-Castle, după ce primiseră mișcătoarele semne de devotament ale servitorilor familiei rămași la castel. Câteva ore mai târziu erau instalați pe bord. Populația Glasgow-ului primi cu multă admirație pe lady Helena, tână și curajoasă femeie care renunța la plăcerile unei vieți de belșug pentru a alerga în ajutorul naufragiaților.

Apartamentele lordului Glenarvan și ale soției sale ocupau pe dunăta toată pupa Duncan-ului; ele se compuneau din două cabine de culcare, dintr-un salon și din două cabine de toaletă; apoi era un careu comun înconjurat de șase cabine, din care cinci erau ocupate de Mary și Robert Grant, Mr. și Mrs. Olbinett și maiorul Mac Nabbs. Cabinele lui John Mangles și a lui Tom Austin se găseau așezate pe punte. Echipajul locuia în spațiul dintre cele două punți, foarte comod, căci iahtul nu ducea altă încărcătură decât cărbunii, proviziile și armele sale. Nu-i lipsise deci lui John Mangles loc pentru amenajările interioare, și profitase de aceasta cu dibăcie.

Duncan-ul trebuia să plece în noaptea de 24 spre 25 august, la ora trei dimineața. Înainte de aceasta, însă, populația Glasgow-ului fu martora unei ceremonii mișcătoare. La ora opt seara, lordul Glenarvan și oaspeții săi, întreg echipajul, de la fochiști până la căpitan, toți aceia care trebuiau să ia parte la călătorie, părăsiră iahtul și se duseră la Saint Mungo, vechea catedrală a Glasgow-ului. Această biserică antică, rămasă neatinsă în mijlocul ruinelor cauzate de reforma așa de bine descrisă de Walter Scott, primi sub bolțile-i masive pe pasagerii și marinarii *Duncan-ului*. O mulțime imensă îi însoțea. Acolo în marea incintă plină de morminte, preotul Morton imploră binecuvântarea cerului. Mary Grant se rugă pentru binefăcătorii ei și vărsă înaintea lui Dumnezeu lacrimile sfinte ale

recunoștinței. Apoi adunarea se împrăștiie stăpânită de-o profundă emoție.

La ora unsprezece, se aflau iar pe bord. John Mangles și echipajul se ocupau de ultimele pregătiri.

La miezul nopții, fură aprinse focurile; căpitanul dădu ordin să fie bine alimentate și îndată valuri de fum negru se amestecară cu pâcla nopții. Velele Duncan-ului fuseseră strânse cu grijă căci vântul sufla de la sud-est și nu putea înlesni mersul corăbiei.

La ora două, iahtul începu să se clatine sub zguduirile căldărilor sale; manometrul arăta o presiune de patruzeci de atmosfere. Nu mai aveau altceva de făcut decât să plece.

Duncan-ul aruncă în aer șuierături puternice, se ridicară ancorele, elicea fu pusă în mișcare și împinse iahtul în canalul țarmului. John nu luase pilot; cunoștea admirabil trecătorile Clyde și nimeni n-ar fi manevrat mai bine pe bordul său. La un semn al lui, iahtul înainta; cu mâna dreaptă comanda mașina, cu stânga cârma, tăcut și singur. Îndată ultimele uzine de pe țarm făcură loc vilelor ridicate ici și colo pe colinele riverane. Larma orașului se stinse în depărtare.

După o oră, *Duncan-ul* atinse stâncile din Dumbarton; două ore mai târziu era în golful Clyde; la ora șase dimineața ocolea Cantyre, ieșea din Canalul de Nord și plutea în largul oceanului.

Capitolul VI. Pasagerul cabinei nr. 6

În prima zi, marea fu destul de agitată, iar vântul se întări și mai mult spre seară; *Duncan-ul* era foarte zdruncinat; așa că doamnele nu apărură pe punte; rămaseră culcate în cabinele lor.

Dar a doua zi vântul își schimbă direcția, căpitanul John așeză trinca, brigantina și pânza mică de pe rondă; *Duncan-ul*, sprijinit mai bine pe valuri, fu mai puțin sensibil la ruliu și tangaj. Lady Helena și Mary Grant se întâlniră în zori pe punte cu lordul Glenarvan, cu maiorul și căpitanul. Răsăritul soarelui fu măreț. Astrul zilei, asemănător unui disc de metal aurit prin procedeele Ruolz, ieșea din ocean ca dintr-o baie imensă, voltaică. *Duncan-ul* alunecă în mijlocul unui cerc de flăcări sclipitoare și s-ar fi zis că velele sale se întindeau sub tăria razelor soarelui.

Musafirii iahtului asistau într-o contemplație tăcută la apariția radiosului astru.

— Ce privești admirabilă! zise în fine lady Helena. Iată începutul unei zile frumoase. Fie ca vântul să nu ni se arate dușman și să favorizeze mersul *Duncan-ului*.

— Ar fi imposibil să dorești unul mai bun, draga mea Helena, răspunse lord Glenarvan, și nu avem să ne plângem de începutul călătoriei noastre.

— Traversarea va fi lungă, dragul meu Edward?

— Căpitanul John Mangles trebuie să ne răspundă la aceasta, zise Glenarvan. Mergem bine? Ești mulțumit de corabia dumitale, John?

— Foarte mulțumit, replică Mangles. Niciodată vasul nu a fost în stare mai bună; vedeți, ce netedă e dâra ce o lasă iahtul și cât de ușor se sustrage valurilor? Mergem potrivit, șaptesprezece mile pe oră.

Dacă viteza se menține, vom tăia ecuatorul în zece zile, și înainte de cinci săptămâni atingem Capul Horn.

— Auzi, Mary, zise lady Helena, înainte de cinci săptămâni!

— Da, doamnă, aud, și am fost mișcată la cuvintele căpitanului.

— Dar această călătorie, întrebă lord Glenarvan pe Mary, cum ți se pare, miss?

— Destul de bună, *milord*. Dealtfel mă voi obișnui repede.

— Și tânărul nostru Robert?

— Oh! Robert, răspunse John Mangles, când nu este vârat la mașină, este cocoțat în vârful catargelor! Vi-l recomand ca un băiat care își bate joc de răul de mare. Și uite! Îl vedeți?

La un gest al căpitanului toate privirile se îndreptară spre catargul de dinainte. Fiecare putu să-l vadă pe Robert atârnat de odgoane la câțiva metri în aer. Mary nu putu să-și rețină o mișcare de groază.

— Oh! Liniștește-te miss, zise John Mangles, răspund de dânsul și promit să-i prezint peste puțin căpitanului Grant un marinăr isteț, căci îl vom regăsi pe bravul căpitan!

— Să vă audă cerul, domnule John, răspunse fata.

— Dragă mea copilă, reluă lordul Glenarvan, în toate acestea este ceva providențial, care trebuie să ne dea speranță. Nu mergem, suntem duși. Nu căutam, suntem conduși. Pe urmă, privește la acești

oameni bravi înrolați în serviciul unei cauze așa de frumoase. Nu numai că vom reuși în întreprinderea noastră, dar ea se va îndeplini fără dificultăți. Am promis lady-ei Helena o călătorie de plăcere, și-mi voi ține cuvântul.

— Edward, zise lady Glenarvan, ești cel mai bun dintre oameni.

— Nu, dar am cel mai bun echipaj pe cea mai bună corabie. Dumneata nu admiri *Duncan-ul* nostru, miss Mary?

— Din contră, *milord*, răspunse tânăra fată, îl admir ca adevărată cunosătoare.

— Oh! într-adevăr?

— M-am jucat de mică pe corăbiile tatălui meu; ar fi trebuit să facă din mine un marinar, și dacă se va simți nevoie, poate n-aș fi încurcată să împletesc o funie sau să strâng o pânză.

— Eh! Miss, ce spuneți? strigă John Mangles.

— Dacă vorbiți astfel, reluă lordul Glenarvan, vă veți face un mare prieten din căpitanul John, căci nu înțelege să existe nimic pe lume mai bun decât viața de marinar! Nu-i adevărat, John?

— Fără îndoială, răspunse tânărul căpitan. Totuși mărturisesc că miss Grant e mai bine la locul ei pe dunetă, decât să strângă vela de pe catarg; dar nu sunt mai puțin măgulit auzind-o că vorbește așa.

— Și mai ales când admiră *Duncan-ul*, replică Glenarvan.

— Care merită laude, răspunse John.

— Uite, zise lady Helena, deoarece ești așa de mândru de iahtul dumitale, îmi faci pofta să-l vizitez mai bine și să văd cum stau oamenii noștri bravi.

— Admirabil, răspunse John; sunt ca la dâșii acasă.

— Și sunt cu adevărat la ei acasă, draga mea Helena, răspunse lordul Glenarvan. Iahtul este o parte a bătrânei noastre Caledonii! Este o bucată dezlipită din Dumbarton, așa că nu ne-am părăsit țara! *Duncan-ul* este castelul Malcolm, iar oceanul e lacul Lomond.

— Atunci, dragul meu Edward, fă onorurile cuvenite, răspunse lady Helena.

— La ordinele dumneavoastră, doamnă, zise Glenarvan, dar înainte, dați-mi voie să-l previn pe Olbinett.

Stewardul iahtului era un șef-bucătar excelent, un scoțian care-și îndeplinea datoria cu pricepere și hărnicie.

— Olbinett, vom face un tur înaintea dejunului, zise Glenarvan, ca și cum ar fi fost vorba de o plimbare la Tarbet sau la lacul Katrine; sper că vom găsi masa gata la întoarcerea noastră.

Olbinett se înclină grav.

— Ne însoțești, maiorule? zise lady Helena.

— Dacă ordonați, răspunse Mac Nabbs.

— Oh! zise lord Glenarvan, maiorul e absorbit în fumurile țigării sale; nu trebuie să-l smulgi, căci vi-l recomand ca un fumător strașnic, miss Mary. Fumează în continuu, chiar și dormind.

Maiorul făcu un semn de aprobare și oaspeții lordului Glenarvan coborâră.

Mac Nabbs, rămas singur și vorbind cu el însuși după cum avea obiceiul, dar fără a se contrazice, se înconjură de nori mari și deși, rămăsese nemișcat și privea înapoi dâra ce-o lăsa iahtul.

După câteva minute de mută contemplație, se întoarse și se văzu în fața unui nou personaj. Dacă ceva l-ar fi putut surprinde, maiorul ar fi fost surprins de această întâlnire, căci pasagerul îi era cu totul necunoscut.

Acest om înalt, uscățiv, slab, putea să aibă patruzeci de ani; capul, în adevăr, mare, puternic, fruntea înaltă, barba prelungită, gura mare, nasul foarte încovoiat. Ochii lui se ascundeau sub niște ochelari rotunzi, enormi, iar privirea-i arăta parcă nehotărârea particulară nyctalopilor (cei cu o construcție specială a ochiului, care îngăduie vederea obiectelor în întuneric).

Fizionomia lui era aceea a unui om inteligent, vioi; nu avea aerul aspru și respingător al personajelor grave care nu râd niciodată, din principiu, și a căror nulitate se acoperă cu o mască serioasă. Departe de acesta. Nepăsarea, simplitatea acestui necunoscut, dovedeau lămurit că știa să ia oamenii și lucrurile în părțile lor bune. Dar fără ca să fi vorbit încă, îl simțea vorbește și mai ales distrat, în felul oamenilor care nu privesc ceea ce văd și nu aud ceea ce ascultă. Avea pe cap o caschetă de voiaj, purta în picioare ghete mari galbene cu jambiere de piele, era îmbrăcat cu pantaloni de catifea maron și cu o jachetă de aceeași stofă, ale cărei buzunare nenumărate păreau umplute de carnete, agende, de notesuri, portofele și de mii de lucruri pe cât de anevoioase, pe atât de inutile, fără a mai vorbi de telescopul pe care îl purta în bandulieră.

Vioiciunea necunoscutului contrasta cu calmul maiorului; se întorcea în jurul lui Mac Nabbs, îl privea, îl întreba din ochi, fără ca acesta să se îngrijească de unde venea străinul, unde mergea și de ce se găsea pe bordul *Duncan-ului*.

Când enigmaticul personaj își văzu încercările de jucat de indiferența maiorului, apucă telescopul care în cea mai mare destindere măsura o lungime de patru picioare, și, nemișcat, cu picioarele depărtate, asemănător unui stâlp de telegraf de pe șosea, îndrepta instrumentul către linia unde cerul și apa se cufundau; după cinci minute de cercetare, coborî telescopul și punându-l pe punte, se sprijini în el ca într-un baston; dar îndată, compartimentele lunetei alunecară una peste alta, intrară în ea singure și noul pasager căruia îi lipsi subit punctul de sprijin, era gata să cadă la piciorul catargului cel mare.

În locul maiorului, oricine ar fi surâs, cel puțin. Maiorul nu clinti. Necunoscutul luă atunci hotărârea să înceapă:

— Steward! strigă el cu un accent străin. Și așteptă. Nimeni nu veni.

— Steward, repetă el cu o voce mai puternică.

Mr. Olbinett trecea în acest moment, ducându-se la bucătăria așezată la extremitatea punții de dinainte. Care nu-i fu mirarea când se auzi interpelat astfel de acest individ înalt, pe care nu-l cunoștea!

„Cine-i individul? își zise el. Un prieten al lordului Glenarvan? E imposibil”. Totuși, se urcă pe duneț și se apropie de străin.

— Nu ești dumneata stewardul vasului? îl întreabă acesta.

— Da, domnule, răspunse Olbinett, dar n-am onoarea a vă...

— Sunt pasagerul cabinei nr. 6.

— Numărul șase? repetă stewardul.

— Fără îndoială. Și vă numiți?...

— Olbinett.

— Ei bine, Olbinett, prietene, răspunse pasagerul cabinei nr. 6, trebuie să te gândești la dejun, cât mai degrabă. Iată treizeci și șase de ore de când n-am mâncat, sau mai degrabă treizeci și șase de ore de când dorm, ceea ce-i de iertat unui om venit într-o fugă de la Paris la Glasgow. La ce oră se ia dejunul, te rog?

— La ora nouă, răspunse Olbinett mașinal.

Străinul voi să-și consulte ceasul, dar aceasta nu-i luă mult timp căci îl găsi în al nouălea buzunar.

— Bine, zise el, nu-i nici ora opt, Olbinett; atunci un biscuit și un pahar de sherry, ca să aștept, căci mor de foame.

Olbinett asculta fără să înțeleagă; dealtfel, străinul vorbea întruna și trecea de la un subiect la altul cu o mare iuțeală.

— Ei bine! zise el, și căpitanul? Căpitanul nu s-a sculat încă? Și secundul? Secundul ce face? Doarme și el? Timpul e frumos, din fericire, vântul favorabil și corabia merge singură...

Cum vorbea așa, apăru tocmai John Mangles pe scara punții.

— Iată căpitanul, zise Olbinett.

— Ah! încântat, strigă necunoscutul, încântat, căpitane Burton de a face cunoștința dumată!

Dacă cineva fu încremenit, acesta fu desigur John Mangles, nu numai de a se auzi chemat „căpitan Burton”, ci de a-l vedea pe străin pe bord.

Celălalt continuă:

— Permiteți-mi să vă strâng mâna, zise el, și dacă n-am făcut-o alaltăieri seara, e din cauză că în momentul plecării nu trebuie să superi pe nimeni. Dar azi, căpitane, sunt cu adevărat fericit să intru în relații cu dumneata.

John Mangles deschidea ochii peste măsură de mari, privindu-l când pe Olbinett, când pe noul sosit.

— Acum, reluă acesta, recomandăția e făcută, dragul meu căpitan, și iată-ne prieteni. Să vorbim deci. Spune-mi dacă ești mulțumit de *Scotia*!

— Ce înțelegi dumneata prin *Scotia*? zise în fine John Mangles.

— Dar *Scotia* care ne duce, e un vas bun, ale cărui calități mari s-au lăudat tot așa de mult ca și calitățile comandantului său, bravul căpitan Burton. Poate că sunteți ruda marelui călător cu același

nume. Un om îndrăzneț. Complimentele mele!

— Domnule, reluă John Mangles, nu numai că nu sunt ruda călătorului Burton, dar nu sunt nici căpitanul Burton.

— Ah! zise necunoscutul, în acest moment mă adresez deci secundului de pe *Scotia*, domnul Burdness?

— Domnul Burdness? răspunse John Mangles, care începea să bănuiască adevărul.

Avea de-a face cu un nebun sau cu un prostănac? Era să se explice categoric, când se urcară pe punte lordul Glenarvan, soția lui și miss Grant. Străinul îi zări și strigă:

— Ah! Pasageri! Pasageri! Perfect! Sper domnule Burdness că mă veți prezenta...

Și înaintând cu o ușurință perfectă, fără a aștepta intervenția lui John Mangles:

— Doamnă, zise el domnișoarei Grant, miss, zise el lady-ei Helena, domnule, adăugă el adresându-se lordului Glenarvan.

— Lordul Glenarvan, zise John Mangles.

— *Milord*, reluă atunci necunoscutul, vă cer iertare de a mă prezenta singur, dar pe mare trebuie să te lași de etichetă; sper că vom face repede cunoștință, și că în tovărășia acestor dame, călătoria pe *Scotia* ne va părea pe atât de scurtă, pe cât de plăcută.

Lady Helena și miss Grant n-ar fi putut găsi un singur cuvânt ca să răspundă. Ele nu înțelegeau nimic de prezența necunoscutului pe duneta *Duncan-ului*.

— Domnule, zise Glenarvan, cui am onoarea să vorbesc?

— Lui Jacques Eliacin François Marie Paganel, secretar al Societății de geografie din Paris, membru corespondent al societăților din Berlin, Bombay, Darmstadt, Leipzig, Londra, Petersburg, Viena, New-York, membru de onoare al Institutului regal geografic și etnografic al Indiilor Orientale, care după ce și-a petrecut douăzeci de ani din viață ca să facă geografie de cabinet, s-a hotărât să intre în știința militară, și se îndreaptă spre India pentru a desăvârși opera marilor exploratori.

—

Capitolul VII. De unde vine și unde se duce Jacques Paganel

Secretarul Societății de geografie trebuia să fie un personaj distins, căci toate acestea fură spuse cu multă grație. Lordul Glenarvan știa, dealtfel, foarte bine cu cine avea de-a face; numele și meritul lui Jacques Paganel îi erau perfect cunoscute; lucrările lui geografice, rapoartele lui asupra descoperirilor moderne, inserate în buletinele societății, corespondența lui cu toată lumea, făceau unul din savanții cei mai distinși ai Franței. Astfel că Glenarvan întinse cu cordialitate mâna oaspetelui său neașteptat.

— Și acum că prezentările sunt făcute, adăugă el, îmi dați voie, domnule Paganel, să vă pun o întrebare?

— Douăzeci de întrebări, *milord*, răspunse Jacques Paganel; totdeauna va fi pentru mine o plăcere să mă întretin cu dumneavoastră.

— Alaltăieri ați ajuns pe bordul acestei corăbii?

— Da, *milord*, alaltăseară la ora opt. Am sărit din trenul caledonian și din trăsură în *Scotia*, unde îmi reținusem de la Paris cabina nr. 6. Noaptea era întunecoasă. Nu văzui pe nimeni pe bord. Ori, simțindu-mă obosit de treizeci de ore de drum și știind că pentru a evita răul de mare, e bine ca de îndată ce sosești, să te culci și să nu te miști în timpul primelor zile de călătorie, m-am culcat numaidecât și am dormit conștiincios, vă rog s-o credeți, treizeci și șase de ore.

Auditorii lui Jacques Paganel știau de acum înainte la ce să se aștepte din partea lui, pe bord; călătorul francez se înșelase asupra corăbiei; se imbarcase pe când echipajul *Duncan-ului* asista la ceremonia din Saint-Mungo. Totul se explica; dar ce va zice savantul geograf când va afla numele și destinația corăbiei pe care luase loc?

— Așa că, domnule Paganel, zise Glenarvan, ați ales Calcutta ca punct de plecare al călătoriilor dumneavoastră?

— Da, *milord*. Să văd India este ideea pe care am nutrit-o toată viața. E cel mai frumos vis al meu care se realizează, în fine, în patria elefanților.

— Atunci, domnule Paganel, nu v-ar fi indiferent dacă ați vizita o altă țară?

— Nu, *milord*, aceasta mi-ar fi chiar neplăcut, căci am recomandații pentru lordul Somerset, guvernatorul general al Indiilor, și o misiune a Societății de geografie, pe care țin s-o îndeplinesc.

— Ah! Aveți o misiune?

— Da, să încerc o călătorie folositoare și ciudată și al cărei program a fost întocmit, de savantul prieten și coleg domnul Vivien de Saint-Martin. În adevăr, e vorba de a alerga pe urmele fraților Schlaginwait, a colonelului Waugh, a lui Webb, a lui Hodgson, a misionarilor Huc și Gabet, a lui Moorcroft, a domnului Jules Remy și a atâtor alți călători celebri. Vreau să reușesc acolo unde misionarul Krick din nenorocire n-a izbutit în 1846; într-un cuvânt să recunosc cursul lui Yaru-Dzangbo-Ciu, care udă Tibetul pe o întindere de 1500 de kilometri, atingând baza septentrională a Himalaiei, și să știu, în sfârșit, dacă acest râu se unește cu Brahmaputra, în nord-estul Assamului. O medalie de aur, *milord*, e asigurată călătorului care va ajunge să realizeze astfel, una din cele mai vii *desiderata* ale geografiei Indiei.

Paganel era admirabil. Vorbea cu un entuziasm superb. Se lăsa dus de repezile aripi ale imaginației. Era imposibil să-l oprești.

— Domnule Jacques Paganel, zise lordul Glenarvan, după o clipă de tăcere, desigur că-i o călătorie frumoasă și de care știința vă va fi foarte recunoscătoare; dar nu vreau să mai prelungesc greșeala dumitale, și cel puțin pentru moment, trebuie să renunți la plăcerea de a vizita Indiile.

— Să renunț la aceasta? De ce?

— Pentru că întoarceți spatele peninsulei indiene.

— Cum, căpitane Burton?

— Eu nu sunt căpitanul Burton, răspunse John Mangles.

— Dar *Scotia*?

— Această corabie nu-i *Scotia*!

Nu s-ar putea zugrăvi mirarea lui Paganel. El privi pe rând pe lordul Glenarvan, neconținut serios, pe lady Helena și Mary Grant, ale căror trăsături exprimau o mâhnire simpatică, pe John Mangles care surâdea și pe maior care nu se mișca; apoi ridicând din umeri și aducându-și ochelarii de pe frunte pe ochi, strigă:

— Ce glumă!

Dar în acest moment ochii săi întâlneau roata cârmei care purta aceste două cuvinte:

DUNCAN

GLASGOW

— *Duncan! Duncan!* strigă el scoțând un adevărat strigăt de disperare.

Apoi, rostogolindu-se pe scara dunetei, se aruncă în cabină.

Îndată nefericitul savant dispăru; nimeni pe bord afară de maior, nu-și putut păstra seriozitatea, și râsul îi apucă chiar pe mateloți. Să te înșeli cu trenul? Bine. Să iei trenul de Edinburgh drept cel de Dumbarton?. Mai merge! Dar să te înșeli asupra corăbiei și să plutești către Chile când vrei să te duci în Indii, aceasta-i prea de tot,

— Dealtfel, aceasta nu mă miră din partea lui Jacques Paganel, zise Glenarvan; el este cunoscut prin astfel de pățanii. Într-o zi a publicat o hartă celebră a Americii, în care așezase Japonia. Aceasta nu-l împiedică să fie un savant distins și unul din cei mai buni географи ai Franței.

— Dar ce vom face cu el? zise lady Helena. Nu-l putea lua cu noi în Patagonia.

— De ce nu? răspunse grav Mac Nabbs. Noi nu suntem responsabili dacă el e distrat. Presupuneți că-i într-un tren; îl va opri?

— Nu, dar s-ar coborî la stația apropiată, reluă lady Helena.

— Ei bine, zise Glenarvan, ceea ce o va putea face, dacă-i place, la prima noastră oprire.

În acest moment, Paganel, jalnic și rușinat, se reurcă pe dunetă după ce se asigurase de prezența bagajelor sale pe bord. Repeta neconținut aceste cuvinte nenorocite: *Duncan! Duncan!* N-ai fi găsit altele în vocabularul lui. Mergea în sus și în jos, examinând catargele iahtului și interogând orizontul din larg. În fine, se întoarse către lord Glenarvan și-i zise:

— Unde merge *Duncan-ul*?

— În America, domnule Paganel.

— Și unde anume?

— La Conception.

— În Chile! În Chile! strigă nenorocitul geograf. Și misiunea mea în Indii! Dar ce-au să zică domnul Quatrefages, președintele Comisiei centrale! Și domnul Avezac! Și domnul Cortambert! Și domnul Vivien de Saint-Martin! Cum să te prezinți la ședințele Societății?

— Să vedem, domnule Paganel, răspunse Glenarvan, nu dispera. Totul se poate aranja, și nu veți fi suferit decât o întârziere relativ mică. Yaru-Dzangbo-Ciu vă va aștepta totdeauna în munții Tibetului. Vom poposi în curând la Madera și acolo veți găsi o corabie care vă va reîntoarce în Europa.

— Vă mulțumesc *milord*, va trebui să mă resemnez. Dar putem spune că-i o aventură extraordinară, și aceste lucruri nu mi se întâmplă decât mie. Și cabina mea care e reținută pe bordul *Scotiei*!

— Ah! Cât despre *Scotia*, vă îndemn să renunțați deocamdată la ea.

— Dar, zise Paganel după ce examinase din nou corabia, *Duncan-ul* e un iaht de plăcere?

— Da, domnule, răspunse John Mangles, și aparține înălțimii sale lordului Glenarvan.

— Care vă roagă să uzați larg de ospitalitatea sa, zise Glenarvan.

— Mii de mulțumiri, *milord*, răspunse Paganel, sunt cu adevărat mișcat de politetea dumitale. India e o țară frumoasă; ea oferă călătorilor surprize uimitoare; doamnele, fără îndoială, n-o cunosc... Ei bine, omul de la cârmă n-ar avea decât să învâртеască roata, și iahtul *Duncan* ar pluti tot așa de ușor spre Calcutta ca și spre Conception; ori fiindcă el face un voiaj de plăcere...

Clătinăturile din cap care întâmpinară propunerea lui Paganel nu-i dădură voie să continue. Se opri.

— Domnule Paganel, zise lady Helena, dacă n-ar fi vorba decât de o călătorie de plăcere, v-aș răspunde: haidem împreună în Indii și lordul Glenarvan nu m-ar dezaproba. Dar *Duncan-ul* se duce să repatrieze niște naufragiați părăsiți pe coastele Patagoniei și nu poate să-și schimbe o destinație așa de umanitară...

În câteva minute, călătorul francez fu pus la curent cu situația; el află, nu fără emoție, providențiala întâlnire a documentelor, istoria căpitanului Grant, generoasa propunere a lady-ei Glenarvan.

— Doamnă, zise el, permiteți-mi să admir atitudinea dumneavoastră în toate acestea, și s-o fac fără rezervă. Iahtul dumneavoastră să-și continue drumul, mi-aș reproșa dacă l-aș întârzia cu o singură zi.

— Voiți deci să vă asociați căutărilor noastre? întrebă lady Helena.

— E imposibil, doamnă, trebuie să-mi îndeplinesc misiunea. Voi debarca la prima oprire...

— La Madera atunci, zise John Mangles.

— Fie, la Madera. Nu voi fi decât la o sută optzeci de leghe de Lisabona și voi aștepta acolo mijloace de transport.

— Ei bine, domnule Paganel, zise Glenarvan, se va face după dorința dumitale. Din partea mea, sunt fericit că vă pot oferi ospitalitatea pe bord timp de câteva zile. Fie ca să nu vă plictisiți prea mult în tovărășia noastră!

— Oh, *milord*! strigă savantul, sunt prea fericit încă de a mă fi înșelat într-un fel așa de plăcut! Cu toate acestea, e o situație foarte ridicolă aceea a unui om care se îmbarcă pentru Indii și care plutește spre America!

Cu toată această gândire melancolică, Paganel se resemna la o întârziere pe care n-o putea înlătura. Se arătă amabil, vesel și chiar distrat; încântă cucoanele prin buna-i dispoziție; înainte de sfârșitul zilei era prietenul tuturor. La cererea lui, faimosul document îi fu dat. Îl studie cu grijă, îndelung, cu minuțiozitate. Nici o altă interpretare nu-i păru cu putință. Mary Grant și fratele ei îi inspirară cel mai viu interes. El le dădu speranțe. Felul său de a întrevedea evenimentele, și succesul indiscutabil pe care-l prezise *Duncan -ului*, smulseră un surâs tinerei fete. Cu adevărat, fără misiunea sa, s-ar fi repezit în căutarea căpitanului Grant!

În ceea ce privește pe lady Helena, când află că era fiica lui William Tuffnel, fu o explozie de admirație. Îl cunoscuse pe tatăl ei. Ce savant îndrăzneț! Ce de scrisori schimbaseră când William Tuffnel era membru corespondent al Societății! Chiar el însuși, îl prezentase domnului Malte-Brun! Ce întâlnire și ce plăcere să călătorești cu fiica lui William Tuffnel!

Capitolul VIII. Un om de ispravă mai mult pe bordul Duncan-ului

În acest timp iahtul, favorizat de curenții de nord ai Africii, mergea repede către ecuator. La 30 august ajunseră la Madera. Glenarvan, credincios promisiunii date, oferă noului său oaspete prilejul de a-l debarca.

— Dragul meu lord, răspunse Paganel, nu voi face cu dumneata ceremonii. Înaintea venirii mele pe bord aveți intenția să vă opriți la Madera?

— Nu, zise Glenarvan.

— Ei bine, dați-mi voie să mă folosesc de consecințele nenorocitei mele distracții. Madera e o insulă prea cunoscută. Ea nu mai oferă nimic interesant unui geograf. S-a spus totul, s-a scris totul despre aceasta insulă, care, dealtfel, e în plină decadentă din punct de vedere al viticulturii. Închipuiți-vă că nu mai sunt vii la Madera! Recolta de vin, care în 1813 se ridica la douăzeci și două de mii de butoaie, a scăzut în 1845 la două mii două sute șaiszeci și nouă. Astăzi nu se urcă nici la cinci sute! E o priveliște măhnitoare. Dacă nu vă e, deci, indiferent, să vă opriți la Canare!...

— Să ne oprim la Canare, răspunse Glenarvan. Aceasta nu ne depărtează din drum.

— Știu, dragul meu lord. La Canare, vedeți dumneavoastră, sunt de studiat trei grupe de insule, fără a vorbi de vârful Tenerife pe care l-am dorit totdeauna. E o ocazie. Profit de ea, și așteptând trecerea unei corăbii care să mă aducă în Europa, voi face ascensiunea muntelui celebru.

— Cum îți va plăcea, dragul meu Paganel, răspunse Glenarvan care nu se putut opri de-a surâde.

Și avea dreptate să suradă. Canarele sunt puțin depărtate de Madera; abia două sute cincizeci de mile despart cele două grupe, distanță neînsemnată pentru un vas așa de bun ca

Duncan-ul.

La 31 august, la ora zece seara, John Mangles și Paganel, se plimbau pe dunetă. Francezul puneă tovarășului său întrebări despre Chile; deodată căpitanul îl întrerupse și, arătând spre sud un punct al orizontului, zise:

— Domnule Paganel!

— Dragul meu căpitan, răspunse savantul.

— Aruncă-ți privirea în această parte. Nu vezi nimic?

— Nimic.

— Nu te uiți unde trebuie. Nu la orizont, ci deasupra, în nori.

— În nori? M-am uitat în zadar...

— Uită-te acum prin partea din afară a bompresului.

— Nu văd nimic.

— Nu vrei să vezi. Oricum ar fi, și cu toate că suntem la patruzeci de mile, vârful Tenerife e perfect vizibil deasupra orizontului.

Că Paganel vru să vadă sau nu, câteva minute mai târziu trebui, afară numai dacă nu ar fi recunoscut că-i orb, să se supună.

— În sfârșit, îl zărești? îi zise John Mangles.

— Da, da, foarte bine, răspunse Paganel; și acesta-i, adăugă el cu un ton disprețuitor, acesta-i acela care se numește vârful Tenerife?

— Chiar el.

— Pare să aibă o înălțime destul de mediocră.

— Totuși e ridicat cu unsprezece mii de picioare deasupra nivelului mării.

— Asta nu prețuiește cât Mont-Blanc.

— Se poate, dar când va fi vorba să-l urci, îl vei găsi poate destul de înalt.

— Ah! Să-l urci! Să-l urci! La ce bun, dragul meu căpitan, după domniile de Humboldt și Bonplan? Acest Humboldt e un mare geniu! A făcut ascensiunea acestui munte; a dat o descriere care nu lasă nimic de dorit; a recunoscut cele cinci zone, zona vinurilor, zona dafinului; zona pinilor, zona buroienilor alpine și în sfârșit zona deșertului. A pus piciorul pe creștet și nu avea loc nici să se așeze. Din vârful muntelui vederea sa îmbrățișa o întindere egală cu un sfert din Spania. Apoi a vizitat vulcanul până în măruntaie și a ajuns în fundul craterului său stins. Te întreb, ce vrei să faci după acest om mare?

— Într-adevăr, răspunse John Mangles, nu rămâne nimic de găsit. E supărător, căci te vei plictisi foarte mult așteptând o corabie în portul Tenerife. Nu sunt de sperat multe distracții acolo.

— Exceptând ale mele, zise Paganel râzând. Dar, dragul meu Mangles, insulele Capului Verde nu oferă puncte de oprire importante?

— Da, într-adevăr. Nimic mai ușor decât să te îmbarci la Villa da Praia.

— Fără a vorbi de un avantaj care nu-i de disprețuit, replică Paganel, că insulele Capului Verde sunt puțin depărtate de Senegal, unde voi găsi compatrioți. Știu bine că se spune că această țară e puțin interesantă, sălbatică, nesănătoasă, dar în ochii geografului totul e curios. A vedea este o știință. Sunt unii oameni care nu știu să vadă și care călătoresc cu atâta inteligență ca și un crustaceu. Crede-mă că nu-s din școala lor.

— După placul dumitale, domnule Paganel, răspunse John Mangles; sunt sigur că știința geografică va câștiga din șederea dumitale în insulele Capului Verde. Trebuie tocmai să ne oprim acolo pentru a lua cărbuni. Debarcarea dumitale nu ne va cauza nici o întârziere.

Acestea zise, căpitanul se îndreptă în așa fel, ca să treacă în vestul Canarelor. Celebrul vârf fu lăsat în urmă și *Duncan-ul*, continuându-și mersul repede, tăie tropicul Cancerului la 2 septembrie, ora cinci dimineața. Timpul se schimbă însă. Era atmosfera umedă și apăsătoare a anotimpului ploios, „tempo das aguas” după expresia spaniolă, anotimp penibil călătorilor dar folositor locuitorilor din insulele africane cărora le lipsesc arborii, și ca urmare, apa. Marea foarte furtunoasă împiedică pe călători să vină pe punte, dar convorbirile nu fură mai puțin însuflețite.

La 3 septembrie Paganel începu să-și adune bagajele pentru apropiata-i debarcare. *Duncan-ul* lunecă printre insulele Capului Verde; trecu înaintea insulei Sării, adevărat mormânt de nisip, stearpă și pustiită; după ce atinse mari bancuri de corali, lăsă de-a curmezișul insula Sfântului Iacob străbătută de la nord la sud de un lanț de munți de bazalt care se termină prin doi munți mici, înalți. Iahtul intră în strâmtoarea golfului Villa Praia și ancoră în fața orașului la o adâncime de șaisprezece metri. Timpul era îngrozitor și valurile extrem de violente, cu toate că golful era adăpostit contra vânturilor din larg. Ploaia cădea în torente și abia îngăduia vederea orașului ridicat pe un podiș în formă de terasă, sprijinit pe ziduri de stânci vulcanice, înalte de trei sute de picioare. Aspectul insulei, prin perdeaua deasă de ploaie, era întristător.

Lady Helena nu-și putu îndeplini dorința de a vizita orașul; încărcarea cărbunilor se făcu cu mari dificultăți. Pasagerii *Duncan-ului* se văzură deci opriți pe vas, pe când cerul și marea se contopeau.

Natural, chestiunea timpului fu la ordinea zilei în convorbirile de pe bord. Fiecare își spuse părerea, afară de maior, care ar fi asistat la potopul universal cu o nepăsare completă. Paganel mergea în sus și în jos clătinând din cap.

— Parcă e dinadins, zicea el.

— Elementele se declară contra dumitale.

— Eu le voi înfrânge totuși.

— Nu poți înfrunța o asemenea ploaie, zise lady Helena.

— Eu, doamnă, foarte bine. Nu mi-e frică decât de bagajele și instrumentele mele. Totul va fi pierdut.

— Nu-i de temut decât de debarcare, reluă Glenarvan. Odată la Villa de Praia, nu vei locui prea rău. Puțin curat, nu-i vorbă, în tovărășia maimuțelor și a porcilor, tovărășie ce nu-i totdeauna plăcută. Dar un călător nu se uită la aceasta. Dealtfel, trebuie să nădăjduiești că în șapte sau opt luni, te vei putea îmbarca pentru Europa.

— Șapte sau opt luni! strigă Paganel.

— Cel puțin. Insulele Capului Verde nu prea sunt frecventate de corăbii în anotimpul ploios. Dar îți poți întrebuința timpul în mod folositor. Acest arhipelag este puțin cunoscut; în topografie, în climatologie, în etnografie, în hipsometrie⁹, e mult de făcut.

— Vei avea de cercetat fluvii, zise lady Helena.

— Nu sunt, doamnă.

— Ei bine, râuri.

— Nu-s nici pe-atâta.

— Cursuri de apă atunci.

— Nu sunt.

— Bine, zise maiorul, te vei abate asupra pădurilor.

— Pentru ca să fie păduri, trebuie copaci. Ori, copaci nu sunt.

— Frumoasă țară! replică maiorul.

— Consolează-te, dragul meu Paganel, zise atunci Glenarvan, vei avea cel puțin munți.

— Ah, puțin înalți și puțin interesanți, *milord*. Și dealtfel această lucrare a fost făcută.

— Făcută! zise Glenarvan.

— Da, iată șansele mele obișnuite. Dacă la Canare mă vedeam în fața lucrărilor lui Humboldt, aici mă găsesc întrecut de un geolog, domnul Charles Sainte-Claire Deville!

— Nu se poate!

— Fără îndoială, răspunse Paganel cu un ton jalnic. Acest savant se găsea pe bordul covertei statului, *La Décidée*, în timpul opririi sale în insulele Capului Verde. A și vizitat vârful cel mai interesant al grupeii, vulcanul insulei Fogo. Ce vrei să faci după dânsul?

— Iată ce-i cu adevărat regretabil, răspunse lady Helena. Ce te vei face, domnule Paganel?

Timp de câteva minute, Paganel păstră tăcerea.

— Hotărât, reluă Glenarvan, ai fi făcut mai bine să debarci la Madera, cu toate că nu mai era vin! Savantul secretar al Societății de geografie tăcu.

— Eu aș aștepta, zise maiorul, ca și cum ar fi zis: eu n-aș aștepta.

— Dragul meu Glenarvan, reluă atunci Paganel, unde socotești să te oprești de aici încolo?

— Oh! Nu înainte de Conception.

— Drace! Asta mă depărtează foarte mult de Indii.

— Dar nu, din moment ce ai trecut de Capul Horn, vă apropiați.

— Mă îndoiesc.

— Dealtfel, reluă Glenarvan cu cea mai mare seriozitate, când te duci în Indii, fie ele orientale sau occidentale, puțin importă.

— Cum, puțin importă!

— Fără a socoti că locuitorii pampasurilor Patagoniei sunt tot așa de indieni ca și indigenii din Pundjab.

— Ah! Zău *milord*, reluă Paganel, uite o rațiune pe care nu mi-aș fi închipuit-o niciodată!

— Și pe urmă, dragul meu Paganel, medalia de aur se poate câștiga oriunde; peste tot este de făcut, de căutat, de descoperit, în lanțurile Cordilierilor ca și în munții Tibetului.

— Dar cursul lui Yaru-Dzangbo-Ciu?

— Bine, îl vei înlocui cu Rio-Colorado! Iată un râu puțin cunoscut și care pe hartă curge cam după fantezia geografilor!

— Știu, dragul meu lord, sunt greșeli de mai multe grade. Ah! Nu mă îndoiesc că la cererea mea Societatea de geografie m-ar fi trimis în Patagonia tot așa ca și în Indii. Dar nu m-am gândit la aceasta.

— Efectul distracțiilor dumitale obișnuite.

— Ia spune, domnule Paganel, ne însoțești? zise lady Helena cu glas atrăgător.

— Doamnă, și misiunea mea?

— Vă previn că vom trece prin strâmtoarea Magellan, reluă Glenarvan.

— *Milord*, ești un ispititor.

— Adaug că vom vizita Portul Foametei!

— Portul Foametei, strigă francezul atacat din toate părțile, acest port celebru în descrierile geografice?

— Mai consideră, domnule Paganel, reluă lady Helena, că în această întreprindere vei avea dreptul să asociezi numele Franței la cel al Scoției!

— Da, fără îndoială,

— Un geograf poate să servească folositor expediția noastră și ce-i frumos decât să pui știința în serviciul umanității?

— Iată ce-i bine spus, doamnă!

— Crede-mă. Lasă întâmplarea sau mai degrabă Providența să lucreze. Fă ca și noi. Ea ne-a trimis acest document, noi am plecat. Ea vă aruncă pe bordul *Duncan-ului*, nu-l părăsiți.

— Voiți să v-o spun, bravii mei prieteni? reluă Paganel. Ei bine, aveți mare poftă să rămân.

— Și dumneata, Paganel, mori de dorința să rămâi, răspunse cu vioiciune și iuțelă Glenarvan.

— Da! strigă savantul geograf, dar mă temeam să nu vă stânjenesc!

Capitolul IX. Strâmtoarea lui Magellan

Bucuria fu generală pe bord când se cunoscă hotărârea lui Paganel. Tânărul Robert îi sări cu vioiciune de gât. Domnul secretar era bine dispus:

— Un omuleț strașnic, zise el, îl voi învăța geografia! Oricum, John Mangles se însărcină să-l facă marinar, Glenarvan om de inimă, maiorul un flăcău calm, lady Helena o ființă bună și generoasă, Mary Grant un elev recunoscător către astfel de profesori, evident că Robert trebuia să devină într-o zi un

gentleman desăvârșit.

Duncan-ul isprăvi repede încărcatul cărbunilor, și la 7 septembrie, după ce trecu ecuatorul sub un vânt puternic de nord, intră în emisfera australă.

Călătoria se făcea deci fără greutate. Fiecare nutrea speranțe. În această expediție pentru căutarea căpitanului Grant, șansele păreau că se măresc în fiecare zi. Unul din cei mai încrezători de pe bord era căpitanul John Mangles. Dar încrederea sa venea mai ales din dorința care îl interesa așa de mult, de a o vedea pe miss Mary fericită și consolată. Se interesa cu deosebire de fată, și acest sentiment și-l ascunse așa de bine, încât afară de Mary Grant și dânsul, toată lumea de pe bordul *Duncan-ului* îl observă.

Cât despre savantul geograf, era probabil cel mai fericit om din emisfera australă; își trecea zilele studiind hărțile cu care acoperea masa; de acolo discuții zilnice cu Olbinett, care nu putea pune masa.

Dar Paganel avea de partea lui pe toți oaspeții de pe punte, afară de maior pe care chestiunile geografice îl lăsau foarte indiferent, mai ales la ora prânzului. Mai mult, descoperind o încărcătură întreagă de cărți în lăzile secundului, și printre ele un anumit număr de lucrări spaniole, Paganel se hotărî să învețe limba lui Cervantes, pe care nimeni n-o știa pe bord. Aceasta trebuia să-i ușureze căutările pe litoralul chilian. Grație dispozițiilor sale pentru studiul poliglot, nu pierdea speranța de a vorbi cu înlesnire noul idiom, sosind la Conception. Studia cu înverșunare și era auzit mormăind neconținut silabe eterogene. În momentele-i de pauză dădea instrucțiuni practice tânărului Robert, și îi făcea cunoscută povestea coastelor de care *Duncan-ul* se apropia așa de repede.

Se găseau atunci, la 10 septembrie, la 5°37' latitudine și la 31°15' longitudine; Glenarvan află un lucru pe care cei mai instruiți probabil că nu-l știu. Paganel povestea istoria Americii, și pentru a ajunge la marii navigatori, al căror drum îl urma atunci iahtul, ajunse la povestea lui Cristofor Columb; apoi termină spunând că celebrul genovez murise fără ca să fi știut că descoperise o lume nouă. Întreg auditoriul protestă. Paganel persistă în afirmația sa.

— Nimic nu e mai sigur, adăugă el. Nu vreau să scad gloria lui Columb, dar faptul este dovedit. La sfârșitul secolului XV spiritele nu aveau decât o preocupare: să ușureze comunicația cu Asia și să caute Orientul tăind drumurile Occidentului, într-un cuvânt să ajungă pe drumul cel mai scurt în „Țara Mirodeniilor”. Columb încercă aceasta; făcu patru călătorii; atinse America pe coastele Cumane, ale Hondurasului, la Mosquitos, Nicaragua, Verague, Costa-Rica, Panama, o luă-drept ținut al Japoniei și Chinei, și muri fără să-și dea seama de existența marelui continent căruia nu avea să-i lase nici numele.

— Vreau să te cred, dragul meu Paganel, răspunse Glenarvan, totuși îmi dai voie să fiu surprins și să te întreb care sunt navigatorii care au recunoscut adevărul asupra descoperirilor lui Columb?

— Urmașii săi Ojeda, care îl întovărășise deja în călătoriile sale, ca și Vincent Pinzon, Vespucci, Mendoza, Bastidas, Cabrai, Solis, Balboa. Acești navigatori atinseră coastele răsăritene ale Americii, le delimitară coborând spre sud, purtați și ei cu trei sute șazececi de ani înainte, pe același curent care ne târăște și pe noi! Vedeți, prieteni, am tăiat ecuatorul în același loc pe care Pinzon îl trecu în ultimul an al secolului XV, și ne apropiem de acest grad opt de latitudine australă sub care acostă pământurile Braziliei. Un an după aceea, portughezul Cabrai coborî până la portul Seguro. Apoi Vespucci, în a treia sa expediție, în 1502, se duse mai departe, spre sud. În 1508 Vincent Pinzon și Solis se asociază pentru a recunoaște râurile americane, și în 1514, Solis descoperi îmbucătura lui Rio de la Plata, unde fu devorat de indigeni, lăsând lui Magellan gloria de a ocoli continentul. Acest mare navigator plecă în 1519, cu cinci bastimente, urmă coastele Patagoniei, descoperi portul Désirée, portul San-Julian unde făcu. popasuri lungi, găsi la 52 grade latitudine strâmtoarea celor Unsprezece mii de Fecioare, care trebuia să-i poarte numele, iar la 28 noiembrie 1520 ieși în Oceanul Pacific. Ah! Ce bucurie trebuie să fi simțit și cu ce emoție să-i fi bătut inima când văzu o mare nouă strălucind la orizont sub razele soarelui!

— Da, domnule Paganel, strigă Robert Grant, entuziasmat de cuvintele geografului, aș fi voit să

fi fost acolo!

— Și eu tot așa, băiatul meu, și nu aș fi lăsat să-mi scape o asemenea ocazie, dacă cerul ar fi făcut să mă nasc cu trei sute de ani mai înainte!

— Ceea ce ar fi fost supărător pentru noi, domnule Paganel, răspunse lady Helena, căci n-ai fi acum pe puntea *Duncan-ului* să ne povestești această istorie.

— Un altul v-ar fi spus-o în locul meu, doamnă, și ar fi adăugat că recunoașterea coastei apusene e datorită fraților Pizarro. Acești aventurieri îndrăzneți fură mari întemeietori de orașe. Cuzco, Quito, Lima, Santiago, Villarica, Valparaiso și Concepcion, unde ne duce *Duncan-ul*, sunt opera lor. În această epocă, descoperirile lui Pizarro se uniră cu ale lui Magellan și desfășurarea coastelor americane figură pe hărți, spre marea satisfacție a savanților lumii vechi.

— Ei bine, eu, zise Robert, n-aș fi fost mulțumit încă.

— De ce? răspunse Mary, privind pe tânărul ei frate care se înflăcăra la istorisirea acestor descoperiri.

— Da, băiatul meu, de ce? întrebă lordul Glenarvan cu surâsul cel mai încurajator.

— Fiindcă aș fi voit să știu ce-i dincolo de strâmtoarea lui Magellan.

— Bravo, prietene, răspunse Paganel, și eu tot așa aș fi voit să știu dacă continentul se întindea până la pol, sau dacă exista o mare liberă, cum presupunea Drake, unul din compatrioții dumitale, *milord*. E evident deci că dacă Robert Grant și Jacques Paganel ar fi trăit în secolul XVII, s-ar fi îmbarcat în urma lui Shouten și a lui Lemaire, doi olandezi foarte curioși de a cunoaște ultimul cuvânt al acestei enigme geografice.

— Aceștia erau savanți? întrebă lady Helena.

— Nu, doar niște comercianți îndrăzneți pe care partea științifică a descoperirilor puțin îi interesa. Exista atunci o companie olandeză a Indiilor Orientale care avea un drept absolut asupra întregului comerț făcut prin strâmtoarea lui Magellan. Oricum, în această epocă nu se cunoștea alt drum pentru a ajunge în Asia pe drumurile Occidentului; acest privilegiu constituia o adevărată acaparare. Câțiva negustori voriră să lupta contra acestui monopol descoperind o altă strâmtoare, și din acest număr fu un oarecare Isaac Lemaire, om inteligent și instruit. El a făcut pregătirile unei expediții comandate de nepotul său Iacob Lemaire și Shouten, un marinar bun, originar din Horn! Acești navigatori îndrăzneți plecară în luna iunie 1615, aproape un secol după Magellan; descoperiră strâmtoarea lui Lemaire între Țara de Foc și Țara Statelor, și la 12 februarie 1617 ocoliră acest faimos Cap Horn, care ar fi meritat să se numească mai degrabă Capul Furtunilor!

— Da, desigur că aș fi voit să fiu acolo! strigă Robert.

— Și ai fi împins la capăt cele mai vii emoții, băiatul meu, reluă Paganel însuflețindu-se. Este în adevăr o mulțumire mai adevărată, o plăcere mai mare decât aceea a unui navigator care își punctează descoperirile sale pe harta bordului? El vede țările formându-se încetul cu încetul sub ochii săi, insulă cu insulă, promontoriu cu promontoriu, și pentru a zice așa, izvorâte din mijlocul valurilor! Mai întâi liniile terminale sunt vagi, frânte, întrerupte! Ici un cap singuratic, colo un golf izolat, mai departe un altul pierdut în întindere. Apoi descoperirile se completează, liniile se unesc, liniile punctate ale hărților fac loc trăsăturilor; golfurile scobite se înlocuiesc prin coaste determinate, capurile se sprijină pe țărmuri sigure; în sfârșit noul continent, cu lacurile, râurile, fluviile, munții, văile, câmpiile, satele, orașele și capitalele sale, se desfășoară pe glob în toată măreața sa splendoare! Ah! Prieteni! Un descoperitor de țări e un adevărat inventator! Are emoții și surprize! Dar acum această mină e aproape epuizată. S-a văzut, recunoscut și inventat totul în ceea ce privește continentele sau lumile noi, și noi ceilalți, ultimii veniți în știința geografică, nu mai avem nimic de făcut!

— Ba da, dragul meu Paganel, răspunse Glenarvan.

— Și anume?

— Ceea ce facem!

Duncan-ul alerga pe drumul lui Vespucci și al lui Magellan, cu o viteză excelentă. La 15 septembrie tăie tropicul Capricornului și ciocul corăbiei fu îndreptat către intrarea celebrei strâmtori; de mai multe ori coastele joase ale Patagoniei fură zărite, dar ca o linie abia vizibilă la orizont; le -au trecut la mai mult de zece mile și faimosul telescop al lui Paganel nu-i dădu decât o idee vagă de aceste țărmuri americane.

La 25 septembrie, *Duncan-ul* se găsea în dreptul strâmătorii lui Magellan. Înainta fără a ezita: în

general, drumul e preferat de corăbiile cu aburi care se duc în oceanul Pacific; lungimea lui exactă nu-i decât de 336 mile; bastimentele cu un tonaj mai mare găsesc acolo peste tot o apă adâncă chiar până la țărmurile ei, un fund de o înf ățișare excelentă, numeroase surse de apă dulce, râuri bogate în pește, păduri bogate în vânat, popasuri sigure și ușoare, în fine, mii de resurse care lipsesc strâmtorii lui Lemaire și teribilelor stânci ale Capului Horn, neconținut bătute de uragane și furtuni.

În timpul primelor ore de navigație, adică pe o întindere de șazeci până la optzeci de mile, până la Capul Gregory, coastele sunt joase și nisipoase. Jacques Paganel nu voia să piardă din vedere nici un amănunt al strâmtorii; traversarea trebuia să dureze pe puțin treizeci și șase de ore, și această panoramă mișcătoare a celor două țărmuri, merita oboseala pe care savantul și-o impuse de a o admira sub splendidele lumini ale soarelui austral. Nici un locuitor nu se arată pe pământurile din nord; numai câțiva fuegieni mizerabili rățăceau pe stâncile dezgolite ale Țării de Foc.

Paganel avu să regrete deci că nu-i vedea pe patagonezi. Ceea ce îl încurcă foarte mult, spre hazul tovarășilor săi de drum.

— O Patagonie fără patagonezi, zicea el, nu mai este o Patagonie.

— Răbdare, dragul meu geograf, răspunse Glenarvan, vom vedea și patagonezi.

— Nu sunt sigur de aceasta.

— Dar sunt, zise lady Helena.

— Mă îndoiesc foarte, doamnă; nu-i văd.

— În definitiv, numele de patagonez care înseamnă „picioare mari” în spaniolă, n-a fost dat unor ființe imaginare.

— Oh! Numele n-are a face, răspunse Paganel, care se încăpățâna în ideea lui pentru a însufleți discuția; dealtfel, la drept vorbind, nu se știe cum se numesc!

— Asta-i bună, strigă Glenarvan. Știai aceasta, maiorule?

— Nu, răspunse Mac Nabbs, și n-aș da o liră scoțiană ca s-o știu.

— Totuși ai auzit, reluă Paganel. Dacă Magellan a numit patagonezi pe indigenii acestor ținuturi, fuegienii îi numesc tiremeneni, chilienii caualhui, coloniști din Carmen, tehuelchi, araucanii, huilichti; Bougainville le dă numele de chauha; Falkner, acela de tehuelhați! Ei înșiși se desemnează sub denumirea generală de inakeni! Vă întreb cum să se poată recunoaște, și dacă un popor care are atâtea nume poate exista!

— Iată un argument, răspunse lady Helena.

— Să-l admitem, reluă Glenarvan; dar prietenul nostru Paganel cred că va mărturisi că, dacă este o îndoială asupra numelui patagonezilor, cel puțin este o siguranță asupra staturii lor!

— Niciodată nu voi mărturisi o asemenea enormitate, răspunse Paganel.

— Sunt mari? zise Glenarvan.

— Nu știu.

— Mici? întrebă lady Helena.

— Nimeni n-o poate afirma.

— Mijlocii atunci! spuse Mac Nabbs, pentru a împăca totul.

— Nu știu nici atât.

— Asta-i cam mult, strigă Glenarvan; călătorii care i-au văzut...

— Călătorii care i-au văzut, răspunse geograful, nu se înțeleg în nici un fel. Magellan zicea că atunci capul său le atinge brâul.

— Ei bine!

— Da, dar Drake pretinde că englezii sunt mai înalți decât cel mai înalt patagonez.

— Oh! Englezii! Se poate, replică maiorul cu dispreț; dar dacă era vorba de scoțieni.

— Cavendish ne asigură că sunt înalți, robuști, reluă Paganel. Hawkins îi face uriași, Lemaire și Shouten le dau unsprezece picioare înălțime.

— Bine, iată niște oameni demni de încredere, zise Glenarvan.

— Da, tot atât că și Wood, Narborough și Falkner care le-au găsit o talie mijlocie. E adevărat că Byron, La Giraudais, Bougainville, Wallis și Carteret afirmă că patagonezii au șase picioare și ceva, pe când domnul d'Orbigny, savantul care cunoaște cel mai bine ținuturile acestea, le atribuie o statură mijlocie de cinci picioare și un sfert.

— Dar atunci, zise lady Helena, care e adevărul?

— Adevărul, doamnă, răspunse Paganel, iată-l: patagonezii au picioare scurte și bustul dezvoltat.

Se' poate, deci, să-ți formulezi părerea într-un fel glumeț, spunând că acești oameni au șase picioare în poziția șezând, și numai cinci când sunt în picioare.

— Bravo, dragul meu savant, răspunse Glenarvan. Iată ce bine le zici.

— Afară numai, reluă Paganel, dacă nu există, ceea ce ar pune toată lumea de acord. Dar pentru a termina, prieteni, voi adăuga această observație consolatoare: că strâmtoarea lui Magellan e măreață, chiar fără patagonezi!

În acest moment, *Duncan-ul* dubla peninsula Brunswick, între două panorame splendide. Șaptezeci de mile după ce dublase Capul Gregory lăsă în urmă penitenciarul Punta Arena. Pavilionul chilian și clopotnița bisericii apărură o clipă între arbori. Strâmtoarea trecea atunci printre mase granitice de un efect impozant; munții își ascundeau picioarele în sânul pădurilor imense și își pierdeau în nori crestele înălbite de zăpadă: către sud-est, muntele Tarn se înălța la șase mii cinci sute de picioare în aer; noaptea veni, precedată de un lung crepuscul; lumina se topi pe nesimțite în nuanțe dulci; cerul se acoperi de stele strălucitoare și Crucea Sudului veni să arate înaintea ochilor navigatorilor drumul polului astral. În mijlocul acestei luminoase obscurități, la lumina astrilor care înlocuiesc farurile coastelor civilizate, iahtul își continuă cu îndrăzneală drumul fără a arunca ancora în aceste golfuri lesnicioase în care țărnul abundă; adesea, extremitatea catargelor sale atinse crengile fagilor antarctici care se aplecau peste valuri; adesea, elicea sa bătea apele marilor râuri, trezind găștele, rațele, becațele, lișițele și toată această lume cu pene a ținuturilor umede. Îndată apărură ruine și câteva prăbușiri cărora noaptea le dădea un aspect grandios, triste rămășițe ale unei colonii părăsite, al cărei nume va protesta veșnic contra fertilității acestor coaste și bogățiilor acestor păduri bogate în vânat. *Duncan-ul* trecea prin fața Portului Foametei.

Chiar în acest loc spaniolul Sarmiento, în 1581, se stabilise cu patru sute de emigranți; el întemeie aici orașul Saint-Philippe; friguri extrem de scăzute decimară colonia, sărăcia dădu gata pe cei pe care iarna îi cruțase, și în 1587, corsarul Cavendish găsi pe ultimul din acești patru sute de nenorociți, care mureau de foame pe ruinele unui oraș vechi de șase secole, după șase ani de existență.

Duncan-ul mergea de-a lungul acestor coaste deșarte; în zorii zilei, naviga printre trecătorile înguste, între păduri de fagi, de frasini și mesteceni, din mijlocul cărora se iveau bolte de verdeață, dealuri mici și vârfuri ascuțite, printre care se ridica la o mare înălțime obeliscul din Buckland. Trecu prin fața Golfului Saint-Nicolas, altădată numit Golful Francezilor, numit astfel de Bougainville; în depărtare se jucau turme de foci și balene foarte mari, judecând după țâșniturile de apă care erau vizibile la o distanță de patru mile. Înconjură Capul Froward, acoperit încă de ultimele ghețuri ale iernii. În cealaltă parte a strâmtoării, în Țara de Foc, se ridica la șase mii de picioare muntele Sarmiento.

Cu Capul Froward se termină cu adevărat continentul american, căci Capul Horn nu este decât o stâncă pierdută în mare la 50° latitudine.

Acest punct fiind trecut, strâmtoarea se îngustează între peninsula Brunswick și Pământul Deșertului. Ce deosebire între această extremitate așa de ciopârțită a Americii și punctele deschise și netede ale Africii, Australiei sau Indiilor! Ce cataclism necunoscut a pulverizat, astfel, acest imens promontoriu aruncat între două oceane?

Înaintea țărnelor fertile era un șir de coaste dezgolate, cu aspect sălbatic, scobite de miile de canale ale acestui imens labirint. *Duncan-ul* urma fără șovăială sinuozitățile capricioase amestecându-și norii de fum cu întunecimile sfâșiate de stânci. Trecu, fără a-și încetini mersul, înaintea câtorva agenții de comerț spaniole, stabilite pe aceste țărmuri părăsite. La Capul Tamar, strâmtoarea se lărgea; iahtul putu să-și ia avânt pentru a înconjura coasta râpoasă a insulelor Narborough, și se apropie de țărmurile de sud. În fine, după treizeci și șase de ore de la intrarea în strâmtoare, văzu ivindu-se stânca de pe Capul Pilaes pe punctul mărginaș cu Pământul Deșertului. O mare imensă, liberă, strălucitoare se întindea în fața prorei sale și Jacques Paganel, salutând-o cu un gest entuziast, se simți emoționat, cum fu însuși Fernand de Magellan în momentul când Trinidad se înclină sub vânturile Oceanului Pacific.

Capitolul X. Paralela 37

La opt zile după atingerea Capului Pilaes, *Duncan* intra cu toată iuțeala, în golful Talcahuano, estuar măreț, lung de douăsprezece mile și larg de nouă. Timpul era admirabil.

Cerul acestei țări nu are din noiembrie și până în martie, nici un nor și vântul de sud băntuie neconținut de-a lungul coastelor. John Mangles, după ordinele lui Edward Glenarvan, urmă de aproape

arhipelagul Chiloe și nenumăratele sfărâmat-uri ale acestui întreg continent american. Vreo epavă, vreun catarg de șalupă sfărâmat, un capăt de lemn lucrat de mâna oamenilor puteau pune *Duncan-ul* pe urmele naufragiului; nu se văzu nimic și iahtul, continuându-și drumul, ancoră în portul Talcahuano, la patruzeci și două de zile după ce părăsise apele cețoase ale estuarului Clyde.

Îndată, Glenarvan porunci să se pună pe mare barca și, urmat de Paganel, debarcă la picioarele zăgazului de pari. Savantul geograf, profitând de împrejurare, voi să se servească de limba spaniolă pe care o studiase așa de conștiincios; dar spre marea lui mirare, nu se putu face înțeles de indigeni.

— Îmi lipsește accentul, zise el.

— Să mergem la vamă, răspunse Glenarvan.

Acolo află, cu ajutorul câtorva cuvinte englezești unite cu gesturi expresive, că consulul britanic își avea reședința la Concepcion. Era o cursă de o oră. Glenarvan găsi cu ușurință doi cai repezi și, puțin timp după aceea, Paganel și dânsul treceau zidurile acestui oraș, datorat geniului întreprinzător al lui Valdivia, viteazul însoțitor al lui Pizarro. Cât de mult decăzuse din vechea-i splendoare!

Adesea jefuit de indigeni, incendiat în 1819, dezolant, nenorocit, cu zidurile înnegrite încă de flăcările devastării, eclipsat deja de Talcahuano, el număra abia opt mii de suflete. Sub piciorul leneș al locuitorilor, străzile sale se transformau în livezi. Comerț inexistent, activitate la fel, afaceri imposibile. La fiecare balcon răsună mandolina și Concepcion, vechea cetate a bărbaților, devenise un ținut de femei și copii.

Glenarvan se arată puțin doritor de a căuta cauzele acestei decadente, cu toate că Jacques Paganel l-a provocat în această privință. Fără a pierde o clipă, se duse la J. R. Bentock, esquire, consul al maiestății sale britanice. Acest personaj îl primi foarte bine și se însărcină, când cunoscuse istoria căpitanului Grant, să ia informații pe întreg litoralul. Cât despre *Britannia*, dacă se izbise de țarm către paralela 37° de-a lungul țămurilor chiliene sau araucaniene, nu s-a aflat nimic. Nici un raport asupra unui eveniment de această natură nu ajunsese la consul, nici la colegii reprezentanți ai altor națiuni. Glenarvan nu se descurajă. Se întoarse la Talcahuano și necruțând nici demersuri, nici griji, nici bani, trimise agenți pe coastă. Căutări zadarnice. Anchetele cele mai minuțioase făcute la populațiile riverane, nu dădură vreun rezultat. Trebui să se conchidă că *Britannia* nu lăsase nici o urmă asupra naufragiului ei.

Glenarvan își informă atunci tovarășii de insuccesul demersurilor sale. Mary Grant și fratele ei nu-și putură opri exprimarea durerii lor. Era a șasea zi după sosirea *Duncan-ului* la Talcahuano. Pasagerii săi se găseau reuniți pe dunetă. Lady Helena consola, nu prin cuvintele ei — ce ar fi putut spune? — ci prin dezmiertări, pe cei doi copii ai căpitanului Grant.

Jacques Paganel luase din nou documentul și îl privea cu o atenție încordată, ca și cum ar fi voit să-i smulgă secrete noi. De o oră îl cercetă astfel, când Glenarvan interpelându-l îi zise:

— Paganel, mă bizui pe înțelepciunea dumitale. Interpretarea ce am dat-o acestui document, n-o fi oare greșită?

Paganel nu răspunse. Se gândea.

— Ne înșelăm asupra locului catastrofei? reluă Glenarvan. Numele Patagoniei nu sare în ochii tuturor?

Paganel continuă să tacă.

— În sfârșit, cuvântul „indian” nu vine să ne dea dreptate?

— Perfect, răspunse Mac Nabbs.

— Și atunci, nu-i evident că naufragații, în momentul când scriau aceste rânduri, se așteptau să devină prizonieri ai indienilor?

— Te opresc aici, dragul meu lord, răspunse în sfârșit Paganel, și dacă celelalte concluzii ale dumitale sunt adevărate, ultima, cel puțin, nu-mi pare așa.

— Ce vrei să zici? întrebă lady Helena, pe când toate privirile se fixau asupra geografului.

— Vreau să spun, răspunse Paganel accentuând cuvintele, că ofițerul Grant este acum prizonierul indienilor și voi adăuga că documentul nu lasă nici o îndoială asupra acestei situații.

— Explicați-vă, domnule, zise miss Grant.

— Nimic mai ușor, draga mea Mary; în loc de a citi pe document: *vor fi prizonieri*, să citim: *sunt prizonieri*,

și totul devine clar.

— Dar aceasta este imposibil! răspunse lord Edward.

— Imposibil! Și de ce, nobilul meu prieten? întrebă Paganel surâzând.

— Fiindcă sticla n-a putut să fie aruncată decât în momentul când corabia se sfărâma de stânci. De acolo, această urmare, gradele de longitudine și latitudine se aplică chiar în locul naufragiului.

— Nimic n-o dovedește, replică imediat cu vioiciune Paganel, nu văd de ce naufragații după ce fuseseră târați în interiorul continentului, n-ar fi căutat să facă repede cunoscut, cu ajutorul acestei sticle, locul captivității lor.

— Eroare, dragul meu Paganel, fiindcă pentru a arunca o sticlă în mare, trebuie cel puțin ca marea să fie acolo.

— Sau în lipsa mării, reluă Paganel, fluviul care se varsă în aceasta.

O tăcere de mirare întâmpină acest răspuns neașteptat și totuși admisibil. La fulgerul care străluci în ochii auditorilor săi, Paganel înțelese că fiecare din ei se agață de o nouă speranță. Lady Helena fu cea dintâi care reîncepu:

— Ce idee! exclamă ea.

— Dar ce bună idee! adăugă cu naivitate geograful.

— Atunci părerea dumitale?... întrebă Glenarvan.

— Părerea mea este să se caute paralela treizeci și șapte în locul unde întâlnește coasta americană, și de a o urma fără a se depărta nici cu o jumătate de grad, până în punctul în care se adâncește în Atlantic. Poate că pe parcursul ei vom găsi pe naufragații de pe

Britannia.

— Slabă nădejde! răspunse maiorul.

— Oricât ar fi de slabă, reluă Paganel, nu trebuie s-o neglijăm. Dacă, din întâmplare, am dreptate că această sticlă a ajuns în mare, urmând curentul unui fluviu de pe acest continent, nu se poate atunci să nu dăm de urmele prizonierilor. Priviți prieteni, priviți harta acestei țări și vă voi convinge.

Zicând acestea, Paganel desfășură pe masă harta statului Chile și a provinciilor argentinienne, și zise:

— Priviți și urmați-mă în această plimbare prin continentul american. Să sărim strâmta fâșie chiliană. Să trecem Anzii Cordilieri. Să coborâm în mijlocul pampasului. Fluviile, râurile, cursurile de apă lipsesc acestor regiuni? Nu. Iată Rio Negro, iată Rio Colorado, iată afluenții lor tăiați de gradul treizeci și șapte de latitudine, și care au putut servi la transportarea documentului. Acolo, poate, în mijlocul unui trib, în mâinile indienilor sedentari, la marginea acestor râuri binecunoscute, în trecătorile sierrelor, acei pe care am dreptul să-i numesc prietenii noștri, așteaptă o intervenție providențială! Trebuie deci să le înșelăm speranțele? Nu-i părerea dumneavoastră a tuturor, de a urma prin aceste ținuturi linia viguroasă pe care degetul meu o trage în acest moment pe hartă, și dacă, contrar tuturor prevederilor, tot mă mai înșel, nu-i datoria noastră să urcăm până la capătul paralelei treizeci și șapte, și dacă trebuie, pentru a găsi pe naufragați, de a face cu ea înconjurul lumii?

Aceste cuvinte, pronunțate cu o însuflețire generoasă, produsă o emoție adâncă printre cei prezenți. Toți se ridicară și veniră să-i strângă mâna.

— Da, tatăl meu este acolo! strigă Robert Grant.

— Și oriunde o fi, răspunse Glenarvan, vom ști să-l regăsim, copilul meu! Nimic mai logic ca interpretarea prietenului nostru Paganel, și trebuie, fără a ezita, să urmărim drumul pe care îl trage. Sau căpitanul Grant este în mâinile unor indieni numeroși, sau este prizonierul unui trib slab. În acest ultim caz, îl vom elibera. În celălalt, după ce vom afla situația sa, ne vom întoarce pe *Duncan* pe coasta orientală, ne vom duce la Buenos-Aires și acolo, un detașament organizat de maiorul Mac Nabbs va da gata pe toți indienii provinciilor argentinienne.

— Admirabil, răspunse John Mangles, și voi adăuga că această traversare a continentului american se va face fără pericole.

— Fără pericole și fără oboseli, reluă Paganel. Câți n-au făcut-o deja, care nu aveau deloc mijloacele noastre de executare și al căror curaj nu era susținut de idealul expediției noastre! În 1872, un anume Basilio-Viliarmo nu s-a dus de la Carmen până la Cordilieri? În 1806 un chilian, alcad al provinciei Concepcion, don Luiz de la Cruz, plecat din Antuco, n-a urmat tocmai acest al treizeci și șaptelea grad și, trecând Anzii, n-a ajuns la Buenos-Aires, după o călătorie de patruzeci și șapte de zile? În sfârșit colonelul Garcia, domnul Alcide d'Orbigny și onorabilul meu coleg, doctorul Martin de Moussy, n-au parcurs această țară în lung și în lat și nu au făcut pentru știință ceea ce facem noi pentru umanitate?

— Domnule! Domnule! zise Mary Grant cu o voce zdrobită de emoție, cum să vă mulțumesc pentru un devotament care vă expune la atâtea primejdii?

— Primejdii! strigă Paganel. Cine a pronunțat cuvântul primejdii?

— Nu eu! răspunse Robert Grant cu ochii strălucitori, cu privirea hotărâtă,

— Primejdii? reluă Paganel. Există? Dealtfel, despre ce-i vorba? De o călătorie abia de trei sute cincizeci de leghe, deoarece mergem în linie dreaptă, de o călătorie care se va îndeplini sub o latitudine echivalentă cu aceea a Spaniei, Siciliei, Greciei din cealaltă emisferă și prin urmare printr-o climă aproape identică, în sfârșit de o călătorie care va dura cel mult o lună! E o plimbare!

— Domnule Paganel, întreabă atunci lady Helena, crezi că dacă naufragiații au căzut în puterea indienilor, viața lor a fost respectată?

— Vă îndoiiți, doamnă? Dar indienii nu sunt antropofagi! Departe de aceasta. Unul din compatrioții mei, pe care l-am cunoscut la Societatea de geografie, domnul Guinnard, rămăsese trei ani prizonierul indienilor din pampas. A suferit, a fost tratat cu asprime, dar în sfârșit, a ieșit din greaua încercare. În aceste locuri, un european e o ființă folositoare; indienii îi cunosc valoarea și îl îngrijesc ca pe un animal prețios.

— Ei bine, nu mai e de ezitat, zise Glenarvan; trebuie să plecăm, și să plecăm fără întârziere. Ce drum trebuie să urmăm?

— Un drum lesnicios și plăcut, răspunse Paganel. Începând cu puțin urcuș de munte, apoi cu o pantă pe povârnișul oriental al Anzilor și, în fine, cu o câmpie netedă, cu verdeață și cu nisip, o adevărată grădină.

— Să vedem harta, zise maiorul.

— Iat-o, dragul meu maior. Vom lua extremitatea paralelei treizeci și șapte pe coasta chiliană între peninsula Rumena și golful Carnero. După ce vom traversa capitala Araucaniei, vom trece Anzii Cordilieri prin trecătoarea Antuco, lăsând Vulcanul la sud; apoi alunecând pe povârnișurile alungite ale munților, trecând de Neuquem, Rio Colorado, vom ajunge în pampas, lacul Salinas, râul Guamini Sierra Tapalquen. Acolo se găsesc frontierele provinciei Buenos-Aires. Le vom trece, vom urca Sierra Tandil și ne vom prelungi cercetările până la peninsula Medaño, pe țărmurile Atlanticului.

Vorbind astfel, desfășurând programul expediției, Paganel nu se obosea măcar să privească harta întinsă sub ochii lui; nu avea ce face cu dânsa. Nutrit cu lucrările lui Frezier, Molina, Humboldt, Miers, d'Orbigny, memoria lui nu putea fi nici înșelată, nici surprinsă. După ce terminase această nomenclatură geografică, adăugă:

— Deci, dragii mei prieteni, drumul e drept. În treizeci de zile îl vom fi trecut și vom ajunge înaintea *Duncan-ului* pe coasta orientală, doar dacă vânturile de jos nu-i vor întârzia mersul.

— Așa că *Duncan-ul*, zise John Mangles, va trebui să taie cruciș între Capul Corrientes și Capul Saint Antoine?

— Exact.

— Și cum vei alcătui personalul unei asemenea expediții? întreabă lord Edward.

— Cât mai simplu. E vorba numai de cunoașterea situației căpitanului Grant, și nu de a schimba focuri de armă cu indienii. Cred că lord Glenarvan, șeful nostru firesc, maiorul care n-ar voi să-și cedeze locul nimănui, servitorul dumneavoastră Jacques Paganel...

— Și eu! strigă tânărul Grant.

— Robert! Robert! zise Mary.

— Și de ce nu? răspunse Paganel. Călătoriile fac tinerețea. Deci, noi patru, și trei marinari de pe *Duncan*...

— Cum, zise John Mangles adresându-se stăpânului său, pe mine nu mă cereți?

— Dragul meu John, răspunse Glenarvan, lăsăm călătorele noastre, adică ceea ce avem mai scump pe lume, la bord. Cine ar veghea asupra lor, dacă nu devotatul căpitan al *Duncan-ului*?

— Nu vă putem, deci, însoți? zise lady Helena, ai cărei ochi se acoperiră cu un nor de tristețe.

— Draga mea Helena, răspunse Glenarvan, călătoria noastră trebuie să se îndeplinească doar cu o iuțeală excepțională; despărțirea noastră va fi scurtă și...

— Da, dragul meu, te înțeleg, răspunse lady Helena, du-te, deci, și reușește în întreprinderea dumitale!

— Dealtfel, aceasta nu e o călătorie, zise Paganel.

— Și ce-i atunci? întreabă lady Helena.

— O excursie, nimic mai mult. Vom trece, ca oricare alții pe pământ, făcând cel mai mult bine cu putință. Deviza noastră este: *Transire benefaciendo*.

Cu vorbele lui Paganel, se termină discuția, dacă se poate da acest nume unei convorbiri în care toată lumea a fost de aceeași părere. Pregătirile începură chiar în acea zi; se hotărî să se țină expediția secretă, pentru a nu da de bănuț indienilor.

Plecarea fu fixată la 14 octombrie. Când a fost vorba de a alege mateloții destinați să debarce, toți își oferiră serviciile și Glenarvan avu greutatea alegerii. Preferă deci să se tragă la sorți pentru ca să nu fie unul supărat. Au fost aleși secundul Tom Austin, Wilson, un flăcău puternic și Mulrady, care l-ar fi provocat la luptă chiar pe Tom Sayers.

Glenarvan desfășurase o activitate extremă în pregătirile sale. Voia să fie gata în ziua indicată și a izbutit să fie. La întrecere cu ceilalți, John Mangles se aprovizionă cu cărbuni, așa ca să poată ieși îndată în larg. Ținea să-i întrecă pe călătorii de pe coasta argentiniană. De aici o adevărată rivalitate între Glenarvan și tânărul căpitan.

La 14 octombrie, la ora hotărâtă, erau gata. În momentul despărțirii, pasagerii iahtului se întruniră în careul de pe punte. *Duncan-ul* era pregătit de plecare. Glenarvan, Paganel, Mac Nabbs, Robert Grant, Tom Austin, Wilson și Mulrady, înarmați cu carabine și revolvere Colt, se pregătiră să părăsească bordul. La capătul digului îi așteptau călăuzele cu catării.

— E timpul, zise în sfârșit lord Edward.

— Mergeți cu bine! răspunse lady Helena stăpânindu-și emoția. Lord Glenarvan o îmbrățișă, pe când Robert se arunca la gâtul surorii lui.

— Și acum, dragi prieteni, zise Jacques Paganel, o ultimă strângere de mână!

Cei șapte călători părăsiră *Duncan-ul*. Îndată ajunseră la chei. Lady Helena strigă de pe punte:

— Prieteni, Dumnezeu să vă ajute!

— Și ne va ajuta, doamnă, răspunse Jacques Paganel, căci, vă rog s-o credeți, ne vom ajuta singuri!

— Înainte, strigă John Mangles mecanicului său.

— Înainte! răspunse lord Glenarvan.

Și în aceeași clipă în care călătorii, dând frâu liber animalelor lor, urmau drumul țărmlui, *Duncan-ul*, sub acțiunea elicei sale, tăia vertiginos apele.

Capitolul XI. Prin Chile

Trupa indigenă, organizată de Glenarvan, se alcătua din trei bărbați și un copil. Stăpânul catărilor era un englez naturalizat de douăzeci de ani în această țară. Închiria catări trecătorilor și îi călăuzea prin diferite trecători ale Cordilierilor. Apoi îi încredința în mâinile unui „baqueano”, călăuză argentiniană căreia îi erau cunoscute drumurile din Pampas. Englezul nu-și uitase până într-atâta limba maternă, în tovărășia catărilor și a indienilor, încât să nu se fi putut înțelege cu călătorii. De aici o mare ușurință, în executarea ordinelor, de care Glenarvan se grăbi să profite, deoarece Jacques Paganel nu reușise încă să se facă înțeles.

Acest stăpân de catari, „catapaz” după denumirea chiliană, era ajutat de doi păstori-călăuze indigene și de un copil de doisprezece ani. Păstori-călăuze supravegheau catării încărcăți cu bagajele trupei, iar copilul conducea „madrina”, o iapă tânără care, purtând clopoței, mergea înainte și târa după dânsa zece catări. Călătorii încălecase ră șapte, catapazul unul; ceilalți doi transportau proviziile și câteva suluri de stofă destinate să asigure bunăvoința locuitorilor câmpiei. Păstori-călăuze, după obiceiul lor, mergeau pe jos. Această trecere prin America meridională trebuia deci, să se efectueze în cele mai bune condiții de siguranță și cât se putea de repede.

Trecerea lanțului Anzilor nu este o călătorie obișnuită. Aceasta nu se poate întreprinde fără a folosi catări puternici, din care cei mai prețuiți sunt de proveniență argentiniană. Animalele au dobândit în țară o dezvoltare superioară celei de rasă primitivă. În privința hranei, sunt puțin pretențioase. Nu beau decât o singură dată pe zi, fac cu ușurință zece leghe în opt ore și duc, fără a se plânge, o povară de paisprezece arobe.

Pe acest drum de la un ocean la celălalt, nu sunt hanuri. Se mănâncă numai carne uscată, orez gătit cu ardei și vânatul care se lasă ucis pe drum. În munți se bea apă din torente, în câmpie din izvoare, însoțită de câteva picături de rom, din care fiecare își are provizia, conținută într-un corn de

bou, numit „șifiu”. Trebuie să ai, dealtfel, grijă să nu abuzezi de băuturile alcoolice, puțin prielnice, într-o regiune în care sistemul nervos omenesc e cu deosebire exaltat. Cât despre paturi, ele sunt înfășurate în șaua indigenă numită „recado”. Șaua este făcută din „pelions”, piei de oi tăbăcite pe o parte, și căptușite cu lână în cealaltă, pe care le mențin niște chingi late, luxos brodate. Un călător, înfășurat în aceste cuverturi calde, înfruntă nopțile umede și doarme foarte bine.

Glenarvan, ca un om care știe să călătorească și să se conformeze obiceiurilor diferitelor țări, adoptase, pentru el și ai lui, îmbrăcămintea chiliană. Paganel și Robert nu simțiră bucurie când își introduseră capetele prin „poncho” național, un tartan larg, găurit la mijloc, și picioarele în ghete de piele făcute din piciorul de dinapoi al unui mânz. Trebuia să vezi catării lor bogat înhămați, având în gură zăbala arabă, căpăstrul lung de piele împletită, servind de bici, cureaua frâului înfrumusețată cu ornamente de metal și „alforjas”-urile, saci dubli de culoare strălucitoare care conțineau merindele. Paganel, distrat întruna, trebui să primească trei sau patru zvârlituri de copită de la strașnicul lui animal, în momentul încălecării. Odată în șa cu nedespărțitul lui telescop în bandulieră, cu picioarele cramponate în scări, se încredință înțelepciunii animalului său și nu avu de ce să se căiască. Robert arătă de la început dibăcia unui călăreț excelent.

Plecară. Timpul era superb, cerul de o seninătate perfectă și atmosfera îndeajuns de răcorită de vânturile mării, cu toata fierbințeala soarelui. Convoiul urmă repede țărmurile pline de cotituri ale golfului Talcahuano, pentru a ajunge la treizeci de mile spre sud, la extremitatea paralelei. În timpul acestei dintâi zile de drum, merșeră repede printre trestiile vechilor mlaștini secate, dar vorbiră puțin. Despărțirea lăsase o impresie vie în inimile lor. Puteau să vadă încă fumul *Duncan-ului*, care se pierdea la orizont. Toți tăceau, afară de Paganel; acest geograf studios își puneă sieși întrebări în spaniolește și își răspundea singur în aceeași limbă. Mai mult, catapazul era un om destul de taciturn și pe care profesiunea sa ar fi trebuit să-l facă vorbăreț. Abia se adresa călăuzelor. Aceștia, ca oameni de meserie, își înțelegeau foarte bine rostul. Dacă se oprea un catâr, îl îndemneau cu un strigăt gutural; dacă nu era de ajuns strigătul, o piatră bună, aruncată de o mână sigură, puneă capăt încăpățănării lui. Dacă se dezlega o chingă, dacă se pierdea un frâu, păstorul puneă totul la punct.

Obiceiul celor ce au catări este de a pleca la ora opt, după micul dejun, și de a merge astfel până în momentul culcării, la ora patru după-amiaza. Edward Glenarvan se ținu de acest obicei. Ori, exact când semnalul opririi fu dat de catapaz, călătorii ajungeau la orașul Arauco, așezat la extremitatea golfului, fără a fi părăsit marginea spumoasă a oceanului. Ar fi trebuit atunci să meargă vreo douăzeci de mile la vest, până la golful Carnero, pentru a găsi acolo extremitatea paralelei treizeci și șapte. Dar agenții lui Glenarvan, cutreieraseră deja această parte a litoralului, fără să fi întâlnit vreo urmă a naufragiului. O nouă explorare devenea deci inutilă, și fu hotărât ca orașul Arauco să fie luat drept punct de plecare. De acolo, drumul trebuia să fie ținut către est, urmând o linie riguros dreaptă. Intrară în oraș pentru a petrece acolo noaptea, și poposiră în curtea unui han.

Arauco este capitala Araucaniei, regiune locuită de *moluși*, fiii mai mari ai rasei chilene cântați de poetul Ercilla. Rasă mândră și puternică, singura din cele două Americi care n-a suferit o dominație străină. Dacă Arauco aparținuse odată spaniolilor, populațiile, cel puțin, nu se supuseseră; ele au rezistat atunci cum rezistă astăzi atacurilor și drapelul lor independent — o stea albă pe un câmp de azur — fâlfâie încă în vârful colinei fortificate ce apără orașul.

Pe când se pregătea cina, Glenarvan, Paganel și catapazul se plimbară printre casele acoperite cu stuf. În afară de o biserică și de resturile unei mănăstiri franciscane, Arauco nu oferea nimic deosebit. Glenarvan încercă să culeagă câteva informații care nu-i fură de prea mult folos. Paganel era disperat că nu se putea face înțeles de locuitori; dar fiindcă aceștia vorbeau araucaniana — limbă care se folosește până dincolo de strâmtoarea lui Magellan — spaniola lui Paganel îi folosi tot atâta cât și ebraica. În locul urechilor, el își întrebuița deci ochii, și într-un cuvânt, simți o adevărată bucurie de savant să observe diferite tipuri ale rasei molușe, care treceau pe dinaintea lui. Bărbații aveau statura înaltă, fața turtită, pielea arămie, privirea neîncrezătoare, capul maro, păros. Păreau supuși leneviei războinicilor care nu știau ce să facă în timp de pace. Femeile lor, cu o înfățișare necăjită, dar curajoasă, se îndeletniceau cu treburile oneste ale gospodăriei, îngrijeau caii, ștergeau armele, vânau pentru stăpânii lor și găseau, pe deasupra, timpul de a fabrica ponchourile albastre care cer ani și ani de lucru și al căror preț este de cel puțin o sută de dolari.

În rezumat, molușii sunt un popor puțin interesant, cu obiceiuri destul de înapoiate. Au aproape toate viciile omenești și o singură virtute; iubirea de libertate.

— Adevărați spartani; repetă Paganel la cina de seară.

Savantul exagera și fu înțeles și mai puțin când adăugă că inima lui de francez bătea puternic în timpul vizitei sale în orașul Arauco. Când maiorul îl întrebă de cauza acestei „bătăi” neașteptate, răspunse că emoția sa era destul de firească, deoarece unul din compatrioții săi ocupase odinioară tronul Araucaniei. Maiorul îl rugă să binevoiască a face cunoscut numele acestui suveran. Jacques Paganel numi cu mândrie pe bravul domn de Tonneins; un om foarte bun, vechi funcționar de tribunal la Périgueux, puțin bărbos și care suferise ceea ce regii detronați numesc „ingratitudea supușilor lor”. Maiorul surâse ușor la ideea unui vechi funcționar de tribunal alungat de pe tron; Paganel răspunse foarte serios că era poate mult mai ușor unui funcționar să fie un bun rege, decât unui rege să fie un bun funcționar. Și la această observație, fiecare râse și bău câteva picături de „șișă” — rachiu de porumb fermentat — în sănătatea lui Aurelian-Antoniou I, ex-regele Araucaniei. Câteva minute mai târziu, călătorii înfășurați în păturile lor, dormeau adânc.

A doua zi, la ora opt, cu madrina în frunte și cu păstorii-călăuze în urmă, convoiul reluă spre est drumul paralelei treizeci și șapte. Traversară teritoriul fertil al Araucaniei, bogat în vii și în turme. Dar încetul cu încetul pustiul se întinse. Din loc în loc abia se ivea câte o barcă de „rastreadores” — indieni, îmblânzitori de cai — celebri în America. Din când în când, se vedea câte un conac părăsit care servea de adăpost indienilor rătăcitori pe câmpie. În timpul zilei, două râuri ținură calea călătorilor: Rio de Raque și Rio de Tubal. Dar catapazul descoperi un vad care permise să se treacă dincolo. Lanțul Anzilor se desfășura la orizont, îngroșându-și poalele și înmulțindu-și vârfurile spre nord: acestea nu erau decât joasele vertebre ale enormei șire a spinării pe care se sprijină întregul schelet al Lumii Noi.

La ora patru după-amiaza, după un ocol de treizeci și cinci de mile, se opriră în plină câmpie, sub un boschet de micșunele. Catării fură deshămați și lăsați să pască în libertate iarba deasă a câmpului. Scoaseră din desagi carnea și orezul obișnuit. Șeile din blană de oaie întinse pe pământ serveau de cuverturi, recadosurile, de perne și fiecare găsi pe aceste paturi o odihnă întăritoare. Călăuzele și catapazul vegheau pe rând.

Fiindcă timpul era așa de favorabil, fiindcă drumeții, fără a excepta pe Robert, se mențineau bine, fiindcă, în sfârșit, călătoria începea sub așa de bune auspicii, trebuiau să profite și să se grăbească mai departe ca un jucător care își încearcă norocul. Aceasta, era părerea tuturor. Ziua următoare merseră mult, trecură fără accident curentul râului Bell și seara se așezară pe malurile lui Rio Biobio, care desparte Chile spaniol de Chile independent.

Glenarvan putu înscrie încă treizeci și cinci de mile la activul expediției. Locurile nu se schimbaseră. Erau tot fertile și bogate în amarile, în micșunele arborescente, în „flushies”, în bolundarițe și cactuși cu florile galbene, strălucitoare. Câteva animale, între altele pisica-tigru, stăteau ascunse în desișuri. Un gâtlan, o bufniță singuratică, sturzi și pescărei, fugind de ghearele șoimilor, reprezentau singurele rase ale vietăților cu pene. Dar se vedeau puțini indigeni. Abia câțiva „guassos”, copii degenerați ai indienilor și spaniolilor, călărind pe cai însângerați de pintenul uriaș, legat de picioarele lor goale, trecând ca niște umbre. Nu aveau cu cine să vorbească pe drum, iar mijlocul de a se informa lipsea cu desăvârșire. Glenarvan luă o hotărâre. Își spuse că Grant, prizonier al indienilor, trebuise să fie târât de ei dincolo de lanțul Anzilor. Cercetările nu puteau fi fructuoase decât în pampas, și nu dincoace. Trebuia deci să aibă răbdare, să meargă înainte, repede, fără întrerupere.

Pe 17, plecară la ora și în ordinea obișnuită. Un ordin pe care Robert nu-l păstra fără greutate, căci abordarea sa îl târa să întreacă madrina, spre marea disperare a catărului său. Nu trebuia nimic altceva decât tonul sever al lordului Glenarvan, pentru a menține pe băiat la locul lui.

Ținutul deveni mai accidentat: câteva umflături ale terenului indicau munții apropiați; râurile se înmulțeau urmând cu zgomot capriciile pantelor. Paganel își consulta adesea hărțile; când unul din aceste râulețe nu figura, ceea ce se întâmpla adesea, sângele-i de geograf clocotea în vine, și se încurca.

— Un râuşor care n-are nume, zicea el, e ca și cum n-ar avea stare civilă! Nu există în ochii legii geografice.

Nu se sfia să le boteze; le nota pe harta sa și le acoperea cu calificativele cele mai răsunătoare ale limbii spaniole.

— Ce limbă, repeta el, ce limbă plină și sonoră! O limbă de metal! Sunt sigur că e compusă din șaptezeci și opt părți cupru și douăzeci și două părți staniu, ca bronzul clopotelor!

— Dar faci progrese cu ea! întrebă Glenarvan.

— Desigur, dragul meu lord! Ah, dacă n-ar fi accentul, totul ar merge strună!

Și Paganel se tot trudea pe drum să se perfecționeze în pronunțarea limbii fără a-și uita observațiile geografice. În acest domeniu el era uimitor de tare. Când Edward Glenarvan întreba pe catapaz despre vreo particularitate a țării, savantul tovarăș întrecea totdeauna răspunsul călăuzei. Catapazul îl privea cu un aer prost.

Chiar în acea zi, către ora două, un drum tăia linia urmată până atunci. Natural, Glenarvan îi întreabă numele, și tot așa de natural Jacques Paganel fu acela care răspunse: „E drumul de la Yumbel la Los Angeles”. Glenarvan privi pe catapaz.

— Chiar așa, răspunse acesta.

Apoi adresându-se geografului:

— Ați străbătut, desigur, acest ținut?

— Vezi bine! răspunse Paganel cu seriozitate.

— Pe un catâr?

— Nu, în fotoliul meu.

Catapazul nu înțelese, căci ridică din umeri și reveni în fruntea trupei.

La ora cinci după-amiaza, se opriră într-o trecătoare, la câteva mile deasupra orașelului Loja. Și în aceeași noapte, călătorii poposiră la picioarele Sierrelor, primele trepte ale Cordilierilor.

Capitolul XII. La patru mii de metri înălțime

Traversarea statului Chile nu prezentase până atunci nimic deosebit. Dar acum obstacolele și primejdiile care însoțesc o trecere prin munți, se înfățișau deodată. Lupta cu dificultățile naturale trebuia să înceapă.

Un lucru important trebuie să fie hotărât înaintea plecării. Prin ce pas se putea trece lanțul Anzilor, fără a se depărta de drumul hotărât? Catapazul fu întrebat în această privință.

— Nu cunosc, răspunse el, decât două trecători bune.

— Fără îndoială, trecătoarea Arica, descoperită de Valdivia Mendoza, zise Paganel.

— Exact.

— Și aceea de la Villarica, situată la sud de Nevado, cu acest nume.

— Drept.

— Ei bine, prietene, aceste două trecători n-au decât un cusur: acela de a ne depărta spre nord sau sud mai mult decât ne convine.

— Ai să ne propui altă trecătoare? întrebă maiorul.

— Desigur, răspunse Paganel, trecătoarea Antuco, așezată pe povârnișul vulcanic, la 37°30', deci cu o jumătate de grad mai aproape de drumul nostru. Ea se găsește la o înălțime de 1949 metri și a fost recunoscută de Zamudio de Cruz.

— Bine, zise Glenarvan, dar dumneata cunoști această trecătoare, catapaz?

— Da, *milord*, am străbătut-o și dacă nu v-am propus-o e din cauză că aceasta este cel mult un drum bun numai pentru vitele care servesc păstorilor indieni de pe povârnișurile orientale.

— Prietene, răspunse Glenarvan, pe acolo pe unde trec turmele de iepe, de oi și boi ale păstorilor, vom ști și noi să trecem. Și deoarece ne menține în linie dreaptă, haidem spre trecătoarea Antuco.

Semnalul plecării a fost dat îndată, și se adânciră în valea Las Lejas, între mari blocuri de calcar cristalizat. Urcau urmând o pantă aproape nesimțită. Către ora unsprezece, trebuia să ocolească malurile unui mic lac, rezervor natural, și pitoreasca întâlnire o confundau într-o liniște limpede. Deasupra lacului se aflau întinse „ilanos”, câmpii înalte acoperite de ierburi, unde pășteau turmele indienilor. Dădură apoi de o mlaștină care se întindea la sud și la nord, și de care scăpară grație instinctului catărilor. La ora unu, apărură fortul Ballenare, pe o stâncă perpendiculară, pe care o înconjura cu zidurile-i dărâmate. Trecură dincolo. Pantele deveneau de acum abrupte, pietroase, iar pietricelele, desprinse de copitele catărilor, se rostogoleau sub pașii lor formând cascade zgomotoase. Către ora trei, se iviră câteva ruine pitorești ale unui fort distrus în răscoala din 1770.

— Hotărât, zise Paganel, munții nu ajung să separe pe oameni, trebuie să-i și fortifici!

Începând din acest punct, drumul deveni greu, chiar periculos; unghiul pantelor se deschise mai mult, potecile în afară se îngustau din ce în ce, prăpastiile se adânciră îngrozitor. Catării înaintau cu prudență, cu botul în pământ, mirosind drumul. Mergeau unul după altul. Câteodată, la o cotitură bruscă, madrina dispărea iar caravana se călăuzea atunci după zgomotul depărtat al clopoțelului ei. Adesea, capricioasele întortocheri ale cărării, aduceau coloane pe două linii paralele, și catapazul putea vorbi călăuzelor, pe când o crăpătură largă de abia patru metri, dar adâncă de patru sute, săpa între ei o prăpastie extrem de primejdioasă. Totuși vegetația ierboasă luptă încă cu stâncile; dar se simțea de acum regnul mineral în luptă cu regnul vegetal. Apropierile vulcanului Antuco se recunoșteau după câteva urme de lavă, de culoare feruginoasă, acoperite de cristale galbene de forma acelor. Stâncile, îngrămădite una peste alta, gata să cadă, se țineau contra tuturor legilor echilibrului. Evident, cataclismele trebuiau ușor să le modifice aspectul și văzând deasupra aceste vârfuri fără proporție, aceste turnuri stângace, aceste gurguie rău așezate, era lesne de înțeles că ora prăbușirii definitive nu sunase încă pentru regiunea muntoasă. În aceste condiții, drumul avea să fie greu de recunoscut. Agitația aproape neconținută a scheletului andin, schimbă adesea înfățișarea, iar punctele de reper nu sunt la locul lor. Catapazul ezita, se oprea, privea împrejurul său, privea forma stâncilor, căuta pe piața sfărâmicioasă urmele indienilor. Orice orientare devenea imposibilă.

Lordul Edward urma călăuza pas cu pas; înțelegea, simțea încurcătura lui crescând cu dificultățile drumului; nu îndrăznea să-l întrebe și se gândea, poate nu fără dreptate, că este un instinct al conducătorilor de catări, precum e și un instinct al catărilor, și că e mai bine să te lași în voia acestora.

Timp de o oră, catapazul rătăci la întâmplare, până ce ajunse în zonele mai ridicate ale muntelui. În fine, fu nevoit să se oprească. Se găseau în fundul unei văi înguste, una din acele trecători, pe care indienii le numesc „quebradas”. Un zid de porfir, tăiat perpendicular, închidea ieșirea. Catapazul, după ce căutase în zadar o trecere, descălecă, își încrucișă brațele și așteptă. Glenarvan se apropie de el.

— Te-ai rătăcit?

— Nu, *milord*, răspunse catapazul.

— Totuși, nu suntem în trecătoarea Antuco?

— Suntem în ea.

— Nu te înșeli?

— Nu mă înșel. Iată restul unui foc care a servit indienilor și iată urmele lăsate de turmele de iepe și de oi.

— Ei bine, s-a trecut pe acest drum?

— Da, dar nu se va mai trece. Ultimul cutremur de pământ l-a făcut imposibil...

— Catărilor, răspunse maiorul, dar nu oamenilor.

— Ah! Aceasta vă privește, răspunse catapazul, am făcut ce am putut. Catării mei și eu suntem gata să ne întoarcem, dacă voiți să vă reîntoarceți și să căutați celelalte trecători ale Cordilierilor.

— Și aceasta va fi o întârziere...

— De cel puțin trei zile.

Glenarvan asculta în tăcere cuvintele catapazului. Aceasta era evident în condițiile învoirii lor. Catării săi nu puteau merge mai departe. Totuși, când fu vorba de a se întoarce din drum; Glenarvan se întoarse către tovarășii săi și le zise:

— Voiți să treceți oricum?

— Voim să vă urmăm, răspunse Tom Austin.

— Și chiar să v-o luăm înainte, adăugă Paganel. La urma urmei, despre ce-i vorba? De a trece un lanț de munți ale căror povârnișuri opuse oferă o coborâre nespuse de ușoară! Aceasta făcută, vom găsi „baqueanos” argentinieni care ne vor călăuzi prin pampas, și cai repezi, obișnuiți să fugă prin câmpii. Înainte, deci, și fără șovăială.

— Înainte! strigară tovarășii lui Glenarvan.

— Nu ne însoțești? întrebă acesta pe catapaz.

— Sunt conducător de catări, răspunse catapazul.

— Cum dorești.

— Ne vom lipsi de el, zise Paganel; în această parte a zidului, vom găsi cărările lui Antuco și sunt în stare să vă conduc în josul muntelui tot așa de drept ca și cea mai bună călăuză a Anzilor.

Glenarvan discută deci cu catapazul și apoi îl concedie, pe el, pe călăuze și pe catări. Armele, instrumentele și câteva provizii fură împărțite între cei șapte călători. De comun acord se decise ca urcușul să fie reluat îndată, iar dacă va trebui, să călătorească și o parte din noapte. Pe povârnișul din stânga șerpuia o cărare stâncoasă pe care catării n-ar fi putut-o trece. Dificultățile erau mari, dar după două ore de oboseală și mers în cerc, Glenarvan și tovarășii săi se regăseau pe trecătoarea Antuco. Erau atunci în partea andină, propriu-zisă, care nu este departe de creasta Cordilierilor, dar nu găsiră nici urmă de vreo cărare deschisă, de vreo trecătoare determinată. Întreaga regiune fusese tulburată de ultimele cutremure de pământ, și trebuiră să urce părțile proeminente ale lanțului. Paganel fu nespus de enervat că nu găsește drumul liber, și se aștepta la greutăți grozave pentru a atinge vârful Anzilor, căci înălțimea lor este cuprinsă între trei mii cinci sute și patru mii de metri. Din fericire, vremea era liniștită, cerul limpede, anotimpul prielnic; dar iarna, care ține pe aici din luna mai până în octombrie, o asemenea ascensiune n-ar fi fost cu putință; frigurile intense ucid repede pe călători, și cei pe care-i cruță, nu scapă, cel puțin, violențelor „temporalelor”, un fel de uragane specifice acestor locuri, care populează cu cadavre prăpastiile Cordilierilor.

Urcară toată noaptea; se urcau cu ajutorul mâinilor pe platouri aproape inaccesibile; săreau deschizături largi și adânci; brațele lipite unul de altul înlocuiau frânghiile, iar umerii serveau de scări; dibacii oameni semănau unor clovni dedați tuturor jocurilor de circ. Vigoarea lui Mulrady și dibăcia lui Wilson avură numeroase ocazii să se exercite. Cei doi bravi scoțieni se întreceau pe sine; de mai multe ori, fără devotamentul și curajul lor, convoiul n-ar fi putut trece. Glenarvan nu-l pierdea din vedere pe Robert, pe care vârsta și vioiciunea îl duceau la acte nesocotite. Paganel înainta cu o ușurință adevărat franceză. Cât despre maior, el nu se agita nici mai mult nici mai puțin decât trebuia.

La ora cinci dimineața, călătorii atinseseră o înălțime de două mii cinci sute de metri. Se găseau atunci pe platourile secundare, ultima limită a regiunii arborescente. Acolo zburdau câteva vietăți, care ar fi făcut bucuria sau norocul unui vânător: lama, animal prețios al munților, care înlocuiește oaia, boul și calul, și trăiește acolo unde n-ar trăi catărul; chinchila, mic rozător, blând și fricos, cu blana groasă, ceva între iepure și șoarecele-săritor, și ale cărui labe de dinapoi dădeau aparența unui cangur. Nimic mai plăcut decât să-l vezi, sprinten, sărind pe vârful arborilor, în felul unei veverițe.

Dar vietățile acestea nu erau ultimii locuitori ai muntelui. La trei mii de metri, pe limita zăpezilor veșnice, trăiau în turme rumegătoare de o frumusețe incomparabilă: alpaca cu părul lung, mățos, capra fără coarne, elegantă și mândră, a cărei lăngă e fină, și pe care naturalistii au numit-o „vigonie”. Dar nu trebuia să te apropii de dânsa; fugea, s-ar putea spune, ca vântul, lunecând fără zgomot pe povârnișurile orbitoare de albeață.

La această înălțime, aspectul regiunii era complet schimbat. Blocuri mari de gheață strălucitoare, de o culoare albăstruie pe unele povârnișuri, se înălțau din toate părțile, oglindind primele raze ale zilei. Urcușul deveni atunci foarte periculos. Nu se mai aventurau fără a sonda cu atenție, pentru a cunoaște deschizăturile. Wilson se pusese în fruntea convoiului încercând cu piciorul suprafața ghețarilor. Tovarășii lui mergeau exact pe urmele pașilor săi, și se fereau de a vorbi tare, căci cel mai mic zgomot, agitând păturile de aer, putea să provoace căderea maselor de zăpadă suspendate la aproape trei sute de metri deasupra capetelor lor.

Ajunseră atunci în regiunea arbuștilor care, la patru sute optzeci de metri mai sus, cedau locul gramineelor și cactușilor. La aproape patru mii de metri orice urmă de vegetație dispăru. Călătorii nu se opriră decât o singură dată, la ora opt, pentru a-și întări puterile printr-o mâncare săracioasă. Cu un curaj supraomenesc, reluară urcușul înfruntând primejdii ce creșteau la tot pasul. Trebuiră să încalece stânci colțuroase și să treacă pe deasupra prăpastiilor fără fund. În mai multe locuri, cruci de lemn erau așezate la rând, pe drum, arătând locul unde alți drumeți îndrăzneți își pierduseră viața. Către ora două, un platou imens, fără urmă de vegetație, un fel de deșert, se arătă vederii. Aerul era uscat, cerul de o albeață pâcloasă; la această înălțime ploile sunt necunoscute. Ici și colo câteva piscuri de porfir și de bazalt străpungeau giulgiul alb de negură.

Călătorii, cu tot curajul lor, erau la capătul puterilor. Lordul Edward, văzând istovirea tovarășilor săi, regreta că s-a abătut așa departe în munți. Tânărul Robert se îndârjea împotriva oboselii, dar nu putea să meargă mai departe.

La orele trei, Glenarvan se opri.

— Trebuie să ne odihnim, zise el.

— Să ne odihnim? răspunse Paganel. Dar nu avem adăpost.

— Totuși odihna e necesară, chiar dacă ne-am opri numai pentru Robert.
— Dar nu, *milord*, răspunse curajosul copil, mai pot merge încă... nu vă opriți...
— Vei fi purtat pe brațe, băiatul meu, răspunse Paganel, dar trebuie să ajungem cu orice preț pe coasta orientală. Acolo vom găsi poate vreo colibă. Încă două ore mai mergeți!
— Aceasta este părerea dumneavoastră, a tuturor? întrebă Glenarvan.
— Da, răspunseră toți.
Mulrady adăugă:
— Mă ocup eu de copil.

Și reluară drumul spre răsărit. Trecură alte două ore de urcuș chinuitor. Urcau neconținut pentru a atinge ultimele culmi ale muntelui. Rarefierea aerului producea suferința cunoscută sub numele de „puna”. Sângele picura printre gingii și buze în lipsa echilibrului și poate și sub influența zăpezilor care, la o înălțime mare, viciază aerul.

Trebuiau să-l înlocuiască în lipsa densității sale, prin respirații dese, grăbind astfel circulația, ceea ce îi obosea nu mai puțin ca sclipirea razelor soarelui pe întinderile de zăpadă. Oricare ar fi fost voința curajoșilor oameni, veni momentul când cei mai bravi slăbiră, iar amețeala, acest teribil rău de munte, distruse nu numai forțele lor fizice, dar și energia lor morală. Nu se luptă nepedepsit contra oboselilor de acest fel. Îndată, poticnelile deveniră tot mai repetate și cei care cădeau nu înaintau decât târându-se pe genunchi.

Or, istovirea trebuia să pună capăt urcușului împins la extrem. Glenarvan nu privea fără groază imensitatea zăpezilor, frigul cu care impregnau această regiune funestă, umbra care se ridica pe aceste culmi pustii, lipsa de adăpost pentru noapte. Dar maiorul îl bătu pe umăr și zise cu un ton calm.

— O colibă!

Capitolul XIII. Coborârea Cordilierilor

Oricine, în afară de Mac Nabbs, ar fi trecut de o sută de ori pe lângă colibă fără a-i bănuși existența.

Trebură s-o dezgroape. După o jumătate de oră de muncă înverșunată, Wilson și Mulrady destupaseră intrarea acestei „cazucia” și drumeții se îngrămădiră înăuntru cu grabă. Cazucia, construită de indieni, era făcută din „adobe”, un fel de cărămizi arse la soare; avea forma unui cub cu fiecare față de douăsprezece picioare, și se ridica în vârful unui bloc de bazalt. O scară de piatră ducea la ușă, singura deschizătură a colibei. Dar oricât de îngustă era ușa, uraganele, zăpada sau grindina, știau bine să-și deschidă un drum, când erau dezlănțuite de temporale.

Zece persoane puteau să încapă cu ușurință în colibă. Un fel de vatră cu un horn de cărămizi rău întocmite, permitea să se aprindă focul și să se combată cu eficacitate frigul.

— Iată un culcuș bun, zise lord Glenarvan, deși nu tocmai prea confortabil. Providența ne-a adus aici, și suntem datori să-i mulțumim.

— Dar coliba aceasta e un palat, spuse Paganel. Nu-
i lipsesc decât santinele și curtenii. Vom sta foarte bine aici.

— Mai ales când va arde și un foc bun în vatră, zise Tom Austin; căci dacă ne este foame, nu ne e mai puțin frig. Cât despre mine, o legătură de lemn mi-ar plăcea mai mult decât o bucată de carne.

— Ei bine, Tom, zise Paganel, vom încerca să găsim combustibil.

— Combustibil în vârful Cordilierilor! zise Mulrady clătinând capul cu un aer de îndoială.

— Deoarece s-a făcut o sobă în această cazucia, răspunse maiorul, e probabil că se găsește pe aici și ceva de ars.

— Prietenul nostru Mac Nabbs are dreptate, zise Glenarvan. Pregătiți totul pentru cină; mă duc să-mi fac meseria de tăietor de lemn.

— Te însoțesc cu Wilson, răspunse Paganel.

— Dacă aveți nevoie de mine vin și eu, zise Robert ridicându-se.

— Nu, odihnește-te, bravul meu flăcău, răspunse Glenarvan.

Glenarvan, Paganel și Wilson ieșiră din colibă. Era ora șase seara. Frigul pișca tare, cu toată liniștea absolută a atmosferei. Albastrul cerului prindea să se întunece, iar soarele atinge crestele cu ultimele-i raze.

Paganel, luându-și barometrul, îl consultă și văzu că mercurul se menținea la 495 milimetri. Coborârea coloanei barometrice corespundea unei înălțimi de unsprezece mii șapte sute de picioare.

Această regiune a Cordilierilor avea deci o înălțime inferioară numai cu nouă sute zece metri celei a lui Mont-Blanc. Dacă acești munți ar fi prezentat dificultățile de care este plin colosul Elveției, nici un călător n-ar fi trecut lanțul de munți al Lumii Noi.

Glenarvan și Paganel ajunși pe un pisc de porfir, își plimbară privirea către toate punctele orizontului. Ocupau atunci vârful nevadelor din Cordilieri și dominau un spațiu de patruzeci de mile pătrate. La est, coastele coborau într-un plan ușor înclinat, pe pante practicabile pe care călăuzele se lăsau să alunece pe o întindere de mai multe sute de metri. În depărtare, șiruri longitudinale de pietre și de blocuri eratice, împinse de alunecarea ghețarilor, formau morene imense. Valea lui Colorado se îneca de acum în umbra produsă de coborârea soarelui; relieful terenului, stâncile ieșite în afară, colțurile, vârfurile, luminate de razele sale, se stingeau pe rând și întunericul cobora puțin câte puțin pe povârnișul oriental al Anzilor. La apus, soarele lumina lanțul munților care susține peretele perpendicular al coastelor orientale. Rămâneai înmărmurit văzând stâncile și ghețarii scăldați în această lumină a astrului zilei. Către nord, ondula un șir de culmi ce se contopeau pe nesimțite, și formau parcă o linie tremurată sub un creion neîndemânatic. La sud, din contră, privesc devenea splendidă. Privirea, adâncindu-se în valea sălbatică a lui Torbido, domina Antuco, al cărui crater deschis se adâncea la două mile de acolo. Vulcanul mugea ca un monstru enorm, asemănător leviatanilor din zilele apocaliptice, aruncând coloane de fum amestecate cu fâșii de flăcări funinginoase. Cercul munților părea de foc; grindini de pietre incandescente, nori de aburi roșii, râuri de lavă se uneau în mănunchiuri scânteietoare. Un zgomot imens, care creștea din moment în moment, umplea vastul circuit, cu intensele lui răsrângeri, pe când soarele, dezbrăcat puțin câte puțin de luminile lui crepusculare, dispărea ca un astru stins în umbrele orizontului.

Paganel și Glenarvan ar fi rămas mult timp să contempleze lupta măreață a pământului și a cerului; tăietorii de lemne improvizati făceau loc artiștilor; Wilson, mai puțin entuziasmat, îi rechemă însă la realitate. Lemnele lipseau, e adevărat; din fericire, un lichen slab și uscat acoperea stâncile; făcurea o provizie bogată, și dintr-o anumită plantă numită „ilaretta”, a cărei rădăcină putea să ardă îndestulător. Acest prețios combustibil adus în colibă, fu îngrămădit în vatră. Focul fu greu de aprins și de întreținut. Aerul foarte rarefiat nu dădea destul oxigen alimentației sale; cel puțin aceasta a fost explicația pe care o dădu maiorul.

— În schimb, adăugă el, apa nu va avea nevoie de o sută de grade pentru a fierbe; cei cărora le place cafeaua făcută cu apă la o sută de grade vor fi nevoiți să se lipsească de ea, căci la această înălțime fierberea se face înainte de nouăzeci grade.

Mac Nabbs nu se înșela și termometrul cufundat în apa căldării, de îndată ce fu fiartă, nu arăta decât optzeci și șapte de grade. Cu voluptate, băură fiecare câteva înghițituri de cafea fierbinte; cât despre carnea uscată, ea păru neîndestulătoare, ceea ce provacă din partea lui Paganel o reflecție pe cât de bună, pe atât de inutilă:

— Vezi bine, zise el, trebuie să mărturisești că o bucată de carne friptă de lamă, n-ar fi de lepădat! Se zice că acest animal înlocuiește boul și oaia, și mi-ar fi foarte pe plac să știu dacă aceasta e și din punct de vedere alimentar!

— Cum! zise maiorul, nu ești mulțumit de cina noastră, savantule Paganel?

— Încântat, dragul meu maior; totuși mărturisesc că o farfurie cu vânat ar fi binevenită.

— Ești un sibarit, zise Mac Nabbs.

— Primesc calificativul domnule maior; dar dumneata însuși, orice ai spune, nu vei fi înfuriat pe vreun biftoc oarecare!

— Aceasta e probabil, răspunse maiorul.

— Și dacă te-ar ruga cineva să te așezi la pândă, cu tot frigul și noaptea, te-ai duce fără să faci o singură observație?

— Evident, și dacă v-ar plăcea aceasta...

Tovarășii lui Mac Nabbs nu avuseseră timpul de a-i mulțumi și a opri nesfârșita lui îndatorire, când se auziră niște urlate îndepărtate. Ele se prelungeau lung. Nu erau strigăte de animale izolate, ci acelea ale unei turme care se apropia. Providența după ce le dăduse coliba, voia să le ofere și cina? Aceasta fu reflecția geografului. Dar Glenarvan mai scăzu din bucuria lui spunându-i că patrupelele Cordilierilor nu se întâlnesc niciodată la această altitudine.

— Atunci de unde vine zgomotul? zise Tom Austin. Auziți cum se apropie?

— O avalanșă! zise Mulrady.

- Imposibil. Acestea sunt adevărate urlete, replică Paganel.
- Să vedem, zise Glenarvan.
- Și să vedem ca niște vânători, răspunse maiorul luându-și carabina.

Toți se repeziră afară. Noaptea căzuse, întunecată, plină de stele, luna arăta încă discul, pe jumătate știrbit, al ultimei sale faze. Povârnișurile din nord și est dispăreau în întuneric și privirea nu mai zărea decât silueta fantastică a câtorva stânci dominante. Urletele de animale îngrozite se înteteau. Ele veneau din partea întunecoasă a Cordilierilor. Ce se întâmplase? Deodată sosi avalanșa furioasă, dar o avalanșă de fiare, năucite de groază. Tot platoul părea că se agită. Animalele veneau cu sutele, poate cu miile și, cu toată rarefierea aerului, produceau un zgomot asurzitor. Erau acestea animalele sălbatice din pampas sau numai o turmă de lame și de oi de Peru?

Glenarvan, Mac Nabbs, Robert, Austin, cei doi mateloți, nu avură decât timpul să se arunce la pământ, pe când vârtejul viețuitor trecea la câteva picioare deasupra lor. Paganel, care în calitatea sa de nyctalop, stătea în picioare ca să vadă mai bine, fu răsturnat într-o clipă.

În acest moment, izbucni detunătura unei arme de foc. Maiorul trăsese la întâmplare. I se păru că un animal cădea la câțiva pași de el, pe când toată turma, dusă de irezistibilul ei avânt și înțelegând strigătele, dispărea pe pantele luminate de reverberația vulcanului.

- Oh! Am pus mâna pe ei, zise o voce, vocea lui Paganel.
- Și pe ce ai pus mâna? întrebă Glenarvan.
- Pe ochelarii mei, zău! Nu-i puțin să-ți pierzi ochelarii într-o asemenea învălmășeală!
- Nu ești rănit?...
- Nu, puțin călcat. Dar de cine?
- De acesta, răspunse maiorul, târând după el animalul pe care îl doborâse.

Fiecare se grăbi să ajungă la colibă și la lumina focului examină prada lui Mac Nabbs. Era un animal frumos, semănând cu o cămilă mică fără cocoasă; avea chipul fin, corpul turtit, picioarele lungi și subțiri, părul fin, de culoare cafenie, și dedesubtul pântecelui, pătat cu alb. Paganel de-abia se uită la el, că strigă:

- Acesta e un guanac!
- Ce este un guanac? întrebă Glenarvan.
- Un animal care se mănâncă, răspunse Paganel.
- Și e bun?
- Savuros. O mâncare din Olimp. Știam bine că vom avea carne proaspătă pentru cină. Și ce carne! Dar cine va tăia animalul?

- Eu, zise Wilson.
- Bine, mă însărcinez să-l frig, replică Paganel.
- Ești, deci, bucătar, domnule Paganel? zise Robert.
- Foarte bun, băiatul meu, deoarece sunt francez! Într-un francez, trăiește totdeauna un bucătar.

După cinci minute Paganel depuse bucăți mari de vânat pe cărbunii produși de rădăcina de ilareta. După zece minute, servi tovarășilor săi carnea foarte gustoasă sub numele de „mușchi de guanac”. Nimeni nu făcu nazuri și fiecare mușcă grăbit cu lăcomie. Dar spre marea stupefacție a geografului, o strâmbătură generală însoțită de un „puah” unanim întâmpină prima îmbucătură.

- E oribilă! zise unul.
- Nu e de mâncat! replică altul.

Sărmanul savant, oricum ar fi fost, trebui să convină că această carne nu putea fi primită nici de înfometați. Începură deci, să-i arunce câteva glume pe care dealtfel, le înțelegea perfect, și să-și bată joc de bucatele din Olimp; el însuși căuta cauza pentru care carnea de guanac, într-adevăr bună și foarte prețuită, devenise detestabilă în mâinile lui, când un gând subit îi trecu prin minte.

- Am aflat! strigă el. Ei, zău! Am aflat! Am găsit!
- Aceasta este carne prea bătrână? întrebă liniștit Mac Nabbs.
- Nu, maior intolerant, dar e carne care a mers prea mult. Cum am putut să uit aceasta?
- Ce voiești să spui, domnule Paganel? întrebă Tom Austin.
- Vreau să zic că guanacul nu e bun decât atunci când a fost ucis în timpul odihnei; dacă-l alungi mult timp, dacă face o cursă lungă, carnea sa nu mai este bună de mâncat. Pot deci să afirm, după gust, că acest animal venea de departe și, prin urmare, toată turma.
- Ești sigur de acest lucru? zise Glenarvan.

— Absolut sigur.

— Dar ce eveniment, ce fenomen a putut să îngrozească, astfel, aceste animale și să le alunge la ora la care trebuiau să doarmă liniștite în viziunile lor?

— La aceasta, dragul meu Glenarvan, zise Paganel, mi-e imposibil să-ți răspund; dacă mă asculți, hai să ne culcăm fără a căuta mai departe. În ce mă privește pe mine, mor de somn. Să dormim, maiorule.

— Să dormim, Paganel.

Fiecare se înveli în ponchoul său, focul fu atârnat pentru noapte și îndată porniră pe toate tonurile și toate ritmurile, sforăituri formidabile, din mijlocul cărora basul savantului geograf susținea edificiul armonic. Singur Edward Glenarvan nu dormi. Neliniști secrete îl țineau într-o stare de insomnie obositoare. Se gândea involuntar la turma ce fugise. Guanacii nu puteau fi urmăriți de animale sălbatice. La această înălțime nu sunt deloc, iar vânători și mai puțini. Ce groază le precipita, deci, către prăpastiile lui Antuco, și care era cauza? Glenarvan avea presimțământul unei primejdii apropiate. Totuși, sub influența unei semi-somnolențe, ideile i se modificară puțin câte puțin și temerile făcură loc speranțelor. Se văzu a doua zi în câmpiile Anzilor. Acolo trebuiau să înceapă cu adevărat cercetările, și succesul nu era, poate, departe. Se gândi la căpitanul Grant, la cei doi mateloți eliberați dintr-o sclavie aspră. Imaginile treceau cu iuțeală prin mintea lui. Gândurile negre puneau apoi iarăși stăpânire pe el tot mai mult. Asculta zgomotele greu de explicat pe aceste culmi singuratice. La un moment dat crezu că aude bubuituri depărtate, surde, amenințătoare. Ele nu puteau aparține decât unei furtuni dezlănțuite sus. Glenarvan voi să se convingă și ieși.

Luna se ridica. Atmosfera era limpede, calmă. Nici un nor, nici sus, nici jos. Nici o furtună și nici un fulger. În zare scânteiau mii de stele. Totuși, bubuiturile continuau; păreau că se apropie și că se depărtează. Glenarvan reintră mai neliniștit întrebându-se ce legătură ar putea să existe între bubuituri și fuga guanacilor. Era acolo un efect și o cauză? Își privi ceasul care arăta ora două dimineața. Neavând însă certitudinea unui pericol imediat, nu-și trezi tovarășii pe care oboseala îi ținea într-un somn greu. Căzu el însuși într-o grea somnolență care dură câteva ore.

Deodată, zgomotele violente îl puseră din nou în picioare. Era o larmă asurzitoare, asemeni celei pe care ar produce-o nenum ărate chesoane de artilerie care ar umbla pe un pavaj. Glenarvan simți brusc pământul lipsindu-i sub picioare; văzu coliba oscilând și întredeschizându-se.

— Sculați-vă! strigă el.

Tovarășii lui, treziți și răsturnați unul peste altul, erau târați pe o pantă abruptă. Se lumina de ziuă și scena era îngrozitoare. Forma munților se schimba subit; conurile se retezau; vârfurile clătinându-se, dispăreau ca și cum o groapă s-ar fi întredeschis. Ca urmare a unui fenomen caracteristic Cordilierilor ¹⁵ un masiv larg de mai multe mile se deplasa lunecând în întregime în jos.

— Un cutremur de pământ! strigă Paganel.

Nu se înșela. Era unul dintre cataclisme obișnuite pe marginea muntoasă a statului Chile și exact în regiunea în care Copiapo a fost de două ori distrus, iar Santiago de patru ori răsturnat în paisprezece ani. Această porțiune a globului este frământată de focurile pământului și vulcanii acestui lanț de munți, de origine recentă, nu oferă decât supape neîndestulătoare la ieșirea aburilor din adâncul pământului. De aici pornesc zguduirile cunoscute sub numele de „tremblores”.

Totuși platoul de care șapte oameni se cramponau agățați de tufe, de licheni, buimăciți, îngroziți, luneca având o viteză de cincizeci de mile pe oră. Nici un strigăt nu era posibil, nici o mișcare pentru a fugi, sau a se opri. Nu s-ar fi putut înțelege. Uruiturile interioare, zgomotul avalanșelor, ciocnirile blocurilor de granit și de bazalt, vârtejurile unei zăpezi pulverizate, făceau orice comunicație imposibilă. Masivul cobora când fără izbituri și zdruncinături, când luat de o mișcare de vârtej ca puntea unei corăbii clătinate de valuri, prăbușindu-se de-a lungul prăpastiilor în care cădeau bucăți de munte.

Cât dură această cădere de nedescris, nimeni n-ar fi putut să spună. În care prăpastie trebuia să se oprească, nimeni n-ar fi îndrăznit să prevadă. Înăbușiți de viteza cursei, înghețați de aerul rece care îi pătrundea, orbiți de vârtejurile de zăpadă, oamenii gâfâiau, nimiciți, aproape neînsuflețiți, și nu se agățau de stânci decât printr-un instinct suprem de conservare.

Deodată, o lovitură de-o violență incomparabilă îi rostogoli pe ultimele trepte ale muntelui. Platoul se oprise deodată. Timp de câteva minute, nimeni nu mișcă. În fine, unul se ridică, amețit de lovitură, dar zdravăn încă — era maiorul. Scutură praful care îl orbea, apoi privi în jur. Tovarășii săi,

întinși într-un cerc restrâns, erau răsturnați unii peste alții.

Maiorul îi numără. Toți, minus unul, zăceau pe pământ. Cel care lipsea era Robert Grant.

Capitolul XIV. Împușcătura providențială

Povârnișul oriental al Anzilor Cordilieri e format din pante mici care se pierd pe nesimțite în câmpie. Acolo se oprișe, deodată, muntele prăbușit. În acest ținut nou, acoperit cu pășuni bogate, cu arbori măreți, numeroși meri, plantați în timpul cuceririi, străluceau încărcăți cu fructe aurite. Ai fi zis că este un colț al îmbelșugatei Normandii aruncat în regiunile La Platei. În orice altă împrejurare privirea unui călător ar fi fost lovită de această trecere bruscă de la deșert la oază, de la culmile înzăpezite la livezile înverzite, de la iarnă la vară.

Pământul reluase dealtfel, o imobilitate absolută. Cutremurul se potolise; fără îndoială, însă, forțele subterane exercitau mai departe acțiunea lor distrugătoare, căci lanțul Anzilor este totdeauna, în unele locuri, agitat. De data aceasta zguduitura fusese de o violență extremă. Linia munților se modificase în întregime. O nouă panoramă de culmi, creste și vârfuri apărea pe fondul albastru al cerului și călăuza din pampas ar fi căutat în zadar obișnuitele puncte de recunoaștere.

Se pregătea o zi admirabilă; razele soarelui, ieșite din patul umed a Pacificului, alunecau pe câmpiile argentinienne cufundându-se de acum, în valurile celui alt ocean. Era ora opt dimineața.

Edward Glenarvan și tovarășii lui, însuflețiți de îngrijirile maiorului, reveniră puțin câte puțin la viață. Suferiseră o amețeață strașnică și-atâta tot. Anzii Cordilieri erau coborâți, și n-ar fi avut decât să se felicite de un mijloc de locomoție, ale cărei cheltuieli fuseseră făcute de natură, dacă unul din ei, cel mai slab, un copil, Robert Grant, n-ar fi fost lipsă la apel.

Toți îl iubeau pe îndrăznețul băiat: Paganel care se legase de el în mod deosebit, maiorul cu toată răceala lui, toți și mai ales Glenarvan. Acesta din urmă, când află de dispariția lui Robert, fu disperat. Și-l închipuia înghițit de vreo prăpastie, chemând cu o voce inutilă pe acela pe care-l numea al doilea tată al său.

— Prieteni, dragi prieteni, zise lordul abia ținându-și lacrimile, trebuie să-l căutăm, să-l regăsim! Nu-l putem părăsi astfel! Să nu lăsăm nici o vale, nici o prăpastie nescotocită până în fund! Mă veți lega de o frânghie, mă veți coborî în ele! O vreau, mă înțelegeți! O vreau! Facă cerul ca Robert să trăiască încă! Fără el, cum vom îndrăzni să-i regăsim părintele și cum o să salvăm pe căpitanul Grant, dacă salvarea lui costă viața copilului?

Tovarășii lui Glenarvan ascultau în tăcere; simțeau că el caută în privirea lor vreo lumină de speranță și-și plecau ochii.

— Ei bine, reluă lordul Edward, m-ați auzit! Dar voi tăceți! Voi nu mai sperați nimic, nimic!

Câteva momente, tăcere; apoi Mac Nabbs luă cuvântul și zise:

— Care din voi, prieteni, își aduce aminte cum a dispărut Robert?

La această întrebare, nici un răspuns.

— Cel puțin să-mi spuneți, reluă maiorul, lângă cine se găsea copilul în timpul prăbușirii?

— Lângă mine, răspunse Wilson.

— Ei bine, până în ce moment l-ai văzut lângă tine? Adu-ți aminte! Spune!

— Iată tot ce-mi aduc aminte, răspunse Wilson. Robert Grant era încă lângă mine, prins cu mâna de o tufă de lichen, cu două minute înainte de zguduitura finală.

— Cu două minute? Ia seama, Wilson, minutele îți vor fi părut lungi! Nu te înșeli?

— Nu cred că mă înșel... Ba nu... Au fost mai puțin de două minute!

— Bine, zise Mac Nabbs, dar Robert se găsea așezat la stânga sau la dreapta ta?

— La stânga mea. Îmi aduc aminte că pătura sa îmi atinge fața.

— Și tu față de noi cum erai așezat?...

— Tot pe stânga.

— Astfel, Robert n-a putut să dispară decât pe-aici, zise maiorul, întorcându-se către munte și arătând dreapta lui. Adu-te că ținând seamă de timpul scurs de la dispariția lui, copilul trebuie să fi căzut pe partea muntelui cuprinsă între pământ și o înălțime de două mile. Acolo trebuie să-l căutăm. Ne vom împărți diferitele zone și îl vom găsi!

Nu se mai rostea un cuvânt. Cei șase oameni, urcând pantele Cordilierilor, se așezară pe grumajii muntelui la diverse înălțimi și începură explorarea. Se mențineau mereu în dreptul liniei de coborâre,

cercetând cele mai mici crăpături, coborând pe fundul prăpastiilor umplute, în parte, de sfărâmături, și mai toți ieșiră cu hainele în bucăți, cu picioarele și mâinile însângerate. Întreaga porțiune a Anzilor, afară de câteva platouri inaccesibile, fu scrupulos scotocită timp de câteva ore, fără ca vreunul din ei să se gândească la odihnă. Căutări zadarnice. Copilul își găsise nu numai moartea în munți, dar și un mormânt ale cărui pietre, făcute din câteva stânci enorme, se închiseseră pentru totdeauna deasupra lui.

Către ora unu, Glenarvan și tovarășii lui, istoviți, nimiciți, se regăseau în fundul văii. Lordul Edward era în prada unei dureri violente; abia vorbea și dintre buzele sale ieșeau numai vorbe întretăiate de suspine:

— Nu voi pleca! Nu voi pleca de aici!

— Să așteptăm, zise Paganel maiorului și lui Tom Austin. Să ne odihnim și să ne întărim forțele. Avem nevoie de ele, fie pentru a reîncepe cercetările noastre, fie pentru a ne continua drumul.

— Da, răspunse Mac Nabbs, și să rămânem, deoarece Edward vrea să rămână! El speră. Dar ce speră?

— Dumnezeu știe, zise Tom Austin.

— Sărmanul Robert! exclamă Paganel, ștergându-și ochii.

Arborii erau în număr mare la vale; maiorul alese o grupă de roșcovi înalți, sub care așeză o tabără provizorie. Câteva cuverturi, armele, puțină carne și orez, iată ce rămăsese drumeților. Un râu care curgea nu departe, dădu o apă tulburată încă de avalanșă. Mulrady aprinse focul și oferă stăpânului său o băutură caldă, întăritoare. Dar Glenarvan refuză și rămase întins în pătura sa.

Ziua se scurse. Noaptea veni calmă, tăcută ca noaptea precedentă. Pe când tovarășii lui dormitau. Glenarvan urcă din nou peretele muntelui. Întindea urechea, sperând neconținut că o ultimă chemare va ajunge până la el. Se aventură departe, lipindu-și urechea de pământ, ascultând și astupându-și bătăile inimii.

Tot timpul nopții bietul lord rătăci astfel. Când Paganel, când maiorul îl urmau, gata, să-i vină în ajutor. Dar ultimele-i eforturi fură zadarnice. La strigătul de mii de ori repetat: „Robert, Robert!” nu răspunse decât ecoul.

Se luminează. Oamenii trebuiră să-l caute pe Glenarvan pe platourile depărtate și să-l readucă fără voia lui în tabără.

Lordul era grozav de îndurerat. Cine ar fi îndrăznit să-i spună de plecare? Totuși nu aveau alimente. Nu departe trebuiau să fie călăuzele argentinienilor. Greutățile erau mai mari dacă ar fi voit să se întoarcă, decât să înainteze. Dealtfel, întâlnirea fusese dată *Duncan-ului* la Atlantic; toate aceste importante motive nu permiteau întârziere.

Mac Nabbs încercă să-l smulgă pe Glenarvan din toropeală. Glenarvan clătină capul.

— Să plecăm! zise el.

— Da, să plecăm.

— Să mai așteptăm o oră! spuse lord Edward.

— Da, încă o oră, răspunse și maiorul.

Dar după ce trecu ora, Glenarvan, ceru să-i mai fie acordată una. S-ar fi zis că-i un condamnat ce imploră o prelungire a vieții. Se scurse o jumătate de zi. Atunci Mac Nabbs, cu consimțământul tuturor, nu mai ezită și-i spuse lui Glenarvan că trebuiau să plece și că de o hotărâre grabnică depindea viața tovarășilor lui.

— Da! da! zise lordul Edward, să plecăm! Să plecăm! Dar vorbind astfel, privirea lui fixă un punct negru în spațiu. Deodată, mâna sa se ridică și rămase nemișcată ca și cum ar fi fost pietrificată. — Uite! uite! spuse el.

Toate privirile se îndreptară în direcția arătată. Punctul negru se mărea vizibil. O pasăre plană.

— Un condor, spuse Paganel.

— Da, un condor, răspunse Glenarvan; cine știe!? Vine! Coboară! Să așteptăm!

Ce nădăjduia lordul Edward? „Cine știe?” spusese el. Paganel nu se înșelase. Condorul devenea din ce în ce mai vizibil. Această pasăre măreață, odinioară adorată de incași, este regele Anzilor meridionali, în aceste regiuni atinge o dezvoltare extraordinară. Forța sa este foarte mare și adesea poate prăvăli și boi în fundul prăpastiilor. Atacă oile, căprioarele, vițelii tineri, rătăciți pe câmpie și poartă vietățile în gheare la înălțimi imense. Zboară la aproape o mie de metri deasupra pământului. De acolo, invizibil celor mai buni ochi, acest rege al acruului scrutează pătrunzător terenul și distinge

cele mai mici obiecte, cu o vedere de invidiat care miră nespus pe naturaliști.

Ce văzuse condorul? Un cadavru, acela al lui Robert Grant! „Cine știe” repetă Glenarvan, fără a-l pierde din vedere. Pasărea uriașă se apropia când planând lin, când prăbușindu-se cu iuțeala corpurilor inerte părăsite în spațiu. Descrise apoi cercuri largi, la mai puțin de două sute metri deasupra pământului. Aripile puternice, îl purtau aproape fără a bate din ele. Se știe că păsările mari pot zbura cu o liniște maiestuoasă, rar fălfâind din aripi, pe când insectelor le trebuie mii de bătaii din aripi pe secundă pentru a se susține în spațiu. Maiorul și Wilson apucaseră carabinele. Glenarvan îi opri cu un gest. Condorul înconjură în șerpuirile zborului său un fel de platou inaccesibil. Se întorcea cu o iuțeală vertiginoasă, când deschizând, când închizând ghearele.

— E acolo! Acolo! strigă Glenarvan.

Apoi, deodată, îi trecu prin minte un gând.

— Dacă Robert trăiește, încă, strigă el scoțând o exclamație teribilă, pasărea... Foc, prieteni, foc!

Dar era prea târziu. Condorul dispăruse. Trecu o clipă cât o veșnicie de lungă. Apoi, enorma pasăre apăru, greu încărcată, ridicându-se cu un zbor și mai greu.

Se auzi un strigăt de groază. În ghearele condorului, un corp neînsuflețit apărea suspendat: era corpul lui Robert Grant.

Pasărea îl ținea de straie și se balansa în aer cam la cincizeci de metri deasupra taberei; zărise pe călători și, căutând să fugă cu greaua-i pradă, fălfâia violent din aripi.

— Ah! strigă Glenarvan, mai curând să se sfărâme trupul lui Robert de stânci, decât să servească...,

Nu isprăvi și, apucând carabina lui Wilson, încercă să ochească pasărea. Dar mâna îi tremura. Nu putea să fixeze arma. Ochii i se tulburau.

— Lasă-mă pe mine, zise maiorul.

Și cu privirea calmă, cu mâna sigură, ochi pasărea care se găsea acum la o sută de metri deasupra sa.

Dar nu apăsase încă trăgaciul când izbucni o detunătură în fundul văii; un fum alb trecu printre două șiruri de bazalt și condorul, lovit în cap, căzu ușor susținut de marile lui aripi.

— Ajutor! Ajutor! zise Glenarvan.

Și fără a căuta de unde venise împușcătura, se precipită spre condor. Tovarășii îl urmau în goană. Când sosiră, pasărea era moartă, corpul lui Robert era îngropat în aripile-i largi. Glenarvan se aruncă asupra copilului și apăsă urechea de pieptul lui.

— Trăiește! Trăiește încă! exclamă el nebun de bucurie.

Într-o clipă, Robert fu dezbrăcat de hainele sale și fata îi fu udată cu apă proaspătă. El făcu o mișcare, deschise ochii, privi, pronunță câteva cuvinte:

— Ah, dumneavoastră, *milord*... tatăl meu!...

Glenarvan nu putu să răspundă; emoția îl înăbușea și îngenunchind, plânse lângă copilul salvat ca prin minune.

Capitolul XV. Spaniola lui Jacques Paganel

Abia scăpă din primejdia aceasta și Robert fu expus alteia, nu mai puțin mare: de a fi devorat de dezmierdări.

Se gândiră apoi la salvator și maiorul privi în jurul său. La cincizeci de pași de râu, un bărbat de o statură foarte înaltă stătea nemișcat pe una din primele trepte ale muntelui.

Omul, apărut pe neașteptate, avea umerii largi, părul lung și încercuit cu curele de piele. Fața îi era bronzată. Îmbrăcat în felul patagonezilor de la granițe, indigenul purta o manta splendidă împodobită cu arabescuri roșii. Sub mantaua sa se vedea o îmbrăcămintă de piele de vulpe strânsă pe talie. La brâu îi atârna un săculeț. Botinele sale erau făcute din piele de bou și erau fixate de glezne prin curele încrucișate regulat. Chipul patagonezului denota o inteligență reală. Aștepta. Văzându-l nemișcat și grav pe pedestalul lui de stânci, l-ai fi luat drept o statueta.

Glenarvan se îndreptă spre el. Patagonezul făcu doi pași înainte, Glenarvan îi strânse viguros mâna. Era în privirea lordului, în veselia feței sale, în toată fizionomia lui, o expresie de mulțumire, un astfel de sentiment de recunoștință, că oricine ar fi fost mișcat.

Indigenul înclină ușor capul și pronunță câteva cuvinte neînțelese. Apoi, patagonezul, după ce-i

privi cu atenție pe străini, schimbă limba, dar oricum ar fi fost, nici acest nou dialect nu fu mai bine înțeles decât primul. Totuși unele expresii de care se servi indigenul îl lovira pe Glenarvan. Ele îi părură că aparțin limbii spaniole din care cunoștea câteva cuvinte.

— *Espanol?* zise el.

Patagonezul clătină capul de sus în jos, mișcare alternativă care are același înțeles afirmativ la toate popoarele.

— Bine, zise maiorul, acum vine rândul prietenului nostru Paganel. E bine că a avut ideea să învețe spaniola!

Îl chemară pe Paganel. Acesta veni îndată și salută pe patagonez cu o grație complet franceză, din care acesta, probabil, că nu înțelese nimic. Savantul geograf fu pus la punct cu situația.

— Perfect, zise el.

Și deschizând gura larg, pentru a pronunța mai bine, zise:

— *Vos sois un homme de bem!*

Indigenul întinse urechea și nu zise nimic.

— Nu înțelege, zise geograful.

— Poate nu accentuezi bine? replică maiorul.

— Adevărat. Accentul dracului?

Și din nou Paganel își reîncepu complimentul. Obținut același insucces.

— Să schimbăm fraza, zise el, și pronunță cu o încetineală magistrală:

— *Sem duvida, un patagao?*

Celălalt rămase mut ca și înainte.

— *Dizeime* adăugă Paganel. Patagonezul nu răspunse.

— *Vos compriendeis?* strigă Paganel violent.

Era evident că indianul nu înțelegea, căci răspunse, în spaniolă:

— *No comprendo.*

Fu rândul lui Paganel să rămână încremenit și făcu cu vioiciune mișcarea de a-și duce ochelarii de pe frunte pe ochi, ca uri om plictisit.

— Să fiu spânzurat, zise el, dacă înțeleg un cuvânt din acest dialect infernal! Aceasta e araucană, desigur!

— Dar nu, răspunse Glenarvan, omul a răspuns sigur în limba spaniolă. Și întorcându-se către patagonez repetă: *Espanol?*

— *Si, si* ²¹! răspunse indigenul.

Surpriza lui Paganel deveni stupefacție. Maiorul și Glenarvan se priveau cu coada ochiului.

— Oh, desigur că savantul meu prieten va fi comis una din acele distracții al căror monopol mi se pare că-l are, zise maiorul.

— Cum? spuse geograful întinzând urechea.

— Da, e evident că patagonezul vorbește spaniola...

— El?

— El! Din întâmplare, vei fi învățat o altă limbă, crezând că studiezi...

Mac Nabbs nu isprăvi. Un „te rog” puternic al savantului, însoțit de ridicări din umeri, îl opri scurt.

— Maior, mergi cam departe, zise Paganel cu un ton sec.

— Atunci de ce nu înțelegi? răspunse Mac Nabbs.

— Nu înțeleg, pentru că indigenul vorbește prost, replică geograful care începea să-și piardă răbdarea.

— Adică vorbește prost pentru că dumneata nu înțelegi, ripostă liniștit maiorul.

— Mac Nabbs, zise Glenarvan, aceasta e o supoziție inadmisibilă. Oricât de distrat să fie prietenul nostru

— Paganel, nu putem presupune că va fi mers până într-atât, încât să învețe o limbă în loc de alta!

— Atunci, dragul meu Edward, sau mai degrabă dumneata bravul meu Paganel, explică-mi ce se petrece aici.

— Nu explic, răspunse Paganel, constat. Iată cartea cu ajutorul căreia pătrund zilnic în tainele limbii spaniole! Cerceteaz-o, maior, și vezi dacă te înșel!

Paganel se căută în buzunare; după câteva minute de cercetări el scoase un volum jerpelit. Maiorul luă cartea și o privi:

— Ei bine, ce este această lucrare? întrebă el.

— Acestea sunt *Lusiadele*, răspunse Paganel, o epopee admirabilă, care...

— *Lusiadele*? strigă Glenarvan.

— Da, prietene, *Lusiadele* marelui Camoens.

— Camoens, repetă lord Edward, dar nenorocit prieten, Camoens e portughez! Înveți portugheza de șase săptămâni.

— Camoens! *Lusiadele*! Portughez!...

Paganel nu putu spune mai mult. Ochii i se tulburară sub ochelari; pe când un râs homeric izbucni în jurul lui. Patagonezul nu se clinti, aștepta cu răbdare explicația unui incident cu totul neînțeles pentru el.

— Ah! Smintit! Nebun! zise în sine Paganel. Cum? Așa este? Nu glumiți? Am făcut eu aceasta? Ah, prietenii mei, prietenii mei! Să pleci în Indii și să ajungi în Chile! Să înveți spaniola și să vorbești portugheza! Asta-i prea mult și dacă va mai continua, mi se va întâmpla într-o zi să mă arunc pe fereastră în loc să ies pe ușă! Râdeți, prieteni, zicea el, râdeți din toată inima! Nu veți râde atât de mine, cât râd eu însumi!

Și făcu să se audă cel mai formidabil hohot de râs care a ieșit vreodată din gura unui savant.

— Nu e mai puțin adevărat că suntem fără interpret, zise maiorul.

— Oh! Nu vă dezolați, răspunse Paganel; portugheza și spaniola se aseamănă atât încât m-am înșelat; dar tot așa, această asemănare îmi va servi să repar curând greșeala mea și vreau să mulțumesc îndată vrednicului patagonez în limba pe care o vorbește așa de bine.

Paganel avea dreptate, căci imediat putu să schimbe câteva cuvinte cu indigenul. Află chiar că acesta se numea Thalcave, cuvânt care în limba araucaniană înseamnă Detunătorul. Acest supranume îi venea fără îndoială din iscusința lui de a mânui armele de foc.

Dar Glenarvan se bucură aflând că patagonezul era de meseria lui călăuză, și călăuză în pampas. Era în această întâlnire un lucru așa de providențial că succesul întreprinderii fu de acum asigurat.

Călătorii și patagonezul se întoarseră lângă Robert. Acesta întinse brațele către indigen, care, fără a pronunța un cuvânt, îi puse mâna pe frunte. Examină copilul și-i pipăi membrele vătămate puțin. Apoi, surâzând se duse să culeagă pe malurile râului câțiva pumni de țelină sălbatică cu care frecă trupul bolnavului. Copilul își simți puterile renăscând, și era evident că îi vor fi de ajuns câteva ore pentru a se înzdrăveni.

Se hotărâră să petreacă o zi și o noapte în tabără. Dealtfel, mai rămâneau de rezolvat două chestiuni grave: hrana și transportul. Lipseau merindele și catării. Din fericire, Thalcave era acolo. Călăuza obișnuită să conducă pe călători de-a lungul frontierelor patagoneze se însărcina să procure lui Glenarvan tot ceea ce lipsea trupei. El se oferă să-i conducă la o „tolderia” de indieni, aflată la cel mult patru mile de acolo și unde vor găsi lucrurile necesare expediției. Propunerea fu făcută jumătate prin gesturi, jumătate în graiul spaniol pe care Paganel reuși să-l înțeleagă. Ea fu acceptată. Îndată, Glenarvan și savantul, luându-și rămas bun de la tovarășul lor, urcară în susul râului sub conducerea patagonezului.

Merseră repede, timp de o oră jumătate, cu pași mari pentru a se putea ține de uriaș. Întreaga regiune andină era fermecătoare și de o fertilitate îmbelșugată. Pășunile bogate urmau una după alta, și ar fi hrănit ușor o turmă de o sută de mii de rumegătoare. Lacuri mari, legate între ele de zigzagul râurilor, dădeau câmpiilor o umezeală de mlaștini. Lebede cu capul negru, se zbenguiau capricios în apă. Lumea păsărilor era de o varietate minunată. „Isacas”, grațioase turturele cenușii, cu penele vărgate cu alb și cardinalii galbeni, se înveseleau pe ramurile copacilor ca niște flori vii; porumbeii călători traversau spațiul, pe când întregul neam cu pene al vrăbiilor, „chingolos”, „hilgueros” și „monjitas” umpleau spațiul cu ciripitul lor.

Jacques Paganel arăta o vădită surprindere, spre mirarea patagonezului care găsea natural să fie păsări în aer, lebede în lacuri, și iarbă în pășuni. Savantul nu avu să regrete această plimbare, și nici să se plângă de durata ei. Când tabăra indienilor apăru înaintea ochilor săi, se credea abia plecat.

Această „tolderia” ocupa fundul unei văi. Acolo trăiau în colibe de ramuri, vreo treizeci de indigeni nomazi, păscând mari turme de vaci cu lapte, de oi, de boi și cai. Mergeau, astfel, de la o pășune la alta, și găseau totdeauna gata, masa musafirilor lor cu patru picioare.

Încrucișarea raselor araucane, pehuenche și aucane, acești ando-peruvieni de culoare măslinie, de statură potrivită, cu fruntea joasă, cu fața aproape circulară, cu buzele subțiri, cu umerii obrajilor ascuțiți, cu trăsături efeminate, cu fizionomia rece, n-ar fi prezentat ochilor unui antropolog caracterul raselor pure. Aceștia erau, într-un cuvânt, indigeni puțin interesanți. Dar Glenarvan pusese ochii pe turmele lor, și nu pe ei. Din moment ce aveau boi și cai, el nu cerea mai mult.

Thalcave se însărcină cu târgul. În schimbul a șapte cai mici de rasă argentiniană, cu hamurile lor, vreo sută de livre de carne uscată, câtorva banițe de orez și de burdufuri de piele pentru apă, indienii, în lipsă de vin sau de rom, pe care l-ar fi preferat, primiră 20 de uncii de aur a căror valoare o cunoșteau perfect. Glenarvan voi să cumpere încă un cal pentru patagonez, dar acesta îl făcu să înțeleagă că e inutil.

Odată terminat târgul, Glenarvan se despărți de noii săi „furnizori”, după expresia lui Paganel, și se întoarse curând în tabără. Sosirea lui fu salutăată cu aclamații pe care voi să le atribuie celor ce li se cuveneau, adică merindelor și cailor. Fiecare mânca acum cu poftă. Robert luă câteva alimente; puterile îi reveniseră aproape în întregime.

Sfârșitul zilei se petrecu într-o odihnă completă. Vorbiră câte puțin din toate, de cei iubiți absenți, de *Duncan*, de căpitanul John Mangles, de bravul echipaj, de Harry Grant, care nu era poate departe.

În ceea ce-l privește pe Paganel, nu-l părăsea pe indian. Nu se simțea în largul său văzând un adevărat patagonez pe lângă care ar fi putut trece ca un pitic, un patagonez care ar fi putut să rivalizeze chiar cu împăratul Maximin și cu negrul din Congo, văzut de savantul Van der Brook. El îl ametea pe indian cu fraze spaniole. Geograful studia, fără carte.

— Dacă nu prind accentul, repeta el maiorului, nu trebuie să-ți fie necaz pe mine! Dar cine mi-ar fi spus că într-o zi, un patagonez mă va învăța spaniola?

Capitolul XVI. Rio Colorado

A doua zi, la 22 octombrie, la ora opt, Thalcave dădu semnalul de plecare. Pământul argentinian între 22 și 42 grade se înclină de la vest la est; călătorii nu mai aveau de coborât până la mare, decât o pantă ușoară.

Când patagonezul refuză calul pe care i-l oferea Glenarvan, acesta crezu că preferă să meargă pe jos, după obiceiul călăuzelor. Dar Glenarvan se înșela.

În momentul plecării, Thalcave fluieră într-un mod deosebit. Îndată, un strașnic cal argentinian, ieși dintr-o pădurice apropiată și veni la chemarea stăpânului. Animalul era de o frumusețe perfectă; culoarea lui brună arăta că este de rasă; era mândru, curajos și vioi; avea nările larg deschise, privirea arzătoare, genunchii mari, greabănul bine arcuit, pieptul înalt. Maiorul admiră ca un bun cunoscător, acest model al rasei din pampas căruia îi găsi unele asemănări cu *hunter-ul* englez. Animalul se numea „Thauka”, adică „pasăre” în limba patagoneză și merita acest nume pe drept cuvânt.

Când Thalcave fu în scară, calul sări sub el. Patagonezul era un călăreț desăvârșit; șaua lui purta cele două instrumente de vânatoare întrebuințate pe întinderea argentiniană: „bolas” și „lasso”. Bolas-urile sunt trei bile reunite printr-o curea de piele și legate dinaintea recadoului. Indianul le aruncă adesea la o distanță de o sută de pași asupra animalului sau inamicului pe care îl urmărește, cu o așa precizie, încât se încolăcesc împrejurul picioarelor acestuia și îl doboară îndată. În mâinile sale deci, acesta este un instrument de temut și îl mănuieste cu o dibăcie uimitoare. Lasso-ul, din contră, nu părăsește mâna care îl învârte. Se compune numai dintr-o frânghie lungă de treizeci de picioare, formată din unirea a două bucăți de piele bine împletite și terminată printr-un laț, care alunecă într-un inel de fier. Mâna dreaptă aruncă acest laț, pe când stânga ține restul a cărui extremitate e puternic fixată de șa. O pușcă lungă, pusă în bandulieră, completa armele de luptă ale patagonezului.

Thalcave se așeză în capul convoiului și plecară, când în galop, când la pas. Robert călărea cu multă îndrăzneală.

Chiar la picioarele Cordilierilor începe câmpia pampasului. Se poate împărți în trei: prima pornește de la lanțul Anzilor pe o întindere de 250 mile, acoperită cu arbori piperniciți și cu tufișuri; a doua, largă de 450 mile, e acoperită cu o iarbă minunată și se oprește la 180 mile de Buenos-Aires. Din acest punct până la mare, piciorul călătorului calcă pășuni de lucernă și scaieți. Aceasta e a treia parte a pampasului.

Îeșind din strâmtoarele Cordilierilor, convoiul întâlnește mai întâi numeroase dune de nisip numite „medanos”, adevărate valuri, permanent agitate de vânt. Nisipul e de o finețe extremă; se vedea, astfel, la cea mai mică adiere, zburând în firișoare ușoare, sau formând adevărate trombe care se ridicau la o înălțime considerabilă. Această priveliște făcea totodată plăcere și neplăcere ochilor: plăcere, căci nimic nu era mai curios decât trombele rătăcind pe câmpie, luptând, prăbușindu-se, ridicându-se într-o dezordine de nedescris; neplăcere, deoarece această pulbere fină se desprindea din aceste nenumărate medanos, pătrunzând printre pleoape.

Acest fenomen dură în timpul unei mari părți din zi sub acțiunea vânturilor de nord. Merseară repede totuși, și către ora șase, Cordilierii depărtați cu patruzeci de mile, prezentau un aspect negricios, pierdut în ceața serii.

Călătorii erau puțin obosiți de drumul care ar putea fi socotit cam de aproape treizeci și opt de mile, așa că întâmpinară cu plăcere ora culcării. Poposiră la malul Neuquem-ului, un râu năvalnic cu ape tulburi, închis între malurile înalte, roșii. Neuquem este numit de unii geografi Ramid sau Comoe și izvorăște din mijlocul lacurilor pe care numai indienii le cunosc.

În noaptea și ziua următoare nu se petrecu nimic deosebit. Mergeau repede și ușor. Terenul neted și temperatura plăcută făceau ușor mersul înainte. Totuși, către amiază, soarele fu darnic. Odată cu venirea serii, o fâșie de nori acoperi orizontul, înspre sud-vest, prevestind schimbarea timpului. Patagonezul nu se putea înșela, și arată geografului zona occidentală a cerului.

— Bine! Știu, zise Paganel și adresându-se tovarășilor lui, zise: Iată că se pregătește o schimbare de vreme. Vom avea acum o vijelie de pampero.

Și arată că pampero e frecvent în câmpiile argentinene. Acesta e un vânt de sud-vest foarte uscat. Thalcave nu se înșelase, și în timpul nopții care fu destul de grea pentru oamenii adăpostiți numai cu un poncho, pampero suflă cu o mare putere. Caii se culcară la pământ și oamenii se întinseră lângă ei, strânși unii lângă alții. Glenarvan se temea să nu întârzie dacă uraganul s-ar prelungi; dar Paganel îl liniști, după ce-și consultase barometrul.

— De obicei, zise el, pampero pricinuieste furtuni de trei zile pe care depresiunea mercurului le arată într-un mod sigur. Dar când, din contră, barometrul urcă — și acesta e cazul — scapi numai cu câteva ore de vijelie. Liniștește-te deci, dragul meu, în zorii zilei cerul se va însenina.

— Vorbești ca din carte, Paganel, răspunse Glenarvan.

— Și sunt o carte, replică Paganel. Ești liber să mă răsfoiești oricât îți va plăcea.

Cartea nu se înșelase. La ora unu dimineața vântul se opri brusc și oamenii putură să doarmă liniștiți. A doua zi se sculară odihniți și ușori, mai ales Paganel, care își trosnea degetele cu multă voie bună. Era în 24 octombrie, a zecea zi de la plecarea din Talcahuano. Nouăzeci și trei de mile despărteau încă pe călători de punctul unde Rio Colorado taie paralela 37°, adică numai trei zile de drum. În timpul traversării continentului american, lordul Glenarvan pândea cu băgare de seamă apropierea indigenilor. El voia să-i întrebe despre căpitanul Grant prin intermediul patagonezului cu care Paganel, de altfel, începea să se înțeleagă îndeajuns. Dar urmau o linie puțin frecventată de indieni, căci drumurile din pampas care pornesc de la Republica Argentina la Cordilieri, sunt așezate mai la nord, așa că indienii rătăcitori sau triburi trăind sub stăpânirea casicilor, nu întâlneau. Dacă, din întâmplare, vreun călăreț nomad apărea în depărtare, el fugea repede, nevoind să aibă de-a face cu niște necunoscuți. O asemenea ceată trebuia să pară suspectă oricui se hazarda singur în câmpie; banditului îngrijorat la vederea a opt oameni bine înarmați și cu cai buni, ca și călătorului care, în aceste câmpii, putea să vadă într-înșii răufăcători. Oamenilor le părea rău că nu se găseau măcar în fața unei bande de „rastreadores” chiar dacă ar fi trebuit să înceapă conversația prin împușcături. Drumul tăia câteva cărări ale pampasului, între altele, una destul de importantă, aceea de la Carmen la Mendoza presărată cu oasele animalelor domestice, ale catârilor, cailor, oilor sau boilor. Printre miile de sfărâmături se aflau desigur și schelete omenești.

Până atunci Thalcave nu făcuse nici o observație asupra drumului. În fiecare dimineață porneau către răsărit, fără a se depărta de linia dreaptă și în fiecare seară apusul se găsea la extremitatea opusă a acestei linii. Dar ajuns aici, el își opri calul și se întoarse către Paganel:

— Acesta-i drumul către Carmen?

— Da, dragul meu patagonez, răspunse geograful în spaniola lui, drumul dinspre Carmen către Mendoza.

— O luăm pe aici? reluă Thalcave.

- Nu, replică Paganel.
- Și încotro mergem?
- Spre est,
- Aceasta ar însemna să mergi în voia soartei.
- Cine știe?

Thalcave tăcu și-l privi pe savant cu un aer adânc surprins. Totuși, nu admitea deloc ca Paganel să glumească. Un indian, totdeauna serios, nu-și închipuie să i se vorbească în alt fel decât serios.

- Nu mergeți, deci, la Carmen? adăugă el după un moment de tăcere.
- Nu, răspunse Paganel.
- Nici la Mendoza?
- Nu.

În acest moment, Glenarvan, ajungându-l pe Paganel, îl întreabă ce spunea Thalcave și de ce se oprișe.

— M-a întrebat dacă mergem fie la Carmen, fie la Mendoza, răspunse Paganel, și se miră foarte mult de răspunsul meu negativ.

— Într-adevăr, drumul nostru trebuie să-i pară foarte ciudat, reluă Glenarvan.

— Cred. El zice că mergem în voia soartei.

— Ei bine, Paganel, n-ai putea să-i explici scopul expediției noastre și ce anume interes avem să mergem întruna către est?

— Va fi foarte greu, răspunse Paganel, căci un indian nu înțelege nimic din gradele pământești și istoria documentului va fi pentru dânsul o poveste fantastică.

— Ei bine, încearcă, dragul meu.

— Să încercăm.

Paganel se întoarse către patagonez și începu un discurs adesea întrerupt de lipsa cuvintelor, de greutatea de a traduce anumite particularități și de a explica unui sălbatic amănunte greu de înțeles pentru el. Savantul era interesant. Gesticula, articula, se zvârcolea într-o sută de feluri și de pe frunte îi cădeau picături grele de sudoare. Paganel schiță pe nisip o hartă geografică pe care se încrucișau latitudini și longitudini, în care se aflau cele două oceane, în care se întindea drumul Carmen. Niciodată un profesor nu a fost într-o așa încurcătură. Thalcave privea cu un aer liniștit, fără a lăsa să vadă dacă înțelege sau nu.

Lecția geografului dură mai mult de o jumătate de oră. Apoi tăcu și își șterse fața care era totuna de apă și privi pe patagonez.

— A înțeles? întreabă Glenarvan.

— Vom vedea, răspunse Paganel, dar dacă n-a înțeles, renunț.
Thalcave nu se mișca. Nu vorbea. Ochii săi rămâneau ațintiți la figurile trase pe nisip, pe care vântul le ștergea puțin câte puțin.
— Ei bine? întrebă Paganel.
Thalcave păru că nu-l aude. Paganel vedea de acum ivindu-se pe buzele maiorului un zâmbet ironic și era să înceapă din nou demonstrațiile lui geografice, când patagonezul îl opri cu un gest.
— Căutați un prizonier?
— Da, răspunse Paganel.
— Și exact pe linia cuprinsă între soare-răsare și între soare-apune, adăugă Thalcave, precizând printr-o comparație indiană drumul de la vest la est.
— Da, da, așa.
— Și Dumnezeuul vostru, zise patagonezul, e acela care a încredințat valurilor întinsei mări taina prizonierului?
— Chiar Dumnezeu.
— Voința să i se împlinească atunci, răspunse Thalcave. Vom merge spre est, și dacă trebuie, până la soare!
Paganel traduse imediat tovarășilor lui răspunsul indianului.
— Ce rasă inteligentă! adăugă el. La douăzeci de țărani din țara mea, nouăsprezece n-ar fi înțeles nimic din explicațiile mele!
Glenarvan îl îndemnă pe Paganel să întrebe pe patagonez dacă auzise de niște străini care ar fi căzut în mâinile indienilor din pampas. Paganel puse întrebarea și așteptă răspunsul.
— Poate, zise patagonezul.
La acest cuvânt imediat tradus, Thalcave fu înconjurat de cei șapte călători. Îl întrebau cu privirea. Paganel, emoționat și abia găsindu-și cuvintele, reluă interogatoriul, pe când ochii lui fixați asupra gravului indian, încercau să-i surprindă răspunsul. Fiecare cuvânt spaniol al patagonezului el îl repeta în englezește.
— Și cine era prizonierul? întrebă Paganel.
— Un străin, răspunse Thalcave, un european.
— L-ai văzut?
— Nu, dar am auzit pe indieni vorbind de el. Era un viteaz! Avea o inimă de taur!
— O inimă de taur! zise Paganel. Ah! Splendidă limbă patagoneză! Înțelegeți, prieteni? Un om curajos!
— Tatăl meu! strigă Robert Grant.
Apoi, adresându-se lui Paganel îl întrebă:
— Cum se spune *e tatăl meu* în spaniolă?
— *Es mio padre* răspunse geograful.
Îndată Robert, luând mâinile lui Thalcave, zise cu o voce dulce:
— *Es mio padre!*
— *Suo padre?* răspunse patagonezul, a cărui privire se luminează. Luă copilul în brațe, îl ridică de pe calul lui și îl privi cu bunățate.
Dar Paganel nu terminase șirul întrebărilor. Unde era prizonierul? Ce făcea? Când auzise Thalcave vorbindu-se de el?
Toate aceste întrebări se îngrămădeau pe buze. Află că europeanul era sclavul unuia din triburile indiene care parcurg țara între Colorado și Rio Negro.
— Dar unde se găsea în ultimul timp? întrebă Paganel.
— La casicul Calfucura, răspunse Thalcave.
— Pe linia urmată de noi până aici?
— Da.
— Și ce este acest casic?
— Șeful indienilor poiuși, un om cu două limbi, un om cu două inimi!
— Adică mincinos în cuvânt și mincinos în treburile zise Paganel, după ce traduse tovarășilor frumoasa imagine a limbii patagoneze. Și îl vom putea scăpa de prietenul nostru? adăugă el.
— Poate, dacă este încă în mâinile indienilor.
— Și când ai auzit vorbindu-se?

— E mult de atunci și soarele a adus până acum două veri pe cerul pampasului!

Bucuria lui Glenarvan nu se putea descrie. Răspunsul corespundea exact cu data documentului. Dar rămânea de pus o întrebare lui Thalcave:

— Vorbești de un prizonier, zise Paganel. Nu erau trei?

— Nu știu, răspunse Thalcave.

— Și nu cunoști nimic din situația actuală?

— Nimic.

Acest ultim cuvânt încheie conversația. Era posibil ca cei trei prizonieri să fi fost despărțiți de multă vreme. Dar din informațiile date de patagonez rezulta că indienii vorbeau de un european căzut în puterea lor. Data captivității lui, locul unde trebuia să fie, totul, până la fraza patagoneză întrebuințată pentru a exprima curajul captivului, se refereau evident la căpitanul Harry Grant.

A doua zi, pe 25 octombrie, călătorii luară cu vioiciune drumul spre est. Câmpia, neconținut tristă și monotonă, forma una din acele întinderi fără sfârșit, care se numesc „travesias” în limba țării.

La intervale mari apăreau păduri joase cu vârfuri negricioase pe care le găureau ici și colo roșcovii albi a căror pojghiță închide un suc dulce, plăcut, răcoritor, apoi câteva dumbrăvioare de terebentini de „chanares”, de grozame sălbătice și o specie întreagă de arbori spinoși a căror uscăciune trăda ariditatea solului.

Ziua de 26 octombrie fu obositoare. Trebuiau să ajungă la Rio Colorado. Dar caii, îndemnați de călăreții lor, se grăbiră atâta, că în aceeași seară, la 69°45' longitudine, atinseră frumosul fluviu al regiunii pampas. Numele său indian, Cobu-Leubu, însemnează Marele Râu și după un parcurs lung, se varsă în Atlantic. Acolo, către îmbucătura lui, se produse o particularitate curioasă, căci, apropiindu-se de mare, debitul apelor sale scade, fie prin îmbibare, fie prin evaporare. Cauza acestui fenomen nu este bine determinată.

Ajungând la Colorado, prima grijă a lui Paganel a fost să se scalde „geograficește” în apele lui colorate de o argilă roșiatică. Fu surprins că le găsește așa de adânci, rezultat datorat numai topirii zăpezilor sub primele raze ale verii. Mai mult, lărgimea fluviului era destul de considerabilă pentru ca animalele să nu-l poală trece înot. Din fericire, la câteva sute de metri în sus, se găsea un pod de nuiele împletite, susținut de curele de piele și suspendat în felul indian. Convoiul putu, deci, să treacă fluviul și să poposească pe malul stâng.

Înainte de a se culca, Paganel voi să ia poziția exactă a râului și îl însemnă pe harta sa cu o grijă deosebită.

În timpul zilelor următoare, 27 și 28 octombrie, călătoria s-a desfășurat fără incidente. Aceeași monotonie. Niciodată nu au văzut o priveliște mai puțin variată, niciodată o panoramă mai însemnată. Totuși, pământul devenea umed. Trebuiă să treacă „canadas”, un fel de gropi inundate, „esteros”, lagune permanente umplute cu ierburi acvatice. Seara, caii se opriră pe malul unui lac mare, cu apele foarte mineralizate, Ure-Lanquem, numit Lacul Amar de indieni, care a fost martor al crudelor represalii făcute de trupele argentiniene în anul 1862. Poposiră. Noaptea ar fi fost bună dacă n-ar fi fost prezența maimuțelor și a câinilor sălbatici. Aceste animale zgomotoase, fără îndoială în dreptul lor, dar desigur pentru neplăcerea urechilor europene, executară una din acele simfonii naturale pe care n-ar fi dezaprobat-o un compozitor modernist.

Capitolul XVII. În pampas

Pampasul argentinian se întinde de la 34° la 40° latitudine australă. Cuvântul „pampas”, de origine araucaniană, înseamnă „câmpie cu ierburi”, și se potrivește pe drept cuvânt acestei regiuni. Mimozele arborescente ale părții sale occidentale, ierburile substanțiale ale părții orientale, îi dau un aspect deosebit. Această vegetație își are rădăcinile într-un strat de pământ care acoperă terenul argilos, nisipos, roșiatic sau galben. Geologul ar găsi bogății abundente, dacă ar cerceta aceste terenuri ale epocii terțiare. Aici zac, în cantități uriașe, oseminte antediluviene, pe care indienii le atribuie raselor mari de tatu dispăruți și sub țărâna vegetală stă îngropată istoria primitivă a acestor ținuturi.

Pampasul american este o curiozitate geografică, ca savanele Marilor Lacuri sau stepele Siberiei. Clima sa e mult mai călduroasă și friguroasă decât aceea a provinciei Buenos-Aires, fiind mai

continentală. Căci, după explicația pe care o dădu Paganel, căldura verii, înmagazinată în oceanul care o absoarbe, este cu încetul restituită în timpul iernii. De aceea insulele au o temperatură uniformă în comparație cu interiorul continentelor. Astfel clima pampasului occidental nu este asemănătoare cu clima din zona de coastă. Ea este supusă la treceri repezi care fac neconținut ca coloanele termometrice să sară de la un grad la altul. Toamna, adică în timpul lunilor aprilie și mai, ploile sunt dese și torențiale: În această perioadă a anului timpul este foarte uscat și temperatura foarte ridicată.

După ce cercetară drumul, plecară în zori. Caii mergeau bine, prin mănunchiurile de „paja brava”; iarba pampasului prin excelență servește indienilor ca adăpost în timpul furtunilor. La oarecare distanțe, din ce în ce mai rare, câteva locuri adânci; umede, lăsau să crească sălcii și o anumită plantă, „gygnerium argenteum”, care crește în vecinătatea apelor dulci. Acolo caii se desfătară, bând să aibă și pentru vremuri grele. Thalcave cerceta tufișurile. El speria astfel „cholas”, viperă de cea mai periculoasă speță, a cărei mușcătură ucide un bou în mai puțin de o oră. Calul sărea deasupra măcăminilor și ajuta stăpânului să deschidă drum cailor din urmă.

Călătoria se făcea deci pe aceste câmpii netede, drepte, ușor și repede. Nici o schimbare nu se producea în natură. Peisaje, incidente, surprize naturale, nici urmă! Trebuia să fii un Paganel, unul din acei savanți entuziaști care văd acolo unde nu e nimic de văzut, ca să te mai interesezi de amănuntele drumului. De ce? N-ar fi putut-o spune. Un tufiș, un fir de iarbă, ajungeau pentru a-i excita limbuția și pentru a-l instrui pe Robert.

În timpul acestei zile de 29 octombrie, câmpia se desfășura înaintea călătorilor cu uniformitatea ei infinită. Către ora două, întâlniră noi urme. Erau osemintele unei imense turme de boi. Nimeni nu știa cum să explice adunătura aceasta de schelete. Paganel întrebă, deci, pe Thalcave, care îi răspunse îndată.

Un „nu se poate” al savantului și un semn foarte afirmativ al patagonezului intrigară mult pe tovarășii lor.

— Ce este, deci? întrebă ei.

— Focul cerului, răspunse geograful.

— Ce? Fulgerul a produs un asemenea dezastru? zise Tom Austin. O turmă de cinci sute de capete întinsă pe pământ!?

— Thalcave o afirmă și Thalcave nu se înșală. Dealtfel, cred, deoarece furtunile din pampas se deosebesc, între toate, prin furia lor. De nu le-am încerca într-o zi!

— E tare cald, zise Wilson.

— Termometrul, răspunse Paganel, trebuie să arate 30° la umbră.

— Nu mă miră, zise Glenarvan, simt electricitatea care mă pătrunde. Să sperăm că temperatura nu se va menține.

— Oh! Oh! zise Paganel, nu trebuie să contezi pe o schimbare de timp, deoarece zarea e senină.

— Cu atât mai rău, răspunse Glenarvan, deoarece caii noștri sunt slăbiți de căldură. Nu ți-e prea cald, prietene? adăugă el adresându-se lui Robert.

— Nu, *milord*, răspunse tânărul. Îmi priește căldura.

— Iarna mai ales, observă cu dreptate maiorul, trimițând spre cer fumul țigării sale.

Seara se opriă lângă un „rancho” părăsit, o împletitură de crengi lipite cu pământ și acoperite cu paie; coliba avea un ocol de pari pe jumătate putreziți, destul de bun pentru a apăra caii în timpul nopții contra vulpilor. Nu că ei ar fi avut să se teamă de ceva din partea acestor vietăți, dar ele rod căpestrele și caii profită ca să fugă. La câțiva pași de rancho era săpată o gaură ce servea de bucătărie. În interior erau o bancă, un pat păcătos de piele de bou, o oală, un grătar și un ibric cu „mate”. Mate-ul e o băutură foarte răspândită în America de Sud. Acesta e ceaiul indienilor. Este o infuziune de foi uscate la foc, și se soarbe, ca băuturile americane, prin folosirea unui pai.

La cererea lui Paganel, Thalcave prepară câteva cești din această băutură.

A doua zi, pe 30 octombrie, soarele se ridică într-o negură arzătoare, răspândind pe pământ razele lui de foc. Temperatura zilei trebuia să fie grozavă într-adevăr. Din nenorocire, nici câmpia nu oferea vreun adăpost. Totuși reluară cu mult curaj drumul spre est. De mai multe ori întâlniră turme imense, care neavând puterea să pască sub căldura copleșitoare, rămâneau întinse lenevind pe pământ. De paznici, de ciobani, nici vorbă. Câini obișnuiți să sugă de la oi când îi ațâța setea, privegheau singuri poporul numeros de vaci, tauri și boi. Taurii sunt dealtfel blânzi, și n-au groaza instinctivă a roșului ca frații lor europeni.

— Asta, fără îndoială, fiindcă pasc iarba unei republici! reflectă Paganel.

Către mijlocul zilei observară câteva schimbări. Văzură brusturi slabi și scaieți înalți de nouă picioare, care ar fi făcut fericirea tuturor măgarilor de pe pământ. Copăcei piperniciți și alți copăcei spinoși de un verde întunecat creșteau ici și colo. Până atunci o oarecare umiditate conservată în argila livezii întreținea pășunea.

— Nu sunt supărat de această schimbare, zise Tom Austin.

— Da, dar ce facem cu apa? răspunse maiorul.

— Vom găsi desigur vreun râu în drumul nostru, zise Wilson.

Dacă Paganel ar fi auzit acest răspuns, le-ar fi atras atenția că râurile erau rare între Colorado și sierrile provinciei argentinene; dar în acest moment, explica lui Glenarvan un lucru asupra căruia acesta îi atrăsese atenția.

De câțva timp, atmosfera părea să fie vătămată de un miros de fum. Totuși, nici un foc nu se vedea în zare; nici un fum nu trăda vreun incendiu îndepărtat. Nu se putea, deci, atribui acestui fenomen o cauză naturală reală. Îndată mirosul de iarbă arsă deveni așa de puternic, încât toți drumeții au fost mirați. Paganel și Thalcave erau liniștiți, însă geograful, pe care explicația vreunui lucru oarecare nu-l putea încurca, dădu prietenilor săi răspunsul următor

— Nu vedem focul, zise el, dar simțim fumul. Dar nu este fum fără foc și proverbul este adevărat în America, tot așa ca și în Europa. Este, deci, vreun foc undeva. Numai că aceste câmpii sunt așa de netede, încât nimic nu încurcă acești curenți atmosferici, și se simte adesea mirosul ierburilor care ard la o distanță de șaptezeci și cinci de mile.

— Șaptezeci și cinci de mile? replică maiorul puțin curios.

— Chiar așa, afirmă Paganel. Dar adaug că aceste incendii se propagă pe o scară întinsă.

— Cine dă foc preriilor? întrebă Robert.

— Câteodată trăsnetul, când iarba e uscată de călduri; câteodată și indienii.

— Și cu ce scop?

— Ei pretind — nu știu până la ce punct această pretenție ar fi întemeiată — că după un incendiu al pampasului recoltele cresc mai bine. Atunci, acesta ar fi un mijloc de a reînsufleți pământul prin acțiunea cenușii. După mine, cred mai degrabă ca incendiile sunt destinate să distrugă miliardele de ixode, un fel de insecte parazite care fac rău turmelor.

— Dar mijlocul acesta, zise maiorul, trebuie să coste viața vietăților care rătăcesc pe câmpuri...

— Da, ard; dar ce importanță are numărul lor?

— Nu e vorba de ele, reluă Mac Nabbs, asta-i treaba lor; dar ce se întâmplă cu călătorii care străbat pampasul? Nu se poate întâmpla să fie surprinși și învăluți de flăcări?

— Cum să nu? strigă Paganel cu un aer de vizibilă mulțumire. Aceasta se întâmplă câteodată și, cât despre mine, n-aș fi supărat să asist la o asemenea priveliște.

— Iată, savantul nostru, răspunse Glenarvan, ar împinge iubirea de știință până la a se lăsa ars de viu.

— Zău, nu, dragul meu Glenarvan; dar l-am citit pe Cooper și Ciorap de Piele; ei ne-au învățat mijlocul de a opri mersul flăcărilor smulgând iarba împrejurul nostru pe o rază de câțiva metri. Nimic mai simplu. Așa că nu mă tem de apropierea unui incendiu, ci îl doresc.

Dar dorințele lui Paganel nu aveau să se realizeze. Dacă se fripse pe jumătate a fost numai din cauza arșiței soarelui. Caii gâfâiau sub influența acestei tropicale temperaturi.

Când Wilson spusese că provizia de apă nu va lipsi, uitase setea nepotolită a tovarășilor lui; când adăugase că vor întâlni pe drum vreun râu, mersese prea departe. Într-adevăr, nu numai că râurile lipseau, căci netezimea solului nu le oferea o albie prielnică, dar și bălțile artificiale săpate de mâna indienilor erau de asemenea secate. Văzând că pustiul se întinde tot mai mult, Paganel întrebă pe Thalcave unde credea că ar fi rost de apă.

— La lacul Salinas, răspunse indianul.

— Și când vom ajunge acolo?

— — Măine seară.

Argentinienii, de obicei, când călătoresc în pampas, sapă puțuri și găsesc apă la câțiva metri în pământ. Dar călătorii, lipsiți de instrumentele necesare, nu puteau recurge la acest mijloc. Trebuiră deci să se resemneze, și dacă nu au îndurat o sete prea aprigă, nimeni însă nu-și putu potoli cu desăvârșire setea.

Seara poposiră după un drum de treizeci mile. Fiecare conta pe o noapte de odihnă, care însă fu chinuitoare din cauza țăntarilor și tăunilor. Prezența lor arăta o schimbare a vântului, care într-adevăr trecu la nord.

Dacă maiorul își păstra liniștea, chiar în mijlocul micilor mizerii ale vieții, Paganel, din contră, se indigna de capriciile soartei. El dădu dracului pe țăntari și regretă mult apa acidulată care i-ar fi calmat usturimile pișcăturilor. Cu toate că maiorul încercă să-l consoleze spunându-i ca dintre cele trei sute de mii de specii de insecte pe care le socotesc naturaliștii, trebuiau să se simtă fericiți că n-au avut de-a face decât numai cu două, el se sculă foarte rău dispus.

Trebuiau să ajungă în aceeași zi la lacul Salinas. Caii erau trudiți, setea îi chinuia. Arșița era și mai mare sub adierea prăfoasă a vântului de nord.

În timpul zilei monotonia călătoriei a fost un moment întreruptă. Mulrady, care mergea în frunte, se întoarse semnalând apropierea unui convoi de indieni. Glenarvan se gândi la informațiile pe care acești indieni puteau să i le dea asupra naufragaților *Britanniei*. Lui Thalcave, în ceea ce-l privește, nu-i plăcu deloc să găsească pe drumul său indienii nomazi; el îi socotea ca jefuitori și hoți și nu căuta decât să-i ocolească. După sfatul lui oamenii se strânsă și armele fură pregătite. Trebuiau să fie gata pentru orice întâmplare.

Detașamentul indian se compunea numai din vreo zece indieni, ceea ce îl liniști pe patagonez. Indienii se apropiară cam la vreo sută de pași. Se puteau distinge ușor. Erau băștinași aparținând unei rase din pampas, măturată în 1833 de generalul Rosas. Fruntea lor ridicată, bombată, statura lor înaltă, culoarea măslinie a feței, făceau din ei niște figuri frumoase ale rasei indiene. Erau îmbrăcați cu piei de guanac sau de mufetă și purtau, în afară de o lance lungă, cuțite, praștii, bolas și lasso-uri. Îndemânarea lor de a conduce caii era fără pereche.

Se opriră la o sută de pași și păru că se sfătuiesc, strigând, gesticulând. Glenarvan înaintă către ei. Dar nu făcu decât câțiva pași și detașamentul, întorcându-se, dispăru brusc. Caii călătorilor, obosiți peste măsură, n-ar fi putut nicidecum să-i ajungă.

— Lașii! strigă Paganel.

— Fug prea repede pentru niște oameni cinstiți, zise Mac Nabbs.

— Ce sunt indienii aceștia? întrebă Paganel pe Thalcave.

— Gauchos, răspunse patagonezul.

— Gauchos! reluă Paganel, întorcându-se către tovarășii lui, Gauchos! Atunci nu avem nevoie să luăm atâtea precauții. Nu avem de ce ne teme.

— De ce? zise maiorul.

— Pentru că indienii Gauchos sunt niște țărani inofensivi.

— Crezi?

— Fără îndoială. Aceștia ne-au luat drept hoți și au fugit.

— Cred mai degrabă că n-au îndrăznit să ne atace, răspunse Glenarvan, supărat de a nu fi putut comunica cu indigenii, orice ar fi fost ei.

— Părerea mea e că departe de a fi inofensivi, Gauchos sunt din contră niște hoți foarte primejdioși, zise maiorul.

— Nu, strigă Paganel. Și încep să discute aprins.

— Cred că n-ai dreptate, Paganel.

— N-am dreptate? replică savantul.

— Da. Thalcave însuși i-a luat pe indieni drept hoți și Thalcave îi cunoaște.

— Thalcave s-a înșelat de data aceasta, ripostă Paganel. Gauchos sunt agricultori, păstori și nimic altceva. Eu însumi am scris într-o broșură destul de apreciată asupra indigenilor din pampas.

— Ei bine, ai greșit, domnule Paganel.

— Eu, domnule Mac Nabbs?

— Din distracție, dacă vrei, replică maiorul, și vei scăpa făcând o erată la o nouă ediție.

Paganel se enervă auzind discutându-se și chiar glumindu-se pe seama cunoștințelor lui geografice.

— Să știi, domnule, zise el, că lucrările mele nu aveau nevoie de o astfel de erată!

— Ba da, de data aceasta, ripostă Mac Nabbs.

— Domnule, te găsesc azi cicălitor! zise Paganel.

— Și eu te găsesc prost dispus, replică maiorul. După cum se vede, discuția lua proporții neașteptate asupra unui subiect, care desigur nu merita atâta osteneală. Glenarvan judecă nimerit să intervină.

— E sigur, zise el, că de o parte este cicăleală, iar de cealaltă rea dispoziție. Mă miră din partea dumneavoastră mult.

Patagonezul, fără a înțelege subiectul discuției, bănuise că prietenii se certau. Zâmbi și zise liniștit:

— E vântul de nord.

— Vântul de nord! strigă Paganel. Ce treabă are vântul de nord în toate acestea?

— Ei, chiar așa, răspunse Glenarvan. Vântul de nord este cauza relei dumitale dispoziții! Am auzit spunându-se că în sudul Americii el irită mai cu seamă sistemul nervos.

— Pe Sfântul Patrick, Edward, ai dreptate! zise maiorul și izbucni într-un hohot de râs.

Dar, Paganel, cu adevărat întăritat, nu voi să renunț la discuție.

— Ah, *milord*, spuse el, eu am sistemul nervos iritat?

— Da, Paganel, e influența vântului de nord, un vânt care face să se comită multe crime în pampas.

— Crime! izbucni savantul; am aerul unui om care vrea să săvârșească crime?

— Nu spun aceasta.

— Ai să crezi poate că vreau să teucid...

— Da, răspunse Glenarvan râzând. Dar din fericire vântul de nord nu durează decât o zi!

Paganel dădu pinteni calului și o luă înainte. După un sfert de oră uitase de necaz. Astfel, se tulbură o clipă veselie bunului savant.

Dar precum spusese foarte bine Glenarvan, trebuia să se atribuie această slăbiciune unei cauze cu totul din afară.

La ora opt seara, Thalcave mergând înainte, semnală marginile lacului atât de dorit. După un sfert de ceas convoiul cobora malurile lacului Salinas. Dar acolo avea să sufere o decepție mare. Lacul era sec.

Capitolul XVIII. În căutarea unei surse de apă

Lacul Salinas termină șirul de lagune care se leagă de sierrele Ventana și Guamini. Altădată veneau din Buenos-Aires numeroase expediții să facă acolo provizii de sare, căci apele lui conțin, într-o cantitate remarcabilă, clorură de sodiu. Dar atunci, apa evaporată de o căldură arzătoare depusese toată sarea la fund și lacul nu mai forma decât o oglindă imensă, strălucitoare.

Când Thalcave anunța prezența unui lichid potabil la lacul Salinas, înțelegea râurile de apă dulce care se varsă din mai multe locuri în el. Dar în acest moment, afluenții erau secați și ei. Soarele arzător sorbise totul. Se înțelege necazul general când oamenii însetați ajunseră acolo.

Trebuiau să ia o hotărâre. Puțina apă păstrată în burdufuri era pe jumătate consumată. Ea nu putea să stingă setea care devenea tot mai chinătoare. Foamea și oboseala dispăreau înaintea acestei crude nevoi. O „*rukah*”, un fel de colibă de piei, ridicată într-un unghi al terenului și părăsită de indigeni, servi de adăpost călătorilor; caii lor, întinși pe malurile măloase ale lacului, mestecau trudiți plantele marine și trestiiile uscate. După ce fiecare se așeză în colibă, Paganel ceru lămuriri lui Thalcave asupra celor ce trebuiau să facă. O convorbire în grabă, din care, totuși, Glenarvan prinse câteva cuvinte, avu loc între geograf și indian. Thalcave era calm, Paganel gesticula nervos. Dialogul dură câteva minute. Patagonezul își încrucișă apoi brațele.

— Ce-a zis? întrebă Glenarvan. Mi se pare că ne sfătuia să ne despărțim.

— Da, în două cete, răspunse Paganel. Acei dintre noi ai căror cai, covârșiți de oboseală și de sete, pot de-abia să meargă, vor continua cum vor putea drumul paralelei treizeci și șapte. Cei cu cai mai buni, din contră, o vor lua înainte pentru a da de râul Guamini, care se varsă în lacul San Lucas, la treizeci și una de mile (cincizeci kilometri) de aici. Dacă se găsește acolo apă în cantitate suficientă, își vor aștepta tovarășii pe malurile lui Guamini. Dacă apa lipsește, le vor ieși înainte pentru a-i scuti de un drum fără rost.

— Și atunci? întrebă Tom Austin.

— Atunci va trebui să coborâm cu șaptezeci și cinci mile spre sud, până la primele ramificații ale sierrei Ventana, unde râurile sunt numeroase.

— Părerea e bună, răspuse Glenarvan, și o vom urma fără întârziere. Calul meu nu a suferit încă prea mult de sete, astfel că sunt gata să-l însoțesc pe Thalcave.

— Oh, *milord*, ia-mă și pe mine, spuse Robert, ca și cum ar fi fost vorba de un drum de plăcere.

— Dar vei putea să ne urmezi, dragul meu?

— Da, am un cal bun care nu vrea altceva decât să meargă tot înainte. Voiți, *milord*? Vă rog.

— Haide, băiatule, zise Glenarvan, încântat că nu se desparte de Robert. Noi trei, adăugă el, va trebui să descoperim vreo gură de apă proaspătă, limpede.

— Dar eu? interveni Paganel.

— Oh, dumneata, dragul meu Paganel, răspuse maiorul, vei rămâne cu detașamentul de rezervă. Cunoști paralela 37°, râul Guamini și tot pampasul. Nici Mulrady, nici Wilson, nici eu nu suntem capabili de a-l ajunge pe Thalcave la punctul de întâlnire, pe când sub conducerea bravului Paganel vom merge cu încredere.

— Mă resemnez, răspuse geograful, măgulit de a obține o comandă superioară.

— Dar să nu fii distrat, adăugă maiorul. Să nu ne conduci unde nu avem ce face, să nu ne duci, de pildă, pe malurile oceanului Pacific!

— Ai merita-o, maior sâcâitor, răspuse Paganel, râzând. Totuși, spune-mi dragul meu Glenarvan, cum vei înțelege limba lui Thalcave?

— Presupun, răspuse Glenarvan, că patagonezul și eu nu vom avea nevoie să vorbim. Dealtfel, cu cele câteva cuvinte spaniole pe care le știu, voi izbuti la nevoie s-o scot la capăt.

— Să mâncăm mai întâi, spuse Paganel, și dacă se poate, să dormim până la ora plecării.

Cinară și dormiră. Paganel visă torente, cascade, fluvii, râuri, lacuri, pâraie, altfel spus, tot ce cuprinde de obicei o apă potabilă. A fost un adevărat chin.

A doua zi, la ora șase, caii lui Thalcave, Glenarvan și Robert, au fost înșeuăți. Li se dădu de băut ultima porție de apă, apoi călăreții încălecară.

— La revedere, spuseră maiorul, Austin, Wilson și Mulrady.

— Și mai ales succes! adăugă Paganel.

Patagonezul, Glenarvan și Robert se depărta. „Desertio de la Salinas” pe care-l străbăteau atunci, e un șes argilos, acoperit cu arbuști piperniciți, cu mici mimoze pe care indigenii le numesc „curra-mammel” și cu „jumes”, arbuști stufoși, bogați în sare. Ici și colo, întinderi mari de sare reflectau razele soarelui în scânteieri uimitoare. Ochiul ar fi confundat ușor aceste „barreros” cu niște întinderi înghețate.

Contrastul cu solul arid și ars, dădea deșertului o înfățișare deosebită, ce atrăgea privirea.

Din contra, la optzeci de mile spre sud, această sierra Ventana prezintă un aspect diferit. Aceste locuri, recunoscute în 1835 de căpitanul Fitz-Roy, care comanda atunci expediția *Beagle*, sunt de o fertilitate minunată. Acolo cresc din belșug cele mai bune pășuni ale teritoriului indian; povârnișul nord-vestic al sierrelor se acoperă cu o iarbă groasă, și coboară în mijlocul pădurilor bogate; acolo se văd „algarrobo”, un fel de roșcovi al căror fruct uscat servește la facerea unei pâini foarte gustată de indieni; „quebracho alb” cu crengi lungi și flexibile; „quebracho roșu” cu un lemn tare; „naudubay” care se aprinde cu multă ușurință și cauzează adesea incendii teribile; „viraro” ale cărui flori violete se ridică în formă de piramidă și, în fine, „timbo” care își ridică în aer imensa umbrelă de soare, până la câțiva metri, unde se pot adăposti turme întregi împotriva arșiței soarelui. Argentinienii au încercat adesea să colonizeze aceste locuri bogate, fără a reuși să învingă împotrivirea indienilor.

Desigur, trebuia să se creadă că din aceste povârnișuri ale sierrei coborau râuri bogate, pentru a da apa necesară unei astfel de fertilități. Într-adevăr, cele mai mari secete n-au izbutit să sece niciodată aceste râuri; dar pentru ca drumeții noștri să ajungă acolo, trebuiau să se depărteze cu o sută treizeci de mile spre sud. Thalcave avea deci dreptate să se îndrepte mai întâi către Guamini, care, fără a-i îndepărta din drumul lor, se găsea la o distanță mult mai apropiată.

Caii galopau cu râvnă. Animalele simțeau fără îndoială, instinctiv, unde le duceau stăpânii lor. Thauka, mai ales, arăta multă tragere de inimă; el trecea ca o pasăre peste măracinișurile uscate și peste tufe de curra-mammel. Caii lui Glenarvan și Robert, mergând mai greu, dar târați de exemplul lui, îl urmau curajos. Thalcave, nemișcat pe șa, dădea tovarășilor săi același bun exemplu. Patagonezul întorcea adesea capul pentru a-l privi pe Robert Grant. Văzându-l pe băiat bine fixat în șa,

zâmbea prietenos și-l îndemna prin gesturi. Într-adevăr, Robert Grant călărea admirabil.

— Bravo Robert, spuse Glenarvan, Thalcave are aerul că le felicită!

— De ce, *milord*?

— Pentru felul în care călărești.

— Oh, mă țin bine și-atâta tot, răspunse Robert.

— Acesta-i principalul; prevăd că vei deveni un sportiv desăvârșit.

— Bine, spuse Robert râzând, dar tata voia să facă din mine un marinar....

— Una nu împiedică pe cealaltă. Dacă toți călăreții nu sunt și marinari buni, marinarii în schimb pot să fie călăreți buni.

— Bietul tata, ce fericit va fi când îl veți fi salvat.

— Îl iubești mult, Robert?

— Da, *milord*. Era așa de bun cu sora mea și cu mine. Nu se gândea decât la noi! După fiecare călătorie ne aducea câte ceva din țările pe care le vizita. O să-l iubiți și dumneavoastră, când îl veți cunoaște. Mary îi seamănă. El are glasul blând ca și ea... Pentru un marinar, asta-i curios, nu?

— Da, foarte ciudat, Robert, răspunse Glenarvan.

— Îl văd încă, reluă copilul, care părea că-și vorbește lui însuși. Bun și viteaz! Când eram mic, mă adormea pe genunchi și murmură totdeauna un cântec vechi, scoțian. Uneori îmi aduc aminte de cântec. Lui Mary, tot așa. Ah, *milord* cât de mult îl iubim! Uite, cred că trebuie să fii mic ca să-ți iubești mult părintele.

— Și mare pentru ca să-l venerezi, copilul meu, răspunse Glenarvan mișcat.

În timpul convorbirii, caii își încetiniseră mersul.

— Îl vom regăsi, nu-i așa? zise Robert după câteva momente de tăcere.

— Da, îl vom regăsi, răspunse Glenarvan; Thalcave ne-a pus pe urmele lui și am încredere.

— Thalcave e un indian cumsecade, zise copilul.

— Desigur.

— Știți un lucru, *milord*?

— Vorbește.

— Nu-i așa că sunt cu dumneavoastră numai oameni viteji? Doamna Helena pe care o iubesc atât, maiorul cu aerul lui liniștit, căpitanul Mangles, domnul Paganel și marinarii de pe *Duncan*, așa de curajoși și-așa de devotați! Și știți că dumneavoastră sunteți cel mai bun dintre toți?

— Nu, n-o știu.

— Trebuie s-o aflați, *milord*, răspunse Robert care apucă mâna lordului și o duse la buze.

Glenarvan clătină ușor capul și dacă conversația nu mai continuă, e din cauză că un gest al lui Thalcave rechemă pe întârziați. Ei se lăsară să fie întrecuți. Nu trebuiau să piardă timp.

Grăbiră mersul; dar văzură îndată că, în afară de Thauka, caii nu ar mai putea să meargă. La amiază, trebuia să le dea o oră de odihnă. Bietele animale nu mai puteau și refuzau să mănânce tufele de alfafari, un fel de lucerna slabă, arsă de fazele soarelui. Glenarvan deveni neliniștit. Lipsa apei putea aduce urmări dezastruoase. Thalcave nu spunea nimic.

Dădură din nou piteni cailor, care merseră la pas. Thalcave ar fi fost cu mult înainte, și în câteva ore Thauka l-ar fi dus pe malurile râului. El se gândi, fără îndoială, la aceasta, dar, desigur, nu voi să lase singuri pe cei doi tovarăși în mijlocul deșertului.

Calul lui Thalcave nu se resemna să păstreze mersul fără a necheza violent; nu trebui atât vigoarea stăpânului, cât cuvintele pentru a -l domoli. Thalcave vorbea cu adevărat calului său, care îl înțelegea. Inteligentul animal simțea în aer o umezeală; el o respira cu frenezie, agitând și plescăindu-și limba, ca și cum și-ar fi înmuiat-o într-un lichid binefăcător; apa era pe-aproape. Către ora trei o dungă albă apăru într-un unghi al terenului.

— Apa! spuse Glenarvan.

— Apa! Da, apa! strigă Robert.

Nu mai aveau nevoie să-și îndemne caii; animalele, simțindu-și puterile reînsuflețite, o luară la goană în galop. În câteva minute ajunseră la râul Guamini și, înhămați, se aruncară până la piept în apa binefăcătoare.

— Ah! Ce bine e! spunea Robert, potolindu-și setea.

— Bagă de seamă, băiatul meu, răspundea Glenarvan.

Nu se mai auzea decât zgomotul repezilor înghițituri. În ceea ce-l privește, Thalcave bău liniștit,

fără a se grăbi.

— În fine, spuse Glenarvan, prietenii noștri nu vor fi înșelați în speranțele lor; sunt asigurați, ajungând la Guamini, că vor găsi o apă limpede și abundentă.

— Dar nu s-ar putea merge înaintea lor? întrebă Robert. Li s-ar cruța câteva ore de neliniști și suferințe.

— Fără îndoială, dragul meu, dar în ce să transporti apa? Burdufurile au rămas în mâinile lui Wilson. Nu, e mai bine să așteptăm cum ne-am înțeles. Calculând timpul necesar, prietenii noștri vor fi aici la noapte. Să le pregătim deci culcuș și o mâncare bună.

Thalcave nu așteptase propunerea lui Glenarvan pentru a căuta un loc de odihnă. Din fericire găsisese pe malurile râului o „ramada”, un fel de ocol destinat să închidă turmele și închis din trei părți. Locul era cât se poate de bun. Nu mai căutara altceva și se întinseră la soare pentru a-și usca hainele îngreunate de apă.

— Deoarece avem adăpost, spuse Glenarvan, să ne gândim la cină. Se impune ca prietenii noștri să fie mulțumiți. Cred că o oră de vânătoare nu va fi un timp pierdut. Ești gata, Robert?

— Da, *milord*, răspunse băiatul ridicându-se, cu pușca în mână.

Dacă Glenarvan avusese această idee, era din cauză că malurile râului Guamini păreau să fie întâlnirea întregului vânat din câmpiile înconjurătoare; se vedeau ridicându-se în cete „tinamuși”, un fel de potârnică specifică pampasului, lișițe negre, o specie de fluierar, numit „teru-teru”, cârstei de culoare galbenă, și lișițe de un verde minunat. Cât despre patrupede, nu se zăreau; dar Thalcave arătând ierburile mari și crângurile dese, spuse prin semne că ele erau ascunse acolo. Vânătorii nu aveau să facă decât câțiva pași pentru a se găsi pe locul cel mai bun vânat din lume.

Începură deci să vâneze și, preferând animalele, primele din lovituri fură îndreptate asupra vânatului mare. Îndată se ridicară asupra lor, cu sutele, căprioare și guanaci, asemănătoare celor care îi atacaseră așa de violent pe culmile Cordilierilor; dar vietățile, fugiră cu o așa iuțeală, încât fu imposibil să le prindă în bătaia puștii. Vânătorii se abătură atunci asupra unui vânat mai puțin ager, care, dealtfel, nu lăsa nimic de dorit din punct de vedere al nutriției.

A fost ucisă o duzină de potârnică și cârstei. Glenarvan ucise, foarte îndemânatic, un porc tay-tetre, foarte bun de mâncat, care merita glonțul.

În mai puțin de o jumătate de oră, vânătorii, fără a se obosi, doborâră tot vânatul de care aveau nevoie; Robert doborî un animal curios, „armadillo”, acoperit de o carapace cu bucăți osoase și mobile. Era foarte gras și avea să dea o mâncare excelentă, după spusa patagonezului; Robert a fost foarte mândru de succesul său.

Cât despre Thalcave, el dădu tovarășilor priveriștea unei vânători de „nandu”, o specie de struți specifici acestei zone și a căror agilitate e foarte mare. Indianul îndreptă pe Thauka la galop de-a dreptul spre el, spre a-l ajunge îndată, căci dacă primul atac ar fi dat greș, nandu-ul ar fi obosit îndată și cal și vânător în încurcatele zigzaguri ale întortocherilor lui. Thalcave ajuns la distanță potrivită, azvârli bolas-ul cu o mână puternică și așa de îndemânatic, încât se înfășurară în jurul picioarelor struțului, paralizându-i eforturile. În câteva minute era întins la pământ. Indianul puse bucuros mâna pe el. Carnea nandu-lui e foarte prețuită și Thalcave ținuse să-și dea partea lui la cina comună.

Aduseră, deci, în ramada, legătura de potârnică, struțul lui Thalcave, porcul lui Glenarvan, și tatu-ul lui Robert. Struțul și porcul fură preparați îndată, adică despuiați de pielea lor tare și tăiați în bucăți subțiri. Cât despre tatu, un animal prețios, fu așezat pe propria-i carapace pe cărbuni aprinși.

Cei trei călători se mulțumiră cu potârnicile și păstrară prietenilor lor mâncarea principală. Această cină fu stropită cu o apă limpede, mai bună decât toate vinurile din lume, și chiar decât faimoasa usquebaugh, așa de prețuită în ținuturile de sus ale Scoției.

Caii nu fuseseră uitați. O mare cantitate de nutreț uscat, îngrămădit în ramada, le servi totodată de hrană și de așternut.

Când totul fu preparat, Glenarvan, Robert și indianul se înveliră cu ponchourile lor și se întinseră pe un puf de alfafar, patul obișnuit al vânătorilor din pampas.

Capitolul XIX. Lupii roșii

Noaptea veni. O noapte cu lună nouă, în care astrul nopților avea să rămână tănuț locuitorilor pământului. Singure stelele luminau șesul. La orizont, constelațiile zodiacale se stingeau într-o întunecime profundă. Apele râului Guamini curgeau fără a murmura, ca un strat de ulei ce alunecă pe un plan de marmură. Păsări, patrupede și reptile se odihneau, iar tăcerea stăpânea imensul ținut al pampasului.

Glenarvan, Robert și Thalcave, lungiți pe pătura deasă de lucerna, dormeau adânc. Caii covârșiți de oboseală se culcaseră pe pământ; numai Thauka, adevărat cal de rasă, dormita în picioare, gata să-și ia zborul la cel mai mic semn al stăpânului. O liniște completă domnea în interiorul ocolului și cărbunii se stingeau puțin câte puțin aruncând ultimele scântei în tăcuta obscuritate.

Totuși, cam pe la ora zece, indianul se deșteaptă. Ochii săi devin fici sub sprâncenele aplecate. Își încordă auzul. Căuta, desigur, să surprindă vreun sunet îndepărtat. Neliniștea se zugrăvi îndată pe fața lui. Simțise apropierea indienilor rătăcitori sau venirea jaguarilor, a tigrilor de apă și a altor primejdioase vietăți? Această ultimă ipoteză, fără îndoială, îi păru mai apropiată, căci aruncă o privire fugară asupra materiilor combustibile îngrămădite în țărc, și neliniștea lui crescuse. Într-adevăr, tot acest așternut uscat de alfafari trebuia să se consume repede, și nu putea opri mult timp îndrăznețele animale.

Thalcave așteaptă, culcat pe jumătate, cu capul în mâini, cu coatele sprijinite pe genunchi, nemișcat, în ținuta unui om pe care o îngrijorare subită îl smulge din somn.

Trecu o oră. Oricine altul în afară de Thalcave, asigurat de tăcerea de afară, s-ar fi întins din nou pe pat. De unde un străin n-ar fi bănuț nimic, simțurile indianului și instinctul natural presimțeau o primejdie apropiată.

Thauka necheză surd. Patagonezul se ridică deodată.

—Thauka a simțit vreun dușman, spuse el.

Privi cu atenție în juru-i, zări umbre mișcându-se fără zgomot printre tufele de curra-mammel. Ici și colo străluceau puncte luminoase, care se încrucișau în toate felurile, se stingeau și se aprindeau rând pe rând. Părea un dans de felinare fantastice pe oglinda unui lac imens. Vreun străin ar fi luat fără îndoială aceste scântei zburătoare drept licurici care strălucesc noaptea în pampas. Dar Thalcave nu se înșelă. Înțelese cu ce dușmani avea de-a face; încărcă arma și se așeză la pândă lângă primii stâlpi ai ocolului.

Nu așteaptă mult. Un strigăt ciudat, un amestec de lătrături și de urlete răsună în apropiere. Carabina detună în noapte. Glenarvan și Robert, deșteptați pe neașteptate, se ridicară.

—Ce este? întrebă tânărul Grant,

—Indienii? zise Glenarvan.

—Nu, răspunse Thalcave, niște *aguaras*. Robert îl privi pe Glenarvan.

—*Aguaras*? spuse el.

—Da, răspunse Glenarvan, lupii roșii ai pampasului.

Amândoi luară armele și veniră lângă indian. Acesta le arată câmpia, de unde se ridică un concert formidabil de urlete. Robert făcu involuntar un pas înapoi.

—Ți-e frică de lupi? întrebă Glenarvan.

—Nu, *milord*, răspunse hotărât Robert. Lângă dumneavoastră, dealtfel, de nimic nu mi-e frică.

—Cu atât mai bine. Acești *aguaras* nu sunt tocmai primejdioși. Dacă n-ar fi numărul lor, nu m-ar preocupa deloc.

—N-are importanță! răspunse Robert. Suntem bine înarmați, n-au decât să vină.

—Vor fi bine primiți!

Vorbind astfel, Glenarvan voia să liniștească copilul; dar el nu se gândea fără o teamă tainică la puhoiul de lupi dezlănțuiți în noapte. Poate că erau cu sutele, astfel că cei trei oameni, oricât de bine ar fi fost înarmați, nu puteau să lupte cu succes contra unui așa de mare număr de animale.

Când patagonezul pronunță cuvântul „*aguaras*”, Glenarvan recunoscuse îndată numele dat lupului roșu de indienii pampasului. Acest carnivor, „*canis jubatus*” cum îl numesc naturaliștii, are statura unui dulău și capul unei vulpi; părul îi este roșu-închis și pe spate îi flutură o coamă mare, neagră. Acest animal e sprinten și puternic; locuiește de obicei prin locurile mlăștinoase și urmărește înot animalele de apă; noaptea iese din vizuina lui, unde doarme în timpul zilei; este de temut mai ales în „*estancias*”-urile în care se cresc turmele, căci de îndată ce îl împinge foamea atacă vitele și face mari

ravagii. Izolat, aguaras nu e de temut; dar e cu totul altfel când ai de-a face cu un număr mai mare de astfel de lupi. Mult mai lesne e să ai de-a face cu vreun cugar sau jaguar pe care poți să-l ataci în față.

Dar, după urletele care răsunau în apropiere, după mulțimea umbrelor care săreau în câmpie, Glenarvan nu se putea înșela de numărul lupilor roșii adunați pe malul râului Guamini; animalele simțiseră prada sigură, carne de cal sau carne omenească. Situația era foarte gravă.

Cercul animalelor se strânse puțin câte puțin. Caii treziți dădură semne de groază. Singur, Thauka lovea din picior, căutând să-și rupă frâul și gata să se repeadă în afară.

Glenarvan și Robert se așezară să aperse intrarea ramadei. Carabinele lor încărcate erau gata să tragă în primul șir de lupi, când Thalcave îi opri.

— Ce vrea Thalcave? spuse Robert.

— Ne oprește să tragem! răspunse Glenarvan.

— De ce?

— Poate că nu crede momentul potrivit!

Nu era acesta motivul care-l făcea pe indian să se poarte așa, ci unul mult mai grav. Glenarvan înțelese când Thalcave, ridicându-și cartuşiera și întorcând-o, arată că era aproape goală.

— Ei și? zise Robert.

— Trebuie să facem economie. Vânătoria noastră de azi ne-a costat scump, și ne lipsesc gloanțele. Nu ne rămâne de tras nici douăzeci de focuri.

Copilul nu răspunse nimic.

— Nu ți-e frică, Robert?

— Nu, *milord*.

— Bine, copilul meu.

În acest moment răsună o nouă detunătură. Thalcave doborâse la pământ un dușman îndrăzneț; lupii, care înaintau în rânduri strânse, dădură înapoi și se îngrămădiră la o sută de pași de ocol. Îndată Glenarvan, la un semn al indianului, adună așternutul, îl îngrămădi la intrarea ramadei și aruncă asupra acestuia un c ărbune aprins. Îndată, o perdea de flăcări se ridică pe fondul negru al cerului. Câmpia fu viu luminată de foc. Glenarvan putu atunci să vadă mulțimea de animale contra cărora trebuiau să reziste. Niciodată nu s-au văzut laolaltă atâția lupi. Bariera de foc îi opri în loc. Totuși, câțiva înaintară până la jărat, împinși de rândurile mai îndepărtate, dar își arseră labele. Din timp în timp, oamenii descărcară o nouă lovitură de pușcă pentru a opri hoarda. După o oră, vreo cincisprezece cadavre acopereau câmpia.

Asediații se găseau atunci într-o situație relativ mai puțin periculoasă; atâta vreme cât bariera de foc se va înălța la intrarea ramadei, atâta vreme cât vor dura munițiile, invadarea nu era de temut. Dar ce vor face după aceea?

Glenarvan îl privi pe Robert și își simți inima bătându-i cu putere. Nu se gândea la propria persoană, ci la bietul copil care arăta un curaj admirabil. Robert era palid, dar mâna lui nu părăsea arma. Aștepta cu hotărâre asaltul lupilor îndârjiți.

Glenarvan luă o hotărâre:

— Peste o oră, spuse el, nu vom mai avea nici praf de pușcă, nici gloanțe, nici foc. Ei bine, nu trebuie să așteptăm acest moment pentru a ne gândi ce facem.

Se întoarse spre Thalcave și cu ajutorul celor câteva cuvinte spaniole pe care le cunoștea, vorbi cu indianul. Au reușit să se înțeleagă, cu greutate. Din fericire Glenarvan cunoștea obiceiurile lupului roșu. Altminteri n-ar fi putut să interpreteze gesturile și vorbele patagonezului. După un sfert de oră, Glenarvan putu să transmită lui Robert răspunsul lui Thalcave. Glenarvan întrebase pe indian asupra situației lor aproape disperată.

— Și ce-a răspuns? întrebă Robert Grant.

— A zis că, orice s-ar întâmpla, trebuie să ne împotrivim până în zori. Aguaras nu iese decât noaptea, iar dimineața intră în vizuina lui. Acesta e lupul întunericului, animal laș, căruia îi este frică de lumină; o bufniță cu patru labe!

— Să ne apărăm atunci până la ziuă!

— Da, cu lovituri de pușcă și când nu o vom mai putea face, cu lovituri de cuțit.

Thalcave dădu exemplu și, când un lup se apropie de jărat, mâna înarmată a patagonezului îi dădu lovitură de grație.

Toate mijloacele de apărare se isprăviseră. Către orele două noaptea, Thalcave aruncă în jărat

ultimul braț de ierburi; nu mai aveau de tras decât cinci lovituri.

Glenarvan roti împrejurul său o privire deznădăduită. Se gândi la copilul care era acolo, la tovarășii săi, la toți acei pe care-i iubea. Robert nu zicea nimic. Poate că primejdia nu i se părea așa de amenințătoare. Glenarvan nu-și putu stăpâni emoția; strânse copilul la piept și-l sărută, pe când din ochi lacrimile îi curgeau fără voie.

Robert îl privi surâzând și zise:

— Nu mi-e frică!

— Nu, copilul meu, nu, răspunse Glenarvan, și ai dreptate. Peste două ore se va lumina, și vom fi salvați! Bravo Thalcave, bravo bunul meu patagonez! strigă el în momentul în care indianul ucidea cu patul puștii două bestii care se încercaseră să treacă bariera de foc.

Dar în acest moment, lumina pe sfârșite a focului îi arată banda de aguaras care mergeau în rânduri strânse la asaltul ocolului. Deznodământul dramei se apropia; focul murea puțin câte puțin; câmpia, luminată până-atunci, reintra în umbră și tot din umbră reapăreau ochii fosforescenți ai lupilor roșii. Numai câteva minute și hoarda se va năpusti în ocol.

Thalcave își descărcă pentru ultima oară carabina, aruncă încă un dușman la pământ, și încrucișă brațele. Capul i se înclină pe piept. Păru că se gândește. Căuta vreun mijloc de-a respinge atacul tiarelor? Glenarvan nu îndrăznea să-l întrebe.

În acest moment, în rândurile lupilor, se produse o schimbare. Se părea că se îndepărtează, și urletele lor atât de asurzitoare până atunci, încetară deodată. O tăcere posomorâtă se întinse pe câmpie.

— Se duc! spuse Robert.

— Poate, răspunse Glenarvan, ascuțindu-și auzul. Dar Thalcave, ghicindu-le gândul, clătină capul.

Știa bine că animalele n-ar părăsi o pradă sigură, atâta timp cât ziua nu le-ar fi silit să se întoarcă în vizuini.

Planul lupilor se schimbase. Nu mai încercau să forțeze intrarea ramadei, dar noile lor manevre creau un pericol mai mare. Lupii roșii renunțând să pătrundă prin această intrare pe care o apărau cu îndărătnicie fierul și focul, ocoliră ramada căutând s-o atace prin partea de dinapoi.

Îndată se auziră ghearele lor încrustând în lemnul pe jumătate putrezit. Între stâlpii clătinați treceau labe viguroase, guri sângerânde. Caii îngroziți, rupându-și căpestrele, fugeau prin ocol, apucați de o groază nebună.

Glenarvan apucă în brațele sale pe copil, pentru a-l apăra până la urmă. Era să fugă deznădăduit în afară, când privirile i se îndreptară către indian.

Thalcave, după ce se învărtise ca un leu în ocol, se apropiase brusc de calul său care tremura de nerăbdare, și începu să-l înșeuzeze cu grijă, neuitând nici o curea, nici o limbă. Nu mai părea că se îngrozește de urletele care atunci se înțețeau. Glenarvan îl privea cu groază.

— Ne părăsește, strigă el, văzându-l pe Thalcave care-și strângea hățurile.

— El! Niciodată! zise Robert.

Și, într-adevăr, indianul voia să încerce, nu să-și părăsească prietenii, ci să-i salveze cu prețul vieții sale.

Calul era gata; își rodea zăbala; necheza; ochii lui de jărat aruncau fulgere: își înțeleșese stăpânul.

Glenarvan, în momentul în care indianul apuca coama calului, îi prinse brațul cu un gest disperat.

— Pleci? spuse el, arătându-i câmpia liberă atunci.

— Da, zise indianul care înțelese gestul tovarășului său.

Apoi adăugă câteva cuvinte spaniole care însemnau:

— Thauka. Cal bun. Iute. Va târî lupii în urma ei!

— Ah! Thalcave! strigă Glenarvan.

— Repede! Repede! răspunse indianul, pe când Glenarvan îi spunea lui Robert cu o voce zdrobită de emoție:

— Robert! Copilul meu! Îl auzi? Vrea să se jertfească pentru noi. Vrea să se repeadă în pampas și să îndepărteze furia lupilor atrăgându-o asupra lui!

— Prietene Thalcave! răspunse Robert aruncându-se la picioarele patagonezului, prietene

Thalcave, nu ne părăsi!

— Nu! spuse Glenarvan, nu ne părăsi!

Și întorcându-se către indian spuse, arătând caii speriați și strânși la stâlpi:

— Să plecăm împreună.

— Nu, spuse indianul, care nu se înșelă asupra înțelesului acestor cuvinte. Animale rele, speriate. Thauka. Cal bun.

— Ei bine, fie! spuse Glenarvan. Robert, Thalcave nu te va părăsi. El îmi face cunoscut ceea ce am să fac! Eu trebuie să plec! El trebuie să rămână lângă tine!

Apoi apucând frâul spuse:

— Eu voi pleca!

— Nu, răspunse liniștit patagonezul.

— Eu îți spun, strigă Glenarvan, smulgându-i frâul din mână, eu voi fi acela! Scapă copilul! Ți-l încredințez!

Glenarvan, în exaltarea lui, amesteca acum cuvintele englezești cu cele spaniole. Dar ce importanță mai avea limba! În așa situații teribile, gestul spune totul și oamenii se înțeleg repede.

Totuși, Thalcave rezista. Discuția se prelungea și primejdia creștea cu fiecare clipă. Stâlpii începeau să fie pătrunși de ghearele lupilor.

Nici Glenarvan, nici Thalcave nu păreau că voiesc să cedeze. Indianul îl dusesse pe Glenarvan către intrarea ocolului și el îi arătă câmpia eliberată de lupi; în limba lui animată, îl făcea să înțeleagă că nu trebuia să piardă o clipă, căci, dacă manevra n-ar reuși, primejdia va fi mai mare pentru cei care rămân și că el singur o cunoaște destul pe Thauka.

Glenarvan, orbit, se încăpățâna și voia să se jertfească, dar deodată fu respins violent. Thauka necheză; se ridică pe picioarele de dinapoi și deodată, furioasă, trecu bariera de foc. O voce de copil exclamă:

— Dumnezeu să mă salveze, *milord*!

Glenarvan și Thalcave abia au avut timp să-l zărească pe Robert agățat de coama lui Thauka, dispărând în noapte.

— Robert! Nenorocitul! strigă Glenarvan.

Dar cuvintele lui nu fură auzite nici de indian. Un urlat înspăimântător izbucni. Lupii roșii, rezeșiți pe urmele calului, fugeau spre est cu o iuteală fantastică.

Thalcave și Glenarvan se repeziră afară. Câmpia își reluase liniștea și abia dacă puteau să întrevadă o linie mișcătoare ondulând departe în umbră.

Glenarvan căzu la pământ, copleșit, disperat, împreunându-și mâinile. Privi pe Thalcave. Indianul surâdea cu calmul lui obișnuit.

— Thauka. Cal bun! Copil viteaz! Va scăpa! repeta el aprobând cu un semn din cap.

— Și dacă o să cadă?

— Nu va cădea!

Cu tot îndemnul lui Thalcave, bietul lord petrecu noaptea în frământări grozave. Voia să fugă pe urmele lui Robert, dar indianul îl opri, făcându-l să înțeleagă că în nici un caz caii lor nu vor putea ajunge pe Thauka și că acesta lăsase în urmă fiarele. Trebuiau să aștepte ziua pentru a se arunca pe urmele lui Robert.

La patru dimineața, zorii zilei începură să mijească. Negurile, condensate la orizont, se coborâră îndată cu lumini palide. Un roșu deschis, limpede, se întindea pe câmpie și ierburile mari începură să se agite la primele adieri ale zilei. Momentul plecării venise.

— Înainte! spuse indianul.

Glenarvan nu răspunse, dar sări pe calul lui Robert. Galopau spre apus, urcând linia dreaptă de care tovarășii lor nu trebuiau să se îndepărteze.

Timp de o oră, merseă astfel, cu o viteză nebună, căutând pe Robert cu ochii și temându-se să nu întâlnească poate cadavrul lui însângerat. Glenarvan sfâșia coastele calului sub pînteni. În fine, se auziră lovituri de pușcă, detunături regulat despărțite, ca un semnal de recunoaștere.

— Ei sunt! strigă Glenarvan.

Dădură pînteni cailor și după câteva clipe au ajuns detașamentul condus de Paganel. Un strigăt scăpă din pieptul lui Glenarvan. Robert era acolo, viu, cu adevărat viu, călare pe calul indianului, care necheză bucuros revăzându-și stăpânul.

— Ah! Dragul meu! Dragul meu! exclamă Glenarvan.

Și Robert și Glenarvan, descălecând, se aruncară unul în brațele altuia. Apoi a fost rândul indianului de a strânge la pieptul său pe curajosul fiu al căpitanului Grant.

— Trăiește! Trăiește! strigă Glenarvan.

— Da, răspunse Robert, mulțumită lui Thauka! Indianul își mângâia calul și îi vorbea. Apoi, întorcându-se către Paganel, îl arată pe Robert. — Un viteaz! spuse el.

Și, întrebuițând metafora indiană care servește pentru a arăta bravura, adăugă:

— Pintenii săi n-au dat greș!

Glenarvan muștră cu blândețe pe Robert:

— De ce, fiul meu, de ce nu l-ai lăsat pe Thalcave sau pe mine să încercăm ultimul mijloc de a te salva?

— *Milord*, răspunse copilul cu accentul celei mai vii recunoștințe, nu trebuia să mă jertfesc eu? Thalcave mi-a mai scăpat odată viața! Și dumneavoastră, dumneavoastră nu mergeți să salvați viața tatălui meu?

Capitolul XX. Câmpiile argentinene

După primele emoții ale revederii, Paganel, Wilson, Austin, Mulrady, toți cei care rămăseseră în urmă, în afară, poate, de maiorul Mac Nabbs, au observat un lucru: acela că se topeau de sete. Din fericire, Guamini curgea la o mică distanță. Porniră toți la drum și la ora șapte dimineața ajunseră aproape la ocol. Văzând împrejurimile acoperite cu cadavre de lupi, le-a fost lesne să înțeleagă grozăvia atacului. Răcoriți îndestul, călăreții au început să mănânce cu o poftă nebună. Mușchii de struț au fost declarați excelenți, iar tatu-ul, fript în carapacea sa, o mâncare delicioasă.

— Dacă am mânca cumpătat, spuse Paganel, ar fi o ingraturitate către Providență. Sa mâncăm după voia stomacului.

El a mâncat chiar prea mult, dar nu o duse rău, mulțumită apei limpezi a râului Guamini.

La zece dimineața, Glenarvan, nevoind să reînnoiască greșelile lui Hannibal la Capua, dădu semnalul plecării. Burdufurile de apă fură umplute. Caii, bine înviorați, mergeau în voie. Aproape tot timpul au mers în galop. Locurile mai umede, deveneau și mai fertile, dar erau neconținut aride. Nimic deosebit nu s-a produs în timpul zilelor de 2 și 3 noiembrie, iar seara călătorii, deprinși deja cu oboseala lungilor călătorii, au poposit la marginea pampasului, la frontiera provinciei Buenos-Aires. Părăsiseră golful Talcahuano la 14 octombrie; în douăzeci de zile au străbătut deci 450 de mile, adică aproape două treimi din drum.

A doua zi, au trecut linia ce desparte câmpiile argentinene de regiunea pampasului. Thalcave nădăjduia să dea acolo peste casicii în ale c ăror mâini nu se îndoaia c ă-l va găsi pe Harry Grant și pe cei doi tovarăși ai săi.

Din cele paisprezece provincii care alcătuiesc Republica Argentina, aceea a Buenos-Aires-ului este, totodată, cea mai mare și cea mai populată. Frontiera ei se mărginește cu teritoriile indiene din sud, între gradul 64 și 65. Ținutul este uimitor de fertil. O climă sănătoasă domnește pe câmpia acoperită cu cereale și cu plante arborescente leguminoase, care prezintă un șes aproape plan până la picioarele sierrelor Tandil și Tapalquem.

De când au părăsit râul Guamini, călătorii constatau, nu fără o mare satisfacție, o ameliorare însemnată a temperaturii. Media ei nu trecea de 17°, mulțumită vânturilor violente și reci ale Patagoniei, care agită neconținut straturile atmosferice. Animale și oameni nu aveau nici un motiv să se plângă; după ce suferiseră atât, de pustiu și căldură, înaintau cu încredere. Dar orice ar fi zis Thalcave, ținuturile păreau să fie în întregime nelocuite, sau, pentru a întrebuița un cuvânt mai adevărat, „părăsite”.

Adesea, linia de est merse de-a lungul sau tăie mici lagune, făcute când din ape dulci, când din ape sălcii. Pe malurile lor și la adăpostul tufișurilor, săreau bourei ușori și cântau ciocârlii vesele, în tovarășia „tangas”-ilor, rivalele colibrilor strălucitori. Aceste păsări frumoase băteau vesele din aripi, fără a lua seama la graurii militari care făceau paradă pe maluri cu epoleții și piepturile lor roșii. Pe tufișurile spinoase se clătina, ca într-un hamac cuibul mobil al „annubis”-ilor și pe malurile lagunelor flamingo măreți, mergând în pâlcuri regulate, desfășurau în vânt aripile de culoarea focului. Se zăreau cuiburile lor grupate cu miile, în formă de conuri cu vârful retezat. Păsările flamingo nu se prea

deranjau la apropierea călătorilor, ceea ce nu-i conveni savantului Paganel.

— De mult timp, spuse el maiorului, sunt curios să văd o pasăre flamingo zburând.

— Bine! răspunse maiorul.

— Cu această ocazie, profit de prezența ei.

— Profită, Paganel.

— Vino cu mine, maiorule. Vino și tu, Robert. Am nevoie de martori.

Și Paganel, lăsându-și tovarășii să meargă înainte, se îndreptă urmat de Robert Grant și de maior spre grupul fenicopterelelor. Ajuns la o distanță potrivită, el trase o împușcătură fără glonț, căci n-ar fi vărsat inutil sângele unei păsări, și toate păsările flamingo zburară de acord comun, pe când Paganel le observa cu atenție prin ochelarii săi.

— Ei bine, zise el maiorului când cârdul dispăruse, le-ai văzut zburând?

— Da, desigur, răspunse Mac Nabbs.

— Zburând, ai găsit că semănau cu niște săgeți împănate?

— Nu, câtuși de puțin.

— Deloc, adăugă Robert.

— Eram sigur de aceasta! reluă savantul cu un aer de satisfacție. Aceasta n-a împiedicat pe cel mai trufaș dintre oameni, pe ilustrul meu compatriot Chateaubriand, de a fi făcut această comparație inexactă între păsările flamingo și săgeți! Ah, Robert! Comparația, vezi bine, este cea mai periculoasă figură a retoricii, pe care o cunosc. Ferește-te de comparație toată viața și n-o întrebuința decât când e nevoie.

— Ești, dar, mulțumit de experiența dumitale? zise maiorul.

— Încântat.

— Și eu tot așa. Dar să ne grăbim caii, căci ilustrul dumitale Chateaubriand ne-a lăsat în urmă cu o milă.

Când își ajunse tovarășii, Paganel găsi pe Glenarvan vorbind de zor cu indianul, pe care nu părea că-l înțelege. Thalcave se opri, adesea, pentru a observa întinderea, și de fiecare dată fața lui exprimase o mirare destul de vie. Glenarvan, nevăzând lângă el pe interpretul său obișnuit, încercă în zadar să ceară lămuriri indianului. Cum zări pe savant, îi strigă:

— Grăbește-te, prietene. Thalcave și eu nu vom izbuti niciodată să ne înțelegem!

Paganel se întrețină câteva minute cu patagonezul și întorcându-se către Glenarvan, zise:

— Thalcave se miră de un lucru care este cu adevărat ciudat.

— Care?

— Acela de a nu întâlni prin aceste locuri nici indieni, nici măcar urme de indieni. Locurile sunt de obicei însemnate de bandele lor, fie că mână vitele furate din estancias, fie că se duc până la Anzi să-și vândă covoarele de *zorillo* și biciuștile de piele împletită.

— Și cum își explică Thalcave aceasta?.

— N-ar putea-o spune. Se miră, iată totul.

— Dar ce indieni credea el să găsească în această parte a pampasului?

— Tocmai pe aceia care au avut niște prizonieri străini în mâinile lor, pe indigenii comandați de Calfucura, Catriel sau Yanketruz.

— Cine sunt aceștia?

— Șefi de bande care erau atotputernici acum vreo treizeci de ani, înainte de a fi fost aruncați dincolo de sierra. De atunci s-au supus, atât cât se poate supune un om liber, și cutreieră șesul pampasului ca și provincia Buenos-Aires-ului. Mă mir, deci, împreună cu Thalcave, că nu întâlnim urmele lor în ținuturile unde practică tâlhăria.

— Dar atunci, întrebă Glenarvan, ce hotărâre trebuie să luăm?

— Voi ști îndată, răspunse Paganel.

Și după câteva momente de discuție cu Thalcave, spuse:

— Iată părerea lui, care îmi pare foarte înțeleaptă: trebuie să ne continuăm drumul spre est până la Fortul Independenței — acesta e în drumul nostru — și acolo, dacă nu avem știri despre căpitanul Grant, vom ști cel puțin ce-au devenit indienii câmpiei argentinienne.

— Acest Fort al Independenței e departe? întrebă Glenarvan.

— Nu, e așezat în sierra Tandil, la vreo șaizeci de mile.

— Și când vom ajunge?

— Poimâine seară.

Glenarvan era destul de încurcat de această întâmplare. Să nu găsească nici un indian în pampas, era ceva la care s-ar fi așteptat mai puțin decât la orice. De obicei sunt pe aici foarte mulți. Trebuie, deci, ca o împrejurare cu totul deosebită să-i fi îndepărtat. Dar în cazul când Harry Grant era prizonierul unora dintre aceste triburi, fusese el târât spre nord sau spre sud? Trebuia să se păstreze cu orice preț urma căpitanului. Cel mai bun lucru de făcut era să se urmeze părerea lui Thalcave și să ajungă în satul Tandil. Acolo, cel puțin, vor avea cu cine să vorbească.

Către ora patru seara, o colină a fost semnalată la orizont. Era sierra Tapalquem, la picioarele căreia călătorii au poposit noaptea.

Trecerea acestei sierre se făcu a doua zi cu cea mai mare ușurință. Urmau undulațiile nisipoase ale unui ținut cu pante ușoare. O asemenea sierră nu putea fi luată în serios de niște oameni care au trecut Anzii Cordilieri, și caii își încetiniră foarte puțin mersul. La amiază treceau de fortul părăsit Tapalquem, prima verigă a lanțului de forturi întinse pe marginea de sud, împotriva indigenilor jefuitori. Dar nu întâlniră nici umbră de indieni, spre mirarea tot mai mare a lui Thalcave. Totuși către mijlocul zilei, trei călăreți cu cai buni și înarmați, au fost zăriți pe câmp; dar nu se lăsară să fie ajunși și fugiră cu o iuțeală nebună. Glenarvan era furios.

— Gauchos, spuse patagonezul dând indigenilor acestora denumirea care stârnise discuție între maior și Paganel.

— Ah! Gauchos, răspunse Mac Nabbs. Ei bine, Paganel, vântul de nord nu suflă astăzi. Ce crezi despre această?

— Cred că au aerul unor bandiți faimoși, răspunse Paganel.

— Și de acolo până la a fi, cât mai e, dragul meu savant?

— Nu e decât un pas, dragul meu maior!

Mărturisirea lui Paganel a fost urmată de un râs general, care nu-l supără, ba chiar a făcut cu acest prilej o observație foarte curioasă.

— Am citit undeva, zise el, că la arabi gura are o expresie de o rară ferocitate, pe când expresia omenească se găsește în priviri. Ei bine, la sălbaticul american, aceasta e pe invers. Acești oameni au o privire deosebit de răutăcioasă. Un fizionomist de profesie n-ar fi vorbit mai bine pentru a caracteriza rasa indiană.

După sfatul lui Thalcave, mergeau în grup compact; oricât de pustii ar fi fost locurile, trebuiau să se ferească de surprize, dar precauția a fost inutilă și în aceeași seară au poposit într-o tolderia întinsă, părăsită, unde casicul Catriel își aduna de obicei bandele.

Cercetând terenul, patagonezul observă că tolderia nu fusese ocupată de multă vreme.

A doua zi, Glenarvan și tovarășii lui se regăseau în câmpie; primele estancias, care învecinează sierra Tandil, se puteau vedea în zare; dar Thalcave se hotărî să nu se oprească acolo, ci să meargă drept spre Fortul Independenței, unde voia să ia, mai cu seamă, informații asupra situației ciudate a acestor ținuturi părăsite.

Arborii așa de rari din regiunea Anzilor Cordilieri au reapărut atunci, cea mai mare parte fiind plantați după venirea europenilor pe teritoriul american. Erau acolo piersici, plop, sălcii, salcâmi, care creșteau singuri, repede și bine. Ei înconjurau de obicei „corales”, ocoluri întinse de vite, căptușite cu pari.

Acolo pășteau și se îngrășau cu miile: boi, oi, vaci și cai, însemnați cu fierul încins, cu ștampila stăpânului, pe când câinii mari și mulți vegheau prin apropiere. Solul, puțin sărat, care se întinde la picioarele munților, e foarte bun pentru turme, căci are un nutreț excelent. Este ales deci de stabilimentele estancias-urilor, care sunt conduse de un intendent și de un supraveghetor, având sub ordine patru păstori pentru o mie de capete de vite mari.

Acești oameni duc viața păstorilor din Biblie; turmele lor sunt tot așa de numeroase, poate și mai numeroase decât cele care umpleau câmpurile Mesopotamiei; dar aici familia îi lipsește păstorului și marii „estancieros” ai pampasului sunt negustori de rând, iar nu patriarhi ai timpurilor biblice.

Aceasta o explică Paganel foarte bine tovarășilor săi și în această privință el continuă discuție antropologică plină de interes asupra comparației raselor. Izbuti să intereseze chiar pe maior. Paganel avu, de asemenea, ocazia să le atragă atenția și asupra unui efect curios de miraj, obișnuit pe aici: estancias-urile din depărtare semănau cu niște insule mari; plopii și sălciile de pe margini păreau

reflectate într-o apă limpede care fugea înaintea pașilor călătorilor. Dar iluzia era așa de perfectă, încât ochiul nu se putea obișnui cu ea.

În timpul acestei zile de 6 noiembrie, întâlniră mai multe estancias-uri precum și una sau două *saladeros*. Acolo sunt aduse vitele după îngrășare, în mijlocul pășunilor, pentru a fi tăiate. *Saladeros*, așa cum indică numele său, este locul în care se sarează cărnurile. Aceste operații încep la sfârșitul primăverii. „Măcelarii” se duc să caute atunci animalele la ocoluri; ei le prind cu lasso-ul pe care îl mănuiască cu dibăcie și le aduc la *saladeros*, acolo sunt tăiate cu sutele și jupuitei. Dar, adesea, taurii nu se lasă prinși fără împotrivire. Măcelarul se transformă atunci în toreador și această meserie periculoasă o face cu îndemânare și, trebuie spus, cu o cruzime neobișnuită. Într-un cuvânt, abatorul prezintă un spectacol urât. Nimic nu-i mai respingător decât împrejurimile unui asemenea loc numit *saladeros*; din aceste țărcuri oribile, pornesc strigăte feroce de măcelari, aerul îmbâcsit de mirosuri ucigătoare, lătrături sinistre de câini, urlete prelungite de animale înjunghiate, în vreme ce urubu aurii, vulturi mari ai câmpiei argentinienne, veniți cu miile de la douăzeci de leghe depărtare, își dispută rămășițele calde, încă, ale viețuitoarelor ucise. Dar în acest moment *saladeros*-urile erau mute, tăcute și pustii.

Thalcave grăbea mersul; el vroia să ajungă în aceeași seară la Fortul Independenței; caii, sub îndemnul stăpânilor și urmând exemplul lui Thauka, goneau printre înaltele ierburi ale solului.

Întâlniră mai multe ferme cu deschizături, apărate de șanțuri adânci; clădirea principală era prevăzută cu o terasă de pe care locuitorii, înarmați militărește, pot trage asupra jefuitorilor din câmpie. Glenarvan ar fi găsit acolo, poate, informațiile pe care le căuta, dar era mult mai sigur să ajungă la satul Tandil. Nu se opriră. Au trecut prin vad râul Los Huesos și la câteva mile Chapaleofu. Îndată, sierra Tandil oferea picioarelor cailor povârnișul înverzit al primelor pante și, după o oră, orașul a apărut în fundul unei strâmtoări înguste, dominată de zidurile crenelate ale Fortului Independenței.

Capitolul XXI. Fortul Independenței

Sierra Tandil se află ridicată la o mie de picioare deasupra nivelului mării; e un lanț principal, anterior oricărei creații organice și metamorfice, în sensul că compoziția lui s-a modificat puțin câte puțin sub influența căldurii interne. Sierra e formată dintr-o succesiune semicirculară de coline de gnais acoperite cu verdeață. Districtul Tandil căruia i-a dat numele, cuprinde tot sudul provinciei Buenos-Aires și se mărginește cu un povârniș care gonește către nord râurile izvorâte pe pantele ei.

Acest district cuprinde aproape patru mii de locuitori, iar capitala este satul Tandil, așezat la poalele culmilor septentrionale ale sierrei, sub protecția Fortului Independenței; poziția sa este cât se poate de bună pe importantul râu Chapaleofu. O particularitate curioasă și pe care n-o putea ignora Paganel: satul e populat în special cu basci francezi și coloniști italieni. Într-adevăr, Franța a fost aceea care a fondat primele așezări străine în această parte inferioară a lui La Plata, în 1828. Fortul Independenței, destinat să apere ținutul de invaziile repetate ale indienilor, a fost ridicat prin îngrijirea francezului Parchappe. În această întreprindere, a fost secondat de un savant de prim rang: Alcide d'Orbigny, care a cunoscut, a studiat și a descris mai bine decât toți, țărilor meridionale ale Americii de Sud.

Satul Tandil e un punct destul de important. Cu ajutorul „galeras”-urilor sale — căruțe mari cu boi — comunică în douăsprezece zile cu Buenos-Aires; desfășoară un comerț activ și trimite la oraș vitele estancias-urilor, cărnurile sărate de *saladeros* și produsele industriei indigene ca de pildă, stofele de bumbac, țesăturile de lână, obiectele împletite în piele etc. Astfel, Tandil, fără a socoti un oarecare număr de case destul de confortabile, cuprinde școli și biserici.

Paganel, după ce dăduse aceste amănunte, adăugă că ar putea să capete știrile de care aveau nevoie în sat; dealtfel, fortul este totdeauna ocupat de un detașament de trupe naționale. Glenarvan porunci deci să se pună caii în grajdul unei „fonda” cu o înfățișare destul de bună; apoi, Paganel, Robert, maiorul și lordul, se îndreptară, sub conducerea lui Thalcave, către Fortul Independenței.

După câteva minute de urcuș pe una din poalele sierrei, au ajuns la ușa nu îndeajuns păzită de o santinelă argentiniană. Au trecut fără a fi văzuți, ceea ce arăta o bucurie mare sau o siguranță extremă.

Câțiva soldați făceau exerciții în tabără; cel mai vârstnic soldat avea douăzeci de ani, iar cel mai mic șapte. La drept vorbind, erau vreo doisprezece copii și băiețandri, care învățau să mănuiască

armele. Uniforma lor era o cămașă vărgată, prinsă printr-un cordon de piele; de pantaloni nici pomeneală. Temperatura caldă îngăduia, dealtfel, acest costum sumar. De la început Paganel avu idee bună asupra stăpânirii care nu se ruina cu galoanele. Fiecare din băiețandri purta o pușcă și o sabie; sabia prea lungă, iar pușca era prea grea pentru micuți. Toți aveau fețe oacheșe, iar caporalul-instructor le semăna întocmai.

Aceștia trebuiau să fie, și erau, într-adevăr, doisprezece frați care manevrau armele sub ordinele celui de al treisprezecelea. Paganel nu se miră deloc; el cunoștea statistica argentiniană și știa că în țară media copiilor trece de nouă de familie; dar ceea ce îl surprinse mult, a fost faptul că-i vedea pe soldații micuți manevrând franțuzește și executând cu o perfectă precizie, principalele mișcări ale încărcării în doisprezece timpi. Adesea, chiar, comanda instructorului se făcea în limba maternă a savantului geograf.

— Iată ceva curios, spuse el.

Dar Glenarvan nu venise la Fortul Independenței să vadă pe băieți făcând exerciții și, mai puțin încă, pentru a se ocupa de naționalitatea sau originea lor. Nu lăsa deci lui Paganel timpul de a se mai mira, ci îl rugă să întrebe de șeful garnizoanei. Paganel se adresa soldaților argentinieni care se îndreptau către o casuță ce servea de cazarmă.

După câteva momente comandantul apărură în persoană. Era un bărbat cam de cincizeci de ani, viguros, cu aer milităresc, cu mustățile aspre, cu umerii obrajilor ieșiți în afară, părul cărunț, privirea poruncitoare, cel puțin atât cât puteai judeca prin rotocoalele de fum care ieșeau din pipa lui scurtă. Umbletul îi aduse aminte lui Paganel de înfățișarea vechilor subofițeri ai țării sale.

Thalcave, adresându-se comandantului, îi prezentă pe lord Glenarvan și pe tovarășii săi. Pe când vorbea, comandantul nu înceta să-l privească cu o îndărătnicie supărătoare. Savantul nu știa ce voia soldatul, și era să-l întrebe, când acesta îi luă mâna, i -o scutură și zise cu o voce veselă în limba geografului:

— Un francez?

— Da! Un francez! răspunse Paganel.

— Ah! Încântat! Bun venit! Bun venit! Sunt de asemenea francez, repetă comandantul scuturând mâna savantului cu o vigoare îngrijorătoare.

— Unul din prietenii dumitale? întrebă maiorul pe Paganel.

— Pe legea mea! răspunse acesta cu o oarecare mândrie, găsești prieteni în toate cele cinci părți ale lumii.

Și după ce-și desfăcu mâna, nu fără mare greutate, din menghina vie care i-o strivea, intră în conversație în toată regula cu comandantul. Glenarvan ar fi voit să spună o vorbă care s-ar fi raportat la treburile lui, dar militarul își povestea istoria sa și nu era dispus să se oprească prea curând. Se vedea că acest om părăsise Franța de mult timp; limba lui maternă nu-i mai era familiară și uitase, dacă nu cuvintele, cel puțin felul de a le împreuna. Vorbea aproape ca un negru din coloniile franceze.

Într-adevăr, și așa cum vizitatorii săi nu întârziară să afle, comandantul Fortului Independenței era un sergent francez, vechi tovarăș al lui Parchappe. De la întemeierea fortului, în 1828, nu-l mai părăsise și actualmente îl comanda cu autorizația guvernului argentinian. Era un om de cincizeci de ani, un basc; se numea Manuel Ipharaguerre. Un an după sosirea lui aici, sergentul Manuel s-a acomodat, s-a angajat în armata argentiniană și a luat în căsătorie o indiană vrednică, ce hrănea atunci doi gemeni de șase luni. Se înțelege, doi băieți, căci vrednica tovarășă a sergentului nu și-ar fi permis să-i dea fete. Manuel nu și-ar fi închipuit altă stare decât cea militară, și spera cu timpul și cu ajutorul lui Dumnezeu să ofere republicii o companie întreagă de soldați tineri.

— Ați văzut! zise el. Fermecători! Soldați buni. Jose! Juan! Miquel! Pepe! Pepe! Șapte ani! Mănuiește de pe acum arma!

Pepe, auzindu-se lăudat, își strânse piciorușele și prezentă armele cu o grație perfectă.

— Va merge bine! adăugă sergentul. Într-o bună zi, colonel-maior sau brigadier general!

Sergentul Manuel se arăta așa de încântat, că nu puteai să-l contrazici nici asupra superiorității meseriei armelor, nici asupra viitorului, rezervat războinicilor lui progenituri. Era fericit și cum a zis Goethe: „Nimic din ceea ce ne face fericiți nu este o iluzie”.

Toată această istorie a ținut un sfert de ceas, spre marea uimire a lui Thalcave. Indianul nu putea înțelege ca atâtea cuvinte să iasă dintr-un singur gât. Nimeni nu-l întrerupse pe comandant. Dar cum trebuie, desigur, ca un sergent, chiar un sergent francez, să termine prin a tăcea, Manuel tăcu în sfârșit,

nu fără a fi invitat pe musafirii săi să-l urmeze în locuința lui. Aceștia se resemnă să fie prezentați doamnei Ipharaguerre, care le păru „o persoană bună”, dacă aceasta expresie a lumii vechi se poate întrebuița în privința unei indience.

Apoi, când i se făcură toate poftetele, sergentul își întrebă musafirii ce anume îi aducea acolo. Era momentul să se explice.

Paganel, luând cuvântul în franțuzește, îi povesti călătoria prin pampas și termină întrebând pentru ce indienii au părăsit ținutul.

— Ah!... Nu știu!... răspunse sergentul ridicând umerii. Într-adevăr, nu știu. Noi, mâinile încrucișate...

nimic.

— Dar de ce?

— Război.

— Război?

— Da! Război civil...

— Război civil?... reluă Paganel.

— Da, război între paraguaieni și soldații din Buenos-Aires, răspunse sergentul.

— Ei și?

— Și indienii toți în nord pe urmele generalului Flores. Indieni jefuitori, jefuiesc.

— Dar casicii?

— Casicii cu ei.

— Și Catriel?

— Nu-i Catriel.

— Și Calfucura?

Nici Calfucura.

— Și Yanketruz?

— Nu mai este Yanketruz!

Acest răspuns a fost dat lui Thalcave, care clătină capul în semn de aprobare. Într-adevăr, Thalcave uitase de războiul civil care avea să aducă mai târziu intervenția Braziliei și care decima ambele tabere ale republicii. Indienii au de câștigat totul din aceste lupte interne, și nu puteau lipsi de la ocazii așa de bune de jaf. Astfel, sergentul nu se înșela în privința părăsirii pampasului: un război civil în nordul provinciilor argentinene.

Dar acest eveniment răsturnă proiectele lui Glenarvan. Într-adevăr, dacă Harry Grant era prizonierul casicilor, trebuise să fie târât cu dâșii până la frontierele de nord. Atunci, unde și cum să-l găsească? Să încerce o cercetare periculoasă și aproape fără rost până în marginea de nord a pampasului?

Totuși, o întrebare importantă mai putea fi pusă sergentului și maiorul a fost acela care a gândit s-o facă, în vreme ce prietenii săi se priveau în tăcere.

— Sergentul a auzit vorbindu-se că niște europeni ar fi fost luați prizonieri de casicii pampasului?

Manuel se gândi câteva clipe, ca unul care își recheamă amintirile.

— Da, zise el.

— Ah! exclamă Glenarvan înviorat de o nouă speranță.

Paganel, Mac Nabbs, Robert și lordul îl înconjură pe sergent.

— Vorbește! Vorbește! ziceau ei.

Sunt câțiva ani, răspunse Manuel, da... asta-i...

prizonieri europeni... dar nu i-am văzut niciodată...

— Câțiva ani, reluă Glenarvan, te înșeli... data naufragiului e precisă... *Britannia* s-a pierdut în iunie 1862... Sunt deci mai puțin de doi ani.

— Oh! Mai mult decât asta, *milord*.

— Imposibil, strigă Paganel.

— Da, într-adevăr! Era la nașterea lui Pepe... Era vorba de doi oameni...

— Nu, trei! zise Glenarvan.

— Doi, replică sergentul cu un ton afirmativ.

— Doi! zise Glenarvan foarte surprins. Doi englezi?

— Nu, răspunse sergentul. Cine vorbește de englezi? Nu... un francez și un italian.

— Un italian care a fost masacrat de poiuși? strigă Paganel.

— Da! Și am aflat pe urmă... francez... scăpat:

— Scăpat! strigă Robert.

— Da, scăpat din mâinile indienilor, răspunse Manuel.

Fiecare privea pe savant, care se bătea peste frunte cu un aer disperat.

— Ah! înțeleg, zise el în fine, totul este clar, totul se explică!

— Dar despre ce e vorba? întrebă Glenarvan, tot așa de neliniștit ca și de nerăbdător.

— Prietenii mei, răspunse Paganel, luând mâinile lui Robert, trebuie să ne resemnăm la o mare nenorocire! Am urmat un drum fals! Nu e vorba aici de căpitan, ci de unul din compatrioții mei, al cărui tovarăș, Marco Vazello, a fost într-adevăr asasinat de poiuși, și de un francez care de mai multe ori i-a însoțit pe acești indieni cruzi, până la malurile fluviului Colorado și care, după ce din fericire a scăpat din mâinile lor, a revăzut Franța. Crezând că ținem urmele lui Harry Grant, am căzut pe acelea ale tânărului Guinnard!³¹

Această declarație a fost urmată de o liniște profundă. Eroarea era evidentă. Amănuntele date de sergent, naționalitatea prizonierului, uciderea tovarășului său, evadarea lui din mâna indienilor, totul se potrivea pentru a o face evidentă. Glenarvan îl privea pe Thalcave cu un aer nemulțumit. Indianul luă atunci cuvântul:

— N-ai auzit niciodată vorbindu-se de trei englezi captivi? întrebă pe sergentul francez.

— Niciodată, răspunse Manuel... s-ar fi aflat la Tandil... aș ști și eu... Nu, asta nu!...

Glenarvan, după acest răspuns, nu mai avea ce să facă la Fortul Independenței. S-a retras deci împreună cu prietenii săi, nu fără a fi mulțumit sergentului și a fi schimbat câteva strângeri de mână cu el.

Glenarvan era disperat de completa răsturnare a speranțelor sale. Robert mergea lângă el, fără a spune nimic, cu ochii umezi de lacrimi. Lordul nu găsea nici o vorbă să-l consoleze. Paganel gesticula vorbindu-și sieși. Maiorul nu-și desfăcea buzele. Cât despre Thalcave, el părea jignit în amoriu propriu de indian, de a se fi rătăcit pe o urmă falsă. Totuși, nimeni nu se gândea să-i reproșeze o greșală în definitiv explicabilă.

Se întoarseră la fonda. Cina fu tristă. Desigur, nici unul din ei nu regreta atâtea oboseli inutile suportate, atâtea primejdii la care în zadar se expusese. Dar fiecare vedea nimicindu-se într-o clipă orice speranță de succes. Puteau să întâlnească pe căpitanul Grant între sierra Tandil și mare? Nu. Dacă ar fi căzut vreun prizonier în mâinile indienilor pe coastele Atlanticului, sergentul Manuel ar fi știut, desigur. Un eveniment de acest fel nu putea scăpa indigenilor. Între neguțătorii șesului argentinian se știe și se spune totul. Nu le mai rămâne decât să ajungă, fără întârziere la *Duncan* la punctul hotărât în golful Medano.

Paganel ceru lui Glenarvan documentul asupra căruia se înșelaseră așa de mult. Îl reciti mahmur. Căută o nouă interpretare.

— Documentul este totuși destul de clar! repeta Glenarvan. El ne lămurește categoric asupra naufragiului căpitanului și a locului captivității lui!

— Ei bine, nu! răspunse geograful lovind cu pumnul în masă. De o sută de ori, nu! Deoarece Harry Grant nu-i în pampas, nu-i în America. Oriunde ar fi, documentul trebuie s-o spună și o va spune, prieteni.

Capitolul XXII. Inundația

O distanță de o sută cincizeci de mile desparte Fortul Independenței de malurile Atlanticului. Dacă nu se iveau întârzieri neprevăzute, Glenarvan trebuia să ajungă la *Duncan* în patru zile. Dar să revină la bord fără să izbutească în cercetările sale, îi era greu. În ziua următoare nu dădu ordinele pentru plecare. Maiorul se însărcină cu înșeuarea cailor, cu reînnoirea proviziilor. Datorită lui, convoiul coborî, la ora opt dimineața, poalele înverzite ale sierrei Tandil.

Glenarvan, cu Robert lângă el, galopa fără a rosti un cuvânt; caracterul său îndrăzneț și hotărât nu-i permitea să întâmpine insuccesul cu gândul liniștit; inima îi bătea să-i rupă pieptul și capul îi era în flăcări. Paganel așeza în fel și chip cuvintele documentului, pentru a scoate un nou înțeles. Thalcave, mut, lăsa lui Thauka grija de a-l conduce. Maiorul, neconținut încrezător, rămânea la post,

ca un om pe care descurajarea n-ar putea pune stăpânire. Tom Austin și cei doi mateloți ai lui împărțeau necazul stăpânului lor. În momentul când un iepure trecu pe dinaintea lor, superstițioșii scoțieni se priviră.

— Semn rău, spuse Wilson.

— Da, la noi în Highlands, răspunse Mulrady.

— Ceea ce rău în Highlands, nu e mai bun aici, replică sentențios Wilson.

Către amiază călătorii trecuseră sierra Tandil și regăseau câmpiile larg ondulate. La fiecare pas râuri limpezi udau fertilele ținuturi. Solul își luă întinderea lui plană ca un ocean după o furtună. Ultimii munți ai pampasului argentinian erau trecuți și câmpia monotonă oferea cailor lungul său covor de verdeață.

Până atunci timpul fusese frumos. Dar în ziua aceea cerul se întunecă. Erau semne de ploaie torențială. Dealtfel, vecinătatea Atlanticului și vântul de vest care domnește acolo, fac clima acestui ținut deosebit de umedă. Se vedea bine aceasta după fertilitatea sa, după abundența pășunilor și după verdele lor întunecat. Totuși, cel puțin în acea zi, norii nu se dezlănțuiră. După ce făcură cu u șurină patruzeci de mile, caii se opriră la malul unor adânci „canadas”, mari gropi naturale umplute cu apă. Nu era nici un adăpost. Ponchourile serviră totodată de acoperiș și de învelitori și drumeții adormiră sub cerul amenințător.

A doua zi, pe măsură ce câmpia cobora, prezența apelor subterane se trăda și mai mult; umezeala picura prin toți porii pământului. Lacuri mari, unele adânci, altele începând să se formeze, tăiară drumul spre est. Atât timp cât nu au întâlnit decât „lagunas”, porțiuni de apă bine determinate fără plante acvatice, caii meraseră lesne, dar mocirlele mișcătoare, numite „penganos”, le îngreunau drumul. Aceste mlaștini fuseseră fatale multor călători. Într-adevăr, Robert, care se dusesse înainte cu o jumătate de milă, reveni în galop strigând:

— Domnule Paganel! Domnule Paganel! O pădure de coarne!

— Ce, răspunse savantul, ai găsit o pădure de coarne?

— Da, da, sau dacă nu, un crâng.

— Un crâng? Visezi dragul meu, replică Paganel.

— Nu visez, reluă Robert. Vei vedea dumneata însuși. Iată o țară curioasă! Se seamănă coarne și ele cresc singure ca grâul! Aș vrea mult să am sămânța lor.

— Dar vorbești serios? interveni maiorul.

— Da, domnule maior, veți vedea îndată.

Robert nu se înșelase. Ajunseră în fața unui câmp imens de coarne care se întindea cât cuprindeai cu ochiul.

— Ei bine? spuse Robert.

— Iată ceva curios, răspunse Paganel întorcându-se către indian și cerând lămuriri.

— Coarnele ies din pământ, spuse Thalcave, dar boii sunt dedesubt.

— Ce! strigă Paganel, este înămolită aici o turmă întreagă?

— Da, răspunse patagonezul.

Într-adevăr, o turmă imensă își găsisse moartea sub acest pământ prăbușit sub greutatea ei. Sute de boi pieriseră astfel, unul lângă altul, înăbușiți în imensa mocirlă. Acest lucru, care se produce uneori în câmpia argentiniană, nu putea fi ignorat de indian și constituia o înștiințare de care trebuia să se țină seama.

Înconjurată imensa hecatombă care ar fi mulțumit pe zeii cei mai cruzi ai antichității. Thalcave observa cu o oarecare neliniște această stare de lucruri care nu i se părea obișnuită. Se oprea adesea și se înălța în scări. Statura lui înaltă îi permitea să îmbrățișeze cu privirea un orizont întins; dar nezărind nimic care l-ar fi putut lămurii, își relua îndată mersul normal. O milă mai departe iar se oprea, apoi depărtându-se de linia urmată, făcea un înconjur de câteva mile, când la nord, când la sud, și se întorcea în fruntea trupei, fără a mărturisi nimic din temerile sau speranțele sale. Mișcările lui intrigară pe Paganel și neliniștiră pe Glenarvan. Savantul fu deci invitat să ceară lămuriri indianului.

Thalcave îi răspunse că se miră că vede câmpia împotmolită de apă. Niciodată, după cât știa și de când desfășura meseria de călăuză, nu călcase pe un pământ așa de jilav. Chiar în anotimpul marilor ploi câmpia argentiniană oferea totdeauna poteci practicabile.

— Dar cum îți explici aceasta? întrebă Paganel.

— Nu știu, răspunse indianul.

— Râurile sierrelor umflate de ploi nu se revarsă vreodată?

— Uneori.

— Poate și acum?

— Poate! spuse Thalcave.

Paganel trebui să se mulțumească cu atât și făcu imediat cunoscut lui Glenarvan rezultatul convorbirii sale.

— Dar ce ne sfătuiește Thalcave? spuse Glenarvan.

— Ce-i de făcut? întrebă Paganel pe patagonez.

— Să mergem repede, răspunse indianul.

Sfatul este mai ușor să-l dai decât să-l urmezi. Caii oboseau prin pământul cleios. Această parte a ținutului era asemănată unei înfundături imense, în care apele năvalnice trebuiau să se strângă repede. Era deci nevoie să se treacă fără întârziere peste locurile joase pe care o inundație le-ar fi transformat îndată în bălți imense.

Grăbiră mersul. Către ora două, cataractele cerului se deschiseră, și torente de ploaie caldă începură să cadă. De pe ponchourile călătorilor apa curgea. Ciucurii șeilor păreau făcuți din fire lichide, și călăreții stropiți cu noroi de caii ale căror copite plescăiau la fiecare pas nămolul, călăreau într-o ploaie dublă care venea totodată din pământ și din cer.

Așa uzi, înghețați și zdrobiți de oboseală, ajunseră seara la o colibă dărăpănată. Numai niște oameni puțin pretențioși puteau să-i dea numele de adăpost și numai niște călători strâmtorați s-ar fi învoit să se adăpostească acolo. Dar Glenarvan și tovarășii lui nu puteau să aleagă. Se îngrămădiră deci în bordeiul părăginit, la care un indian al pampasului nici nu s-ar fi uitat. A fost aprins, nu fără greutate, un foc de ierburi care dădea mai mult fum decât căldură. Vijeliile de ploaie mugeau afară și prin paiele putrezite curgeau picături mari. Dacă focul nu se stinse de douăzeci de ori, a fost fiindcă de douăzeci de ori Mulrady și Wilson luptară contra invadării apei.

Au mâncat în tăcere și fără poftă. Singur maiorul a făcut onoare mâncării umede și nu a pierdut nici o îmbucătură. Liniștitul Mac Nabbs n-a luat lucrurile prea în tragic. Cât despre Paganel, în calitatea lui de francez, încercă să glumească. Dar nu izbuti să descrețească frunțile. Căutară în somn o uitare momentană a oboselii lor. Noaptea a fost rea; scândurile bordeiului trosneau sub povara căderilor de apă. Nenorociții cai gemeau afară, expuși tuturor asprimilor cerului. Robert, închizând ochii, lăsa capul să se odihnească pe umărul lordului Glenarvan.

Se pare că Dumnezeu i-a păzit bine, căci noaptea trecu în pace. Se treziră la chemarea lui Thauka, care, veșnic treaz, necheza afară lovind cu piciorul peretele colibei. În lipsa lui Thalcave știa să dea la nevoie semnalul plecării. Plecară.

Ploaia scăzuse, dar pământul era ca un burete umflat de apă. Mlaștinile și lacurile se revărsau. Paganel, consultându-și harta, se gândi cu dreptate că râurile Grande și Vivarota spre care se îndreaptă de obicei apele șesului se vor fi revărsat pe o rază de mai multe mile. Trebuiau să grăbească mersul. Era vorba de salvarea tuturor. Dacă inundația se întindea, unde ar fi găsit adăpost? Caii erau zoriți într-o goană nebună. Thauka era în frunte meritând numele de cal marin, căci părea în apă ca și cum ar fi fost în elementul său natural.

Deodată, către ora zece dimineața, Thauka dădu semnele unei agitații vii. Se întorcea adesea către netedele imensități ale sudului; nechezăturile lui se prelungeau; nările sale aspirau cu putere aerul tare. Se încordă. Thalcave abia îl putea ține în frâu. Botul calului sângera sub strânsoarea zăbalei. Totuși, Thauka nu se liniștea; liber, stăpânul lui înțelegea bine că ar fi fugit năvalnic către nord.

— Ce are Thauka? întrebă Paganel. E mușcat de lipitorile așa de lacome ale apelor argentinieni?

— Nu, răspunse indianul.

— Se sperie de vreo primejdie?

— Da, a simțit primejdia...

— Care?

— Nu știu.

Dacă ochiul nu arăta încă acest pericol pe care-l ghicea Thauka, cel puțin urechea putea să-l prindă. Într-adevăr, un murmur surd, asemănător zgomotului făcut de o maree care se urcă, se auzea departe. Vântul sufla cu vijelii umede încărcate de un praf apos; păsările fugind de vreun fenomen necunoscut, tăiau aerul cu iuțea vântului. Îndată, un zgomot formidabil, răgete, nechezări, behăituri răsunară la o jumătate de milă spre sud și turme imense apărură, răsturnându-se, ridicându-se, precipitându-se — amestec incoerent de animale îngrozite fugind cu o iuțeală îngrozitoare. Abia putură să fie zărite în mijlocul vârtejului lichid. O sută de balene n-ar fi plesnit mai cu violență valurile oceanului!

— *Anda! Anda!*, strigă Thalcave cu o voce răsunătoare.

— Dar ce e? întrebă Paganel.

— Vin apele! Vin! răspunse Thalcave, îmboldindu-și calul în direcția nordului.

— Inundația! strigă Paganel și tovarășii săi, cu el în frunte, zburară pe urmele lui Thauka.

Era și timpul. Într-adevăr, la cinci mile spre sud, un puhoi năvălea în câmpie. Plantele dispăreau ca sub o secure uriașă. Tufe de mimoze, smulse de curent, formau niște insule plutitoare. Avusese desigur loc ruptura barrancas-urilor marilor fluvii ale pampasului și poate că apele lui Colorado, la nord și ale lui Rio Negro la sud, se reuneau atunci într-o singură albie.

Călătorii fugeau înaintea valului ca goniți de un duh rău. Ochii lor căutau zadarnic un loc de refugiu. Cerul și apa se confundau în zare. Caii, întărâtați de pericol, fugeau într-un galop nebun, și călăreții abia se puteau ține în șa. Glenarvan privea adesea înapoi. „Apa ne ajunge”, gândi el.

— *Anda, anda!* strigă Thalcave.

Și tot mai mult își grăbeau caii. Din coastele lor spintecate de pinteni, țâșnea un sânge aprins care lăsa pe apă dungi lungi, roșii. Se poticneau în crăpăturile solului. Se încurcau în ierburile ascunse. Cădeau. Îi ridicau. Iar cădeau. Îi ridicau din nou. Nivelul apelor se urca simțitor. Ondulații lungi vesteau asaltul puhoiului spumos.

Groznică luptă contra celui mai puternic dintre elemente se mai prelungi un sfert de oră. Fugarii nu putuseră să-și dea seama de distanța pe care au parcurs-o, dar trebuia să fie foarte mare. În acest timp caii, înecați până la piept, înaintau cu multă greutate. Glenarvan, Paganel, Austin se crezură pierduți și sortiți morții groaznice a nenorociților părăsiți pe mare. Caii începeau să piardă terenul sub picioare.

Trebuie să renunțăm la zăgrăvirea chinurilor celor opt oameni căzuți pradă potopului. Simțeau neputința de a lupta contra naturii, superioară forțelor omenești. Scăparea nu mai era în mâna lor. Cinci minute după aceea, caii înotau; numai curentul îi târa violent, cu o iuțeală egală cu cel mai năprasnic galop. Se simțeau pierduți, când se auzi vocea maiorului:

— Un copac.

— Un copac? strigă Glenarvan.

— Acolo, acolo! răspunse Thalcave.

Și, cu degetul, arătă la vreo mie trei sute de metri spre nord un fel de nuc gigantic care se ridica singuratic în mijlocul apelor.

Tovarășii n-aveau nevoie să fie îndemnați. Trebuiau să ajungă la acest copac, care li se ivea în cale ca prin minune. Caii, fără îndoială, vor fi pierduți, dar cel puțin oamenii au să scape. Curentul îi târa.

În acest moment, calul lui Tom Austin necheză înăbușit și dispăru. Stăpânul lui, desfăcut din scări, începu să înoate cu putere.

— Agață-te de șaua mea, îi strigă Glenarvan.

— Mulțumesc, răspunse Tom Austin, brațele îmi sunt puternice.

— Dar calul tău, Robert? reluă Glenarvan întorcându-se către tânărul Grant.

— Merge, *milord!* Merge! înoată ca un pește!

— Atenție! strigă maiorul cu o voce puternică.

Un val monstruos, înalt de peste patruzeci de picioare, se sparse în urma fugarilor cu un zgomot infernal. Oameni și animale dispărură într-un vârtej spumos. O masă lichidă, cântărind mai multe milioane de tone, îi rostogoli în apele sale furioase.

După ce puhoiul trecu, oamenii reveniră la suprafață și se numărară repede; dar caii, afară de Thauka, ducându-și stăpânul, dispăruseră pentru totdeauna.

— Curaj! Curaj! repeta Glenarvan, care susținea pe Paganel cu o mână și înota cu cealaltă.

— Merge! Merge... răspunse savantul. Nici nu sunt măcar supărat...

De ce nu era supărat? N-o știură niciodată, căci sărmanul om a fost silit să înghită sfârșitul frazei sale cu o jumătate de litru de apă nămolosă. Maiorul înainta liniștit. Mateloții se strecurau ca doi purcei de mare prin apele învolburate. Cât despre Robert, agățat de coama lui Thauka, se lăsa dus de acesta. Thauka spinteca apele cu o energie superbă și se menținea instinctiv la direcția copacului. Arborele nu mai era decât la treizeci de metri; în câteva clipe, călătorii ajunseră la țintă. Apa se ridica atât cât ținea trunchiul, numai crengile rămăneau neatinsse. Se agățară lesne. Thalcave, părăsindu-și calul și, ridicându-l pe Robert, se cățăra cel dintâi.

Dar Thauka, târât de curent, se depărta repede. El întorcea către stăpân capul inteligent, și, scuturându-și coama lungă, îl chema nechezând.

— Îl părăsești? întrebă Paganel.

— Eu?! exclamă indianul.

Și se cufundă în apele năvalnice. După câteva clipe se apucă de gâtul lui Thauka și, cal și călăreț, pluteau împreună către întunecata zare a nordului.

Capitolul XXIII. Viață de pasăre

Copacul în care Glenarvan și tovarășii lui găsiseră adăpost, semăna cu un nuc. Avea frunzele lucitoare și forma rotunjită. În realitate, era un „ombu” care se întâlnește în câmpiile argentinienne. Acest copac, cu trunchiul răsucit, este fixat de pământ nu numai prin rădăcinile lui groase, dar și prin mlădițe puternice care îl leagă puternic, rezistase puhoiului.

Ombu-ul măsoară în înălțime cam o sută de picioare și putea să acopere cu umbra lui o circumferință de o sută douăzeci de metri. Trei crengi mari se desfășeau din trunchiul gros de șase picioare. Două din aceste ramuri se ridicau aproape perpendicular și suportau imensa umbrelă de frunziș ale cărei ramuri încrucișate, amestecate, încălcate ca de mâna unui împletitor de coșuri, formau un adăpost de nepătruns. A treia ramură, din contră, se întindea aproape orizontal deasupra apelor mugitoare; frunzele sale de jos pluteau deja în apă. Spațiul nu lipsea în interiorul copacului gigantic; frunzele lăsau intervale mari, larg desfăcute, adevărate luminișuri, cu aer abundent răcoros.

La venirea fugarilor, un stol de păsări a fugit pe crengile înalte, protestând prin țipetele lor contra unei așa de evidente uzurpări de domiciliu. Zburătoarele, care căutaseră și ele refugiu pe acest copac mierle, grauri, isacas, hilgueros și mai ales picaflori, păsări-muște, cu pene strălucitoare, erau chiar speriate.

Acesta era adăpostul. Tânărul Grant și agilul Wilson, abia cocoțați în copac, se grăbiră să se urce până în vârf. De acolo vederea îmbrățișa un orizont întins. Oceanul creat de inundație îi înconjura din toate părțile și privirile, oricât de departe rătăceau, nu putură să zărească limanul. Singur ombu-ul, în mijlocul apelor revărsate, se îndoia sub povara potopului. În depărtare lunecau, duși de curentul furios, trunchiuri dezrădăcinate, ramuri răsucite, acoperișuri de paie smulse de la colibe dărâmate, grinzi de șoproane, smulse de ape de pe acoperișurile estancias-urilor, leșuri de animale înecate, piei sângerânde și pe un copac plutitor o familie întreagă de jaguari răcnind, agățându-se deznădăjduiți de crengi. În zare un punct negru, aproape invizibil, atrase atenția lui Wilson. Era Thalcave și credinciosul cal.

— Thalcave, bunul meu Thalcave! exclamă Robert înduioșat...

— Va scăpa, domnule Robert, răspunse Wilson. Robert Grant și matelotul coborâră cele trei etaje de

crengi. Pe trunchi stăteau călare Glenarvan, Paganel, maiorul, Austin și Mulrady. Wilson povesti cele văzute în vârful copacului. Toți erau de părere că Thalcave va scăpa cu viață. Nu putea preciza însă dacă indianul va salva pe Thauka sau Thauka își va salva stăpânul.

Situația oaspeților copacului era fără îndoială mult mai grea. Copacul nu o să cedeze curentului, dar dacă puhoiul va crește, desigur că arborele se va îneca sub apă. Prima grijă a lui Glenarvan a fost să facă pe trunchi câteva creștături care îngăduiau să se observe diferențele de nivel ale apei. Nivelul apei părea că ajunsese într-un stadiu staționar.

— Și acum ce-o să facem? zise Glenarvan.

— Să ne construim cuibul! răspunse Paganel.

— Să ne construim cuibul! strigă și Robert.

— Fără întârziere, dragul meu; trăim viața păsărilor, fiindcă nu putem trăi viața peștilor.

— Bine, zise Glenarvan, dar cine ne va da mâncare?

— Eu, răspunse maiorul.

Privirile se îndreptară spre Mac Nabbs; maiorul era așezat comod într-un jilț natural format din două ramuri elastice, și cu o mână întindea desagii săi uzi, dar plini.

— Ah! Mac Nabbs, strigă Glenarvan, ești același ca totdeauna. Te gândești la toate, chiar în împrejurări care ți-ar îngădui să uiți totul.

— Din moment ce ne-am hotărât să nu ne înecăm, răspunse maiorul, nu ne putem gândi să murim de foame.

— M-aș fi gândit la aceasta, zise Paganel cu naivitate, dar sunt așa de distrat!

— Și ce conțin desagii? întrebă Tom Austin.

— Hrana a șapte oameni timp de două zile, răspunse Mac Nabbs.

— Bine, zise Glenarvan, cred că inundația va scădea îndeajuns în douăzeci și patru de ore.

— Sau vom găsi un mijloc de a ajunge iar pe pământ, replică Paganel.

— Prima datorie e deci să mâncăm, zise Glenarvan.

— După ce ne vom fi uscat hainele, observă maiorul.

— Dar foc? întrebă Wilson.

— Trebuie să-l facem, răspunse Paganel.

— Unde?

— În vârful trunchiului.

— Cu ce?

— Cu uscături pe care le vom tăia din pom.

— Dar cum să-l aprinzi? întrebă Glenarvan. Iasca noastră seamănă cu un burete înmuiat!

— Ne vom lipsi de ea! răspunse Paganel; puțin mușchi uscat, o rază de soare, lentila telescopului meu și veți vedea la ce foc o să mă încălzesc. Cine se duce să caute lemne în pădure?

— Eu, strigă Robert.

Și, urmat de prietenul său, Wilson, dispăru ca o veveriță printre crăci. În lipsa lor, Paganel găsi mușchi uscat în cantitate îndestulătoare; pândi o rază de soare, ceea ce-i fu ușor, căci astrul zilei strălucea atunci, aprins; apoi, ajutat de lentila lui, aprinse fără greutate aceste materii combustibile, care au fost așezate pe o pătură de frunze umede la încrucișarea marilor ramuri ale ombu-ului. Aveau deci o vatră naturală de care nu te puteai teme de vreun incendiu. Wilson și Robert se întoarseră cu un braț de uscături și îl aruncară deasupra mușchiului.

Paganel se așază deasupra vetrei, cu picioarele lui lungi depărtate în felul arabilor și, plecându-se și ridicându-se prin mișcări repezi, făcu vânt cu ajutorul ponchoului. Lemnul se aprinse și îndată o flacără frumoasă, pâlpâitoare, se ridică din vatra improvizată. Oamenii se uscară și mâncară puțin, căci trebuiau să se gândească și la ziua următoare; proviziile erau foarte restrânse. Ombu-ul nu producea nici un fruct. Din fericire, putea să dea o cantitate însemnată de ouă proaspete, mulțumită cuiburilor numeroase care erau pe ramurile lui, fără a mai socoti oaspeții zburători. Acum pentru că era vorba de un popas prelungit în pom, trebuiau să își facă șederea cât mai plăcută.

— Deoarece bucătăria și sufrageria sunt la parter, spuse Paganel, vom merge să ne culcăm la primul etaj; casa e mare; chiria nu-i scumpă; nu trebuie să aveți nici o grijă. Zăresc acolo sus leagăne naturale, în care, odată bine prinși, vom dormi ca în cele mai bune paturi din lume. Nu avem să ne temem de nimic; dealtfel vom veghea și suntem în număr destul de mare pentru a respinge valurile de... indieni și de alte animale sălbatice.

— Ne lipsesc numai armele, spuse Tom Austin.

— Am revolverele mele, zise Glenarvan.

— Și eu pe ale mele, răspunse Robert.

— La ce bun, reluă Tom Austin, dacă domnul Paganel nu găsește mijlocul să fabrice praf de pușcă?

— Nu e nevoie, răspunse Mac Nabbs, arătând un corn cu iarbă de pușcă, în perfectă stare.

— Și de unde îl ai maiorule? întrebă Paganel.

— De la Thalcave; s-a gândit că ne poate fi folositor și mi l-a dat înainte de a se arunca în ajutorul calului său.

— Generos și brav indian! exclamă Glenarvan.

— Da, răspunse Tom Austin, dacă toți patagonezii sunt croiți după acest model, aduc omagiile

mele Patagoniei.

— Cer să nu se uite calul! zise Paganel. Face parte din patagonez și nu știu dacă nu-i vom vedea purtând unul pe celălalt.

— La ce distanță suntem de Atlantic? întrebă maiorul.

— La cel mult patruzeci de mile. Și-acum, prieteni, vă cer voia de a vă părăsi; mă duc să-mi caut, acolo sus, un observator și cu ajutorul telescopului meu, vă voi ține la curent cu evenimentele.

L-au lăsat pe savant, care se urcă foarte îndemânatic din creangă în creangă, dispărând în dosul perdelei dese de frunze. Tovarășii se îndeletniciră cu organizarea culcușului. Nu le-a fost nici greu, nici n-au muncit mult. Se întoarseră apoi și își reluară locul lângă foc.

Vorbiră, dar nu de situația de față, pe care trebuiau să o suporte cu răbdare. Au revenit la cazul căpitanului Grant. Dacă apele s-ar retrage înainte de trei zile, *Duncan-ul* și-ar revedea călătorii la bord. Dar Harry Grant și mateloții săi nu vor fi cu dâșii. Părea chiar că după acest insucces, după această trecere fără rost a Americii, orice speranță de a -i regăsi era pierdută. Încotro să se îndrepte? Cât vor fi de întristate lady Helena și Mary Grant aflând că viitorul nu le mai păstra nici o speranță!

— Sărmană soră! zise Robert, totul este isprăvit pentru noi!

Glenarvan, pentru prima oară, nu găsi un cuvânt cu care să-l mângâie pe băiat. Cu ce să îl încurajeze? Nu se conformase oare documentului?

— Și, totuși, zise el, 37° latitudine nu e o cifră falsă!

— Adevărat, înălțimea voastră, răspunse Tom Austin. Totuși, cercetările noastre n-au reușit.

— Te apucă disperarea, exclamă Glenarvan.

— E, poate, enervant, răspunse Mac Nabbs cu un ton liniștit, dar nu ai motive să disperi, pentru că avem o cifră reală, trebuie să urmărim rezolvarea ei.

— Ce vrei să zici? întrebă Glenarvan. După părerea dumitale ce ne mai rămâne de făcut?

— Un lucru foarte logic și foarte simplu, dragul meu Edward. Să ne îndreptăm spre est când vom fi la bordul *Duncan-ului* și să urmărim până la punctul nostru de plecare, dacă trebuie paralela de 37°.

— Crezi, oare, Mac Nabbs, că nu m-am gândit la aceasta? răspunse Glenarvan. Da! De o sută de ori! Dar ce șansă de reușită avem? Părăsind continentul american, nu ne depărtăm de locul indicat, de însuși Harry Grant, de această Patagonie așa de clar numită în acest document?

— Vrei, deci, să reîncepi căutările în pampas, răspunse maiorul, când ai certitudinea că naufragiul

Britanniei n-a avut loc nici pe coastele Pacificului, nici pe coastele Atlanticului?

Glenarvan nu răspunse.

— Și oricât de slabă ar fi probabilitatea de a-l regăsi pe Harry Grant urcând paralela indicată de el, nu trebuie s-o încercăm?

— Nu zic ba, răspunse Glenarvan...

— Iar voi, prieteni, adăugă maiorul adresându-se marinarilor, nu împărtășiți părerea mea?

— În întregime, răspunse Tom Austin, pe care Mulrady și Wilson îl aproară cu un semn din cap.

— Ascultați-mă, prieteni, reluă Glenarvan după câteva clipe de gândire, și ascultă bine Robert, căci aceasta e o chestiune gravă. Voi face totul pe lume pentru a-l regăsi pe căpitanul Grant; m-am obligat la aceasta și-mi voi consacra toată viața, dacă trebuie. Întreaga Scoție se va uni cu mine pentru a salva pe acest om de inimă care s-a jertfit pentru țară. Și eu cred că oricât de slabă ar fi această șansă de reușită, trebuie să facem înconjurul lumii pe paralela 37°, și cu unul îl voi face. Dar nu aceasta este problema de rezolvat, ci alta, mult mai importantă. Iat-o: trebuie să părăsim definitiv cercetările noastre pe continentul american?

Problema pusă în mod categoric, rămase fără răspuns. Nimeni nu îndrăznea să se pronunțe.

— Ei bine? reluă Glenarvan adresându-se în special maiorului.

— Dragul meu Edward, răspunse Mac Nabbs, m-aș expune la o mare răspundere dacă m-aș pronunța îndată. Aceasta cere gândire. Înainte de toate, doresc să știu care sunt ținuturile pe care le străbate paralela 37° latitudine sudică.

— Asta-i treaba lui Paganel, răspunse Glenarvan.

— Să-l întrebăm, replică maiorul.

Nu-l mai vedeau pe savantul ascuns în frunzișul des al ombu-ului. Trebuiră să-l cheme.

— Paganel! Paganel! strigă Glenarvan.

- Present.
- Unde ești?
- În turnul meu.
- Ce faci acolo?
- Cercetez orizontul vast.
- Poți coborî o clipă?
- E nevoie de mine?
- Da.
- în ce privință?
- Pentru a ști ce ținuturi străbate paralela 37°.
- Nimic mai ușor, răspunse Paganel; e inutil chiar să mă deranjez, pentru a v-o spune.
- Ei bine, începe.
- Uite. Părăsind America, această paralelă străbate Oceanul Atlantic.
- Bun.
- Întâlnește insulele Tristan d'Acunha.
- Bine.
- Trece la două grade pe sub Capul Bunei Speranțe.
- Apoi?
- Trece de-a lungul Oceanului Indian.
- Pe urmă?
- Atinge insula Sfântul Petru din grupul insulelor Amsterdam.
- Mai departe.
- Taie Australia prin provincia Victoria.
- Continuă.
- Ieșind din Australia...

Ultima frază n-a fost isprăvită. Geograful ezita? Nu știa? Nu; dar un țipăt formidabil, o exclamație violentă se auzi în înălțimile pomului. Glenarvan și prietenii lui păliră, privindu-se. O nouă catastrofă? Nenorocitul Paganel căzuse? Wilson și Mulrady fugeau, deja în ajutorul lui, când zăriră un corp lung. Paganel se rostogolea din ramură în ramură. Măinile lui nu se puteau agăța de nimic. Era viu? Era mort? Nu se știa, dar era să cadă în apele mugitoare, când maiorul îl prinse în cădere.

- Foarte îndatorat, Mac Nabbs, exclamă Paganel.
- Ce? Ce ai? zise maiorul. Ce te-a apucat? Încă una din veșnicele dumitale distracții?
- Da! Da! răspunse Paganel cu o voce sugrumată de emoție. Da! O distracție... fenomenală de astă dată.

- Care?
- Ne-am înșelat! Ne mai înșelăm încă! Ne înșelăm întruna!
- Explică-te!
- Glenarvan, maiorule. Robert, prieteni, strigă Paganel, voi toți care mă auziți, noi îl căutăm pe căpitanul Grant unde nu e!
- Ce zici? exclamă Glenarvan.
- Nu numai unde nu e, adăugă Paganel, dar încă acolo unde niciodată n-a fost.

Capitolul XXIV. Călătorii continuă să ducă viața păsărilor

O mirare adâncă întâmpină aceste vorbe așa de neașteptate. Ce voia să spună geograful? Își pierduse mințile? Vorbea totuși cu o așa convingere, încât toate privirile se îndreptară spre Glenarvan. Afirmatia lui Paganel era un răspuns direct la problema pe care el o pusese adineauri. Dar Glenarvan se mărgini să facă un gest de tăgăduială. Totuși, francezul reluă:

— Da! zise el convins, da! Ne-am rătăcit în căutările noastre și am citit pe document ceea ce nu este în el!

- Explică-te, Paganel, zise maiorul, cu mai mult calm.

— E foarte simplu, maiorule. Ca și dumneata eram în eroare, ca și dumneata rătăceam într-o interpretare falsă, când, acum câteva clipe, în vârful acestui copac, răspunzând întrebărilor dumitale și

oprindu-mă asupra cuvântului „Australia”, un fulger mi-a străbătut prin cap și lumina s-a făcut.

— Ce! strigă Glenarvan, susții că Harry Grant?...

— Susțin, răspuse Paganel, că, acel cuvânt *austral* care se găsește în document nu-i un cuvânt complet, cum am crezut-o până acum, ci chiar radicalul cuvântului Australia.

— Iată ce-ar fi ciudat! răspuse maiorul.

— Ciudat! replică Glenarvan, ridicând din umeri, e curat imposibil.

— Imposibil? reluă Paganel. Iată un cuvânt pe care noi nu-l admitem în Franța.

— Cum, adăugă Glenarvan, îndrăznești să susții, cu documentul în mână, că naufragiul *Britanniei* a avut loc pe coastele Australiei?

— Sunt sigur! răspuse Paganel.

— Paganel, zise Glenarvan, iată o afirmație, care mă uimește mult, din partea secretarului unei societăți de geografie.

— Pentru care motiv? întrebă Paganel.

— Fiindcă, admitând cuvântul Australia, admiți în același timp că se găsesc și indieni, ceea ce nu s-a văzut niciodată până acum!

Paganel n-a fost deloc surprins de argument. Se aștepta fără îndoială la el. Începu să suradă.

— Dragul meu Glenarvan, zise el, nu te grăbi să triumfezi; am să te desființez, cum zicem noi, noi ceilalți, francezii și niciodată un englez nu va fi fost bătut așa de bine! Va fi revanșa de la Crécý și Agincourt³³.

— Aceasta e și dorința mea. Bate-mă, Paganel.

— Ascultă. În textul documentului nu-i mai mult vorba de indieni decât de Patagonia! Cuvântul incomplet *indi* nu înseamnă indieni, ci chiar indigeni! Și cred că admiți că sunt „indigeni” în Australia!

Trebuie să mărturisim că în acest moment, Glenarvan îl privi fix pe Paganel.

— Bravo, Paganel! zise maiorul.

— Admiți interpretarea, dragul meu lord?

— Da! răspuse Glenarvan, dacă îmi dovedești că restul de cuvânt *gonia* nu se află la țara patagonezilor.

— Nu! Desigur, strigă Paganel, nu e vorba de Patagonia, citește orice vei voi, în afară de aceasta.

— Dar ce?

— Cosmogonie! Teogonie! Agonie!...

— Agonie! zise maiorul.

— Asta mi-e indiferent, răspuse Paganel; cuvântul n-are nici o importanță. Nici nu voi căuta ce poate să însemne! Punctul principal este că *austral* indică Australia și trebuia să fi apucat orbește, pe o cale falsă, pentru a nu fi descoperit, de la început, o explicație așa de evidentă. Dacă aș fi găsit eu documentul, dacă judecata mea n-ar fi fost falsificată de interpretarea dumneavoastră, niciodată nu l-aș fi înțeles altfel.

Austin, mateloții, maiorul și mai ales Robert, fericiți de a recăpăta speranța, aplaudară pe demnul savant. Glenarvan, ai cărui ochi se luminau puțin câte puțin, era, spunea dânsul, pe punctul de a se da bătut.

— O ultimă observație, dragul meu Paganel și nu voi mai avea decât să mă închin înaintea iscusinței dumitale.

— Vorbește, Glenarvan.

— Cum vei împreuna între ele aceste cuvinte nou interpretate, și în ce fel citești documentul?

— Nimic nu-i mai ușor. Iată documentul, spuse Paganel, prezentând prețioasa hârtie pe care o studia conștiincios de câteva zile.

Se făcu tăcere adâncă, pe când geograful, adunându-și ideile, studie câteva minute hârtia. Degetul lui urma pe document rândurile întrerupte, când, o voce sigură și subliniind unele cuvinte, se exprimă în acești termeni:

— *La 7 iunie 1862, tricatargul Britannia din Glasgow s-a cufundat după... să punem dacă voiți două zile, trei zile sau o agonie lungă, n-are importanță, este indiferent, pe coastele Australiei. Îndreptându-se spre pământ, doi mateloți și căpitanul Grant încearcă să ajungă la țărm sau au ajuns pe continent unde vor fi sau sunt prizonierii cruzilor indigeni. Ei au aruncat acest document, etc. E clar.*

— E clar, răspuse Glenarvan, dacă numele de „continent” se poate aplica Australiei, care nu-i

decât o insulă!

— Liniștește-te, dragul meu Glenarvan, cei mai buni geografi sunt de acord pentru a numi această insulă „continentul australian”.

— Atunci, nu mai am de zis decât un lucru, prieteni, exclamă Glenarvan. Să mergem în Australia și cerul să ne ajute!

— În Australia, repetară tovarășii.

— Știi, Paganel, adăugă Glenarvan, că prezența dumitale la bordul *Duncan-ului* e un lucru providențial?

— Bun, răspunse Paganel, să presupunem că sunt un trimis al Providenței și să nu mai vorbim!

Așa se termină această convorbire, care în viitor a avut mari consecințe. Ea a modificat în întregime situația morală a călătorilor. Apucaseră din nou firul labirintului în care se credeau, pentru totdeauna, rătăciți. O speranță nouă se ridica pe ruinele proiectelor lor prăbușite. Puteau, fără frică, să lase în urmă acest continent american, iar gândurile lor zburau către pământul australian. La bordul *Duncan-ului*, pasagerii săi nu vor aduce deznădejdea, iar lady Helena și Mary Grant nu vor plânge irevocabilă pierdere a căpitanului Grant! Astfel, uitară primejdiile situației lor și n-au avut decât un singur regret: acela de a nu putea pleca fără întârziere spre țintă.

Era ora patru seara. Au hotărât să cineze la șase. Paganel voi să celebreze printr-un ospăț splendid această zi fericită. Dar meniul fiind foarte restrâns, propuse lui Robert să vâneze „în pădurea apropiată”.

Robert aplaudă. Luară cornul cu iarbă de pușcă al lui Thalcave, curățară revolverele, le încărcară și porniră.

— Să nu vă depărtați, zise cu gravitate maiorul celor doi vânători.

După plecarea lor, Glenarvan și Mac Nabbs începură să consulte semnele crestate pe copac, în timp ce Wilson și Mulrady ațâțau focul. Glenarvan, coborât la suprafața imensului lac, n-a văzut nici un semn de descreștere; violența cu care curgeau, de la sud la nord, dovedea că echilibrul între fluviile argentinene nu se stabilise încă. Nu se puteau bizui, deci, pe o coborâre a apelor atâta timp cât ele clocoteau către nord.

Pe când Glenarvan și maiorul își făceau observațiile, izbucniră în copac câteva detunături, întovărășite de exclamații de bucurie aproape tot așa de zgomotoase. Vânătoarea se anunța bine și lăsa să se prevadă bunătați culinare. Când maiorul și Glenarvan se întoarseră lângă foc, felicitară pe Wilson pentru o idee bună a lui. Marinarul, cu ajutorul unui ac cu gămlie și a unui capăt de ață, se dedase unui pescuit minunat. Mai multe duzini de peștișori, delicați, numiți „mojarras”, se zvârcoleau într-o cută a ponchoului său.

După un timp vânătorii au coborât din vârful ombu-ului. Paganel ducea cu grijă ouă de rândunică neagră și o legătură de vrăbii pe care le prezentă sub numele de ciocârlii. Robert doborâse cu dibăcie mai multe perechi de hilgueros, păsări mici roșii și galbene, foarte bune la gust și foarte căutate pe piața din Montevideo. Paganel, care cunoștea nenumărate feluri de a prepara ouăle, trebui de astă dată să se mulțumească a le coace sub cenușa caldă. Totuși, cina a fost atât de bună pe cât de variată. Carnea uscată, ouăle tari, peștișorii la frigare, vrăbiile și hilgueros prăjite, alcătuiră unul din acele festinuri a căror amintire e nepieritoare.

Conversația a fost foarte veselă. L-au felicitat mult pe Paganel în dubla lui calitate de vânător și de bucătar. Savantul primi laudele cu modestia celui cu adevărat meritos. Apoi, se dădu la considerații curioase asupra acestui ombu măreț care îi adăpostea în frunzișul lui și ale cărui rădăcini, după el, erau imense.

— Robert și cu mine, adăugă el glumind, ne-am crezut în plină pădure în timpul vânătorii. Am crezut un moment că ne rătăcim. Nu-mi puteam regăsi drumul! Soarele cobora la orizont! Căutam în zadar urma pașilor mei. Foamea se făcea crud simțită! Crângurile răsunau de răgetul fiarelor sălbatice...

Adică, nu! Nu sunt fiare sălbatice și eu regret!

— Cum, zise Glenarvan, regreți fiarele sălbatice?

— Da, desigur

— Totuși, ai motive să te temi de cruzimea lor.

— Cruzimea nu există, științificește vorbind, răspunse savantul,

— Ah! De astă dată, Paganel, zise maiorul, nu mă vei face să admit utilitatea fiarelor sălbatice!

La ce servesc ele?

— Maiorule, strigă Paganel, dar servesc la făcut clasificări, ordine, familii, genuri, specii...

— Frumos avantaj! zise Mac Nabbs. M-aș lipsi bucuros de ele! Dacă aș fi fost unul din tovarășii lui Noe în momentul potopului, l-aș fi împiedicat, desigur, să pună în corabia lui perechi de lei, tigri, pantere, urși și alte animale pe cât de răufăcătoare pe atât de inutile!

— Ai fi făcut dumneata asta? întrebă Paganel.

— Aș fi făcut-o.

— Ei bine! N-ai fi avut dreptate din punct de vedere zoologic.

— Ba da, din punct de vedere omenesc, răspunse maiorul.

— E revoltător! reluă Paganel. Eu, din contră, aș fi păstrat, hotărât, niște megatherium, pterodactyli și toate ființele antediluviene.

— Îți spun, replică Mac Nabbs, că Noe a făcut bine că le-a lăsat în soarta lor, admitând că ele ar fi trăit pe vremea lui.

— Eu îți spun că Noe a făcut rău, izbucni Paganel și că ar merita până la sfârșitul veacurilor blestemul savanților!

Ascultătorii lui Paganel și ai maiorului nu se putea opri din râs văzând pe cei doi prieteni certându-se pe seama bătrânului Noe. Maiorul, contrar tuturor principiilor lui, el care în viață nu se sfădise cu nimeni, se lupta în fiecare zi cu Paganel. Trebuie să credem că, de fapt, savantul îl întărâta într-un mod cu totul deosebit.

Glenarvan, după obiceiul lui, interveni în ceartă și zise:

— Poate, poate ar fi regretabil sau nu din punct de vedere științific ca și din punct de vedere uman, de a fi lipsiți de fiare sălbatice, însă trebuie-să ne resemnăm astăzi de lipsa lor. Paganel nu poate să spere că le va întâlni în această pădure aeriană.

— De ce nu? răspunse savantul.

— Fiare sălbatice într-un copac? zise Tom Austin.

— Ei! Fără îndoială! Tigrul din America, jaguarul, când e încolțit de vânători se refugiază în copaci! Unul dintre aceste animale, surprins de inundație, ar fi putut foarte bine să caute adăpost între ramurile ombu-ului.

— În fine, cred că nu l-ai întâlnit? zise maiorul.

— Nu, răspunse Paganel, cu toate că am cutreierat toată pădurea. E supărător, căci ar fi fost o vânătoare foarte frumoasă. Acest jaguar e un carnivor feroce! Dintr-o singură lovitură de labă, frânge gâtul unui cal! După ce a gustat carnea omenească, se reîntoarce la ea cu poftă. Ceea ce-i place mai mult e indianul, apoi negrul, apoi mulatrul, și-n urmă albul.

— Încântat de a nu fi decât în rândul al patrulea! răspunse Mac Nabbs.

— Bun! Aceasta dovedește că ești fără gust! ripostă Paganel cu un aer de dispreț.

— Încântat de a fi fără gust! replică maiorul.

— Ei bine, asta-i umilitor! răspunse neînduplecat Paganel. Albul se proclamă cel dintâi dintre oameni! Se pare că nu aceasta este părerea domnilor jaguari!

— Oricum ar fi, dragul meu Paganel, zise Glenarvan, dat fiindcă nu sunt printre noi nici indieni, nici negri, nici mulatri, mă bucur de absența dragilor dumitale jaguari. Situația noastră nu-i așa de plăcută...

— Cum? Plăcută? exclamă Paganel, sărind la acest cuvânt care putea să dea o nouă direcție convorbirii, te plângi de soarta dumitale, Glenarvan?

— Fără îndoială, răspunse Glenarvan, te simți bine pe aceste ramuri incomode și tari?

- — Nu am fost niciodată mai bine chiar în cabinetul meu. Ducem viața păsărilor, cântăm, zburăm! Încep să cred că oamenii sunt destinați să trăiască și în copaci.

— Nu le lipsesc decât aripile! zise maiorul.

— Își vor face cândva!

— În așteptare, răspunse Glenarvan, dă-mi voie, dragul meu prieten, să prefer acestei locuințe aeriene nisipul unui parc, parchetul unei case sau puntea unei corăbii!

— Glenarvan, răspunse Paganel, trebuie să primești lucrurile așa cum vin! Bune, cu atât mai bine. Rele, nu le da atenție. Văd că regreți confortul din Malcolm-Castle.

— Nu, dar...

— Sunt sigur că Robert este cu totul fericit, se grăbi să spună Paganel, pentru a-și asigura cel

puțin un partizan.

— Da, domnule Paganel! exclamă Robert vesel.

— E de vină vârsta lui, răspunse Glenarvan.

— Și a mea! ripostă savantul. Cu cât ai mai puține plăceri, cu atât ai mai puține nevoi. Cu cât ai mai puține nevoi, cu atât ești mai fericit.

— Haide, zise maiorul, uite-l pe Paganel care se năpustește împotriva bogățiilor și acoperișurilor aurite.

— Nu, Mac Nabbs, răspunse savantul, dar dacă-mi dai voie, îți voi istorisi, în această privință, o poveste scurtă, de care îmi aduc aminte.

— Da! Da, domnule Paganel, zise Robert.

— Și ce va dovedi povestea? întrebă maiorul.

— Ceea ce dovedesc toate poveștile, bravul meu tovarăș.

— Atunci, nu mare lucru, răspunse Mac Nabbs. În fine, mai departe, Sheherezada, povestește-ne una din acele povești pe care le spui așa de bine.

— „A fost odată” zise Paganel, „un fiu al marelui Harun-Al-Rașid care nu era fericit. El s-a dus să consulte un derviş bătrân. Înțeleptul îi răspunse că fericirea e un lucru greu de găsit pe lumea aceasta.

— Totuși, adăugă el, cunosc un mijloc bun de a vă da fericirea.

— Care-i? întrebă tânărul prinț.

Dervişul răspunse:

— Să vă îmbrăcați cu cămașa unui om fericit! Auzind aceasta, prințul îmbrățișă pe bătrân și se puse în căutarea talismanului său. Iată-l plecat. Vizitează toate capitalele pământului, încearcă, una după alta, cămăși de regi, cămăși de împărați, cămăși de prinți, cămăși de seniori. Muncă zadarnică. Nu e mai fericit! Îmbracă atunci cămăși de artiști, cămăși de războinici, cămăși de negustori. Nici acum. Astfel, cutreieră fără a găsi fericirea. În fine, disperat de a fi încercat atâtea cămăși, se întorcea foarte trist la palatul tatălui său, când zări pe o câmpie un lucrător voinic, foarte vesel, cântând, care mână un plug.

— Iată totuși un om care are fericirea, își zise el, sau de nu, fericirea nu există pe pământ.

Se duse la dânsul, și-i zise:

— Om bun, ești fericit?

— Da! zise celălalt.

— Tu nu dorești nimic?

— Nu.

— N-ai schimba soarta ta cu aceea a unui rege?

— Niciodată.

— Ei bine, vinde-mi cămașa ta!

— Cămașa mea? Dar eu nu am cămașă!”

Capitolul XXV. Între foc și apă

Povestea lui Jacques Paganel a avut un foarte mare succes. Îl aplaudară mult, dar fiecare își păstra părerea lui și savantul obținu rezultatul obișnuit oricărei discuții: acela de a nu convinge pe nimeni. Totuși rămaseră de acord în privința acestui punct: că nu trebuie să-ți pierzi curajul în nenorociri, ci să te mulțumești cu un copac, când n-ai nici palat, nici colibă.

Se înserase. Numai un somn bun putea să sfârșească bine această zi. Oaspeții ombu -ului se resimțeau de pe urma inunda ției, dar copleșiți mai ales de căldura zilei care fusese sufocantă. Tovarășii lor înaripați se odihneau; hilgueros, privighetori ale pampasului, își încetau melodioasele triluri. Celelalte păsări ale copacului dispăruseră în desimea frunzișului întunecat. Se cuvenea ca și oamenii să se culce.

Totuși, înainte de „a se cuibări”, cum zicea Paganel, Glenarvan, Robert și savantul s-au cățărât în observator, pentru a cerceta ultima oară întinderea. Ceasul părea să fie nouă. Soarele se culcase. Constelațiile, așa de strălucitoare ale emisferei australe, păreau voalate de o pânză ușoară. Totuși, se distingeau destul de bine pentru a fi recunoscute, și Paganel atrase atenția prietenului său Robert, asupra Crucii Sudului, un grup de patru stele așezate în romb aproape de înălțimea polului; îi arată

Centaurul, în care strălucește steaua cea mai apropiată de pământ, numai la opt miliarde de leghe; norii lui Magellan, două nebuloase mari, dintre care cea mai întinsă acoperă un spațiu de două sute de ori mai mare decât suprafața aparentă a lunii, apoi „gaura neagră” în care pare că lipsește cu totul materia stelară.

Spre marea lui părere de rău, Orion, care se vede din amândouă emisferele, nu apăruse încă, dar Paganel a făcut cunoscut celor doi elevi ai lui o particularitate curioasă a cosmografiei patagoneze. În ochii poezilor indieni, Orion reprezintă un imens lasso și trei bolas-uri aruncate de mâna vânătorului care străbate întinderile cerești.

În timp ce savantul Paganel flecărea astfel, orizontul de est lua o înfățișare furtunoasă. O pâclă deasă întunecată se urca puțin câte puțin ascunzând stelele. Norul acoperi îndată o jumătate din boltă. Păturile atmosferice păstrau o liniște absolută. Nici o frunză a copacului nu se mișca, nici o cută nu încrețea suprafața apelor. Chiar aerul părea că lipsește, ca și cum vreo mașină mare, pneumatică, l-ar fi rărit. O electricitate de tensiune înaltă îmbiba atmosfera și orice ființă vie simțea cum îi străbate nervii.

Glenarvan, Paganel și Robert au fost impresionați de undele electrice.

— Vom avea furtună! zise Paganel.

Glenarvan aruncă o ultimă privire asupra cerului amenințător. Masa de nori îl acoperea în întregime. Abia o fâșie nehotărâtă, către apus, mai era luminată de razele crepusculare. Apa era acoperită de o nuanță întunecată și semăna cu un nor uriaș. Nici chiar umbra nu mai era vizibilă. Senzațiile de lumină sau de zgomot nu ajungeau nici la ochi, nici la urechi. Tăcerea devenea tot atât de adâncă ca și obscuritatea.

— Să coborâm, zise Glenarvan, trăsnetul nu va întârzia să izbucnească!

Lunecară pe ramurile netede și fură destul de surprinși de a reintra într-o semi-lumină foarte surprinzătoare; lumina era produsă de miliarde de puncte luminoase care se încrucișau bâzâind la suprafața apelor.

— Fosforescență? zise Glenarvan.

— Nu, răspunse Paganel, ci insecte fosforescente, adevărați licurici, diamante vii și ieftine, din care doamnele din Buenos-Aires își fac podoabe splendide.

— Ce! exclamă Robert, insecte sunt acestea care zboară ca niște scânteii?

— Da, dragul meu.

Robert puse mâna pe una dintre aceste insecte strălucitoare. Paganel nu se înșelase. Era un fel de bondar mare, lung de o șchioapă, căruia indienii i-au dat numele de „tucu-tuco”. Acest coleopter curios arunca lumini prin două pete așezate în fața pieptului lui, și la lumina sa ai fi putut să citești în întuneric. Paganel, apropiind insecta de ceasul lui, putu să vadă că arată ora zece.

Glenarvan dădu maiorului și celor trei marinari sfaturi pentru noapte: trebuiau să se aștepte la o furtună strașnică. După primele bubuituri de tunet, fără îndoială se va dezlănțui vântul și ombu-ul se va scutura foarte tare. Fiecare a fost deci poftit să se prindă bine în patu-i de crengi. Dacă nu va putea evita apele cerului, cel puțin trebuiau să se păzească de apele pământului și să nu cadă bâldâc în balta de sub trunchiul copacului.

Își urară noapte bună și fiecare alunecând în patul aerian, se înveli cu poncho în așteptarea somnului. Dar apropierea marilor fenomene ale naturii aruncă în sufletul oricărei ființe sensibile o neliniște vagă. Oaspeții ombu-ului, agitați, nu puteau să închidă ochii, iar prima lovitură de trăsnet îi găsi pe toți treji. Lovitura se produse cu puțin înainte de ora unsprezece sub forma unui bubuit îndepărtat. Glenarvan se duse la extremitatea ramurii orizontale și privea, cu capul în afara frunzișului.

Fondul negru al serii era deja brăzdat de fulgere vii, strălucitoare, pe care apele lacului le oglindeau. Norul se sfâșia în mai multe locuri, dar ca o țesătură moale și pufoasă, fără zgomot strident. Glenarvan, după ce observase zarea care se confunda într-o beznă opacă, se întoarse la locul său.

— Ce spui dumneata, Glenarvan? întrebă Paganel.

— Zic că începe bine, prieteni, și, dacă continuă, furtuna va fi grozavă.

— Cu atât mai bine, răspunse entuziastul Paganel, îmi place cu atât mai mult o priveliște frumoasă cu cât nu mă pot păzi de ea.

— Uite încă una din teoriile dumitale, zise maiorul.

— Și una dintre cele mai bune ale mele, Mac Nabbs. Sunt de părerea lui Glenarvan: furtuna va fi foarte frumoasă. Adineaori, pe când încercam să dorm, mi-au revenit în minte mai multe lucruri, care mă fac să sper că suntem aici în regiunea marilor furtuni electrice. Am citit undeva, într-adevăr, că în

1793, exact în provincia Buenos-Aires, trăsnetul a căzut de treizeci și șapte de ori în timpul unei singure furtuni. Colegul meu, domnul Martin de Moussy, a numărat până la cincizeci și cinci de minute de tunet neîntrerupt.

— Cu ceasul în mână? zise maiorul.

— Cu ceasul în mână. Un singur lucru m-ar neliniști, adăugă Paganel: dacă neliniștea ar folosi la evitarea primejdiei. Singurul punct culminant al acestei câmpii este tocmai ombu-ul în care suntem. Un paratrăsnet ar fi aici foarte folositor, căci tocmai acest copac este, între toți cei ai pampasului, acela pe care trăsnetul îl preferă în mod deosebit. Și pe urmă, o știți cu toții, prieteni, savanții recomandă să nu cauți adăpost sub copaci în timpul furtunii.

— Bun, zise maiorul, iată o recomandare care vine la timp.

— Trebuie să mărturisești, Paganel, răspunse Glenarvan, că alegi bine momentul în încercarea ta de a ne neliniști.

— Ei, așa! replică Paganel, toate momentele sunt bune pentru a da sfaturi. Ah! începe!

Trăsnete puternice întrerupseră convorbirea; intensitatea lor creștea mai mult. Îndată, deveniră stridente și făcură să vibreze toată atmosfera. Văzduhul era în flăcări. Fulgerele neîncetate luau forme variate. Unele erau perpendiculare pe pământ, se repetau de cinci sau șase ori în același loc.

Totuși, ploaia nu cădea, încă, iar vântul nu bătea. Dar, îndată, porțile cerului se întredeschiseră și linii verticale se întinseră ca firele unui păianjen, pe fondul negru al cerului. Aceste picături mari de apă, lovind suprafața lacului, țâșneau din nou în mii de scânteii luminate de fulgere.

Ploaia vestea oare sfârșitul furtunii? Glenarvan și tovarășii lui trebuiau scăpați numai cu câteva dușuri bine aplicate? Nu. În toiul nopții focurilor aeriene, la extremitatea ramurii care se întindea orizontal, apărură deodată un glob aprins de mărimea pumnului, înconjurat de un fum negru. Ghiuleaua, după ce se învârti câteva minute în jurul ei, se sparse cu un zgomot așa de puternic încât întrecu vacarmul general. O duhoare sulfuroasă îmbâcsi atmosfera. Se făcu o clipă tăcere și putu fi auzită vocea lui Tom Austin, care striga:

— Copacul e în flăcări.

Tom Austin nu se înșelase. Într-un moment, flacăra, ca și cum ar fi fost comunicată unui butoi imens cu artificii, se propagă pe partea de sus a ombu-ului; uscăturile, cuiburile de iarbă uscată și în fine tot mușchiul de pe scoarță, alimentând devoranta sa activitate.

Atunci începu să bată vântul și suflă asupra incendiului. Trebuiau să fugă. Glenarvan și ai lui se refugiară în grabă spre răsăritul ombu-ului, ferit de flăcări, muți, tulburați, îngroziți, ridicându-se, lunecând, aventurându-se pe ramurile care se încovoiau sub picioarele lor. Totuși, crengile pârlăiau, trosneau și se răsuceau în flăcări ca niște șerpi arși de vii; țândările lor incandescente cădeau în apele revărsate, și se duceau în curent, aruncând lumini roșii. Flăcările se ridicau când la o înălțime prodigioasă și se pierdeau în văzduh când, aplecate de uraganul dezlănțuit, înveleau ombu-ul ca o mantie a lui Nessus.

Glenarvan, Robert, maiorul, Paganel, mateloții erau îngroziți; un fum des îi înăbușea; o arșiță de nesuferit îi dogorea, incendiul se întindea; nimic nu-l putea opri, nici stinge; oamenii se vedeau condamnați. În fine, situația nu mai era suportabilă, și dintre două morți, trebuiră s-o aleagă pe cea mai puțin crudă.

— În apă! strigă Glenarvan.

Wilson pe care îl atingeau flăcările, se aruncase în lac, dar fu auzit de îndată strigând cu groază:

— Ajutor! Ajutor!

Austin se aruncă în ajutorul lui și îl ridică în copac.

— Ce-i?

— Caimanii! Caimanii! răspunse Wilson.

Piciorul copacului era înconjurat de cele mai de temut vietăți ale speciei saurienilor. Solzii lor se oglindeau în jocurile de lumină desenate de incendiu; coada lor turtită pe vertical, capul asemănător vârfului sulitei, ochii bulbucăți, fălcile despicate până în spatele urechii, toate aceste semne caracteristice nu l-au putut înșela pe Paganel. El recunoscuse crocodilii cruzi ai Americii, numiți caimani în ținuturile spaniole. Erau acolo vreo zece, bătând apa cu formidabilele lor cozi și atacând ombu-ul cu dinții lungi ai fălcilor inferioare.

La această priveliște, nenorociții se simțiră pierduți. Le era rezervată o moarte îngrozitoare, devorați de flăcări sau de dinții caimanilor. Maiorul zise cu o voce liniștită:

— S-ar putea prea bine ca ăsta să fie sfârșitul sfârșitului.

Glenarvan, cu o privire rătăcită, privea focul și apa, neștiind ce ajutor să ceară cerului.

Furtuna era atunci în perioada de descreștere, dar desfășurase în aer o cantitate considerabilă de vapori cărora fenomenele electrice trebuiau să le dea o violență extremă. La sud se forma, puțin câte puțin, o trombă enormă, un con de beznă, cu vârful în jos, care unea apele clocotitoare cu norii vijelioși. Arătarea înainta învârtindu-se împrejurul ei cu o iuțeală vertiginoasă; îndesa către centru o coloană lichidă luată din lac și o energie produsă de mișcarea lui de rotație arunca către interior toți curenții de aer din apropiere.

În câteva clipe, tromba se aruncă asupra ombu-ului, strângându-l în încolăciturile sale. Copacul fu clătinat până în rădăcini. Glenarvan crezu că pomul era atacat de caimani cu puternicele lor fălci și că îl smulg din pământ. Tovarășii lui și dânsul, ținându-se unii de alții, au simțit că arborele cedează; ramurile lui aprinse se cufundară în apele tumultuoase cu o șuierătură teribilă.

Atunci, ombu-ul, culcat pe ape, se ridică sub eforturile împreunate ale vântului și curentului. Caimanii fugiseră, în afară de unul, care se târa pe rădăcinile răsturnate și înainta cu fălcile deschise; dar Mulrady, apucând o creangă pe jumătate consumată de foc, dădu animalului o lovitură așa de puternică încât îi frânse șalele. Caimanul răsturnat se scufundă în vârtoarea torentului.

Glenarvan și tovarășii lui, scăpați de crocodili, urcară spre ramurile cruțate de incendiu. Desprins din rădăcini, copacul pluti în pânze de flăcări pe întinderea apei, asemenea unui vas.

Capitolul XXVI. Atlanticul

Timp de două ore, ombu-ul navigă pe imensul lac. Flăcările care îl mistuiau se stinseră puțin câte puțin. Primejdia principală dispăruse acum.

Pe torentul furios, ombu-ul se deplasa foarte repede; aluneca cu o viteză surprinzătoare, ca și cum vreun motor de locomotivă ar fi fost închis sub scoarța lui. Către ora trei dimineața maiorul atrase atenția că rădăcinile lui atingeau câteodată, ușor, pământul. Tom Austin, cu ajutorul unei crengi lungi, sondă cu grijă și constată că terenul mergea în pantă, urcând. Într-adevăr, după douăzeci de minute avu loc o izbitură și ombu-ul se opri deodată.

— Pământ! Pământ! strigă Paganel cu o voce răsunătoare.

Robert și Wilson, repeziți pe un platou solid, scoteau exclamații de bucurie. Deodată se auzi o voce binecunoscută. Galopul unui cal răsună pe câmpie și statura înaltă a indianului se înalță în umbră.

— Thalcave! strigă Robert.

— Thalcave! strigară toți într-un glas.

— *Amigos!* spuse pagatonezul care îi așteptase pe călători acolo unde trebuia să-i aducă curentul, deoarece îl adusesse acolo și pe el.

Thalcave ridică pe Robert Grant în brațe și îl strânse la piept. Glenarvan, maiorul și marinarii, fericiți de a-și revedea călăuza cea credincioasă, îi strânseră mâna prietenește. Patagonezul îi conduse în șopronul unei estancias părăsite. Acolo ardea un foc bun și se frigeau bucăți mari de vânat. Oamenilor parcă nu le venea să creadă că au scăpat din atâtea primejdii: apa, focul și crocodilii râurilor argentinene.

Se înțelege lesne că trudiți cum erau, călătorii adormiră curând. La opt dimineața, erau gata de drum. Estancias și saladeros se găseau prea la sud, pentru a-și procura mijloace de transport. Trebuiau să pornească pe jos. Nu era vorba într-un cuvânt decât de vreo patruzeci de mile și Thauka n-ar fi refuzat să ducă din timp în timp un călător obosit sau chiar doi la nevoie. În treizeci și șase de ore ai fi putut ajunge la țărmurile Atlanticului.

Odată momentul venit, călăuza și tovarășii săi lăsară în urmă întinderea înecată sub ape. Teritoriul argentinian își reluă înfățișarea monotonă; câteva dumbrăvi, plantate de europeni, răsăreau ici și colo deasupra pășunilor; copacii indigeni nu-și îngăduie să crească decât pe marginea acestor livezi și în apropierea Capului Corrientes.

Astfel se scurse ziua. A doua zi, cu cincisprezece mile înainte de a fi ajuns, vecinătatea oceanului se simți. *Virazon-ul*, un vânt ciudat care suflă regulat în timpul celor două jumătăți ale zilei și nopții, îndoia plantele înalte. De pe pământul săracit se ridicau păduri răzlețe, mici mimoze arborescente, crânguri de salcâmi și de curra-mammel. Câteva lagune sărate luceau ca niște bucăți de sticlă; trebuiau să le ocolească. Grăbeau mersul, pentru a ajunge în aceeași zi la lacul Salado pe malurile oceanului. La

ora opt seara au zărit dunele de nisip, înalte de patruzeci de metri. Îndată, murmurul prelung al apei lovi urechile.

— Oceanul! strigă Paganel.

— Da, oceanul! răspunse Thalcave.

Și călătorii, a căror forță părea că e sfârșită, săriră dunele cu agilitate.

Dar întunericul era opac. Privirile se purtară zadarnic pe imensitatea întunecată. Căutară *Duncan-ul* fără al zări.

— El este acolo, totuși, strigă Glenarvan. Ne așteaptă plutind la dreapta sau la stânga!

— Îl vom vedea mâine! răspunse Mac Nabbs.

Reflecțiile nu-l liniștiră pe Glenarvan. Când se luptă inima cu judecata, nu aceasta e cea mai tare. Lordul din Malcolm-Castle simțea prin pânza nopții pe toți cei pe care îi iubea; scumpa lui Helena, Mary Grant, echipajul Duncan-ului. Rătăcea pe țărmul pustiu pe care, valurile îl acopereau cu grăuncioarele lor fosforescente. Privea și asculta. Crezu chiar că surprinde pe mare o lumină nehotărâtă.

— Nu mă înșel, își zise el, am văzut luminile unei corăbii, focul *Duncan-ului*. Ah! De ce privirile mele nu pot străpunge întunericul!

Îi veni o idee: Paganel își spunea nyctalop. Paganel vedea noaptea. Se duse să-l scoale pe Paganel.

Savantul dormea în gaura lui somnul cârțițelor, când un braț puternic îl smulse din pătura-i de nisip.

— Cine-i? strigă el.

— Eu!

— Cine dumneata?

— Glenarvan. Vino, am nevoie de ochii dumitale.

— Ochii mei? răspunse Paganel, care-i freca puternic.

— Da, ochii dumitale, ca să distingem *Duncan-ul* în această obscuritate. Hai, vino!

— La dracu cu nyctalopia! își spuse Paganel, dealtfel încântat, că e folositor lui Glenarvan.

Și sculându-se, scuturându-și membrele amorțite, mormăind ca omul nedormit bine, îl urmă pe țărm.

Glenarvan îl rugă să cerceteze orizontul întunecat al mării. Timp de câteva minute, Paganel se dădu în mod conștiincios contemplației.

— Ei, nu zărești nimic? întrebă Glenarvan.

— Nimic! Nici chiar o pisică n-ar vedea la doi pași de ea!

— Caută un punct roșu sau verde, adică o lumină de babord sau tribord.

— Nu văd nici un punct verde, nici roșu! Totu-i negru! răspunse Paganel ai cărui ochi se închideau fără voie.

Timp de o jumătate de oră urmă pe nerăbdătorul său prieten, mașinal, lăsându-și capul să-i cadă pe piept, apoi ridicându-l brusc. Nu răspundea, nu mai vorbea. Se clătina asemenea unui om beat. Glenarvan îl privi pe Paganel. Acesta dormea în picioare. Atunci, Glenarvan îl luă de mână și, fără a-l trezi, îl conduse la gaura lui, unde îl înveli.

În zorii zilei, toată lumea a fost ridicată în picioare la strigătul:

— *Duncan-ul! Duncan-ul!*

— Ura! Ura! răspunseră lui Glenarvan tovarășii lui, îmbulzindu-se către țărm.

Dar în acest moment, Thalcave, după ce își umpluse bine carabina, o descărcă în direcția iahtului.

Ascultară. Priviră cu atenție. De trei ori răsună carabina indianului, trezind ecourile dunelor. În sfârșit, apără un fum alb deasupra iahtului.

— Ne-au văzut! strigă Glenarvan. Acesta-i tunul de pe *Duncan!*

Și după câteva secunde, o detunătură se stinge pe țărm. Atunci, Glenarvan se duse la Thalcave, care cu brațele încrucișate, cu calul lângă el, privea liniștit suprafața valurilor. Glenarvan îi luă mâna și arătându-i iahtul spuse:

— Vino.

Indianul clătină capul blând.

— Vino prietene, reluă Glenarvan.

— Nu, răspunse cu blândețe Thalcave. Aici este Thauka și acolo pampasul! adăugă el, îmbrățișând cu un gest pasionat imensa întindere a câmpiilor.

Glenarvan înțelese că indianul n-ar voi niciodată să părăsească ținutul în care albeau oasele strămoșilor săi. Cunoștea dragostea religioasă a acestor copii ai deșertului pentru țara natală. Strânse deci mâna lui Thalcave și nu mai insistă. Nu insistă, de asemenea, nici când indianul, surâzând ca de obicei, refuză prețul serviciilor sale, spunând:

— Din prietenie.

Glenarvan emoționat nu-i putu răspunde. Ar fi voit să lase cel puțin o amintire bravului indian, care să-i aducă aminte de prietenii lui din Europa. Dar ce mai avea? Armele, caii, pierduse totul în dezastrul inundației. Prietenii lui nu erau mai bogați decât dânsul.

Nu știa, deci, cum să fie recunoscător față de această călăuză dezinteresată când îi veni în minte o idee. Scoase din portofelul său un medalion prețios, care avea un portret admirabil, o capodoperă de Lawrence și o oferă indianului.

— Soția mea, spuse el.

Thalcave privi portretul cu o privire înduioșată și pronunță simplu:

— Bună și frumoasă!

Apoi Robert, Paganel, maiorul, Tom Austin, cei doi mateloți veniră să-și ia rămas bun de la patagonez, cu vorbe mișcătoare. Acești oameni viteji erau sincer emoționați la despărțirea de prietenul curajos și devotat. Thalcave îi strânse pe toți la pieptul lui larg. Paganel îl făcu să primească o hartă a Americii de Sud și a celor două oceane, pe care indianul o privise adesea cu interes. Aceasta era ceea ce savantul avea mai prețios. Cât despre Robert, el nu avea să-i dea decât îmbrățișările; el le oferă salvatorului său și Thauka nu a fost uitat în împărțirile lui.

În acest moment, barca se apropia; ea alunecă într-un canal strâmt săpat între bancuri și trase îndată la țarm.

— Soția mea? întrebă Glenarvan.

— Sora mea? strigă Robert.

— Lady Helena și miss Grant vă așteaptă la bord, răspunse cârmaciul bărcii. Dar să plecăm, înălțimea voastră, nu avem un minut de pierdut, căci refluxul începe să se simtă.

Strânseră încă o dată mâna indianului. Thalcave își însoți tovarășii până la barcă. În momentul în care Robert se urca la bord, indianul îl luă în brațe, îl privi cu iubire și-i zise:

— Și acum, du-te, ești un adevărat bărbat!

— Adio, prietene! Adio! zise încă o dată Glenarvan.

— Nu ne vom mai vedea niciodată? strigă Paganel.

— *Quien sabe?* răspunse Thalcave, ridicându-și mâna către cer.

Acestea au fost ultimele cuvinte ale indianului, care se pierdură în vânt.

Ieșiră în larg. Barca se îndepărtă, dusă de reflux. Mult timp, silueta nemișcată a lui Thalcave se văzu pe țarm. După o oră, Robert sărea cel dintâi pe bordul Duncan-ului și se aruncă de gâtul surorii sale, pe când echipajul iahtului umplea aerul cu vesele urale. Astfel, a fost străbătută America de Sud, pe o linie riguros exactă. Nici munți, nici fluvii n-au abătut pe călători din drum și dacă n-au avut de înfruntat voința rea a oamenilor, elementele naturii, adesea dezlănțuite împotriva lor, i-au pus la grele încercări.

PARTEA a II-a. CALĂTORIE ÎN AUSTRALIA

Capitolul I. Întoarcerea la bord

Primele clipe au fost consacrate revederii. Lord Glenarvan nu voise ca insuccesul cercetărilor

sale să atingă bucuria din sufletul prietenilor săi. Primele lui cuvinte au fost acestea: „încredere, prieteni, încredere! Căpitanul Grant nu-i cu noi, dar avem siguranță că-l vom găsi”.

Vorbele lui liniștiră pe toți. Într-adevăr, lady Helena și Mary Grant, pe când barca se apropia de iaht, simțiseră miile de chinuri ale așteptării. Din înălțimea dunetei, ele încercau să numere pe cei care se întorceau la bord. Fata, când dispera, când, din contră, își închipuia că-l vede pe Harry Grant. Inima ei bătea; nu putea să vorbească, abia se ținea pe picioare. Lady Helena o mângâia. John Mangles, lângă dânsa, tăcea; ochii lui de marinar, așa de obișnuiți să distingă obiecte depărtate, nu-l vedeau pe căpitan.

— El e acolo! Vine! Tată! murmură fata.

Dar barca apropiindu-se puțin câte puțin, iluzia deveni imposibilă. Călătorii nu erau încă la cincisprezece metri de bord, când nu numai lady Helena și John Mangles, dar însăși Mary, pierduseră orice speranță. Era timpul ca lord Glenarvan să sosească și să-i încurajeze pe toți.

După primele îmbrățișări, lady Helena, Mary Grant și John Mangles au fost informați de incidentele principale ale expediției; înainte de toate, Glenarvan le-a făcut cunoscută noua interpretare a documentului, datorită înțelepciunii lui Jacques Paganel.

Lăudă și pe Robert, de care Mary Grant trebuia să fie mândră pe drept cuvânt. Curajul, devotamentul sau primejdiile la care se expusese, totul fu scos în relief de Glenarvan; băiatul se îmbujora la față.

— Nu trebuie să roșești, Robert, zise John Mangles, te-ai purtat ca un fiu demn de căpitanul Grant!

El strânse mâna băiatului și-și lipi buzele pe obrajii umezi încă de lacrimile surorii lui.

Nu mai vorbim de primirea ce se făcu maiorului și geografului și laudele cu care a fost onorat Thalcave. Lady Helena regretă că nu poate strânge mâna bravului indian. Mac Nabbs, după primele emoții, se duse în cabina lui, unde își potrivea barba cu o mână liniștită și sigură. Cât despre Paganel, el fugea de la unul la altul, ca o albină, culegând sucul complimentelor și zâmbetelor. Voi să îmbrățișeze echipajul *Duncan-ului*, începând cu lady Helena și Mary Grant și sfârșind cu Mr. Olbinett.

Bucătarul nu crezu că poate fi recunoscător mai bine decât anunțând dejunul.

— Dejunul? strigă Paganel.

— Da, domnule Paganel, răspunse Olbinett.

— Un dejun adevărat, pe o masă adevărată, cu o față de masă, tacâmuri și cu șervete?

— Fără îndoială, domnule Paganel.

— Și nu se va mânca nici ouă tari, nici mușchi de struț?

— Ph! Domnule! răspunse bucătarul, jignit.

— N-am voit să te ofensez, prietene. Dar, de o lună, aceasta era masa noastră de toate zilele, și dejunam nu așezați la masă, ci întinși pe pământ, sau cocoțați în pomi. Dejunul pe care ni l-ai anunțat mi s-a părut un vis, o închipuire, o himeră!

— Ei bine, hai să constatăm realitatea, domnule Paganel, răspunse lady Helena zâbind.

— Iată brațul meu, zise galantul geograf.

— Înălțimea voastră n-are să-mi dea ordine pentru *Duncan*? întrebă John Mangles.

— După dejun, dragul meu John, răspunse Glenarvan, vom studia cu toții programul noii noastre expediții.

Pasagerii iahtului și tânărul căpitan coborâră. S-a dat ordin mecanicului să mențină mașinile sub presiune, pentru ca să plece la primul semnal. Maiorul, ras proaspăt, și călătorii, după o toaletă rapidă, se așezară la masă.

Serbară dejunul lui Olbinett. El a fost declarat excelent și superior chiar splendidelor festine ale pampasului. Paganel mancă de câte două ori din fiecare, „din distracție” zise el.

Acest cuvânt nenorocit o făcu pe lady Helena să întrebe dacă amabilul francez mai căzuse vreodată în păcatul lui obișnuit. Maiorul și lordul Glenarvan se priviră surâzând. În ceea ce-l privește pe Paganel el râse sincer și se obligă „pe cuvânt de onoare” să nu mai comită o singură distracție în timpul întregii călătorii; apoi făcu într-un fel glumeț, istorisirea nenorocirii sale și a adâncilor sale studii asupra lucrării lui Camoens.

— La urma urmei, adăugă el, nenorocirea e bună la ceva și nu-mi regret greșeala.

— Și de ce, bunul meu prieten? întrebă maiorul.

— Pentru că nu numai că știu spaniola, dar și portugheza. În loc de o limbă, vorbesc două!

— Pe legea mea, nu mă gândisem la aceasta, răspunse Mac Nabbs. Complimentele mele,

Paganel, sincerele mele complimente!

Îl aplaudară pe Paganel, care nu pierdea nici o îmbucătură. El mânca și vorbea deodată. Dar nu remarcă o particularitate care nu putu să-i scape lui Glenarvan: atențiile lui John Mangles pentru vecina lui, Mary Grant. Un semn ușor al lady-ei Helena făcuse soțului ei să-l înștiințeze că „așa stau lucrurile”. Glenarvan privi pe cei doi tineri cu dragoste de părinte și întrebă pe John Mangles cu totul altceva:

— Călătoria dumitale, John, cum s-a împlinit?

— În cele mai bune condiții, răspunse căpitanul. Voi înștiința însă pe înălțimea voastră că am făcut calea-ntoarsă prin strâmtoarea Magellan.

— Bun! strigă Paganel, ai trecut Capul Horn și cu nu eram acolo?

— Spânzură-te! zise maiorul.

— Egoistule! Îmi dai acest sfat pentru ca să ai ștreangul meu! replică geograful.

— Să vedem, dragul meu Paganel, răspunse Glenarvan, doar dacă nu ești hărăzit cu darul de a putea fi peste tot. Deoarece umblai prin pampas, nu puteai în același timp să treci și Capul Horn.

— Asta nu mă împiedică s-o regret, replică savantul. Dar nu-l ațâțară mai departe. John Mangles reîncepu atunci, povestind peripețiile călătoriei. Mergând de-a lungul coastei americane, observase toate arhipelagurile occidentale fără a găsi nici o urmă a *Britanniei*. Ajuns la Capul Pilarez, la intrarea strâmătorii, și găsind vântul potrivit, el se duse spre sud; *Duncan-ul* merse de-a lungul insulelor Deznădejdiei, se urcă la al treizeci și șaptelea grad latitudine australă, trecu apoi Capul Horn, merse de-a lungul Țării-de-Foc și trecând strâmtoarea, urmă coastele Patagoniei. Acolo, suportă niște vijelii teribile, la înălțimea Capului Corrientes, aceleași care atacaseră așa de violent pe călători în timpul furtunii. Dar iahtul se purtă bine și de trei zile John Mangles mergea drept, în larg, când detunăturile carabinei semnalară sosirea călătorilor așa nerăbdător așteptați. Cât despre lady Glenarvan și miss Mary, căpitanul

Duncan-ului ar fi fost nedrept, nerecunoscându-le rări lor bărbăție. Furtuna nu le-a înspăimântat și dacă manifestau oarecare temeri, acestea au fost gândindu-se la prietenii lor, care rătăceau prin câmpiile Republicii Argentina.

Astfel se termină povestirea lui John Mangles; au urmat felicitările lordului Glenarvan. Apoi, acesta adresându-se lui Mary Grant îi zise:

— Draga mea miss, căpitanul John respectă marile dumitale calități și sunt fericit gândindu-mă că nu vă displace să fiți pe bordul corăbiei sale!

— Cum ar putea fi altfel? răspunse Mary, privind pe lady Helena și poate și pe tânărul căpitan.

— Oh! Sora mea vă iubește mult, domnule John, strigă Robert și eu de asemenea vă iubesc!

— Și eu îți înapoiez dragostea, dragul meu copil, răspunse John Mangles oarecum buimăcit de cuvintele lui Robert, ce îmbujorară chipul lui Mary Grant.

Apoi, îndreptând convorbirea pe un alt teren, John Mangles adăugă:

— Deoarece am terminat cu povestirea călătoriei *Duncan-ului*, înălțimea voastră va binevoi să ne dea câteva amănunte asupra traversării Americii și asupra isprăvilor tânărului nostru erou?

Nici o povestire nu putea fi mai plăcută pentru lady Helena și domnișoara Grant. Lord Glenarvan se grăbi să le satisfacă imediat curiozitatea. Istorisi de la un cap la altul întreaga călătorie, de la un ocean la celălalt. Trecerea Anzilor Cordilieri, cutremurul de pământ, dispariția lui Robert, răpirea condorului, împușcătura lui Thalcave, episodul lupilor roșii, devotamentul tânărului băiat, sergentul Manuel, inundația, refugiul pe ombu, trăsnetul, incendiul, caimanii, tromba, noaptea pe malul Atlanticului, au fost rând pe rând trecute în revistă. Când lord Glenarvan termină povestirea, adăugă:

— Acum, prieteni, să ne gândim la prezent: trecutul e trecut, dar viitorul e al nostru, să ne întoarcem la căpitanul Harry Grant.

Dejunul era isprăvit; comeseii reîntrară în salonul particular al lady-ei Glenarvan; ei se așezară împrejurul unei mese încărcată de hărți și planuri și convorbirea începu îndată.

— Scumpa mea Helena, zise lord Glenarvan, urcându-mă pe bord, v-am anunțat că dacă naufragații *Britanniei* nu se întorc cu noi, avem totuși mai mult ca oricând speranța de a-i regăsi. Din trecerea noastră prin America a rezultat convingerea, așa zice mai bine, siguranța că dezastrul n-a avut loc nici pe coasta Pacificului, nici pe coasta Atlanticului. De aici rezultă concluzia naturală că interpretarea scoasă din document era greșită în ceea ce privește Patagonia. Din fericire, prietenul nostru Paganel, luminat de o inspirație neașteptată, a descoperit greșeala. El a demonstrat că urmăuri

drum fals și a interpretat documentul în așa fel încât să nu mai lase nici o îndoială în mintea noastră. E vorba de documentul scris în franțuzește și l-aș ruga pe Paganel să-l explice aici, pentru ca nimeni să nu păstreze vreo îndoială în această privință.

Savantul, silit să vorbească, se execută îndată; el insistă asupra cuvintelor *gonie* și *indi* în modul cel mai convingător: făcu să iasă din cuvântul austral, cuvântul Australia; demonstrează că marinarul Grant, după ce părăsise Peru pentru a se întoarce în Europa, putuse, pe o corabie avariata, să fie târât de curenții meridionali ai Pacificului, până la țărmurile australiene; în sfârșit, ingenioasele lui ipoteze obținură completa aprobare chiar a lui John Mangles, judecătorul anevoie de mulțumit în asemenea materie, și care nu se lăsa târât de rătăcirile imaginației.

Când Paganel își isprăvi dizertația, Glenarvan anunță că *Duncan-ul* se va îndrepta îndată spre Australia.

Totuși, maiorul, înainte de a se fi dat ordinul de plecare spre est, ceru voie să facă o mică observație:

— Vorbește, Mac Nabbs, răspunse Glenarvan.

— Scopul meu nu este să slăbesc argumentele prietenului Paganel și nici să le combat; le găsesc serioase, înțelepte, demne de atenția noastră și ele trebuie, pe drept cuvânt, să formeze baza viitoarelor cercetări. Dar doresc ca ele să fie supuse unei ultime analize, pentru ca valoarea lor să fie incontestabilă.

Nu știau unde voia să ajungă prudentul Mac Nabbs; auditorul îl asculta cu oarecare îngrijorare.

— Continuă, domnule maior, zise Paganel, Sunt gata să răspund la toate întrebările dumitale.

— Nimic mai simplu, zise maiorul. Când — sunt cinci luni — în golful Clyde, am studiat cele trei documente, interpretarea lor ne-a părut evidentă. Nici o altă coastă decât coasta occidentală a Patagoniei nu putuse fi teatrul naufragiului. N-aveam în această privință nici umbră de îndoială.

— Reflecție foarte dreaptă, răspunse Glenarvan.

— Mai târziu, reluă maiorul, când Paganel, într-un moment de distracție providențială, se îmbarca la bordul corăbiei noastre, documentele îi sunt arătate și el aprobă, fără rezerve, cercetările noastre pe coasta americană.

— Recunosc, răspunse geograful.

— Și totuși ne-am înșelat, zise maiorul,

— Ne-am înșelat, repetă Paganel. Dar pentru a te înșela, Mac Nabbs, nu trebuie să fii decât om, pe când acela care persistă în greșeala sa, e nebun.

— Așteaptă, Paganel, răspunse maiorul. Nu te însufleți. Nu vreau să spun că cercetările noastre trebuie să se prelungească în America.

— Atunci ce? zise Glenarvan.

— O mărturisire, nimic mai mult, mărturisirea că Australia pare să fie acum teatrul naufragiului *Britanniei*, tot așa de evident cum părea odinioară America.

— O mărturisim bucuros, răspunse Paganel.

— Iau act, reluă maiorul, și profit de a vă sfătui să vă păziți de aceste evidențe succesive și contradictorii. Cine știe dacă, după Australia, o altă țară nu ne va oferi aceleași certitudini și dacă, după aceste noi căutări zadarnice făcute, nu va părea „evident” că trebuie reîncepute în altă parte?

Glenarvan și Paganel se priviră. Observațiile maiorului îi loveau prin adevărul lor.

— Doresc, deci, reluă Mac Nabbs, ca înainte de a ne îndrepta spre Australia, să fie făcută o ultimă încercare. Iată documentele, iată și niște hărți. Să examinăm succesiv toate punctele prin care trece paralela treizeci și șapte și să vedem dacă nu se va întâlni altă țară, de care documentul ar da o indicație precisă.

— Nu e mai ușor, răspunse Paganel, căci, din fericire, uscatul nu abundă la această latitudine. — Să vedem, zise maiorul, desfășurând o planisferă englezească făcută după planul lui Mercator, care oferea ochiului întreg ansamblul globului pământesc.

Harta a fost așezată înaintea lady-ei Helena și fiecare urmări demonstrațiile lui Paganel.

— Așa cum v-am mai spus, zise geograful, după ce traversează America de Sud, paralela 37° latitudine întâlnește insulele Tristan d'Acunha. Eu, susțin că nici unul din cuvintele documentului nu se poate raporta la aceste insule.

După cercetarea scrupuloasă a documentelor, călătorii trebuiră să recunoască totuși că Paganel avea dreptate. Tristan d'Acunha fu respins în unanimitate.

— Să continuăm, reluă geograful. Ieșind din Atlantic, trecem la două grade sub Capul Bunei

Speranțe și pătrundem în Oceanul Indian. O singură grupă de insule se găsește în drumul nostru: grupa Amsterdam. Să le supunem aceluiași examen. După o controlare atentă, insulele Amsterdam fură înlăturate la rândul lor. Nici un cuvânt, întreg sau nu, francez, englez sau german nu se aplica la această grupă a Oceanului Indian.

— Ajungem acum în Australia, reluă Paganel; -paralela 37° întâlnește acest continent la Capul Bernouilli și iese prin golful Twofold. Veți conveni, ca și mine, și fără a forța textele, că totuși, cuvântul englez *stra* și cuvântul francez *austral* se pot aplica Australiei. Lucrul este destul de evident pentru ca să nu insist.

Fiecare aprobă concluzia lui Paganel. Acest sistem reunea toate probabilitățile în favoarea, lui.

— Să mergem mai departe, zise maiorul.

— Haide, răspuse geograful, călătoria e ușoară. Părăsind golful Twofold, trecem brațul de mare care se întinde la răsăritul Australiei și întâlnim Noua Zeelandă. De la început, vă voi aminti că totuși, cuvântul din documentul francez arată un „continent”, într-un fel ce nu se poate contrazice. Căpitanul Grant nu poate deci să fi găsit refugiu pe Noua Zeelandă care nu-i decât o insulă. Oricum ar fi, examinați, comparați, întoarceți cuvintele și vedeți dacă s-ar putea referi la aceste noi ținuturi.

— În nici un fel, răspuse John Mangles, care făcu o minuțioasă observație a documentelor și a planisferei.

— Nu, ziseră cei prezenți și chiar maiorul, nu poate fi vorba de Noua Zeelandă.

— Acum, reluă geograful, pe toată întinderea care desparte această mare insulă de coasta americană, paralela 37° nu traversează decât o insulă aridă și pustie.

— Cum se numește? întrebă maiorul.

— Privește harta. E Maria Tereza, nume de care nu găsesc nici o urmă în cele trei documente.

— Nici una, răspuse Glenarvan.

— Vă las, deci, prieteni să decideți, dacă probabilitățile, pentru a nu spune certitudinile, nu sunt în favoarea continentului australian.

— Evident, răspunseră în unanimitate pasagerii și căpitanul *Duncan-ului*.

— John, zise atunci Glenarvan, ai provizii și cărbuni în cantitate îndestulătoare?

— Da, înălțimea voastră, m-am aprovizionat cu îmbeșugare la Talcahuano și dealtfel orașul Capul Bunei Speranțe ne va permite să reînnoim foarte ușor combustibilul.

— Ei bine, atunci, îndreaptă-te...

— Încă o observație, zise maiorul.

— Fă-o, Mac Nabbs.

— Oricare ar fi garanțiile de succes pe care ni le oferă Australia, n-ar fi mai nimerit să poposim o zi sau două în insulele Tristan d'Acunha și Amsterdam? Ele sunt așezate în drumul nostru. Vom ști atunci dacă *Britannia* n-a lăsat pe acolo vreo urmă din naufragiul ei.

— Neîncrezătorul maior, exclamă Paganel, se încăpățânează!

— Țin mai ales să nu ne întoarcem, dacă Australia, din întâmplare, nu realizează speranțele noastre de acum.

— Precauția îmi pare bună, răspuse Glenarvan.

— Iar eu nu mă opun, replică Paganel. Din contră.

— Atunci, John, zise Glenarvan, îndreaptă prora spre Tristan d'Acunha.

— La comandă, înălțimea voastră, răspuse căpitanul și se urcă pe punte, în timp ce Robert și Mary Grant adresau lordului Glenarvan cele mai vii cuvinte de recunoștință.

Îndată, *Duncan-ul* depărtându-se de coasta americană și gonind către răsărit, spinteca valurile Oceanului Atlantic cu prora.

Capitolul II. Tristan d'Acunha

Dacă iahtul ar fi urmat linia ecuatorului, cele 196 de grade care despart Australia de America sau, pentru a zice mai bine, Capul Bernouilli de Capul Corrientes, ar fi făcut 11760 de mile geografice. Dar pe paralela 37°, aceste 196 de grade, din cauza formei globului, nu reprezintă decât 9480 de mile. De la coasta americană la Tristan d'Acunha, sunt 2100 de mile, distanță pe care John Mangles spera să o parcurgă în zece zile, dacă vânturile de est n-ar fi întârziat mersul iahtului. Dar, către seară vântul se liniști deodată, apoi se schimbă și *Duncan-ul* începu să plutească în voie.

Pasagerii își reluaseră în aceeași zi traiul obișnuit la bord. După apele Pacificului, se întindeau sub ochii lor apele Atlanticului. Elementele naturii își uneau acum eforturile pentru a-i ocroti. Oceanul era liniștit, vântul sufla în direcția favorabilă.

Oamenii așteptau cu încredere coasta australiană. Vorbeau de căpitanul Grant, ca și cum iahtul s-ar fi dus să-l ia dintr-un anumit port. Cabina lui și locurile celor doi tovarăși ai săi erau pregătite. Lui Mary Grant îi plăcea s-o aranjeze și s-o înfrumusețeze cu mâinile ei. Ea îi fusese cedată de domnul Olbinett, care împărțea acum odaia doamnei Olbinett. Această cabină se învecina cu celebrul număr șase, reținut la bordul *Scotiei* de Jacques Paganel.

Savantul geograf stătea închis acolo aproape totdeauna. Lucra de dimineață până seara la lucrarea intitulată: *Sublimele impresii ale unui geograf în pampasul din Argentina*. Îl auzeau încercându-și cu o voce emoționată elegantele fraze înainte de a le încredința albelor pagini ale caietului și, de mai multe ori, infidel lui Clio, muza istoriei, invoca entuziasmul nemărginit pe divina Caliope, care prezidează marile lucrări epice.

Paganel, dealtfel, nu se ascundea. Castele fiice ale lui Apollo păraseau bucuroase, pentru dânsul, vârfurile Parnasului sau Heliconului. Lady Helena îi făcea complimente sincere. Maiorul îl felicita.

— Dar, mai ales, adăuga el, cu băgare de scamă, fără distracții dragul meu Paganel; iar dacă, din întâmplare, îți vine fantezia de a învăța australiană, să n-o studiezi într-o gramatică chineză!

Lucrurile mergeau, deci, perfect pe bord. Lordul și Helena Glenarvan observau cu interes pe John Mangles și Mary Grant. Nu aveau nimic de obiectat și hotărât, deoarece John nu vorbea, era mai bine să îi lase în pace.

— Ce va gândi căpitanul Grant? zise într-o zi Glenarvan lady-ei Helena.

— Va gândi că John e demn de Mary, scumpul meu Edward și nu se va înșela.

În acest timp, iahtul se îndrepta repede către țintă. Cinci zile după ce pierduseră din vedere Capul Corrientes, la 16 noiembrie, simțiră vânturi bune de vest, aceleași care ajutau mult corăbiile ce trec capul african contra vânturilor regulate de sud-est. *Duncan-ul* își întinse pânzele și pluti cu o iuțeală cutezătoare. Elicea abia mișca apele tăiate de proră.

A doua zi, oceanul se acoperi cu imense plante de apă. S-ar fi zis că-i un lac uriaș format de sfărâmurile de copaci și de plante smulse de pe continentele învecinate. Comandantul Maury a atras în mod deosebit atenția navigatorilor asupra lor. *Duncan-ul* părea că alunecă pe-o livadă întinsă; mersul său fu oarecum stânjenit.

După douăzeci și patru de ore, în zorii zilei, vocea matelotului de pe catarg se auzi strigând: „Pământ!” În ce direcție? întrebă Tom Austin care era de cart.

— În față, răspunse matelotul.

La acest strigăt totdeauna emoționant, puntea iahtului se populă deodată. Îndată a fost scos de sub punte un telescop. Paganel apărui. Savantul îndreptă instrumentul în direcția arătată și nu văzu nimic.

— Uită-te în nori, îi zise John Mangles.

— Într-adevăr, răspunse Paganel, s-ar zice că-i un fel de pisc aproape invizibil.

— E insula Tristan d'Acunha, reluă John Mangles.

— Atunci, dacă am memorie bună, replică savantul, trebuie să fim la optzeci de mile, căci piscul Tristan, înalt de șapte mii de picioare, e vizibil de la această distanță.

— Tocmai, răspunse căpitanul John.

Câteva ore mai târziu, grupul de insule, foarte înalte și râpoase, era perfect vizibil în zare. Creștetul conic al lui Tristan se desfăcea în negru pe fondul strălucitor al cerului, împetriștat în întregime de razele soarelui ce răsărea. Îndată, insula principală se despărțea de masa stâncoasă, în

vârful unui triunghi înclinat către nord-est.

Tristan d'Acunha e așezată la 37°8' latitudine australă, și 10°44' longitudine, la vest de meridianul Greenwich. La 18 mile spre sud-vest, Insula Pustie, și la 10 mile spre sud-est, Insula Privighetorii, completează micul grup în această parte a Atlanticului. Către amiază fixară cele două semne principale care servesc marinarilor drept punct de recunoaștere, la un unghi al insulei Pustii: o stâncă ce înfățișează exact o barcă veche cu pânze, iar la capul de nord al Insulei Privighetorii, două insule asemănătoare unui fort în ruină. La ora trei, *Duncan-ul* ajunse în golful Falmouth din Tristan d'Acunha, pe care Capul Help sau al Bunului Ajutor îl apără contra vânturilor de vest. Acolo zăceau câteva baleniere întrebuințate la pescuitul focilor și a altor vietăți marine.

John Mangles căută un loc bun de ancorat, căci aceste rade sunt foarte periculoase din cauza vijeliilor în nord-vest și din nord. Chiar în acest loc, bricul englez *Julia* s-a pierdut cu oameni și lucruri în 1829. *Duncan-ul* se apropie la o jumătate de milă de țărm și ancoră la 30 de metri de stânci. Îndată, pasagere și pasageri se îmbarcă în barca mare și coborără pe un strat de nisip fin și negru.

Capitala întregului grup de insule Tristan d'Acunha, este de fapt un sătuleț așezat în fundul golfului, pe un râu zgomotos. Erau acolo vreo 50 de case destup de curate, așezate cu regularitatea geometrică a arhitecturii engleze. Înapoia acestui oraș în miniatură se întindeau 1500 de hectare de câmp, mărginite de imense ridicături de lavă; deasupra acestui platou, creștetul conic se ridica la o înălțime de 7000 picioare.

Lord Glenarvan fu primit de un guvernator care depindea administrativ de Colonia engleză a Capului. Se informă îndată de Harry Grant și de *Britannia*, nume cu totul necunoscute prin partea locului. Insulele Tristan d'Acunha nu sunt în drumul corăbiilor și sunt prin urmare puțin frecventate. De la faimosul naufragiu al lui *Blendon Hall*, care s-a izbit în 1821 de stâncile Insulei Pustii, două vase se mai loviseră de insula principală: *Primauguet* în 1845 și velierul american cu trei catarge, *Philadelphia* în 1857.

Statistica pierderilor maritime se mărginea la aceste trei catastrofe.

Glenarvan nu se așteptă să găsească informații mai exacte și nu ceru lămuriri guvernatorului decât pentru a nu avea nimic să-și reproșeze. El trimise chiar personalul bordului să facă înconjurul insulei a cărei circumferință este de cel mult șaptesprezece mile. Londra sau Parisul n-ar încăpea într-însa, chiar dacă ar fi de trei ori mai mare.

Pasagerii *Duncan-ului* cutreieră prin sat și pe coastele vecine. Populația Tristan d'Acunhei nu se ridică nici la 500 de locuitori. Aceștia sunt englezi și americani, însurați cu negrese și cu hotentote din Colonia Capului, care lasă oarecum de dorit în privința aspectului fizic. Copiii acestor căsnicii eterogene prezentau un amestec neplăcut al vigurozității saxone și al negrului african.

Această plimbare de turiști, fericiți de a simți sub picioarele lor uscatul, se prelungi pe țămurile pe care se termină marea întindere necultivată; în orice altă parte, coasta e făcută din râpe de lavă, tăiate de sus în jos și aride. Aici albatroșii și pinguinii se numără cu sutele de mii.

Vizitatorii, după ce examinaseră stâncile, coborără din nou la șes; izvoare vii și numeroase, alimentate de zăpezile veșnice, murmurau ici și colo; tufișuri verzi în care ochiul număra aproape tot atâtea vrăbii cât și flori, înveseleau pământul; un singur copac, un fel de filic înalt de 20 de picioare și „tusseh”, plantă arondinacee, uriașă, cu trunchiul lemnos, ieșeau din pășunea înverzită; o acenă cu trunchiul ca vița de vie, lomari puternici cu filamente încâlcite, câteva plante cu tulpina lemnoasă, ancerine ale căror parfumuri încărcau vântul cu mirosuri pătrunzătoare, mușchi, țeline sălbatică și ferigi formau o floră îmbelșugată. Se simțea că o primăvară veșnică își revărsa darurile pe această insulă privilegiată. Paganel susținu cu entuziasmul obișnuit că aici era faimoasa Ogygia cântată de Fenelon. El propuse lady-ei Glenarvan să caute o grotă, asemenea iubitoarei Calypso ³⁹ și nu ceru altă întrebuințare pentru sine însuși, decât să fie „una din nimfele care o serveau”.

Astfel, vorbind și admirând, pasagerii se întoarseră pe iaht către amurg; în împrejurimile satului, pășteau turme de boi și oi; câmpurile de grâu, de porumb și de zarzavaturi cultivate de patruzeci de ani, își desfășurau bogățiile naturale până în străzile capitalei.

Această călătorie de circumnavigație nu dădu, deci, alt rezultat decât de a șterge definitiv insula Tristan din programul cercetărilor lor.

Duncan-ul putea deci să părăsească grupul insulelor africane și să-și continue drumul spre vest. Nu plecă însă în aceeași seară, pentru că Glenarvan dădu voie echipajului său să vâneze nenumărate foci, care, sub numele de vaci, lei, urși și elefanți marini, umplu țămurile golfului Falmouth. Altădată,

balenelor le plăcea să stea în apele insulei; dar atât le-au urmărit și le-au prins pescarii încât cu greu se mai putea da de urma lor. Amfibiile, din contră, se întâlneau cu miile. Echipajul iahtului se hotărî să întrebuințeze noaptea vânănd, iar ziua următoare pentru a face o provizie bogată de ulei. Plecarea *Duncan-ului* a fost amânată pentru a treia zi, 20 noiembrie.

În timpul cinei, Paganel dădu câteva amănunte asupra insulelor Tristan, care interesară pe auditoriu. Ei aflară că acest grup, descoperit în 1506 de portughezul Tristan d'Acunha, unul din tovarășii lui Albuquerque⁴⁰, rămase neexplorat mai mult de un secol. Aceste insule treceau, nu fără dreptate, drept cuiburi de furtuni și n-aveau o reputație mai bună ca Bermudele. Erau deci ocolite și niciodată nu se oprea vreo corabie acolo care să nu fi fost aruncată fără voia ei de uraganele Atlanticului.

În 1697, se opriră pe aceste insule trei bastimente olandeze ale Companiei Indiilor, fixându-le limitele și lăsând marelui astronom Halley grija de a revedea calculele lor în anul 1700. De la 1712 la 1767, câțiva navigatori francezi le recunoscuseră și mai ales La Pérouse, pe care instrucțiunile sale îl conduseră acolo în timpul celebrei călătorii din 1785.

Aceste insule, așa de puțin vizitate până atunci, rămăseseră pustii, când, în 1811, un american, Jonathan Lambert, întreprinse colonizarea lor. El și doi tovarăși ancorară acolo în luna ianuarie și-și făcură cu mult curaj meseria de coloni. Guvernatorul englez din Capul Bunei Speranțe aflând că prosperau, le oferă protectoratul Angliei. Jonathan primi și înălță pe coliba sa pavilionul Britanic. Părea că trebuia să domnească în liniște peste „popoarele sale”, compuse dintr-un italian bătrân și dintr-un mulatru portughez, când, într-o zi, într-o recunoaștere a țămurilor regatului său, se înecă sau a fost înecat, nu se știe prea bine. Veni și anul 1816. Napoleon a fost închis la Sfânta Elena și, pentru a-l păzi mai bine, Anglia a stabilit o garnizoană în insula Ascension și alta la Tristan d'Acunha. Garnizoana din Tristan consta dintr-o companie de artilerie a Capului și un detașament de hotenți. Ea rămase acolo până la 1821 și la moartea prizonierului Sfintei Elena a fost repatriată la Cap.

— Un singur european, adăugă Paganel, un caporal, un scoțian...

— Ah! Un scoțian! zise maiorul, pe care compatrioții săi îl interesau totdeauna, în mod deosebit.

— El se numea William Glass, răspunse Paganel, și rămase în insulă cu soția sa și cu doi hotenți. Doi englezi, un matelot și un pescar de pe Tamisa, ex-dragon în armata argentiniană, se uniră cu scoțianul și, în sfârșit, în 1821, unul dintre naufragiații lui *Blendon Hall*, însoțit de tânăra sa soție, găsi refugiu în insula Tristan. Astfel, în 1821, insula număra șase bărbați și două femei. În 1829, ea avu până la șapte bărbați, șase femei și patruzeci de copii. În 1835, cifra se ridica la patruzeci și mai apoi a fost triplată.

— Așa încep națiunile, zise Glenarvan.

— Voi adăuga, reluă Paganel, pentru a completa istoricul insulei Tristan d'Acunha, că această insulă îmi pare să merite ca și Juan Fernandez, numele de insula Robinsonilor. Într-adevăr, dacă doi marinari au fost părăsiți pe rând la Juan Fernandez, doi savanți trebuiau să fie la Tristan d'Acunha. În anul 1793, unul din compatrioții mei, naturalistul Aubert Dupetit-Thomas, târât de focul colectării de plante, s-a pierdut, și nu a putut ajunge bastimentul decât în momentul în care căpitanul a ridicat ancora. În 1824, unul din compatrioții dumitale, dragul meu Glenarvan, un desenator abil, Auguste Earle, a rămas părăsit în insulă timp de opt luni. Căpitanul său, uitând că era pe pământ, pornise spre Capul Bunei Speranțe.

— Iată ce înseamnă să fii un căpitan distrat, răspunse maiorul. Era, fără îndoială, una dintre rudele dumitale, Paganel!

— Dacă nu era, ar fi meritat să fie!

Răspunsul geografului termină convorbirea.

În timpul nopții, echipajul *Duncan-ului* a vânat vreo cincizeci de foci mari. După ce autorizase vânătoarea, Glenarvan nu putea interzice câștigul. Ziua următoare a fost deci, întrebuințată pentru strângerea uleiului și prepararea pieilor acestor prețioase amfibii. Firește, pasagerii își întrebuințară această a doua zi de popas, ca să facă o nouă excursie în insulă, Glenarvan și maiorul își luară puștile pentru a încerca vânatul insulei. În timpul plimbării, înaintară până la picioarele muntelui pe un pământ semănat cu sfărâmurile descompuse de zgură, de lavă poroasă și neagră, și cu toate rămășițele vulcanice. Picioarele muntelui ieșeau dintr-un haos de stânci care se clătinau. Era greu să te înșeli asupra naturii enormului con și căpitanul englez, Carmichael, avusese dreptate spunând că e un vulcan stins.

Vânătorii zăriră câțiva mistreți. Unul din ei căzu lovit de glonțul maiorului. Glenarvan se mulțumi să doboare mai multe perechi de potârniche negre, din care bucătarul avea să facă o tocană excelentă. În vârful platourilor ridicate au fost zărite numeroase capre. Cât despre pisicile sălbatice, mândre, îndrăznețe și puternice ele mișunau pretutindeni.

La ora opt, toată lumea era întoarsă la bord, iar noaptea *Duncan-ul* părăsea insula Tristan d'Acunha.

Capitolul III. Insula Amsterdam

Intenția lui John Mangles era de a se duce să se aprovizioneze cu cărbuni la Capul Bunei Speranțe. Trebuia deci să se depărteze puțin de paralela treizeci și șapte și să urce cu două grade spre nord. *Duncan-ul* se găsea dedesubtul zonei vânturilor alizee și întâlnește vânturi puternice de apus foarte favorabile mersului său ⁴¹. În mai puțin de șase zile, trecu cele 1300 mile care despart Tristan d'Acunha de capul african.

La 24 noiembrie, la ora trei noaptea, ajunseră la muntele Mesei și puțin mai târziu John semnală muntele Semnalelor de la intrarea golfului. La ora opt ancoră în portul Cape-Town.

Paganel, în calitatea lui de membru al Societății de Geografie, știa că extremitatea Africii a fost semnalată pentru prima oară în 1486 de amiralul portughez Bartolomeu Diaz și explorată abia în 1497 de celebrul Vasco da Gama. Și cum n-ar fi știut-o Paganel, deoarece Camoens cânta în *Lusiadele* lui gloria marelui navigator? Dar în această privință, el făcu o observație curioasă: dacă Diaz, în 1486, șase ani înainte de prima călătorie a lui Cristofor Columb, ar fi trecut Capul Bunei Speranțe, descoperirea Americii ar fi putut fi întârziată la infinit. Într-adevăr, drumul Capului era cel mai scurt și cel mai drept pentru a merge în Indiile Orientale. Adâncindu-se către apus, ce căuta marele marinar genovez, dacă nu să scurteze călătoria în Țara mirodeniilor? Deci, Capul odată trecut, expediția lui rămânea fără țință și probabil că n-ar mai fi întreprins-o. Orașul Cap, așezat în fundul golfului Cap, a fost întemeiat în 1652 de olandezul Van Riebeck. Aceasta era capitala unei colonii importante, care a devenit negreșit engleză după tratatele din 1815. Nu aveau de cheltuit pentru plimbare decât douăsprezece ore, căci o zi îi ajungea căpitanului John ca să-și reînnoiască proviziile. Voia să plece pe 26, de dimineață.

Nici nu trebuia mai mult, dealtfel, pentru a parcurge căsuțele regulate ale acestei table de șah care se numește Cape-Town, pe care 30000 de locuitori, unii albi și alții negri, joacă rolurile de regi, regine, cavaleri, pionieri și poate și de nebuni. Așa, cel puțin, se exprimă Paganel. După ce au văzut castelul care se ridică în partea de sud-est a orașului, casa și grădina guvernatorului, bursa, muzeul, crucea de piatră așezate de Bartolomeu Diaz în timpul descoperirii sale și după ce au băut un pahar de Pontai, prima producție a vinurilor din Constance, nu rămânea decât să plece, ceea ce făcură călătorii a doua zi, la răsăritul soarelui. *Duncan-ul* își întinse pânzele și după câteva ore trecea faimosul Cap al Furtunilor, căruia optimistul rege al Portugaliei, Ioan al II-lea, îi dădu foarte neîndemânatic numele de Bună Speranță.

De trecut 2900 de mile între Cap și insula Amsterdam, pe o mare liniștită și sub un vânt prielnic, era o chestiune de vreo zece zile. Navigatorii, mai favorizați decât călătorii din pampas, nu aveau să se plângă de elementele naturii. Aerul și apa, unite contra lor pe uscat, se uneau acum pentru a-i împinge tot înainte.

— Ah! Marea! Marea! repeta Paganel, acesta e câmpul adevărat pe care se exercită forțele umane și vasul e adevăratul vehicul al civilizației! Gândiți-vă, prieteni. Dacă globul n-ar fi fost decât un continent imens, nu s-ar cunoaște încă nici a noua parte din el în secolul al XIX-lea! Uitați-vă ce se petrece în interiorul marilor întinderi. În stepele Siberiei, în câmpiile Asiei Centrale, în pustiiurile Africii, în pășunile Americii, în întinsele ținuturi ale Australiei, în pustietățile înghețate ale polilor, omul abia îndrăznește să se aventureze; cel mai îndrăzneț dă înapoi, cel mai curajos sucombă. Nu se poate trece. Mijloacele de transport sunt neîndestulătoare. Căldura, bolile, sălbăticia indigenilor, formează atâtea obstacole de neîntrecut. Douăzeci de mile de pustiu despart oamenii mai mult decât 500 de mile de ocean! De la o coastă la alta ești vecin; dacă te desparte o pădure, străin! Anglia se mărginește cu Australia pe când Egiptul, de exemplu, pare să fie la milioane de leghe de Senegal iar Pekinul la antipodul Petersburgului! Marea se străbate astăzi mai ușor decât cea mai mică Sahară și, grație ei, cum a spus foarte drept un savant american, maiorul Maury, s-a stabilit o rudenie universală

între toate părțile lumii.

Paganel vorbea cu căldură și nici maiorul nu găsi ceva de obiectat. Dacă, pentru a-l regăsi pe Harry Grant, ar fi trebuit să urmeze linia paralelei treizeci și șapte pe un continent, întreprinderea n-ar fi putut fi încercată; dar marea era acolo pentru a-i duce pe curajoșii cercetători de la un loc la altul. La 6 decembrie, în zorii zilei, ieși din sânul valurilor ei o nouă fâșie de teren.

Era insula Amsterdam, așezată la 37°47' latitudine și 77°24', de longitudine, al cărei con, pe un timp senin, e vizibil de la cincizeci de mile. La ora opt, forma sa, neprecizată încă, reproducea destul de exact înfățișarea Tenerifei.

— Prin urmare, zise Glenarvan, ea seamănă cu Tristan d'Acunha.

— Foarte drept, răspunse Paganel, după axioma geometrografică: două insule asemănătoare cu a treia, seamănă între ele. Voi adăuga că, la fel cu Tristan d'Acunha, insula Amsterdam este și a fost, de asemenea, bogată în focuri și în Robinsoni.

— Sunt deci peste tot Robinsoni? întrebă lady Helena.

— Pe legea mea, doamnă, răspunse Paganel, cunosc puține insule care să nu fi avut aventura lor de acest fel; întâmplarea realizase cu mult înaintea lui, romanul nemuritorului dumneavoastră compatriot Daniel Defoe.

— Domnule Paganel, zise Mary Grant, îmi dați voie să vă pun o întrebare?

— Două, scumpa mea miss și mă oblig să răspund la ele.

— Ei bine, reluă fata, vă temeți mult la gândul de a rămâne părăsit pe o insulă pustie?

— Eu? strigă Paganel.

— Hai, prietene, zise maiorul, n-ai să mărturisești că aceasta e cea mai vie dorință a dumitale!

— Nu pretind asta, replică geograful, dar în sfârșit, aventura nu prea mi-ar dispăcea. Mi-aș reface o viață nouă. Aș vâna, aș pescui, aș alege locuință iarna într-o grotă și vara pe un copac; aș avea magazine pentru recoltele mele; în sfârșit mi-aș coloniza insula.

— Cu dumneata singur?

— Cu mine singur, dacă ar trebui. Dealtfel, ești vreodată singur pe lume? Nu-ți poți alege prieteni în rasa animală? Să domesticești o căprioară tânără, un papagal guraliv, o maimuță îndemnatică? Și dacă întâmplarea îți trimite un tovarăș, precum credinciosul

Vineri, ce trebuie mai mult pentru a fi fericit? Doi prieteni pe-o stâncă, iată fericirea! Presupuneți-l pe maior și pe mine...

— Mulțumesc, răspunse maiorul, n-am nici un gust pentru rolurile lui Robinson și le-aș juca foarte rău.

— Dragă domnule Paganel, răspunse lady Helena, cred că realitatea e cu totul alta. Dumneata nu te gândești decât la acești Robinsoni imaginari, aruncați cu grijă într-o insulă bine aleasă și cu care natura se poartă ca și cu niște copii răsfățați! Dumneata nu vezi decât partea frumoasă a lucrurilor!

— Cum, doamnă, nu credeți că s-ar putea să fiu fericit pe-o insulă pustie?

— Nu cred. Omul e făcut pentru societate, nu pentru singurătate. Singurătatea nu poate să producă decât disperare. Aceasta-i o chestiune de timp. Ca la început, grijile vieții materiale, nevoile existenței să-l distreze pe nenorocitul abia scăpat din valuri, ca nevoile prezentului să-i ascundă amenințările viitorului, se poate! Dar pe urmă când se simte singur, departe de semenii săi, fără speranțe de a-și revedea țara și pe cei pe care-i iubește, ce trebuie să gândească, ce trebuie să sufere dânsul? Insula lui e lumea. Toată omenirea se închide într-însul și când vine moartea, moarte îngrozitoare în această părăsire, el e acolo ca ultimul om în ultima zi a lumii. Crede-mă, domnule Paganel, e mai bine să nu fii în asemenea situație.

Paganel a fost nevoit să primească, nu fără păreri de rău, argumentele lady-ei Helena și convorbirea se prelungi astfel asupra avantajelor și neplăcerilor singurătății, până în momentul în care *Duncan-ul* ancoră la o milă de țărmul insulei Amsterdam. Acest grup izolat în Oceanul Indian este format din două insule distincte așezate aproape la treizeci și trei de mile una de alta, pe meridianul peninsulei indiene; la nord e insula Amsterdam sau Sfântul Petru, la sud, insula Sfântul Paul; dar e bine de spus că ele au fost adesea confundate de geografi și de navigatori.

Aceste insule au fost descoperite în decembrie 1766 de olandezul Vlaming, apoi recunoscute de Entrecasteaux pe care-l duceau atunci vasele

L'Espérance și *La Recherche* în căutarea lui La Pérouse. De la această călătorie datează confuzia celor două insule. Marinarul Barrow, Beautemps-Beaupré în atlasul lui Entrecasteaux, apoi Horsburg,

Pinkerton și alți geografi au descris mereu insula Sfântul Petru în loc de insula Sfântul Paul și reciproc. În 1858, ofițerii fregatei austriace *Novara*, în călătoria ei în jurul pământului au evitat să comită această greșeală, pe care Paganel ținea s-o rectifice în mod deosebit.

Insula Sfântul-Paul, așezată în sudul insulei Amsterdam, nu-i decât o insuliță nelocuită, formată dintr-un munte conic care trebuie să fie un vulcan vechi. Insula Amsterdam, spre care șalupa conducea pe pasagerii *Duncan-ului*, poate să aibă însă o rază de 12 mile. Este locuită de câțiva exilați de bunăvoie care s-au obișnuit cu această existență tristă. Ei sunt păzitorii pescăriei, care aparține ca și insula, unui oarecare domn Otovan, negustor din insula Réunion. Acest suveran, nerecunoscut încă de marile puteri europene, are acolo un venit de 75 până la 80.000 de franci, pescuind, sărând și trimițând un „chelodactylus” cunoscut sub numele de morun de mare.

Dealtfel, insula Amsterdam era destinată să devină și să rămână franceză. Într-adevăr, ea a aparținut de la început, prin dreptul primului ocupant, demnului Camin, armator din Saint-Denis din Bourbon; apoi a fost cedată, în virtutea unui oarecare contract internațional, unui polonez care o cultivă cu ajutorul unor sclavi din Madagascar. Cine zice polonez zice francez, în așa fel încât din poloneză insula redeveni franceză în mâinile domnului Otovan.

Când *Duncan-ul* acosta, la 6 decembrie 1864, populația sa se ridica la trei locuitori, un francez și doi mulatri, toți trei funcționari ai negustorului proprietar. Paganel putu deci să strângă mâna unui compatriot în persoana respectabilului domn Viot, atunci foarte bătrân. Acesta făcu cu multă politețe onorurile insulei. Era o zi fericită, aceea în care primea niște străini amabili. Sfântul Petru nu-i frecventată decât de pescari de foci și de balene rare, oameni, de obicei, foarte grosolani. Domnul Viot prezentă pe cei doi supuși ai săi mulatri; ei formau întreaga populație vie a insulei, împreună cu câțiva mistreți retrași în interior și cu mai multe mii de pinguini. Căsuța în care locuiau cei trei insulari era așezată în fundul unui port natural din sud-vest format din prăbușirea unei părți a muntelui.

Mult mai înainte de domnia lui Otovan I, insula Sfântul Petru servi de adăpost unor naufragiați. Paganel interesă mult pe auditorul său începându-și prima povestire prin aceste cuvinte: *Istoria celor doi scoțieni părăsiți pe insula Amsterdam*.

Era în 1827. Corabia engleză *Palmira*, trecând prin fața insulei, zări un fum care se destrăma în aer. Căpitanul se apropie de țărm și văzu îndată doi oameni făcând semne disperate. Trimise la țărm barca sa, care îl luă pe Jacques Paine, un flăcău de douăzeci și de ani, și pe Robert Proudfoot, în vârstă de patruzeci și opt de ani. Acești doi nenorociți erau de nerecunoscut. De un an și opt luni, aproape fără mâncare, aproape fără apă dulce, trăind din scoici, pescuind cu un cui îndoit, prinzând din timp în timp, din fugă, vreun pui de mistreț, stând uneori și câte trei zile fără a mânca, veghind ca niște vestale lângă un foc aprins cu ultima lor bucătică de iască, nelăsându-l niciodată să se stingă și luându-l cu dâșii în excursii ca pe un lucru de cel mai mare preț, trăiră astfel în mizerii, în lipsuri, în suferințe. Paine și Proudfoot fuseseră debarcați în insulă de o corăbioară cu două catarge care pescuia foci. După obiceiul pescarilor, ei trebuiau să se aprovizioneze timp de o lună cu piei și ulei așteptând întoarcerea goletei. Goeleta nu mai veni. Cinci luni după aceea, vasul *Hope*, care se ducea la Van Diemen, se opri în fața insulei, dar căpitanul, printr-unul din acele capricii barbare pe care nimic nu le explică, a refuzat primirea celor doi scoțieni; el plecă fără a le lăsa nici un pesmet, nici o scăpărătoare și desigur că cei doi nenorociți ar fi fost morți după puțin timp, dacă *Palmira* nu i-ar fi luat la bordul ei.

A doua aventură pe care o menționează istoria insulei Amsterdam, dacă o asemenea stâncă poate să aibă o istorie — e aceea a căpitanului Peron, de astă dată un francez. Această aventură, dealtfel, începe ca aceea a celor doi scoțieni și se isprăvește tot așa: o oprire de bunăvoie în insulă, o corabie care nu se mai întoarce și o corabie străină pe care întâmplarea vânturilor o aduce după patruzeci de luni de părăsire. Numai că o dramă sângeroasă a caracterizat șederea căpitanului Peron, și a oferit puncte curioase de asemănare cu evenimentele imaginare care-l așteptau la întoarcerea sa în insulă pe eroul lui Daniel Defoe.

Căpitanul Peron debarcase cu patru mateloți, doi englezi și doi francezi; el trebuia, timp de cincisprezece luni, să vâneze lei marini. Vânătoarea a fost bogată, dar când cele cincisprezece luni trecură, corabia nu mai veni; relațiile internaționale de venire anevoioase. Cei doi englezi se revoltară contra căpitanului Peron care ar fi fost ucis în mâinile lor, fără ajutorul compatrioților săi. Începând din acel moment, cele două părți se pândeau zi și noapte; armați necontenți, când învingători, când învinși, rând pe rând, au dus o existență groaznică de mizerie și de neliniști. Și, desigur, una ar fi sfârșit prin a o nimici pe cealaltă, dacă o corabie engleză nu i-ar fi repatriat pe acești nenorociți pe care o nenorocită

chestiune de naționalitate îi despărțea pe-o stâncă a Oceanului Indian.

Astfel au decurs aceste aventuri. De două ori insula Amsterdam deveni patria marinarilor părăsiți, pe care Providența i-a scăpat de două ori de nenorocire și moarte. Dar, de atunci nici o corabie nu se mai rătăci pe coaste. Un naufragiu i-ar fi aruncat epavele pe plajă; naufragiații ar fi venit la pescăriile domnului Viot. Bătrânul locuia în insulă de mulți ani și niciodată nu i se oferă ocazia de a-și exercita ospitalitatea față de victimele mării. Nu știa nimic de *Britannia* și de căpitanul Grant. Nici insula Amsterdam, nici insula Sfântul Paul pe care balenierele și pescarii le vizitau adesea, nu au fost teatrul acestei catastrofe.

Glenarvan nu a fost nici surprins, nici întristat de răspunsul său. Tovarășii săi și dânsul, în aceste diferite opriri, îl căutau pe căpitanul Grant unde nu era, și nu unde era. Voiau să-i constate lipsa în aceste diferite puncte ale paralelei, iată totul. Plecarea *Duncan-ului* fu deci hotărâtă pentru a doua zi.

Până seara, pasagerii vizitară insula, a cărei înfățișare e foarte atrăgătoare. Dar fauna și flora ei n-ar fi putut constitui însă obiectul celui mai prolix dintre naturaliști. Ordinul patrupedelor, păsărilor, peștilor și cetaceelor nu cuprindea decât câțiva mistreți sălbatici, niște pescăruși „ai zăpezi”, albatroși, bibani și foci. Apele termale și izvoarele feruginoase scăpau ici și colo din lava negricioasă, și-și plimbau vaporii lor deși deasupra solului vulcanic. Unele din aceste izvoare erau la o temperatură foarte înaltă. John Mangles a cufundat în apa acestor izvoare un termometru Fahrenheit care arată optzeci de grade. Peștii prinși în mare, la câțiva pași de acolo, fierbeau în cinci minute în aceste ape aproape clocotinde; ceea ce-l hotărî pe Paganel să nu se scalde în ele.

Către seară, după o plimbare bună, Glenarvan își luă rămas bun de la bunul domn Viot. Fiecare îi ură toată fericirea posibilă pe insula aceea pustie. În schimb bătrânul făcu urări pentru succesul expediției.

Capitolul IV. Rămășagurile dintre Jacques Paganel și maiorul Mac Nabbs

La 7 decembrie, pe la ora trei dimineața, cazanele *Duncan-ului* sforăiau; ancora se ridică, părăsi fundul nisipos al micului port, elicea se puse în mișcare și iahtul ieși în larg. Când pasagerii se urcară pe punte, la ora opt, insula Amsterdam dispărea în întunecimea zării.

Acesta era ultimul popas pe drumul paralelei 37°, și numai 3000 de mile îi despărțeau de coasta australiană. Dacă vântul de apus ar fi rămas favorabil încă vreo douăsprezece zile, dacă marea s-ar fi arătat prielnică, *Duncan-ul* și-ar fi atins ținta.

Mary Grant și Robert priveau nu fără emoție valurile pe care fără îndoială că le brăzdase și *Britannia* cu câteva zile înainte de naufragiu. Acolo, poate, căpitanul Grant, cu corabia lui avariata, cu echipajul său redus, lupta încă împotriva furtunilor, simțindu-se târât spre coastă cu o putere de neînfrânt. John Mangles arăta fetei curenții arătați pe harta bordului și explica direcția lor. Curentul care străbate Oceanul Indian, duce la continentul australian și acțiunea lui se simte de la apus spre răsărit în Pacific, nu mai puțin ca în Atlantic. Așadar, *Britannia*, cu catargele rupte, cu cârma desfăcută, trebuise să fie târâtă spre coastă și să se sfârșame de ea.

Totuși, se arăta aici o dificultate. Ultimele știri de la căpitanul Grant erau din Callao, la 30 mai 1862, după

Mercantile and Shipping Gazette. Cum se putea ca la 7 iunie, opt zile după ce părăsise coasta Peruului, *Britannia* să se fi găsit în Marea Indiilor? Paganel, consultat în această privință, dădu un răspuns foarte plauzibil.

Era într-o seară, la 12 decembrie, șase zile după plecarea din insula Amsterdam. Lord și lady Glenarvan, Robert și Mary Grant, căpitanul John, Mac Nabbs și Paganel vorbeau pe dune. Ca de obicei, vorbeau despre *Britannia*, vasul fiind unica preocupare a călătorilor. Se întâmpinau dificultăți în restabilirea itinerarului căpitanului Grant.

Paganel, la această neașteptată observație pe care o făcu Glenarvan, ridică rapid capul cu vioiciune. Apoi, fără a răspunde, se duse să caute documentul. Când se întoarse, se mulțumi să ridice din umeri.

- Bun, dragul meu prieten, zise Glenarvan, dar dă-ne cel puțin un răspuns.
- Nu, răspunse Paganel, voi pune numai o întrebare și o voi adresa căpitanului John.
- Vorbește, domnule Paganel, zise John Mangles.
- O corabie care merge bine poate să străbată într-o lună toată partea Oceanului Pacific

cuprinsă între America și Australia?

— Da, făcând două sute de mile în douăzeci și patru de ore.

— Aceasta-i o cursă extraordinară?

— Deloc. Cliperele cu vele obțin adesea viteze superioare.

— Ei bine, reluă Paganel, în loc de a citi „7 iunie”, pe document, presupuneți că marea a ros o cifră a acestei date, și citiți „17 iunie” sau „27 iunie”, și totul se explică.

— În adevăr, răspunse lady Helena, de la 31 mai la 21 iunie...

— Căpitanul Grant a putut să treacă Pacificul și să se găsească în Oceanul Indian!

Un viu sentiment de mulțumire întâmpină concluzia lui Paganel.

— Încă un punct luminat, zise Glenarvan, și aceasta grație prietenului nostru. Nu ne rămâne, deci, decât să așteptăm Australia și să căutăm urmele *Britanniei* pe coasta ei occidentală.

— Sau pe coasta ei orientală, zise John Mangles.

— Într-adevăr, ai dreptate, John. Nimic nu arată în document că nenorocirea a avut loc mai degrabă pe țărmurile de vest decât pe cele de est. Căutările voastre vor trebui, deci, să se îndrepte spre aceste două puncte în care Australia e tăiată de paralela 37°.

— Astfel, *milord*, zise fata, mai încape vreo îndoială în această privință?

— O! Nu, miss, se grăbi să răspundă John Mangles, care voi să împrăstie teama lui Mary Grant. Înălțimea sa va binevoi să observe că dacă totuși căpitanul Grant ar fi ajuns pe țărmurile răsăritene ale Australiei, ar fi găsit aproape îndată ajutor. Toată această coastă e engleză, ca să zicem așa, și e populată de coloniști. Echipajul *Britanniei* nu avea de făcut decât zece mile pentru a întâlni compatrioții.

— Bine, căpitane John, replică Paganel. Mă unesc cu părerea dumatilă. Pe coasta orientală, la golful Twofold, la orașul Eden, Harry Grant nu numai că ar fi primit azil într-o colonie engleză, dar mijloacele de transport nu i-ar fi lipsit, pentru a se întoarce în Europa.

— Astfel, zise lady Helena, naufragații nu au putut găsi aceleași resurse pe această parte a Australiei către care ne duce *Duncan-ul*.

— Nu, doamnă, răspunse Paganel, coasta e pustie. Nici un drum de comunicație nu o leagă cu Melbourne sau Adelaide. Dacă *Britannia* s-a pierdut pe șirul de stânci care o mărginesc, orice ajutor i-a lipsit, ca și cum s-ar fi sfârșit pe plajele neospitaliere ale Africii.

— Dar, atunci, întrebă Mary Grant, ce a devenit tatăl meu, de doi ani?

— Draga mea Mary, răspunse Paganel, ești sigură, nu-i așa, că negreșit căpitanul Grant a ajuns pe pământul australian după naufragiul său?

— Da, domnule Paganel, răspunse tânăra fată.

— Ei bine, odată pe continent, ce a devenit căpitanul Grant? Aici, ipotezele nu-s numeroase. Ele se reduc la trei. Sau Harry Grant și tovarășii săi au ajuns la coloniile engleze, sau au căzut în mâna indigenilor, sau, în sfârșit, s-au pierdut în imensele pustietăți ale Australiei.

Paganel tăcu și căută în ochii auditoriului său o aprobare.

— Continuă, Paganel, zise lord Glenarvan.

— Continui, răspunse Paganel; și de la început resping prima ipoteză. Harry Grant n-a putut ajunge la coloniile engleze, căci scăparea lui era asigurată și de mult timp ar fi fost lângă copiii săi în orașul Dundee.

— Sărmanul tată, murmură Mary Grant, de doi ani despărțit de noi!

— Lasă-l pe domnul Paganel să vorbească, surioară, zise Robert; el va termina prin a ne spune...

— Vai! Nu, băiatul meu! Tot ce pot afirma, e că tatăl vostru e prizonierul australianilor, sau...

— Dar acești indigeni, întrebă cu vioiciune lady Glenarvan, sunt?...

— Liniștiți-vă, doamnă, răspunse savantul care înțelesese gândul lady-ei Helena; acești indigeni sunt sălbatici, abrutizați, în ultimul grad al inteligenței omenești, dar cu obiceiuri blânde, iar nu cruzi ca vecinii lor din Noua Zeelandă. Dacă au făcut prizonieri pe naufragații *Britanniei*, ei n-au amenințat niciodată viața lor, puteți să mă credeți. Toți călătorii sunt

unanimi asupra punctului că australianii au groază de a vărsa sânge și de multe ori au găsit în dânșii aliați credincioși pentru respingerea bandelor de prădalnici, dealtfel destul de cruzi.

— Auzi ce zice domnul Paganel, reluă lady Helena adresându-se lui Mary Grant. Dacă tatăl dumatilă e în mâinile indigenilor, îl vom găsi...

— Și dacă s-a pierdut în această țară imensă? răspunse fata, ale cărei priviri întrebau pe Paganel.

— Ei bine, strigă geograful cu un ton încrezător, tot îl vom găsi! Nu-i așa, prieteni?

— Fără îndoială, răspunse Glenarvan care voi să dea convorbirii o culoare mai puțin tristă. Nu admit să se piardă...

— Nici eu, replică Paganel.

— Australia e mare? întrebă Robert.

— Australia, băiatul meu, are cam 775 de milioane de hectare, adică patru cincimi din Europa.

— Numai atâta? zise maiorul.

— Da, Mac Nabbs, cu o aproximație de un yard. Crezi că o asemenea întindere are dreptul să ia calificativul de „continent” pe care i-l dă documentul?

— Desigur, Paganel.

— Voi adăuga, reluă savantul, că sunt puțini călători care s-au pierdut în această mare întindere. Cred chiar că Leichardt e singurul a cărui soartă e ignorată, și încă am fost informat la Societatea de Geografie, câțva timp înaintea plecării mele, că Mac Intyre credea că-i regăsise urmele.

— Australia n-a fost străbătută în toate părțile ei? întrebă lady Glenarvan.

— Nu, doamnă, răspunse Paganel, mai lipsește mult. Acest continent nu-i mai bine cunoscut decât interiorul Africii și, totuși, nu-i lipsă de călători întreprinzători. De la 1806 până la 1862 peste cincizeci de exploratori, în interior și pe coaste, au lucrat la recunoașterea Australiei.

— Oh! cincizeci, zise maiorul cu un aer de îndoială.

— Da, Mac Nabbs! Înțeleg să vorbesc de marinarii care au delimitat țărmurile australiene în mijlocul primejdiilor unei navigații necunoscute și de călătorii care s-au aventurat în acest continent întins.

— Totuși, cincizeci e mult zis, replică maiorul.

— Și am să merg mai departe, Mac Nabbs, reluă geograful întărâtat neconținut de contrazicerile acestuia.

— Mergi mai departe, Paganel.

— Dacă mă desfizi, îți voi cita aceste cincizeci de numere fără a șovăi.

— Oh! Oh! zise liniștit maiorul. Uite, savanții au o încredere oarbă în ei!

— Maiorule, zise Paganel, pariezi pe carabina dumitale Purdey Moore & Dickson contra telescopului meu de secretar?

— De ce nu, dacă asta îți face plăcere.

— Bun! Iată o carabină cu care n-ai să împuști niciodată căprioare sau vulpi, doar dacă n-am să ți-o împrumut, ceea ce voi face totdeauna cu plăcere.

— Paganel, răspunse maiorul cu seriozitate, când vei avea nevoie de telescopul meu, el e totdeauna la dispoziția dumitale.

— Să începem, deci, replică Paganel. Doamnelor și domnilor, dumneavoastră alcătuiți galeria care ne judecă. Tu, Robert, vei număra punctele.

Lordul și Lady Glenarvan, Mary și Robert, maiorul și John Mangles, pe care discuția îi însuflețea, se pregătiră să asculte pe geograf. Era vorba, dealtfel, de Australia, către care îi ducea *Duncan-ul* și povestirea nu putea veni mai la timp. Paganel a fost, deci, invitat să înceapă fără întârziere.

— Mnemosyne! strigă el, zeița memoriei, mama castelor muze, inspiră-l pe adoratul tău credincios. Acum 258 de ani, prieteni, Australia era încă necunoscută. Se bănuia existența unui mare continent austral; două hărți păstrate în biblioteca muzeului dumneavoastră Britanic, dragul meu Glenarvan, din 1550, menționează un ținut în sudul Asiei numit Marea Javă a portughezilor. Dar aceste hărți nu sunt destul de autentice. Ajung deci la secolul XVII, în 1606. În acel an, un navigator spaniol, Quiros, a descoperit un pământ pe care l-a numit Australia Sfântului Duh. Câțiva autori au pretins că era vorba de grupul Noile Hebride și nu de Australia. Nu voi discuta această problemă. Numără-l pe Quiros, Robert, și să trecem la altul.

— Unul, zise Robert.

— În același an, Luiz Vaz de Torres, care comanda ca secund flota lui Quiros, a urmărit mai la sud recunoașterea noilor pământuri. Dar olandezului Theodoric Hertoge îi revine onoarea marii descoperiri. El trase la țărmul apusean al Australiei la 25° latitudine și îi dădu numele de „Eendracht”, pe care-l purta corabia sa. După el, navigatorii se înmulțiră. În 1618 Zeachen recunoaște pe coasta septentrională ținuturile Arnheim și Diemen. În 1619, Jean Edels merge mai departe și botează cu

propriul său nume o porțiune a coastei apusene. În 1622, Leuwin coboară până la capul devenit omonimul său. În 1627, de Nuits și de Witt, unul la apus celălalt la sud, completează descoperirile predecesorilor lor și sunt urmați de Carpenter, care pătrunde cu vasele sale în această scobitură întinsă numită încă Golful Carpentariei. În sfârșit, la 1642, celebrul marinăr Tasman înconjoară insula Van Diemen, pe care o crede legată de continent și îi dă numele guvernatorului general din Batavia, nume pe care posteritatea, mai dreaptă, l-a schimbat pentru acela de Tasmania. Atunci continentul australian era înconjurat; se știa că Oceanul Indian și Pacificul îl înconjurau cu apele lor și, în 1665, numele de Noua Olandă pe care nu avea să-l păstreze, era impus acestei mari insule australe, tocmai în epoca în care rolul învingătorilor olandezi trebuia să se sfârșească. La ce număr suntem?

— La zece, răspunse Robert.

— Bine, reluă Paganel, fac o închinăciune și trec la englezi. În 1686 un șef de pirăți, unul din cei mai celebri pirăți ai mărilor sudice, Williams Dampier, după numeroase aventuri amestecate cu plăceri și nenorociri, ajunsese pe corabia *Cygnets*, la țărmul nord-vestic al Noii Olande, 16°50' latitudine; el comunică apoi cu băștinașii și făcu din obiceiurile, sărăcia și inteligența lor o descriere foarte completă. Reveni la 1699 în același golf în care Hertoge debarcase, nu ca pirat, ci ca comandant al lui *Roebuck*, un bastiment al marinei regale. Până aici, totuși, descoperirea Noii Olande nu avusese alt interes decât acela al unui fapt geografic. Nu se gândeau deloc să-l colonizeze și timp de trei sferturi de secol, de la 1699 până la 1770, nici un navigator nu a venit să debarce acolo. Dar atunci apărură cel mai ilustru dintre marinarii întregii lumi, comandorul Cook și noul continent nu întârzie de a se deschide emigrațiilor europene. În timpul celebrelor lui trei călătorii, James Cook acostă la pământul Noii Olande, pentru prima oară la 31 martie 1770. După ce observase într-un mod fericit, la Otahiti, trecerea lui Venus peste soare, Cook își îndreptă mica navă *Endeavour* în apusul Oceanului Pacific. Recunoscând Noua Zeelandă, ajunsese într-un golf al coastei apusene a Australiei și îl găsi așa de bogat în plante noi, încât îi dădu numele de Golful Botanic.

Acesta e Botany Bay actual. Relațiile lui cu băștinașii pe jumătate abrutizați au fost puțin interesante. Porni spre nord și la 16 latitudine, lângă Capul Tribulation, *Endeavour* se izbi de o insulă de corali, la opt leghe de coastă. Primejdia de a se cufunda era iminentă. Provizii și tunuri fură aruncate în mare, dar noaptea următoare marea ridică corabia ușurată și dacă nu s-a cufundat, a fost din cauză că o bucată de coral, prinsă în deschizătură, a oprit intrarea apei. Cook a putut duce bastimentul într-un golful mic de mare în care se arunca un râu care a fost numit *Endeavour*. Acolo, timp de trei luni cât durară reparațiile, englezii încercară să stabilească și comunicații folositoare cu indigenii; dar nu prea reușiră și întinseră pânzele. *Endeavour* își continuă drumul către nord. Cook voia să știe dacă există o strâmtoare între Noua Guinee și Noua Olandă; după noi pericole, după ce-și primejdise de douăzeci de ori corabia, zări marea care se deschidea larg spre sud-vest. Strâmtoarea exista. Ea a fost trecută. Cook coborî într-o mică insulă și punând stăpânire în numele Angliei pe lunga întindere de coaste pe care le recunoscuse, le dădu numele foarte britanic de Noua Galie de Sud. Trei ani mai târziu, îndrăznețul marinăr comanda *Adventure* și *Resolution*; căpitanul Fourneaux s-a dus pe *Adventure* să recunoască coastele lui Van Diemen și se întoarse presupunând că făceau parte din Noua Olandă. Numai în 1777, în timpul celei de a treia călătorii, Cook ancoră cu vasele sale *Resolution* și *Discovery* în golful Aventurii pe pământul lui Van Diemen, și de acolo plecă la insulele Sandwich pentru ca după câteva luni să moară.

— A fost un mare om, zise Glenarvan.

— Cel mai ilustru marinăr care a existat vreodată. Banks, tovarășul său, a fost acela care a sugerat guvernului englez ideea de a întemeia o colonie penitenciară la Botany Bay. După el s-au aventurat navigatorii tuturor națiunilor. Din ultima scrisoare primită de la La Pérouse, scrisă din Botany Bay și datată 7 februarie 1787, nenorocitul marinăr anunță intenția sa de a vizita golful Carpentaria și toată coasta Noii Olande până la Van Diemen. El plecă și nu se mai întoarse. În 1788, căpitanul Phillips stabilit la Port Jackson prima colonie engleză, în anul 1791, Vancouver reînsuflește un înconjur considerabil al coastelor meridionale ale noului continent. În 1792 Entrecasteaux, trimis în căutarea lui La Pérouse, face înconjurul Noii Olande, la vest și sud, descoperind pe drumul său insule necunoscute. În 1797, Flinders și Bass, doi tineri, continuă cu mult curaj recunoașterea coastelor sudice, într-o barcă lungă de opt picioare, iar în 1797, Bass trece între Van Diemen și Noua Olandă, prin strâmtoarea care îi poartă numele. În același an, Vlaming, descoperitorul insulelor Amsterdam, recunoștea țărmurile orientale ale râului Swan, unde se zbenguiau

lebede negre de cea mai frumoasă specie. Cât despre Flinders, el reluă în 1801 curioasele sale explorări, și la 138°58' longitudine și 35°45' latitudine se întâlni în Encounter

Bay cu *Géographe* și cu *Naturaliste*, două corăbii franceze comandate de căpitani Baudin și Hamelin.

— Ah! Căpitanul Baudin! zise maiorul.

— Da! Pentru ce această explicație? întrebă Paganel.

— Oh, nimic; continuă, dragul meu Paganel.

— Continui, deci, adăugând la numele acestor navigatori pe acela al căpitanului King care, de la 1817 la 1822, a completat recunoașterile coastelor dintre tropice ale Noii Olande.

— Asta face douăzeci și patru de nume, zise Robert.

— Bun, răspuse Paganel, am de acum o jumătate din carabina maiorului. Și acum, că am isprăvit cu marinarii, să trecem la călători.

— Foarte bine, domnule Paganel, zise lady Helena. Trebuie mărturisit că ai o memorie uimitoare.

— Ceea ce-i foarte curios, adăugă Glenarvan, la un om așa de...

— Așa de distrat, se grăbi să spună Paganel. Oh! Nu am decât memoria datelor și faptelor. Asta-i totul.

— Douăzeci și patru, repetă Robert.

— Ei bine, douăzeci și cinci cu locotenentul Daws. Era în 1789, un an după stabilirea coloniei la Port Jackson. Se făcuse înconjurul noului continent, dar ceea ce închidea înăuntru nimeni n-ar fi putut-o spune. Un șir lung de munți paraleli cu țărmul oriental părea să interzică orice pătrundere în interior. Locotenentul Daws, după nouă zile de mers, a trebuit să se întoarcă la Port Jackson. În timpul aceluiași an, căpitanul încercă să treacă acest lanț înalt și nu reuși. Aceste două insuccese au determinat pe călători să renunțe timp de trei ani la reluarea acestui drum greu. În 1792, colonelul Paterson, un îndrăzneț explorator african, nu izbuti nici el. Anul următor, un simplu caporal din marina engleză, curajosul Hawkins, a depășit cu douăzeci de mile linia pe care înaintașii săi nu putuseră s-o treacă. Timp de optsprezece ani, nu am să vă citez decât două nume, acelea ale celebrului marinier Bass și al lui Bareiller, un inginer al coloniei, care n-au fost mai fericiți decât predecesorii lor și ajung în anul 1813, să descopere o trecătoare la est de Sidney. Guvernatorul Macquarie a avut curajul să exploreze această trecătoare în anul 1815 și orașul Bathurst a fost întemeiat dincolo de munții albaștri. Din acel moment, Throsby în 1819, Oxley care traversă trei sute de mile din țară, Howel și Hune, al căror punct de plecare a fost tocmai Twofold Bay unde trece paralela 37° și căpitanul Sturt, care în 1829 și în 1830 a recunoscut cursul lui Darling și al lui Murray, au îmbogățit geografia cu lucruri noi și au ajutat la creșterea coloniilor.

— Treizeci și șase, zise Robert.

Foarte bine! Stau perfect, răspuse Paganel. Citez pe Eyre, Leichardt, care au parcurs o parte a țării în 1840 și 1841; Stuart în 1845; frații Gregory și Helpmann în 1846 în Australia occidentală; Kennedy, în 1847, pe fluviul Victoria, și în 1848 în Australia de Nord; Gregory în 1852; Austin, în 1854; Frații Gregory de la 1855 la 1858, în nord-vestul continentului; Babbage, de la lacul Torrens la lacul Eyre și ajung, în sfârșit, la un călător celebru în povestirile australiene, la Stuart care a trasat trei căi îndrăznețe de-a curmezișul continentului. Prima lui expediție în interior e de la 1860. Mai târziu, dacă voiți, vă voi povesti cum a fost traversată Australia de patru ori de la sud la nord. Astăzi mă mărginesc să termin această lungă nomenclatură, și de la 1860 la 1862, voi adăuga la numele atâtor îndrăzneți pionieri ai științei, acelea ale fraților Dempster, Clarkson și Harper, acelea ale lui

Burke și Wills, acelea ale lui Neilson, Walker,

Landsborough, Mackinlay, Howit...

— Cincizeci și șase! strigă Robert.

— Bun! Maiorule, reluă Paganel, am să-ți dau peste măsura cuvenită, căci nu ți l-am citat nici pe Duperrey, nici pe Bougainville, nici pe Fitz-Roy, nici pe Wickam, nici pe Stokes...

— Destul, zise maiorul copleșit.

— Nici pe Pérou, nici pe Quoi, reluă Paganel repezit ca un expres, nici pe Bennett, nici pe Cunningham, nici pe Nutchell, nici pe Tiers.

— Ai milă!

— Nici pe Dickson, nici pe Strelesky, nici pe Reid, nici pe Wilkes, nici pe Mitchell...

— Oprește, Paganel, zise Glenarvan care râdea cu toată inima, nu-l copleși pe nenorocitul de Mac Nabbs. Fii generos! Se mărturisește învins.

— Și carabina sa? întrebă geograful cu un aer triumfător.

— E a dumitale, Paganel, răspunse maiorul, și o regret mult. Dar ai o memorie în stare să câștige un parc de artilerie.

— Desigur că nu-i posibil, zise lady Helena, să-ți cunoști mai bine Australia. Nici cel mai mic nume, nici cel mai mic amănunt...

— Oh, cel mai mic amănunt! zise maiorul clătinând capul.

— Cum? Ce-i, Mac Nabbs! strigă Paganel.

— Zic că incidentele relative la descoperirea Australiei nu vă sunt poate toate cunoscute.

— De pildă? zise Paganel cu o supremă mișcare de mândrie.

— Și dacă îți citez unul pe care nu-l vei ști, îmi vei înapoia carabina?

— La moment.

— Afacere încheiată?

— Afacere încheiată!

— Bine. Știi, Paganel, de ce Australia nu aparține Franței?

— Dar, mi se pare...

— Sau, cel puțin, ce motiv îi dau englezii?

— Nu, maiorule, răspunse Paganel cu un aer jignit. Pur și simplu deoarece în anul 1802 căpitanul Baudin, care, totuși, nu era fricos, a avut atâta frică față de orăcăitul broaștelor australiene, încât a ridicat cât mai repede ancora și a fugit pentru a nu se mai întoarce niciodată.

— Ce? strigă savantul. Se spune asta în Anglia? Dar asta-i o glumă de prost gust!

— Foarte proastă, mărturisesc, răspunse maiorul, dar ea e istorică în Regatele Unite.

— Asta-i o defăimare! strigă patriotul geograf. Și se repetă cu seriozitate?

— Sunt nevoit s-o recunosc, dragul meu Paganel, răspunse Glenarvan, în mijloc unui râs general. Cum? Nu știi acest lucru?

— Deloc. Dar protestez! Dealtfel, englezii ne numesc „mâncători de broaște!” Totuși, în general, n-ai frică de ceea ce mănânci.

— Totuși, se spune asta, Paganel, răspunse maiorul zâmbind eu modestie.

Și iată cum faimoasa carabină de Purdey Moore & Dickson rămase tot în proprietatea maiorului Mac Nabbs.

Capitolul V. Învolverările Oceanului Indian

La două zile după această convorbire, John Mangles, determinând la amiază longitudinea și latitudinea, anunță că *Duncan-ul* se găsea la 113°31' longitudine. Pasagerii consultară harta bordului și văzură, nu fără mare mulțumire, că abia cinci grade îi mai despărteau de Capul Bernouilli. Între acest cap și cel al lui Entrecasteaux, coasta australiană descrie un arc pe care îl subîntinde paralela treizeci și șapte. Dacă *Duncan-ul* s-ar fi urcat atunci către Ecuator, ar fi ajuns îndată la Capul Chatham care îi rămânea la 120 de mile spre nord. El naviga atunci în această parte a Oceanului Indian adăpostită de continentul australian. Putea să spera, cum că în patru zile, Capul Bernouilli se va vedea în zare.

Vântul din apus favorizase până atunci mersul iahtului; dar de câțva timp arăta o tendință de a slăbi; puțin câte puțin, el se liniști, iar la 13 decembrie încetă cu totul și velele inerte spânzură de catarge. *Duncan-ul*, fără puternica elice, ar fi fost încătușat de nemișcarea oceanului.

Această stare a atmosferei putea să se prelungească la infinit. Seara, Glenarvan vorbea cu John Mangles despre aceasta. Tânărul căpitan, care își vedea magaziile golindu-se, părea foarte contrariat de această oprire a vântului. El întinse toate velele corăbiei pentru a profita de cele mai mici adieri; dar, după expresia marinarilor, nu era aer nici ca să umpli

o pălărie.

— În orice caz, zise Glenarvan, nu prea trebuie să te plângi, e mai bine să îți lipsească vântul, decât să îți fie potrivnic.

— Înălțimea voastră are dreptate, răspunse John Mangles; dar tocmai aceste liniști subite aduc schimbări de timp. Mă tem de ele; navigăm pe marginea musonilor care, din octombrie până în aprilie, suflă dinspre nord-vest și de îndată ce ne vor prinde, mersul ne va fi foarte întârziat.

— Ce vrei, John? Dacă se ivește această piedică, va trebui să ne resemnăm. La urma urmei nu va fi decât o întârziere.

— Fără îndoială, dacă nu se va amesteca furtuna.

— Te temi de vremea rea? zise Glenarvan, examinând cerul, care, totuși, nu avea nici un nor.

— Da, răspunse căpitanul, o spun înălțimii voastre, dar n-aș vrea să sperii pe lady Glenarvan, nici pe miss Grant.

— Procedezi înțelept. Dar ce e?

— Amenințări sigure de vreme furtunoasă. Nu vă încredințați cerului, *milord*. Nimic nu-i mai înșelător. De două zile, barometrul coboară îngrijorător; acum e la 27 de degete. E o înștiințare pe care nu o pot neglija. Or, mă tem mai ales de furiile mării australe, căci m-am luptat cu valurile în asemenea condiții. Vaporii care se condensează pe imenșii ghețari de la Polul Sud produc un curent de o violență extremă. De aici o luptă a vânturilor polare și ecuatoriale din care se nasc ciclonii, tornadele și multiplele forme ale furtunilor, contra cărora o corabie nu luptă fără pagubă.

— John, răspunse Glenarvan, *Duncan-ul* e o navă puternică, iar căpitanul său e un marinar îndemânat. Dacă vine furtuna, vom ști să ne apărăm.

John Mangles, exprimându-și temerile, își asculta instinctul său de marinar. Acesta este un îndemânat „weather-wise”, expresie engleză care se aplică observatorilor timpului. Coborârea continuă a barometrului îl făcu să-și ia toate măsurile de prudență pe bord. Se aștepta la o furtună violentă pe care starea cerului n-o arăta încă, dar despre care infailibilul său instrument nu-l putea înșela; curenții de aer atmosferici fug din locurile unde coloana de mercur e înaltă, către cele în care ea se coboară; cu cât aceste locuri sunt mai apropiate, cu atât echilibrul se restabilește în straturile atmosferice mai greu și cu atât iuțea vânturilor e mai mare.

John rămase pe punte toată noaptea. Către ora unsprezece, cerul se întunecă spre sud. Din ordinul lui John, echipajul strânse velele mici și nu mai rămaseră decât velele mari și focurile. La miezul nopții vântul deveni mai puternic. El era foarte rece, adică moleculele de aer erau gonite cu o viteză de doisprezece metri pe secundă. Pârâitul catargelor, executarea manevrelor zgomotoase, zgomotul sec al velor, geamătul pereților din interior, dădură de știre pasagerilor de ceea ce ignorau încă. Paganel, Glenarvan, maiorul și Robert veniră pe punte, unii fiind curioși, alții gata să ajute. Pe acest cer pe care-l lăsaseră senin și constelat, se rostogoleau nori deși, despărțiți prin fâșii pătate, ca o piele de leopard.

— Uraganul? întrebă simplu Glenarvan pe John Mangles.

— Încă nu, dar va veni, răspunse căpitanul.

În acest moment el dădu ordinul de a se strânge gabierul. Mateloții se repeziră și cu greutate micșorară suprafața velei. John Mangles ținea să păstreze cât mai multă pânză cu puțință, pentru ca să sprijine iahtul și să-i atenueze clătănările.

Cu aceste precauții luate, el dădu lui Austin, șeful de echipaj, ordinele convenite pentru pararea asaltului uraganului, care nu putea întârzia să se dezlănțuie. Bărcile de pe bord au fost legate cu încă un rând de parâme. Frânghiile care susțineau catargele au fost înțepenite. Deschizăturile punții au fost închise. John, de la înălțimea dunetei, căuta să smulgă tainele cerului furtunos. În acest moment, barometrul căzuse la 26 de degete, coborâre care se produce rar în coloana barometrică.

Storm-glass-ul arăta furtună. Era ora unu dimineața. Lady Helena și miss Grant, violent zguduite în cabina lor, veniră pe punte. Vântul avea atunci o iuțea de douăzeci și opt de metri pe secundă. El şuiera în salturi întinse, cu multă violență. Aceste coarde de metal, asemănătoare celor ale unui instrument, răsunau ca și cum vreun arcuș gigantic le-ar fi provocat repezile oscilații; macaralele se ciocneau; velele pocneau ca niște tunuri; valuri deja monstruoase alergau la asaltul iahtului care juca deja ca o coajă de nucă pe creasta lor înspumată.

Când căpitanul John zări pe pasagere, se duse repede la ele și le rugă să intre în dunetă; valuri mari se înălțau de-acum și puntea putea fi măturată din clipă în clipă. Zgomotele erau așa de puternice, încât lady Helena abia auzea pe tânărul căpitan.

— Nu-i nici o primejdie? putu ea, totuși, să-i spună în timpul unei ușoare potoliri.

— Nici una, doamnă, răspunse John Mangles, dar nu puteți rămâne pe punte, nici dumneavoastră nici miss Mary.

Lady Helena și miss Grant nu rezistară unui ordin care semăna cu o rugămintă și intrară sub dunetă, în momentul în care, un val spărgându-se deasupra pupei, făcu să zăngăne, în pervazurile lor, geamurile. În acest moment, violența vântului se dublă; catargele se îndoiră sub apăsarea velelor și iahtul a părut că se ridică pe valuri.

— Strânge vela mare! strigă John Mangles; dă jos gabierul!

Mateloții se repeziră la posturile lor de manevră; funiile pânzelor au fost trase în jos și *Duncan-ul*, al cărui coș arunca torente de fum negru, lovi neegal marea cu aripile câteodată ieșite din apă, ale elicei sale.

Glenarvan, maiorul, Paganel și Robert contemplau cu o admirație împreună cu groaza, această luptă a *Duncan-ului* contra valurilor; ei se țineau puternic de grilajul punții, fără a putea schimba un singur cuvânt; priveau cârdurile de pescăruși, păsări funebre ale furtunilor, care, se jucau în vântul dezlănțuit.

În acest moment, se auzi deasupra zgomotelor uraganului o șuierătură asurzitoare. Aburii ieșiră cu violență, nu din coșul de scăpare, ci din supapele căldării; fluierul de alarmă răsună cu o forță neobișnuită; iahtul se învârti cu o iuțeală îngrozitoare și Wilson care ținea cârma, a fost răsturnat de o rotire neașteptată a cârmei. *Duncan-ul*, venit de-a curmezișul valurilor, nu se mai supunea cârmei.

— Ce este? strigă John Mangles, grăbindu-se pe puntea îngustă.

— Corabia s-a aplecat! răspunse Tom Austin.

— S-a rupt cârma?

— La mașini, la mașini! strigă vocea inginerului. John se precipită spre mașini și lunecă pe scară.

Un nor de aburi umplea camera; pistoanele erau nemișcate în cilindri: bielele nu imprimau nici o mișcare arborelui. În acest moment, mecanicul, văzând eforturile lor inutile și temându-se de căldările sale, închisese deschiderea și lăsase aburii să iasă prin coșul de evacuare.

— Ce-i? întrebă căpitanul.

— Elicea e strâmbată sau încurcată, răspunse mecanicul; nu mai funcționează.

— Nu e cu puțință să fie pusă în mișcare?

— Peste puțință.

Nu era momentul rezolvării acestui accident, era un fapt indiscutabil; elicea nu putea să meargă și aburii nemailucrând, scăpaseră prin supape. John trebuia, deci, să revină la velele sale și să caute un ajutor în vântul care i se făcuse cel mai primejdios dușman.

Urcă din nou și expuse în două cuvinte lordului Glenarvan situația, apoi îl grăbi să intre în dunetă cu ceilalți pasageri. Glenarvan voi să rămână pe punte.

— Nu, înălțimea voastră, răspunse John Mangles cu o voce hotărâtă, trebuie să fiu singur aici cu echipajul meu. Intrați. Corabia poate să se afunde și valurile vă vor mătura fără cruțare.

— Dar putem fi folositori...

— Intrați, intrați, *milord*, trebuie! Sunt împrejurări în care eu sunt stăpân la bord! Retrageți-vă!

Pentru ca John Mangles să se exprime cu o asemenea autoritate, situația trebuia să fie enorm de gravă. Glenarvan înțelese că trebuia să dea exemplul ascultării. Părăsi, deci, puntea urmat de tovarășii săi și veni lângă cele două pasagere care așteptau cu neliniște deznodământul luptei:

— Bravul meu John e un om energic, zise Glenarvan.

— Da, răspunse Paganel, mi-a adus aminte de acel șef de echipaj al marelui dumneavoastră Shakespeare, când strigă în această dramă a furtunii, regelui pe care-l ducea pe bordul său:

Afară de aici! Tăcere! La cabinele voastre! Dacă nu puteți impune liniștea acestor elemente, tăceți! Plecați din drumul meu, vă zic!

Totuși, John Mangles nu pierduse nici o secundă pentru a scoate corabia din periculoasa situație. El se hotărî să păstreze vela cea mare pentru a se îndepărta cât mai puțin cu puțință, din drumul său. Era, deci, vorba de a se păstra velele și de a le așeza oblic, astfel încât să reziste

împotriva vântului. Așezară gabierul, un foc triunghiular pe otgonul marelui catarg și cârma fu pusă sub vânt.

Iahtul, dotat cu mari calități nautice, evolua ca un cal iute care simte pintenul. Dar vor rezista velele? Erau făcute din cea mai bună pânză din Dundee; dar ce țesătură poate să reziste unor asemenea încercări?

Disponerea velei mari avea avantajul de a oferi valurilor părțile cele mai solide ale iahtului și de a-l menține în prima lui direcție. Totuși, ea nu era fără pericol, căci corabia putea să intre în golurile imense lăsate între valuri și să nu se mai ridice. Dar John Mangles nu avea de ales și se hotărî să păstreze vela mare, atât timp cât catargele și pânzele nu vor cădea. Echipajul său stătea sub ochii săi, gata să se arunce acolo unde ar fi fost necesar. John, prins în funii, supraveghea marea învolburată.

Restul nopții trecu în această situație. Sperau că furtuna va cădea în zorii zilei. Speranță zadarnică. Către ora opt dimineața, ea crescuse însă, și vântul, cu o viteză de treizeci și șase de metri pe secundă, deveni uragan.

John nu zise nimic, dar tremură pentru corabia sa și pentru cei pe care-i ducea. *Duncan-ul* se învârtea în mod îngrozitor; proptelele îi pâraiau și câteodată capetele de sus ale trincei sale biciuiau coama valurilor. Fu un moment în care echipajul crezu că iahtul nu se va mai ridica. Mateloții, cu toporul în mână, se repezeau de acum să taie otgoanele susținătoare ale marelui catarg, când velele, smulse din frânghiile lor, zburară ca niște albatroși uriași.

Duncan-ul se ridică; dar, fără sprijin pe valuri, fără direcție, el fu clătinat îngrozitor, până acolo încât catargele amenințau a se rupe până în rădăcinile lor. Vasul nu putea să suporte mult timp asemenea clătinături și peste puțin, cu câptușelile-i desfăcute, cu încheieturile crăpate, trebuia să fie invadat de valuri. John Mangles nu mai avea decât un mijloc de scăpare: să așeze vela de furtună și să fugă dinaintea furtunii. Reuși după mai multe ore de lucru, după vreo douăzeci de încercări eșuate. La ora trei seara, vela putea fi ridicată pe otgonul marelui catarg și supusă acțiunii vântului.

Atunci, sub această bucățică de pânză, *Duncan-ul* se lăsă dus și începu să fugă, cu vântul în spate, cu o iuțeală amețitoare. Mergea astfel spre nord-est, unde îl împingea furtuna. Trebuia să-i păstreze cea mai mare viteză posibilă, căci altă variantă nu era. Uneori, întrecând valurile duse de el, le spinteca rapid cu prora subțire, se afunda ca un cetaceu enorm și lăsa să i se măture puntea de dinainte. Alteori, viteza fiind egală cu aceea a valurilor, cârma lui pierdea orice acțiune și făcea enorme abateri care amenințau să-l arunce de-a curmezișul. În sfârșit, se întâmplă că și valurile mergeau mai repede decât el sub suflul uraganului; săreau deasupra bordului și toată puntea era măturată cu o violență de nespus.

În această situație alarmantă au trecut ziua de 15 decembrie și noaptea care i-a urmat. Între speranță și disperare, John Mangles nu-și părăsi o clipă postul; nu mâncă nimic; era torturat de temeri pe când impasibila lui față nu voia să le trădeze; privirea lui căuta cu îndărătnicie să străpungă întunecimile îngrămădite la nord.

Într-adevăr, se putea teme de orice. *Duncan-ul*, aruncat în afara drumului său, alerga spre coasta australiană cu o iuțeală pe care nimic n-o putea opri. John Mangles simțea, astfel, din instinct, că îl târa un curent de trăsnet. La fiecare clipă, se temea de izbirea unei stânci, de care iahtul s-ar fi sfărâmat în mii de bucăți. Socotea că țărmul nu putea fi la mai puțin de douăsprezece mile, sub vânt. Dar, pământul e naufragiul, e pierderea unui bastiment. De o sută de ori mai bine prețuiește oceanul imens. Dar când furtuna aruncă corabia pe uscat, aceasta e pierdută.

John Mangles se duse la lordul Glenarvan; îl întrețină în secret, îi zugrăvi situația fără a-i diminua gravitatea; o înfățișă cu un sânge rece de marinar, gata la orice și sfârși zicând că va fi, poate, obligat să arunce *Duncan-ul* pe coastă.

— Pentru a-i scăpa pe cei pe care-i duce, dacă aceasta e cu putință, *milord*.

— Fie, John, răspunse Glenarvan.

— Și lady Helena? Și miss Grant?

— Nu le voi spune decât în ultimul moment, când orice speranță de a rămâne pe mare va fi pierdută. Mă vei înștiința.

— Vă voi înștiința, *milord*.

Glenarvan se întoarse lângă pasagerele care, fără a cunoaște toată primejdia, o simțeau însă amenințătoare. Ele arătau un mare curaj, cel puțin egal cu cel al tovarășilor lor. Paganel se deda teoriilor celor mai inoportune asupra direcției curenților atmosferici; el îi făcea lui Robert, care îl asculta, interesante comparații între tornade, cicloni și furtunile rectilinii. Cât despre maior, aștepta sfârșitul cu fatalismul unui musulman.

Către ora unsprezece, uraganul păru că slăbește puțin; umedele întunecimi se împrăștiară și într-o ușoară înseninare John putu vedea o fâșie de teren la șase mile sub vânt. Alerga într-acolo. Valuri monstruoase se spărgeau până la cincizeci de picioare și mai mult. John înțelese că acestea găseau acolo un punct de sprijin solid, pentru a sări înapoi de la o asemenea înălțime.

— Sunt bancuri de nisip, zise el lui Austin.

— Aceasta e și părerea mea, răspunse secundul.

— Suntem în mâna lui Dumnezeu, reluă John. Dacă nu oferă *Duncan-ului* o trecătoare practicabilă și dacă nu-l conduce singur, suntem pierduți.

— Marea e înaltă în acest moment, căpitane; poate vom putea trece aceste bancuri.

— Dar uite, Austin, furia valurilor. Ce corabie le-ar putea rezista? Să rugăm pe Dumnezeu să ne ajute, prietene!

În acest timp, *Duncan-ul*, sub vela de furtună, se îndrepta spre coastă cu o iuțeaală îngrozitoare. După puțin timp era doar la două mile de povârnișul bancului. Aburii ascundeau pământul în fiecare clipă. Cu toate acestea, John crezu că zărește dincolo de aceasta margine spumoasă, un bazin mai liniștit. Acolo, *Duncan-ul*, s-ar fi găsit într-o siguranță relativă. Dar cum să treacă?

John chemă pe pasageri pe punte; nu voia ca în clipa naufragiului să fie închiși în dună. Glenarvan și tovarășii săi priviră, marea îngrozitoare. Mary Grant păli.

— John, zise încet Glenarvan tânărului căpitan, voi încerca să-mi scap soția sau voi pieri cu ea. Ocupă-te de miss Grant.

— Da, înălțimea voastră, răspunse John Mangles ducând mâna lordului la ochii săi umezi.

Duncan-ul nu mai era decât la o foarte mică distanță de piciorul bancurilor. Marea, atunci înaltă, ar fi lăsat fără îndoială destulă apă sub iaht, pentru a trece de aceste zone primejdioase. Dar atunci, valurile enorme, ridicându-l și părăsindu-l rând pe rând, trebuiau să-l facă, negreșit, să atingă fundul. Era, deci, vreun mijloc de a diminua mișcările acestor valuri, de a ușura alunecarea moleculelor lor, altfel spus, de a liniști marea tumultoasă?

John Mangles avu o ultimă idee.

— Uleiul, strigă el; copiii mei, aruncați ulei! Aruncați ulei!

Aceste vorbe au fost înțelese repede de tot echipajul. Era vorba de a întrebuința un mijloc care reușește uneori; se poate potoli furia valurilor, acoperindu-le cu o pânză de ulei; această pânză plutește și înmoaie plescăitul apelor pe care le unge. Efectul e imediat, dar trece repede. Când o corabie a folosit această metodă în asemenea condiții de furtună, pericolul este iminent pentru oricare alt vas care s-ar hazarda în urma ei.

Butoaiele conținând provizia de ulei de focă au fost ridicate pe puntea din față, de echipajul căruia primejdia îi însutea puterile. Acolo, ele au fost desfundate cu lovituri de topor și suspendate deasupra grilajului tribordului și babordului.

— Ține bine! strigă John Mangles, pândind momentul prielnic.

În douăzeci de secunde, iahtul atinse intrarea trecătorii, închisă de un puhoi mugitor. Aceasta era clipa.

— Cu Dumnezeu înainte, strigă tânărul căpitan. Butoaiele au fost răsturnate și din ele scăpară

valuri de ulei. Într-o clipă, pânza grasă nivelă, pentru a zice astfel, frumoasa suprafață a mării. *Duncan-ul* zbură pe apele liniștite și se găsi îndată într-un bazin liniștit, dincolo de bancuri, pe când, oceanul, desfăcut din zăgazurile sale, clocotea înapoia lui cu o furie de nedescris.

Capitolul VI. Capul Bernouilli

Prima grijă a lui John Mangles a fost de a-și fixa corabia puternic cu două ancore. Aceasta pe o adâncime de treisprezece metri. Fundul era bun cu un pietriș tare. Deci, nici o temere de a fi târât sau de a se izbi de stânci. *Duncan-ul*, după atâtea ore periculoase, se găsea într-un mic golf adăpostit de o peninsulă circulară, contra vânturilor din larg.

Lordul Glenarvan strânse mâna tânărului căpitan, spunându-i:

— Mulțumesc, John.

Și John se simți recompensat cu aceste două cuvinte. Glenarvan păstră pentru el secretul neliniștilor sale și nici lady Helena, nici Mary Grant, nici Robert nu bănuiră gravitatea pericolelor din care abia scăpaseră.

Rămânea de lămurit un punct important. În ce loc al coastei fusese aruncat *Duncan-ul* de groaznica furtună? Unde va relua drumul pe paralela obișnuită? La ce distanță îi rămânea în sud-vest capul Bernouilli? Acestea au fost primele întrebări adresate lui John Mangles. Aceasta ridică îndată poziția, și își punctă observațiile pe harta bordului.

Într-un cuvânt, *Duncan-ul* nu se abătuse prea mult din drum. Abia cu două grade. El se găsea la 136° 12' longitudine și la 35°07' latitudine, la Capul Catastrofei, așezat la unul din punctele Australiei Meridionale și la trei sute de mile de capul Bernouilli.

Capul Catastrofei, nume funest, are în față Capul Borda, format dintr-un promontoriu al insulei Kangaroo. Între aceste două extremități se deschide strâmtoarea Investigator, care duce la două golfuri destul de adânci, unul la nord, Golful Spencer, celălalt la sud, Golful Saint Vincent. Pe coasta orientală a acestuia din urmă e săpat portul Adelaide, capitala provinciei numită Australia meridională. Acest oraș, întemeiat în 1836, numără patruzeci de mii de locuitori și oferă resurse destul de complete. Dar populația se ocupă în special cu cultivarea pământului roditor, cu exploatarea strugurilor, portocalelor și a tuturor bogățiilor sale agricole. Populația numără mai puțini ingineri decât agricultori, iar spiritul general e puțin înclinat către operațiunile comerciale și artele mecanice.

Își putea repara acolo *Duncan-ul* stricăciunile suferite? Aceasta era întrebarea. John Mangles voi să știe ce-i rămânea de făcut. Porunci scufundătorilor să descopere și a fost înștiințat că una din aripile elicei fusese strâmbată și că se izbea de grinda de dinapoi a iahtului. De aici, neputința mișcării de rotație. Stricăciunea era evident gravă, așa de gravă, că necesita unelte care nu s-ar fi găsit nici la Adelaide.

Glenarvan și căpitanul John, după planuri îndelungate, luă următoarea hotărâre: *Duncan-ul* va urma cu velele conturul țărmurilor australiene, căutând urmele *Victoriei*; se va opri la Capul Bernouilli, unde vor fi luate ultimele informații și își va continua drumul spre sud până la Melbourne, unde stricăciunile sale vor putea fi ușor reparate. Cu elicea dreasă, *Duncan-ul* se va duce pe coastele orientale pentru a termina seria căutărilor sale.

Propunerea a fost aprobată. John Mangles se hotărî să profite de primul vânt prielnic pentru a întinde velele. Nu așteptă mult. Către seară, uraganul se liniștise cu totul. Îi urmă un vânt bun care sufla din sud-vest. Făcură pregătirile pentru plecare. Vele noi au fost întinse. La patru dimineața, mateloții întoarseră macaralele. Îndată, ancora se desfăcu de fund și *Duncan-ul*, alerga în direcția vântului pe lângă țărmurile australiene.

După două ore, trecu de Capul Catastrofei și se găsi de-a curmezișul strâmtoării Investigator. Seara trecu de Capul Borda și insula Kangaroo. Aceasta e cea mai mare din insulele mici australiene și servește de refugiu deportaților fugari. Înfățișarea ei era încântătoare. Covoare imense de verdeață îmbrăcau stâncile stratificate ale țărmurilor sale. Se vedeau, ca în timpul descoperirii ei în 1802, nenumărate cârduri de canguri sărind prin păduri și câmpii. A doua zi, o parte din personalul *Duncan-ului* a fost trimis pe uscat cu însărcinarea de a vizita coasta. Se găseau atunci pe paralela treizeci și șase. Până la a treizeci și opta, Glenarvan nu voia să lase nici un punct neexplorat.

În ziua de 18 decembrie, iahtul gonea ca un adevărat cliper cu velele desfășurate în întregime; trecu aproape de țărmul golfului Encounter. Acolo, ajunsese în 1838 călătorul Stuart după ce descoperise Murray, cel mai mare fluviu al Australiei Meridionale. Acestea nu mai erau țărmurile înverzite ale insulei Kangaroo, ci mici munți arizi, rupând câteodată uniformitatea unei coaste joase și ciopârțite; ici și colo se vedeau râpe posomorâte sau promontorii de nisip, în sfârșit toată uscăciunea unui continent polar.

Personalul trimis în cercetare întâmpină mari greutăți. Marinarii nu se plânseseră totuși. Glenarvan, nedespărțitul său Paganel și tânărul Robert îl însoțeau. Dar explorarea nu relevă nimic. Țărmurile australiene erau mute în această privință, ca și țărmurile patagoneze. Totuși, nu trebuiau să piardă speranța, atâta timp cât nu vor fi atins punctul precis indicat de document. În timpul nopții, *Duncan-ul* își așază pânzele astfel încât să se mențină pe loc cât mai mult cu putință; în timpul zilei coasta a fost scotocită cu grijă.

Astfel, la 20 decembrie ajunseră de-a curmezișul Capului Bernouilli, care termină golful Lapepède, fără a fi găsit cea mai mică epavă. Dar acest insucces nu dovedea nimic. De doi ani marea putuse să împrăștie, să roadă resturile corăbiei și să le smulgă de pe stânci. Dealtfel, indigenii, care simt naufragiul după cum o pasăre de pradă simte un cadavru, trebuie să fi adunat cele mai mici sfărâmaturi. Apoi, Harry Grant și cei doi tovarăși ai săi, făcuți prizonieri în momentul în care valurile îi aruncau pe coastă, fuseseră, fără nici o îndoială, târați în interiorul continentului.

Dar atunci, cădea una din ingenioasele ipoteze ale lui Jacques Paganel. Atâta timp cât era vorba de teritoriul argentinian, geograful putea pretinde cu tot dreptul că cifrele documentului se raportau nu la scena naufragiului, ci la chiar locul captivității. Într-adevăr, marile fluvii ale pampasului, numeroșii lor afluenți erau acolo pentru a duce spre mare prețiosul document. Aici, din contră, în această parte a Australiei, cursurile de apă, care taie paralela treizeci și șapte sunt puțin abundente; mai mult, Rio Colorado și Rio Negro se varsă în mare printre plaje pustii, de nelocuit și nelocuie, pe când principalele râuri australiene Murray, Yara, Torrens, Darling sau se varsă unele în altele, sau se aruncă în ocean prin guri care au devenit rade frecventate, porturi în care navigația e activă. Ce probabilitate ar fi fost, dar, ca o sticlă fragilă să poată coborî cursul acestor ape neconținut parcurse și să ajungă în Oceanul Indian?

Această imposibilitate nu putea să scape unor spirite perspicace. Ipoteza lui Paganel, plauzibilă în Patagonia, în provinciile argentinene, ar fi fost deci nelogică în Australia. Paganel o recunoscuse într-o discuție, care a fost ridicată în această privință de maiorul Mac Nabbs. Arată că gradele scrise în document nu se aplicau locului naufragiului, că prin urmare sticla fusese aruncată în mare în locul în care se sfărâmasese *Britannia*, pe coasta occidentală a Australiei.

Totuși, după cum îi atrase, pe bună dreptate, atenția Glenarvan, această interpretare definitivă a documentului nu excludea ipoteza captivității căpitanului Grant. Aceasta, dealtfel, se înțelegea din document prin cuvintele de care trebuiau să țină socoteală. Dar nu mai era nici un motiv să caute pe prizonieri numai de-a lungul paralelei treizeci și șapte.

Chestiunea, îndelung dezbătută, primi astfel soluția definitivă și dădu concluziile următoare: dacă nu se auzise de numele *Britanniei* la Capul Bernouilli, lord Glenarvan nu mai avea decât să se întoarcă în Europa, Căutările sale ar fi fost infructuoase, dar își îndeplinise datoria cu mult curaj și cu conștiinciozitate.

Aceasta întrista mai ales pe pasagerii iahtului și deznădăjdui pe Mary și pe Robert Grant. Ducându-se la țărm cu lordul și cu lady Glenarvan, John Mangles, Mac Nabbs și Paganel, cei doi copii ai căpitanului își spuneau că problema salvării tatălui lor avea să se decidă negreșit. Negreșit se poate zice, căci, Paganel, într-o discuție precedentă, demonstrase că naufragiații ar fi fost repatriați de mult timp, dacă corabia lor s-ar fi sfărâmat pe stâncile coastei orientale.

— Speranță! Speranță! Trebuie să ai mereu speranță! repeta lady Helena fetei, așezată lângă dânsa. Mâna lui Dumnezeu nu ne va părăsi.

— Da, miss Mary, zise căpitanul John; în momentul în care oamenii au sfârșit resursele răbdării, intervine cerul și printr-o întâmplare neprevăzută le deschide noi drumuri.

— Să vă audă Dumnezeu, domnule John! răspunse Mary Grant.

Țărmul nu mai era decât la două sute de metri și isprăvea prin niște pante destul de line; extremitatea capului înainta cu două mile în mare. Acostară într-un cot natural, între niște bancuri de corali pe cale de formare, care cu timpul vor alcătui o centură de recifuri în partea sudică a Australiei. Așa cum erau acum și tot puteau să distrugă talpa unei corăbii, astfel că *Britannia* se putuse pierde acolo cu oameni și lucruri.

Pasagerii *Duncan-ului* debarcară fără dificultăți pe un țărm cu totul pustiu. Râpe și fâșii stratificate formau o linie de-a lungul țărmului, înaltă de șaiszeci, chiar optzeci de picioare. Ar fi fost greu să se treacă peste zidul natural fără scări sau cârlige. John Mangles, din fericire,

descoperi la timp o spărtură, produsă, la o jumătate de milă spre sud, de o surpare parțială a râpei. Marea, fără îndoială, bătea această barieră, în timpul frământărilor sale și determină, astfel, căderea porțiunilor superioare ale masivului.

Glenarvan și tovarășii săi se aventurară în șanț și ajunseră în vârful râpei printr-o pantă destul de anevoioasă. Robert, ca o pisică, se cățăra pe un povârniș aproape perpendicular și ajunse cel dintâi sus, spre disperarea lui Paganel, umilit de a vedea uriașele lui picioare învinse de piciorușele flăcăului de doisprezece ani. Totuși, geograful întrecu mult pe liniștitul maior.

Convoiul, adunat laolaltă, cerceta câmpia care se întindea în jos. Era un ținut întins, necultivat, cu tufișuri și mărăcini, un ținut steril, pe care Glenarvan îl compară cu cabinele pământurilor de jos ale Scoției, iar Paganel cu câmpiile infertile ale Breitaniei. Dar dacă acest ținut părea nelocuit de-a lungul coastei, prezența omului, nu a sălbaticului, ci a lucrătorului, se semnală în depărtare prin câteva construcții.

— O moară! strigă Robert.

Într-adevăr, la trei mile, aripile unei mori se întorceau în vânt.

— E chiar o moară, răspunse Paganel, care își îndreptase telescopul asupra obiectului în chestiune. Iată un mic monument pe cât de modest pe atât de folositor, a cărui vedere are privilegiul de a-mi încânta privirile.

— E aproape o biserică, zise lady Helena.

— Da, doamnă și dacă una macină pâinea corpului, cealaltă macină pâinea sufletului. Din acest punct de vedere se aseamănă.

— Să mergem la moară, replică Glenarvan.

Porniră la drum. După o jumătate de oră de mers, solul lucrat de mâna omului se arată sub o altă înfățișare. Trecerea de la un ținut steril la câmpia cultivată a fost bruscă. În locul mărăcinilor, garduri vii înconjurau niște ogrăzi de puțin timp desțelenite; câțiva boi și vreo șase cai pășteau în livezi înconjurată de salcâmi puternici luați din întinsele pepiniere ale insulei Kangaroo. Puțin câte puțin, apărură câmpuri acoperite de cereale, câteva fâșii de pământ acoperite cu spice aurii, de câpițe de fân ridicate ca niște stupi mari, livezi cu îngrădiri răcoroase, o grădină frumoasă demnă de Horațiu, unde agreabilul se împreună cu utilul, apoi hambare comune împărțite cu înțelepciune, în sfârșit o locuință simplă și confortabilă, pe care vesela moară a domina cu coama ei ascuțită și o dezmierda cu umbra mobilă a marilor ei aripi.

În acest moment, un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu o înfățișare plăcută, ieși din casa principală, la lătrăturile a patru dulăi care anunțau venirea străinilor. Cinci băieți frumoși și puternici, fiii săi, erau urmați de mama lor, o femeie robustă. Nu se puteau înșela: acest om, înconjurat de familie, în mijlocul acestor construcții noi, încă, în această câmpie aproape virgină, prezenta tipul deplin al colonistului irlandez care, dezgustat de mizeriile țării sale, venise să caute fericirea și averea dincolo de mări.

Glenarvan și ai săi nu se prezentaseră încă, nici nu au avut timpul să-și spună numele, nici calitatea lor, că aceste gazde ospitaliere îi și salutaseră:

— Străini, fiți bineveniți în casa lui Paddy O'Moore.

— Sunteți irlandez? zise Glenarvan strângând mâna colonistului.

— Am fost, răspunse Paddy O'Moore. Acum sunt australian. Intrați, oricine ați fi, domnilor; această casă e a dumneavoastră.

Nu rămânea decât să primească, fără ceremonie, o invitație făcută așa de binevoitor. Lady Helena și Mary Grant, conduse de doamna O'Moore, intrară în locuință, pe când fiii colonistului ușurau pe călători de armele lor.

O sală mare, răcoroasă și luminoasă, ocupa parterul clădirii construite din scânduri groase așezate orizontal. Câteva bănci de lemn ținute de zidurile zugrăvite în culori vesele, vreo zece scaune, două dulapuri de stejar, ulcioare de staniu strălucitoare, o masă largă și lungă la care douăzeci de persoane ar fi stat comod — iată mobilierul.

Mâncarea de prânz era servită: castronul cu supă fumegă între rosbif și friptura de oaie înconjurată de farfurii mari cu măslin, struguri și portocale; belșugul nu lipsea. Gazda avea un aer așa de îndatoritor, masa cu o înfățișare ispititoare, era așa de mult și de bogat aprovizionată, încât ar fi fost necuviincios să nu te așezi la ea. Servitorii fermei, egali stăpânului lor, veneau să-și împărtășească masa. Paddy O'Moore arătă cu mâna locul rezervat străinilor.

— Vă așteptam, zise el cu simplitate lordului Glenarvan.

— Dumneata? răspunse acesta foarte surprins.

— Aștept totdeauna pe cei care vin, răspunse irlandezul. Apoi, cu o voce gravă, pe când familia și servitorii săi stăteau cu respect, în picioare, el recită *benedicte-ul* catolic. Lady Helena se simți cu totul emoționată de o așa perfectă simplitate de obiceiuri; o privire a soțului îi dădu de înțeles că și el admira ca dânsa.

Lăudară cina. Convorbirea începu. De la scoțian la irlandez nu e mare deosebire. Râușelul Tweed, de câțiva metri, sapă un șanț mai adânc între Scoția și Anglia, decât cele douăzeci de leghe ale canalului Irlandei, care despart bătrâna Caledonie de verdele Erin. Paddy O'Moore istorisi povestea vieții lui. Era aceea a tuturor emigranților pe care mizeria îi alungă din țara lor. Mulți vin să caute în depărtare norocul și nu găsesc decât necazuri și nenorociri. Ei învățesc soarta uitând să-și acuze inteligența, lenea și viciile lor. Oricine este sobru și curajos, econom și viteaz, reușește.

Așa a fost și așa era Paddy O'Moore. El părăsi Dundalk, unde murea de foame, își duse familia către ținuturile australiene, debarcă la Adelaide, disprețui munca de miner pentru oboselile mai puțin grele ale agricultorilor și după două luni începu să-și agonisească gospodăria așa de îmbelșugată acum.

Tot pământul Australiei de sud e împărțit în porțiuni a câte optzeci de acri. Aceste diferite loturi sunt cedate coloniștilor, de guvern și din fiecare lot, un agricultor muncitor poate câștiga pentru a trăi și să pună deoparte o sumă oarecare.

Paddy O'Moore știa aceasta. Cunoștințele lui agronomice îl ajutară mult. Trăi, făcu economii, cumpără loturi cu câștigurile de pe urma celui dintâi. Familia sa era prosperă, exploatarea sa de asemenea. Țăranul irlandez deveni proprietar funciar și cu toate că nu era decât de doi ani aici, posedea 500 de acri și 500 de capete de vite. Era stăpân, după ce fusese sclavul europenilor și independent cum poate fi în cea mai liberă țară din lume.

Oaspeții, la povestirea emigranțului irlandez, au răspuns prin sincere felicitări. După ce termină, Paddy O'Moore aștepta fără îndoială să afle și ceva din ale musafirilor săi, dar fără a stăruia prea mult. Era din acei oameni care zic: „Uite ce sunt, dar nu-ți cer să- mi spui cine ești”. Glenarvan avea interes să vorbească de *Duncan*, de prezența sa la Capul Bernouilli și de cercetările sale urmărite cu o răbdare neobosită. Întrebă mai întâi, pe Paddy O'Moore despre naufragiul *Britanniei*.

Răspunsul irlandezului nu a fost favorabil. Nu auzise niciodată vorbindu-se de această corabie. De doi ani, nici un bastiment nu se rătăcise pe coastă. Or, catastrofa data numai de doi ani. El putea deci afirma, cu cea mai mare siguranță, că naufragații nu fuseseră aruncați în această parte a țărmurilor apusene.

— Acum, *milord*, adăugă el, vă voi întreba ce interes aveți să- mi puneți această întrebare?

Atunci, Glenarvan povesti colonistului istoria documentului, călătoria iahtului, încercările făcute pentru a regăsi pe căpitanul Harry Grant; nu ascunse că cele mai scumpe speranțe ale sale cădeau înaintea unor afirmații așa de sigure și că pierduse orice nădejde de a găsi vreodată pe naufragații *Britanniei*.

Cuvintele acestea trebuiau să producă o impresie dureroasă asupra auditoriului lui Glenarvan. Robert și Mary erau acolo și- l ascultau, cu ochii plini de lacrimi. Paganel nu găsi un cuvânt de consolare și de speranță. John Mangles suferea de o durere pe care n-o putea potoli. Disperarea năpădea de-acum sufletul acestor generoși oameni pe care *Duncan-ul* îi adusese fără rost pe țămuri îndepărtate. Au auzit însă aceste cuvinte mângâietoare:

— *Milord*, lăudați pe Dumnezeu. Dacă totuși căpitanul Grant mai trăiește, apoi se află cu siguranță pe pământul australian.

Capitolul VII. Ayrton

Surpriza produsă de aceste cuvinte nu s-ar putea descrie. Glenarvan se ridicase brusc și dându-și deoparte scaunul strigă:

— Cine vorbește astfel?

— Eu, răspunse unul din servitorii lui Paddy O'Moore așezat în capătul mesei.

— Tu, Ayrton? zise colonistul, nu mai puțin încremenit decât Glenarvan.

— Eu! răspunse Ayrton cu o voce emoționată, dar hotărâtă, eu, un scoțian ca și dumneavoastră, *milord*, eu, unul din naufragiații *Britanniei*!

Această declarație produse un efect de nedescris. Mary Grant, pe jumătate pierdută de emoție și fericire, căzuse în brațele lady-ei Helena; John Mangles, Robert și Paganel, părăsindu-și locurile lor, se repeziră către acela pe care Paddy O'Moore îl numise Ayrton.

Acesta era un om de vreo patruzeci și cinci de ani, cu o înfățișare aspră, cu privirea dârză pierdută sub sprâncene groase. Era numai oase și nervi și, după o expresie scoțiană, nu-și pierdea timpul ca să se îngrașe. Statura mijlocie, umerii largi, mersul hotărât, chipul inteligent, energic. Simpatia pe care o inspira era sporită încă prin urmele unei nenorociri recente, întipărite pe fața sa. Se vedea că suferise mult, cu toate că părea un om care suporta suferințele, le brava și le învingea.

Glenarvan și prietenii săi au simțit aceasta de la prima vedere. Personalitatea lui Ayrton se impunea de la început. Glenarvan, făcându-se interpretul tuturor, puse întrebări la care Ayrton răspunse. Întâlnirea lui Glenarvan cu Ayrton produsese, evident, o emoție reciprocă.

Primele întrebări ale lui Glenarvan se îngrămădiră fără ordine:

— Sunteți unul din naufragiații *Britanniei*? Întrebă el.

— Da, *milord*, caporalul căpitanului Grant, răspunse Ayrton.

— Scăpat cu dânsul după naufragiu?

— Nu, *milord*, nu. În acel moment teribil, am fost despărțit, luat de pe puntea corăbiei și aruncat pe coastă.

— Nu ești, deci, unul dintre cei doi marinari de care pomenește documentul?

— Nu. Nu cunoșteam existența acestui document. Căpitanul l-a aruncat în mare probabil când eu nu mai eram la bord.

— Dar căpitanul? Căpitanul?

— Îl credeam înecat, dispărut, scufundat cu tot echipajul *Britanniei*. Credeam că supraviețuisem singur.

— Dar ai spus că și căpitanul Grant este viu!

— Nu, am zis: dacă totuși căpitanul este viu...

— Ai adăugat: el e pe continentul australian!

— Nu poate fi decât aici.

— Nu știi deci unde e?

— Nu, *milord*, v-o repet, îl credeam îngropat în valuri sau sfărâmat pe stânci. Dumneavoastră îmi spuneți că mai trăiește.

— Dar atunci, ce știi dumneata? întrebă Glenarvan.

— Numai aceasta. Dacă totuși căpitanul Grant e viu, el e în Australia.

— Unde a avut, deci, loc naufragiul? întrebă maiorul Mac Nabbs.

Aceasta era prima întrebare cu rost, dar, în tulburarea primului moment, Glenarvan, grăbit de a ști înainte unde se găsea căpitanul Grant, nu se informă de locul în care se pierduse *Britannia*. Din acest moment, convorbirea, până atunci aridă, atingând ușor subiectele fără a le aprofunda, amestecând faptele, intervertind datele, luă un curs mai drept și, îndată, detaliile acestei povești obscure apărură nete și mai precise, în spiritul auditoriului.

La întrebarea pusă de Mac Nabbs, Ayrton răspunse în acești termeni:

— Când am fost smuls de pe puntea de dinainte, *Britannia* alerga spre coasta Australiei. Nu mai avea de parcurs decât câteva sute de metri. Naufragiul a avut, deci, loc în chiar această parte.

— La 37 de grade latitudine? întrebă John Mangles.

— La 37 de grade, răspunse Ayrton.

— Pe coasta apuseană?

— Nu. Pe coasta răsăriteană, replică plin de vioiciune caporalul.

— Și în ce vreme?

— În noaptea de 27 iunie 1862.

— E chiar așa! exclamă Glenarvan.

— Vedeți, deci, *milord*, adăugă Ayrton, că am putut zice pe drept cuvânt: dacă totuși

căpitanul Grant mai trăiește pe continentul australian trebuie să-l căutăm, aici nu în altă parte.

— Și îl vom căuta, îl vom găsi și îl vom scăpa, prietene! strigă Paganel. Ah! Prețios document, adăugă el cu o perfectă naivitate, trebuie să mărturisim că ai căzut în mâinile unor oameni foarte chibzuiți!

Nimeni, fără îndoială, nu auzi măgulitoarele cuvinte ale lui Paganel. Glenarvan și lady Helena, Robert și Mary se îngrămădeau pe lângă bravul matelot Ayrton, îi strângeau mâinile. Părea că prezența acestui om ar fi un zălog asigurat scăpării lui Harry Grant. Dacă matelotul scăpase din primejdiile naufragiului, de ce căpitanul n-ar fi ieșit cu bine din această catastrofă? Ayrton repeta bucuros că și i căpitanul Grant trebuia să fie viu, ca și el. Unde, nu știa, dar, desigur, pe acest continent. Răspundea miilor de întrebări cu care era asaltat, cu o inteligență și o precizie remarcabilă. Miss Mary, pe când el vorbea, ținea una din mâinile sale într-ale ei. Era un tovarăș al tatălui ei, acest matelot, unul din marinarii. *Britanniei!* Trăise lângă Harry Grant, străbătând cu el mările, înfruntând aceleași primejdii! Mary nu-și putea lua privirea de la această figură aspră; plângea de fericire.

Până atunci, nimeni nu avusese gândul de a se îndoii de adevărul spuselor caporalului. Singur, maiorul și, poate, John Mangles, mai puțin grăbiți de a se supune, se întrebau dacă totuși cuvintele lui Ayrton meritau o încredere deplină. Întâlnirea sa neprevăzută putea trezi câteva îndoieli, dacă nu bănuieli. Desigur Ayrton citase amănunte, și date concordante, particularități izbitoare. Dar detaliile, oricât de exacte ar fi, nu alcătuiesc o certitudine și, în general, s-a remarcat minciuna din precizia amănturilor. Mac Nabbs își păstră părerea fără a spune ceva cuiva.

Cât despre John Mangles, îndoielile sale nu rezistară mult timp; după alte cuvinte ale matelotului, îl socoti drept un adevărat tovarăș al căpitanului Grant când îl auzi vorbind de tatăl ei tinerei fete. Ayrton îi cunoștea perfect pe Mary și pe Robert. Îi văzuse la Glasgow, la plecarea *Britanniei*. Aminti de prezența lor la dejunul de adio dat pe bord prietenilor căpitanului. Asista la el și șeriful Mac Intyre. Îl încredințaseră pe Robert — avea abia zece ani, grijilor lui Dick Turner, șeful de echipaj de lângă care fugise, cățărându-se în vârful catargului.

— E adevărat, e adevărat! zise Robert Grant.

Și Ayrton aducea astfel aminte de mii de amănunte, fără a părea că le dădea importanța pe care le-o dădea John Mangles. Și când se oprea, Mary îi spunea eu vocea-i blândă:

— Domnule Ayrton; mai vorbește de tatăl nostru. Glenarvan nu voia să-l întrerupă și, totuși, în

mintea sa se îngrămădeau douăzeci de întrebări mai folositoare; dar lady Helena, arătându-i vesela emoție a lui Mary, îl oprea.

Ayrton povesti istoria *Britanniei* și călătoria prin Oceanul Pacific. Mary Grant cunoștea o mare parte, deoarece știrile de pe corabie îi veniseră până în luna mai a anului 1862. În timpul acestui an, Harry Grant se opri la principalele insule ale Oceaniei. El se opri la Hebride, la Noua Guinee, la Noua Zeelandă, la Noua Caledonie, lovindu-se de luări în stăpânire puțin justificate, îndurând reaua voință a autorităților engleze, căci corabia sa era semnalată în coloniile Britanice. Totuși, găsisese un punct important pe coasta occidentală a Papuei; acolo stabilirea unei colonii îi păru ușoară și prosperitatea asigurată; într-adevăr, un port bun de oprire pe drumul Molucelor și Filipinelor trebuia să atragă corăbiile, mai ales că săparea Canalului de Suez urma să înlăture drumul prin Capul Bunei Speranțe. Harry Grant era dintre aceia care făceau propagandă în Anglia la opera domnului de Lesseps și nu amesteca rivalitățile politice într-o chestiune de mare interes internațional.

După cercetarea Papuei, *Britannia* se duse să se aprovizioneze cu merinde la Callao și a părăsit portul la 30 mai 1862, pentru a se întoarce în Europa prin Oceanul Indian și drumul Capului Bunei Speranțe. La trei săptămâni după plecare, o furtună îngrozitoare avarie nava care luă o direcție periculoasă. Trebuiră să taie catargele. Un drum de apă se deschise în fund și nu reușiră să-l oprească. Echipajul a fost peste puțin timp la capătul puterilor. Nu putură mânui pompele. Timp de opt zile, *Britannia* a fost jucăria uraganelor. Avea în cală șase picioare de apă. Se cufunda puțin câte puțin. Aveau să piară pe bord, când, în noaptea de 27 iunie, cum înțelesese perfect Paganel, zări țărmul occidental al Australiei. Îndată corabia se izbi. Avu loc o lovitură violentă. În acest moment, Ayrton, luat de un val, a fost aruncat în mijlocul stâncilor și-și pierdu

cunoștința. Când își veni în fire, era în mâinile indigenilor care îl târâră în interiorul continentului. De atunci, n-a mai auzit vorbindu-se de *Britannia* și presupuse, nu fără dreptate, că ea pierise cu oameni și lucruri pe primejdioasele stânci ale lui Twofold-Bay.

Aici se isprăvea povestirea. Ea provocă de mai multe ori exclamații dureroase. Maiorul nu s-ar mai fi putut îndoi de autenticitatea ei. Dar, după istoria *Britanniei*, povestea vieții lui Ayrton, trebuia să prezinte un interes și mai mare.

Într-adevăr, nu se îndoiau, grație documentului, că Grant supraviețuise naufragiului cu doi din mateloții săi, așa cum supraviețuise și Ayrton. Din soarta unuia puteau deduce pe a celuilalt.

Matelotul naufragiat, prizonierul unui trib indigen, se văzu dus în interiorul regiunii udate de Darling, adică la patru sute de mile spre nordul paralelei a treizeci și șaptea. Acolo, el trăi mizerabil, pentru că tribul era nenorocit. Nu suferi însă chinuri. Au fost doi ani de sclavie penibilă. Totuși, nutrea speranța de a-și recâștiga libertatea. Pândea cea mai mică ocazie pentru a scăpa, cu toate că fuga sa trebuia să-l arunce în alte nenumărate primejdii.

Într-o noapte din luna octombrie 1864, înșelă vigilența băștinașilor și dispăru în adâncimea pădurilor imense. Timp de o lună, trăind din rădăcini, din ferigi comestibile, rătăci în mijlocul acestor pustietăți întinse călăuzindu-se ziua după soare și noaptea după stele, adesea doborât de disperare. Trecu astfel mlaștini, râuri, munți, toată această parte nelocuită a continentului, pe care puțini călători au străbătut-o cu greu. În sfârșit, zdrobit, ajunse la locuința ospitalieră a lui Paddy O'Moore, unde găsi o viață fericită în schimbul muncii.

— Și dacă Ayrton se laudă cu mine, zise colonistul irlandez, când povestirea luă sfârșit, nu am decât să mă laud și eu cu dânsul. E un om inteligent, brav, muncitor, bun și dacă-i place, locuința lui Paddy O'Moore va fi mult timp a sa.

Ayrton mulțumi irlandezului cu un gest și așteptă să i se pună noi întrebări. Își zicea, totuși, că legitima curiozitate a auditoriului trebuia să fie satisfăcută. La ce ar mai fi răspuns de aici înainte? Glenarvan era pe punctul de a deschide discuția asupra unui nou plan, profitând de întâlnirea cu Ayrton și de informațiile sale, când maiorul, adresându-se matelotului, zise:

— Erai caporal la bordul *Britanniei*.

— Da, răspunse Ayrton fără a ezita.

Dar, înțelegând că un oarecare sentiment de neîncredere, o îndoială, oricât de ușoară ar fi fost, dictase întrebarea maiurului, adăugă:

— Am scăpat, dealtfel, din naufragiu, angajarea mea la bord.

Și ieși, îndată, din sala comună pentru a se duce să caute actul oficial. A lipsit un minut numai. Dar Paddy O'Moore a avut timp să spună:

— *Milord*, vi-l dau pe Ayrton drept un om cinstit. De două luni de când e în serviciul meu, nu am să-i fac o singură mustrare. Cunoșteam istoria naufragiului său și a captivității sale. E un om cumsecade, demn de toată încrederea.

Glenarvan voia să răspundă că nu se îndoie deloc de sinceritatea lui Ayrton, când acesta intră și prezentă angajamentul său în regulă. Era o hârtie iscălită de armatorii *Britanniei* și de căpitanul Grant, a cărei scriere Mary o recunoscuse perfect. Ea constata că „Tom Ayrton, matelot de rangul întâi, era angajat caporal pe bordul corăbiei *Britannia* din Glasgow”. Nu mai putea fi vreo îndoială asupra identității lui Ayrton, căci ar fi fost greu să se admită ca acest document să fie în mâinile lui și să nu-i aparțină.

— Acum, zise Glenarvan, fac apel la sfaturile tuturor și provoc o discuție imediată asupra celor ce avem de făcut. Părerile dumitale, Ayrton, ne vor fi foarte prețioase și ți-aș fi foarte îndatorat să ni le dai.

Ayrton se gândi câteva clipe și răspunse:

— Vă mulțumesc, *milord*, de încrederea pe care o aveți în mine și sper să mă arăt demn de ea. Am câteva cunoștințe despre această țară, despre obiceiurile indigenilor și dacă vă pot fi folositor...

— Desigur, răspunse Glenarvan.

— Cred că și dumneavoastră, reluă Ayrton, că și căpitanul Grant și cei doi mateloți ai săi au fost scăpați din naufragiu; dar, deoarece nu au ajuns la posesiunile engleze, deoarece n-au mai reapărut, nu mă îndoiesc că soarta lor n-a fost ca a mea și că nu-s prizonierii unui trib de băștinași.

— Repeti aici, Ayrton, argumentele pe care le-am scos de-acum în evidență, zise Paganel. Naufragiații sunt evident prizonierii indigenilor, așa cum se temeau. Dar trebuie să credem că au fost târâți, ca și dumneata, la nord de paralela 37°?

— E de crezut, domnule, răspunse Ayrton; triburile dușmane nu rămân niciodată în vecinătatea districtelor supuse englezilor.

— Aceasta ne va complica cercetările, zise Glenarvan. Cum să regăsești urmele prizonierilor în interiorul unui continent așa de întins?

O tăcere lungă întâmpină această observație. Lady Helena întreba cu privirea, rînd pe rînd, pe toți tovarășii ei, fără a căpăta un răspuns. Paganel, el însuși rămânea mut, contrar obiceiului său. Ingeniozitatea obișnuită îi lipsea. John Mangles umbla cu pași mari în sala comună, ca și cum ar fi fost pe puntea corăbiei sale în vreo încurcătură.

— Și dumneata, domnule Ayrton, zise lady Helena matelotului, dumneata ce-ai face?

— Doamnă, răspunse cu vioiciune Ayrton, m-aș îmbarca la bordul *Duncan-ului* și m-aș duce chiar la locul naufragiului. Acolo, aș căuta indiciile pe care întâmplarea le-ar putea da.

— Bine, zise Glenarvan, va trebui să așteptăm ca *Duncan-ul* să fie reparat.

— Ah! Ați suferit avarii? întrebă Ayrton.

— Da, răspunse John Mangles.

— Grave?

— Nu, dar necesită unelte pe care nu le avem la bord. Una din aripile elicei e stricată și nu poate fi reparată decât la Melbourne.

— Nu puteți merge cu velele? întrebă caporalul.

— Ba da; dar dacă vânturile ar fi împotriva *Duncan-ului* ne-ar provoca întârzieri și, în orice caz, va trebui să ne întoarcem la Melbourne.

— Ei bine, să meargă vasul la Melbourne, exclamă Paganel, iar noi să mergem fără el în golful Twofold-Bay.

— Și cum? întrebă John Mangles.

— Traversând Australia, cum am traversat America, urmând paralela treizeci și șapte.

— Dar *Duncan-ul*? reluă Ayrton insistând.

— *Duncan-ul* ne va întâlni sau îl vom întâlni noi, după împrejurări. Dacă găsim pe căpitanul Grant în drumul nostru, ne vom întoarce împreună la Melbourne. Din contră, dacă ne urmărim căutările până la coastă, *Duncan-ul* va veni să ne întâlnească acolo. Cine are de făcut obiecții acestui plan? Maiorul?

— Nu, răspunse Mac Nabbs, dacă traversarea Australiei e practicabilă.

— Așa de practicabilă, răspunse Paganel, încât propun lady-ei Glenarvan și domnișoarei Grant să ne însoțească.

— Vorbești serios, Paganel? întrebă Glenarvan.

— Foarte serios, dragul meu lord. E o călătorie de trei sute cincizeci de mile. Câte 12 mile pe zi, va dura abia o lună, adică timpul necesar reparațiilor *Duncan-ului*. Ah! Dacă ar fi vorba de a străbate continentul australian la o latitudine mai joasă, dacă ar trebui să-l tăiem în lat, să trecem pustiul imens în care apa lipsește, în care căldura e toridă, să facem în sfârșit ceea ce n-au încercat încă cei mai îndrăzneți călători, ar fi altfel! Dar această a treizeci și șaptea paralelă taie provincia Victoria, o țară engleză, civilizată, cu drumuri, cu căi ferate și populată în mare parte pe acest parcurs. E o călătorie care se face în trăsură, dacă vrei sau în căruță. E o plimbare ca de la Londra la Edinburgh, nimic altceva.

— Dar animalele sălbatice? zise Glenarvan, care voia să expună toate obiecțiile posibile.

— Nu sunt animale sălbatice în Australia.

— Dar sălbaticii?

— Nu sunt sălbatici la această latitudine și, în orice caz, n-au cruzimea băștinașilor din Noua Zeelandă.

— Dar bandiții?

— Nu sunt bandiți în provinciile meridionale ale Australiei, ci numai în coloniile răsăritene. Provincia Victoria nu numai că i-a respins, dar a făcut o lege pentru a exclude de pe teritoriul ei pe condamnații eliberați ai celorlalte provincii. Guvernul victorian, chiar în acest an, a amenințat compania peninsulară de a-i retrage sprijinul dacă corăbiile ei vor continua să ia

cărbuni în porturile Australiei occidentale, unde ocașii, sunt primiți. Cum? Nu știi asta, dumneata, un englez?

— Mai întâi, nu-s englez, răspunse Glenarvan.

— Ceea ce a spus domnul Paganel, e foarte adevărat, zise Paddy O'Moore. Nu numai provincia Victoria dar și Australia Meridională, Queensland, chiar Tasmania sunt de acord în a respinge pe deportați de pe teritoriul lor. De când locuiesc la această fermă, n-am auzit vorbindu-se de un singur ocaș.

— Și în ceea ce mă privește, nu i-am întâlnit niciodată, răspunse Ayrton.

— Vedeți, prieteni, reluă Jacques Paganel, că am avut dreptate. Ei bine, ne-am înțeles?

— Ce crezi, Helena? întrebă Glenarvan.

— Ceea ce credem toți, scumpul meu Edward, răspunse lady Helena, întorcându-se către tovarășii ei. Să pornim! Tot înainte!

Capitolul VIII. Plecarea

Lordul Glenarvan nu avea obiceiul de a pierde timp. Propunerea lui Paganel odată primită, a dat îndată ordinele pentru ca pregătirile călătoriei să fie isprăvite în cel mai scurt timp. Plecarea a fost hotărâtă pentru a treia zi, 22 decembrie.

Ce rezultat avea să aibă această traversare a Australiei? Prezența lui Harry Grant devenise un fapt indiscutabil, consecințele expediției puteau fi mari. Ea mărea suma șanselor favorabile. Nimeni nu era convins că va găsi pe căpitan tocmai pe această linie a paralelei treizeci și șapte, care trebuia să fie riguros urmată; dar poate că tăia urmele sale, în orice caz, ea ducea drept la locul naufragiului. Acolo era punctul principal.

Mai mult, dacă Ayrton consimțea să se alăture călătorilor, să-i călăuzească prin pădurile provinciei Victoria, să-i conducă până la coasta orientală, ar fi fost o nouă șansă de succes. Glenarvan ținea în mod deosebit să-și asigure folositorul concurs al tovarășului lui Harry Grant și întrebă pe gazda sa dacă n-ar voi să-i facă lui Ayrton propunerea de a-i însoți. Paddy O'Moore consimți, nu fără a regreta pierderea acestui excelent om de casă:

— Ayrton, ne vei urma în această expediție în căutarea naufragaților *Britanniei*!

Ayrton nu răspunse îndată la întrebare: părea că ezită; apoi, după ce se gândi, zise:

— Da, *milord*, vă voi urma și dacă nu vă duc pe urmele căpitanului Grant, cel puțin, vă voi conduce chiar la locul în care s-a sfârșit corabia sa.

— Mulțumesc, Ayrton, răspunse Glenarvan.

— O singură întrebare, *milord*.

— Pune-o, prietene.

— Unde veți găsi *Duncan-ul*?

— La Melbourne, dacă nu trecem Australia de la un țărm la altul. Pe coasta orientală, dacă cercetările noastre se prelungesc până acolo.

— Dar, atunci, căpitanul lui?...

— Căpitanul va aștepta instrucțiunile mele în portul Melbourne.

— Bine, *milord*, zise Ayrton, bizuiți-vă pe mine.

— Mă bizui, Ayrton, răspunse Glenarvan.

Caporalul *Britanniei* bucură foarte mult pe pasagerii *Duncan-ului*. Copiii căpitanului său îl îmbrățișară mult. Toți erau fericiți de hotărârea sa, în afară de irlandez, care pierdea un ajutor inteligent și credincios. Dar Paddy înțelese importanța pe care lordul Glenarvan trebuia s-o pună în prezența caporalului și se resemnă. Glenarvan îl însărcină să-i procure mijloace de transport pentru călătoria prin Australia și, această afacere încheiată, pasagerii se întoarseră la bord, după ce-și dăduseră întâlnire cu Ayrton.

Întoarcerea a fost veselă. Totul era schimbat. Orice șovăială dispăruse. Curajoșii călători nu trebuiau să mai meargă orbește pe această linie a paralelei treizeci și șapte. Harry Grant — nu se puteau îndoi — găsisse refugiu pe continent și fiecare își simțea inima plină de mulțumire. Peste două luni, dacă împrejurările ar fi favorabile, *Duncan-ul* va debarca pe Harry Grant pe țărmul Scoției!

Când John Mangles sprijini propunerea de a încerca trecerea Australiei cu pasagerii,

presupunea că, de astă dată, va însoți și el expediția. Astfel, discută despre aceasta cu lordul Glenarvan. Puse în evidență tot felul de argumente în favoarea sa, devotamentul lui ca organizator al caravanei, în sfârșit mii de motive excelente.

— O singură întrebare, John, zise Glenarvan. Ai încredere absolută în secundul dumitale?

— Absolută, răspuse John Mangles. Tom Austin e un marinar bun. El va conduce *Duncan-ul* la destinație, îl va repara cu îndemânare și îl va aduce în ziua anumită. Tom este un om al datoriei și disciplinei, înălțimea voastră se poate bizui pe el ca și pe mine.

— Ne-am înțeles, John, răspuse Glenarvan; ne vei însoți; va fi bine, adăugă el surâzând, să fii acolo, când vom regăsi pe tatăl lui Mary Grant.

— Oh! înălțimea voastră!... murmură John Mangles. Aceasta a fost tot ce putea zice. El pări o clipă și luă

mâna pe care i-o întinse lord Glenarvan.

A doua zi, John Mangles, însoțit de maestrul lemnar și de mateloții încărcăți cu provizii, se întoarse la stabilimentul lui Paddy O'Moore. El trebuia să organizeze mijloacele de transport împreună cu irlandezul. Toată familia îl aștepta, gata să lucreze sub ordinele sale. Ayrton era acolo.

Paddy și Ayrton au fost de acord că femeile trebuiau să facă drumul cu carul tras de boi și călătorii călare. Paddy O'Moore era în măsură să procure animalele și vehiculul.

Vehiculul era una din acele căruțe, lungi de douăzeci de picioare, acoperită cu un coviltir, sprijinită pe patru roți pline, fără spițe, fără obezi, fără cercuri de fier, simple discuri de lemn. Partea de dinainte, foarte depărtată de partea de dinapoi, se lega printr-un mecanism rudimentar care nu permitea întoarcerea pe loc. În această parte era fixată o oiște de treizeci și cinci de picioare, de-a lungul căreia șase boi trebuiau să se așeze doi câte doi. Aceste animale, astfel așezate, trăgeau cu capul și gâtul prin dubla combinare a unui jug legat de grumazul lor și dintr-un lanț fixat de jug printr-un cui de fier. Trebuia mare îndemânare pentru a conduce această mașină îngustă, lungă, oscilantă, gata la deviații și pentru a conduce animalele. Dar Ayrton învățase la ferma irlandeză și Paddy răspundea de îndemânarea acestuia. Lui i s-a convenit rolul de conducător.

Vehiculul, lipsit de arcuri, nu oferea nici un confort; dar așa cum era, trebuiau să-l ia. John Mangles, neputând schimba nimic din construcția lui grosolană, îl amenajă în interior în modul cel mai convenabil. Mai întâi, îl împărțiră în două compartimente cu ajutorul unui perete de scânduri. Partea de dinapoi a fost folosită pentru provizii, bagaje și bucătăria portativă a lui Mr. Olbinett. Partea de dinainte trebuia să aparțină în întregime călătoreșilor. Sub mâna maestrului lemnar, acest prim compartiment se transformă într-o cameră comodă, acoperită cu un covor des, prevăzută cu o toaletă și cu două paturi rezervate pentru lady Helena și domnișoara Grant. Perdele dese de piele închideau, la nevoie, primul compartiment și îl apărau contra răcelilor nopții. La nevoie, bărbații puteau găsi acolo un adăpost în timpul marilor ploi; dar un cort trebuia să-i adăpostească de obicei în timpul popasurilor. John Mangles își dădu silința să adune în acest loc îngust toate obiectele necesare pentru două femei și reuși. Lady Helena și Mary Grant nu trebuiau să regrete prea mult, în această odaie mobilă, confortabilele cabine ale *Duncan-ului*.

Cât despre călători, lucrul a fost mai simplu; șapte cai viguroși erau destinați pentru lord Glenarvan, Paganel, Robert Grant, Mac Nabbs, John Mangles și pentru cei doi marinari, Wilson și Mulrady, care însoțeau pe stăpânii lor în noua expediție. Ayrton își avea locul pe scaunul căruței și domnul Olbinett, pe care călăritul nu-l tenta deloc, se mulțumi să călătorească în compartimentul bagajelor.

Caii și boii pășteau în livezile locuinței și puteau fi ușor adunați în momentul plecării.

După terminarea pregătirilor, John Mangles se întoarse la bord cu familia irlandeză, care voi să întoarcă vizita lordului Glenarvan.

Au fost primiți cu brațele deschise. Glenarvan le oferi să cineze la bordul navei sale. Nu voia să fie în urmă cu politețea și oaspeții săi primiră bucuroși revanșa ospitalității lor australiene în careul iahtului. Paddy O'Moore era uimit. Mobilierul cabinelor, tapițeriile, ornamentele și sculpturile corăbiei de mestecan și palisandru stârniră admirația sa. Ayrton, din contră, nu dădu decât o aprobare moderată acestor lucruri costisitoare și de prisos.

Dar, în schimb, caporalul *Britanniei* examină iahtul dintr-un alt punct de vedere; îl vizită

până în spate; coborî în camera elicei; observă mașina, se informă de forța ei efectivă, de consumul ei; exploră buncărele cu cărbuni, sufrageria, aprovizionarea de pulbere; se interesează în mod deosebit de arme, de tunul suit pe teugă, de bătăia lui. Glenarvan avea de a face cu un om care se pricepea în materie. În sfârșit, Ayrton își isprăvi plimbarea inspectând catargele și echipamentul corăbiei.

— Aveți o corabie frumoasă, *milord*, zise el.

— Și bună mai ales, răspunse Glenarvan.

— Ce tonaj are?

— Cântărește două sute zece tone.

— Cred, adăugă Ayrton, că *Duncan-ul* face ușor, sub presiune, cincisprezece noduri?

— Pune șaptesprezece, replică John Mangles și vei socoti drept.

— Șaptesprezece! strigă caporalul, dar atunci nici o navă de război, vorbesc de cele mai bune, nu-i în stare s-o ajungă!

— Niciuna! răspunse John Mangles. *Duncan-ul* e un adevărat iaht de curse, care nu s-ar lăsa bătut.

— Chiar cu velele? întrebă Ayrton.

— Chiar cu velele.

— Ei bine, *milord* și dumneata căpitane, primiți complimentele unui marinar care știe ce prețuiește o corabie.

— Bine, Ayrton, răspunse Glenarvan; rămâi, deci, la bordul nostru și nu va depinde decât de dumneata ca acest vas să fie și al dumatăle.

— Mă voi gândi, *milord*, răspunse simplu caporalul. Olbinett veni în acest moment să anunțe pe

înălțimea sa că cina era servită. Glenarvan și oaspeții săi se îndreptau spre dunetă.

— Ce om inteligent, acest Ayrton! zise Paganel, maiorului.

— Prea inteligent! murmură Mac Nabbs, căruia figura și manierele caporalului nu-i plăceau.

În timpul cinei, Ayrton dădu interesante amănunte asupra continentului australian, pe care-l cunoștea perfect. El se informă de numărul mateloților pe care lord Glenarvan îi lua în expediția sa. Când află că numai doi dintre ei, Mulrady și Wilson, trebuiau să-l însoțească, păru mirat. El îl sfătui pe Glenarvan să-și formeze trupa din cei mai buni marinari ai *Duncan-ului*. Insistă, chiar, în această privință, insistență care, fie zis în treacăt, trebui să șteargă orice bănuială din mintea maiorului.

— Dar, zise Glenarvan, călătoria noastră prin Australia meridională nu oferă nici o primejdie?

— Nici una, se grăbi să răspundă Ayrton.

— Ei bine, să lăsăm la bord cât mai multă lume cu putință. Trebuie oameni pentru a manevra *Duncan-ul* cu pânze și pentru a-l repara. Înainte de toate trebuie să se găsească exact la întâlnirea care îi va fi dată ulterior. Deci, să nu-i scădem echipajul.

Ayrton păru că înțelege observația lordului Glenarvan și nu mai insistă.

Seara, scoțienii și irlandezii se despărțiră. Ayrton și familia lui Paddy O'Moore se întoarseră la locuința lor. Caii și căruța trebuiau să fie gata pentru a doua zi. Plecarea a fost fixată la ora opt dimineața.

Mary Grant și lady Helena și-au făcut ultimele pregătiri. Ele au fost scurte și mai puțin minuțioase decât cele ale lui Jacques Paganel. Savantul își trecu o parte din noapte deșurubând, ștergând, înșurubând și reînșurubând lentilele telescopului sau. DORMEA, când, a doua zi, în zori, maiorul îl sculă viguros.

Bagajele au fost transportate la fermă, prin îngrijirile lui John Mangles. Tânărul căpitan dădu ultimele ordine lui Tom Austin. El îi recomandă, înainte de toate, să aștepte ordinele lordului Glenarvan la Melbourne și să le execute scrupulos, oricare ar fi fost ele.

Bătrânul marinar răspunse lui John Mangles, că putea să se bizuie pe dânsul. În numele echipajului, prezentă înălțimii sale urări pentru succesul expediției. Barca plecă și-un ropot de urale izbucni în văzduh.

Totul era gata. Lady Helena era încântată. Imensa căruță cu roțile primitive și cu scândurile

masive îi plăcu tare mult. Cei șase boi înjugați, aveau un aer patriarhal. Ayrton, cu biciul în mână, aștepta

— Pe legea mea! zise Paganel. Uite un vehicul admirabil, care prețuiește cât toate trăsurile din lume. Nu știu un alt mijloc mai bun pentru a străbate lumea. O casă care merge, care se oprește unde vrei, ce poți dori mai bun? Iată ce-au înțeles odinioară sarmații care nu călătoreau în alt fel.

— Domnule Paganel, reluă lady Helena, sper că voi avea plăcere să vă primesc în saloanele mele.

— Cum oare, doamnă, replică savantul, dar aceasta va fi o fericire pentru mine! Ați hotărât o zi?

— Voi fi în toate zilele pentru prietenii mei, răspunse Lady Helena râzând și dumneata ești...

— Cel mai devotat dintre toți, doamnă, replică politicoș Paganel.

Acest schimb de amabilități a fost întrerupt de venirea a șapte cai gata echipați pe care îi ducea unul din fiii lui Paddy. Lordul Glenarvan aranja cu irlandezul prețul cumpărăturilor.

Se dădu semnalul plecării. Lady Helena și Miss Grant se așezară în compartimentele lor, Ayrton pe capră, Olbinett înapoia căruței; Glenarvan, maiorul, Paganel, Robert, John Mangles cei doi mateloți, înarmați bine cu carabine și cu revolvere, încălecară caii. Un „Dumnezeu să vă ajute” a fost spus de Paddy O’Moore și reluat în cor de familia sa. Ayrton strigă într-un fel deosebit și lovi boii. Căruța se puse în mișcare, scândurile pârâiră, osiile scrâșniră în butucul roților și îndată dispăru, la întorsătura drumului, ferma ospitalieră a cinstului irlandez.

Capitolul IX. Provincia Victoria

Era 23 decembrie 1864. Luna decembrie, așa de tristă, așa de posomorâtă, așa de umedă, în emisfera boreală ar fi trebuit să se numească iunie pe acest continent. Astronomic, vara număra de-acum două zile de existență, căci, pe 21, soarele atinsese Capricornul și prezența lui deasupra orizontului scădea cu câteva minute. Astfel, în cel mai cald anotimp al anului și sub razele unui soare aproape tropical, trebuia să se îndeplinească această nouă călătorie a lordului Glenarvan.

Totalitatea posesiunilor engleze în această parte a Oceanului Pacific e numită Australasia. Ea cuprinde Noua Olandă, Tasmania, Noua Zeelandă și câteva insule învecinate. Cât despre continentul australian, el e împărțit în vaste colonii de mărimi și bogății inegale. Oricine aruncă ochii pe hărțile întocmite de domnii Petermann sau Preschoell, e de la început izbit de corectitudinea acestor împărțiri. Englezii au tras cu sfoara liniile convenționale care despart marile provincii. Ei n-au ținut seamă nici de povârnișuri, nici de diferențele de rase. Coloniile se mărginesc dreptunghiular una cu alta și se îmbină asemenea pătrățelelor unei table de șah. Din această dispoziție a liniilor drepte, a unghiurilor drepte, se cunoaște opera geometrului, nu opera geografului. Singure, coastele cu sinuozitățile lor variate, cu fiordurile lor, cu golfurile, capurile și estuarele lor protestează în numele naturii . prin neregularitatea lor fermecătoare.

Această înfățișare de tablă de șah stârnea întruna verva lui Jacques Paganel. Dacă Australia ar fi fost franceză, foarte sigur că geografi francezi n-ar fi împins până la acest punct pasiunea echerului și-a liniilor drepte.

Coloniile marii insule oceanice sunt în timpul de față în număr de șase: Noua Galie de sud cu capitala la Sydney; Queensland cu capitala Brisbane; provincia Victoria, cu capitala la Melbourne; Australia meridională cu Capitala la Adelaide; Australia occidentală, cu capitala la Perth și Australia septentrională fără capitală. Singure, coastele sunt populate cu coloniști. Abia, dacă vreun oraș important s-a aventurat la două sute de mile în interior. Cât despre interiorul continentului, adică pe o suprafață egală cu două treimi din Europa, el e aproape necunoscut.

Din fericire, paralela 37° nu traversează imensele pustietăți, aceste ținuturi inaccesibile ale mizeriei, care au costat numeroase victime date științei. Glenarvan nu le-ar fi putut înfrunța. El nu avea de a face decât cu partea meridională a Australiei, care se descompunea astfel: o mică parte a provinciei Adelaide; provincia Victoria în toată lățimea ei și, în sfârșit, vârful triumphiului răsturnat pe care-l formează Noua Galie de sud. De la capul Bernouilli la frontiera Victoriei sunt

abia șaizeci și două de mile. Erau două zile de mers, nu mai mult, și Ayrton socotea să doarmă a doua zi la Aspley, orașul cel mai apusean al provinciei Victoria.

Începuturile unei călătorii sunt totdeauna caracterizate prin ardoarea călăreților și a cailor. De vioiciunea celor dintâi, nimic de zis, dar păru potrivit să se modereze mersul celor din urmă. Cine vrea să meargă departe, trebuie să-și cruțe caii. A fost hotărât să nu se meargă mai mult de douăzeci și cinci până la treizeci de mile, în medie, pe zi.

Dealtfel, pasul cailor trebuia să se regleze după pasul mai încet al boilor, adevărate unelte mecanice care pierd în timp ceea ce câștigă în forță. Căruța, cu pasagerii săi, cu aprovizionările sale, era sâmburele caravanei, fortăreața ambulantă. Călăreții puteau să meargă pe marginile ei, dar nu trebuiau să se depărteze de ea.

Nici o ordine nu era fixată în mers și fiecare a fost liber să facă drumul după voie: vânătorii străbătând câmpia, filozofii flecărind împreună. Paganel, care poseda toate aceste diferite calități, se afla peste tot.

Trecerea provinciei Adelaide nu oferi nimic interesant. Un șir de coline, o întindere de terenuri a căror împreunare constituie ceea ce se numește „bush”, câteva livezi acoperite cu tufele unui arbust sărac cu frunzele colțurate de care rasa ovină e foarte lacomă, se succedară timp de mai multe mile. Ici și colo se vedeau câteva „pig's faces”, oi cu cap de porc, o specie caracteristică Noii Olande, care pășeau între stâlpii liniei telegrafice, pusă de puțin timp de la Adelaide la coastă.

Câmpiile aminteau, într-un fel ciudat, de monotonele întinderi ale pampasului argentinian: același sol ierbos și neîntrerupt. Același orizont. Mac Nabbs susținea că nu schimbaseră ținutul; dar Paganel afirmă că se va schimba în curând. Sub garanția sa, se așteptară la lucruri mai bune.

Către ora trei căruța străbătu o întindere mare lipsită de copaci, cunoscută sub numele de „câmpiile mosquitos”. Savantul avu mulțumirea geografului constatând că ținutul își merită numele. Călătorii și caii lor suferiră mult din cauza mușcăturilor repetate ale țânțarilor: era cu neputință să le eviți. Paganel nu se putu împiedica de a da la toți dracii acești țânțari înverșunați care îl împunseseră.

Spre seară câteva garduri vii de salcâmi înveseliră câmpia; ici și colo mănunchiuri de salcâmi albi; mai departe un făgaș de curând săpat; apoi, copaci de origine europeană, măslini, lămâi și stejari verzi, în sfârșit îngrădituri bine întreținute. La ora opt, boii, grăbindu-și mersul sub îndemnul lui Ayrton, ajunseră la stațiunea Red Gum.

Cuvântul „stațiune” se aplică stabilimentelor interioare în care se cresc vitele mari, principala bogăție a Australiei. Crescătorii sunt „squatters”, adică oameni care se așează pe pământ: într-adevăr aceasta e prima atitudine pe care o ia orice colonist obosit de rătăcirile lui prin aceste ținuturi imense.

Red Gum Station era un stabiliment de mică importanță. Dar Glenarvan găsi acolo cea mai sinceră ospitalitate. Masa este mereu servită pentru călători sub acoperișul acestor locuințe solitare, iar colonul australian e totdeauna o gazdă binevoitoare.

A doua zi, Ayrton își înhamă boii în zorii zilei. Voia să ajungă în aceeași seară la frontiera Victoriei. Solul se arăta mai accidentat. O succesiune de mici coline ondulau cât cuprindeai cu ochii, presărate cu nisip stacojiu. Ai fi zis că era un imens drapel roșu aruncat pe câmpie, ale cărui cute se umflau în bătaia vântului. Câțiva „malleys”, un fel de brazi pătați cu alb, trunchiul drept și lucios, își întindeau ramurile și frunzișul lor de un verde închis deasupra bogatelor livezi în care mișunau cete vesele de șoareci săritori. Mai târziu, întâlniră câmpuri întinse de mărăcini și de salcâmi albi, tineri; apoi, tufișurile se depărtară, arbuști izolați deveniră copaci și prezentau primul specimen al pădurilor Australiei.

Totuși, în apropierea frontierei victoriene, aspectul ținutului se modifica văzând cu ochii. Călătorii simțeau că trec printr-un nou ținut. Urmau calea dreaptă, fără ca nici un obstacol, lac sau munte, să-i oblige să se abată din drum. Puneau invariabil în practică prima teoremă a geometriei și urmau, fără ocol, cel mai scurt drum de la un punct la altul. De oboseli și de greutate nu se îndoiau. Mersul lor se conforma mersului încet al boilor și dacă liniștitele animale nu mergeau repede, cel puțin mergeau fără a se opri vreodată.

Așa ajunse caravana, în ziua de 23, seara, după un drum de șaizeci de mile făcute în două zile, la parohia Aspley, cel dintâi oraș al provinciei Victoria, așezat la 141° longitudine, în

districtul Wimmera.

Căruța a fast adăpostită la *Crown's Inn*, un han care, din lipsă de ceva mai bun, se numea „Hotelul Coroana”. Cina, compusă numai din carne de oaie gătită variat, fumea pe masă.

Mâncară mult, vorbiră și mai mult. Fiecare doritor a se instrui asupra ciudățeniilor continentului australian, întrebă cu aviditate pe geograf. Paganel nu se lăsă rugat și dădu lămuriri asupra provinciei Victoria, numită Australia Fericită.

— Falsă calificare! zise el. Ar fi fost mai bine dacă o numeau Australia Bogată, căci țările sunt ca și indivizii: bogăția nu face fericirea. Australia, grație minelor sale de aur, a fost în calea bandei devastatoare și feroce a aventurierilor. Veți vedea aceasta când vom străbate terenurile aurifere.

— Colonia Victoria a fost întemeiată recent? întrebă lady Glenarvan. Da, doamnă, ea nu numără decât treizeci de ani de existență. La 6 iunie 1835, într-o marți...

— La ora șapte și un sfert seara, adăugă maiorul căruia îi plăcea să-l necăjească pe Paganel asupra preciziei datelor.

— Nu, la ora șapte și zece minute, reluă cu seriozitate geograful, Butman și Falckner, întemeiară un stabiliment la Port Philippe în acel golf lângă care se întinde azi marele oraș Melbourne. Timp de cincisprezece ani, noua colonie a făcut parte din Noua Galie de sud depinzând de Sydney, capitala ei. Dar, în 1851, aceasta a fost declarată independentă și a luat numele de Victoria.

— De atunci a prosperat mult? întrebă Glenarvan.

— Judecă, nobilul meu prieten, răspunse Paganel. Iată cifrele date de ultima statistică și, orice-ar gândi Mac Nabbs, nu știu nimic mai elocvent decât cifrele.

— Începe, zise maiorul.

— Încep. În 1836, colonia Port Philippe avea două sute patruzeci de locuitori. Azi provincia Victoria numără cinci sute cincizeci de mii. Șapte milioane de picioare de vie îi dau anual o sută douăzeci și unu de galoane de vin. O sută trei mii de cai galopează prin câmpiile ei și șapte sute șazeci și cinci de mii două sute șaptezeci și două de animale cornute cresc în imensele livezi.

— Nu are și un oarecare număr de porci? întrebă Mac Nabbs.

— Da, maiorule, șaptezeci și nouă de mii șase sute douăzeci și cinci, fără supărare.

— Și câte oi, Paganel.

— Șapte milioane o sută cincisprezece mii nouă sute patruzeci și trei, Mac Nabbs.

— Cu aceea pe care o mâncăm în acest moment, Paganel?

— Nu, fără dânsa, deoarece e pe trei sferturi mâncată.

— Bravo, domnule Paganel! strigă lady Helena, râzând cu poftă. Trebuie spus că ești doctor în probleme geografice și vărul meu, Mac Nabbs, orice-ar face, nu te va prinde greșind.

— Dar aceasta e meseria mea, doamnă; să am cunoștințe despre aceste lucruri și să vi le spun, la nevoie. Astfel, mă puteți crede, când vă spun că această țară ciudată ne rezervă minuni.

— Până aici, totuși... răspunse Mac Nabbs căruia îi plăcea să-l întărate pe geograf, pentru a-i atâta nervii.

— Dar așteaptă, maior nerăbdător! strigă Paganel. Abia ai pus un picior pe frontieră și te-ai supărat! Ei bine! Îți spun, ți-o repet și susțin că acest ținut e cel mai curios de pe pământ. Relieful, natura, produsele, clima, au mirat, miră și vor mira pe toți savanții lumii. Închipuiți-vă, prieteni, un continent ale cărui margini, nu centrul, s-au ridicat deasupra valurilor ca o verigă uriașă; care închide, poate, în partea sa centrală o mare interioară pe jumătate evaporată; ale cărui fluvii seacă din zi în zi; în care umezeala nu există, nici în aer, nici în pământ; în care copacii își leapădă în fiecare an scoarța în locul frunzelor; în care frunzele se arată în profil soarelui, nu în față și deci nu dau umbră; în care lemnul, adesea, nu poate arde; în care piatra de construcție se topește la ploaie; în care pădurile sunt joase și ierburile gigantice; în care animalele sunt ciudate; în care patrupelele au rât, ca ariciul și ornitorincul și au silit pe naturaliști să creeze special pentru ei noul gen al monotremelor; în care cangurul sare pe cele patru labe ale sale inegale; în care oile au capul de porc; în care vulpile sar din copac în copac; în care lebedele sunt negre; în care șoarecii își fac cuiburi; în care „bower bird” își deschide saloanele vizitei prietenilor săi înaripați; în care păsările uimesc imaginația prin diversitatea

cântecelor și aptitudinilor lor; în care una servește de orologiu, cealaltă face să pocnească un bici de surugiu; una imită tocilarul, alta bate secunde ca o limbă de pendul; una râde dimineața când răsare soarele și cealaltă plânge seara, la culcare. Oh, un ținut bizar, dacă a fost vreodată pământ paradoxal și format împotriva naturii! Pe drept cuvânt a putut zice despre tine, savantul botanist Grimard: *Iată această Australie care e un fel de parodie a legilor universale, sau mai degrabă o sfidare zvârlită în fața naturii.*

Tirada lui Paganel, repezită cu toată iuțeala, părea că nu se mai poate opri. Elocventul secretar al Societății de geografie nu se mai stăpânea. Vorbea, vorbea, gesticulând să rupă tot, învârtind furculița spre marea spaimă a vecinilor săi de masă. Dar în sfârșit vocea lui a fost acoperită de un ropot de aplauze și reuși să tacă.

Desigur, după această enumerare a ciudățeniilor australiene, nu se gândeau să-i ceară mai mult. Și totuși, maiorul, cu vocea calmă, nu se opri și zise:

— Asta-i tot, Paganel?

— Ei bine, nu, nu-i tot! ripostă savantul.

— Ce? întrebă lady Helena intrigată, mai e vreun lucru și mai uimitor în Australia? Da, doamnă, clima ei! Ea are însemnătate asupra producției prin ciudățenia sa.

— De pildă!

— Nu vorbesc de calitățile igienice ale continentului australian, așa de bogat în oxigen și așa de sărac în azot; el n-are vânturi umede, deoarece alizeele suflă paralel cu coastele sale; cea mai mare parte dintre boli sunt necunoscute, de la tifos până la pojar și afecțiunile cronice.

— Totuși, asta nu-i un avantaj neînsemnat, zise Glenarvan.

— Fără îndoială, dar nu vorbesc de el, răspunse Paganel. Aici climatul are o calitate... de necrezut.

— Care? întrebă John Mangles.

— Nu mă veți crede niciodată.

— Ba da, exclamă toți cei prezenți, aprinși.

— Ei bine, el e...

— Ce-i, deci?

— El e moralizator.

— Moralizator?

— Da, răspunse savantul cu convingere. Da, moralizator! Aici metalele nu se oxidează în aer și oamenii își sporesc calitățile. Aici atmosfera curată și uscată albește repede rufe și inimile. Și s-au remarcat bine în Anglia virtuțile acestei clime, când s-a hotărât trimiterea oamenilor în acest loc pentru a fi moralizați.

— Ce! Această influență se face simțită în realitate? întrebă lady Glenarvan.

— Da, doamnă, asupra animalelor și a oamenilor.

— Nu glumești, domnule Paganel?

— Nu glumesc. Caii și animalele sunt aici de o docilitate remarcabilă. O veți vedea.

— Nu-i cu puțință!

— Dar așa e! Și răufăcătorii, transportați în acest aer înviorător, sănătos, s-au îndreptat în câțiva ani. Acest efect e cunoscut de filantropi. În Australia, toate naturile se ameliorează.

— Dar atunci, dumneata, domnule Paganel, care ești bun, zise lady Helena, ce vei deveni pe acest pământ privilegiat?

— Excelent, doamnă, răspunse Paganel, excelent!

Capitolul X. Râul Wimerra

A doua zi, la 24 decembrie, plecarea avu loc din zori. Căldura era de-acum puternică, dar suportabilă, drumul aproape neîntrerupt și prielnic mersului cailor. Convoiul intră într-un crâng. Seara, după o zi bună de mers, poposiră pe malurile Lacului Alb, cu apă sălcie și nepotabilă.

Acolo, Jacques Paganel trebui să recunoască și că acest lac nu era alb tot așa cum Marea Neagră nu-i neagră, după cum Marea Roșie nu-i roșie, după cum Fluviul Galben nu-i galben și după cum Munții Albaștri nu-s Albaștri. Totuși, el discută mult, din amor propriu de geograf, dar argumentele sale nu biruită.

Mr. Olbinett prepară cina cu punctualitatea obișnuită; apoi, călătorii, unii în căruță, alții sub cort, adormiră îndată, cu toate urletele lamentabile ale „dingoes”, șacalii Australiei.

O câmpie admirabilă, împestrițată în întregime de crizanteme, se întindea dincolo de Lacul Alb. A doua zi, Glenarvan și tovarășii săi, la sculare, ar fi voit bucuroși să aplaude mărețul decor oferit privirilor lor. Plecară. Până la orizont, totul era livadă și flori în primăvărateca îmbujorare. Reflexe albăstrii ale inului cu frunze mărunte se însoțeau cu roșul stacojiu al unui *acanthus* specific acestui ținut. Numeroase varietăți de „*emerophilis*” înveseleau verdeța și terenurile îmbibate de sare dispăreau sub spanacul-porcesc, lobode și sfece, ici verzi-albăstrii, colo roșiatice, care fac parte din invadatoarea familie a salsolaceelor. Sunt plante folositoare industriei, căci ele dau o sodă excelentă prin arderea și spălarea cenușii lor. Paganel, care devenea botanist în mijlocul florilor, numea aceste plante diferite și, cu mania sa de a cifra totul, spuse că se numărau până acum patru sute de specii de plante repartizate în o sută douăzeci de familii, în flora australiană.

Mai târziu, după vreo zece mile, repede trecute, căruța merse printre crânguri înalte de salcâmi albi și de mimoze, a căror inflorescență e așa de variabilă. Regnul vegetal, în acest ținut al „spring-plains”, nu se arată ingrat către astrul zilei și dă înapoi în parfumuri și în culori ceea ce soarele îi dădea în raze.

Cât despre regnul animal, el era mai avar cu speciile sale. Câțiva casoari săreau în câmpie, fără a fi cu puțință de a te apropia de ei. Totuși, maiorul a fost destul de îndemânatic când a lovit în coaste un animal foarte rar, pe cale de dispariție. Era un „jabiru”, cocorul uriaș al coloniilor engleze. Această zburătoare era foarte înaltă iar ciocul ei larg, conic, foarte ascuțit la capăt, măsura patruzeci și opt de centimetri lungime. Reflexele violete și purpurii ale capului său contrastau vioi cu verdele lustruit al gâtului, cu strălucitoarea albeață a gâtulejului și cu roșul viu al lungilor sale picioare. Natura părea că întrebuințase pentru el toată paleta culorilor.

Admirară mult pasărea și maiorul ar fi avut onorurile zilei, dacă tânărul Robert n-ar fi întâlnit și omorât, câteva mile mai departe, un animal ciudat, jumătate arici, jumătate furnicar, o ființă asemenea speciilor din era primară. O limbă lungă și cleioasă spânzura în afara gurii sale fără dinți, cu care pescuia furnicile care alcătuiesc principala sa hrană. E un echidneu, zise Paganel dând monotremei adevăratul nume. Ați văzut vreodată un asemenea animal?

— E oribil, răspunse Glenarvan.

— Oribil, dar curios, reluă Paganel; mai mult, caracteristic Australiei și l-ați căuta în zadar în orice parte a lumii.

Firesc, Paganel voia să ia hidosul arici și să-l pună în compartimentul bagajelor. Dar Mr. Olbinett se împotrivi indignat, încât savantul renunță să păstreze modelul monotrem.

În acea zi, călătorii trecură cu treizeci de minute meridianul 141°. Până aici, puțini coloniști, puțini squatterii se oferiseră vederii lor. Țara părea pustie. De băștinași nu era nici un semn, căci triburile sălbatice rătăcesc mai la nord, prin imensele pustietăți udate de afluenții lui Darling și Murray.

Dar un spectacol curios interesă ceata lui Glenarvan, căreia îi fu dat să vadă una din acele turme imense pe care speculanți îndrăzneți le aduc din munții de est până la provinciile Victoriei și ale Australiei Meridionale.

Către ora șase seara, John Mangles semnală la trei mile înainte o coloană enormă de praf care se desfășura în zare. De unde venea acest fenomen? Explicația nu era tocmai ușoară. Paganel înclina pentru un meteor oarecare, căruia via sa imaginație îi și căuta o cauză naturală. Dar Ayrton îl opri în câmpul presupunerilor în care se aventurează, afirmând că norul de praf provenea de pe urma unei turme în mers.

Caporalul nu se înșela. Norul se-apropia. Răsuna un concert de behăituri, nechezaturi și răgete. Vocea omenească sub formă de strigăte, de şuierături și de vociferări se amesteca în această simfonie pastorală.

Un om se desprinsese din norul zgomotos. Era conducătorul șef al armatei cu patru picioare. Glenarvan se duse înaintea lui și relațiile se stabiliră fără multe ceremonii. Conducătorul sau, pentru a-i da adevăratul titlu, „stockeeper-ul”, era proprietarul unei părți a turmei. El se numea Sam Machell și venea, într-adevăr, din provinciile de răsărit îndreptându-se spre golful Portland.

Turma sa cuprindea 12.075 de capete, adică 1000 de boi, 11.000 de oi și 75 de cai. Toate aceste vietăți, cumpărate slabe în câmpiile Munților Albastri, erau duse spre îngrășare în mijlocul pășunilor Australiei Meridionale, unde sunt vândute din nou cu un mare câștig. Astfel, Sam Machell, câștigând două lire de bou și o jumătate liră de oaie, realiza un câștig de o sută cincizeci de mii de franci. Era o afacere bună. Dar ce răbdare, ce energie pentru a conduce la destinație îndărătnica turmă și ce greutate erau de înfruntat! Câștigul pe care această meserie îl aduce e obținut cu trudă.

Sam Machell își povesti viața în puține cuvinte, în timp ce turma își continua mersul printre dumbrăvioarele de mimoze. Lady Helena, Mary Grant și călăreții descălecară și, așezați la umbra unui salcâm mare, ascultau povestirea *stockeeper-ului*. Sam Machell plecase de șapte luni. Făcea în medie zece mile pe zi. Lunga călătorie avea să dureze încă trei luni. Avea cu el, pentru a-l ajuta în această muncă, douăzeci de câini și treizeci de oameni, dintre care cinci negri foarte îndemânatici în găsirea animalelor rătăcite. Șase căruțe urmau armata.

Conducătorii înarmați cu *stock-whips*, bice ale căror mânere au optsprezece degete iar cureaua nouă picioare de lungime, umblau printre rânduri, restabilind ici și colo ordinea adesea tulburată, pe când cavaleria ușoară a câinilor alerga pe flancuri.

Călătorii admirară disciplina turmei. Diversele rase mergeau deosebit, căci boii și oile sălbatice se înțelegeau rău; cei dintâi nu consimt niciodată să pască unde au păscut cele din urmă. De aici, nevoia de a așeza boii în frunte și aceștia, împărțiți în două batalioane, mergeau înainte. Urmău cinci regimente de oi comandate de douăzeci de conducători. Pâcul cailor mergea în ariergardă.

Sam Machell atrase atenția drumeților că aceia care conduceau turma nu erau nici câinii, nici oamenii, ci chiar boii. Ei înaintau în primul rând, cu o gravitate perfectă, luând drumul bun din instinct, foarte convingși de dreptul de a fi tratați cu considerație. Turma îi asculta fără tăgăduială. Dacă le plăcea să se oprească trebuiau să cedeze toți; în zadar încercau oamenii să-i pună din nou la drum, după vreun popas, dacă nu dădeau singuri semnalul plecării.

Câteva amănunte adăugate de *stockeeper* completează istoricul acestei expediții, demnă de a fi scrisă, dacă nu comandată, de însuși Xenofon. Atât timp cât convoiul mergea pe câmpie, era bine. Puțină încurcătură, puțină oboseală. Animalele pășteau pe drum, își potoleau setea în râșoarele pășunilor, dormeau noaptea, călătoreau ziua, se adunau cu blândețe la lătratul câinilor. Dar în marile păduri ale continentului, printre crengile de eucalipti și de mimoze, dificultățile creșteau. Pâcurile se amestecau sau se depărtau și trebuia timp pentru a le reuni. Dacă din nenorocire un bou fruntaș se rătăcea, trebuia să-l găsească repede și cu orice preț, sub amenințarea unei debandade generale, și negrii întrebunțau adesea mai multe zile pentru aceste grele căutări. Dacă ploua, animalele leneșe refuzau să meargă mai departe, iar în furtunile violente o panică dezordonată puneă stăpânire pe animalele înnebunite de groază.

Totuși, cu forța energiei și a activității, *stockeeper-ul* trecea peste aceste dificultăți fără încetare reînnoite. Mergea; mai multe mile se adăugau la cele străbătute; câmpiile, pădurile, munții rămâneau în urmă. Dar acolo unde trebuia să se adauge la atâtea calități calitatea superioară care se numește răbdarea, o răbdare pe care nu trebuia s-o doboare nici ore, ci zile și chiar săptămâni, era la trecerea râurilor. Acolo, *stockeeper-ul* se vedea reținut de un curs de apă, curs care nu era de netrecut, dar pe care animalele nu voiau să-l treacă. Aceasta venea numai din încăpățânarea turmei. Boii, după ce sorbeau apa, se întorceau. Oile fugeau mai curând în toate direcțiile, decât să înfrunte elementul lichid. Așteptau noaptea pentru a târî turma în râu, dar nu reușeau. Aruncau în el berbecii cu forța, oile nu se hotărau să-i urmeze. Încercau să ia turma prin sete lipsind-o de apă timp de mai multe zile; turma răbda și nu se aventura mai departe. Transportau mieii pe celălalt țărm, cu speranța că mamele lor vor veni la țipetele lor: mieii behăiau, mamele lor nu se mișcau de pe țărmul opus. Aceasta dura uneori o lună întreagă și *stockeeper-ul* nu știa cum să mai procedeze cu armata sa behăind, nechezând, răgind.

Apoi, într-o zi, într-o dată, din capriciu, nu se știe nici de ce nici cum, un detașament trecea râul și atunci era altă greutate; de a împiedica turma să nu se arunce în apă în dezordine. Panica intra în rânduri și multe animale se înecau în curent.

Acestea erau amănuntele date de Sam Machell. În timpul povestirii, o mare parte din turmă defilase în bună ordine. Era timpul de a se duce în fruntea armatei sale și de a căuta cele mai bune pășuni. Se despărți deci de lord Glenarvan și încălecă un excelent cal indigen, pe care unul din oamenii săi îl ținea de căpăstru. Câteva clipe mai târziu, dispărea în vârtejul de praf.

Căruța luă, în sens invers, mersul un moment întrerupt și nu se opri decât seara la picioarele muntelui Talbot.

Paganel atrase atenția atunci, că erau la 25 decembrie, în prima zi de Crăciun, zi atât de sărbătorită în familiile engleze. Dar nici bucătarul nu uitase și o cină bogată servită sub cort îi atrase sincerele complimente ale mesenilor. Trebuie spus că Mr. Olbinett se întrecuse cu adevărat. Rezerva sa dăduse o parte de mâncăruri europene care se întâlnesc rar în deșerturile Australiei. O slănină de ren, bucăți de carne de bou sărate, somon afumat, o plăcintă de orz și ovăz, ceai la discreție, whisky din belșug, câteva sticle de porto au compus uimitoarea cină. S-ar fi crezut în marea sufragerie din Malcolm-Castle, în mijlocul Scoției.

Desigur, nimic nu lipsea ospățului de la supa de ienupăr până la *minced-pies* la desert. Totuși, Paganel crezu că trebuie să adauge fructele unui portocal sălbatic care creștea la picioarele colinelor. Acesta era „moccaly” al indigenilor; portocalele erau fade, iar sămburii săi sfărâmați aprindeau gura ca ardeul de Cayenne. Geograful se încăpățână să le mănânce așa de conștiincios, încât își arse gura și nu putu răspunde întrebărilor maiorului care îl copleși asupra particularităților australiene.

Ziua următoare, 26 decembrie, nu oferă nici un incident demn de a fi relatat. Întâlnirea izvoarelor lui Norton Creek și mai târziu Mackenzie River pe jumătate secă. Timpul se menținea frumos, cu o căldură suportabilă; vântul sufla din sud și răcorea atmosfera, cum ar fi făcut vântul de nord în emisfera boreală și asupra căruia Paganel atrase atenția lui Robert.

— Împrejurare fericită, adăugă el, căci căldura e mai puternică, în mijloc, în emisfera australă decât în cea boreală.

— Și de ce? întrebă băiatul.

— De ce? N-ai auzit niciodată spunându-se că în timpul iernii, pământul e mai apropiat de soare?

— Ba da, domnule Paganel.

— Și că frigul iernii nu-i datorat decât oblicității razelor solare?

— Perfect.

— Ei bine, băiatul meu, chiar din această cauză e mai cald în emisfera australă.

— Nu înțeleg, răspunse Robert care deschidea ochii mari.

— Gândește-te, reluă Paganel. Când noi suntem în iarnă, acolo, în Europa, care e anotimpul care domnește în Australia, la antipodi?

— Vara, zise Robert.

— Ei bine, deoarece tocmai în această perioadă pământul e mai apropiat de soare... Înțelegi?

— Înțeleg!

— Că vara acestor regiuni australe e mai caldă ca urmare a acestei vecinătăți, decât vara regiunilor boreale.

— Într-adevăr, domnule Paganel.

— Deci, când se zice că soarele e mai aproape de pământ, „în iarnă” nu-i adevărat decât pentru noi ceilalți, care locuim în partea boreală a globului.

— Uite un lucru la care nu m-am gândit, răspunse Robert.

— Și acum du-te, băiatul meu și nu-l mai uita. Robert primi cu mulțumire mica sa lecție cosmografică și sfârși prin a afla că temperatura mijlocie a provinciei Victoria atinge 74 de grade Fahrenheit (+ 23°33 grade Celsius).

Seara, trupa poposi la cinci mile dincolo de lacul Lonsdale, între muntele Drummond, care se înalță la nord și muntele Dryden al cărui vârf mediocru știrbea orizontul de sud.

A doua zi, la ora unsprezece, căruța atinse malurile râului Wimmera, pe al 143-lea meridian.

Râul larg de o jumătate de milă mergea printre două șiruri înalte de salcâmi și de gumieri. Câteva plante mărețe, între altele „*metrosideros speciosa*”, își ridicau la cincisprezece picioare

ramurile lor lungi și plângătoare, împodobite cu flori roșii. Mii de păsări, granguri, cinteze, porumbei cu aripi de aur, fără a vorbi de papagalii limbuți zburau printre ramurile verzi. Dedesubt, la suprafața apelor, se zbenguia o pereche de lebede negre, timide, sperioase. Această „rara avis” a râurilor australiene se pierdu îndată în cotiturile râului Wimmera, care uda capricios câmpia.

Totuși, căruța se oprise pe un covor de verdeață ai cărui ciucuri spânzurau deasupra apelor repezi. Nu era acolo nici barcă, nici pod. Trebuia totuși să treacă. Ayrton se însărcină să caute un vad practicabil. Râul, cu un sfert de milă mai sus, îi păru mai puțin adânc și în această parte se hotărî să treacă pe celălalt țărm. Sondajele nu arătară decât trei picioare de apă. Căruța putea deci să intre în această parte fără a fi expusă la mari riscuri.

— Nu este nici un alt mijloc de a trece râul? întrebă Glenarvan pe caporal.

— Nu, *milord*, răspunse Ayrton; dar trecerea nu-mi pare primejdioasă. Vom scăpa de ea.

— Lady Glenarvan și miss Grant, trebuie să părăsească, atunci căruța?

— Deloc. Boii mei au pasul sigur și mă însărcinez să-i țin pe drumul bun.

— Hai, Ayrton, răspunse Glenarvan, mă încred în dumneata!

Călăreții înconjurară greul vehicul și intrară cu hotărâre în râu.

Căruțele, când încearcă această trecere prin vad, sunt de obicei înconjurate de butoaie goale care le susțin la suprafața apei. Dar aici, brâul înotător lipsea; trebuiau deci să se încredințeze înțelepciunii boilor mânați de prudentul Ayrton. Acesta, de pe capra sa, mâna boii; maiorul și cei doi mateloți spintecau rapidul curent la câțiva metri în frunte. Glenarvan și John Mangles, de fiecare parte a căruței, erau gata să ajute pe călătore. Paganel și Robert închideau linia.

Totul merse bine până-n mijlocul râului Wimmera. Dar atunci, adâncimea se accentuă și apa se urcă deasupra obezilor. Boii, aruncați în afara vadului, puteau să nu mai dea de fund și să târască împreună cu ei oscilanta mașină. Ayrton se devota în mod curajos; el se aruncă în apă și, agățându-se de coarnele boilor, reuși să-i îndrume pe drumul drept.

În acest moment, avu loc o izbitoră neprevăzută: se auzi o trosnitură și căruța se înclină sub un unghi neliniștitor; apa ajunse la picioarele călătorelor; vehiculul începu să se clatine, împotriva lui Glenarvan și a lui John Mangles care-l sprijineau de pe lături. A fost un moment de neliniște.

Din fericire, o ultimă încercare, puternică, apropiă vehiculul de țărmul opus. Țărmul oferă picioarelor boilor și cailor o pantă urcând și îndată oameni și animale se găsiră în siguranță pe celălalt mal, mulțumiți și udați.

Partea de dinainte a căruței fusese sfărâmată de izbitoră și calului lui Glenarvan îi căzuseră potcoavele picioarelor de dinainte.

Accidentul cerea o reparație grabnică iar călătorii se priveau cu un aer destul de încurcat, când Ayrton propuse să meargă la stația Black Point, așezată la douăzeci de mile spre nord și să aducă un fierar.

— Du-te, du-te, bravul meu Ayrton, îi zise Glenarvan. Cât timp îți trebuie pentru a face drumul și a te întoarce?

— Cincisprezece ore, răspunse Ayrton, nu mai mult.

— Pleacă, și în așteptare, vom poposi aici pe malul Wimerrei.

Câteva minute după aceea, caporalul, urcat pe calul lui Wilson, dispărea în dosul unei perdele dese de mimoze.

Capitolul XI. Burke și Stuart

Restul zilei a fost ocupat cu convorbiri și plimbări. Călătorii, vorbind și admirând, au parcurs țărmurile Wimerrei. Cocorii cenușii și ibișii, scoțând strigăte răgușite, fugeau la apropierea lor. Pasărea de satin, strălucitoare, se furișa pe ramurile înalte ale smochinului sălbatic, grangurii și mărăcinarii zburau între trunchiurile superbe ale liliaceelor, pescărușii își părăseau pescuitul obișnuit, pe când familia civilizată a papagalilor, ca „blue mountain” împodobit cu cele șapte culori ale prisme, micul „roschill” având capul stacojiu, cu gâtulejul galben și „lori” cu penele roșii și albastre își continuau asurzitoare flecări în vârful arborilor de cauciuc.

Astfel, când culcați pe apă pe malul apelor murmurânde, când rătăcind, la întâmplare, între tufele de mimoze, călătorii admirară natura până la apusul zilei. Noaptea, precedată de un lung crepuscul, îi

surprinse la o jumătate de milă de mal. Reveniră călăuzindu-se nu după Steaua Polară, invizibilă în emisfera australă, ci după Crucea Sudului care strălucea la jumătatea drumului de la orizont la zenit.

Mr. Olbinett întinsese masa sub cort. Se așezară. Succesul cinei a fost un fel de tocană de papagali, uciși cu îndemânare de Wilson și cu dibăcie preparați de bucătar.

Cina terminată, fiecare căută un pretext să nu dea somnului primele ore ale frumoasei nopți. Lady Helena puse toată lumea de acord, cerând lui Paganel să povestească istoria marilor călători australieni, o istorie de mult făgăduită.

Paganel nu cerea altceva. Cei prezenți s-au întins la piciorul unui „banksia” măreț; fumul țigărilor se ridică îndată până la frunzișul pierdut în umbră și geograful, biziindu-se pe neobosită sa memorie, începu:

— Vă aduceți aminte, dragii mei și maiorul n-a uitat, fără îndoială, de enumerarea călătorilor, pe care v-am făcut-o pe bordul *Duncan-ului*. Din toți acei care căutară să pătrundă în interiorul continentului, numai patru au reușit să-l străbată de la sud la nord sau de la nord la sud. Aceștia sunt: Burke, în 1860 și 1861; Mac Kinlay în 1861 și 1862, Landsborough în 1862 și Stuart, tot în 1862. Despre Mac Kinlay și Landsborough, vă voi spune puțin. Cel dintâi merse de la Adelaide la golful Carpentaria, al doilea de la golful Carpentaria la Melbourne, amândoi trimiși de comitetele australiene în căutarea lui Burke, care nu mai reapărea și nu avea să mai reapară niciodată.

Burke și Stuart sunt cei mai îndrăzneți exploratori de care vă voi vorbi. La 20 august 1860, sub auspiciile Societății Regale din Melbourne, pleca un fost ofițer irlandez, vechi inspector de poliție la Castlemaine, numit Robert O'Hara Burke. Îl însoțeau unsprezece oameni: William John Wills, un tânăr și distins astronom, doctorul Beckler, botanist, Gray King, tânăr militar al armatei Indiilor, Landells, Brahe și mai mulți indigeni. Douăzeci și cinci de cai și douăzeci și cinci de cămile duceau călătorii, bagajele și proviziile pentru optsprezece luni. Expediția avea ținta golfului Carpentaria, pe coasta septentrională, urmând mai întâi râul Cooper. Trecu fără greutate liniile lui Murray și Darling și ajunse la stațiunea Menindie, pe marginea coloniilor. Acolo, și-au dat seama că numeroase bagaje erau supărătoare. Această situație și o oarecare asprime a caracterului lui Burke provoacă dezbinarea în grup. Landells, conducătorul cămilor, urmat de câțiva servitori hinduși, se despărți de expediție și se întoarse pe malurile râului Darling. Burke își urmă drumul înainte. Când prin pășuni mărețe udate cu îmbelșugare, când pe drumuri pietroase și lipsite de apă, el coborî către Cooper's Creek. La 20 noiembrie, trei luni după plecarea sa, stabilea un prim depozit de provizii pe malul râului.

Aici, călătorii au fost reținuți câțva timp fără a găsi un drum practicabil spre nord, un drum în care apa să fie asigurată. După mari greutateți ajunseră la un pas pe care-l numiră fortul Wills. Au făcut un post înconjurat de un gard, așezat la jumătatea drumului de la Melbourne la golful Carpentaria. Acolo, Burke își împărți trupa în două: una, sub ordinele lui Brahe, trebuia să rămână la fortul Wills timp de trei luni și mai mult, dacă nu-i vor lipsi proviziile, și să aștepte întoarcerea celeilalte. Aceasta nu cuprindea decât pe Burke, King, Gray și Wills. Ei luară șase cămile. Luară provizii pentru trei luni, adică trei chintale de făină de ovăz, cincizeci livre de orez, un chintal de carne de cal uscată, o sută de livre de carne de porc sărată și slănină și treizeci de livre de pesmeți, totul pentru a face o călătorie de șase sute de leghe dus și întors.

Cei patru oameni plecară. După anevoioasa trecere printr-un pustiu pietros, ajunseră la râul Eyre, punctul extrem atins de Stuart, în 1845 și urcând meridianul de 140° ieșiră spre nord.

La 7 ianuarie, trecură tropicul sub un soare de foc, înșelați de miraje ademenitoare, adesea lipsiți de apă, uneori răcoriți de mari furtuni, găsind ici și colo câțiva indigeni rătăcitori de care nu avură să se plângă, altfel spus stingheriți, oarecum, de dificultățile unui drum pe care nu-l opreau nici lacuri, nici fluvii, nici munți.

La 12 ianuarie, câteva coline de gresie apărură spre nord, apoi Munții Forbes și o succesiune de munți granitici, care se numesc „ranges”. Acolo, oboselile au fost mari. Abia înaintau. Animalele nu voiau să meargă înainte. „Neconținut în range! Cămilele nădușesc de frică!” scrisese Burke pe carnetul de călătorie. Totuși cu puterea energiei, exploratorii ajung pe malurile râului Turner, apoi la cursul superior al fluviului Flinders, văzut de Stokes în 1841, care se aruncă în golful Carpentaria, între perdele de palmieri și eucalipti.

Aproprierile oceanului se manifestară printr-un șir de terenuri mlăștinoase. Una din cămile pieri acolo. Celelalte refuzară de a merge mai departe. King și Gray trebuiră să rămână cu ele. Burke și

Wills continuă să a merge spre nord și, după mari greutate, foarte obscur relatate în notele lor, ajunseră la un punct în care fluxul mării acoperea mlaștinile, dar nu văzură oceanul. Era la 11 februarie 1861.

— Astfel, zise lady Helena, ei nu putură merge mai departe?

— Nu, doamnă, răspuse Paganel. Solul mlaștinilor le fugea sub picioare și trebuia să se gândească a se întoarce la tovarășii lor din fortul Wills. Tristă întoarcere, v-o jur! Târându-se, slabi, sleiți, regăsiră, Burke și camaradul său, pe Gray și King. Apoi, expediția, coborând la sud pe drumul deja urmat, se îndrepta către Cooper's Creek.

Peripețiile, primejdiile, suferințele acestor călători, nu le cunoaștem exact, căci notele lipsesc din carnetele exploratorilor. Dar au trebuit să fie teribile. Într-adevăr, în luna aprilie, ajunși în valea Cooper, nu mai erau decât trei; Gray sucombuse chinurilor. Patru cămile pieriseră. Totuși, dacă Burke reușea să ajungă la fortul Wills, unde îl aștepta Brahe cu depozitul său de provizii, tovarășii săi și dânsul erau scăpați. Și-au adunat toate forțele, energia; se târăsc alte câteva șase zile; la 21 aprilie, zăresc gardurile fortului. Ajung, dar... chiar în acea zi, după 6 luni de așteptare zadarnică, Brahe plecase.

— Plecase! strigă tânărul Robert.

— Da, plecase! în aceeași zi, printr-o deplorabilă fatalitate! Nota lăsată de Brahe data de șapte ore! Burke nu se putea gândi să-i ajungă. Nenorociții părăsiți se întăriră puțin câte puțin cu proviziile depozitului. Dar mijloacele de transport le lipseau, și o sută cincizeci de leghe îi mai despărțeau de râul Darling.

Atunci, Burke, contrar părerii lui Wills, se gândește să ajungă la stabilimentele australiene așezate lângă muntele Hopeless, la șaiszeci de leghe de fortul Wills. Porniră la drum. Din două cămile care rămân, una piere într-un afluent mocirlos al lui Cooper's Creek; cealaltă nu mai poate face un pas: trebuie s-o ucidă și să se hrănească apoi cu carnea ei. Îndată, proviziile sunt mâncate. Cei trei nenorociți sunt nevoiți să se hrănească cu „nordul”, o plantă acvatică. Din lipsa apei, din lipsa mijloacelor de transport, ei nu se pot depărta de malurile râului Cooper. Un incendiu le arde coliba și lucrurile. Sunt pierduți! Nu mai au decât să moară!

Burke îl cheamă pe King lângă dânsul și-i zice: „Nu mai am de trăit decât câteva ore; iată ceasul și notele mele. Când voi fi mort, doresc să-mi puneți un revolver în mana dreaptă și să mă lăsați așa cum voi fi, fără a mă îngropa!” Acestea zise, Burke nu mai vorbește și își dădu ultima suflare a doua zi la ora opt dimineața.

King, îngrozit, nebun de spaimă, se duse în căutarea unui trib australian. Când se întoarse, murise și Wills. Cât despre King, el a fost luat de niște indigeni. În luna septembrie a fost găsit de expediția domnului Howitt, trimisă în căutarea lui Burke în același timp cu Mac Kinlay și Landsborough. Așadar, din patru exploratori, unul singur a supraviețuit acestei treceri a continentului australian.

Povestirea lui Paganel impresionase dureros pe toți cei de față. Fiecare se gândea la căpitanul Grant care rățăcea, poate, ca și Burke și ai săi în mijlocul acestui continent funest. Naufragații scăpaseră oare suferințelor care au nimicit pe acești îndrăzneți pionieri? Aproximarea a fost așa de firească, încât lacrimile veniră în ochii lui Mary Grant.

— Tată! Sărmanul meu tată! murmură dânsa.

— Miss Mary! Miss Mary! strigă John Mangles; pentru a îndura asemenea suferințe, trebuie să înfruntate ținuturile din interior! Căpitanul Grant e în mâinile indigenilor, ca și King și, ca și King, va fi salvat! El nu s-a găsit niciodată în condiții așa de grele.

— Niciodată, adăugă Paganel și ți-o repet, scumpa mea miss. Australienii sunt ospitalieri.

— Să vă audă Dumnezeu! răspuse fata.

— Și Stuart? întrebă Glenarvan, care voia să abată cursul acestor triste gânduri.

— Stuart? răspuse Paganel. Oh! Stuart a fost mai fericit și numele său e celebru în anele australiene. În anul 1860, urmat numai de doi oameni, a încercat, dar în zadar, să pătrundă în interiorul Australiei. Nu era un om care să se descurajeze. În anul 1861, la 1 ianuarie, el a părăsit Chambers Creek, în fruntea a unsprezece tovarășii hotărâți și nu s-a oprit decât la șaiszeci de leghe de golful Carpentry; dar lipsindu-i proviziile, trebui să se întoarcă la Adelaide fără a fi trecut temutul continent. Totuși, îndrăzni să-și mai încerce norocul și organizează o a treia expediție care, de astă dată, trebuia să atingă țelul atât de mult dorit.

Parlamentul Australiei meridionale patronă cu căldură această nouă explorare și votă un fond de

două mii de lire sterline. Stuart luă toate precauțiile pe care i le sugeră experiența sa de pionier. Prietenii săi, Waterhouse, naturalistul, Thring, Kekwich, vechii săi tovarăși, Woodforde, Auld, zece în total, se uniră cu el. A luat douăzeci de burdufuri de piele de America, care cuprindeau șapte galoane fiecare și la 5 aprilie 1862, expediția se găsea reunită la bazinul lui Newcastle Water, dincolo de paralela 28, în același punct pe care Stuart nu-l putuse trece. Linia itinerariului urma aproape meridianul 131° și, prin urmare, la șapte grade la vest de cel al lui Burke.

Bazinul Newcastle Water trebuia să fie baza noilor explorări. Stuart, înconjurat de păduri dese, încercă zadarnic să treacă la nord și la nord-est. Același insucces pentru a ajunge la vest de râul Victoria; crânguri dese închideau orice ieșire. Stuart se hotărî atunci să-și schimbe popasul și reuși să se transporte puțin mai la nord în mlaștinile lui Hower. Mergând spre est, întâlni în mijlocul câmpiilor ierboase râșorul Daily, pe care-l urcă cu vreo treizeci de mile.

Ținutul devenea măreț; pășunile sale ar fi făcut bucuria și averea unui squatter; eucaliptii creșteau acolo la o înălțime uriașă. Stuart, uimit, își continuă mersul; atinse țărmurile râului Strangway și ale lui Roper's Creek, descoperit de Leichardt; apele lor curgeau printre palmierii demni de această regiune tropicală; acolo trăiau triburi indigene care primiră bine pe exploratori.

Din acest punct, expediția înclină spre nord-nord-vest, căutând printr-un teren acoperit cu gresie și de roci feruginoase, izvoarele râului Adelaide, care se varsă în golful Van-Diemen. Grupul trecea atunci ținutul Arnhem, în mijlocul palmierilor, bambușilor și brazilor. Adelaide se lărgea; țărmurile sale deveneau mlăștinoase; marea era aproape.

Marti 22 iunie, Stuart poposi în mlaștinile Fresh-Water, încurcat de nenumărate râșoare care-i tăiau drumul. Trimise pe trei din tovarășii săi să caute drumuri practicabile; a doua zi, când ocolind stânci de netrecut, când înglodându-se în terenuri noroioase, atinse câteva câmpii ridicate și acoperite de verdeață în care creșteau dumbrăvioare de gumieri și de copaci cu scoarța fibroasă; acolo zburau cârduri de găște, de ibis, de păsări acvatică, de o sălbăcie extremă. Indigeni erau puțini sau deloc. Numai câteva tabere îndepărtate.

La 24 iulie, nouă luni după plecarea din Adelaide, Stuart a pornit la ora opt și douăzeci dimineața spre nord; el dorea să ajungă la mare în aceeași zi; ținutul era ușor ridicat, presărat de minerale de fier și roci vulcanice, copacii devin mici; ei iau o înfățișare maritimă; o vale largă produsă de aluviuni se arată, mărginită dincolo de o perdea de arbuști. Stuart aude lămurit zgomotul valurilor care se sparg; dar nu zice nimic tovarășilor săi. Pătrund într-un crâng închis de curpeni de viță de vie sălbatică.

Stuart face câțiva pași. E pe malul Oceanului Indian! „Marea! Marea!” strigă Thring buimăcit. Ceilalți alergară și urale prelungi salutau Oceanul Indian. Continentul fusese trecut pentru a patra oară!

Stuart, după promisiunea făcută guvernatorului sir Richard Mac Donnell, își înmuie picioarele și-și spală fața în valurile oceanului. Apoi, se întoarse în vale și înscrise pe un copac inițialele J.M.D.S.; tabăra a fost organizată lângă un râuleț cu apele repezi.

A doua zi, Thring se duse în recunoaștere să vadă dacă puteau ajunge pe la sud-vest îmbucătura râului Adelaide; dar solul era prea mlăștinos pentru piciorul cailor; trebuiă să renunțe.

Atunci, Stuart alege într-un luminiș un copac înalt. Tăie ramurile de jos și în vârf desfășură drapelul australian. În scoarța copacului au fost scrise aceste cuvinte: *Caută în pământ la un picior spre sud.*

Și dacă vreun călător ar săpa într-o zi pământul în locul arătat, ar găsi o cutie de fier alb, și în această cutie, acest document ale cărui cuvinte îmi sunt întipărite în minte:

MAREA EXPEDIȚIE DE EXPLORARE ȘI TRECEREA DE LA SUD LA NORD A AUSTRALIEI

Exploratorii, sub ordinele lui John Mac Douall Stuart au ajuns aici la 25 iulie 1862, după ce au traversat toată Australia de la Marea Sudului la țărmurile Oceanului Indian, trecând prin centrul continentului. Au părăsit Adelaide la 26 octombrie 1861 și au ieșit la 21 ianuarie 1862 din ultima stațiune a coloniei în direcția nord. În amintirea acestui fericit eveniment, ei au desfășurat aici drapelul australian cu numele șefului expediției și *Totul e bine. Dumnezeu s-o apere pe regină.* Urmează semnătura lui Stuart și a tovarășilor săi.

Așa a fost pecetluit acest mare eveniment care a avut un răsunet în toată lumea.

— Și acești oameni curajoși și-au revăzut prietenii lor din sud? întrebă lady Helena.

— Da, doamnă, răspunse Paganel; toți, dar nu fără oboseli crude. Stuart a fost cel mai încercat; sănătatea sa era grav compromisă de scorbut când își reluă itinerariul către Adelaide. La începutul lui septembrie, boala sa făcuse așa de mari progrese, încât nu mai credea să mai vadă districtele locuite.

Nu mai putea sta în șa; mergea culcat într-un palanchin suspendat între doi cai. La sfârșitul lui octombrie, credea că moare, când o criză salutară îl scăpă și la 10 decembrie, convoiul ajunse la primele stabilimente.

La 17 decembrie, Stuart intră în Adelaide în mijlocul unei populații entuziasmate. Dar sănătatea sa era prăpădită și, îndată, după ce obținuse marea medalie de aur a Societății de Geografie, el s-a îmbarcat pe *Indus*, pentru scumpa lui Scoție, unde îl vom vedea la întoarcerea noastră.

— Era un om care poseda în cel mai înalt grad energia morală, zise Glenarvan și, mai mult decât forța fizică, ea duce la îndeplinirea marilor fapte. Scoția e mândră de a-l număra printre copiii ei.

— Și de la Stuart, întrebă lady Helena, nici un călător n-a încercat noi descoperiri?

— Ba da, doamnă, răspuse Paganel. V-am vorbit adesea de Leichardt. Acest călător făcuse deja în 1844 o explorare remarcabilă în Australia Septentrională. În 1848, el întreprinse o a doua expediție spre nord-est. De 17 ani n-a mai reapărut. În ultimul an, celebrul botanist, doctorul Muller din Melbourne, a deschis o subscripție publică destinată cheltuielilor unei expediții. Această expediție a fost repede acoperită și un grup de squatteri curajoși, comandați de inteligentul și îndrăznețul Mac Intyre, a părăsit la 21 iunie 1864 pășunile râului Paroo. În momentul în care vă vorbesc, el trebuie să se fi adâncit mult, în căutarea lui Leichardt, în interiorul continentului. Să dea cerul să reușească, să fie ca și noi să putem regăsi pe prietenii care ne sunt scumpi!

Astfel, se termină povestirea geografului. Ora era înaintată. Mulțumiră lui Paganel și fiecare, câteva clipe mai târziu, dormea liniștit, pe când pasărea-orologiu, ascunsă în frunzișul gumierilor albi, bătea regulat secundele acestei nopți liniștite.

Capitolul XII. Trenul de la Melbourne la Sandhurst

Maiorul văzu cu oarecare teamă pe Ayrton părăsind corturile de pe țărmul Wimerrei pentru a se duce să caute un fierar în stațiunea Black Point. Dar nu zise nici un cuvânt în legătură cu o neîncredere personală, ci se mulțumi să supravegheze împrejurimile râului. Liniștea câmpiilor nu a fost deloc tulburată și, după câteva ore de întuneric, soarele reapăru la orizont.

Glenarvan nu avea altă teamă decât aceea de a-l vedea pe Ayrton întorcându-se singur. În lipsa lucrătorilor, căruța nu putea să meargă mai departe. Călătoria ar fi fost deci oprită timp de mai multe zile; poate și Glenarvan, nerăbdător de a reuși, avid de a-și atinge țelul, nu admitea nici o întârziere.

Ayrton, din fericire, nu-și pierduse timpul. A doua zi, el reapăru în zori. Un om care se zicea că este fierar al stației Black Point, îl însoțea. Era un vlăjgan puternic, de statură înaltă, dar cu o înfățișare aspră. Nu avea importanță înfățișarea dacă-și știa meseria. În orice caz nu vorbea deloc.

— E un lucrător destoinic? întrebă John Mangles pe caporal.

— Nu-l cunosc mai mult decât dumneavoastră, căpitane, răspuse Ayrton. Vom vedea.

Fierarul se puse pe lucru. Că își cunoștea meseria, au văzut din felul în care repară partea de dinainte a căruței. Lucra cu îndemănare, cu o vigoare puțin comună. Maiorul observă că pumnii săi arătau o dungă neagră de sânge. Era indiciul unei răni recente. Mac Nabbs întrebă pe fierar despre aceste răni care trebuiau să fie dureroase. Dar acesta nu răspuse și își continuă lucrul. Două ore după aceea, stricăciunile căruței erau reparate. Cât despre calul lui Glenarvan, fierarul isprăvi repede. Avusese grijă să aducă potcoave bune. Potcoavele aveau o particularitate care nu scăpă maiorului. Era o treflă grosolan tăiată în partea din față. Mac Nabbs o arătă lui Ayrton, care răspuse:

— Acesta e semnul din Black Point. El permite observarea urmelor cailor care se îndepărtează de stațiune și de a nu-i confunda cu alții.

Îndată, potcoavele au fost așezate la copitele calului. Apoi, fierarul își ceru plata și se duse, fără a fi pronunțat patru cuvinte.

O jumătate de oră mai târziu, călătorii erau pe drum. Dincolo de perdelele de mimoze se întindea un spațiu larg descoperit, care-și merita numele de „open-plain”. Câteva sfărâmat-uri de cuarț și de roci feruginoase zăceau între tufișuri; ierburi înalte și garduri închideau turme numeroase. Câteva mile mai departe roțile căruței brăzdau destul de adânc terenuri lacustre, unde murmurau izvoare neregulate, pe jumătate ascunse sub o perdea de trestii uriașe. Apoi, merseră de-a lungul unor întinse lagune sărate, în plină evaporare. Călătoria se făcea fără greutate și, trebuie adăugat, fără plictiseală.

Lady Helena invita pe călăreți să o viziteze rând pe rând, căci salonul ei era foarte mic. Dar fiecare părăsea, astfel, oboseala călăritului și se recrea în conversația acestei amabile femei. Lady

Helena, secondată de miss Mary, făcea cu o grație perfectă onorurile salonului său ambulant. John Mangles nu era uitat de la aceste invitații zilnice.

Astfel, tăiară diagonal drumul de diligență de la Growland la Horsham, un drum foarte prăfuit pe care călătorii nu-l întrebuințau niciodată. Câteva coline puțin ridicate au fost trecute, la extremitatea comitatului Talbot și, seara, convoiul ajunse la trei mile deasupra Maryborough-ului. Cădea o ploaie fină, care în orice altă țară ar fi înmuiat solul; dar aici aerul absorbea umezeala așa de bine și de repede, încât nu au suferit din cauza aceasta.

A doua zi, la 29 decembrie, mersul a fost puțin întârziat de un șir de coline care formau o mică Elveție în miniatură. Erau urcușuri și coborâri continue care îi făceau să îndure zdruncinături puțin plăcute. Călătorii au tăcut o parte a drumului pe jos și nu s-au plâns.

La ora unsprezece, au ajuns la Carlsbrook, municipalitate destul de importantă. Ayrton era de părere să înconjoare orașul fără a pătrunde în interior, pentru ca, zicea el, să câștige timp. Glenarvan îi împărtăși părerea, dar Paganel, neconținut lacom de curiozități, dorea să viziteze Carlsbrook. Îl lăsară și căruța își continuă încet drumul.

Paganel, după obiceiul său, luă pe Robert cu el. Vizita i-a fost scurtă dar suficientă pentru a-i da o idee exactă a orașelor australiene. Era o bancă, un palat de justiție, o piață, o școală, o biserică și vreo sută de case de cărămidă. Totul era așezat într-un patruleter regulat, tăiat de străzi paralele, după metoda engleză. Nimic mai simplu și mai recreativ. Când orașul crește i se lungesc străzile, ca pantalonii unui copil care crește, și simetria primitivă nu-i deloc schimbată.

La Carlsbrook domnea o mare activitate, simptom remarcabil în aceste cetăți nou-născute. Poate că în Australia orașele cresc precum copacii, la căldura soarelui. Oamenii ocupați treceau străzile; expeditori de aur se îngrămădeau la birourile de primire; prețiosul metal, escortat de poliția indigenă, venea de la uzinele din Bendigo și de la muntele Alexandru. Toată această lume îmboldită de interes nu se gândea decât la afacerile sale și străinii trecură nezăriți în mijlocul populației muncitoare.

După o oră întrebuințată pentru a parcurge Carlsbrook, cei doi vizitatori își ajunseră tovarășii într-o câmpie cu grijă cultivată. Lungi livezi, cunoscute sub numele de „low level plains”, îi urmară cu nenumărate turme de oi și cu colibe de păstori. Apoi, se arătă pustiul cu acea bruschete specifică naturii australiene. Colinele Simpson și muntele Tarrangower marcau punctul pe care-l face spre sud districtul Loddo pe meridianul 144°.

Totuși, nu întâlniseră până aici nici unul din acele triburi băștinașe trăind în stare sălbatică. Glenarvan se întreba dacă australienii lipseau Australiei după cum indienii lipsiseră în pampasul argentinian. Dar Paganel îi spuse că, sub această latitudine, sălbaticii frecventau câmpiile lui Murray, așezate la o sută de mile în est.

— Ne apropiem de țara aurului, zise el. În mai puțin de două zile vom trece această opulentă regiune a muntelui Alexandru. Acolo s-a abătut în 1852 puhoiul minerilor. Băștinașii au trebuit să fugă către pustiurile interioare. Suntem într-o țară civilizată fără ca poate să ne dăm seama și drumul nostru, înainte de sfârșitul acestei zile, va fi tăiat drumul de fier care pune în comunicație Murray cu marea. Ei bine, trebuie spus, prieteni, un drum de fier în Australia, iată ce-mi pare un lucru surprinzător!

— Și de ce, Paganel? întrebă Glenarvan.

— De ce!? Pentru că acest lucru e strigător la cer! Oh! Știi bine că dumneavoastră ceilalți, obișnuiți de a vă coloniza posesiunile îndepărtate, care aveți telegrafe electrice și expoziții universale în Noua Zeelandă, găsiți acest lucru foarte simplu! Dar aceasta uimește spiritul unui francez, ca mine și îi zăpăcește toate ideile asupra Australiei!

— Pentru că privești trecutul și nu prezentul, răspunse John Mangles.

— De acord, reluă Paganel; dar locomotive șuierând prin pustiuri, rotocoale de aburi încolăcindu-se de ramurile mimozelor și eucaliptilor, aricii, ornitorincii și cazuarii fugind dinaintea trenurilor, sălbaticii luând expresul de trei și jumătate pentru a merge de la Melbourne la Kyneton, la Castlemaine, la Sandhurst sau la Echuca, iată ce-ar mira pe oricine altul decât pe un englez sau american. Cu drumurile dumneavoastră de fier, se duce poezia deșertului.

— Ce importanță are, dacă pătrunde progresul! răspunse maiorul.

O șuierătură puternică întrerupse discuția. Călătorii nu erau decât la o milă de drumul de fier. O locomotivă veni de la sud și mergând cu iuțeală mică, se opri tocmai la punctul de intersecție al căii ferate și al drumului urmat de căruță.

Acest drum de fier, așa cum spusese Paganel, lega capitala Victoriei de Murray, cel mai mare

fluviu al Australiei. Imensul curs de apă, descoperit de Stuart în 1828, ieșit din Alpii Australiei, mărit de Lachlan și de Darling, acoperă toată frontiera nordică a provinciei Victoria și se aruncă în golful Encounter, lângă Adelaide. El străbate ținuturi bogate, fertile și stațiunile squatter-ilor se înmulțeau pe parcursul său, grație comunicațiilor ușoare pe care drumul de fier le stabilește cu Melbourne.

Acest drum de fier era atunci exploatat pe o lungime de o sută cincizeci de mile între Melbourne și Sandhurst, făcând serviciul între Kyneton și Castlemaine. Drumul, în construcție, urma șaptezeci de mile până la Echuca, capitala coloniei Riverina, întemeiată în același an pe Murray.

Paralela 37° tăia calea ferată la câteva mile deasupra lui Castlemaine, tocmai la Camden Bridge, punte aruncată peste râul Lutton, unul din numeroșii afluenți ai lui Murray.

Spre acest punct își îndreptă Ayrton căruța, precedată de călăreți, care-și permisera o cursă de galop până la Camden Bridge. Erau atrași, de altfel, de un viu sentiment de curiozitate. Într-adevăr, o mulțime considerabilă se îndrepta spre podul drumului de fier. Locuitorii stațiunilor vecine părăsindu-și casele, păstorii lăsându-și turmele, ticseau apropierea căii.

— La drumul de fier! La drumul de fier!

Trebuia să se fi produs vreun eveniment grav, care cauza toată această agitație. O mare catastrofă, poate.

Glenarvan, urmat de tovarășii săi, grăbi calul. În câteva minute, ajunse la Camden Bridge. Acolo, înțelese cauza adunării. Avusese loc un îngrozitor accident, nu o ciocnire de trenuri, ci o deraiere și o cădere care aducea aminte de cele mai grave dezastre ale drumurilor de fier americane. Râul pe care-l trecea calea ferată era umplut de sfărâmurile vagoanelor și locomotivei. Fie că podul cedase sub greutatea trenului, fie că trenul sărise de pe șine, căci cinci vagoane din șase fuseseră aruncate în albia lui Lutton în urma locomotivei. Singur, ultimul vagon, miraculos ferit de ruptura lanțului său, rămânea la o jumătate de milă departe de prăpastie. Dedesubt nu era decât o sinistru îngrămădire de osii înnegrite și strâmbate, de vagoane stricate, de șine strâmbate, de traverse calcinate. Cazanul locomotivei explodând de izbitură, își aruncase sfărâmurile plăcilor la distanțe enorme. Din toată această îmbulzeală de obiecte informe ieșeau câteva flăcări și spirale de aburi amestecați cu un fum negru. După oribila cădere, incendiul și mai groaznic! Mari urme de sânge, membre împrăștiate, bucăți de cadavre carbonizate apăreau ici și colo și nimeni nu îndrăznea să calculeze numărul victimelor îngrămădite sub sfărâmături.

Glenarvan, Paganel, maiorul, Mangles, amestecați în mulțime, ascultau păreri care mergeau de la unul la altul. Fiecare căuta să-și explice catastrofa, în timp ce se lucra la salvare.

— S-a rupt podul, zicea unul.

— Rupt? răspundeau ceilalți. S-a rupt așa de puțin, încât e încă intact. Nu a fost închis la trecerea trenului. Asta-i tot.

Într-adevăr, podul, care era mobil, se deschidea pentru serviciul luntrilor. Paznicul, printr-o neglijență de neiertat, uitase deci să-l închidă și trenul, repezit cu toată iuțeala, se aruncase în albia râului Lutton. Această ipoteză părea foarte admisibilă, căci dacă o jumătate a podului zăcea sub dărâmurile vagoanelor, cealaltă jumătate, de pe țărmul opus, spânzura încă de lanțurile-i intacte. Nici o îndoială! Neglijența paznicului cauzase această catastrofă.

Accidentul se întâmplase noaptea cu expresul nr. 37°, plecat din Melbourne la ora 11,45. Trebuia să fie ora 3,15 dimineața, când trenul, 25 de minute după ce părăsise stația Castlemaine, ajunse la Camden Bridge și rămase acolo în primejdie. Îndată, călătorii și funcționarii ultimului vagon cerură ajutoare, dar telegraful, ai cărui stâlpi zăceau la pământ, nu mai funcționa. Trebuiră trei ore autorităților din Castlemaine pentru a ajunge la locul sinistrului accident. Era ora șase dimineața când salvarea a fost organizată sub conducerea domnului Mitchell, supraveghetor general al coloniei, de un grup de polițiști comandați de un ofițer de poliție. Squatterii și oamenii lor le veniseră în ajutor, lucrând mai întâi la stingerea incendiului care devora grămada de sfărâmături. Câteva cadavre de nerecunoscut erau culcate pe povârnișul terasamentului. Dar trebuiau să renunțe de a scoate o ființă vie din cuptorul aprins. Focul isprăvise repede opera distrugerii. Din călătorii trenului, al căror număr nu se știa, supraviețuiau numai zece, aceia ai ultimului vagon. Administrația drumurilor de fier trimisese o locomotivă de ajutor, pentru a-i aduce la Castlemaine.

În acest timp, lordul Glenarvan, făcându-se cunoscut supraveghetorului general, vorbea cu el și cu ofițerul poliției. Acesta era un om înalt, slab, de un neclintit sânge rece. Stătea înaintea acestui dezastru, ca un matematician înaintea unei probleme, decis s-o rezolve și să scoată necunoscuta.

Astfel, la vorba lui Glenarvan: „Iată o mare nenorocire!”, el răspunse cu liniște:

— Mai mult decât aceasta, *milord*.

— Mai mult decât aceasta! strigă Glenarvan, izbit de aceste cuvinte și ce e mai mult decât o nenorocire?

— O crimă! răspunse liniștit ofițerul de poliție. Glenarvan, fără a se opri la însemnătatea expresiei,

se întoarse către Mitchell, întrebându-l cu privirea.

— Da, *milord* răspunse supraveghetorul general, ancheta noastră ne-a dus la concluzia că nenorocirea e rezultatul unei crime. Ultimul vagon de bagaje a fost jefuit. Călătorii supraviețuitori au fost atacați de o ceată de cinci-șase răufăcători. Podul a fost deschis cu intenție, nu din neglijență și dacă se adaugă la aceasta dispariția paznicului, trebuie să conchidem că acest mizerabil s-a făcut complicele criminalilor!

Ofițerul de poliție, la această deducție a supraveghetorului general, clătină încet capul.

— Nu împărtășești părerea mea? întrebă Mitchell.

— Nu în ce privește complicitatea paznicului.

— Totuși, această complicitate, reluă supraveghetorul general, permite a atribui crima sălbaticilor care rățăcesc în câmpiile râului Murray. Fără paznic, acești indigeni n-ar fi putut deschide podul mobil al cărui mecanism le e necunoscut.

— Drept, răspunse ofițerul de poliție.

— Or, adăugă Mitchell, e sigur, prin depoziția unui cârmaci al cărui vas a trecut Camden Bridge la ora 10.40 seara, că podul a fost regulamentar închis după trecerea sa.

— Perfect.

— Așadar complicitatea paznicului îmi pare stabilită într-un mod hotărâtor.

Ofițerul de poliție clătină capul, printr-o mișcare continuă

— În acest caz, domnule, întrebă Glenarvan, nu atribui crima sălbaticilor?

— Deloc.

— Dar atunci, cui?

În acest moment, un zgomot mare se ridică la o jumătate de milă în susul râului. Se făcuse o gloată, care crescuse repede. Ea ajunsese îndată la stație. În centrul mulțimii, doi oameni duceau un cadavru. Era cadavrul paznicului, rece de-acum. O lovitură de pumnal îl lovise în inimă. Asasinii, târându-i corpul departe de Camden Bridge, voiseră fără îndoială să rățăcescă bănuielele poliției în timpul primelor ei căutări. Or, această descoperire îndreptăța pe deplin îndoielele ofițerului. Sălbaticii nu aveau nici un amestec în săvârșirea crimei.

— Aceia care au dat lovitura, zise el, sunt oameni familiarizați cu întrebuințarea acestui mic instrument.

Și vorbind astfel, el arată o pereche de „darbies”, un fel de cătușe făcute dintr-o verigă dublă de fier prevăzută cu o încuietoare.

— După puțin, adăugă el, voi avea plăcerea de a le oferi această brățară ca dar de Anul nou.

— Dar atunci bănuieți?...

— Pe cei ce au „călătorit gratis pe bastimentele Majestății Sale”.

— Ce? Ocnași? strigă Paganel, care cunoștea această metaforă întrebuințată în coloniile australiene.

— Credeam, observă Glenarvan, că transportații n-aveau dreptul de ședere în provincia Victoria!

— Eh, replică ofițerul de poliție, dacă n-au acest drept, ei și-l iau. Bandiții scapă uneori și nu mă înșel dacă susțin că aceștia vin de-a dreptul din Perth. Ei bine, se vor întoarce acolo, mă puteți crede!

Mitchell aprobă cu un gest cuvintele ofițerului de poliție. În acest moment, căruța ajungea la nivelul căii ferate. Glenarvan voi să cruțe călătoarelor, groaznica priveliște de la Camden Bridge. Salută pe supraveghetorul general, se despărți de el și făcu semn prietenilor să-l urmeze.

— Acesta nu-i un motiv, zise el, să ne întrerupem călătoria.

Ajuns la căruță, Glenarvan vorbi lady-ei Helena de un simplu accident de tren; nu menționează de prezența unei bande de ocnași, propunându-și să-l înștiințeze numai pe Ayrton. Trecură drumul de fier, la câteva sute de metri deasupra podului și reluară spre est drumul obișnuit.

Capitolul XIII. Un premiu de geografie

Câteva coline își tăiau la orizont profilurile elegante și terminau câmpia la două mile de drumul de fier. Căruța nu întârzie de a intra în mijlocul strâmtorilor înguste și capricios ocolite. Ele se sfârșeau cu un ținut fermecător, în care copaci frumoși nu adunați în păduri, ci grupați în crânguri izolate, creșteau cu o exuberanță tropicală. Între cei mai frumoși, se distingeau „casuarinas” care păreau să fi împrumutat stejarului construcția puternică a trunchiului lor, salcâmului scoarța mirositoare și bradului tăria frunzelor, puțin verzi-albăstrii. Pe ramurile lor se amestecau conurile așa de curioase ale „banksia latifolia” a cărei subțirime e de o supremă eleganță. Mari arbuști cu rămurele căzătoare aveau efectul unei ape verzi, curgând în afara unor bazine prea pline. Privirea ezita între toate aceste minunății naturale, neștiind unde să-și fixeze admirația.

Ceata se opri o clipă. Ayrton, la ordinul lady-ei Helena, își opri boii. Marile discuri ale căruței încetară de a scârțâi pe nisipul cuarțos. Lungi covoare de verdeată se întindeau sub grupurile de copaci; numai câteva ridicături ale solului, ridicături regulate, le împărțea în căsuțe destul de aparente, ca o întinsă tablă de șah.

Paganel nu se înșelă la vederea acestor pustietăți înverzite, așa de splendid așezate pentru veșnica odihnă. El recunoscuse aceste careuri funerare, a căror iarbă șterge acum ultimele urme și pe care călătorul le întâlnește așa de rar pe pământul australian.

— Dumbrăvile morții, zise el.

Într-adevăr, era acolo, sub ochii săi, un cimitir indigen, dar așa de răcoros, așa de umbrit, așa de înviorat de vesele cârduri de păsări, așa de atrăgător, încât nu trezea nici o idee tristă. L-ai fi luat ușor ca una din grădinile din Eden, atunci când moartea era gonită de pe pământ. El părea făcut pentru cei vii. Dar aceste morminte pe care sălbaticul le îngrijea cu o grijă pioasă, dispăreau de-acum sub o mare de verdeată. Cucerirea îl alungase pe australian departe de pământul în care se odihneau strămoșii săi și colonizarea trebuia să dea peste puțin timp, aceste câmpuri ale morții, dinților turmelor. Astfel, aceste dumbrăvi au devenit rare și câte dintre ele, care acoperă o întreagă generație recentă, sunt călcate de piciorul călătorului indiferent!

În acest timp, Paganel și Robert, întrecând pe tovarășii lor, urmau mici alei umbroase. Ei vorbeau și se instruiă unul pe celălalt, căci geograful pretindea că el câștigă mult din convorbirea cu tânărul Grant. Dar nu făcuseră un sfert de milă, când lordul Glenarvan îi văzu oprindu-se, apoi coborând de pe cai și în sfârșit, aplecându-se spre pământ. Păreau că examinează un obiect foarte curios, după gesturile lor expresive.

Ayrton lovi boii și căruța îi ajunse pe cei doi prieteni. Cauza opririi și mirării lor a fost îndată recunoscută. Un copil indigen, un copil de opt ani, îmbrăcat cu haine europene, dormea liniștit la umbra unui măreț banksia. Era greu de a te înșela după trăsăturile caracteristice rasei sale: părul creț, tenul aproape negru, nasul cârn, buzele groase, o lungime puțin obișnuită a brațelor îl clasau, îndată, printre băștinași. Dar o fizionomie inteligentă îl distingea și, desigur, educația înălțase pe micul sălbatic.

Lady Helena, interesată la vederea lui, coborî și, îndată, trupa înconjură pe micul indigen care dormea adânc.

— Sărman copil, zise Mary Grant, e rătăcit poate în acest pustiu?

— Presupun, răspunse lady Helena, că a venit destul de departe pentru a vizita aceste dumbrăvi ale morții! Aici se odihnesc, fără îndoială, acei pe care-i iubește!

— Dar nu trebuie să-l părăsim! zise Robert. E singur și...

Caritabila frază a lui Robert a fost întreruptă de o mișcare a tânărului indigen care se întoarse fără a se ridica, dar surpriza fiecăruia a fost extremă, la vederea unui bilet pe umerii săi și pe care citiră următoarele:

Toliné. To be conducted to Echuca, care of Jeffries Smith, Railway Porter. Prepaid ⁵⁷.

— Uite englezii! strigă Paganel. Ei expediază un copil ca pe un colet! Îl înregistrează ca pe un pachet! Mi s-a spus aceasta, dar nu voiam s-o cred.

— Sărman micuț! zise lady Helena. El era în trenul care a deraiat la Camden Bridge. Poate că părinții săi au pierit și iată-l singur pe lume!

— Nu cred, doamnă, răspunse John Mangles. Această tăbliță arată din contră, că umbla singur.

— Se trezește, zise Mary Grant.

Într-adevăr, copilul se trezea. Puțin câte puțin, ochii i se deschiseră și se închiseră îndată, izbiți de strălucirea zilei. Dar lady Helena îi luă mâna; el se ridică și aruncă o privire mirată grupului de călători.

Un sentiment de frică îi alteră mai întâi trăsăturile, dar prezența lady-ei Glenarvan îl asigură.

— Înțelegi engleza, prietene? întrebă tânăra femeie.

— O înțeleg și o vorbesc, răspunse copilul în limba călătorilor, dar cu un accent străin foarte pronunțat.

Pronunția sa aducea aminte de aceea a francezilor care se exprimă în engleză.

— Cum te cheamă? întrebă lady Helena.

— Toliné, răspunse micul indigen.

— Ah! Toliné! strigă Paganel. Dacă nu mă înșel, acest cuvânt înseamnă „scoarță de copac” în australiană?

Toliné făcu un semn afirmativ și-și duse din nou privirile spre călătore.

— De unde vii, prietene? reluă lady Helena.

— Din Melbourne, pe drumul de fier din Sandhurst.

— Erai în trenul care a deraiat pe podul Camden? întrebă Glenarvan.

— Da, domnule, răspunse Toliné, dar Dumnezeu m-a apărut.

— Călătoreai singur?

— Singur. Reverendul Paxton mă încredințase grijilor lui Jeffries Smith. Din nenorocire, sârmanul factor a fost ucis în accident.

— Și în tren nu cunoșteai pe nimeni?

— Pe nimeni, domnule, dar Dumnezeu veghează asupra copiilor și nu-i părăsește niciodată!

Toline spunea aceste lucruri cu o voce mișcătoare. Când vorbea de Dumnezeu, vorba sa devenea mai gravă, ochii i se luminau și simțea toată ardoarea conținută în acest suflet tânăr.

Acest entuziasm religios, la vârstă așa de fragedă, se explica ușor. Copilul era unul din acei tineri indigeni botezați de misionarii englezi și crescuți de ei în îndatoririle aspre ale religiei metodiste. Răspunsurile lui liniștite, ținuta liberă, costumul întunecat îi dădeau de-acum înfățișarea unui mic reverend.

Dar unde se ducea el, astfel, prin aceste regiuni pustii și de ce părăsise Camden Bridge? Lady Helena îl întrebă în această privință.

— Mă întorceam la tribul meu, în Lachlan, răspunse el. Vreau să-mi revăd familia.

— Australieni? întrebă John Mangles.

— Australieni din Lachlan, răspunse Toline.

— Și ai un tată, o mamă? zise Robert Grant.

— Da, frate, răspunse Toliné, oferind mâna tânărului Grant, pe care numele de frate îl mișcă.

Îl îmbrățișă pe micul indigen și nu trebuia mai mult pentru a face din ei doi prieteni. Totuși, călătorii, viu interesați de răspunsurile micului sălbatic, se așezaseră încetul cu încetul împrejurul său și îl ascultau. Soarele cobora de-acum în dosul marilor copaci. Deoarece locul părea prielnic unei opriri, Glenarvan dădu ordinul de a pregăti totul pentru popas. Ayrtton dejugă boii cu ajutorul lui Mulrady și al lui Wilson, le puse opritoarele, și îi lăsă să pască în voia lor. Cortul a fost ridicat. Olbinett pregăti cina. Toliné primi să ia parte, nu fără a face câteva ceremonii, cu toate că-i era foame. Se așezară la masă, cei doi copii unul lângă altul. Robert alegea cele mai bune bucăți pentru noul său camarad și Toliné le primea cu o mulțumire fricoasă, plină de farmec.

Conversația, totuși, nu lăncezea. Fiecare se interesa de copil și-l întreba. Voiau să-i cunoască povestea. Ea era foarte simplă. Trecutul său era acela al indigenilor săraci, încredințați din cea mai mică vârstă societăților caritabile, de triburile vecine coloniei. Australienii au obiceiuri blânde. Ei nu arată către cotropitorii lor ura sălbatică a băștinașilor din Noua Zeelandă și a altor câteva popoare ale Australiei Septentrionale. Frecventează orașele mari, Adelaide, Sidney, Melbourne și se plimbă în ele chiar într-un costum destul de primitiv. Vând mici obiecte ale industriei lor, instrumente de vânătoare sau de pescuit, arme, iar câțiva șefi de triburi, fără îndoială din economie, își lasă bucuroși copiii să profite de binefacerea educației engleze.

Așa făcură părinții lui Toliné, adevărați sălbatici din Lachlan, o mare regiune așezată dincolo de râul Murray. De cinci ani de când era în Melbourne, copilul nu revăzuse pe nici unul din ai săi. Și,

totuși, nepieritorul sentiment al familiei trăia neconținut în sufletul său. Pentru a-și revedea tribul împrăștiat, poate, familia decimată, fără îndoială, reluate anevoiosul drum al deșertului.

— După ce-ți vei fi îmbrățișat părinții, te vei întoarce la Melbourne, copilul meu? îl întreabă lady Glenarvan.

— Da, doamnă, răspunde Toliné privind pe tână femeie cu o sinceră expresie de iubire.

— Și ce vrei să faci într-o zi?

— Vreau să-mi smulg frații din mizerie și din ignoranță! Vreau să-i întrunesc, să-i fac să cunoască și să iubească pe Dumnezeu! Vreau să fiu misionar!

Aceste cuvinte pronunțate cu însuflețire de un copil de opt ani, puteau să dea pricină de râs unor spirite ușoare și zeflemiste, dar ele au fost înțelese și respectate de gravii scoțieni; ei admirară religioasă bravură a acestui tânăr discipol, gata de-acum pentru luptă. Paganel se simți mișcat până în fundul inimii și simți o adevărată simpatie pentru micul indigen.

Trebuie să spunem că până aici, acest sălbatic în haine europene nu-i plăcuse deloc. Nu venise în Australia pentru a vedea australienii în redingotă! El îi voia îmbrăcați cu un simplu tatuaj. Acest port „convenabil” îi zăpăcea ideile. Dar din moment de Toliné vorbise așa de arzător, el își schimbă părerea și se declară admiratorul său.

Sfârșitul convorbirii, dealtfel, trebuia să facă din bravul geograf, cel mai bun prieten al micului australian.

— Într-adevăr, la o întrebare a lady-ei Glenarvan, Toliné răspunde că-și făcea studiile la Școala normală din Melbourne, condusă de reverendul Paxton.

— Și ce înveți la școală? întreabă lady Helena.

— Învăț Biblia, matematicile, geografia...

— Ah! Geografia! strigă Paganel.

— Da, domnule, răspunde Toliné. Am luat chiar un premiu întâi de geografic înainte de vacanțele din ianuarie.

— Ai luat un premiu de geografie, băiatul meu?

— Uite-l, domnule, zise Toliné, scoțând din buzunar o carte. Aceasta era o Biblie frumoasă și bine legată. Pe prima pagină se citea această mențiune: „*Școala normală din Melbourne, premiul I la geografie, Toliné din Lachlan*”.

Paganel nu se mai abținu! Un australian tare în geografie, aceasta îl minuna. Îmbrățișă pe Toliné și îl sărută pe amândoi obraji, nici mai mult nici mai puțin, ca și cum ar fi fost însuși reverendul Paxton, într-o zi de împărțire de premii. Paganel, totuși, ar fi trebuit să știe că acest lucru nu-i rar în școlile australiene. Tinerii sălbatici sunt foarte apti la înțelegerea științelor geografice; ei le învață bucuroși și arată, din contră, un spirit destul de rebel calculelor.

Toliné nu înțelesese nimic la îmbrățișările subite ale savantului. Lady Helena trebui să-i explice că Paganel era un geograf celebru și, la nevoie, un profesor distins.

— Un profesor de geografie! răspunde Toliné. Oh! Domnule, întrebați-mă!

— Să te întreb, băiatul meu! zise Paganel. Eram s-o fac chiar, fără permisiunea ta. Aș vrea să văd cum se predă geografia la Școala normală din Melbourne!

— Și dacă Toliné te va întreba, Paganel? zise Mac Nabbs.

— Nu se poate, strigă geograful, să întreci pe un secretar al Societății de geografie din Franța!

Apoi, așezându-și ochelarii pe nas, îndreptându-și statura și luând o voce gravă, cum se potrivește unui profesor, el își începu întrebările, zicând:

— Elev Toliné, ridică-te.

Toliné, care era în picioare, nu se putea înălța mai mult. El așteptă, deci, într-o ținută modestă întrebările geografului.

— Elev Toliné, reluă Paganel, care sunt cele cinci continente ale lumii?

— Oceania, Asia, Africa, America și Europa, răspunde Toliné.

— Perfect. Să vorbim mai întâi de Oceania, deoarece suntem chiar aici, în acest moment. Care sunt principalele ei zone?

— Ea se împarte în Polinezia, Malaezia, Micronezia și Megalezia. Principalele ei insule sunt: Australia, Noua Zeelandă, Tasmania care aparține englezilor, insulele Chatham, Auckland, Macquarie, Kermadec, Makin, Maraki care aparțin de asemenea englezilor.

—: Bun, răspunde Paganel, dar Noua Caledonie, Sandwich, Mendana, Pomotu?

— Acestea sunt insule sub protectoratul Marii Britanii.
— Cum! Sub protectoratul Marii Britanii? strigă Paganel. Dar mi se pare că, din contră, Franța...
— Franța? zise micul băiat cu un aer mirat.
— Uite! Uite! zise Paganel, iată ce vă învață la Școala normală din Melbourne!
— Da, domnule profesor, nu-i bine?
— Da! Da! Perfect, răspunse Paganel. Toată Oceania este a englezilor! E un lucru înțeles! Să continuăm.

Paganel avea un aer pe jumătate ofensat, pe jumătate surprins, care făcea bucuria maiorului. Întrebările continuă:

— Să trecem la Asia, zise geograful.
— Asia, răspunse Toliné, e o țară imensă. Capitala: Calcutta. Orașe principale: Bombay, Madras, Calicut, Aden, Malacca, Singapore, Pegu, Colombo; insule: Laccadive, Maldive, Sago etc. Aparțin englezilor.

— Bun! Bun! Elev Toliné. Și Africa?
— Africa cuprinde două colonii principale: la sud, aceea a Capului, cu capitala Capetown și la vest așezările englezești; orașe principale: Sierra Leone.

— Bun răspuns! zise Paganel, care începea să-și piardă cumpătul la această geografie anglo-fantezistă, perfect predată! Cât despre Algeria, Maroc, Egipt...

șterse din atlasele britanice! Mi-ar plăcea foarte mult, acum, să vorbim puțin despre America!

— Ea se împarte, reluă Toliné, în America septentrională și America meridională. Prima aparține englezilor din Canada, Noua Brunswick, Noua Scoție și Statele Unite sub administrația guvernatorului Johnson!

— Guvernatorul Johnson! strigă Paganel, acest urmaș al marelui și bunului Lincoln asasinat de un nebun care dorea dezrobirea. Foarte bine! Nu se poate mai bine! Și cât despre America de Sud, cu Guyana, Malvinele, arhipelagul Shetland cu Georgia, Jamaica, Trinidad etc. și aparțin englezilor. Nu eu voi fi acela care voi disputa aceasta. Dar, de pildă, Toliné, aș vrea să-ți cunosc părerea, sau mai degrabă aceea a profesorilor tăi, asupra Europei.

— Europa? răspunse Toline care nu înțelegea nimic din însuflețirea geografului.

— Da! Europa! Cui aparține Europa?

— Dar Europa aparține englezilor, răspunse copilul cu un ton convins.

— Mă îndoiesc foarte, reluă Paganel. Dar cum? Uite ce doresc să știu.

— Prin Anglia, Scoția, Irlanda, Malta, insulele Jersey și Guernsey, insulele Ionice, Hebridele, Shetland, Orcade...

— Bine! Bine, Toliné, dar sunt alte state pe care uiți să le menționezi, băiatul meu!

— Care? domnule, răspunse copilul, care nu se zăpăcea.

— Spania, Rusia, Austria, Prusia, Franța.

— Acestea sunt provincii și nu state, zise Toline.

— Asta-i! strigă Paganel, smulgându-și ochelarii de pe nas.

— Fără îndoială, Spania, capitala Gibraltar.

— Admirabil! Perfect! Sublim! Și Franța, căci eu sunt francez și nu-mi va displace de a ști cui aparțin!

— Franța, răspunse liniștit Toliné, e o provincie engleză, capitala Calais.

— Calais! strigă Paganel. Cum! Crezi că și Calais aparține Angliei?

— Fără îndoială.

— Și că-i capitala Franței?

— Da, domnule și acolo are reședința guvernatorul, lordul Napoleon...

La aceste ultime cuvinte, Paganel izbucni. Toliné nu știa ce să creadă. Îl întrebaseră, răspunsese cât îi stătea în putință. Dar ciudățenia răspunsurilor sale nu-i putea fi imputată; nici n-o bănuia. Totuși, el nu părea zăpăcit și aștepta cu gravitate sfârșitul neînțeleșelor întrebări.

— Vezi, zise râzând maiorul, lui Paganel. Nu aveam dreptate să pretind că elevul Toliné te va întrece?

— Desigur! replică geograful. Ah! Uite cum se predă geografia la Melbourne! Merg bine, profesorii Școlii normale! Europa, Asia, Africa, America, Oceania, toată lumea, totul e al englezilor! Pe legea mea, cu această educație ingenioasă, înțeleg că indigenii se supun! Ah, Toliné și luna, băiatul

meu și ea e englezească?

— O, va fi, răspunse cu gravitate tânărul sălbatic. Paganel se ridică. Nu mai putea să stea locului. Trebuia să rădă în largul său.

În acest timp, Glenarvan fusese să caute o carte în mica bibliotecă de călătorie. Aceasta era un *Manual de geografie* de Samuel Richardson, o lucrare prețuită în Anglia și mai la curent cu știința decât profesorii din Melbourne.

— Uite, copilul meu, zise el lui Toliné, ia și păstrează această carte. Tu ai câteva idei greșite în geografie și pe care e bine să le îndrepecți. Ți-o dau ca amintire a întâlnirii noastre.

Toliné luă cartea fără a răspunde; o privi cu atenție, clătinând capul cu un aer de neîncredere, fără a se hotărî de a o pune în buzunar.

În acest timp se înnoptase de-a binelea. Era ora zece seara. Trebuia să se gândească la odihnă pentru a se scula de dimineață. Robert oferă prietenului său Toliné jumătatea părutului său. Micul indigen primi. Câteva clipe după aceea, lady Helena și Mary Grant ajunseră la căruță și călătorii se întinseră sub cort, pe când hohotele de râs ale lui Paganel se uneau cu cântul încet și pios al coțofenelor sălbatice.

Dar a doua zi, când, la ora șase, o rază de lumină îi trezi pe cei care dormeau, căutară în zadar pe copilul australian. Toliné dispăruse. Voia să ajungă fără întârziere în ținuturile Lachlan? Îl rănise râsul lui Paganel? Nu se știa.

Dar, când lady Helena se trezi, găsi pe pieptul ei un buchet proaspăt de mimoze cu frunze simple, iar Paganel, în buzunarul vestei sale, *Manualul de geografie* al lui Samuel Richardson.

Capitolul XIV. Minele muntelui Alexandru

În anul 1814, sir Roderick Impey Murchison, actualmente președinte al Societății Regale de geografie din Londra, găsi, prin studiul conformației lor, raporturi de identitate remarcabile între lanțul Uralilor și lanțul care se întinde de la nord la sud, nu departe de coasta meridională a Australiei. Or, Uralul fiind un lanț aurifer, savantul geolog se întreabă dacă prețiosul metal nu s-ar întâlni și în Australia. Nu se înșela.

Într-adevăr, doi ani mai târziu, câteva probe de aur i-au fost trimise în Noua Galie de sud și atunci s-a hotărât emigrarea unui mare număr de lucrători din Cornouailles către regiunile aurifere ale Noii Olande. Domnul Francis Dutton găsisese primele filoane de aur ale Australiei de sud. Domnii Forbes și Smyth descoperiseră primele zăcămintele de aur din Noua Galie.

Primul avânt dat, minierii se revărsară din toate punctele globului: englezi, americani, italieni, francezi, germani, chinezi. Totuși, numai la 3 aprilie 1851 recunoscă domnul Hargraves zăcămintele de aur foarte bogate și propuse guvernatorului coloniei Sydney, sir Charles Fitz Roy, să-i arate locul pentru modesta sumă de cinci sute de lire sterline.

Oferta nu a fost primită, dar zgometul descoperirii se răspândise. Călătorii se îndreptară către Summerhill și Leni's Pond. A fost întemeiat orașul Ophir și prin bogăția exploatărilor sale, s-a arătat după puțin timp, demn de numele-i său biblic. Până atunci, nu se vorbea de provincia Victoria, care în scurt timp avea să le întrecă pe toate celelalte prin bogăția zăcămintelor sale.

Într-adevăr, câteva luni mai târziu, în luna august 1851, primele filoane ale provinciei au fost dezgropate și după puțin, patru districte se văzură larg exploatate. Erau: Ballarat, Ovens, Bendigo și districtul muntelui Alexandru, toate foarte bogate; dar pe râul Ovens, abundența apelor făcea lucrul penibil; la Ballarat, o repartitie inegală de aur dejuca adesea calculele exploataților; la Bendigo, solul nu se potrivea cerințelor lucrătorului. În muntele Alexandru, toate condițiile de succes se găsiră reunite într-un sol regulat și acest prețios metal, valorând până la 1441 franci livra, atinse prețul cel mai ridicat de pe piețele lumii.

Tocmai în acest loc, așa de fecund în ruine funeste și nebănuite bogății, îi ducea pe căutătorii lui Harry Grant, drumul paralelei 37°.

După ce merseră toată ziua de 31 decembrie pe un teren foarte accidentat care obosi caii și boii, zăriră vârfurile rotunjite ale muntelui Alexandru. Tabăra a fost așezată într-o strâmtoare îngustă a acestui mic lanț. Animalele se duseră cu piedicile la picioare să-și caute hrana între blocurile de cuarț care presărau solul. Nu era, încă, regiunea zăcămintelor exploatate. Numai a doua zi, prima zi a anului

1866, brăzda căruța urmele pe drumul bogatului ținut.

Jacques Paganel și tovarășii săi au fost încântați de a se vedea, trecând, acest munte celebru numit Geboor în limba australiană. Aici dăduse năvală toată hoarda aventurierilor, hoții și oamenii cinstiți, cei care spânzură și cei care sunt spânzurați. La primele zgomote ale marii descoperiri, în acel an de aur 1851, orașele, ogoarele, corăbiile au fost părăsite. Goana după aur deveni epidemică, contagioasă ca ciuma și câți dintre cei care credeau că au și pus mâna pe avere, n-au murit! Natura darnică, se zicea că semănase milioane pe mai mult de douăzeci și cinci de grade latitudine în această minunată Australie. Era ora recoltei și noii secerători alergau la secerat. Meseria de „digger”, de săpător, covârșea pe toate celelalte și, dacă e adevărat că mulți sucombară frânți de oboseli, unii, totuși, se îmbogățiră dintr-o singură lovitură de cazma. Se tănuiau ruinele, se împrăstiau averile. Loviturile soartei găseau ecouri în cele cinci părți ale lumii. Îndată, valuri din toate statele se revărsară pe țărmurile Australiei și în cei din urmă patru ani, până la anul 1852, Melbourne singur primi 54.000 de emigranți, o armată, dar o armată fără șef, fără disciplină, armata unei a doua zi după o victorie necăstăgătată încă; într-un cuvânt, 54.000 de jefuitori din cea mai răufăcătoare specie.

În timpul acestor primi ani de goană nebună, a fost o inexprimabilă dezordine. Totuși, englezii, cu energia lor obișnuită, se făcură stăpâni pe situație. Polițiștii și jandarmii indigeni părăsiră partea hoților pentru aceea a oamenilor cinstiți. Avu loc o schimbare desăvârșită. Astfel, Glenarvan nu avea să mai găsească nimic din scenele violente ale anului 1852. Treisprezece ani se scurseseră de la această perioadă și acum exploatarea terenurilor aurifere se făcea cu metodă, după regulile unei severe organizații.

Dealtfel, zăcămintele se epuizau. Tot scotocindu-le, li se va da de fund. Și cum nu s-ar fi sleit dacă, de la 1852 la 1858, minerii au smuls pământului Victoriei 63.107.478 de lire sterline? Emigranții au scăzut într-o bună proporție și ei s-au avântat în ținuturi virgine, încă. Astfel, „gold-fields”, câmpiile aurifere nou descoperite la Otago și la Marlborough în Noua Zeelandă, sunt astăzi zgândărite zi de zi de mii de târnăcoape.

Totuși, e posibil ca emigranții să se fi înșelat. Într-adevăr, zăcămintele aurifere nu sunt epuizate; se presupune că zăcămintele Victoriei și ale Noii Galii ocupă cinci milioane de hectare; greutatea aproximativă a cuarțului, care cuprindea filoane de aur, ar fi de douăzeci de miliarde șase sute cincizeci de mii de kilograme și cu mijloacele actuale de exploatare, ar fi trebuit pentru a epuiza aceste zăcămintele, lucrul a 100.000 de lucrători timp de trei secole. Cu alte cuvinte, se evalua bogăția auriferă a Australiei la șase sute șazeci și patru de miliarde două sute cincizeci de milioane franci.

Către ora unsprezece, ajunseră în centrul zonei de exploatare. Acolo se ridica un adevărat oraș cu uzine, bănci, biserică, cazarmă și redacții de ziare. Hotelurile; fermele, vilele nu lipseau. Era chiar un teatru cu zece șilingi locul și foarte frecventat. Se juca acolo cu mare succes o piesă intitulată *Francisc Obadiag sau Săpătorul norocos*. Eroul dădea la urmă o ultimă lovitură de cazma de disperare și găsea un „nugget” de o greutate de necrezut.

Glenarvan, curios să viziteze vasta exploatare a muntelui Alexandru, lăsă căruța să meargă sub conducerea lui Ayrton și a lui Mulrady. Trebuia s-o ajungă câteva ore mai târziu. Paganel a fost încântat de această hotărâre și, după obicei, se făcu imediat călăuza micii trupe.

După sfatul său, se îndreptară către bancă. Străzile erau largi, pavate și udate cu îngrijire. Giganticele afișe ale lui *Golden Company (limited)*, *Digger's General Office*, *Nugget's Union*, chemau privirea. Asociația brațelor și a capitalurilor se substituise acțiunii izolate a minerului. Peste tot se auzeau funcționând mașinile care spălau nisipurile și pulverizau cuarțul prețios.

Dincolo de locuințe se întindeau zăcămintele, adică vaste întinderi date exploatarei. Acolo săpau minerii angajați, în contul companiilor și bine plătiți de ele. Ochiul n-ar fi putut număra găurile care ciuruiau solul. Fierul sapelor strălucea la soare și arunca o continuă radiere de fulgere. Erau printre acești lucrători tipuri din toate națiunile. Ei nu se certau și-și împlineau în tăcere lucrul, ca oameni salariați.

— Nu trebuie totuși să credem, zise Paganel, că mai e pe solul australian vreunul din înfrigații căutători care vin să-și încerce norocul la jocul minelor. Știu că cea mai mare parte își închiriază brațele companiilor și trebuie, deoarece terenurile aurifere sunt toate vândute sau închiriate de guvern. Dar aceleia care nu poate nici închiria nici cumpăra, îi mai rămâne încă o șansă de a se îmbogăți.

— Care? întrebă lady Helena.

— Șansa de a exercita „jumping-ul”, răspunse Paganel. Astfel, noi ceilalți, care nu avem nici un

drept asupra acestor zăcămintе, putem totuși, cu mult noroc, se înțelege, să ne îmbogățim.

— Dar cum? întrebă maiorul.

— Prin jumping, așa cum am avut onoarea de a v-o spune.

— Ce este jumping-ul? întrebă din nou maiorul.

— E o convenție admisă între mineri, care duce adesea la violență și dezordine; dar pe care autoritățile n-au putut-o niciodată desființa.

— Haide, Paganel, zise maiorul, ne faci curioși.

— Ei bine, e admis ca orice pământ din centrul exploatării, la care nu s-a lucrat timp de douăzeci și patru de ore, exceptând marile sărbători, să cadă în stăpânirea publicului. Oricine pune mâna pe el, îl poate săpa și să se îmbogățească, dacă cerul îi vine în ajutor. Astfel, Robert, băiatul meu, încearcă să descopere una din aceste găuri părăsite și e a ta!

— Domnule Paganel, zise Mary Grant, nu-i da fratelui meu asemenea idei.

— Glumesc, draga mea miss, răspunse Paganel și Robert o știe bine. El, minер? Niciodată! Să sapi pământul, să-l întorci, să-l cultivi, apoi să-l semeni și să-i ceri o recoltă întreagă pentru munca ta, bun. Dar să-l scormonești în felul cârțiței; ca un orb ca și dânsa, pentru a-i smulge puțin aur, aceasta e o meserie tristă și trebuie să fii părăsit de Dumnezeu și de oameni pentru ca s-o faci!

După ce vizitaseră partea principală a minelor și călcară un teren compus în mare parte din cuarț, din sist argilos și din nisipuri provenite din dezagregarea stâncilor, călătorii ajunseră la bancă. Aceasta era un mare edificiu, având în vârf pavilionul național. Lord Glenarvan a fost primit de inspectorul general, care îi făcu onorurile stabilimentului său.

Aici depun companiile în schimbul unei chitanțe, aurul smuls din măruntaiele pământului. Era departe timpul în care minerul din cele dintâi zile era exploatat de negustorii coloniei. Aceștia îi plăteau, la zăcămintе, cincizeci și trei de șilingi uncia pe care o revindeau, la Melbourne cu șizeci și cinci! Negustorul, e adevărat, se expunea la riscurile transportului și cum speculanții șoselei mișunau, escorta nu ajungea totdeauna la destinație.

Curioase probe de aur au fost arătate vizitatorilor și inspectorul le dădu interesante lămuriri asupra diferitelor feluri de exploatare a acestui metal.

El se întâlnește în general sub două forme, aurul compact și aurul dezagregat și se găsește în stare de minereu amestecat cu pământurile aluviunilor sau închis în ganga sa de cuarț. Astfel, pentru a-l extrage, se procedează după natura terenului, după săpăturile de la suprafață sau din adânc.

Când e aur compact, zace în fundul torentelor, văilor și văgăunilor, așezat după grosimea sa, grăunțele mai întâi, apoi lamele și în sfârșit fluturașii.

Dacă e, din contră, aur dezagregat, a cărui gangă a fost descompusă sub acțiunea aerului, e concentrat pe loc, reunit în grămadă și formează ceea ce minerii numesc „săculeț”. Unele din aceste săculețe cuprind o avere.

Pe muntele Alexandru, aurul se culege mai ales din păturile argiloase și din rocile de ardezie. Acolo sunt cuiburile de zăcămintе, acolo minerul norocos a pus adesea mâna pe marele lot al zăcămintelor.

Vizitatorii, după ce examinează diversele specii de aur, parcurseră muzeul mineralogic al băncii. Au văzut, etichetate și clasate, toate produsele solului australian. Aurul nu constituie principala bogăție și putea trece ca o vastă cutie în care natura își închide giuvaerurile. Sub vitrine strălucea topazul alb, rivalul topazurilor braziliene, granatul, epidotul, un fel de silicat de un verde frumos, rubinul roșu, reprezentat prin spinele stacojii și printr-o varietate trandafirie de cea mai mare frumusețe, safire albastru deschis și albastru închis, corindonul, tot așa de căutat ca acela din Malabar sau Tibet, oxizi de titan și în sfârșit un mic cristal de diamant care a fost găsit pe malurile râului Turon. Nimic nu lipsea strălucitoarei colecții de pietre fine.

Glenarvan se despărți de inspectorul băncii, după ce-i mulțumi pentru amabilitatea arătată în mod larg. Apoi vizita zăcămintelor a fost reluată.

Paganel, oricât ar fi fost de îndepărtat de bunurile acestei lumi, nu făcea un pas fără a scotoci cu privirea bogatul sol. Acest lucru era mai tare decât dânsul și glumele tovarășilor săi nu-i puteau face nimic. În fiecare clipă se apleca și culegea o piatră, o bucățică de minereu, sfărâmaturi de cuarț; le examina cu atenție și le arunca îndată cu dispreț.

— Paganel, îl întrebă maiorul, ai pierdut ceva?

— Fără îndoială, răspunse Paganel, ai pierdut totdeauna ceea ce n-ai găsit, în această țară a

aurului și a pietrelor prețioase. Nu știu de ce mi-ar plăcea să iau un bulgăraș de aur în greutate de câteva uncii și chiar de vreo douăzeci de livre, nu mai mult.

— Și ce-ai face cu el? zise Glenarvan.

— Oh! N-aș fi încurcat, răspunse Paganel. L-aș face omagiu țării mele! L-aș depune la Banca Franței...

— Care l-ar primi?

— Fără îndoială, sub formă de obligațiuni ale drumurilor de fier!

Toți îl felicitară pe Paganel pentru felul în care înțelegea să-și ofere bulgărașul „țării sale” și lady Helena îi ură să găsească cel mai mare bulgăre din lume.

Tot glumind, călătorii parcurseră cea mai mare parte a terenurilor exploatare. Peste tot, lucrul se făcea regulat, dar fără însuflețire.

După două ore de plimbare, Paganel a zărit un han foarte potrivit, unde propuse să se odihnească așteptând întâlnirea căruței. Lady Helena consimți și Paganel ceru hangului să li se servească o băutură a țării.

Se aduse un „nobler” pentru fiecare persoană. Or, nobler-ul e chiar grog, dar grog pe dos. În loc de a pune un păhărel de vin într-un pahar mare de apă, se pune un păhărel de apă într-un pahar mare de vin cu zahăr și se bea. Era cam australian și spre marea mirare a hangului, nobler-ul, amestecat cu o sticlă mare de apă, redeveni grogul britanic.

Apoi, vorbiră de mine și mineri. Paganel, foarte mulțumit de ceea ce văzuse, mărturisi totuși că altă dată trebuia să fie mai curios, în timpul primilor ani de exploatare a muntelui Alexandru.

— Pământul, zise el, era atunci ciuruit de găuri și invadat de legiunile de furnici lucrătoare și de furnici! Toți emigranții aveau ardoarea, dar nu prevederea! Aurul se ducea pe nebunii. Îl beau, îl jucau și acest han, în care suntem, era un „infern” cum se zicea pe-atunci. Adesea interveneau cuțitele și de mai multe ori guvernatorul era nevoit să meargă cu trupe contra minerilor revoltați. Totuși, reuși să-i potolească și, cu alte cuvinte, problemele au fost aici mai mici decât în California.

— Meseria de miner, întrebă lady Helena, poate fi exercitată de oricine?

— Da, doamnă. Nu-i nevoie să ai bacalaureatul pentru aceasta. Brațele zdravene ajung. Aventurierii, alungați de mizerie, veneau în mine, bogătașii cu o cazma, săracii cu un cuțit și toți erau însuflețiți de o ardoare pe care n-ar fi pus-o în serviciul unei alte meserii. Terenurile aurifere aveau o înfățișare ciudată. Solul era acoperit cu colibe, coviltire, barăci de pământ, scânduri și frunze. În mijloc, domina casa guvernatorului, împodobită cu pavilionul britanic, corturile de pânză groasă ale agenților săi și stabilimentele zarafilor, negustorilor de aur, traficantilor, care speculau această unire a bogăției și sărăciei. Aceia s-au îmbogățit negreșit. Trebuia să-i vezi pe acești căutători de aur cu barbă lungă, îmbrăcați cu o cămașă de lână roșie, trăind în apă și în noroi. Aerul era plin de zgomotul continuu, al târnăcoapelor și de emanații fetide provenind din hoituri de animale care putrezeau pe pământ. Un praf înăbușitor învăluia ca un nor pe nenorociții care dădeau mortalității o medie excesivă și cu siguranță, într-o țară mai puțin salubă, această populație ar fi fost decimată de tifos. Și dacă acești aventurieri ar fi reușit! Dar atâta mizerie nu era recompensat și socotind, s-ar vedea că pentru un miner care s-a îmbogățit, o sută, două sute, o mie poate, au murit săraci și deznădăjduiți.

— Ne-ai putea spune, Paganel, întrebă Glenarvan, cum se proceda la extragerea aurului?

— Nimic mai simplu, răspunse Paganel. Cei dintâi mineri făceau meseria de aurari, așa cum e practică și azi, încă, în unele părți prin Ceveni, în Franța, spălând nisipul aurifer al apelor. Astăzi, companiile procedează altfel: ele se urcă chiar la sursă, la filonul care produce lamelele, fluturașii și pepitele. Dar aurarii se mulțumeau să spele nisipurile aurifere. Ei săpau pământul, strângeau păturile de pământ care li se păreau productive și le udau cu apă pentru a separa prețiosul minereu. Spălătura se făcea cu ajutorul unui instrument de origine americană, numit „cradle” sau leagăn. Era o cutie lungă de cinci, șase picioare, un fel de coșciug deschis în două compartimente. Primul era prevăzut cu un ciur grosolan, suprapus pe alte ciururi cu ochiuri mai strânse; al doilea era îngustat la partea inferioară. Se puneau nisipul pe ciur, la o extremitate, se turna apă în el și cu mâna se agita sau mai bine zis se legăna instrumentul. Pietrele rămăneau la primul ciur, minereul și nisipul fin în celelalte, după grosime și pământul ud se ducea cu apa prin extremitatea inferioară. Iată care era „mașina” întrebuițată în general.

— Dar trebuia s-o și ai, zise John Mangles.

— Se cumpăra de la minerii îmbogățți sau ruinați, după caz, răspunse Paganel, sau se lipseau de

ea.

— Și cum se înlocuia? întrebă Mary Grant.

— Printr-o farfurie, draga mea Mary, o simplă farfurie de fier; se vântura pământul cum se vântură grâu; numai că, în loc de grăunțe de grâu, se culegeau uneori grăunțe de aur. În timpul celui dintâi an, mulți mineri s-au îmbogățit fără alte cheltuieli. Vedeți prieteni, atunci erau vremuri bune, cu toate că ghetele costau o sută cincizeci de franci perechea și că se plătea zece șilingi un pahar de limonada! Cei dintâi veniți au totdeauna dreptate. Aurul era peste tot în abundență, la suprafața pământului; izvoarele curgeau pe o albie de metal; se găsea până și pe străzile din Melbourne; se pava cu praf de aur. Astfel, de la 26 ianuarie până la 24 februarie 1852, prețiosul metal transportat de la muntele Alexandru la Melbourne sub escorta guvernatorului, s-a ridicat la 8.238.750 de franci. Ceea ce face o medie de 164.725 de franci pe zi!

— Aproape cât lista civilă a împăratului Rusiei, zise Glenarvan.

— Sărac om! replică maiorul.

— Se citează îmbogățiri subite? întrebă lady Helena.

— Unele, doamnă.

— Și le cunoști? zise Glenarvan.

— Desigur! răspunse Paganel. În anul 1852, în districtul Ballarat. s-a găsit un nugget care cântărea 573 de uncii, un altul în Gippsland de 782 de uncii. În sfârșit, tot în Ballarat, un miner a descoperit un bulgăre cântărind 65 de kilograme, ceea ce, câte 1722 de franci livra, face 223.860 de franci! O lovitură de cazma care aduce 11.000 de franci rentă e o lovitură frumoasă.

— În ce proporție a crescut producția aurului de la descoperirea acestor mine? întrebă John Mangles.

— Într-o proporție enormă, dragul meu John. Această producție nu era decât de patruzeci și șapte de milioane pe an la începutul acestui secol și, actualmente, cuprinzând produsele minelor din Europa, Asia și America, se evaluează la nouă sute de milioane, adică aproape un miliard.

— Astfel, domnule Paganel, zise tânărul Robert, în chiar locul unde suntem, sub picioarele noastre, este, poate, mult aur?

— Da, băiatul meu, de milioane! Mergem deasupra lui! Dar dacă mergem deasupra, înseamnă că-l disprețuim!

— Australia este, deci, un ținut privilegiat?

— Nu, Robert, răspunse geograful. Ținuturile aurifere nu sunt privilegiate. Ele nu au decât populații leneșe și niciodată nu găsești rase puternice și muncitoare. Uite Brazilia, Mexico, California! Unde sunt ele în sec. XIX? Țara fericită prin excelență, băiatul meu, nu-i țara aurului, ci țara fierului!

Capitolul XV. Australian and New Zealand Gazette

La 2 ianuarie, în zorii zilei, călătorii trecură limita regiunilor aurifere și frontierele comitatului Talbot. Piciorul cailor călca atunci prăfuitele cărări ale comitatului Dalhousie. Câteva ore după aceea, treceau prin vad râurile Colban și Campaspe River, la 144°35' și 144°45' longitudine. Jumătatea călătoriei era îndeplinită. Încă cincisprezece zile de drum norocos și convoiul ar fi ajuns la țărmurile golfului Twofold.

Dealtfel, toată lumea era sănătoasă. Promisiunile lui Paganel, relative la acest igienic climat, se realizau. Puțină sau deloc umezeală și o căldură foarte suportabilă. Caii și boii n-aveau de suferit. Nici oamenii.

O singură modificare fusese adusă în ordinea mersului, de la Camden Bridge. Când criminala catastrofă a drumului de fier a fost cunoscută de Ayrton, acesta a fost silit să ia câteva precauții, până atunci socotite ca inutile. Călăreții nu trebuiau să piardă din vedere căruța. În timpul orelor de popas, unul dintre ei a fost totdeauna de gardă. Dimineața și seara, iarba de pușcă era reînnoită. Foarte sigur că o bandă de răufăcători cutreiera câmpia și cu toate că nimic nu făcea să se nască temeri imediate, trebuiau să fie gata pentru orice eveniment. E inutil a adăuga că precauțiile au fost luate fără știrea lady-ei Helena și a lui Mary Grant pe care Glenarvan nu voia să le îngrozească.

Însăși administrația provinciei dădu dovadă de zel și prudență. Detașamente de jandarmi indigeni au fost trimise în câmpii. Se asigură cu deosebire serviciul poștei. Până în acest moment mail-coach-ul străbătea șoselele fără escortă. Or, în acea zi, exact în momentul în care trupa lui Glenarvan trecea

drumul de la Kilmore la Heathcote, diligen ța poștei trecu cu toată iuțeala cailor săi, ridicând un vârtej de praf. Dar oricât de repede ar fi trecut, Glenarvan văzuse strălucind carabinele polițiștilor care galopau în urmă. Te-ai fi crezut în vremea când descoperirea primelor zăcămintе arunca pe continentul australian drojdia populațiilor europene.

La o milă după ce trecuseră drumul de la Kilmore, căruța se adânci sub un șir de copaci uriași și, pentru prima oară de la capul Bernouilli, călătorii pătrunseră într-una din acele păduri care se întinde pe o rază de mai multe leghe.

A fost un strigăt de admirație la vederea eucaliptilor înalți de două sute de picioare, a căror scoarță spongioasă măsoara până la un metru grosime. Trunchiurile groase de douăzeci de picioare, acoperite de o rășină mirositoare, se ridicau la o sută cincizeci de picioare deasupra pământului. Nici o ramură, nici o rămurică, nici o mlădiță, nici chiar un nod nu le strica armonia. N-ar fi ieșit mai netezi nici din mâna strungarului.

Sub acest plafon veșnic verde, aerul circula în mod liber; o neîncetată ventilație absorbea umezeala solului; caii, turmele de boi, căru țele puteau trece ușor printre ei. Nu era nici pădurea cu crânguri dese și împiedicate de mărăcini, nici pădurea virgină baricadată de trunchiuri răsturnate unde numai focul și fierul pot deschide drumul pionierilor. Un covor de iarbă la picioarele copacilor, o pânză de verdeață în vârfurile lor, lungi perspective de stâlpi îndrăzneți, puțină umbră, puțină răcoare, o lumină specială asemănătoare luminilor care filtrează printr-o țesătură subțire reflexe regulate, oglindiri nete pe sol, tot acest ansamblu constituie o priveliște ciudată și bogată în efecte noi. Pădurea continentului oceanic nu amintește în nici un fel pădurile Lumii Noi și eucaliptul, „tara” al băștinașilor, orânduit în familia mirților ale căror diferite specii abia se pot enumera, e copacul prin excelență al florei australiene.

Daca umbra nu-i deasă și nici obscuritatea adâncă sub această boltă de verdeață, e deoarece copacii prezintă o anomalie curioasă în dispoziția frunzelor lor. Nici una nu-și oferă fața soarelui, ci muchia ascuțită. Ochiul nu zărește decât profiluri în aceste frunzișuri curioase. Astfel, razele soarelui alunecau până la pământ, ca și cum ar fi trecut printre stinghiile ridicate ale unui oblon.

Fiecare observă aceasta și rămase surprins. Pentru ce această dispoziție particulară? Firește, întrebarea se adresa lui Paganel. El răspunse ca un om pe care nimic nu-l încurcă:

— Dintre-o cauză pur fizică, prieteni, răspunse Paganel și pe care o veți afla. În acest ținut în care aerul este uscat, iar ploile sunt rare și solul uscat, copacii n-au nevoie nici de vânt nici de soare. Umezeala lipsind, lipsește și sucul. De aceea frunzele înguste caută să se apere împotriva luminii și să se apere de o prea mare evaporare. Iată de ce ele se prezintă în profil și nu din față, acțiunii razelor solare. Nu-i nimic mai inteligent ca o frunză.

— Și nimic mai egoist! replică maiorul. Nu s-au gândit decât la ele și deloc la călători.

Fiecare a fost întrucâtva de părerea lui Mac Nabbs, în afară de Paganel, care, tot ștergându-și fruntea, se felicita de a merge sub niște copaci fără umbră. Totuși, dispoziția frunzișului era regretabilă; trecerea acestor păduri e adesea foarte lungă și, prin urmare, penibilă, deoarece nimic nu-l apară pe călător de căldura zilei.

Seara, poposiră la picioarele unor eucalipti care purtau semnul unui foc destul de recent. Ei păreau ca înalte coșuri de uzine, căci flacăra îi săpase pe dinăuntru în toată lungimea. Cu singura îmbrăcăminte de scoarță care le rămânea, nu o duceau mai rău ca înainte căci frunzișul se menținea încă verde. Totuși, supărătorul obicei al squatter-ilor sau indigenilor, va sfârși prin a distruge acești falnici copaci și vor dispărea ca și cedrii Libanului, bătrâni de patru secole, pe care-i arde focul taberelor.

Olbinett, după sfatul lui Paganel, aprinse focul în unul din aceste trunchiuri; fumul se pierdu în masivul întunecat al frunzișului. Se luară precauțiile pentru noapte și Ayrton; Mulrady, Wilson, John Mangles, schimbându-se rând pe rând, vegheară până în zori.

În timpul zilei de 3 ianuarie, nesfârșita pădure înmulți lungile-i poteci simetrice. Puteai să crezi că nu se va mai sfârși. Totuși, către seară, rândurile de copaci se răriră și la câteva mile, într-o câmpie mică, apărură o aglomerație de case regulate.

— Seymour! strigă Paganel. Iată ultimul oraș pe care îl întâlnim înainte de a părăsi provincia Victoria.

— Este un oraș important? întrebă lady Helena.

— Doamnă, răspunse Paganel, e o simplă parohie pe cale de a deveni o municipalitate.

— Vom găsi un hotel convenabil? zise Glenarvan.
— Sper, răspunse geograful.
— Ei, bine, să intrăm în oraș, căci bravelor noastre călătorești nu le va displace, îmi închipui, să se odihnească o noapte.

— Dragul meu Edward, răspunse lady Helena, Mary și eu primim, dar cu condiția ca aceasta să nu cauzeze nici o întârziere.

— Niciuna, răspunse lord Glenarvan; boii sunt, dealtfel, obosiți; mâine, vom pleca dis-de-dimineată.

Erau orele nouă seara. Luna se apropia de orizont și nu mai arunca decât raze oblice, înecate în întuneric. Obscuritatea se îngroșa încetul cu încetul. Convoiul pătrunse în largile străzi ale Seymour-ului sub conducerea lui Paganel, care părea totdeauna că ar cunoaște perfect ceea ce nu văzuse niciodată.

Totuși, un om mai puțin distrat ar fi observat oarecare agitație pe străzile Seymour-ului; ici și colo erau formate grupuri, care creșteau puțin câte puțin; se vorbea pe la ușile caselor; se întreba cu o neliniște reală; câteva jurnale ale zilei erau citite tare, comentate, discutate.

Maiorul, fără a merge așa departe, fără a ieși chiar din hotel, își dădu seama de temerile care preocupau orașelul. Zece minute de conversație cu vorbărețul Dickson, stăpânul hotelului și știu totul. Dar nu suflă o vorbă. Numai când a fost terminată cina, când lady Glenarvan, Mary și Robert Grant se duseseră în odăile lor, maiorul își reținu tovarășii și zise:

— Se cunosc autorii crimei comise asupra drumului de fier din Sandhurst.
— Și sunt arestați? întrebă Ayrton cu vioiciune.
— Nu, răspunse Mac Nabbs, fără a părea că observă graba caporalului, grabă foarte justificată, dealtfel, în această împrejurare.
— Cu atât mai rău, adăugă Ayrton.
— Ei bine! întrebă Glenarvan, cui se atribuie această crimă?
— Citiți, răspunse maiorul prezentând lui Glenarvan un număr din *Australian and New Zealand Gazette*, și veți vedea că inspectorul poliției nu se înșela!

Glenarvan citi cu glas tare, următoarele: „Sydney, 2 ianuarie 1866. Vă aduceți aminte că în noaptea de 29 spre 30 decembrie trecut, un accident a avut loc la Camden Bridge, la cinci mile dincolo de stațiunea Castlemaine, drumul de fier dintre Melbourne și Sandhurst. Expresul de noapte de ora 11.45, mergând cu toată viteza, a ajuns în Lutton River. Podul Camden rămăsese deschis la trecerea trenului.

Furturi numeroase comise după accident, cadavrul paznicului găsit la o jumătate de milă de Camden Bridge, au dovedit că această catastrofă era rezultatul unei crime.

Într-adevăr, după ancheta coroner-ului, rezultă că această crimă trebuie să fie atribuită bandei de ocnași scăpați de șase luni din penitenciarul din Perth, Australia Occidentală, în momentul în care erau transferați în insula Norfolk.

Acești ocnași sunt în număr de douăzeci și nouă; ei sunt comandați de un oarecare Ben Joyce, răufăcător de cea mai periculoasă speță, sosit de câteva luni în Australia, nu se știe de pe ce corabie și pe care justiția n-a putut pune mâna niciodată.

Locuitorii orașelor, coloniștii și squatterii stațiunilor sunt invitați a se păzi și a trimite supraveghetorului general toate informațiile de natură a-i ușura căutările.

J.P. Mitchell, S.G.”

Când Glenarvan termină citirea acestui articol, Mac Nabbs se întoarse către geograf și-i zise:

— Vezi, Paganel, că pot fi ocnași în Australia?

— Evadați, e evident! răspunse Paganel. Acești oameni n-au dreptul să fie aici.

În sfârșit, sunt aici, reluă Glenarvan, dar nu cred că prezența lor trebuie să ne modifice proiectele și să ne oprească călătoria. Ce crezi tu, John?

John Mangles nu răspunse îndată; el ezita între durerea care ar cauza-o celor doi copii părăsirea căutărilor începute și teama de a compromite expediția.

— Dacă lady Glenarvan și miss Grant n-ar fi cu noi, zise el, m-aș preocupa foarte puțin de această bandă de mizerabili.

Glenarvan îl înțelese și adăugă:

— Fără îndoială că nu e vorba de a renunța la îndeplinirea scopului nostru, dar poate că ar fi

prudent, din cauza tovarășelor noastre, să întâlnim *Duncan-ul* la Melbourne și să ne ducem să reluăm la est urmele lui Harry Grant. Ce crezi, Mac Nabbs?

— Înainte de a mă pronunța, răspunse maiorul, aș dori să cunosc părerea lui Ayrton.

Caporalul privi pe Glenarvan.

— Cred, zise el, că suntem la două sute de mile de Melbourne și că primejdia, dacă există, e tot așa de mare pe drumul de la sud ca și pe drumul de la est. Amândouă sunt puțin frecventate, amândouă prețuiesc tot atâta. Dealtfel, nu cred că vreo treizeci de răufăcători să poată îngrozi opt oameni bine înarmați și hotărâți. Deci, dacă nu aveți nimic împotriva, aș merge înainte.

— Bine Ayrton, răspunse Paganel. Continuând, putem tăia urmele căpitanului Grant. Revenind la sud, ne îndepărtăm de ele. Sunt de acord cu dumneata, și nu-mi pasă de acești scăpați din Perth, de care un om zdravăn n-ar ține socoteală!

Acestea fiind spuse, propunerea de a nu schimba nimic din programul călătoriei a fost supusă la vot și acceptată în unanimitate.

— O singură observație, *milord*, zise Ayrton, în momentul în care erau să se despartă.

— Vorbește, Ayrton.

— N-ar fi oportun de a trimite *Duncan-ului* ordinul să vină la coastă?

— La ce bun? răspunse John Mangles. Când vom fi ajuns la golful Twofold, va fi timp să expediem acest ordin. Dacă vreun eveniment neprevăzut ne-ar obliga să ne ducem la Melbourne, am putea regreta dacă nu mai găsim *Duncan-ul*. Dealtfel, avariile nu cred să-i fie încă reparate. Cred, deci, din aceste diferite motive, că e mai bine să așteptăm.

— Bine, răspunse Ayrton, care nu mai insistă.

Cap. XVI. Maiorul susține că sunt maimuțe

A doua zi, 5 ianuarie, călătorii călcau pe întinsul teritoriu Murray. Districtul, vag și nelocuit, se întinde până la înalta barieră a Alpilor australieni. Civilizația nu l-a împărțit încă în comitate distincte. Aceasta e porțiunea puțin cunoscută și puțin frecventată a provinciei.

Ansamblul acestor terenuri poartă un nume semnificativ pe hărțile englezești: „Reserve for the blacks”, Rezervă pentru negri. Acolo, indigenii au fost respinși brutal de coloniști. Li s-au lăsat, în câmpiile îndepărtate, sub pădurile inaccesibile, câteva locuri determinate, în care rasa băștinașă va isprăvi prin a se stinge puțin câte puțin. Orice om alb, colonist, emigrant, squatter, bushman, poate trece limitele acestor rezervații. Doar negrul nu trebuie să iasă niciodată.

Paganel, călărind, comenta această gravă chestiune a raselor indigene. N-a fost decât o părere în această privință, aceea că sistemul britanic ducea la nimicire popoarele cucerite, la ștergerea lor din ținuturile în care trăiseră strămoșii lor. Această funestă tendință a fost observată peste tot, și în Australia mai mult ca oriunde. În primele timpuri ale coloniei, deportații, înșiși coloniștii, considerau pe sălbatici ca pe niște animale sălbatice. Îi vânau și-i ucideau prin împușcături. Îi masacrau; se invoca autoritatea jurisconsulților pentru a dovedi că australianul era în afara legii naturale: uciderea acestor nenorociți nu constituia o crimă. Jurnalele din Sydney propuseseră chiar un mijloc eficace de a se debarasa de triburile lacului Hunter: acela de a-i otrăvi în masă.

Englezii, după cum se vede, la începutul cuceririi lor, întrebuițară crima cu ajutorul colonizării. Cruzimile lor fuseseră atroce. Ei se purtaseră astfel în Australia ca și în Indii, unde cinci milioane de indieni au dispărut, ca și la colonia Capului, unde o populație de un milion de hotenți au căzut în fața unei sute de mii. Astfel, populația băștinașă, decimată de relele tratamente și de beție, tinde să dispară de pe continent înaintea unei civilizații asazine. Unii guvernatori, e adevărat, au lansat decrete contra sângeroșilor bushmeni. Pedepseau cu câteva lovituri de bici pe albul care tăia nasul sau urechile unui negru sau care îi lua degetul cel mic „pentru a-și face dop la pipă”. Zadarnice amenințări! Crimele se organizau pe o scară întinsă și triburi întregi au dispărut. Pentru a nu cita decât insula Van Diemen, aceasta număra cinci mii de indigeni la începutul secolului, iar în 1863 au fost reduși la șapte! În ultimul timp, ziarul *Mercur* a putut semna sosirea la Hobart Town a ultimului tasmanian.

Robert, oprindu-se înaintea unui crâng de eucalipti, strigă:

— O maimuță! Uite o maimuță!

Și el arată un mare corp negru care, alunecând din ramură în ramură cu o surprinzătoare agilitate, trecea dintr-un vârf în altul, ca și cum vreun aparat membranos l-ar fi susținut în aer. În această țară

curioasă, maimuțele zburau, deci, ca unele vulpi cărora natura le-a dat aripi de lilieci!

Între timp, căruța se oprise și fiecare urma cu ochii animalul care se pierdea puțin câte puțin în înălțimea copacilor. Îndată, îl văzură coborându-se cu iuteala fulgerului, alergând pe pământ cu mii de contorsiuni și sărituri, apoi apucând cu lungile brațe trunchiul neted al unui gumier. Se întrebau cum se va ridica pe acest copac drept și alunecos, pe care nu-l putea îmbrățișa complet. Dar maimuța lovind alternativ trunchiul cu un fel de topor, săpă mici creștături și prin aceste puncte de sprijin, regulat despărțite, atinse ramurile gumierului. În câteva secunde dispăru în desimea frunzișului.

— Ah! Ce-i cu maimuța asta? întrebă maiorul.

— Maimuța aceasta, răspunse Paganel, e un australian pur sânge!

Tovarășii geografului nu avuseseră încă timpul de a ridica umerii, când niște țipete care s-ar putea ortografia astfel „Coo-eeh! Coo-eeh!” răsunară la o mică distanță. Ayrton își îndemnă boii și, la o sută de pași mai departe, călătorii ajungeau pe negândite la o tabără de indigeni.

Ce spectacol trist! Vreo zece corturi se ridicau pe pământul gol. Aceste „gunyos” făcute din fâșii de scoarță așezate ca niște olane, nu apărau decât dintr-o parte pe nenorociții lor locuitori. Aceste ființe, degradate de mizerie, erau respingătoare. Erau acolo vreo treizeci de bărbați, femei și copii, îmbrăcați în piei de canguri ciopârțite ca niște zdrențe. Prima lor mișcare, la apropierea căruței, a fost de a fugi. Dar câteva cuvinte ale lui Ayrton, pronunțate într-o limbă de neînțeles, părură a-i liniști. Se întoarseră atunci, jumătate încrezători, jumătate fricoși, ca niște animale cărora li se întinde o bucată de carne.

Indigenii, înalți de cinci picioare și patru degete până la cinci picioare și șapte degete, aveau o față negricioasă, dar de culoarea funinginii vechi, părul încâlcit, brațele lungi, abdomenul ieșit în afară, corpul păros și umplut de cicatricele tatuajului sau de inciziile practice la ceremoniile funebre. Nimic mai oribil ca figura lor monstruoasă, gura enormă, nasul cârn, buza inferioară proeminentă și dinții albi. Niciodată vreo creatură umană nu prezentase așa de mult tipul animalității.

— Robert nu se înșela, zise maiorul, acestea sunt maimuțe, pur sânge, dacă vrei, dar sunt maimuțe!

— Mac Nabbs, răspunse cu blândețe lady Helena, vrei să dai dreptate celor care-i vânează ca pe niște animale sălbatice? Aceste sărmene ființe sunt oameni!

— Oameni! strigă Mac Nabbs. Cel mult niște ființe intermediare între om și urangutan! Și încă dacă le-aș măsura unghiul facial, l-aș găsi tot așa de închis ca și pe acela al unei maimuțe!

Mac Nabbs avea dreptate sub acest raport; unghiul facial al indigenului australian e foarte ascuțit și aproape egal cu acel al urangutanului, adică 60-62 de grade. Astfel, nu fără dreptate, a propus domnul de Rienzi de a-i clasa pe acești nenorociți într-o rasă aparte pe care a o numit-o „pithecomorfă”, adică oameni cu forma asemănătoare maimuțelor.

Dar lady Helena avea mai multă dreptate decât Mac Nabbs considerându-i ca pe niște ființe dotate cu suflet, pe acești indigeni așezați la ultimul grad al scării omenești. Între animal și australian există netrecuta prăpastie care separă genurile. Pascal a putut spune cu dreptate că omul nu poate fi asemuit cu un animal nicăieri. E adevărat că, adăugă, nu cu mai puțină înțelepciune, „omul nu-i nici înger”.

Or, tocmai lady Helena și Mary Grant nu dădeau dreptate acestei ultime părți a propoziției marelui gânditor. Aceste două caritabile femei părăsiră căruța; ele întindeau o mână mângâietoare nenorocitelor creaturi; ele ofereau alimente pe care sălbaticii le înghițeau cu o lăcomie respingătoare. Indigenii trebuiau cu atât mai mult s-o ia pe lady Helena drept o divinitate, cu cât, după religia lor, albi sunt vechi negri, albiți după moartea lor.

Dar femeile mai ales, stârniră mila călătoarelor. Nimic nu-i comparabil condiției unei australience; o natură vitregă i-a refuzat cel mai mic farmec; ea e o sclavă, luată cu forța, care n-a avut alt cadou de nuntă decât loviturile de „waddie”, un fel de baston legat cu o curea de mâna stăpânului său. Lovită de o bătrânețe precocă și fulgerătoare, deoarece ea a fost copleșită de toate grelele munci ale vieții rătăcitoare, ducând cu sine copiii înveliți într-un coș de papură, instrumentele de pescărie și vânătoare, proviziile de „phormium tenax”, din care fabrică plase, ea trebuie să procure hrana familiei sale; ea trebuie să vâneze șopârle și șerpi până în vârful copacilor; taie lemne pentru foc; smulge scoarța anumitor arbori; sărman animal de povară, nu știe ce-i odihna și nu mănâncă decât după stăpânul ei resturile dezgustătoare care nu-i mai plac acestuia.

În acel moment, unele din aceste nenorocite, lipsite de hrană, de mult timp, poate, încercau să

atrage păsările arătându-le grăunțe. Le vedeai întinse pe pământul arzător, nemișcate, ca moarte, așteptând ore întregi ca vreo pasăre naivă să vină lângă mâna lor! Industria lor în privința curselor nu merge mai departe și trebuia să fie o zburătoare australiană, pentru a se lăsa prinsă.

În acest timp, indigenii, îmblânziți de îndemnurile călătorilor, îi înconjurau și trebuia să se păzească, atunci, împotriva instinctelor lor jefuitoare. Vorbeau un idiom șuierător, făcut din bătăi de limbă. Acesta semăna unor țipete de animale. Totuși, vocea lor avea adesea inflexiuni lingușitoare de o mare dulceață; cuvântul „Noki, noki!” se repeta adesea și gesturile îl făceau îndeajuns de înțelese. „Dă-mi!”, se aplica celor mai mici obiecte ale călătorilor. Mr. Olbinett avu mult de furcă pentru a apăra compartimentul bagajelor și mai ales alimentele expediției. Bieții înfometați aruncau asupra căruței o privire îngrozitoare și arătau niște dinți ascuțiți care s-ar fi exercitat poate pe fâșii de carne omenească. Cea mai mare parte a triburilor australiene nu sunt antropofage, fără îndoială, în timp de pace; dar sunt puțini sălbatici care refuză să devoreze carnea unui inamic învins.

Totuși, la cererea Helenei, Glenarvan dădu ordinul de a împărți câteva alimente. Băştinașii îi înțeleseseră intenția și se dedară unor demonstrații care ar fi emoționat inima cea mai nesimțitoare. Ei scoaseră și niște răgete asemenea celor ale animalelor sălbatice, atunci când paznicul le aduce hrana zilnică. Fără a da dreptate maiorului, nu se putea nega, totuși, că această rasă se apropia mult de cea animală.

Olbinett, ca om galant, crezuse că trebuie să servească mai întâi femeile. Dar aceste nenorocite creaturi nu îndrăzniră să mănânce înaintea temuților lor stăpâni. Aceștia se aruncară asupra pesmeților și cărnii uscate ca asupra unei prăzi.

Mary Grant, gândindu-se că tatăl ei era prizonierul unor indigeni așa de grosolani, simți lacrimile venindu-i în ochi. Ea își închipuia ce trebuia să sufere un om ca Harry Grant sclav al acestor triburi răătăcitoare, în prada mizeriei, foamei, relelor tratamente. John Mangles, care o observa cu neliniștită atenție, îi ghici gândul și trecu peste dorințele sale întrebând pe caporalul *Britanniei*:

— Ayrton, zise el, ai scăpat din mâna unor asemenea sălbatici?

— Da, căpitane, răspunse Ayrton. Toate aceste populații din interior se aseamănă. Numai că nu vedeți aici decât un pumn din acești bieți diavoli; există pe malurile râului Darling triburi numeroase comandate de șefi a căror autoritate e foarte mare.

— Dar, întrebă John Mangles, ce poate face un european în mijlocul acestor băştinași?

— Ceea ce făceam și eu, răspunse Ayrton; vânează, pescuiește cu ei; ia parte la luptele lor și, cum v-am spus, el e tratat după serviciile pe care le face; dacă e un om inteligent și brav, are în trib o situație considerabilă.

— Dar e prizonier? zise Mary Grant.

— Și supravegheat, adăugă Ayrton, așa ca să nu poată face un pas nici ziua, nici noaptea!

— Totuși, dumneata ai reușit să scapi, Ayrton, zise maiorul, care intra în vorbă.

— Da, domnule Mac Nabbs, mulțumită unei lupte între tribul meu și un popor învecinat. Am reușit. Bine. N-o regret. Dar dacă ar fi s-o reîncep, aș prefera, cred, un etern sclavagism, torturilor pe care le-am simțit străbătând deserturile în interior. Dumnezeu să-l apere pe căpitanul Grant, de a încerca asemenea mijloc de scăpare!

— Da, desigur, răspunse John Mangles, trebuie să dorim, miss Mary, ca tatăl dumneavoastră să fie reținut într-un trib indigen. Îi vom găsi urmele mai ușor decât dacă ar rătăci în pădurile continentului.

— Nădăjduiești? întrebă fata.

— Sper, încă, miss Mary, să vă văd fericită într-o zi, cu ajutorul lui Dumnezeu!

Ochii umezi ai lui Mary Grant putură singuri să-i mulțumească.

În timpul convorbirii, o mișcare neobișnuită se produsese printre sălbatici; ei scoteau țipete răsunătoare; alergau în diferite direcții; își apucau armele și păreau apucați de o furie sălbatică,

Glenarvan nu știa ce voiau să facă, iar, maiorul, întrebându-l pe Ayrton, zise:

— Deoarece ai trăit mult timp printre australieni, înțelegi, fără îndoială, limba acestora?

— Aproape, răspunse caporalul, căci, câte triburi, atâtea dialecte. Totuși, mi se pare că, drept recunoștință, sălbaticii vor să ne arate simulacrul unei lupte.

Aceasta era, într-adevăr, cauza agitației. Indigenii, fără alt preambul, se atacau cu o furie perfect simulată și așa de bine chiar, încât dacă n-ai fi fost prevenit luai în serios acest mic război. Dar australienii sunt niște mimi excelenți, după spusele călătorilor și, cu această luptă desfășurată, se vedea

că au un remarcabil talent. Instrumentele lor de atac și de apărare erau o măciucă de lemn care dă gata craniile cele mai tari și un fel de „tomahawk”, piatră ascuțită foarte tare, fixată între două ciomege printr-o gumă. Toporul acesta este lung de zece picioare. E un strașnic instrument de război și un util instrument în timp de pace, care servește la a tăia crengile sau capetele, la creșterea corpurilor sau a copacilor, după caz.

Toate aceste arme se agitau în mâini vioaie în zgomotul vociferărilor; combatanții se aruncau unii peste alții, unii cădeau ca morți, alții scoteau strigătul învingătorului. Femeile cele bătrâne, mai ales, stăpânite de demonul războiului, îi ațâtau la luptă, se aruncau pe falsele cadavre și le mutilau, în aparență, cu o prefăcută ferocitate. Lady Helena se temea ca jocul să nu degenereze în luptă serioasă. Dealtfel, copiii, care luaseră parte la luptă, o făceau în mod sincer. Băieții și fetele mici, mai înfuriate, își administrau lovituri strașnice.

Această luptă simulată dura de zece minute, când, deodată, luptătorii se opriră. Armele le căzură din mâini, o tăcere adâncă urmă zgomotosului tumult. Indigenii rămaseră fixați în ultima lor atitudine, ca personajele unui tablou viu. I-ai fi crezut pietrificați. Care era cauza acestei schimbări și de ce, deodată, această nemișcare de marmură? Aflară îndată.

Un stol de „cacadu” zbura în acel moment în înălțimea gumierilor. Umpleau aerul cu flecăritul lor și semănau, cu nuanțele puternice ale penelor lor, unui curcubeu zburător. Apariția strălucitorului nor de păsări întrerupsese lupta. Începea vânătoarea.

Unul din indigeni, apucând un instrument zugrăvit în roșu, de o structură particulară, își părăsi tovarășii nemișcați și se îndreptă printre copaci și crânguri către cârdul de cacadu. Târându-se, nu făcea nici un zgomot, nu freca nici o frunză, nu mișca nici o pietricică. Părea o umbră.

Sălbaticul, ajuns la o distanță potrivită, își rezezi instrumentul pe o linie orizontală. Arma parcurse astfel un spațiu de aproape patruzeci de picioare; apoi, deodată, fără a atinge pământul, se urcă la o sută de picioare în aer circa treizeci de metri. Lovi mortal vreo douăsprezece păsări și, descriind o parabolă, căzu la picioarele vânătorului.

Glenarvan și tovarășii săi erau uimiți; nu-și puteau crede ochilor.

— E bumerangul! zise Ayrton.

— Bumerangul! strigă Paganel, bumerangul australian!

Și, ca un copil, se duse să ia obiectul minunat, ca să vadă ce era înăuntru. Ar fi putut, într-adevăr, crede, că un mecanism interior, un resort subit destins, îi modifica poate cursa. Nu era nimic.

Acest bumerang era, de fapt, o bucată de lemn tare și îndoită, lungă de treizeci până la patruzeci de degete. Grosimea sa, în mijloc, era cam de șapte centimetri și cele două extremități ale sale se terminau cu vârfuri ascuțite. Pe cât era de simplu, pe atât era de neînțeles.

— Iată deci acest faimos bumerang! zise Paganel, după ce examinase cu atenție ciudatul instrument. O bucată de lemn, nimic mai mult. De ce la un anumit moment al cursei sale orizontale, se urcă în văzduh pentru a se întoarce la mâna care îl aruncă? Șavanții și călătorii n-au putut niciodată să dea explicația acestui fenomen.

— N-ar fi un efect asemănător aceluia al unui cerc care, aruncat într-un anumit fel, se întoarce la punctul de plecare? zise John Mangles.

— Sau, mai degrabă, adăugă Glenarvan, un efect retrograd asemănător aceluia al unei bile de biliard lovită într-un punct determinat?

— Deloc, răspunse Paganel; în aceste două cazuri, un punct de sprijin determină acțiunea: e pământul pentru cerc și postavul pentru bilă. Dar aici, punctul de sprijin lipsește, instrumentul nu atinge pământul și, totuși, se urcă la o înălțime considerabilă!

— Atunci cum explici acest lucru, domnule Paganel? întrebă lady Helena.

— Nu-l explic doamnă, îl constat; efectul depinde, evident, de felul în care e aruncat bumerangul și de forma sa particulară. Dar această aruncare e, încă, secretul australienilor!

— În orice caz, e foarte ingenios... pentru niște maimuțe, adăugă lady Helena privindu-l pe maior, care clătină capul cu un aer puțin convins.

Timpul se scurgea și Glenarvan crezu că nu trebuia să-și mai întârzie mersul către est; trebuia să-i roage pe călători să se urce în căruță, când, un sălbatic yeni fugind și pronunță câteva cuvinte cu o mare însuflețire.

— Ah! zise Ayrton, au zărit niște casoari!

— Ce!? E vorba de o vânătoare? întrebă Glenarvan.

— Trebuie văzută aceasta! strigă Paganel. Trebuie să fie curios! Poate că bumerangul va mai funcționa.

— Ce crezi, Ayrton?

— Nu va dura mult, *milord*, răspunse caporalul. Indigenii nu pierdută o clipă. A ucide casoari e pentru dâșii un noroc. Tribul își are hrana asigurată pentru câteva zile. Astfel, vânătorii își întrebuințează toată îndemânarea pentru a pune mâna pe asemenea pradă. Dar cum vor reuși să le doboare fără puști și să ajungă un animal așa de agil fără câini? Aceasta era partea interesantă a spectacolului anunțat de Paganel. Casoarul, numit „mureuk” de băștinași, e un animal care începe să se rărească în câmpiile Australiei. Această pasăre mare, înaltă de două picioare și jumătate, are o carne albă care amintește mult pe aceea a curcanului; el poartă pe cap o creastă cărnoasă; ochii săi sunt mari, ciocul este negru și îndoit în jos; picioarele sale au câte trei degete înarmate cu unghii puternice; aripile, adevărate ciuntituri, nu-i pot servi la zburat; penele, sunt mai închise la gât decât la piept. Dar dacă nu zboară, el aleargă și ar întrece pe un hipodrom, calul cel mai bun. Nu-l poți prinde, deci, decât prin viclenie, și trebuie să fii tare viclean!

La chemarea unui indigen, vreo zece australieni se desfășurară ca un detașament de pușcași. Aceasta era într-o câmpie admirabilă în care indigoul creștea singur și alb ăstrea pământul cu florile sale. Călătorii se opriră la marginea unei păduri de mimoze. La oprirea băștinașilor, vreo șase casoari se ridicară, fugiră și se duseră la vreo milă. Când vânătorul tribului le recunoscă poziția, făcu semn camarazilor săi să se oprească. Aceștia se întinseră pe pământ, pe când vânătorul tribului, scoțând două piei de casoari, foarte îndemânatic cusute, se îmbracă îndată. Brațul său drept trecea deasupra capului și imita clătinându-se, mersul unui casoar care-și căuta hrana.

Indigenul se îndreptă către ceată; se oprea din când în când, prefăcându-se că ciugulește niște grăunțe; apoi făcea să zboare praful cu picioarele sale și se înconjura de un nor de praf. Tot acest spectacol era perfect. Nimic mai încrezător decât imitarea mersului unui casoar. Vânătorul scotea un mormăit surd la care s-ar fi înșelat însăși pasărea. Ceea ce se și întâmplă. Sălbaticul se găsi îndată în mijlocul cârdului fără grijă. Deodată brațul său învârti măciuca și cinci casoari din șase căzură lângă el. Vânătorul reușise; vânătoarea era terminată.

Glenarvan, călătoarele, toți se despărțiră de indigeni. Aceștia arătară prea puțină părere de rău. Poate că succesul vânătorii de casoari îi făcea să uite foamea lor astâmpărată. Nu aveau nici recunoștința stomacului, mai vie decât aceea a inimii, la băștinașii inculte și la brute. Oricum ar fi fost, nu se putea în unele ocazii să nu admiri inteligența și îndemânarea lor.

— Acum, dragul meu Mac Nabbs, zise lady Helena, vei conveni că australienii nu sunt niște maimuțe!

— Pentru că imită bine mersul unui animal? replică maiorul. Dar din contră, acest lucru dă dreptate doctrinei mele!

— A glumi nu înseamnă să răspunzi, zise lady Helena; vreau, maiorule, să revii asupra părerii dumitale.

— Ei bine, da, verișoară, sau mai degrabă, nu. Australienii nu sunt niște maimuțe, maimuțele sunt niște australieni.

— Cum așa?

— Eh! Vă aduceți aminte de ceea ce pretind negrii în privința interesantei rase a urangutanilor?

— Ce pretind? întrebă lady Helena.

— Că maimuțele sunt niște negri ca și ei, dar sunt mai șireți.

Capitolul XVII. Crescătorii de vite milionari

În ziua de 6 ianuarie, pe la ora șapte dimineața, după o noapte petrecută în liniște la 146° 15' longitudine, călătorii continuă a străbate întinsul district. Mergeau neconținut către răsărit și urmele pașilor lor lăsau pe câmpie o linie riguros dreaptă. De două ori tăiară urmele de squatterii care se îndreptau către nord. Aceste diverse urme s-ar fi confundat, dacă potcoavele calului lui Glenarvan n-ar

fi lăsat în praf urma din Black Point, care se cunoștea după treflele sale.

Câmpia era uneori brăzdată de torente capricioase, înconjurată de merișori, cu ape mai degrabă vremelnice decât permanente. Acestea nășteau pe povârni șurile Buffalos Ranges, lanțul munților mijlocii a căror linie pitorească ondula la orizont.

Se hotărî popasul pentru seara aceea. Ayrton grăbi boii și după treizeci și cinci de mile se opriră, puțin obosiți. Cortul a fost ridicat lângă câțiva copaci; (noaptea venise; cina a fost isprăvită repede. Se întindeau mai puțin la mâncare decât la dormit, după un asemenea mers. Paganel, căruia i se cuvenea prima veghe, nu se culcă; cu carabina pe umeri, a vegheat în preajma taberei.

Cu toată lipsa lunii, noaptea era aproape luminoasă sub strălucirea constelațiilor australe. Savantul se amuză citind în această mare carte a firmamentului, totdeauna deschisă și așa de interesantă pentru cine știe s-o înțeleagă. Adâncă tăcere a naturii adormite nu era întreruptă decât de zgomotul piedicilor care răsunau la picioarele cailor.

Paganel se lăsă, deci, târât în meditațiile sale astronomice, se ocupa mai mult de lucrurile cerului decât de lucrurile pământului, când un sunet îndepărtat îl smulse din reveria sa. Ascultă încordat și, spre marea lui uimire, crezu că recunoaște sunetele unui pian; câteva acorduri, larg arpegiate, trimiteau până la el sonoritatea lor tremurătoare. Nu se înșela..

— Un pian în deșert! Zise Paganel. Iată ce n-aș admite niciodată!

Aceasta era, într-adevăr, foarte surprinzător și lui Paganel îi plăcu mai mult să creadă că vreo pasăre curioasă din Australia imita sunetele unui pian, după cum altele imită zgomotul unui orologiu sau al unei toace.

În acest moment, o voce timbrată se ridică în văzduh. Pianistul era însoțit de o voce. Paganel ascultă fără a vrea să recunoască faptul. Totuși, după câteva clipe, se convinse că o melodie sublimă îi lovea urechea. Era *Il mio tesoro tanto* din *Don Juan*.

„Pe legea mea! se gândi geograful, oricât de ciudate ar fi păsările australiene și dacă ar fi papagalii cei mai mari muzicieni din lume, tot nu pot cânta din Mozart!” Ascultă până la sfârșit sublima inspirație a maestrului. Efectul acestei suave melodii, în noaptea limpede, era de nedescris. Paganel rămase mult timp sub farmecul nespus; apoi, glasul tăcu și totul reintră

în tăcere.

Când Wilson veni să-l schimbe pe Paganel, îl găsi cufundat într-o reverie adâncă. Paganel nu zise nimic matelotului; își rezervă să-l înștiințeze pe Glenarvan a doua zi de această particularitate și se grămădi sub cort...

A doua zi, toți fuseseră sculați de niște lătrături neașteptate. Glenarvan se sculă îndată. Doi măriți „pointers”, admirabilă specie de câini prepeliciari din rasa engleză, săreau în marginea unei mici păduri. La apropierea călătorilor, ei reintrară sub copaci îndoindu-și lătrăturile.

— Este, deci, o stațiune în acest deșert, zise. Glenarvan și sunt și vânători, deoarece văd niște câini de vânătoare!

Paganel deschidea de-acum gura pentru a povesti impresiile nopții trecute, când apărură doi oameni tineri, călare pe doi cai de toată frumusețea, adevărați „hunters”. Cei doi tineri, îmbrăcați cu elegante costume de, vânătoare, se opriră la vederea micului convoi. Păreau că se întreabă ce însemna prezența oamenilor înarmați în acel loc, când zăriră călătorele care coborau din căruță.

Lord Glenarvan le ieși înainte și, în calitate de străin, își spuse numele și calitatea. Tinerii se înclinară și, unul dintre ei, cel mai vârstnic, zise:

— *Milord*, aceste doamne, tovarășii dumneavoastră și dumneavoastră, binevoiți a ne face onoarea de a vă odihni în locuința noastră.

— Domnii?... zise Glenarvan.

— Michel și Sandy Patterson proprietari ai stațiunii Hottam; sunteți de-acum în raza stabilimentului și nu mai aveți de făcut decât un sfert de milă.

— Domnilor, răspunse Glenarvan, n-aș vrea să abuzez de o ospitalitate așa de grațios oferită...

— *Milord*, reluă Michel Patterson, primind, faceți plăcere unor sărmani exilați care sunt prea fericiți de a vă avea musafiri.

Glenarvan se înclină în semn de învoială.

— Domnule, zise atunci Paganel, adresându-se lui Michel Patterson, aș fi indiscret întrebându-vă dacă dumneavoastră cântați ieri aria divinului Mozart?

— Eu, domnule, răspunse tânărul, iar vărul meu Sandy mă acompania.

— Ei bine domnule, reluă Paganel, primiți sincerele complimente ale unui francez, admirator pasionat al acestei muzici.

Paganel întinse mâna tânărului gentleman, care o luă amabil. Apoi, Michel Patterson arătă spre dreapta. Caii fuseseră lăsați în grija lui Ayrton și a mateloților. Călătorii, călăuziți de cei doi tineri, vorbind și admirând, merseseră pe jos la locuința din Hottam Station.

Era, într-adevăr, un stabiliment măreț ținut cu severitatea riguroasă a parcurilor engleze. Imense livezi se întindeau cât cuprindeai cu ochii, pe care pășteau boii cu miile și oile cu milioanele. Numeroși păstori și câini și mai numeroși păzeau zgomotoasa turmă. Printre răgete și behăituri se amesteca lătratul dulăilor și plesnetele harapnicelor.

Către est, privirea se oprea pe o margine de gumieri, dominată la șapte mii cinci sute de picioare în văzduh de vârful impozant al muntelui Hottam. Ici și colo se îngrămădeau crânguri dese de „grass-trees”, arbuști înalți de zece picioare, asemănători palmierului pitic, pierduți în frunzele lor înguste și lungi. Aerul era îmbalsămat de parfumul laurilor, ale căror buchete de flori albe, atunci în plină înflorire, degajau cele mai aromatice mirosmi.

Cu grupele acestor fermecători copaci indigeni, se uneau producțiile transplantate ale climatelor europene. Piersicul, părul, mărul, smochinul, portocalul și chiar stejarul au făcut o impresie admirabilă călătorilor.

Pentru prima oară le-a fost dat să admire „menura”. Aceasta e pasărea-liră, a cărei coadă are forma unei harfe. Ea fugea printre ferigile arborescente și când lungă ei coadă lovea crengile, te mirai aproape că nu auzi armonioasele acorduri din care se inspira Amfion pentru a reclădi zidurile Tebei.

Lord Glenarvan nu se mulțumea admirând feericele minuni ale acestei oaze din de șertul australian. El asculta povestirea tinerilor. În Anglia, în mijlocul câmpiilor sale civilizate, noul venit ar fi spus de îndată gazdei de unde venea, unde mergea. Dar aici, printr-o nuanță de delicatețe, cu finețe observată, Michel și Sandy Patterson crezură că trebuie să se facă ei cunoscuți călătorilor cărora le ofereau ospitalitatea, și își povestiră viața.

Era aceea a tuturor acelor tineri englezi inteligenți care nu cred niciodată că bogăția te scutește de muncă. Michel și Sandy Patterson erau fiii unui bancher din Londra. La douăzeci de ani, părintele le zisese: „Iată milioanele voastre. Duceți-vă în vreo colonie îndepărtată; întemeiați vreun stabiliment folositor; aflați prin muncă să cunoașteți viața. Dacă reușiți, cu atât mai bine. Dacă dați greș, nu e nimic. Nu vom regreta milioanele care vă vor fi folosit să deveniți oameni”. Tinerii ascultară. Aleseră în Australia colonia Victoria pentru a semăna bancnotele paterne și nu se căiră. După trei ani, stabilimentul prospera.

Stațiunea se găsea la o mare distanță de principalele orașe, în mijlocul pustiurilor puțin frecventate ale râului Murray. Ea ocupa spațiul cuprins între 146°48' și 147°, adică un teren lung și larg de cinci leghe, așezat între Buffalos Ranges și muntele Hottam. La cele două unghiuri nordice ale acestui vast cadrilater, se înălțau la stânga muntele Aberdeen, iar la dreapta vârful lui High Barven. Apele nu lipseau, grație torentelor și afluenților lui Owen's River, care se varsă la nord în albia lui Murray. Astfel, creșterea vitelor și cultura pământului reușeau admirabil. Zece mii de acri de pământ bine cultivați, își amestecau recoltele indigene cu producțiile exotice, pe când mai multe milioane de animale se îngrășau în hrănitorele pășuni. Producțiile din Hottam Station erau cotate la un curs ridicat pe piețele din Castlemaine și Melbourne.

Michel și Sandy Patterson isprăveau de dat aceste amănunte, când în imaginea unei alei de gumieri apăru locuința. Era o casă frumoasă din lemn și cărămizi, având forma elegantă a unei case elvețiene; o verandă de care spânzurau lămpi chinezești ocolea de-a lungul zidurilor ca un impluvium antic. Înaintea ferestrelor se întindeau coviltire multicolore care păreau înflorite. Nimic mai cochet, nimic mai delicat, dar și nimic mai confortabil. Pe peluze și pe niște stâlpi din împrejurimi creșteau candelabre de bronz care suportau elegante lanterne; pe înserate parcul se ilumina de albe lumini de gaz, venite dintr-un mic gazometru, ascuns sub leagăne de „myalli” și de ferigi arborescente.

Trecură îndată alea de gumieri; un mic pod de fier de o eleganță extremă, aruncat peste un creek murmurător, înlesnea intrarea într-un parc. El a fost trecut. Un intendent ieși înaintea călătorilor; ușile locuinței se deschiseră și oaspeții din Hottam Station pătrunseră în somptuoasele apartamente în interiorul acestei vile inundate de flori.

Tot luxul vieții artistice li se oferi ochilor. În anticamera împodobită cu scene de vânătoare, se deschidea un vast salon cu cinci ferestre. Un pian acoperit cu partituri vechi și noi, șevalete susținând

pânze schițate, socluri împodobite cu statui de marmură, câteva tablouri de maeștri flamanzi agățate pe pereți, bogate covoare moi ca o iarbă deasă, tapițerii înveselite de grațioase episoade mitologice, un policandru antic suspendat de plafon, faianțe prețioase, bibelouri de preț și de un bun gust cert, mii de nimicuri scumpe și delicate pe care te mirai că le vezi într-o locuință australiană, dovedeau o supremă înțelegere a artelor și confortului. Tot ce putea să placă, tot ce putea ușura plictiselile unui exil voluntar, tot ce putea aduce aminte de obiceiurile europene, mobila feericul salon. Te-ai fi crezut în vreun castel princiar din Franța sau Anglia.

Cele cinci ferestre lăsau să pătrundă, prin țesătura fină a draperiilor, o lumină cernită, pe care o îmblânzea și mai mult penumbra verandei. Din această parte, locuința domina o vale largă, ce se întindea până la poalele munților dinspre răsărit. Șirul de câmpii și codri, mărele luminișuri care se zăreau pe ici, pe colo, colinele rotunjite cu grație și relieful accidentat al pământului formau laolaltă un spectacol de nedescris. Nici o altă regiune din lume nu putea oferi o astfel de panoramă; nici chiar vestita Vale a Paradisului, de la frontierele norvegiene ale Telemark-ului. Tabloul ce li se desfășura înaintea ochilor, brăzdat în fâșii lungi de umbră și lumină, se schimba în fiecare ceas, după capriciile soarelui. Nici nu puteai să-ți închipui ceva mai frumos, și această încântătoare priveliște satisfăcea pe deplin pe spectatorii cei mai pretențioși.

Între timp, la ordinul lui Sandy Patterson, intendentul stațiunii pregătea o gustare și în mai puțin de un sfert de ceas de la sosire, călătorii au luat loc în jurul unei mese servite cu toată pompa. Belșugul, calitatea felurilor de mâncare și a vinurilor era indiscutabilă; dar ceea ce le făcea mai ales plăcere, în mijlocul acestei abundente rafinate, era bucuria celor doi tineri squatter care se arătau fericiți că pot face oaspeților o primire atât de frumoasă, în locuința lor. Dealtfel, nu întârziară să afle țelul expediției, și se arătară foarte interesați față de cercetările lui Glenarvan; la rândul lor, dădură speranțe copiilor căpitanului.

— Harry Grant — spuse Michel — a căzut cu siguranță în mâinile băștinașilor, de vreme ce nu a reapărut în așezările de pe coastă. El știa întocmai unde se află: o spune documentul, și dacă n-a ajuns în vreo colonie engleză, cu siguranță că trebuie să fi ajuns prizonierul băștinașilor, în clipa în care a pus piciorul pe țarm.

— Întocmai așa a pățit maistrul său, Ayrton, răspunse John Mangles.

— Dar dumneavoastră, domnilor, întrebă lady Helena, n-ați auzit niciodată vorbindu-se de catastrofa

Britanniei?

— Niciodată, doamnă, răspunse Michel.

— Și cum credeți că a fost tratat căpitanul Grant ca prizonier la australieni?

— Australienii nu sunt cruzi, doamnă — răspunse tânărul squatter — și miss Grant poate să fie liniștită în această privință. Cunoaștem numeroase pilde ale blândeții lor, și câțiva europeni au trăit multă vreme printre ei, fără să se plângă vreodată de brutalitate din partea acestora.

— King, printre alții — spuse Paganel — singurul supraviețuitor din expediția lui Burke.

— Nu numai acest explorator îndrăzneț — reluă Sandy — dar și un soldat englez pe nume Buckley, care, salvându-se în 1803 pe coasta Port Philippe, fiind cules de indigeni, a trăit treizeci și trei de ani printre ei.

— Și de atunci încolo — adăugă Michel Patterson — unul din ultimele numere din *Australasian* vorbește despre un anume Morrill care s-a reîntors de curând printre tovarășii săi, după șaisprezece ani de prizonierat. Căpitanul trebuie să fi avut aceeași soartă, căci Morrill a fost luat prizonier și târât în interiorul continentului în urma naufragierii corăbiei *Peruviana*, în 1846. De aceea cred că trebuie să aveți toată nădejdea.

Cuvintele tânărului squatter bucurară nespus de mult pe ascultători, deoarece confirmau întru totul informațiile pe care le dăduseră înainte Paganel și Ayrton. Apoi, după ce călătorele părăsiră masa, vorbiră de ocași.

Squatterii cunoșteau catastrofa de la Camden Bridge, dar prezența unei bande de evadați nu le inspira nici o neliniște. Răufăcătorii n-ar fi îndrăznit să atace o stațiune al cărei personal se ridica la mai mult de o sută de oameni. Trebuiau să creadă, dealtfel, că nu se vor aventura în nici un deșert al râului Murray, în care n-aveau ce face, nici în al coloniei Noua Galie, ale cărei drumuri sunt foarte supravegheate. Aceasta era și părerea lui Ayrton.

Lord Glenarvan nu se putu opune amabililor săi amfitrioni de a petrece ziua în stațiunea Hottam.

Ar fi fost douăsprezece ore de întârziere care deveneau douăsprezece ore de odihnă; caii și boii nu se puteau decât reface în confortabilele grajduri ale stațiunii. Cei doi tineri supuseră oaspeților lor un program al zilei care a fost adoptat cu grabire.

La amiază, șapte viguroși hunters tropăiau la ușile locuinței. Un elegant break destinat damelor și mânat cu toată iuțeala, permitea vizitiului de a-și arăta dibăcia în înțeleptele manevre „four in hand”

Călăreții, precedați de călătorii călare înarmați cu excelente puști de vânătoare, încălecară și galopară la portiere, pe când ceata de prepelicari lătra veselă prin tufișuri. În timpul vânătorii, se uciseră unele animale specifice țării și despre care, până atunci, Paganel știa doar numele: între altele wombat-ul și bandicoot-ul.

Wombat-ul e un ierbivor care sapă vizuini în felul viezurilor; e mare ca o oaie și carnea sa e excelentă. Bandicoot-ul e un fel de marsupial care ar întrece vulpea din Europa și i-ar putea da lecții de jefuit în curți. Acest animal, de o înfățișare destul de respingătoare, lung de un picior jumătate, căzu sub loviturile lui Paganel. „Un admirabil animal”, zicea el.

Robert ucise cu îndemănare un „dasyure-viverrin”, un fel de vulpe mică, a cărei blană neagră și pătată de alb prețuiește cât aceea a jderului, și o pereche de oposumi care se ascundea în frunzișul des al marilor copaci.

Dar din toate acestea, mai interesantă a fost o vânătoare de canguri. Câinii, către ora patru puseră pe goană o bandă din acești curioși marsupiali. Puii intrară repede în punga maternă și toată ceata începu să alerge. Nimic mai uimitor ca enormele sărituri ale cangurilor. În fruntea cetei alerga un cangur de cinci picioare, mărșă specimen din „macropus giganteus”, un „bătrân”, cum zic bushmen-ii.

Timp de patru, cinci mile, vânătoarea a fost activă. Cangurii nu se lăsau. Dar în sfârșit, epuizată de goană, banda se opri și „bătrânul” se sprijini de un copac, gata să se apere. Unul dintre prepelicari, târât de viteză, se rostogoli lângă el. O clipă după aceea, nenorocitul câine sări în aer și căzu despicat de unghia ascuțită a animalului. Desigur, haita n-ar fi răpus pe puternicii marsupiali. Numai gloanțele puteau răpune giganticul animal.

În acest moment, Robert era să fie victima imprudenței sale. În scopul de a-și asigura lovitura, se apropie așa de mult de cangur, încât acesta se repezi dintr-o săritură. Robert căzu. Un țipăt răsună. Mary Grant, din vârful break-ului, pietrificată, fără glas, aproape fără priviri, întindea mâinile către fratele său. Nici un vânător nu îndrăznește să tragă asupra animalului, căci putea lovi și copilul.

Dar deodată, John Mangles cu cuțitul său de vânătoare deschis, se aruncă asupra animalului, cu riscul de a fi spintecat și lovit animalul în inimă. Animalul căzu doborât, iar Robert se ridică teafăr. O clipă după aceea, era în brațele surorii sale.

— Mulțumesc, domnule John, mulțumesc! Zise Mary Grant, care întinse mâna tânărului căpitan.

— Răspundeam de el, zise John Mangles, luând mâna tremurătoare a fetei.

Acest incident termină vânătoarea. Banda de marsupiali se împrăștiase după moartea șefului său, a cărui piele a fost dusă la locuință. Era ora șase seara. O cină măreață aștepta pe călători. Între alte mâncăruri, o ciorbă din coadă de cangur, preparată în felul indigen, a fost marele succes al mesei.

După înghețatele și șerbeturile desertului, comesenii trecură în salon. Seara a fost consacrată muzicii. Lady Helena, foarte bună pianistă, își puse talentul la dispoziția squatterilor. Michel și Sandy Patterson cântară cu un gust perfect pasaje din ultimele partituri din Gounod, Massé, Félicien David și chiar din geniul neînțeleș, Richard Wagner.

La miezul nopții, oaspeții stațiunii, conduși în camere răcoroase și confortabile, prelungiră în visurile lor plăcerile acestei zile.

A doua zi, din zori, se despărțiră de tinerii squatterii. Își promisera să se revadă în Europa, la Malcolm. Apoi, căruța se puse în mișcare, înconjură baza muntelui Hottam și, îndată, locuința dispăru, ca un vis frumos din ochii călătorilor. Pe o întindere de încă cinci mile, ei călcară solul stațiunii. La ora nouă, ultimul gard a fost trecut și convoiul se adânci în ținuturile aproape necunoscute ale provinciei Victoria.

Capitolul XVIII. Alpii australieni

O imensă barieră tăia drumul către sud-est. Era lanțul Alpilor australieni, vastă fortificație ale cărei ziduri capricioase se întind pe o lungime de o mie cinci sute de mile și opresc norii la patru mile

în văzduh.

John Mangles și cei doi mateloți ai săi străbăteau drumul la câteva sute de pași înainte; alegeau drumurile practicabile, pentru a nu zice trecătorile, căci toate aceste poteci înfățișau tot atâtea stânci între care căruța alegea pe cel mai bun.

Muncă grea, adesea periculoasă. De mai multe ori, toporul lui Wilson trebuia, să deschidă drum în mijlocul desigurilor de arbuști. Solul argilos și umed fugea de sub picioare. Drumul ducea prin mii de oculuri. Către seară, fusese trecut abia-o jumătate de grad. Poposiră la picioarele Alpilor, la malul râului Cobongra, pe marginea unei mici câmpii acoperite de copăcei înalți de patru picioare, cu frunze de un roșu-deschis care înveseleau privirea.

A doua zi, la 9 ianuarie, convoiul intră cu greutate în trecătorilor Alpilor. Trebuiră să meargă la întâmplare, să se adâncească în trecători înguste și aproape impracticabile. Ayrton ar fi fost foarte încurcat, dacă după o oră de mers, un han mizerabil nu s-ar fi arătat pe neașteptate pe una din cărările muntelui.

— Pe legea mea! strigă Paganel. Stăpânul acestei taverne nu cred să facă avere într-un asemenea loc! La ce poate servi?

— La a ne da informații de care avem nevoie, răspuse Glenarvan. Să intrăm.

Glenarvan, urmat de Ayrton, trecu pragul hanului. Stăpânul lui *Bush Inn* — așa se numea hanul — era un om grosolan, cu fața aspră și respingătoare și care trebuia să se considere drept principalul său client în acel loc pentru gin, brandy și whisky. De obicei, nu vedea niciodată decât squatterii în călătorie, sau câțiva conducători de turme.

Răspuse cu un aer morocănos la întrebările care i-au fost puse. Dar răspunsurile sale ajunseră lui Ayrton pentru a-și fixa drumul. Glenarvan mulțumi prin câteva coroane oboșale pe care și-o dăduse hangiul și era să părăsească taverna când un afiș lipit pe perete îi atrase privirea.

Era o notiță a poliției coloniale. Ea semnală evadarea ocna șilor din Perth și punea premiu pe capul lui Ben Joyce. O sută de lire aceluia care-l va prinde.

— Hotărât lucru, zise Glenarvan caporalului, e un mizerabil bun de spânzurat.

— Și mai ales bun de prins! răspuse Ayrton. O sută de lire! Dar e ceva! Nu-i merită.

— Cât despre cârciumar, adăugă Glenarvan, nu mă liniștește deloc, cu tot afișul său.

— Nici pe mine, răspuse Ayrton.

Glenarvan și caporalul ajunseră căruța. Se îndreptară către punctul în care se oprește drumul spre Lucknow. Acolo șerpuia o trecătoare îngustă. Începură să urce. Ascensiunea era grea. De mai multe ori, călătoarele și tovarășii lor s-au dat jos. Trebuiau să vină în ajutorul greului vehicul și să împingă roata, s-o oprească, adesea, pe primejdioasele pante, să elibereze boii, care nu se puteau descurca la cotituri periculoase, să țină căruța care amenința să vină înapoi și în câteva rânduri Ayrton trebui să cheme în ajutorul său caii deja obosiți.

Fie din cauza prea marii oboseli, fie din altă cauză, unul dintre cai a murit în timpul zilei, subit. Era calul lui Mulrady și când acesta voi să-l ridice îl găsi mort.

— Trebuie ca acestui animal, zise Glenarvan, să i se fi rupt vreo arteră.

— Desigur, răspuse Ayrton.

— Ia calul meu, Mulrady, adăugă Glenarvan, mă duc la lady Helena, în căruță.

Mulrady ascultă și grupul își continuă obositorul urcuș.

Dacă drumul ales de Ayrton se sfârșea pe povârnișul oriental, se putea ca în patruzeci și opt de ore să treacă înalta barieră. Atunci, de obstacole de netrecut, de drumuri grele, nu va mai fi vorba până la mare.

În timpul zilei de optsprezece, călătorii atinseră cel mai înalt punct al drumului, două mii de picioare. Se găseau pe un platou care lăsa privirea să se piardă în depărtare. Către nord, se oglindeau apele liniștite ale lacului Omeo, punctat în întregime de păsări acvatice și dincolo, întinsele câmpii ale râului Murray. La sud, se desfășurau pământurile înverzite ale ținutului Gippsland, cu terenurile sale bogate în aur, pădurile-i înalte, cu înfățișarea unui ținut primitiv.

Către seară, căruța, foarte zdruncinată, foarte desfăcută în diferite părți ale scheletului ei, dar solidă încă, pe discurile de lemn, cobora ultimele scări ale Alpilor, între mari brazieri izolați. Trecătoarea se termina în câmpiile din Gippsland. Lanțul Alpilor fusese din fericire trecut și dispozițiile obișnuite au fost luate pentru seară.

La 12 ianuarie, în zori, reluară cu râvnă călătoria. Erau grăbiți să ajungă la țintă, adică la Oceanul

Pacific, în același punct în care s-a sfârșit *Britannia*.

Numai acolo puteau fi cu folos adunate urmele naufragiaților, iar nu în ținuturile deșertice din Gippsland.

Ayrton zorea pe Glenarvan să expedieze *Duncan-ului* ordinul de a veni la coastă, pentru ca să aibă la dispoziția sa toate mijloacele de căutare. Era de părere să profite de drumul Lucknow care duce la Melbourne. Mai târziu, ar fi fost greu, căci comunicațiile directe cu capitala ar fi lipsit în întregime.

Sfaturile caporalului păreau bune de urmat. Paganel îndemnă să se țină socoteală de ele. Credea că prezența iahtului ar fi fost foarte folositoare într-o asemenea împrejurare și adăugă că, odată drumul Lucknow trecut, nu vor mai putea comunica cu Melbourne.

Glenarvan era nehotărât și poate că ar fi trimis ordinul pe care-l reclama cu insistență Ayrton, dacă maiorul n-ar fi combătut această hotărâre cu mare energie. El demonstra că prezența lui Ayrton era necesară expediției, că în apropierea coastei ținutul îi va fi cunoscut, că dacă întâmplarea punea caravana pe urmele lui Harry Grant, caporalul ar fi mai mult decât oricare altul capabil de a le urma, în sfârșit, că singur putea arăta locul în care se pierduse *Britannia*.

Mac Nabbs era de părere, deci, să se continue călătoria fără a schimba ceva din programul ei. El găsi un sprijin în John Mangles. Tânărul căpitan atrase atenția că ordinele înălțimii sale ar ajunge mai ușor *Duncan-ului* dacă ar fi trimise din Twofold Bay, decât prin mijlocul unui mesager nevoit să parcurgă două sute de mile într-un ținut sălbatic.

Această părere avu succes. În final, s-a hotărât că vor aștepta până la Twofold Bay. Maiorul observa pe Ayrton, care părea foarte decepționat. Dar nu zise nimic și, după obiceiul său, păstră observațiile pentru dânsul.

Pe la amiază, la ora două, traversară o curioasă pădure de ferigi, care ar fi trezit admirația unor oameni mai puțin obosiți. Aceste plante arborescente, în plină înflorire, măsurau până la treizeci de picioare înălțime. Cai și călăreți treceau ușor pe sub ramurile lor atârătoare și, uneori, pulpa unei scări răsuna lovindu-le tulpina lemnoasă. Sub aceste umbrele nemișcate domnea o răcoare de care nimeni nu se gândea să se plângă. Jacques Paganel, tot demonstrativ, scoase câteva exclamații de mulțumire care alungară cârdirile de papagali și cacadu. A fost un concert de trâncăneli asurzitoare. Geograful continua din ce în ce mai mult cu strigătele, când tovarășii săi îl văzură deodată clătinându-se pe cal și căzând ca un bu ștean. Era vreo amețelă sau chiar o sufocare cauzată de înalta temperatură? Alergară la el.

— Paganel! Paganel! Ce ai? strigă Glenarvan.

— Am, dragul meu prieten, am, că nu mai am cal, răspunse Paganel, descurcându-se din scări.

— Ce! Calul dumitale?

— Mort, lovit, ca acela al lui Mulrady!

Glenarvan, John Mangles, Wilson examinează animalul. Paganel nu se înșela. Calul său murise subit.

— Iată ce-i ciudat, zise John Mangles.

— Foarte ciudat, murmură maiorul.

Glenarvan nu se lăsa preocupat de acest nou accident. Nu puteau înlocui calul în deșert. Or, dacă o epidemie lovea caii expediției, ar fi fost foarte greu să-și continue drumul.

Înainte de sfârșitul zilei, cuvântul „epidemie” păru că se îndreptățește. Un al treilea cal, acela al lui Wilson, căzu mort și, împrejurare mai gravă, unul din boi a fost și el lovit. Mijloacele de transport și tracțiune erau reduse la trei boi și patru cai.

Situația deveni gravă. Călăreții, fără cai, nu puteau să facă drumul pe jos. Mulți squatteri l-au făcut prin aceste regiuni deșertice. Dar, dacă ar fi trebuit să părăsească căruța, ce-ar fi devenit călătorele? Ar fi putut ele să treacă cele o sută douăzeci de mile care îi despărteau încă de golful Twofold?

John Mangles și Glenarvan, foarte neliniștiți, examinează caii supraviețuitori. Poate că ar putea preveni noi accidente. Nu a fost observat nici un simptom de boală, nici chiar o slăbire de energie. Animalele erau în perfectă sănătate și suportau cu vitejie oboseala călătoriei. Glenarvan speră, deci, că ciudata epidemie nu va face alte victime. Aceasta era și părerea lui Ayrton care mărturisea că nu înțelege nimic din aceste morți fulgerătoare.

Porniră din nou. Căruța servea de vehicul prietenilor care se odihneau rând pe rând. Seara, după un mers numai de zece mile, semnalul opririi a fost dat, tabăra a fost organizată și noaptea trecu fără

accidente, sub un vast crâng de ferigi arborescente, printre care treceau enormi lilieci, denumiți, pe drept cuvânt, vulpi hoațe.

Ziua următoare, 13 ianuarie, a fost bună. Accidentele din ajun nu se reînnoiră. Starea sanitară a expediției rămase mulțumitoare. Caii și boii își făcură voinicește serviciul. Salonul lady-ei Helena era foarte animat, grație vizitatorilor care erau în mare număr. Olbinett făcu să circule băuturi răcoritoare pe care cele 32 de grade le făceau necesare. O jumătate de butoiș de scotch se consumă în întregime. Îl declarară pe Barclay et Co cel mai mare om din Marea Britanie, chiar înaintea lui Wellington care n-ar fi fabricat niciodată oșa bere bună. Amor propriu de scoțian. Jacques Paganel bău mult și vorbi și mai mult despre *de omni re scibili*.

O zi așa de bine începută părea că trebuie; să se sfârșească bine. Făcuseră cincisprezece mile bune. Totul lăsa să se creadă ca vor poposi în aceeași seară pe malurile râului Snowy, care se varsă la sudul Victoriei în Pacific. După puțin, roata căruței își brăzda urmele pe o câmpie larg făcută din aluviuni negricioase, între tufe de ierburi exuberante și noi câmpuri de gastrolobium. Seara veni și o ceață ce se desena la orizont, arăta cursul lui Snowy. Au mai făcut câteva mile. O pădure de copaci înalți se ridica în dosul unui ocol al drumului, sub o modestă ridicătură a terenului. Ayrton își îndreptă boii, puțin obosiți, printre marile trunchiuri pierdute în umbră și trecuse marginea pădurii la o jumătate de milă de râu, când căruța se adânci brusc până la butucul roții.

— Păziți-vă! strigă el călăreților care-l urmau.

— Dar ce este? întrebă Glenarvan.

— Suntem împotmoliți, răspunse Ayrton. Cu glasul și cu biciul, îndemnă boii, care, afundați până la genunchi în noroi, nu se puteau mișca.

— Să stăm aici, zise John Mangles.

— Cred că e mai bine, răspunse Ayrton. Măine, pe lumină, vom vedea cum să ne descurcăm.

— Oprește! strigă Glenarvan.

Noaptea veni repede, după un scurt crepuscul, dar căldura nu dispăruse odată cu lumina. Atmosfera conținea vapori înăbușitori. Câteva fulgere, uimitoare reverberații ale unei furtuni îndepărtate, înflăcărau orizontul.

Așezară, de bine, de rău căruța împotmolită. Întunecata boltă a marilor copaci adăposti cortul călătorilor. Dacă ploaia nu intervenea, n-aveau de ce se plânge. Ayrton reuși, nu fără greutate, să-și scoată boii din terenul mișcător. Curajoasele animale erau afundate până la coaste. Caporalul îi slobozi cu cei patru cai și nu lăsă nimănui grija de a le alege hrana. Acest serviciu îl făcea, dealtfel, cu pricepere, și în acea seară Glenarvan observă că grijile lui se îndoiră; păstrarea animalelor era de un interes deosebit.

În acest timp, călătorii luară parte la o cină destul de sumară. Oboseala și căldura ucideau foamea. Aveau nevoie nu de hrană ci de odihnă. Lady Helena și miss Grant, după ce uraseră seară bună tovarășilor lor, se culcară în paturile obișnuite. Cât despre bărbați, unii se strecurară sub cort alții se întinseră pe o iarbă deasă la tulpina copacilor.

Către ora unsprezece, după un somn rău, greu și obositor, maiorul se sculă: ochii săi pe jumătate închiși, au fost loviți de o lumină slabă care alerga pe sub copaci. Părea a fi o pânză sclipitoare, oglinditoare ca primele lumini ale unui incendiu, care se propaga pe pământ.

Se ridică și se duse spre pădure. Surpriza sa a fost mare, când se văzu în prezența unui fenomen natural. Sub ochi se întindea un câmp întreg de ciuperci fosforescente. Sporii luminoși străluceau în umbră cu o oarecare intensitate.

Maiorul, care nu era egoist, era să-l scoale pe Paganel, pentru ca savantul să constate acest fenomen cu proprii săi ochi, când un incident îl opri. Lumina fosforescentă era pe o întindere de o jumătate de milă și Mac Nabbs crezu că vede trecând repede niște umbre printre copaci. Oare privirile îl înșelau? Era jucăria unei halucinații?

Mac Nabbs se trânti la pământ și, după o riguroasă observație, zări distinct mai mulți oameni care, aplecându-se și ridicându-se rând pe rând, păreau să caute pe pământ niște urme proaspete încă. Ce voiau acești oameni, trebuia să știe.

Maiorul nu mai ezită și, fără a-și trezi tovarășii, lăsându-se pe pământ ca un sălbatic al livezilor, dispăru sub ierburile înalte.

Capitolul XIX. O lovitură de teatru

Noaptea a fost îngrozitoare. La ora două dimineța începu să cadă o ploaie torențială pe care norii furtunoși o vărsară până la ziuă. Cortul deveni un adăpost neîndestulător. Glenarvan și tovarășii săi se refugiară în căruță. Nu dormiră. Se vorbi de unele, de altele. Singur, maiorul, a cărui scurtă lipsă n-o observase nimeni, se mulțumi să asculte fără a spune nimic. Teribila ploaie nu înceta. Era de temut să nu provoace o revărsare a lui Snowy; căruța, împotmolită, s-ar fi găsit foarte rău. În mai multe rânduri Mulrady, Ayrton și John Mangles se duseră să examineze nivelul apelor și se întoarseră udați din cap până în picioare.

În sfârșit se făcu ziuă. Ploaia încetă, dar razele soarelui nu putură pătrunde prin deasa pânză a norilor. Mari băltoace de apă gălbuie, adevărate lacuri tulburi și mocirloase, murdăreau pământul. Un abur cald se ridica din terenurile jilave.

Glenarvan se îngrijă mai întâi de căruță. Ea se găsea împotmolită în niște crăpături. Partea de dinainte dispărea aproape în întregime, iar cea de dinapoi până la osie. Era mult de furcă până ce o vor scoate.

— În orice caz, trebuie să ne grăbim, zise John Mangles. Lutul urcându-se, va face munca mai grea.

— Să ne grăbim, răspunse Ayrton.

Glenarvan, cei doi mateloți ai săi, John Mangles și Ayrton pătrunseră în pădurea în care animalele își petrecuseră noaptea. Era o pădure înaltă de gumieri de o înfățișare sinistă. Nimic altceva decât copaci morți, departe unii de alții, jupuiți de scoarță, care își înălțau la o sută de picioare în văzduh slaba rețea a crengilor lor. Nici o pasăre nu-și făcea cuibul în aceste schelete aeriene; nici o frunză nu tremura pe aceste ramuri uscate care sunau ca o grămadă de oseminte. Cărui cataclism să i se atribuie fenomenul destul de des în Australia al pădurilor lovite în întregime de o moarte epidemică? Nu se știe. Nici cei mai bătrâni indigeni, nici strămoșii lor îngropați de mult timp în dumbrăvile morții nu le-au văzut verzi.

Glenarvan privea cerul cenușiu pe care se profilau cele mai mici rămurele ale gumierilor, ca niște tăieturi fine. Ayrton se mira că nu mai găsește caii și boii în locurile în care-i dusesese. Animalele, împiedicate, nu puteau, totuși, să meargă departe.

Le căutară în pădure, dar fără a le găsi. Ayrton, surprins, se întoarse atunci spre partea râului Snowy mărginit de falnice mimoze. Făcea să se audă un strigăt binecunoscut de boii săi, care nu-i răspundeau, însă. Caporalul părea foarte neliniștit, și tovarășii săi se priveau decepționați.

O oră trecu în căutări zadarnice și Glenarvan era să se întoarcă la căruță, la o depărtare de o milă, când un nechezat îi izbi urechea. Aproape în același timp se auzi un răget.

— Sunt acolo! strigă John Mangles strecurându-se între înalte tufe de gastrolobium, care erau destul de înalte ca să poată ascunde o turmă.

Glenarvan, Mulrady și Ayrton se aruncară pe urmele sale și-i împărtășiră îndată uimirea.

Doi boi și trei cai zăceau pe pământ, căzuți ca și ceilalți. Cadavrele lor erau reci și un cârd de corbi, croncănind, pândeau această pradă neașteptată. Glenarvan și ai săi se priviră și Wilson nu-și putu opri o înjurătură.

— Ce vrei Wilson, zise lord Glenarvan, abia stăpânindu-se, nu putem face nimic. Ayrton ia boul și calul care rămân. Vor trebui să ne scoată din încurcătură.

— Dacă însă căruța n-ar fi împotmolită, răspunse John Mangles, aceste două animale, mergând încet, ar putea să ne ducă la coastă; Trebuie, deci, să scoatem cu orice preț blestemata de căruță.

— Vom încerca, John, răspunse Glenarvan. Să ne întoarcem în tabără unde trebuie să fie neliniștiți de lipsa noastră prelungită.

Ayrton scoase piedicile boului, Mulrady pe aceea a calului și se întoarseră urmând malul râului.

O jumătate de oră după aceea, Paganel și Mac Nabbs, lady Helena și miss Grant știa ce aveau de făcut.

— Pe legea mea! nu se putu opri de a zice maiorul supărat. Rău a făcut Ayrton, că n-a potcovit toate animalele la trecerea prin Wimerra.

— De ce, domnule? întrebă Ayrton.

— Pentru că dintre toți caii noștri, numai acela pe care l-ai dat pe mâna fierarului dumneavoastră

a scăpat de moarte.

— E adevărat, zise John Mangles și iată o întâmplare ciudată!

— O întâmplare și nimic mai mult, răspunse caporalul, privind fix pe maior.

Mac Nabbs își strânse buzele, ca și cum ar fi voit să oprească niște cuvinte ce erau gata să-i scape. Glenarvan, Mangles, lady Helena păreau a aștepta să-și completeze gândul, dar maiorul tăcu și se duse spre căruța, pe care Ayrton o cerceta.

— Ce-a voit să zică? întrebă Glenarvan pe John Mangles.

— Nu știu, răspunse tânărul căpitan. Totuși, maiorul nu-i un om care să vorbească fără motive.

— Nu, John, zise lady Helena. Mac Nabbs trebuie să aibă bănuieli asupra lui Ayrton.

— Bănuieli? zise Paganel ridicând din umeri.

— Care? răspunse Glenarvan. Îl presupune capabil de a ne fi ucis caii și boii? Dar în ce scop? Interesul lui Ayrton nu-i la fel cu al nostru?

— Ai dreptate, scumpul meu Edward, zise lady Helena și voi adăuga că de la începutul călătoriei caporalul ne-a dat incontestabile dovezi de devotament.

— Fără îndoială, răspunse John Mangles. Dar atunci, ce înseamnă observația maiorului? Trebuie să fiu lămurit.

— Îl crede așadar în înțelegere cu ocnașii?... strigă cu imprudență Paganel.

— Ce ocnași? întrebă miss Grant.

— Domnul Paganel se înșală, răspunse cu vioiciune John Mangles. El știe doar că nu sunt ocnași în provincia Victoria.

— Ei! Pe legea mea, e adevărat! replică Paganel, care ar fi voit să-și retragă cuvintele. Unde dracu mi-erău gândurile? Ocnași! Cine a auzit vorbindu-se vreodată de ocnași în Australia? Dealtfel, abia debarcați, ei devin oameni foarte cinstiți! Climatul! Știți, miss Mary, climatul moralizator...

În acest moment, Ayrton și cei doi mateloți lucrau la scoaterea căruței. Boul și calul, înhămați unul lângă altul, trăgeau din toată puterea mușchilor lor; curelele erau întinse să se rupă, hamurile păreau că cedează eforturilor. Wilson și Mulrady împingeau la roți, pe când, cu îndemnul și biciul, caporalul ațâța animalele. Greul vehicul nu se mișca. Lutul, uscat deja, îl oprea ca și cum ar fi fost înțepenit în ciment.

John Mangles porunci să se ude lutul, pentru a-l face mai puțin tare. A fost în zadar. Căruța își păstră nemișcarea. După noi eforturi, cai și oameni se opriră. Dacă nu o demontau bucată cu bucată, trebuiau să renunțe de a o mai scoate din rovină. Or, instrumentele lipseau și nu puteau întreprinde așa ceva.

În acest timp, Ayrton, care voia să-învingă cu orice preț obstacolul, era să încerce din nou, când Glenarvan îl opri și-i zise:

— Destul, Ayrton, destul. Trebuie să cruțăm boul și calul care ne mai rămân. Dacă trebuie să ne continuăm drumul pe jos, unul va duce călătoarele, celălalt proviziile. Pot să dea încă folosite servicii.

— Bine, *milord*, răspunse caporalul deshamând animalele sleite.

— Acum, prieteni, adăugă Glenarvan, să ne întoarcem în tabără, să examinăm situația, să vedem din care parte sunt șansele bune și din care cele rele și să luăm o hotărâre.

Câteva clipe după aceea, călătorii se întreau cu un dejun bun. Discuția era deschisă. Toți au fost chemați să-și dea părerea. Mai întâi trebuiau să stabilească poziția taberei cât se poate de precis. Paganel socoti că expediția se găsea oprită pe paralela 37°, la 147°53' longitudine, pe malul râului Snowy.

— Care e poziția exactă a coastei la Twofold Bay? întrebă Glenarvan.

— 150 de grade, răspunse Paganel.

— Și aceste două grade și șapte minute cât prețuiesc?...

— Șaptezeci și cinci de mile.

— Și Melbourne unde este?...

— La două sute de mile, cel puțin.

— Bun. Poziția fiind astfel precizată, zise Glenarvan, ce e de făcut?

Răspunsul a fost unanim; să meargă spre coastă fără întârziere. Lady Helena și Mary Grant se însărcinau să facă cinci mile pe zi. Curajoasele femei nu se speriau de a face pe jos, dacă trebuia, distanța care separă Snowy River de Twofold Bay.

— Ești viteaza tovarășă a călătorului, scumpa mea Helena, zise lord Glenarvan. Dar suntem siguri că vom găsi în golf resursele de care vom avea nevoie?

— Fără nici o îndoială, răspunse Paganel. Eden este un oraș care există de mult timp. Portul trebuie să aibă relații dese cu Melbourne. Presupun chiar, că la treizeci și cinci de mile de aici, la parohia Delegete, pe frontiera victoriană, vom putea să reprovizionăm expediția și să găsim mijloacele de transport.

— Și *Duncan-ul* întrebă Ayrton, nu credeți că e bine *milord*, să-l trimiteți în golf?

— Ce crezi, John? întrebă Glenarvan.

— Nu cred că înălțimea voastră trebuie să se grăbească în această privință, răspunse tânărul căpitan după ce se gândise. Va fi întotdeauna timp de a da ordinele lui Tom Austin și de a-l chema pe coastă.

— E evident, adăugă Paganel.

— Observați, reluă John Mangles, că în patru sau cinci zile vom fi la Eden.

— Patru sau cinci zile! reluă Ayrton clătinând capul. Puneți cincisprezece sau douăzeci, căpitane, dacă nu voiți să regretați mai târziu greșeala!

— Cincisprezece sau douăzeci de zile pentru a face șaptezeci și cinci de mile?! strigă Glenarvan.

— Cel puțin, *milord*. Veți străbate partea cea mai rea a Victoriei, un deșert în care lipsește totul, zic squaterii, niște câmpii de mărăcini, fără drum liber, în care stațiunile nu s-au putut așeza. Va trebui să mergeți cu toporul sau cu torța în mână și credeți-mă, nu veți merge iute.

Ayrton vorbise pe un ton hotărât. Paganel, asupra căruia se îndreptau priviri întrebătoare, aprobă cu un semn din cap cuvintele caporalului.

— Admit aceste dificultăți, reluă John Mangles. Ei bine, peste cincisprezece zile, înălțimea voastră va da ordine *Duncan-ului*.

— Voi adăuga, reluă atunci Ayrton, că principalele obstacole nu vor veni din cauza greutăților drumului. Dar va trebui să trecem râul Snowy și, foarte probabil, să așteptăm coborârea apelor.

— Să așteptăm? strigă tânărul căpitan. Nu se poate găsi un vad?

— Nu cred, răspunse Ayrton. Azi-dimineață am căutat o trecere, dar în zadar. E rar să nu întâlnești un râu așa de năvalnic în această perioadă și aceasta e o fatalitate contra căreia nu putem face nimic.

— E larg, așadar, acest Snowy? întrebă lady Glenarvan.

— Larg și adânc, doamnă, răspunse Ayrton; larg de o milă, cu un curent furios. Un înotător bun nu l-ar trece fără primejdie.

— Ei bine, să construim o barcă!, strigă Robert care nu se îndoia de nimic. Doborâm un copac, îl găurim, ne imbarcăm și totu-i gata.

— Merge bine fiul căpitanului Grant! răspunse Paganel.

— Și are dreptate, reluă John Mangles. Vom fi nevoiți să facem aceasta. Găsesc inutil, de a ne pierde timpul în discuții zadarnice.

— Ce crezi, Ayrton? întrebă Glenarvan.

— Cred, *milord*, că peste o lună, dacă nu vine vreun ajutor, vom fi tot pe malurile lui Snowy.

— În sfârșit, ai un plan mai bun? întrebă John Mangles cu oarecare nerăbdare.

— Da, dacă Duncan-ul părăsește Melbourne și vine pe coasta răsăriteană...

— Ah! Tot *Duncan-ul*! Și cu ce ne-ar ușura prezența sa călătoria spre Eden?

Ayrton se gândi câteva clipe înainte de a răspunde și zise șovăielnic:

— Nu vreau să-mi impun părerile. Ceea ce fac e în interesul tuturor și sunt gata să plec de îndată ce înălțimea sa va da semnalul plecării. Apoi își încrucișă brațele.

— Ăsta nu e un răspuns, Ayrton, îl dojeni Glenarvan. Fă-ne cunoscut planul dumitale și îl vom discuta. Ce propui?

Ayrton, cu o voce liniștită și sigură vorbi în acești termeni:

— Propun să nu ne aventurăm dincolo de Snowy în starea în care suntem. Chiar aici trebuie să așteptăm ajutoare și aceste ajutoare nu pot veni decât de la *Duncan*. Să poposim în acest loc, în care proviziile nu lipsesc și unul din noi să-i ducă lui Tom Austin ordinul de a veni la golful Twofold.

O oarecare mirare întâmpină această propunere neașteptată, împotriva căreia John Mangles nu-și dădu pe față reacția.

— În acest timp, reluă Ayrton, sau apele lui Snowy vor scădea, ceea ce va permite de a găsi un vad practicabil sau va trebui să recurgem la barcă și vom avea timpul de a o construi. Iată, *milord*, planul pe care-l propun.

— Bine, Ayrton, răspunse Glenarvan. Ideea dumitale merită să fie luată în seamă. Partea cea mai rea e de a cauza o întârziere, dar cruță oboseli serioase și poate și primejdii reale. Ce credeți, prieteni?

— Vorbește, dragul meu Mac Nabbs, zise atunci lady Helena. De la începutul discuției, te mulțumești să ascuți și ești foarte zgârcit cu vorbele dumitale.

— Deoarece îmi cereți părerea, răspunse maiorul, o voi da cu sinceritate. Ayrton îmi pare a fi vorbit ca un om înțelept, prudent și mă alătur propunerii sale.

Nu se așteptau deloc la acest răspuns, căci până atunci Mac Nabbs combătuse neconținut ideile lui Ayrton în această privință. Astfel, Ayrton, surprins, aruncă o privire rapidă asupra maiorului. Paganel, lady Helena și mateloții erau foarte dispuși să sprijine proiectul caporalului. Ei nu mai ezitară după cuvintele lui Mac Nabbs. Glenarvan declară planul lui Ayrton adoptat în principiu.

— Și acum, John, adăugă el, nu crezi că prudența ne impune să poposim pe malurile râului, așteptând mijloacele de transport?

— Da, răspunse John Mangles, dacă mesagerul nostru va reuși să treacă râul Snowy pe care nu-l putem trece noi!

Priviră pe caporal, care zâmbi ca un om sigur de el și zise:

— Mesagerul nu va trece râul.

— Ah! zise John Mangles.

— Va merge numai pe drumul Lucknow-ului care-l va duce de-a dreptul la Melbourne.

— Două sute cincizeci de mile de făcut pe jos! strigă tânărul căpitan.

— Călare, replică Ayrton. Rămâne un cal bun. Va fi nevoie de patru zile. Adăugați două zile pentru ca

Duncan-ul să ajungă la golf și peste o săptămână, mesagerul se va fi întors cu oamenii echipajului.

Maiorul aprobă cu un semn din cap cuvintele lui Ayrton, ceea ce ațâța mirarea lui John Mangles. Dar propunerea caporalului reunise toate voturile și nu mai era vorba decât de a se executa acest plan cu adevărat bine întocmit.

— Acum, prieteni, zise Glenarvan, rămâne să ne alegem mesagerul. Va fi o misiune grea și periculoasă, nu vreau s-o ascund. Cine se va devota pentru tovarășii săi și se va duce să ducă instrucțiunile noastre la Melbourne?

Wilson, Mulrady, John Mangles, Paganel, chiar Robert se oferă îndată. John insista într-un fel particular ca această misiune să-i fie încredințată. Dar Ayrton, care nu spusese încă nimic, zise:

— Dacă vrea înălțimea sa, eu voi fi acela care va pleca, *milord*. Sunt învățat cu aceste ținuturi. De mai multe ori am parcurs aceste regiuni. Pot să mă descurc acolo unde altul nu va putea. Cer deci, în interesul comun, dreptul de a mă duce la Melbourne. Un cuvânt mă va acredita pe lângă secundul dumneavoastră și peste șase zile mă oblig să aduc Duncan-ul în golful Twofold.

— Bine, răspuse Glenarvan. Ești un om inteligent și curajos Ayrton și vei reuși.

Un fulger de mulțumire străluci în ochii caporalului. El întoarse capul, dar, oricât de repede ar fi făcut această mișcare, John Mangles surprinsese mișcarea. John, din instinct, nu din altă cauză, simțea crescându-i bănuielile asupra lui Ayrton.

Caporalul își făcu deci pregătirile de plecare, ajutat de cei doi mateloți, dintre care unul se ocupă de cal, iar celălalt de provizii. În acest timp, Glenarvan făcea scrisoarea destinată lui Tom Austin.

Îi ordona secundului *Duncan-ului* de a se duce fără întârziere în golful Twofold. Îi recomanda pe caporal ca un om în care putea să aibă toată încrederea. Tom Austin, ajuns pe coastă, trebuia să pună un detașament de mateloți de-ai iahtului, sub ordinele lui Ayrton...

Glenarvan era la acest pasaj al scrisorii sale, când Mac Nabbs, care-l urma cu ochii, întrebă într-un fel ciudat cum scrisese numele lui Ayrton.

— Cum se pronunță, răspuse Glenarvan.

— E o greșeală, reluă cu liniște maiorul; se pronunță Ayrton, dar se scrie Ben Joyce!

Capitolul XX. Aland-Zeland

Revelația acestui nume produse efectul unui trăsnet. Ayrton se ridicase brusc. Mâna sa ținea un revolver. O detunătură izbucni. Glenarvan căzu lovit de un glonț. Împușcături răsunară, deodată, în afară.

John Mangles și mateloții săi, la început surprinși, voriră să se arunce asupra lui Ben Joyce; dar îndrăznețul ocnaș dispăruse și -și ajunsese banda împrăștiată pe marginea pădurii de gumieri.

Cortul nu oferea un adăpost îndestulător contra gloanțelor. Trebuiau să bată în retragere. Glenarvan, ușor atins, se ridicase.

— La căruță! La căruță! strigă John Mangles și târî pe lady Helena și Mary Grant, care au fost îndată în siguranță.

Acolo, John, maiorul, Paganel, mateloții puseră mâna pe carabine și erau gata să riposteze ocnașilor. Glenarvan și Robert se duseră în căruță, pe când Olbinett alerga de colo până colo.

Aceste evenimente se petrecuseră cu iuțeala fulgerului. John Mangles observa cu atenție marginea pădurii. Detunăturile încetaseră la venirea lui Ben Joyce. O tăcere adâncă urmă zgomotoaselor împușcături. Câteva rotocoale de fum alb se învârtteau încă între ramurile gumierilor. Înaltele tufe de *gastrolobium* rămăneau nemișcate. Orice indiciu de atac dispăruse.

Maiorul și John Mangles se duseră în recunoaștere până la copaci. Locul era părăsit. Numeroase urme de pași se vedeau pe el și niște iarbă de pușcă, pe jumătate consumată, fumega pe pământ. Maiorul, ca om prudent, o stinse, căci ar fi ajuns o scânteie pentru a aprinde un incendiu groaznic în această pădure de copaci uscați.

— Ocnașii au dispărut, zise John Mangles,

— Da, răspuse maiorul și această dispariție mă neliniștește. Aș prefera să-i văd față în față. E mai bine un tigru în câmpie decât un șarpe sub ierburi. Să cutreierăm crângurile dimprejurul căruței.

Maiorul și John scotociră câmpia împrejmuitoare. De la marginea pădurii până la malurile râului Snowy, nu întâlniră nici un ocnaș. Banda lui Ben Joyce părea că zburase ca un cârd de păsări răufăcătoare. Această dispariție era prea ciudată pentru a nu da de bănuiră călătorilor. De aceea, se hotărâră să pândească. Adevărată fortăreață împotmolită, căruța deveni centrul taberei și doi oameni, schimbându-se din oră în oră, făcură de pază.

Prima grijă a lady-ei Helena și a lui Mary Grant fu de a pansa rana lui Glenarvan. În momentul în care soțul ei căzuse sub glonțul lui Ben Joyce, lady Helena se aruncase către el, îngrozită. Apoi, stăpânindu-și neliniștea, curajoasa femeie conduse pe Glenarvan la căruță.

Acolo, umărul rănitului a fost dezvelit și maiorul recunoscuse imediat că glonte, sfâșiind carnea, nu produsese nici o leziune internă. Nici osul, nici mușchii nu-i părură atacați. Rana sângera mult, dar Glenarvan, mișcând degetele mâinii și antebrațul, își liniști el însuși prietenii. I se făcu pansamentul și începură să comenteze faptul. Călătorii, afară de Mulrady și Wilson care vegheau afară, se îngămădiră cum putură, în căruță. Maiorul a fost invitat să vorbească.

Înainte de a-și începe povestirea, el puse pe lady Helena la curent cu lucrurile pe care nu le știa, adică evadarea unei bande de condamnați din Perth, apariția lor în ținuturile Victoriei, complicitatea lor în catastrofa drumului de fier. Îi dădu numărul din

Australian and New-Zealand Gazette cumpărat la Seymour și adăugă că poliția pusese la preț capul acestui Ben Joyce, temut bandit, căruia optsprezece luni de crime îi făcuseră o funestă celebritate. Dar cum recunoscuse Mac Nabbs pe Ben Joyce în caporalul Ayrton? Aici era misterul pe care toți voiau să-l lumineze și maiorul se explică.

Din ziua întâlnirii sale, Mac Nabbs, din instinct, se păzea de Ayrton. Două sau trei lucruri, aproape neînsemnate, o privire schimbată între caporal și fierarul de la Wimmera River, șovăielile lui Ayrton de-a străbate orașele și satele, insistența de a chema *Duncan-ul* pe coastă, moartea ciudată a animalelor încredințate îngrijirilor sale, în sfârșit o lipsă de sinceritate în cuvinte, toate aceste amănunte, puțin câte puțin, grupate, treziră bănuielile maiorului. Totuși, n-ar fi putut formula o acuzație directă, fără evenimentele care se petrecuseră în noaptea precedentă.

Mac Nabbs, strecurându-se printre copaci, ajunsese lângă niște umbre suspecte care-i treziseră atenția la o jumătate de milă de tabără. Plantele fosforescente aruncau lumini palide în întuneric.

Trei oameni examinau niște urme pe pământ, urme de pași proaspăt făcuți și printre ei Mac Nabbs recunoscuse pe fierarul din Black Point.

— Ei sunt”, zicea unul.

— Da”, răspundea altul, “iată trefla potcoavelor”. — E tot așa ca cea de la Wimmera”.

— Toți caii sunt morți”. — Otrava nu-i rea”.

— Iată cu ce să omori caii unei cavalerii întregi”.

— Ce plantă folositoare e gastrolobium!”

Apoi tăcură, adăugă Mac Nabbs și se depărtară. Nu știam destul. I-am urmat. Îndată convorbirea reîncepu:

— Ce om dibaci, Ben Joyce, zise fierarul. Ce faimos caporal cu invenția naufragiului! Dacă proiectul îi reușește, ne îmbogățim! Al dracului Ayrton!”

— Zi-i Ben Joyce, căci și-a câștigat numele!”

În acel moment, blestemații părăsiră pădurea de gumieri. Știam ceea ce voiam să știu și m-am întors în tabără cu certitudinea că nu toți ocașii se moralizează în Australia, să nu-i fie cu supărare lui Paganel!

Maiorul se opri. Tovarășii săi tăcuți se gândeau.

— Așa că, zise Glenarvan a cărui mânie îl făcea să pălească, Ayrton ne-a târât până aici pentru a ne jefui și asasina!

— Da, răspunse maiorul.

— Și de la Wimmera, banda ne-a urmărit tot drumul, pândind o ocazie favorabilă?

— Da.

— Dar acest mizerabil nu-i, așadar, un matelot al *Britanniei*! Și-a furat numele de Ayrton, și a furat angajarea lui pe bord?

Toate privirile se îndreptară către Mac Nabbs, care trebuise să-și pună aceste întrebări sie însuși.

— Iată, răspunse el cu vocea totdeauna liniștită, certitudinile care se pot desprinde din această obscură situație. După părerea mea, acest om se numește în realitate Ayrton, Ben Joyce e numele său de război. E incontestabil că-l cunoaște pe Harry Grant și că a fost caporal pe bordul *Britanniei*. Acestea, dovedite de-acum de amănuntele prețioase pe care ni le-a dat Ayrton, sunt completate de cuvintele condamnaților. Să nu ne rătăcim, deci, în ipoteze zadarnice și să ținem ca sigur că Ben Joyce e Ayrton, după cum Ayrton e Ben Joyce, adică un matelot al *Britanniei* devenit șeful unei bande de ocași.

Explicațiile lui Mac Nabbs au fost primite fără discuție.

— Acum, răspunse Glenarvan, îmi vei spune cum și de ce caporalul lui Harry Grant se găsește în Australia?

— Cum? Nu știu, răspunse Mac Nabbs și poliția declară că nu știe mai mult decât mine în această privință. De ce? Mi-e cu neputință să spun. E un mister pe care viitorul îl va explica.

— Poliția nici nu cunoaște această identitate a lui Ayrton și Ben Joyce, zise John Mangles.

— Ai dreptate, John, răspunse maiorul și o asemenea particularitate va fi de natură a-i lumina căutările.

— Astfel, zise lady Helena, acest nenorocit se introdusese la Paddy O'Moore cu o intenție criminală?

— Desigur, răspunse Mac Nabbs. Pregătea vreo lovitură contra irlandezului când i se oferă o ocazie mai bună. Întâmplarea ne-a pus în prezența lui. A auzit povestirile lui Glenarvan, istoria naufragiului, și, ca om îndrăzneț, s-a hotărât îndată să tragă folos. Expediția a fost hotărâtă. La Wimmera a comunicat cu unul din ai săi, fierarul din Black Point și a lăsat urme pentru recunoașterea trecerii noastre. Banda sa ne-a urmat. O plantă veninoasă i-a permis de a ne ucide puțin câte puțin boii și caii. Apoi, momentul venit, ne-a împotmolit în mlaștinile râului Snowy și ne-a dat în mâna ocnașilor pe care-i comandă.

Totul era spus asupra lui Ben Joyce. Trecutul îi fusese reconstituit de maior și mizerabilul apărea așa cum era, un îndrăzneț și temut criminal. Intențiile sale, clar demonstrate, cereau din partea lui Glenarvan o vigilență extremă. Din fericire, era mai puțin de temut din partea banditului demascat, decât a trădătorului.

Dar din această situație, ieșea o consecință gravă. Nimeni nu se gândise încă la ea. Singură, Mary Grant, lăsând să se discute tot acest trecut, privea viitorul. John Mangles mai întâi, o văzu așa de palidă și disperată, încât înțelese ce se petrece în mintea ei și strigă:

— Miss Mary! Miss Mary! Plângeți!

— Plângi, copilul meu? zise lady Helena.

— Tata, doamnă, tata! răspunse tânăra fată.

Ea nu putu continua. Dar o revelație subită se făcu în spiritul tuturor. Înțeleseseră durerea domnișoarei Grant, de ce lacrimile îi cădeau din ochi, de ce numele tatălui său pornea din inimă pe buze. Descoperirea trădării lui Ayrton distrusese orice speranță. Ocnașul, pentru a-l târî pe Glenarvan, propusese un naufragiu. În convorbirea lor surprinsă de Mac Nabbs, condamnații o spusese clar. Niciodată *Britannia* nu se sfărâmasese de stâncile din Twofold Bay! Niciodată Harry Grant nu pusese piciorul pe continentul australian! Pentru a doua oară, interpretarea greșită a documentului arunca pe o urmă falsă pe căutătorii

Britanniei!

Toți, înaintea acestei situații, înaintea durerii celor doi copii, păstrară tăcerea. Cine ar mai fi găsit câteva cuvinte de speranță? Robert plângea în brațele surorii sale. Paganel murmura decepționat:

— Ah! Blestemat document! Te poți lăuda că ai pus capul a douăsprezece bravi oameni la o grea încercare!

Și demnul geograf, cu adevărat furios contra lui însuși, își lovea fruntea s-o sfărâme.

În acest timp, Glenarvan se duse la Mulrady și Wilson, care făceau de pază. O tăcere adâncă domnea pe câmpia cuprinsă între marginea pădurii și râu. Norii mari nemișcați copleșeau bolta cerului. În mijlocul acestei atmosfere amorțite într-o toropeală adâncă, cel mai mic zgomot s-ar fi transmis și totuși nu se auzea nimic. Ben Joyce și banda sa trebuie să se fi retras la o distanță destul de mare, căci o pereche de păsări care se jucau pe ramurile joase ale copacilor, câțiva canguri ocupați să mănânce niște rămurele, dovedeau că prezența omului nu tulbura tăcutele singurătăți.

— De o oră, întrebă Glenarvan pe cei doi mateloți, n-ați văzut nimic, n-ați auzit nimic?

— Nimic, înălțimea voastră, răspunse Wilson. Bandiții trebuie să fie la mai multe mile de aici.

— Nu erau în număr îndestulător pentru a ne ataca, adăugă Mulrady. Acest Ben Joyce o fi voit să-și recruteze câțiva bandiți de speța sa printre cei care rătăcesc la poalele Alpilor.

— E cu putință, Mulrady, răspunse Glenarvan. Acești blestemați sunt lași. Ne știu înarmați și poate că așteaptă noaptea pentru a-și începe atacul. Va trebui să dublăm pază pe înserate. Ah!

Dacă am putea să părăsim această câmpie mlăștinoasă și să ne urmăm drumul spre coastă! Dar apele umflate ale râului ne închid drumul. Aș plăti cu greutatea ei în aur o plută care să ne transbordeze!

— De ce, înălțimea voastră, zise Wilson, nu ne dă ordinul de a construi noi o plută? Lemnul nu lipsește.

— Nu, Wilson, răspunse Glenarvan. Doar acest Snowy nu-i un râu, ci un torent aproape de netrecut.

În acest moment, John Mangles, maiorul și Paganel îl ajunseră pe Glenarvan. Tocmai examinaseră râul

Snowy. Apele, crescute de ultimele ploi, se ridicaseră cu încă un picior. Ele formau un curent puternic. E imposibil de a te aventura pe aceste întinderi muginde și desfăcute în mii de vâltori. John Mangles declară râul de netrecut și adăugă:

— Dar nu trebuie să rămânem aici fără a încerca ceva. Ceea ce voiam să facem înaintea trădării lui Ayrton, e și mai necesar după.

— Ce zici, John? întrebă Glenarvan.

— Zic că ajutoare ne trebuiesc urgent. Și deoarece nu se poate merge la Twofold Bay, trebuie să mergem la Melbourne. Ne rămâne un cal: înălțimea voastră să mi-l dea și mă voi duce eu acolo.

— Dar e o încercare primejdioasă, John, zise Glenarvan. Fără a vorbi de pericolele acestei călătorii de două sute de mile printr-un ținut necunoscut, cărările și drumul trebuie să fie păzite de complicități lui Ben Joyce.

— O știu, *milord*, dar știu că și situația nu se poate prelungi. Ayrton ne cerea opt zile de lipsă pentru a aduce oamenii Duncan-ului. Vreau ca peste șase zile să mă întorc pe malurile lui Snowy. Ei bine, ce ordonă înălțimea voastră?

— Înainte ca Glenarvan să hotărască, zise Paganel, trebuie să fac o observație. Să meargă cineva la Melbourne, da, dar aceste primejdii să-i fie rezervate lui John Mangles, nu. El e căpitanul *Duncan-ului* și ca atare nu se poate expune. Eu mă voi duce în locul său.

— Bine, răspunse maiorul. Și de ce ai fi dumneata, Paganel?

— Și credeți, reluă Mac Nabbs, că mă sperii de un drum de două sute de mile, călare?

— Prieteni, zise Glenarvan, dacă unul din noi trebuie să se ducă la Melbourne, soarta să-l arate. Paganel, scrie numele noastre.

— Al dumneavoastră nu, *milord*, zise John Mangles.

— Și de ce? întrebă Glenarvan.

— Să vă despărțiți de lady Helena, dumneavoastră, a cărui rană nici nu e închisă!

— Glenarvan, zise Paganel, nu poți părăsi expediția.

— Nu, reluă maiorul. Locul dumitale e aici, Edward, nu trebuie să pleci.

— Sunt primejdii, răspunse Glenarvan și nu-mi voi lăsa partea altora. Scrie Paganel. Numele meu să fie amestecat cu numele camarazilor mei și dea cerul să iasă cel dintâi!

Se înclină înaintea acestei voințe. Numele lui Glenarvan a fost unit cu celelalte. Procedară la scos și soarta se pronunță pentru Mulrady. Bravul matelot scoase un strigăt de mulțumire și zise:

— *Milord*, sunt gata de plecare!

Glenarvan strânse mâna lui Mulrady. Apoi se întoarse la căruță, lăsând maiorului și lui John Mangles paza taberei.

Lady Helena a fost înștiințată îndată de hotărârea luată de a se trimite un mesager la Melbourne și de hotărârea soartei. Găsi pentru Mulrady cuvinte care merseră la inimă bunului marinar. Îl știa brav, inteligent, robust și, cu adevărat, soarta nu putea să aleagă mai bine.

Plecarea lui Mulrady a fost fixată la ora opt, după scurtul crepuscul de seară. Wilson se însărcină cu pregătirea calului. A avut ideea de a-i schimba potcoava de la piciorul stâng și de a o înlocui cu o potcoavă a cailor morți. Ocnașii n-ar fi putut recunoaște urmele lui Mulrady, nici de a le urma, nefiind călare.

Pe când Wilson se ocupa cu aceste amănunte, Glenarvan pregăti scrisoarea destinată lui Tom Austin, dar brațul său rănit îl jena și îl însărcină pe Paganel să scrie în locul său. Savantul, absorbit de o idee fixă, părea străin de ceea ce se petrecea în jurul său. Trebuie spus că Paganel,

în toată această succesiune de aventuri supărătoare, nu se gândea decât la documentul fals interpretat. Sucea cuvintele pentru a le smulge un nou înțeles și rămase adâncit în prăpăstiile interpretării. Astfel, el nu auzi cererea lui Glenarvan și acesta a fost nevoit s-o reînnoiască.

— Ah! Foarte bine, răspunse Paganel, sunt gata!

Și tot vorbind, Paganel își pregătea mașinal carnetul. Rupse o foaie albă, apoi, cu creionul în mână, aștepta. Glenarvan începu să-i dicteze următoarele instrucțiuni:

— Ordin lui Tom Austin de a ieși în larg fără întârziere și de a duce *Duncan-ul*...

Paganel isprăvea acest ultim cuvânt, când ochii i se îndreptară, din întâmplare, pe numărul din *Australian and New-Zealand Gazette*, care zăcea pe pământ. Jurnalul îndoit nu lăsa să se vadă decât ultimele două cuvinte ale titlului său. Creionul lui Paganel se opri și Paganel păru că uită complet de Glenarvan, de scrisoare, de tot.

— Ei, Paganel, zise Glenarvan.

— Ah! strigă geograful, scoțând un strigăt.

— Ce ai? întrebă maiorul.

— Nimic! Nimic! răspunse Paganel.

Apoi, mai încet, el repetă: „Aland! Aland! Aland!” Se sculase. Apucase ziarul. Îl scutura, căutând a-și opri cuvintele gata să-i scape de pe buze.

Lady Helena, Mary și Robert Grant, Glenarvan îl priveau iară a înțelege nimic din această inexplicabilă agitație.

Paganel semăna cu un om pe care îl lovise o nebunie subită. Dar această stare de surescitare nervoasă nu dură. Se liniști încetul cu încetul, bucuria care îi strălucea în ochi se stinse, își reluă locul și zise cu o voce liniștită:

— Sunt la ordinele dumitale, *milord*.

Glenarvan reluă dictarea scrisorii sale, care a fost definitiv făcută în acești termeni: „Ordin lui Tom Austin de a ieși în larg fără întârziere și de a duce *Duncan-ul* la 37° latitudine pe coasta orientală a Australiei.”

— A Australiei? zise Paganel. Ah! Da! A Australiei. Apoi, isprăvi scrisoarea și o dădu lui Glenarvan

spre a o iscăli. Acesta, supărat de recenta lui rană, se descurcă, de bine de rău, cu această formalitate. Scrisoarea a fost închisă și pecetluită. Paganel cu o mână pe care emoția o făcea să tremure încă, puse următoarea adresă:

Tom Austin

Secund pe bordul iahtului Duncan, Melbourne.

Apoi părăsi căruța, gesticulând și repetând aceste cuvinte de neînțeles:

— Aland! Aland! Zealand!

Capitolul XXI. Patru zile

Restul zilei se scurse fără alt incident. Isprăviră pregătirile pentru plecarea lui Mulrady. Bravul matelot era fericit că dă înălțimii sale acest semn de devotament.

Paganel își recăpătase sângele rece. Privirea sa mai arăta încă o vie preocupare, dar părea hotărât s-o țină în taină. Avea fără îndoială motive puternice de a face astfel, căci maiorul îl auzea repetând aceste cuvinte, ca un om care se luptă cu el însuși:

— Nu, nu! Nu mă vor crede! Și dealtfel la ce bun? E prea târziu!

Această hotărâre luată, el dădu lui Mulrady indicațiile necesare pentru a ajunge la Melbourne și, cu harta sub ochi, îi trasă itinerariul. Toate “tracks”-urile, adică toate cărările câmpiei, se sfârșeau la drumul Lucknow. Acest drum, după ce cobora drept la sud până la coastă, făcea un ocol brusc spre Melbourne. Trebuia să-l urmeze neconținut și să nu încerce a străbate de-a curmezișul un ținut puțin cunoscut. Nimic mai simplu. Mulrady nu se putea rătăci.

Cât despre primejdii, ele erau numai la câteva mile dincolo de tabără, unde Ben Joyce și ceata sa trebuie să se fi pus la pândă. Odată trecut, Mulrady se însărcina să lase repede în urmă pe ocnași și să termine cu bine importanta lui misiune.

La ora șase, cina a fost luată în comun. Cădea o ploaie torențială. Cortul nu mai oferea un adăpost îndestulător și fiecare căutase refugiul în căruță. Lutul o ținea încheștată. Arsenalul se

alcătuia din șapte carabine și șapte revolve și permitea de a susține un asediu destul de lung, căci nici munițiile, nici proviziile nu lipseau. Or, în mai puțin de șase zile, *Duncan-ul* ar fi fost ancorat în golful Twofold. Douăzeci și patru de ore după aceea, echipajul va fi pe celălalt țărm al râului Snowy și dac ă trecerea nu va fi încă posibilă, ocașii vor fi nevoiți să se retragă dinaintea unei forțe superioare. Dar înainte de toate, trebuia ca Mulrady să reușească în periculoasa sa întreprindere.

La ora opt, noaptea deveni foarte întunecoasă. Aceasta era clipa plecării. Calul destinat lui Mulrady a fost adus. Picioarele sale, învelite în cârpe, din precauție, nu făceau nici un zgomot pe pământ. Animalul părea obosit și, totuși, de siguranța și vigoarea picioarelor lui depindea scăparea tuturor. Maiorul sfătui pe Mulrady să-l cruțe din moment ce va scăpa de primejdia ocașilor! Era mai bine să întârzie cu o jumătate de zi, dar să ajungă cu bine.

John Mangles dădu matelotului său un revolver pe care-l încărcase cu cea mai mare grijă. Armă bună în mâna unui om care nu tremură, căci șase împușcături izbucnind în câteva secunde, pot mătura îndată un drum închis de răufăcători.

Mulrady încălecă.

— Iată scrisoarea pe care o vei da lui Tom Austin, îi zise Glenarvan. Să nu piardă nici o clipă! Să plece la Twofold Bay și dacă nu ne găsește acolo, dacă n-am putut trece Snowy, să vină spre noi fără întârziere! Acum du-te, bravul meu matelot și Dumnezeu să te conducă!

Glenarvan, lady Helena, Mary Grant, toți strânseseră mâna lui Mulrady.

— Adio, *milord*, zise el cu voce calmă și dispăru îndată.

În acest moment, vijelia își îndoia violența. Crengile înalte ale eucaliptilor sunau în umbră cu o sonoritate mută. Călătorii, după plecarea lui Mulrady, se ghemuiră în căruță. Maiorul și John Mangles vegheau afară. Ei încercau să străpungă cu privirea bezna, căci urechea nu putea distinge nimic în zgomotul provocat de furtună. Totuși, uneori se făcea liniște. Maiorul și John Mangles ascultau cu atenție. În timpul unuia dintre aceste răgazuri, un șuiet ascuțit ajunsese până la ei. John Mangles se duse repede la maior și-i zise:

— Ai auzit?

— Da, zise Mac Nabbs. E un om sau un animal!...

— Un om, răspunse John Mangles.

Apoi, ascultară amândoi. Inexplicabila șuietătură se reînnoi deodată și ceva ca o detunătură îi răspunse, dar foarte slab, căci furtuna mugea atunci cu o nouă violență. Mac Nabbs și John Mangles nu se puteau auzi.

În acel moment, perdelele de piele se ridicară și Glenarvan veni la cei doi tovarăși ai săi. Auzise, ca și ei, această șuietătură sinistră și detunătura care ajunsese până sub coviltir.

— În ce direcție? întrebă el.

— Acolo, zise John, arătând în direcția luată de Mulrady.

— La ce distanță?

— Trebuie să fie la cel puțin trei mile, răspunse Mangles.

— Haidem! zise Glenarvan aruncându-și carabina pe umeri.

— Să nu mergem! răspunse maiorul. E o cursă pentru a ne depărta de căruță.

— Și dacă Mulrady a căzut sub loviturile acestor mizerabili? reluă Glenarvan care apucă mâna lui Mac Nabbs.

— O vom ști mâine, răspunse maiorul, ferm hotărât să-l împiedice pe Glenarvan de a comite o inutilă imprudență.

— Nu puteți părăsi tabăra, *milord*, zise John, mă voi duce singur.

— Nici asta! reluă Mac Nabbs cu energie. Voiți deci ca să fim uciși unul câte unul, să ni se scadă forțele, să fim la discreția acestor răufăcători? Dacă Mulrady a fost victima lor, e o nenorocire pe care nu trebuie s-o mărim cu o alta.

Glenarvan nu voia să se supună. Se ducea și venea împrejurul căruței. Întindea urechea la cel mai mic zgomot. Încerca să străpungă cu privirea bezna opacă. Gândul de a ști pe unul din ai săi lovit mortal, părăsit, fără ajutoare, chemându-i în zadar pe cei pentru care se jertfise îl tortura. Mac Nabbs nu știa dacă va reuși să-l oprească.

— Edward, îi zise el, liniștește-te. Ascultă un prieten. Gândește-te la lady Helena, la Mary

Grant, la toți acei care rămân! Dealtfel, unde vrei să te duci? Unde să-l regăsești pe Mulrady?

În acest moment și ca un răspuns maiorului, se auzi un țipăt disperat.

— Ascultați! zise Glenarvan.

Acest țipăt venea din aceeași direcție în care izbucnise detunătura la mai puțin de un sfert de milă. Glenarvan, dându-l la o parte pe Mac Nabbs, înaintă pe cărare, când la trei sute de pași de căruță se auziră aceste cuvinte:

— Ajutor! Ajutor!

Era o voce plângătoare și disperată. John Mangles și maiorul se repeziră în direcția aceea. După câteva clipe zăriră de-a lungul unui tufiș o formă omenească ce se târa și scotea gemete lugubre. Mulrady era acolo rănit, în agonie, poate; când tovarășii săi îl ridicară, își simțiră mâinile ude de sânge.

Ploaia se întetea și vântul se dezlănțuia în crengile copacilor uscați. Glenarvan, maiorul și John Mangles transportară corpul lui Mulrady prin mijlocul vijeliei. La sosirea lor la căruță, toți se sculară. Paganel, Robert, Wilson, Olbinett părăsiră căruța și lady Helena cedă compartimentul său sărmanului Mulrady. Maiorul scoase haina matelotului din care curgeau șiroaie de sânge și apă. Îi descoperi rana. Nenorocitul avea în partea dreaptă o lovitură de pumnal.

Mac Nabbs îl pansă cu îndemânare. Nu putea spune dacă arma atinsese organe principale. Un șiroi de sânge stacojiu și sacadat curgea din rană; paloarea, leșinul rănitului dovedeau că fusese grav atins. Maiorul așeză pe orificiul rănii, pe care o spală cu apă proaspătă, un tampon gros de iască, apoi bucăți de scame strânse cu un bandaj. Reuși să oprească hemoragia. Mulrady a fost așezat pe partea corespunzătoare rănii, cu capul și pieptul ridicate și lady Helena îi dădu de băut câteva înghițituri.

După un sfert de oră, rănitul, nemișcat până atunci, făcu o mișcare. Ochii i se întredeschiseră. Buzele sale murmurară cuvinte fără șir și maiorul, apropiind de el urechea, îl auzi repetând:

— *Milord...* scrisoarea... Ben Joyce...

Maiorul repetă aceste cuvinte și-și privi tovarășii. Ce voia să spună Mulrady? Ben Joyce îl atacase pe matelot, dar de ce? Numai cu scopul de a-l opri, de a-l împiedica să ajungă la *Duncan*? Această scrisoare...

Glenarvan căută buzunarele lui Mulrady. Scrisoarea adresată lui Tom Austin nu se mai găsea...

Noaptea trecu în neliniște. Se temeau în fiecare clipă ca rănitul să nu moară. O febră arzătoare îl mistuia. Lady Helena și Mary Grant, ca două surori de caritate, nu-l părăsiră.

În zori, John Mangles, Paganel și Glenarvan se duseră până la locul unde avusese loc atacul. Acolo, două cadavre zăceau pe pământ, lovite de gloanțele lui Mulrady. Unul era cadavrul fierarului din Black Point. Fața, descompusă de moarte, era oribilă. Glenarvan nu-și duse mai departe investigațiile. Prudența îi interzicea să se depărteze. Se întoarse la căruță, foarte absorbit de gravitatea situației.

— Nu te poți gândi să trimiți alt mesager la Melbourne, zise el.

— Totuși, trebuie, *milord*, răspunse John Mangles și voi încerca să mă duc eu acolo unde matelotul n-a reușit.

— Nu, John. N-ai măcar un cal cu care să parcurgi aceste două sute de mile!

Într-adevăr, calul lui Mulrady nu mai reapăruse.

— Orice s-ar întâmpla, reluă Glenarvan, nu ne vom mai despărți. Să așteptăm opt zile, cincisprezece zile, pentru ca apele râului Snowy să-și reia nivelul lor normal. Vom ajunge atunci la Twofold mergând cu încetul și de acolo vom trimite *Duncan-ului*, pe o cale mai sigură, ordinul de a veni la coastă.

— E singura hotărâre de luat, răspunse Paganel. Glenarvan avea de două ori dreptate: mai întâi de a

interzice orice tentativă izolată; apoi de a aștepta cu răbdare pe malurile lui Snowy o trecere practicabilă.

Mulrady își reveni curând în simțiri. Prima lui grijă a fost să-l cheme pe lord Glenarvan, sau în lipsa lui pe maior, căruia ținu neapărat să-i vorbească. Atunci când veni și Glenarvan, maiorul îi povesti pe scurt ce aflase de la Mulrady.

Părăsind tabăra, Mulrady urmă una din cărările arătate de Paganel. El se grăbea, atâta cât îi dădea voie întunericul nopții. După cum credea, trecuse cam vreo două mile, când mai mulți oameni— cinci, credea el — se aruncară înaintea calului său. Animalul dă du înapoi. Mulrady. apucă revolverul și trase. I se păru că doi oameni cădeau. La lumina detunăturii, îl recunoscă pe Ben Joyce. Dar aceasta a fost totul. Nu a avut timp să-și descarce în întregime arma. O lovitură violentă i se dădu în partea dreaptă și căzu. Totuși, nu-și pierduse de tot cunoștința. Ucigașii îl credeau mort. Simțea că-l căutau. Apoi, aceste cuvinte au fost pronunțate:

— „Am găsit scrisoarea, zise unul dintre ocnași.”

— „Dă-o, răspunse Ben Joyce și acum *Duncan-ul* e al nostru!”

La această parte a povestirii lui Mac Nabbs, Glenarvan nu-și putu opri un strigăt. Mac Nabbs continuă:

— „Acum, voi ceilalți, reluă Ben Joyce, prindeți calul. Peste două zile voi fi la bordul *Duncan-ului*, peste șase, în golful Twofold. Acolo e întâlnirea. Ceata lordului va fi încă blocată în mlaștinile lui Snowy. Treceți râul pe podul Kemple-Pier, ajungeți la coastă și așteptați-mă. Voi găsi mijlocul de a vă urca la bord. Odată echipajul pe mare, cu o corabie ca *Duncan-ul*, vom fi stăpânii Oceanului Indian.”

— „Ura, trăiască Ben Joyce!” strigară bandiții.

Calul lui Mulrady a fost adus și banda se ducea în sud-est spre Snowy River.

Mulrady cu toate că era grav rănit, a avut puterea de a se târî până la trei sute de pași de tabără de unde l-am luat aproape mort. Iată, zise Mac Nabbs, povestea lui Mulrady. Veți înțelege acum de ce curajosul matelot ținea atâta să vorbească.

Această revelație îngrozi pe Glenarvan și pe ai săi.

— Pirați! Pirați! strigă Glenarvan. Echipajul meu masacrat! *Duncan-ul* meu în mâna acestor bandiți!

— Da! Căci Ben Joyce va surprinde corabia, răspunse maiorul și atunci...

— Ei bine! Trebuie să ajungem la coastă înaintea acestor mizerabili, zise Paganel.

— Dar cum să trecem Snowy? întrebă Wilson.

— Ca și ei, răspunse Glenarvan. Trec ei pe podul Kemple-Pier, trecem și noi.

— Dar Mulrady ce va deveni? întrebă lady Helena.

— Îl vom duce! Pot lăsa echipajul meu fără apărare, trupei lui Ben Joyce?

Ideea de a trece Snowy pe podul Kemple-Pier era bună, dar îndrăzneată. Ocnașii se puteau așeza pe acest pod și să-l apere. Vor fi cel puțin treizeci contra șapte! Dar sunt momente în care nu te gândești, în care trebuie să mergi orice s-ar întâmpla.

— *Milord*, zise atunci John Mangles, înainte de a risca ultima noastră șansă, înainte de a ne aventura spre acest pod, e prudent de a-l recunoaște. Mă însărcinez cu aceasta.

— Te însoțesc, John, răspunse Paganel.

John Mangles și Paganel se pregăteau să plece. Trebuiau să coboare Snowy, să-i urmeze malurile până în locul în care vor întâlni podul semnalat de Ben Joyce, și să se păzească de bandiții care trebuiau să cutreiere malurile. Deci, asigurați cu provizii și arme, cei doi curajoși tovarăși plecară, dispărând îndată în mijlocul marilor trestii ale râului.

În timpul zilei, îi așteptară; seara venită, tot nu se întoarseră. Temerile au fost foarte mari. În sfârșit, către ora unsprezece, Wilson le semnală întoarcerea. Paganel și John Mangles erau obosiți de truda unui marș de zece mile.

— Există podul? întrebă Glenarvan, repezindu-se înaintea lor.

— Da, un pod de liane, zise John Mangles. Ocnașii l-au trecut, într-adevăr. Dar...

— Dar... zise Glenarvan care presimțea o nouă nenorocire.

— L-au ars după trecerea lor! răspunse Paganel.

Capitolul XXII. Eden

Nu trebuiau să deznădăjduiască. Dacă podul Kemple-Pier era distrus, trebuiau să treacă Snowy cu orice preț și să întreacă banda lui Ben Joyce pe țărmurile lui Twofold Bay. Așa că nu pierdură timpul în cuvinte zadarnice și a doua zi, 16 ianuarie, John Mangles și Glenarvan se duseră să observe râul, pentru a organiza trecerea.

Apele tumultuoase și umflate de ploi nu coborau. Ele se învârtteau cu o furie de nedescris. A le înfrunta însemna să-ți riști viața. Glenarvan, cu brațele încrucișate, având capul plecat, rămânea nemișcat.

— Vreți să încerc să ajung la celălalt țărm, înot? zise John Mangles.

— Nu John, răspuse Glenarvan, reținând pe îndrăznețul tânăr, așteaptă.

Și amândoi se întoarseră în tabără. Ziua se petrecu în cea mai mare neliniște. De zece ori, Glenarvan se întoarse la Snowy. Căuta să combine vreun plan îndrăzneț pentru a-l trece. Dar în zadar. Un torent de lavă dacă ar fi curs între țărmurile sale, n-ar fi fost mai grozav.

În timpul acestor lungi ore pierdute, lady Helena, sfătuită de maior, ajuta pe Mulrady cu îngrijirile cele mai atente. Matelotul se simțea revenind la viață. Mac Nabbs îndrăznea să afirme că nici un organ principal nu îi fusese vătămat. Pierderea sângelui ajungea să explice slăbiciunea bolnavului. Astfel, rana sa închisă, hemoragia oprită, nu mai aștepta decât de la timp și odihnă completa vindecare. Lady Helena ceruse ca dânsul să ocupe primul compartiment al căruței. Cea mai mare grijă a lui Mulrady era de a crede că scăparea sa putea să-l întârzie pe Glenarvan și trebui să i se promită că-l vor lăsa în tabără în paza lui Wilson, dacă trecerea lui Snowy ar fi devenit cu puțință.

Din nenorocire, această trecere nu a fost posibilă nici în acea zi, nici a doua zi, 17 ianuarie. Văzându-se oprit, Glenarvan dispera. Lady Helena și maiorul încercau, în zadar, să-l liniștească, să-l încurajeze. Dar cum să-l liniștească, dacă în acel moment poate, Ben Joyce era la bordul iahtului? Când *Duncan-ul*, ridicând ancorele, se grăbea să ajungă pe acea coastă funestă și când fiecare oră îl apropia de ea?!

John Mangles resimțea în inima sa toate neliniștile lui Glenarvan. Voind cu orice preț să învingă obstacolul, el construi o plută cu mari bucăți de scoarță de gumieri. Aceste plăci, foarte ușoare, erau legate cu scânduri și formau un vas destul de fragil. Căpitanul și matelotul încercară plătând plută în timpul zilei de 18 ianuarie. Făcură tot ce puteau dibăcia, puterea și curajul. Dar abia era mănătă în curent și ea se răsturnă; erau să plătească scump, cu viața, temerara expediție. Pluta, târâtă în vârtoare, dispăru. John Mangles și Wilson nu făcuseră nici cincisprezece metri pe acest râu umflat de ploi și de topirea zăpezilor, care măsura o lățime de o milă.

Zilele de 19 și 20 ianuarie trecură în această situație. Maiorul și Glenarvan se duseră cinci mile în susul lui Snowy fără a găsi un vad. Peste tot aceeași furie a apelor, aceeași iuțelă năvalnică. Tot povârnișul meridional al Alpilor australieni își vărsa în această mică albie imensele lichide.

Trebuiau să renunțe la speranța de a salva *Duncan-ul*. Cinci zile se scurseră de la plecarea lui Ben Joyce. Iahtul trebuia să fie în acest moment pe coastă, în mâna bandiților.

Totuși, era imposibil ca această stare să se prelungească. Creșterile temporare se epuizează repede, în raport cu violența lor. Într-adevăr, Paganel constată, în ziua de 21, că apele începeau să scadă. Comunică lui Glenarvan rezultatul observațiilor sale.

— Ce importanță mai au acum? răspuse Glenarvan, e prea târziu!

— Acesta nu-i un motiv pentru a ne prelungi șederea aici, replică maiorul.

— Într-adevăr, răspuse John Mangles, cred că mâine trecerea va fi cu puțință.

— Și aceasta va salva nenorocitul echipaj? strigă Glenarvan.

— Înălțimea voastră să mă asculte, reluă John Mangles. Îl cunosc pe Tom Austin. A trebuit să execute ordinul dumneavoastră și să plece de îndată ce-i va fi fost cu puțință. Dar cine ne spune că avariile sale vor fi fost reparate la venirea lui Ben Joyce la Melbourne? Și dacă iahtul n-a putut ieși în larg, dacă a suferit o zi, două zile, întârziere?

— Ai dreptate, John, răspuse Glenarvan. Trebuie să ajungem la golful Twofold. Nu suntem decât la treizeci și cinci de mile de Delegete!

— Da, zise Paganel și în acest oraș vom găsi repede mijloace de transport. Cine știe dacă nu vom sosi la timp pentru a preveni o nenorocire?

— Să plecăm! strigă Glenarvan.

Îndată, John Mangles și Wilson începură să construiască o plută marc. Experiența dovedise că bucățile de scoarță nu puteau rezista violenței torentului. John doborî niște trunchiuri de gumieri din care făcu o plută grosolană, dar solidă. Această muncă a fost grea și ziua se scurse fără ca pluta să fie terminată. N-a fost isprăvită decât a doua zi.

Atunci, apele lui Snowy coborâseră simțitor. Torentul redevenea râu, cu ape repezi, e adevărat. Totuși, mergând pieziș, stăpânindu-l într-o oarecare măsură, John spera să ajungă la țărnul opus.

La amiază, se îmbarcă provizii atât cât putea duce fiecare pentru un drum de două zile. Restul a fost părăsit, împreună cu căruța și cortul. Mulrady era destul de bine pentru a putea fi dus; însănătoșirea lui progresa cu pași repezi.

La ora unu, se așezară pe pluta pe care o frânghie o oprea de țăr. John Mangles așezase la cârmă un fel de vâslă pe care o încredințase lui Wilson și care trebuia să susțină aparatul contra curentului și să-i scadă abaterea din drum. Cât despre el, stătea în picioare în partea de dinapoi și trebuia să îndrepte pluta cu ajutorul unei lopeți grosolane. Lady Helena și Mary Grant ocupau centrul plutei, lângă Mulrady. Glenarvan, maiorul, Paganel și Robert îi înconjură, gata să-i ajute:

— Suntem gata, Wilson? îl întreabă John Mangles pe matelotul său.

— Da, căpitane, răspunse Wilson, apucând vâsla.

— Atenție și susține-ne împotriva curentului.

John Mangles dezlegă frânghia și cu o împunsătură repezi pluta în apele lui Snowy. Totul merse bine pe o întindere de vreo treizeci de metri. Wilson rezista curentului. Dar după puțin, ambarcațiunea a fost luată de vâltoare; ea se învârti fără ca vâslele s-o fi putut menține în linie dreaptă. Cu toate eforturile lor, Wilson și John Mangles se găsiră așezați într-o poziție inversă, ceea ce făcu imposibilă acțiunea vâslelor. Trebuiă să se resemneze: Nu era nici un mijloc de a opri această mișcare a plutei. Ea se învârtea cu o iuțeală vertiginoasă.

Pluta înaintase până în mijlocul râului. Ea se găsea la o jumătate de milă în josul punctului de plecare. Acolo, curentul avea o iuțeală extremă și cum se opreau vâltoarele, pluta avea puțină stabilitate.

John și Wilson își reluară vâslele și reușiră să dea o direcție oblică. Manevra putu să-i apropie pe țărul stâng. Nu mai erau decât la o sută de metri, când vâsla lui Wilson se rupse. Pluta nesusținută era târâtă. John voi să reziste, cu riscul de a-și rupe vâsla. Wilson, cu mâinile sângerânde, își uni eforturile cu ale sale. În sfârșit, reușiră și pluta, după o traversare care dură mai mult de o jumătate de oră, se izbi de povârnișul stâncos al țărului. Izbitura a fost violentă; trunchiurile se dezlegară și apa pătrunse vâjâind. Călătorii n-avură decât timpul de a se agăța de tufișurile care stăteau povârnite. Scoaseră din apă pe Mulrady și pe cele două femei pe jumătate ude. După puțin, toată lumea era scăpată, dar cea mai mare parte din proviziile îmbarcate și din arme, exceptând arma maiorului, a fost luată de curent, împreună cu sfărâmurile plutei.

Râul era trecut. Mica ceată se găsea aproape fără resurse la treizeci și cinci de mile de Delegete, în mijlocul deșerturilor necunoscute ale frontierei victoriene. Acolo nu se întâlnesc nici coloniști și nici squatterii, căci regiunea e locuită numai de jefuitori.

Se hotărî plecarea fără întârziere. Mulrady văzu că ar fi putut să-și împiedice tovarășii de a pleca și de aceea ceru să rămână, ba chiar singur, pentru a aștepta ajutoare din Delegete. Glenarvan refuză. Nu putea ajunge la Delegete înainte de trei zile, la coastă înainte de cinci, adică la 26 ianuarie. Or, de la 16, *Duncan-ul* părăsise Melbourne. Ce importanță aveau acum câteva ore de întârziere?

— Nu, prietene, zise el, nu vreau să părăsesc pe nimeni. Să facem o targă și te vom purta rând pe rând.

Targa a fost făcută cu ajutorul ramurilor de eucalipt și, cu voie, fără voie, Mulrady trebui să se așeze pe ea. Glenarvan voi să fie primul care să-și ducă matelotul. Apucă targa de un capăt, Wilson de altul și porniră la drum.

Ce priveliște tristă și ce rău se termina această călătorie așa de bine începută! Nu se mai duceau în căutarea căpitanului Grant. Acest continent, în care el nici nu era, în care nu fusese niciodată, amenința să fie fatal acelora care-i căutau urmele.

Seara, după cinci mile numai, poposiră sub un mănunchi de gumieri. Restul proviziilor, scăpate din naufragiu, a format masa de seară. Dar nu trebuiau să se mai bizuie decât pe carabina maiorului.

Noaptea a fost grea; ploaia interveni, iar ziua părea că nu mai vine. Începură din nou să meargă și maiorul nu găsi ocazia să tragă nici o împușcătură. Din fericire, Robert descoperi un

cuib de dropii și în acest cuib, douăsprezece ouă mari, pe care Olbinett le coapse în cenușă caldă. Aceasta alcătui, împreună cu câteva plante comestibile care creșteau în fundul unei văi, tot dejunul din 22 ianuarie.

În ziua de 23, călătorii obosiți, dar energici, se puseră din nou la drum. După ce ocoliră baza muntelui, au traversat lungi livezi a căror iarbă părea făcută din plăcile carnoase ale gurii balenelor. Erau ca un mănunchi de vergi de fier ascuțite, ca un amestec de baionete tăioase, în care drumul trebui să fie deschis când cu toporul, când cu focul.

În acea dimineață, nu a fost vorba de dejun. Nimic mai arid ca această regiune semănată cu sfărâmaturi de cuarț. Nu numai foamea, ci și setea se făcu în curând simțită. Glenarvan și ai săi abia făceau o jumătate de milă pe oră. Dacă lipsa de apă și de alimente s-ar fi prelungit până seara, ei ar fi căzut în drum pentru a nu se mai ridica.

Dar când omului îi lipsește totul, când se vede fără mijloace, când crede că clipa morții a venit, atunci se manifestă intervenția Providenței. Aceasta oferă apa în "cephalote", un fel de păhărele umplute cu un binefăcător lichid și care spânzurau de ramurile arbuștilor coraliformi. Își potoliră setea și simțiră viața reînsuflețind în trupurile lor.

Vegetația este aceea care susține pe indigeni când vânatul, insectele și șerpilor lipsesc. Paganel descoperă în albia secată a unui râu, o plantă ale cărei excelente proprietăți îi fuseseră adesea descrise de unul din colegii săi de la Societatea de geografie. Aceasta era "nardu", o criptogramă din familia marsileaceelor, aceeași plantă care a prelungit viața lui Burke și a lui King, în deșerturile din interior. Sub frunzele asemănătoare celor ale trifoiului, creșteau spori uscați. Acești spori mari ca o linte, au fost sfărâmați între două pietre și, astfel au obținut un fel de făină. Au făcut o pâine care liniști torturile foamei. Această plantă se găsea din abundență. Olbinett putu, deci, să strângă o mare cantitate și hrana a fost asigurată pentru mai multe zile.

A doua zi, 24 ianuarie, Mulrady a făcut o parte a drumului pe jos. Rana era în întregime cicatrizată. Orașul Delegete nu mai era decât la zece mile și seara poposiră la 149° longitudine pe chiar frontiera Noii Galii de sud.

O ploaie mărunță și pătrunzătoare cădea de câteva ore. Adăpostul le-ar fi lipsit, dacă, din întâmplare, John Mangles n-ar fi descoperit o colibă părăsită și dărăpănată. Trebură să se mulțumească cu acest mizerabil bordei de crengi și paie. Wilson voi să aprindă focul pentru a prepara pâinea de nardu și se duse să strângă uscături. Dar nu putu aprinde lemnul. Marea cantitate de materii aluminoase pe care le cuprindea, împiedica orice combustie. Acesta era lemnul necombustibil pe care Paganel îl citase în ciudata nomenclatură a produselor australiene.

Trebură să se lipsească deci de foc și de pâine și au fost nevoiți să adoarmă în haine umede, pe când păsările răzătoare, ascunse în crengile înalte, păreau că-și bat joc de acești nenorociți călători.

Totuși, Glenarvan se apropia de sfârșitul suferințelor. Era și timpul. Tinerele femei făceau eroice eforturi, dar puterile li se duceau, din oră în oră. Se târau, nu mai mergeau.

A doua zi, pleacă în zori. La ora unsprezece apăru Delegete, în comitatul Wellesley, la cincizeci de mile de golful Twofold. Acolo, mijloacele de transport au fost repede organizate. Simțindu-se așa de aproape de coastă, speranța reveni în inima lui Glenarvan. Poate va întrece *Duncan-ul*! În douăzeci și patru de ore, va fi ajuns la golf.

La amiază, după o masă întăritoare, călătorii, așezați într-o trăsură, părăsiră orașul Delegete în galopul a cinci cai viguroși. Surugii, stimulați de promisiunea unui bacșiș princiar, zburau cu trăsura pe un drum bine întreținut. Ei nu pierdeau nici două minute la popasurile care se succedau din zece în zece mile. Părea că Glenarvan le comunicase graba care-l mistuia.

Toată ziua și toată noaptea alergară astfel, făcând șase mile pe oră. A doua zi, în zori, un surd murmur vesti apropierea Oceanului Indian. Trebură să ocolească golful pentru a atinge țărâmul la paralela 37°, tocmai în punctul în care Tom Austin trebuia să aștepte sosirea călătorilor.

Când apăru marea, toate privirile se îndreptară către larg, cercetând spațiul. *Duncan-ul*, printr-un miracol al Providenței, era oare acolo, așa cum fusese cu o lună înainte la capul Corrientes, pe coasta argentiniană?

Nu se văzu nimic. Cerul și apa se confundau într-un același orizont. Nici o pânză nu însuflețea vasta întindere a oceanului. Mai rămânea o speranță. Poate că Tom Austin crezuse că trebuie să ancoreze în golful Twofold, căci marea era rea și o corabie nu putea fi în siguranță în

asemenea locuri.

— La Eden! zise lord Glenarvan.

Îndată, trăsură relua drumul circular care prelungea țărmurile golfului și se îndreptă către orașelul Eden, la 5 mile depărtare.

Surugiii se opriră nu departe de farul care semnalează intrarea portului. Câteva corăbii erau ancorate în radă, dar nici una nu desfășura pavilionul navei din Malcolm.

Glenarvan, John Mangles, Paganel coborâră din trăsură, alergară la vamă, întrebară funcționarii și consultară sosirile din ultimele zile. Nici o corabie nu intrase în golf de o săptămână.

— Poate că am ajuns înaintea lui! zise Glenarvan care nu voia să deznădăjduiască.

John Mangles clătină capul. El îl cunoștea pe Tom Austin. Secundul său n-ar fi întârziat niciodată cu zece zile executarea unui ordin.

— Vreau să știu totul, zise Glenarvan. E mai bună siguranța decât îndoiala.

Un sfert de oră după aceea, o telegramă era trimisă la Melbourne. Apoi, călătorii se duseră la hotelul *Victoria*. La ora două, o depeșă telegrafică a fost remisă lordului Glenarvan. Ea era scrisă în acești termeni:

Lord-ului Glenarvan, Eden, Twofold Bay.

Duncan-ul a plecat de la 18 curent pentru destinație necunoscută. J. Andrew. S.B.

Depeșa căzu din mâinile lui Glenarvan. Nici o îndoială! Cinstitul iaht scoțian căzuse în mâinile lui Ben Joyce, devenise o corabie de pirăți!

Așa se terminase trecerea Australiei, începută sub auspicii prielnice. Urmele căpitanului Grant și ale naufragiaților păreau să fie pentru totdeauna pierdute; acest insucces costa viața unui întreg echipaj; lordul Glenarvan cădea înfrânt în luptă.

PARTEA a III-a OCEANUL PACIFIC

Capitolul I. Macquarie

Dacă, vreodată, căutătorii căpitanului Grant ar fi trebuit să dispere, nu era oare în momentul în care le lipsea totul? În care parte a lumii să încerce o nouă expediție? Cum să exploreze ținuturi noi? *Duncan-ul* nu mai exista, iar repatrierea imediată era cu neputință. Întreprinderea eșuase. Nereușită! Cuvânt trist, care n-are răsunet într-o inimă bravă. Totuși sub loviturile fatalității, Glenarvan era nevoit să-și recunoască neputința de a mai continua frumoasa încercare.

Mary Grant nu mai avu curajul să pronunțe numele tatălui ei. Își ascunse suferințele, gândindu-se la nenorocitul echipaj ce pierise, încercă să consoleze pe lady Glenarvan, după ce ea însăși primise atâtea mângâieri. Mary Grant vorbi prima de reîntoarcerea în Scoția. Văzând-o așa de curajoasă, așa de resemnată, John Mangles o admiră. El voi să mai spună un ultim cuvânt în favoarea căpitanului, însă Mary îl opri cu o privire, iar mai târziu îi zise:

— Nu, domnule John, să ne gândim la cei care s-au devotat pentru aceasta. Lord Glenarvan trebuie să se întoarcă în Europa!

— Aveți dreptate, miss Mary, răspunse John Mangles, trebuie să se întoarcă. De asemenea, trebuie ca autoritățile engleze să fie informate de soarta *Duncan-ului*. Dar nu pierdeți speranța. Decât să părăsesc cercetările începute le voi relua singur. Voi regăsi pe căpitanul Grant sau voi pieri și eu!

John Mangles își lua un angajament serios. Mary strânse mâna tânărului căpitan. De partea lui John Mangles era devotamentul întregii sale vieți, din partea lui Mary, o recunoștință nestrămutată.

În timpul zilei, plecarea a fost hotărâtă în mod sigur. Se hotărâră să ajungă la Melbourne fără nici o întârziere. A doua zi, John se duse să se informeze de corăbiile gata de plecare. Socotea să găsească comunicații neîntrerupte între Eden și capitala Victoria.

Așteptările sale au fost înșelate. Corăbiile erau rare. Trei sau patru bastimente, ancorate în golful Twofold, compuneau toată flota comercială a locului. Nici unul cu destinația spre Melbourne, nici spre Sydney, nici spre Pointe de Galles. Or, numai în aceste trei porturi ale Australiei, Glenarvan ar fi găsit vapoare în curs de încărcare pentru Anglia. Într-adevăr, *Peninsular Oriental Steam Navigation Company* are o linie regulată de pacheboturi între aceste puncte și metropolă.

În această încurcătură, ce era de făcut? Să aștepte o corabie? Puteau să zăbovească mult, căci golful Twofold e pu țin frecventat. Câte bastimente nu trec prin larg, fără să ancoreze prin aceste locuri!

După reflecții și discuții îndelungate, Glenarvan era aproape hotărât să ajungă la Sydney prin drumurile de pe coastă, când Paganel propuse ceva la care nimeni nu se aștepta.

Geograful cercetase și el golful Twofold. Știa că mijloacele de transport pentru Sydney și Melbourne lipsesc. Însă, din cele trei vapoare staționate în radă, unul se pregătea de plecare pentru Auckland, capitala insulei Ikana Maui, din nordul Noii Zeelande. Or, Paganel propuse să se închirieze bastimentul în cauză și să se îndrepte spre Auckland, de unde va fi ușor să se întoarcă în Europa, cu vapoarele companiei peninsulare.

Propunerea a fost serios discutată. Paganel, dealtfel, nu desfășura acele argumente, în care de obicei era atât de priceput. Se mărgini să dea ideea și să adauge că traversarea nu va dura mai mult de cinci sau șase zile. Într-adevăr, distanța care desparte Australia de Noua Zeelandă nu este decât de vreo mie de mile.

Printr-o coincidență ciudată, Auckland era situat exact pe a treizeci și șaptea paralelă de pe coasta Araucaniei, pe care drumeții o căutau cu încăpățănare. Desigur geograful, fără a putea fi învinuit de parțialitate, ar fi putut trage din acest fapt un argument favorabil propunerii sale. Era, într-adevăr, o ocazie potrivită de a vizita meleagurile Noii Zeelande.

Totuși, Paganel nu se va folosi de acest argument. După două greșeli succesive, nu voia, fără îndoială, să mai hazardeze o a treia interpretare a documentului. Dealtfel ce-ar fi dedus? Era zis, într-un chip hotărât, că un “continent” și nu o insulă servise de refugiu căpitanului Grant. Or, Noua Zeelandă, nu era decât o insulă. Această concluzie părea decisivă. Orice ar fi, pentru acest motiv și pentru un oarecare altul, Paganel nu alătură nici o idee de explorare nouă la propunerea de a se îndrepta spre Auckland. Adăugă numai că între acest punct și Marea Britanie existau comunicații regulate și că ar fi ușor să profite de ele.

John Mangles sprijini propunerea lui Paganel. El era pentru adoptarea ei, căci nu puteau aștepta sosirea problematică a unei corăbii în golful Twofold. Dar înainte de a se lua hotărârea, socoti că e bine să viziteze bastimentul semnalat de geograf. Glenarvan, maiorul, Paganel, Robert și dânsul luară o barcă și din câteva lovituri de ramă, acostară la corabia ancorată la vreo patru sute de metri de chei.

Era un bric de două sute cincizeci de tone, numit *Macquarie*, care făcea comunicația între diferite porturi ale Australiei și ale Noii Zeelande. Căpitanul sau mai bine zis “master”-ul primi destul de grosolan pe vizitatori. Văzură că au de-a face cu un om fără educație, că manierele lui nu se deosebeau cu mult de cele ale mateloților săi în număr de cinci. O față tăbăcită și roșcovană, mâini grosolane, un nas turtit, un ochi chior, buze arse de pipă și aerul brutal făceau din Will Halley un personaj nesuferit. Nu mai puteau să stea însă la alegere, și pentru o călătorie de câteva zile nu era nevoie de atâta cercetare.

- Ce vreți? întrebă Will Halley pe necunoscuții care treceau bordul corăbiei sale.
- Dumneavoastră sunteți căpitanul? răspunse John Mangles.
- Da, eu sunt, zise Halley. Ce poftiți?
- *Macquarie* încarcă pentru Auckland?
- Da. Dar ce este?

- Ce duce cu el?
- Tot ce se vinde și tot ce se cumpără. Dar ce este?
- Când pleacă?
- Mâine, cu marea de prânz. Ei și?
- Nu ia pasageri?
- După cum vor fi și pasagerii și dacă se vor mulțumi cu regimul de pe bord.
- Își vor aduce proviziile lor.
- După aceea?
- După aceea?
- Da. Câți sunt?
- Nouă, între care două doamne.
- N-am cabine separate.
- Ne vom mulțumi cu cabina comună, care va fi lăsată la dispoziția noastră.
- Și apoi?
- Primiți? zise John Mangles, pe care mofturile căpitanului nu-l încurcau deloc.
- Vom vedea, răspunse patronul lui *Macquarie*. Will Halley se învârti de vreo două ori,

lovind

puntea cu marile lui botine ținute, apoi se întoarse brusc spre John Mangles.

- Cât plătiți?
- Cât ceri? răspunse John.
- Cincizeci de lire.
- Glenarvan făcu un semn de învoială.
- Bine! Cincizeci de lire, răspunse John Mangles.
- Însă numai călătoria, fără altceva! adăugă Will Halley.
- Fără.
- Hrana separat.
- Separat.
- Ne-am înțeles. Apoi? zise Will întinzând mâna.
- Ce-ai spus?
- Și arvuna?

— Iată jumătate din preț, douăzeci și cinci de lire, zise John Mangles, numărând suma master-ului, care o vârî în buzunar, fără a zice o vorbă.

- Mâine la bord, făcu el. Înainte de amiază. Ori veți fi, ori nu, eu tot plec.
- Vom fi.

După acest răspuns, Glenarvan, maiorul, Robert, Paganel și John Mangles părăsiră bordul, fără ca Will Halley să fi atins măcar cu degetul pălăria de pânză ceruită de pe căpățâna sa roșcată.

- Ce mojie! zise John.
- Ei bine, mie îmi place, răspunse Paganel. E un adevărat lup de mare!
- Un adevărat urs! replică maiorul.
- Și îmi închipui, adăugă John Mangles, că acest urs trebuie să fi făcut odinioară trafic cu carne de om.

— Ce ne pasă! răspunse Glenarvan, odată ce comandă *Macquarie* și *Macquarie* merge spre Noua Zeelandă. Din Twofold-Bay până la Auckland îl vom vedea prea puțin; după Auckland nu-l vom mai vedea deloc.

Lady Helena și Mary Grant aflară cu plăcere că plecarea era fixată pentru a doua zi. Glenarvan făcu observația că *Macquarie* nu egala pe *Duncan* în privința confortului. Însă după multe încercări, nu erau femei care să se sperie de atâta lucru. Domnul Olbinett a fost însărcinat cu aprovizionarea. Sărmanul om, de la pierderea *Duncan-ului*, plânsese adesea pe nenorocita doamnă Olbinett rămasă la bord și prin urmare victimă, împreună cu tot echipajul a ferocității ocnașilor. Totuși își îndeplini slujba de steward cu felul său obișnuit, și “hrana separată” consta în păsări alese, care nu figurau de obicei niciodată pe bric. În câteva ore, proviziile sale au fost gata.

În acest timp, maiorul se folosea de niște polițe pe care Glenarvan le avea la banca *Union-*

Bank din Melbourne. Nu voia să fie lipsit de aur și nici de arme și muniții. Astfel își reînnoi arsenalul. Cât despre Paganel, el își procură o excelentă hartă a Noii Zeelande, editată la Edinburgh de către Johnson.

Lui Mulrady îi mergea mai bine. De abia mai simțea rana care îi pusese zilele în pericol. Câteva ore pe mare, aveau să-i sfârșească vindecarea. Socotea să se trateze pe valurile Pacificului.

Wilson a fost însărcinat să aranjeze la bordul lui *Macquarie* instalarea pasagerilor. Sub frecăturile sale de perie și de mătură, cabina își schimbă înfățișarea. Will Halley, ridicând din umeri, lăsa pe matelot să facă ce vrea. De Glenarvan, de tovarășele și tovarășii lui nu se interesa deloc. Nici măcar numele nu le știa și nici nu se îngrijea de aceasta. Sporul încărcăturii îi producea cincizeci de lire, iată totul, și el o prețuia mai puțin decât cele două sute cincizeci de tone de piei tăbăcite, care umpleau cala corăbiei sale. Întâi pieile și apoi oamenii. Era un negustor. Cât despre calitățile sale de marinar, trecea drept un bun cunoscător al acelor mări, pe care insulele de corali le fac foarte periculoase.

În timpul ultimelor ore ale zilei, Glenarvan voi să se întoarcă la acel punct al țărmului, tăiat de paralela treizeci și șapte. Două motive îl împingeau.

Dorea să viziteze încă o dată presupusul loc al naufragiului. Într-adevăr, Ayrton era, desigur, secund al *Britanniei* și *Britannia* putea foarte bine să se fi pierdut în această parte a coastei australiene, pe coasta de est; dacă nu pe cea de vest. Nu trebuia, deci, părăsit cu ușurință un punct, pe care nu-l vor mai revedea.

Și apoi, în afară de *Britannia*, *Duncan-ul* cel puțin căzuse în mâinile ocnașilor. Poate avusese loc o luptă? Pentru ce nu se găseau pe țărm urmele unei lupte, ale unei rezistențe supreme? Dacă echipajul pierise în valuri, valurile n-ar fi aruncat cadavrele la țărm?

Glenarvan însoțit de credinciosul său John, întreprinse această recunoaștere. Stăpânul hotelului *Victoria* le puse la dispoziție doi cai și apucară drumul spre nord, care ocolește golful Twofold.

A fost o tristă explorare. Glenarvan și căpitanul John c ălăreau fără să vorbească. Se înțelegeau. Aceleași gânduri și aceleași suferințe frământau mintea lor. Priveau stâncile roase de valuri. N-aveau nevoie nici să se întrebe și nici să-și răspundă.

Putem să ne raportăm la firea și la inteligența lui John, ca să afirmăm că fiecare punct al țărmului a fost cercetat cu amănuntul, cele mai mici golfulețe, ca și plajele înclinate și platourile nisipoase, unde mările Pacificului, mijlocii în acest timp, ar fi putut arunca o sfărâmatură. Însă nici un semn nu a fost descoperit, de natură să provoace prin aceste meleaguri noi căutări. Urmele naufragiului nu erau de găsit. Cât despre *Duncan*, același lucru. Toată coasta era pustie.

Totuși, John Mangles descoperi pe marginea țărmului urme vădite de popasuri, resturi de focuri, de curând aprinse, sub copaci singuratici. Un trib nomad de indigeni trecuse deci pe aici înainte cu câteva zile? Nu, căci un indiciu izbi ochii lui Glenarvan și îi demonstra într-un chip de netăgăduit, că ocnașii trecuseră prin această parte a coastei.

Acest indiciu era o bluză de pânză cenușie groasă, uzată, cârpită, o zdreanță sinistă părăsită la piciorul unui arbore. Ea purta numărul matricol al penitenciarului din Perth. Ocnașul nu mai era acolo, dar zdreanță sa scârboasă îl trăda. Această haină a crimei, după ce acoperise un mizerabil, putrezea pe țărmul pustiu.

— Vezi, John! zise Glenarvan, ocnașii au ajuns până aici! Și sărmanii noștri de pe *Duncan*?...

— Da! răspunse John cu o voce surdă, e sigur că n-au debarcat, că au pierit...

— Mizerabilii! strigă Glenarvan! Dacă vor cădea vreodată în mâinile melc, îmi voi răzbuna echipajul!...

Durerea înăsprise trăsăturile lui Glenarvan. Timp de câteva minute, lordul privea imensitatea valurilor, căutând cu o ultimă privire, urma unei corăbii pierdută în spațiu. Apoi ochii i se stinseră, redeveni cel de mai înainte și fără a adăuga un cuvânt sau fără a face vreun gest, reluă drumul spre Eden în galopul calului.

O singură formalitate mai rămânea de îndeplinit; să aducă la cunoștința poliției evenimentele care avuseseră loc. O făcură în aceeași seară în față la Thomas Banks. Magistratul de-abia putu să-și ascundă satisfacția, compunându-și procesul verbal. Era pur și simplu încântat

de plecarea lui Ben Joyce și a bandei sale. Întregul oraș împărtăși mulțumirea sa. Ocazii păraseau Australia, grație unei noi crime, adevărat, dar în sfârșit plecaseră. Importanta veste a fost imediat telegrafiată autorităților din Melbourne și Sydney.

Odată terminată declarația, Glenarvan se întoarse la hotelul *Victoria*. Călătorii petrecură în tristețe ultima scară. Gândurile lor rățăceau asupra țării acesteia bogată în nenorociri. Își aminteau atâtea speranțe, pe drept nutrite la capul Bernouilli, așa de crud distruse la golful Twofold!

Paganel era în prada unei agitații febrile. John Mangles, care-l observa, de când cu incidentul de la râul Snowy, simțea că geograful voia și nu voia să vorbească. De multe ori îl copleși cu întrebări, la care celălalt nu răspunse. Totuși, în seara aceea, John, conducându-l spre odaia lui, îl întrebă pentru ce era așa de nervos.

— Prietene John, răspunse evaziv Paganel, nu sunt mai nervos ca de obicei.
— Domnule Paganel, reluă John, ai un secret care te macină!
— Ei bine! Ce vrei? strigă gesticulând geograful; e peste puterile mele!
— Ce e peste puterile dumitale?
— Bucuria, pe de-o parte, disperarea pe de alta.
— Ești, totodată, vesel și trist?
— Da, vesel și trist de a vizita Noua Zeelandă.
— Aveți vreun indiciu? întrebă cu vioiciune John Mangles. Ați găsit urma pierdută?
— Nu, prietene John: *Din Noua Zeelandă nu te mai întorci*. Dar, totuși..., în sfârșit, cunoști natura omenească! E de ajuns să respire ca să spere! Și deviza mea e “*spiro, spero*”, care face cât cele mai frumoase devize din lume!

Capitolul II. Trecutul țării spre care se îndreptau călătorii

A doua zi, 27 ianuarie, pasagerii lui *Macquarie* erau instalați la bord în strâmta cabină a bricului. Will Halley nu oferise cabina sa călătorelor. Politețe puțin regretabilă, căci vizuina era vrednică de urs.

La douăsprezece și jumătate începură manevrele cu refluxul. Ancora se clătină și a fost scoasă cu greu. Dinspre sud-vest bătea o adiere lină. Pânzele au fost desfășurate câte puțin. Cei cinci oameni de pe bord manevrau încet. Wilson vru să ajute echipajul, dar Halley îl rugă să stea deoparte și să nu se amestece unde nu-l privește. El avea obiceiul de a se descurca singur și să nu ceară ajutorul, și nici sfatul nimănui.

Stângăcia câtorva manevre făcu pe iscusitul John Mangles să zâmbească. John, conform spuselor lui Halley, nu interveni, rezervându-și dreptul de a o face în cazul în care neîndemânarea echipajului ar compromite siguranța vasului.

În acest timp, cu ajutorul vremii și al brațelor celor cinci mateloți îndemnați de înjurăturile master-ului, velele au fost ridicate. *Macquarie* se îndreptă în larg, și evolua sub velele de jos, sub vela mare, cea mică și sub rândunică. Mai târziu velele mici au fost și ele ridicate. Însă cu toată această întărire a velor, bricul înainta cu greu. Formele sale umflate la proră, fundul său larg, greutatea de la pupă, făceau din el un vas greoi, tipul vasului de cabotaj. Din fericire, oricât de rău naviga *Macquarie*, în cinci sau cel mult șase zile trebuiau să atingă rada portului Auckland.

La ora șapte seara, pierdură din vedere coastele Australiei și farul fix al portului Eden. Marea, destul de tulburată, îngreuna corabia; aceasta cădea greoaie în scobiturile valurilor. Pasagerii suferiră violente scuturături, care făcură neplăcută șederea în cabină. Totuși, nu putea rămâne pe punte, căci ploaia era violentă. Se văzură deci condamnați la o închisoare chinuitoare.

Fiecare se lăsă în voia gândurilor sale. Vorbiră puțin. Numai Lady Helena și Mary Grant schimbară câteva cuvinte. Glenarvan nu-și găsea locul. John Mangles urmat de Robert urca în răstimpuri pe punte, ca să observe marea. Cât despre Paganel, murmură în colțul său cuvinte vagi și fără nici un șir.

La ce se gândea vrednicul geograf? La această Nouă Zeelandă, spre care-l conducea fatalitatea sa. Își revedea în minte toate pățaniile lui și trecutul acestei țări sinistre reapărea

înaintea ochilor săi.

Dar era oare printre aceste pățanii vreun fapt, vreun incident, care să fi îndreptățit vreodată pe descoperitorii insulelor acestea, să le considere drept un continent? Un geograf modern, un marinar, putea să le atribuie această denumire? După cum se vede, Paganel revenea mereu la interpretarea documentului. Era pentru el o obsesie, o idee fixă. După Patagonia, după Australia, imaginația sa, ațâțată de o vorbă, se îndârjea asupra Noii Zeelande. Însă, un punct, unul singur, îl oprea pe acest drum.

— Contin... Contin... repeta el. Totuși aceasta vrea să însemne “continent”!

Și începu să urmărească apoi cu gândul pe navigatorii care descoperiseră aceste două mari insule ale mărilor australe.

La 13 decembrie 1642, olandezul Tasman, după ce descoperise țara Van Diemen, dădu peste țărmurile necunoscute ale Noii Zeelande. Urmări coasta timp de câteva zile și la 17 decembrie corăbiile sale pătrunseră într-un golf larg, care sfârșea cu o strâmtoare îngust săpată între două insule.

Insula din nord era Ika-Na-Maui, expresie zeelandeză, care înseamnă “Peștele lui Mauwi”. Insula din sud era Mahai-Puna-Mu adică “Balena care produce jadul verde”.

Abel Tasman își trimise bărcile la țărm și acestea se întoarseră însoțite de două pirogi, care purtau un zgomotos echipaj de indigeni. Acești sălbatici erau de talie mijlocie, bruni și galbeni, cu oasele ieșite în afară, cu vocea groasă, cu părul negru, legat după cap după moda japoneză și împodobit cu o mare pană albă.

Această primă întrevvedere a europenilor cu băștinașii părea să promită relații amicale de lungă durată. Însă, ziua următoare, pe când una din bărcile lui Tasman mergea să caute un loc pentru ancorat, mai aproape de țărm, șapte pirogi cu un mare număr de băștinași o atacară cu violență. Barca se aplecă într-o parte și se umplu de apă. Caporalul care o comanda, a fost cel dintâi lovit în gât de o săgeată foarte ascuțită. El căzu în mare. Din cei șase tovarăși ai săi, patru au fost omorâți; ceilalți doi și caporalul, înotând către corăbii, putură fi salvați.

După acest tragic eveniment, Tasman ridică ancora, improșcând pe indigeni cu câteva împușcături de muschetă, care probabil că nu-i ajunseră. Dânsul părăsi golful căruia îi rămase numele de Golful Masacrului, urcă apoi coasta apuseană, și la 5 ianuarie, ancoră aproape de punctul cel mai nordic. În acest loc nu numai violența valurilor, dar și relele dispoziții ale sălbaticilor îl împiedicară să staționeze și părăsi definitiv ținuturile cărora le dădu numele de Staten Land, adică Țara Statelor, în onoarea Statelor Generale Olandeze. Într-adevăr, corăbierul olandez își închipuia că se mărginesc cu insulele cu același nume, descoperite spre răsăritul Țării de Foc, din sudul Americii. Socotea că găsisese “Marele continent din sud”.

— Dar, își zicea Paganel, ceea ce un marinar din secolul al șaptesprezecelea a putut să numească *continent*, un marinar din al nouăsprezecelea n-ar putea să-l numească astfel! Nu se poate admite o astfel de greșeală! Nu! Este ceva care-mi scapă!

Timp de peste un secol, descoperirea lui Tasman a fost uitată și Noua Zeelandă părea că nu mai există, când un navigator francez, Surville înaintă până la 35°37' latitudine. Mai întâi n-avu să se plângă de indigeni; însă vânturile îl atacară cu o violență extremă și se dezlănțui o furtună, în timpul căreia șalupa care purta bolnavii expediției a fost aruncată în golful Refugiului. Acolo, un șef, numit Nagui-Nui, primi bine pe francezi și îi găzdui în propria sa casă. Totul merse bine, până în clipa când o barcă a lui Surville a fost furată. Surville reclamă în zadar și a crezut că trebuie să pedepsească pentru acest furt un sat întreg, pe care-l incendie. Grozavă și nedreaptă răzbunare, care nu a fost străină de sângeroasele represalii ale indigenilor din Noua Zeelandă.

În ziua de 6 octombrie 1769, a apărut prin aceste părți ilustrul Cook. El a ancorat în golful Taue-Roa, cu corabia sa *Endeavour*, și căuta să se împrietenească repede cu băștinașii printr-un bun tratament, însă, pentru a trata bine pe oameni, trebuie să începi prin a-i supune. Cook nu ezită să facă doi sau trei prizonieri și să le impună binefacerile sale cu forța. Aceștia, copleșiți de daruri și de buna primire, au fost retrimiși la țărm. În curând, mai mulți indigeni, seduși de povestirile lor, veniseră de bunăvoie la bord și făcuseră schimb cu europenii. Câteva zile după aceea, Cook se îndreptă către Golful Hawkes, vastă scobitură în coasta răsăriteană a insulei de nord. Aici dăduseră peste băștinași războinici, provocatori și arțăgoși. Demonstrațiile lor merseră atât de departe, încât trebuiră să-i liniștească printr-o împușcătură de mitralieră.

În 20 octombrie, *Endeavour* se opri în Golful Toko-Malu, unde trăia o populație pașnică de două sute de suflete. Botaniștii de la bord făcură în ținut fructuoase explorări și băștinașii îi transportară pe țărm în propriile lor pirogi. Cook vizita două sate apărate prin garduri, parapete și cu șanțuri duble, care anunțau serioase cunoștințe în întărituri. Cel mai important din aceste forturi era situat pe o stâncă, ale cărei mărimi uriașe făceau din ea o adevărată insulă. Ba mai bine chiar decât o insulă, căci nu numai că o înconjurau apele, dar și urlau de-a lungul unui arc natural, înalt de șaiszeci de picioare, pe care se afla această inaccesibilă fortificație.

În 31 martie, Cook, după ce făcuse timp de cinci luni o uriașă culegere de obiecte ciudate, de plante indigene, de documente etnografice și etnologice, dădu numele său strâmtorii care desparte cele două insule și părăsi Noua Zeelandă. Avea de gând să o mai viziteze o dată în călătoriile sale ulterioare. În adevăr, în anul 1773 celebrul marinăr reapăru în golful Hawkes și a fost martor scenelor de canibalism. Aici, trebuie imputat tovarășilor săi, că ei le-au provocat. Câțiva ofițeri, găsind la țărm membrele mutilate ale unui tânăr sălbatic, le aduseră cu ei la bord le puseră la fript și le oferiră carnea băștinașilor care o mâncară cu multă lăcomie. Tristă fantezie de a se face astfel bucătării unei mese de antropofagi!

Cook, în timpul celui de-al treilea voiaj al său, vizită încă o dată aceste ținuturi, pe care le iubea cu deosebire și a căror schiță hidrografică ținea s-o completeze. Le părăsi pentru ultima oară, în ziua de 25 februarie 1777.

În anul 1791, Vancouver a făcut o oprire de douăzeci de zile în Golful Sombre, fără nici un folos pentru științele naturale sau geografice. D'Entrecasteaux, în 1793, mai cercetă douăzeci și cinci de mile din coastă, în partea nordică a insulei Ika-na-Maui. Căpitanii din marina comercială, Hausen și Dalympe, apoi Baden, Richardson, Moodi, se opriră aici scurt timp și doctorul Savage, timp de cinci săptămâni cât a stat, culese interesante amănunte asupra moravurilor neozeelandezilor.

Tot în același an, 1805, nepotul șefului din Rangui-Hu, inteligentul Dua Tara, se îmbarcă pe corabia *Argo* ancorat în golful Insulelor și comandată de căpitanul Baden. Poate că aventurile lui Dua Tara vor servi vreodată drept subiect de epopee vreunui Homer maor. Ele au fost bogate în nenorociri, în nedreptăți, în rău tratament. Lipsă de credință, sechestrări, lovituri și răni, iată ce primi bietul sălbatic în schimbul bunelor sale servicii. Ce idee trebuise să-și facă despre oamenii care își ziceau civilizați! A fost dus la Londra. A fost făcut matelot de ultima clasă, țăpul ispășitor al echipajelor. Fără reverendul Marsden, ar fi murit de atâtea chinuri. Acest misionar se interesă de tânărul sălbatic, căruia îi recunosc o judecată sigură, un caracter cinstit, calități minunate de blândețe, de grație și bunăvoință. Marsden obținu pentru protejatul său câțiva saci de grâu și instrumente de cultivarea pământului, destinate țării sale. Această mică încărcătură i-a fost furată. Nenorocirile, suferințele, copleșiră din nou pe bietul Dua Tara, până în 1814, când îl regăsim stabilit în țara strămoșilor săi. Era pe cale tocmai să culeagă roadele atâtor nenorociri, când îl lovi moartea la vârsta de douăzeci și opt de ani, în clipa când se pregătea să regenereze această sângeroasă Nouă Zeelandă. Civilizația a fost fără îndoială întârziată cu mulți ani prin această nenorocire ireparabilă. Nimic nu poate înlocui pe un om inteligent și bun, care unește în inima sa dragostea de bine și iubirea de patrie!

Până în anul 1816, Noua Zeelandă a fost dată uitării. La această epocă Thompson, în anul 1817 Lidiard Nicholas, în 1819 Marsden, străbătură diferite porțiuni din cele două insule și în anul 1820, Richard Cruise, căpitan în al optzeci și patru regiment de infanterie, a stat aici timp de zece luni, efectuând serioase studii asupra moravurilor indigene.

În anul 1824, Duperrey, comandantul vasului *Coquille*, s-a oprit pentru cincisprezece zile în golful Insulelor și n-a avut decât cuvinte de laudă despre băștinași.

După dânsul, în anul 1827, baleniera engleză *Mercury* trebui să se apere contra jafului și a omorului. În același an, căpitanul Dillon a fost primit în modul cel mai ospitalier, în timpul celor două opriri ale sale.

În martie 1872, comandantul vasului *Astrolabe*, ilustrul Dumont d'Urville, a putut fără nici un pericol, neînarmat, să petreacă și câteva nopți la țărm, în mijlocul indigenilor, să schimbe cu ei daruri și cântece, să doarmă în colibe și să-și continue fără nici o piedică interesantele lui lucrări de cartografie, care au avut ca rezultat atâtea hărți folositoare marinei.

Dimpotrivă, în anul următor, bricul englez *Hawes* comandat de John James, după ce

trecuse prin golful Insulelor, se îndreptă către capul de est, și avu mult de suferit din partea unui șef perfid numit Enararo. Câțiva din tovarășii săi sfârșiră printr-o moarte îngrozitoare.

Din aceste evenimente potrivnice, din aceste alternative de blândețe și de barbarie, trebuie să tragem concluzia că foarte adesea cruzimile neozeelandezilor nu au fost decât represalii. Tratamentele bune sau rele depindeau de căpitanii buni sau răi. Desigur că au fost și atacuri neîndreptățite din partea băștinașilor, dar mai ales au fost răzbunări provocate de către europeni și din nenorocire, pedeapsa a căzut asupra acelor care nu o meritau.

După d'Urville, etnografia Noii Zeelande a fost completată de un îndrăzneț explorator, care de douăzeci de ori străbătuse lumea întreagă, un nomad, un boem al științei, un englez, Earle. El a vizitat porțiunile necunoscute ale celor două insule fără a avea să se plângă personal de sălbatici, însă a fost adesea de față la scene de antropofagie. Neozeelandezii se devorau între ei.

Acest lucru a fost recunoscut și de căpitanul Laplace, în timpul popasului său în golful Insulelor în anul 1831. De acum, bățăliile erau de temut, căci sălbaticii mânuiau armele de foc cu o precizie remarcabilă. De asemenea, ținuturile, altădată înfloritoare și populate ale insulei Ika-Na-Maui se prefăcură în pustietăți de neînchipuit. Populații întregi dispăruseră, cum ar fi dispărut niște turme de oi fripte și mâncate.

Misionarii luptau în zadar pentru a învinge aceste instincte canibalice. Din 1808, *Church Missionary Society* își trimise cei mai abili agenți, acesta e numele care li se potrivește, în principalele puncte ale insulei din miazănoapte. Însă barbaria neozeelandezilor o obligă să suspende stabilirea misionarilor. În anul 1814, numai domniile Marsden, protectorul lui Dua Tara, Hali și King debarcară în golful Insulelor și cumpărară de la șefi un teren de două sute de acri, cu prețul a douăsprezece topoare de fier. Acolo s-a stabilit sediul Societății Anglicane.

Începutul a fost greu. Dar în sfârșit, băștinașii au respectat viața misionarilor. Ei au primit îngrijirile și doctrinele lor. Câțiva băștinași, sălbatici cu totul, se îmblânziră. Sentimentul recunoștinței se trezi în aceste inimi neomenești. Se întâmplă chiar ca, în 1824, neozeelandezii să apere pe "arikii" lor, adică pe reverenți, contra unor marinari sălbatici, care îi insultau și îi amenințau cu rele tratamente.

Astfel, deci, cu timpul, misiunile prosperau, cu toată prezenta ocașilor evadați de la Port Jackson, care demoralizau populația indigenă. În anul 1831,

Gazeta misiunilor evanghelice semnala două stabilimente însemnate, situate unul la Kidi-Kidi, pe malurile unui canal, care se varsă în golful Insulelor, altul la Pai-Hia, pe țărmul râului Kawa-Kawa. Indigenii convertiți la creștinism, făcuseră drumuri și șosele sub conducerea acestor "arikii", străpunseseră pădurile imense cu cărări, construiseră poduri peste torente. Fiecare misionar mergea la rândul său să predice misiunea civilizatoare printre triburile mai înapoiate, ridicând biserici de stuf, sau de scoarță de copac, școli pentru tinerii indigeni și pe acoperișul acestor modeste clădiri se desfășura pavilionul misiunii, purtând crucea și aceste cuvinte: "Rongo Pai", adică "Evanghelie", în limba neozeelandeză.

Din nenorocire, influența misionarilor nu se întinsese prea departe de stabilimentele lor. Toată partea nomadă a populației scăpă acțiunii lor. Canibalismul nu era distrus decât la creștini, și încă nu trebuiau să supună pe noii convertiți la ispite prea mari. Instinctul sângelui fierbea în ei.

Dealtfel, războiul există totdeauna în stare cronică în aceste ținuturi sălbatice. Zeelandezii nu sunt australieni tâmpiți, care fug înaintea invaziei europene; ei rezistă, se apără, urăsc pe invadator și o ură de neîmăduit îi frământă împotriva emigranților englezi. Viitorul acestor două mari insule se joacă acum la zaruri. Le așteaptă sau o civilizație imediată sau o barbarie adâncă pentru multe secole, după norocul armelor.

Astfel, Paganel, cu creierul frământat de nerăbdare, refăcuse în mintea sa istoria Noii Zeelande. Însă nimic în această istorie nu permitea să califici drept continent, ținutul compus din două insule și dacă totuși câteva cuvinte din document treziseră imaginația sa, aceste două silabe *contin* îl opreau cu încăpățănare de la o nouă interpretare.

Capitolul III. Masacrele din Noua Zeelandă

Pe ziua de 31 ianuarie, patru zile de la plecare, *Macquarie* nu străbătuse încă nici două treimi din oceanul care se întinde între Australia și Noua Zeelandă. Will Halley se ocupa prea puțin de manevrele bastimentului său; lăsa pe alții s-o facă. Se arăta foarte rar, ceea ce nu întrista pe nimeni. Nimeni n-ar fi dat atenție faptului că își petrecea toată ziua în cabină, dacă grosolanul master nu s-ar fi îmbătat regulat cu gin sau cu rachiu. Mateloții săi îl imitau cu plăcere, și niciodată vreo corabie nu naviga mai la voia întâmplării decât *Macquarie* din Twofold Bay.

Această neglijență de neiertat, obliga pe John Mangles la o supraveghere neconținută. Mulrady și Wilson ridicară de mai multe ori cârma în clipa când o deviere era să culce bricul pe o parte. Adeseori, intervenea Will Halley și înjura pe cei doi marinari. Aceștia, puțin răbdători, nu cereau decât să înhațe pe bețivan și să-l arunce în fundul calei pentru restul călătoriei. Însă, John Mangles oprea și liniștea, nu fără greutate, dreapta lor indignare.

În acest timp, situația proastă a corăbiei îl preocupa; însă, pentru a nu neliniști pe Glenarvan, nu se destăinuia decât maiorului și lui Paganel. Mac Nabbs îi dădu, în alți termeni, același sfat ca Mulrady și Wilson.

— Dacă această măsură îți pare folositoare, John, zise Mac Nabbs, nu trebuie să șovăi în a lua comanda, sau dacă vrei, controlul corăbiei. Bețivanul, după ce vom debarca la Auckland, va redeveni stăpânul corăbiei și dacă îi face plăcere, va putea face ce pofteste.

— Fără îndoială, domnule Mac Nabbs, răspunse John, o voi face dacă va fi nevoie. Atâta timp cât suntem în plină mare, ajunge puțină supraveghere; mateloții mei și eu nu părăsim o clipă puntea. Însă dacă în apropierea coastelor, Will Halley nu-și vâra mințile în cap, îți mărturisesc că voi fi foarte încurcat.

— Nu poți să dai dumneata direcția vasului? întrebă Paganel.

— Ar fi foarte greu, răspunse John. Știți că nu există o hartă marină la bord?

— Într-adevăr?

— Da. *Macquarie* nu face decât cursa între Eden și Auckland și acest Will Halley cunoaște atât de bine meleagurile, că nu mai ia nici o măsură.

— Își închipuie fără îndoială, răspunse Paganel, că corabia sa cunoaște drumul și că se conduce singură.

— Ah! Ah! reluă John Mangles, eu nu cred în bastimentele care se conduc singure și dacă Will Halley va fi beat la intrarea în radă, ne va pune în mare încurcătură.

— Să sperăm, zise Paganel, că-și va reveni în apropierea țărmului.

— Așadar, întrebă Mac Nabbs, dacă va fi cazul, nu vei putea conduce pe *Macquarie* la Auckland?

— Fără harta acestei părți a coastei, e cu neputință. Stâncile sunt grozav de primejdioase. E un șir de mici fiorduri neregulate și capricioase, cum sunt fiordurile Norvegiei. Recifele sunt numeroase și trebuie o îndelungată practică ca să le eviți. O corabie, oricât ar fi de solidă, ar fi pierdută dacă chila sa ar ciocni una dintre aceste stânci ascunse la câțiva metri sub apă.

— Și în acest caz, zise maiorul, echipajul n-are altă scăpare decât a se refugia la țărm?

— Da, domnule Mac Nabbs, dacă timpul permite.

— Grea situație! răspunse Paganel, căci nu prea sunt ospitaliere coastele Noii Zeelande, și primejdiile sunt tot atât de mari aici cât și înăuntrul țării!

— Vorbești de maori, domnule Paganel? întrebă John Mangles.

— Da, prietene. Reputația lor e mare în Oceanul Indian. Nu e vorba aici de australienii tâmpiți sau fricoși, ci de o rasă inteligentă și crudă, de canibali lacomi de carne omenească, de antropofagi din partea cărora nu trebuie să aștepti îndurare.

— Astfel, zise maiorul, în cazul când căpitanul Grant a naufragiat pe coastele Noii Zeelande, dumneata nu ne sfătuiești să pornim în căutarea lui?

— Pe coaste, da, răspunse geograful, căci am putea regăsi urmele *Britanniei*, însă în interior nu, căci ar fi fără nici un folos. Orice european se rătăcește prin aceste funeste ținuturi, cade în mâinile maorilor și orice prizonier în mâinile maorilor e pierdut. Am sfătuit pe prietenii mei să cutreiere pampasul, să traverseze Australia, însă niciodată nu-i voi îndemna în interiorul Noii Zeelande. Numai să ne conducă acum pronia cerească și să dea Domnul să n-ajungem niciodată în puterea acestor sălbatici.

Temerile lui Paganel erau foarte justificate. Noua Zeelandă are un renume teribil și se

poate pune o dată sângeroasă tuturor incidentelor care s-au produs la descoperirea ei.

Lista victimelor înscrise pe martirologul navigatorilor e foarte lungă. Aceste sângeroase anale ale canibalismului au fost începute de Abel Tasman cu cei cinci mateloți ai săi uciși și mâncați. După dânsul, căpitanul Tukney și tot echipajul său suferiră aceeași soartă. Către partea de răsărit a strâmtorii Foveaux, cinci pescari de pe *Sydney-Cove* își găsiră de asemenea moartea în gura sălbaticilor. Mai trebuie să cităm patru oameni de pe goeleta *Brothers*, asasinați la portul Molineux, mai mulți soldați ai generalului Gates și trei dezertori de pe *Matilda*, ca să ajungem pe urmele celebrului căpitan Marion Du Frene.

În 11 mai 1772, după primul voiaj al lui Cook, căpitanul francez Marion se opri în golful Insulelor cu corabia sa *Mascarin* și cu *Castries*, comandată de căpitanul Crozet. Fățarnicii neozeelandezi făcură o primire excelentă noilor sosiți. Mai întâi, se arătară chiar fricoși, și dăruiră daruri și ajutoare tuturor, o prietenie nedespărțită, ca să fie obișnuiți să vină la bordul vaselor.

Șeful lor, iscusitul Takuri, aparținea, dacă trebuie să credem pe Dumont d'Urville, tribului Wangaroa și era rudă cu băștinașul luat de Surville prin înșelăciune, cu doi ani înaintea sosirii căpitanului Marion.

Într-o țară unde onoarea impune unui maor să spele prin sânge insulta suferită, Takuri nu putea uita injuria adusă tribului său. El așteptă cu nerăbdare sosirea unei corăbii europene, își plănuia răzbunarea și o îndeplini cu un îngrozitor sânge rece.

După ce simulase că se teme de francezi, Takuri nu uită nimic, ca să-i adoarmă într-o înșelătoare siguranță. Tovarășii lui și cu dânsul petreceau adesea noaptea la bordul vaselor. Aduceau peștele cel mai ales. Fetele și femeile lor îi însoțeau. În curând, învățară numele ofițerilor și îi invitară să le viziteze satele. Marion și Crozet, înșelați de astfel de propuneri, străbătură toată această coastă populată de patru mii de locuitori. Băștinașii alergau înaintea lor neînarmați și căutau să le insufle o încredere absolută.

Căpitanul Marion, oprindu-se în golful Insulelor, avea intenția să schimbe arborada lui *Castries*, foarte stricată de ultimele furtuni. Cercetă deci interiorul țării, și în 23 mai găsi o pădure de cedri măreți la două leghe de țărm, în apropierea unui golf situat la o leghe de corăbii.

Acolo se ridică o construcție, unde se adăposti două treimi din echipajul care, înarmat cu securi și alte unelte, lucra la doborârea copacilor și la dresul drumurilor care duceau la golf. Alte două posturi au fost alese, unul în mica insulă Motu Aro în mijlocul portului, unde au fost transportați bolnavii expediției, fierarii și dogarii bastimentelor, altul pe țărmul oceanului, la o leghe și jumătate de vase; acesta din urmă comunica și cu așezarea lemnarilor. În toate aceste posturi, sălbatici voinici și îndatoritori ajutau pe marinari la diferitele lor lucrări.

Totuși, căpitanul Marion nu se lipsise de oarecare măsuri de pază. Sălbaticii nu se urcau niciodată înarmați la bord și șalupele nu mergeau la țărm decât bine înarmate. Însă, Marion și cei mai neîncrezători dintre ofițeri au fost orbiți de purtările băștinașilor și ordonară dezarmarea bărcilor. Totuși căpitanul Crozet a căutat să convingă pe Marion să retragă acest ordin, însă nu a reușit.

Atunci, atențiile și devotamentul neozeelandezilor părură să nu mai cunoască margini. Șefii lor și ofițerii trăiau într-o armonie perfectă. De câteva ori Takuri își aduse fiul și-l lăsa să doarmă la bord. În 8 iunie, în timpul unei vizite solemne, Marion a fost proclamat mare șef al întregii țări, și patru pene albe împodobiră capul lui, în semn de mare cinste.

Treizeci și trei de zile se scurseră de la sosirea vaselor în golful Insulelor. Lucrările pentru catarge înaintau; butoaiile de apă se umpleau la fântânile din Motu Aro. Căpitanul Crozet conducea în persoană grupul lemnarilor și niciodată nu au fost mai întemeiate speranțele că lucrarea va fi dusă la bun sfârșit.

La 12 iunie, la ora două, barca comandantului a fost lovită de mai multe săgeți trimise dinspre satul lui Takuri. Marion se imbarcă împreună cu doi tineri ofițeri, Vaudricourt și Lehoux, un voluntar, căpitanul de arme și doisprezece marinari. Takuri și cinci alți șefi îi însoțeau. Nimic nu lăsa să se prevadă îngrozitoarea catastrofă, care aștepta pe șaisprezece europeni din șaptesprezece. Barca se îndepărtă de corabie, se îndreptă spre coastă și în curând nu a mai fost zărită de pe cele două vapoare.

Seara, căpitanul Marion nu se întoarse pentru culcare la bord. Nimeni nu a fost îngrijorat

de lipsa lui. Se presupuse că voia să viziteze lucrările pentru catarge și că rămăsese acolo peste noapte.

A doua zi, la ora cinci, șalupa de pe *Castries* se duse, după obicei, să încarce apă în insula Motu Aro. Ea se întoarse fără nici un incident.

La ora nouă, matelotul de gardă de pe *Mascarin* zări în mare un om aproape istovit, care înota spre corăbii.

O barcă a fost trimisă în ajutorul lui și-l aduse la bord. Era Turner, unul dintre oamenii căpitanului Marion. Avea într-o coastă o rană adâncă produsă de două lovituri de lance și revenea singur dintre cei șaptesprezece oameni, care în ajun părăsiseră corabia. A fost întrebat și în curând au fost cunoscute toate detaliile îngrozitoare a crimei.

Barca nenorocitului Marion ajunsese în sat, cam pe la ora șapte dimineața. Sălbaticii veniră bucuroși înaintea oaspeților. Purtară pe brațe pe ofițerii și mateloții, care nu voiau să ancoreze, acostând numai. Apoi francezii se despărțiră unii de alții.

De îndată, sălbaticii înarmați cu lănci, cu măciuci și cu topoare, se aruncară asupra lor, zece pe unul și îi măcelăriră. Marinarul Turner, lovit de două lănci, a putut să scape și să se ascundă în măracini. De acolo a fost martor la scene îngrozitoare. Sălbaticii dezbrăcară pe morți de veșminte, le sfâșiară pânțele, le crăpară capetele... În această clipă, Turner fără să fie zărit, se aruncă în mare și a fost salvat, muribund, de barca de pe *Mascarin*.

Acest eveniment zăpăci cele două echipaje. Un strigăt de răzbunare izbucni. Însă înainte de a răzbuna pe morți, trebuiau salvați cei vii. Trei posturi erau pe uscat și mii de sălbatici însetați de sânge le înconjurau.

În lipsa căpitanului Crozet, care petrecuse noaptea la postul din pădure, Duclesmeur, primul ofițer de bord, luă măsurile imediate. Șalupa de pe *Mascarin* a fost expediată cu un ofițer și un detașament de soldați. Acest ofițer, înainte de toate, trebuia să ajute pe lemnari. Plecă, sui coasta, văzu barca căpitanului Marion pe țărm și debarcă.

Căpitanul Crozet, absent de la bord, după cum am spus, nu știa nimic de masacru, când pe la ora două văzu apărând detașamentul. El presimți o nenorocire. Alergă în întâmpinare și află adevărul. Opri pe noii veniți să spună ceva tovarășilor săi, pe care nu voia să-i demoralizeze.

Sălbaticii, adunați în grupe, ocupau toate înălțimile. Căpitanul Crozet porunci să se ia uneltele principalele, îngropă pe celelalte, dădu foc șoproanelor și își începu retragerea, cu șaizeci de oameni.

Sălbaticii îi urmăreau, strigând: "*Takuri mate Marion!*". Sperau să înspăimânte pe mateloți, dezvăluindu-le moartea șefului lor. Aceștia, furioși, voiră să se arunce asupra ticăloșilor. Căpitanul Crozet de-abia putu să-i oprească.

Străbătură două leghe. Detașamentul atinse coasta și se îmbarcă în șalupe, împreună cu oamenii celui de-al doilea post. În acest timp vreo mie de sălbatici, întinși pe pământ, rămaseră liniștiți. Însă când șalupele ieșiră în larg, pietrele începură să zboare. Îndată, patru mateloți, buni ochitori, doborâră pe rând pe șefii lor, în marea zăpăceală a sălbaticilor, care nu cunoșteau efectul armelor de foc.

Căpitanul Crozet ajunse pe *Mascarin* și trimise imediat șalupa la insula Motu Aro. Un detașament de soldați se stabili pe insulă, ca să petreacă aici noaptea, și bolnavii au fost readuși la bord.

A doua zi, un al doilea detașament veni să întărească postul. Trebuia curățată insula de sălbaticii care o pustiau și continuată umplerea butoaielor cu apă. Motu Aro avea un sat de vreo trei sute de locuitori. Francezii îl atacară. Șase șefi au fost omorâți, restul băștinașilor trecuți prin baionetă, satul incendiat.

În acest timp, *Castries* nu putea să pornească fără catarge, și Crozet, nevoit să renunțe la arborii din pădurea de cedri, trebui să-și înjghebe catarge de adunătură. Lucrările de aprovizionare continuau.

O lună se scurse. Sălbaticii făcură câteva încercări de a relua Motu Aro, însă fără să reușească. Atunci când pirogile lor treceau în bătaia vaselor, erau doborâte cu lovituri de tun.

În sfârșit, lucrările au fost terminate. Rămânea de aflat dacă una dintre cele șaisprezece victime nu supraviețuiseră măcelului, și de răzbunat pe ceilalți. Șalupa, purtând un numeros detașament de ofițeri și soldați, se îndreptă spre satul lui Takuri. La apropierea sa, acest șef

perfid și laș fugi, purtând pe umeri mantaua comandantului Marion. Colibele satului au fost răscolite cu de-amănuntul. În casa lui a fost găsit un craniu de curând fript. Urma dinților canibalului se mai vedea încă. Un os omenesc era străbătut de un ciomag de lemn. O cămașă, un guler însângerat, recunoscută ca fiind a lui Marion, apoi veșmintele, pistoalele tânărului Vaudricourt, armele bărcii și niște zdrențe. Mai departe, în alt sat, măruntaie omenești, curățate și fripte.

Aceste dovezi netăgăduite de omor și antropofagie au fost strânse și resturile omenești îngropate cu evlavie; apoi satele lui Takuri și Piki Ore, complicele său, date pradă flăcărilor. În 14 iulie 1772, cele două nave părăsiră funestele ținuturi.

Astfel a fost această catastrofă, a cărei amintire trebuie să fie în spiritul oricărui călător care pune piciorul pe țărmurile Noii Zeelande. Acel care nu profită de aceste învățături, e un căpitan neprevăzător. Neozeelandezii au rămas perfizi și antropofagi. Cook, la rândul său, a confirmat, în timpul celui de-al doilea voiaj al său, în anul 1773.

Într-adevăr, șalupa unuia dintre vasele sale, *Adventure*, comandat de căpitanul Furneaux, acostând țărmul, la 17 decembrie, ca să caute o provizie de ierburi sălbatice, nu se mai întoarce. Un aspirant și nouă marinari formau echipajul. Căpitanul Furneaux, îngrijorat, trimise pe locotenentul Burney în căutarea sa. Burney, ajuns la locul debarcării, găsi, zise el, “un tablou de măcel și barbarie, despre care e cu neputință să vorbești fără groază; capetele, măruntaiele, plămânii multora dintre oamenii zăceau împrăștiate pe nisip și, nu departe, câțiva câini mai devorau câteva resturi de același fel”.

Ca să terminăm această listă sângeroasă, trebuie să adăugăm corabia *Brothers*, atacată de neozeelandezi în anul 1815 și tot echipajul vasului *Boyd*, cu căpitanul Thompson, măcelărit în anul 1820. În sfârșit, la 1 martie 1829, la Walkitaa, șeful Enararo a prădat bricul englez *Hawes* din Sydney; hoarda sa de canibali măcelări mai mulți mateloți, fripse cadavrele și le mănâncă.

Așa era Noua Zeelandă, către care plutea *Macquarie*, condus de un echipaj nepregătit, sub comanda unui bețiv.

Capitolul IV. Stâncile submarine

În acest timp, anevoioasa călătorie se prelungea. La 2 februarie, șase zile după plecare, nu se întrezărea țărmul Auckland-ului. Totuși vântul era bun și bătea spre sud-vest; însă curenții veneau din față, și bricul abia înainta. Marea aspră și furtunoasă îi slăbea părțile de sus; scheletul pocnea și de-abia ridica și cobora valurile. Odgoanele susțineau cu greu catargele și, de multe ori, le mai lăsau în voia soartei. Acestea erau zguduite în fiecare clipă de tangaj. Din fericire, Will Halley, ca un om puțin grăbit, nu întindea prea mult velele, căci altfel toate catargele s-ar fi prăbușit. John Mangles spera deci că păcătoasa vechitură va atinge portul fără altă încurcătură, însă suferea văzând pe tovarășii săi așa de rău instalați pe bordul bricului.

Totuși, nici lady Helena, nici Mary Grant nu se plâneau de ploaia neîncetată care le silea să rămână în cabină. Aici, lipsa de aer și zguduirile vasului le făceau mult rău, așa că veneau adesea pe punte să înfrunte pedeapsa cerului, până ce un vârtej grozav le silea să coboare. Intrau atunci din nou, în acel spațiu strâmt, mai bun pentru mărfuri decât să găzduiască pasageri și mai ales pasagere.

Tovarășii lor căutau să le distreze. Paganel încerca să omoare timpul cu poveștile sale, însă nu reușea. Într-adevăr, spiritele rătăcite pe acest drum al reîntoarcerii erau demoralizate. Pe cât de mult interesau altădată dizertațiile sale de geograf asupra pampasului sau Australiei, pe atât de puțin amănuntele sale cu privire la Noua Zeelandă le lăsară reci. Dealtfel, mergeau fără nici un chef către țara de sinistră memorie, nu de bunăvoie, nu din vreo convingere, ci sub presiunea fatalității.

Dintre toți pasagerii lui *Macquarie*, cel mai de plâns era lord Glenarvan. Se arăta rar în cabină. Nu-și mai găsea locul. Natura sa nervoasă, surescitată, nu se împăca deloc cu închiderea între patru pereți. Ziua, și noaptea chiar, fără să-i pese că plouă cu găleata și de valurile mării, rămânea pe punte, când sprijinit pe balustradă, când plimbându-se cu o agitație înfrigurată. Ochii săi cercetau neîncetat orizontul. Luneta sa, în timpul scurtelor înseninări, îl scruta cu încăpățănare. Aceste valuri mute păreau că-l întreabă. Această ceață, care acoperea orizontul,

acești aburi îngrămădiți, ar fi vrut să-i destrame dintr-un gest al mâinii. Dânsul nu putea să se resemneze și fizionomia îi trăda o durere îndârjită. Era omul energic, până atunci fericit și puternic și căruia deodată îi lipsesc și puterea și fericirea.

John Mangles nu-l mai părăsea și suporta alături de el schimbările cerului. În acea zi, Glenarvan, pretutindeni unde se făcea vreo spărtură în ceață, scruta orizontul cu o încăpățănare și mai mare. John se apropie de el:

— Înălțimea voastră caută pământul? îl întreabă el. Glenarvan făcu din cap un semn negativ.

— Totuși, reluă tânărul căpitan, întârziem să părăsim acest bric. De treizeci și șase de ore trebuia să zărim luminile din Auckland.

Glenarvan nu răspunse. Privea mereu și, timp de un minut, luneta sa rămase ațintită spre orizont, în bătaia vântului.

— Pământul nu e într-acolo, zise John Mangles. Mai bine să privească înălțimea voastră spre tribord.

— Pentru ce, John? răspunse Glenarvan. Eu nu caut pământul.

— Atunci ce, *milord*?

— Iahtul meu! *Duncan-ul* meu! răspunse Glenarvan mânios. Trebuia să fie pe aici, pe aceste meleaguri, plutind pe aceste mări, făcând sinistra meserie de pirat! E aici, John, zic, pe acest drum de corăbii, între Australia și Noua Zeelandă! Și am presimțirea că-l voi întâlni!

— Să ne păzească Dumnezeu de așa întâlnire, *milord*!

— Pentru ce, John?

— Înălțimea voastră uită situația noastră! Ce vom face noi pe acest bric, dacă *Duncan* îl atacă! Nici măcar să fugim nu vom putea!

— Să fugim, John?

— Da, *milord*, însă vom încerca în zadar! Vom fi prinși cu voia acestor mizerabili și Ben Joyce a arătat că nu se dă înapoi de la crimă. Țin mult la viața noastră! Ne vom apăra până în ultima clipă! Fie! Dar după aceea? Gândiți-vă la lady Glenarvan, *milord*, gândiți-vă la Mary Grant!

— Sărmanele femei! murmură Glenarvan. John, inima mi-e zdrobită și câteodată simt că disperarea o stăpânește. Mi se pare că noi catastrofe ne așteaptă, că cerul s-a pornit împotriva noastră. Mi-e teamă!

— Vă e teamă, *milord*?

— Nu pentru mine, John, însă pentru cei pe care îi iubesc, pentru cei pe care îi iubești și tu!

— Liniștiți-vă, *milord*, răspunse tânărul căpitan. Nu mai avem de ce ne teme! *Macquarie* merge greu, dar merge. Will Halley e un dobitoc, însă sunt eu aici și dacă apropierea de pământ îmi va părea primejdioasă, voi scoate iar corabia în larg. Deci, din această parte, aproape nici un pericol. Dar, ca să ne găsim față în față cu *Duncan-ul*, să ne ferească Dumnezeu și dacă înălțimea voastră caută să-l zărească, să nu fie decât pentru a-l evita, pentru a fugi!

John Mangles avea dreptate. Întâlnirea cu *Duncan-ul* ar fi fost funestă pentru *Macquarie*. Or, această întâlnire era de temut în mările acestea presărate cu atâtea insule în care pirații s-ar putea ascunde. Totuși, în acea zi cel puțin, iahtul nu apără și a șasea noapte de la plecarea din Twofold sosi, fără ca temerile lui John Mangles să se fi realizat.

Dar această noapte trebuia să fie grozavă. Întunericul veni deodată, cam pe la orele șapte. Cerul era foarte amenințător. Instinctul marinarului, superior tâmpeniei beției, lucră asupra lui Will Halley. El își părăsi cabina, frecându-se la ochi, clătinându-și marele său cap roșcat. Apoi aspiră o mare cantitate de aer, ca și cum ar fi înghițit un mare pahar de apă ca să se liniștească și cercetă catargele. Bătea un vânt răcoritor și cu o întoarcere de o pătrime spre vest, ducea corabia drept spre coasta Noii Zeelande.

Will Halley își chemă oamenii cu strașnice înjurături, porunci să se strângă rândunelele și așeză pânzele pentru noapte. John Mangles îl aprobă fără a zice nimic. Renunțase să mai stea de vorbă cu acest marinar grosolan. Însă nici Glenarvan și nici el nu părăsiră puntea. După două ore, începu să bată un vânt furios. Will Halley porunci să se strângă pe vergă gabierul. Manevra ar fi fost prea grea pentru cinci oameni, dacă *Macquarie* n-ar fi avut o dublă vergă de sistem american. Într-adevăr, era destul să ridici verga superioară pentru ca gabierul să fie redus la cea mai mică dimensiune.

Trecură două ore. Marea se neliniștea, *Macquarie* suferea astfel de zguduituri, încât se putea crede că se va izbi de stânci. Totuși nu era nimic, însă hodoroaga lupta din greu cu valurile. Astfel acestea aruncau pe punte cantități considerabile de apă. Barca, atârnată la babord, dispăru odată cu un val.

John Mangles nu încetă să fie neliniștit. Oricare alt bastiment nu s-ar fi sinchisit de valurile puțin primejdioase la urma urmei. Însă acest vas greoi putea foarte ușor să se scufunde, căci puntea se umplea de apă la fiecare scufundătură. Pătura de apă, negăsind o scurgere rapidă prin jgheburile corăbiei, putea să îngreuneze vasul. Ar fi fost bine, ca pază pentru orice întâmplare, să taie cu lovituri de topor ornamentele corăbiei, pentru a ușura scurgerea apei. Însă Will Halley refuza să ia această măsură de precauție.

Dealtfel, un pericol și mai mare amenința pe *Macquarie* și fără îndoială, nu mai era timp ca să se ferească.

Către ora unsprezece și jumătate, John Mangles și Wilson, care stăteau la bord, în bătaia vântului, au fost izbiți de un zgomot neobișnuit. Instinctul lor de oameni de mare se trezi. John strânse mâna matelotului.

— Stâncile! îi zise el.

— Da, răspunse Wilson. Valul se sfarmă de mal.

— La cel mult patru sute de metri?

— Cel mult! Pământul!

John se aplecă peste bord, privi valurile întunecate și strigă:

— Sonda! Wilson! Sonda!

Master-ul, așezat în față, nu părea să se îndoiască de situația sa. Wilson scoase sonda, o desfășură și o aruncă; frânghia se strecură prin mâna lui. La al treilea nod, greutatea se opri.

— Șase metri! strigă Wilson.

— Căpitane, zise John, alergând la Will Halley, suntem printre stânci.

Văzu sau nu pe Halley ridicând din umeri, nu mai avea importanță. Dar el se îndreptă spre cârmă și dădu jos bara în timp ce Wilson strângea sonda.

Timonierul împins cu putere nu înțelese nimic din acest atac subit.

— Desfaceți velele! Desfaceți-le! striga tânărul căpitan manevrând, astfel, ca să se ridice deasupra stâncilor.

Timp de o jumătate de minut, tribordul bricului le atinse și cu toată întunecimea nopții, John zări o dără mugindă, care arunca stropi de spumă, la patru metri de corabie.

În acest moment, Will Halley, dându-și seama de primejdia de neînălțurat, își pierdu cumpătul. Mateloții săi, de-abia treziți din beție, nu puteau înțelege ordinele. Dealtfel, cuvintele sale fără șir, nepotrivirea dintre comenzi, arătau că acestui stupid bețivan îi lipsea sângele rece. Era surprins de apropierea pământului. Era la o depărtare de opt mile în bătaia vântului, când el îl credea la treizeci sau patruzeci. Curenții aruncaseră corabia în afara drumurilor sale obișnuite și rătăciseră vasul.

În acest timp, manevra la vreme a lui John Mangles depărtase pe *Macquarie* de stânci. Însă John Mangles nu ignoră poziția sa. Poate că se găsea în mijlocul unui lanț de recife. Vântul bătea puternic spre răsărit și la fiecare lovitură de tangaj puteau să fie atinse.

În curând, zgomotul valurilor s-a amplificat în partea de dinainte a tribordului. Mai trebuia să schimbe direcția. John repuse cârma deasupra și o învârti cu putere. Stâncile se înmulțeau sub prora bricului, și a fost nevoit de a face volta în vânt pentru a ajunge în larg. Oare va reuși manevra cu un bastiment atât de prost echilibrat, cu velele în vânt? Era nesigur, dar trebuia să încerce.

— Coboară cârma! strigă John Mangles către Wilson.

Macquarie începu să se apropie din nou de linia primejdioasă. În curând, marea clocotea izbită de stâncile ascunse sub apă. Erau momente de groază nespūsă. Spuma făcea valurile luminoase. Ai fi zis că un fenomen de inflorescență le lumina deodată. Marea urla, ca și cum ar fi avut vocile acelor stânci antice, despre care vorbește mitologia. Wilson și Mulrady, plecați pe roata cârmei, o apăsau cu toată greutatea.

Deodată se produse o ciocnire. *Macquarie* dăduse peste o stâncă. Odgoanele din stânga se rupseră și stricară stabilitatea catargului din mijloc. Volta se va termina oare, fără altă

stricăciune? Nu, căci deodată se produse o acalmie și corabia reveni în bătaia vântului. Volta a fost oprită brusc. Un val uriaș o luă cu sine, o aruncă mai mult peste stânci și o lăasă să cadă cu violență extremă. Catargul din mijloc se rupse cu toate velele sale. Bricul se clătină de două ori și apoi rămase nemișcat, înclinat spre tribord cu treizeci de grade.

Sticlele ferestrelor zburaseră în bucăți. Pasagerii se repeziră afară. Valurile măturau puntea de la un capăt la altul și nu puteau rămâne aici fără pericol. John Mangles știa că vasul se blocase în nisip, astfel îi rugă să se înapoieze în cabină.

— Adevărul, John! întrebă rece Glenarvan.

— Adevărul, *milord*, răspunse John Mangles, este că nu mai plutim. Cât despre a fi ajutați de maree, aceasta e altă chestiune, însă nu avem timp să chibzuim.

— Suntem în mijlocul nopții?

— Da, *milord* și trebuie să așteptăm ziua.

— Nu se poate coborî barca pe mare?

— Pe această furtună și în această întunecime, e cu neputință! Și dealtfel, în ce loc să tragem la mal?

— Ei bine, John, să rămânem aici până la ziua.

În acest timp, Will Halley fugea ca un nebun pe puntea bricului său. Mategoții, venindu-și în fire, desfunderă un butoiș de rachiu și începură să bea. John prevedea că beția lor va aduce în curând semne teribile. Nu puteai să te bizui pe căpitan ca să-i rețină. Mizerabilul își smulgea părul și-și frângea mâinile. Nu se gândea decât la încărcătura sa, care nu era asigurată.

— Sunt ruinat! Sunt pierdut! striga el, alergând de la un capăt la celălalt al punții.

John Mangles nu se prea gândea să-l mângâie. El înarmă pe tovarășii săi și toți se pregătiră să se apere împotriva marinarilor, care se îmbătau cu rachiu, repetând blesteme înspăimântătoare.

— Pe primul dintre acești mizerabili care se apropie de cabină, zise liniștit maiorul, îl omor ca pe un câine.

Mategoții văzură fără îndoială, că pasagerii erau hotărâți să-i țină la respect, căci după câteva încercări de a fura, dispărură.

John Mangles nu se mai ocupă de bețivani și așteptă cu nerăbdare ziua. Corabia era atunci absolut nemișcată. Marea se liniștea din ce în ce. Hodoroaga mai putea, deci să reziste câteva ore. La răsăritul soarelui, John va cerceta pământul. Dacă țărnul prezintă un loc bun de debarcat; barca “you-you” acum singura ambarcație de la bord, va servi la transportul echipajului și al pasagerilor. Era nevoie de cel puțin trei drumuri, căci nu era loc decât pentru patru persoane. Cât despre barcă, am văzut că a fost smulsă de un val.

Tot reflectând la primejdiile acestei situații, John Mangles, sprijinit de fereastră, asculta vuietul. Căuta să străpungă întunecimea adâncă. Se întreba la ce distanță se găsea acel pământ atât de dorit și totodată atât de temut. Stâncile se întind, câteodată, până la mai multe leghe de coastă. Barca șubredă va putea oare rezista unei călătorii atât de lungi?

În timp ce John gândea astfel, cerând un pic de lumină cerului întunecos, pasagerii, încrezători în cuvântul său, se odihneau la culcușurile lor. Imobilitatea bricului le asigura câteva ore de liniște. Glenarvan, John și tovarășii lor, nemaiauzind strigătele echipajului beat-mort, se refăceau de asemenea într-un scurt somn și cam pe la unu de dimineață, o tăcere profundă domnea pe bordul bricului, care dormea el însuși pe patul de nisip.

Cam pe la ora patru, primele lumini apărură la răsărit. Norii se nuanțară ușor sub luminile palide ale zorilor. John se urcă pe punte. La orizont era un văl de ceață. Câteva forme nelămurite zburau în aburii dimineții, la o oarecare înălțime. Un vânt slab mai zbuciuma puțin marea și valurile din larg se pierdeau în mijlocul unor nori nemișcați și deși.

John așteptă. Lumina creștea încet, și orizontul se colora cu tonuri roșii. Perdeaua se ridică încetul, deasupra vastului decor din fund. Stâncile negre ieșiră din ape. Apoi o linie se desenează pe fâșia de spume; un punct luminos se aprinse, ca un foc în vârful unui munte, proiectat de discul încă invizibil al soarelui care răsărea. Pământul era cam la o depărtare de vreo nouă mile.

— Pământul! strigă John Mangles.

Tovarășii săi, treziți de strigăt, apărură pe puntea bricului și priviră în tăcere coasta, care se anunța la orizont. Ospitalieră sau funestă, trebuia să le servească-lor ca loc de refugiu.

- Unde e Will Halley? întrebă Glenarvan.
- Nu știu, *milord*, răspunse John Mangles.
- Și marinarii săi?
- Ca și dânsul, beți-morți fără îndoială, adăugă Mac Nabbs.
- Să fie căutați, zise Glenarvan, nu trebuie să-i lăsăm pe această corabie.

Mulrady și Wilson coborâră pe puntea de dinainte și după două minute reveniră. Au vizitat tot bricul, până în fundul magaziiilor. Nu găsiră nici pe Will Halley, nici pe mateloții săi.

- Cum? Nimeni? zise Glenarvan.
  - Au căzut, oare, în mare? întrebă Paganel.
  - Totul e cu putință, răspunse John Mangles, foarte îngrijorat de această dispariție.
- Apoi, îndreptându-se spre partea de dinapoi a corăbiei:
- La barcă, zise el.

Wilson și Mulrady îl urmară pentru a coborî barca pe mare. Dar barca dispăruse.

Capitolul V. Marinarii improvizați

Will Halley și echipajul său, profitând de noapte și de somnul pasagerilor, fugiseră pe singura barcă a bricului. Nu mai era nici o îndoială. Căpitanul, pe care datoria îl obligă să rămână ultimul la bord, fugise cel dintâi.

— Acești ticăloși au fugit, zise John Mangles. Cu atât mai bine, *milord*. Ne sunt cruțate atâtea scene supărătoare!

— Și eu cred, răspunse Glenarvan; dealtfel, mai e un căpitan la bord, John, și marinari curajoși, dacă nu iscusiti, tovarășii tăi. Comandă, noi suntem gata să te ascultăm.

Maiorul, Paganel, Robert, Wilson și însuși Olbinett aplaudară cuvintele lui Glenarvan și înșiruiți pe punte se ținură la dispoziția lui John Mangles.

— Ce e de făcut? întrebă Glenarvan.

Tânărul căpitan își roti privirea pe mare, observă catargele stricate ale bricului și zise, după câteva clipe de chibzuială:

— Avem două mijloace, *milord*, de a ne scăpa de această situație: să scoatem vasul din nisip și să pornim pe mare sau să ajungem la țărm, pe o plută, ce va fi ușor de construit.

— Dacă bastimentul poate fi salvat, să-l salvăm, răspunse Glenarvan. E mijlocul cel mai bun, nu e așa?

— Da, înălțimea voastră, căci ajunși pe pământ, ce ne vom face fără mijloace de transport?

— Să evităm coastele. Trebuie să fugim de Noua Zeelandă.

— Cu atât mai mult, cu cât ne-am depărtat mai mult de țel. Nepăsarea lui Halley ne-a aruncat spre sud, e evident. La amiază voi stabili poziția locului și, dacă așa cum presupun, ne aflăm la sud de Auckland, voi urca poate coasta cu *Macquarie*.

— Însă stricăciunile bricului? întrebă lady Helena.

— Nu le cred prea serioase, doamnă, răspunse John Mangles. Voi așeza în față un catarg improvizat, în loc de un arbore trunchiat, și vom porni, încet, e adevărat, dar totuși vom merge încotro vom voi. Dacă, din nenorocire, chila bricului e desfundată sau dacă nu poate fi urnită de aici, atunci va trebui să ne resemnăm să ajungem la coastă și să reluăm pe pământ drumul spre Auckland.

— Să vedem starea vasului, zise maiorul. Aceasta ne interesează înainte de toate.

Glenarvan, John și Mulrady deschiseră marea ușă a punții și coborâră în cală. Aproape două sute de piei tăbăcite se aflau aici rău așezate. Putură să le ridice, fără mare greutate, cu ajutorul unor macarale uriașe fixate de odgonul cel mare de pe punte. John porunci îndată să se arunce în mare o parte din baloturi ca să ușureze corabia.

După trei ore de muncă grea, putură cerceta fundul bricului. Două spărturi se deschiseseră, la babord și la înălțimea bordurii. Or, *Macquarie* fiind înclinat pe tribord, stânga sa opusă se ridică și părțile defectuoase erau în aer. Apa nu putea deci să pătrundă. Dealtfel, Wilson se grăbi să restabilească blana corăbiei cu câlți și cu o tăblie de aramă.

Sondându-se, nu se găsiră decât două picioare de apă în magazine. Pompele puteau foarte ușor scoate apa și să ușureze corabia.

Odată examinată cheresteaua, John recunoscuse imediat că nava suferise foarte puțin de pe urma naufragiului. Desigur că o parte din fața vasului, de altfel nefolositoare, va rămâne împotmolită în nisip, însă puteau să se lipsească de ea.

Wilson, după ce vizită interiorul bastimentului, se scufundă, pentru a determina poziția pe fundul mării. *Macquarie*, cu prora întoarsă spre nord-nord-vest, dăduse peste un banc de nisip înclinat în pantă foarte mare. Extremitatea inferioară a prorei și aproape două treimi din chilă erau adânc împotmolită. Cealaltă parte până la grinda cârmei plutea pe o apă adâncă cam de cinci metri. Cârma nu era stricată, și funcționa bine. John socoti că e fără folos să o ridice. Avantaj vădit, căci vor ști să se servească de aceasta la nevoie.

Mareele nu sunt puternice în Pacific. Totuși, John se bizuia mult pe sosirea fluxului ca să ridice pe *Macquarie*. Bricul eșuase cu aproape o oră înainte de creșterea mării. Din clipa când se simți refluxul, înclinarea sa pe tribord se accentuase. La ora șase de dimineață, atingea maximum de înclinare și părea inutil să proptească acum corabia cu ajutorul grinzilor. Putură astfel păstra la bord vergile și celelalte pârgii, pe care John le destinase să formeze catargul de dinainte.

Mai rămăneau de luat măsurile, pentru a despotmoli pe *Macquarie*. Muncă lungă și grea. Nu va fi gata la venirea mării. Vor vedea numai cum se va purta bricul, ușurat puțin, sub acțiunea valurilor și la marea următoare vor face încercarea cea mare.

— La lucru, porunci John Mangles.

Mateloții improvizați erau la ordinele sale. John porunci mai întâi să se strângă velele rămase întinse. Maiorul, Robert și Paganel, conduși de Wilson, se urcară să strângă gabierul mare. Acesta, întins sub sfortărea vântului, ar fi îngreunat eliberarea corăbiei. Trebuia să fie strâns, ceea ce se făcu cu oarecare greutate. Apoi, după o muncă stăruitoare și grea pentru mâini care nu erau obișnuite, catargul rândunicii fu desfăcut. Tânărul Robert, sprinten ca o veveriță, îndrăzneț ca un adevărat elev de marină, adusesese cele mai mari servicii, în timpul acestei grele operații.

Apoi ar fi trebuit să se înfigă o ancoră, poate două, la pupa vasului și în direcția chilei. Sfortărea tracțiunii trebuia să lucreze pe aceste ancore, ca să ridice pe *Macquarie*, când vor sosi mareele. Această operație nu prezintă nici o dificultate când dispui de o barcă; se ia o ancora obișnuită și se coboară la punctul convenabil, ales dinainte. Însă aici nu se găsea nici o barcă și trebuia înlocuită. Glenarvan era destul de cunoscător în ale mării, ca să înțeleagă necesitatea acestor operații. O ancoră trebuia coborâtă ca să se elibereze corabia aruncată pe banc.

— Dar ce e de făcut fără barcă? întrebă el pe John.

— Vom întrebuința sfărâmurile catargului din mijloc și butoaiele goale, răspunse tânărul căpitan. Operația va fi grea, însă nu imposibilă, căci ancorele lui *Macquarie* nu sunt prea mari. Odată coborâte, dacă nu se desfac, cred că are să fie bine.

— Bine, să nu pierdem timp, John.

Toată lumea, mateloți și pasageri, a fost chemată pe punte. Fiecare își avea partea lui la muncă. Tăiară cu lovituri de secure, otgoanele care mai rețineau catargul din mijloc. Baza sa se rupse în cădere atât de brusc, încât gabierul putu fi ușor retras. John Mangles folosi această platformă pentru a face din ea o plută. El o susținu cu ajutorul butoaielor goale și o făcu în stare să poarte ancorele. A fost instalată o lopată la pupă, care permitea să se mânuiască aparatul. De altfel refluxul trebuia s-o aducă la pupa bricului cu ușurință, apoi când ancorele vor fi la fund, va fi ușor de revenit la bord, urcându-se pe cablul prelungit al corăbiei.

Lucrul era pe jumătate terminat când soarele se apropia de meridian. John Mangles lăsă pe Glenarvan să urmărească lucrările începute și se ocupă cu stabilirea poziției. Acest lucru era foarte important. Din fericire, John găsi în cabina lui Will Halley, împreună cu un anuar al observatorului din Greenwich, un sextant foarte murdar, însă îndestulător ca să obțină punctul. Îl curăță și-l aduse pe bord.

Acest instrument, printr-o serie de oglinzi mobile, aduce soarele la orizont, în clipa când e la amiază, adică atunci când astrul zilei atinge cel mai înalt punct al drumului său. Se înțelege deci, că pentru a lucra, trebuie să ochesti cu luneta sextantului un orizont adevărat, cel format la unirea cerului cu apa. Or, pământul se prelungea pe un întins promontoriu spre nord și, interpunându-se între observator și orizontul adevărat, făcea determinarea imposibilă.

În acest caz, când orizontul nu se vede, e înlocuit cu un orizont închipuit. Acesta e de

obicei un vas plat umplut cu mercur, deasupra căreia se operează. Mercurul prezintă astfel o oglindă perfect orizontală.

John nu avea mercur la bord, însă trecu peste această dificultate, servindu-se de un hârdău umplut cu gudron lichid, a cărui suprafață reflecta îndeajuns imaginea soarelui.

Longitudinea îi era cunoscută deja, fiind pe coasta apuseană a Noii Zeelande. Era o adevărată fericire, căci fără cronometru n-ar fi putut-o calcula. Singură, latitudinea îi lipsea, și el căută s-o obțină.

Luă deci, cu ajutorul sextantului, înălțimea meridiană a soarelui deasupra orizontului. Această înălțime a fost găsită de $68^{\circ}30'$. Distanța soarelui la zenit era de $21^{\circ}30'$, fiindcă aceste două numere adunate dau 90° . Or, în acea zi, 3 februarie, înclinarea soarelui era $16^{\circ}30'$, după anuar, și adăugând la aceasta distanța zenitală de $21^{\circ}30'$ aveai o latitudine de 38° .

Situația lui *Macquarie* se prezenta astfel: longitudine $131^{\circ}13'$, latitudine 38° , în afară de câteva erori neînsemnate, produse de imperfecțiunea instrumentelor și de care nu se ținea socoteală.

Consultând harta lui Johnson, cumpărată de Paganel la Eden, John Mangles văzu că naufragiul avusese loc la intrarea golfului Aotea, deasupra Capului Cahua, pe țărmurile provinciei Auckland. Orașul Auckland era situat pe a treizeci și șaptea paralelă și *Macquarie* fusese aruncat cu un grad spre sud. Ca să ajungă la capitala Noii Zeelande, nu trebuiau decât să urce coasta cu un grad.

— Așadar, zise Glenarvan, un drum de cel mult douăzeci și cinci de mile. E aproape nimic!

— Ceea ce pe mare nu e nimic, va fi lung și greu pe pământ, răspunse Paganel.

— Așa că, replică John Mangles, vom face tot ce e omenește cu putință să ridicăm nava *Macquarie*.

Odată lucrul stabilit, operațiunile fură reluate. La amiază, marea era foarte mare. John nu putu să profite de dânsa, fiindcă ancorele nu erau coborâte. Însă nu cercetă cu mai puțină îngrijare pe *Macquarie*. Oare va pluti sub acțiunea valurilor? Chestiunea avea să se lămurească în cinci minute.

Așteptară. Se auziră câteva pocnete; erau produse dacă nu de o ridicare, cel puțin de o zguduitură a carenei. John nădăjdui în marea următoare, căci de data aceasta bricul nici nu se mișcă.

Lucrările continuară. La orele două pluta era gata. Ancora a fost imbarcată. John și Wilson coborâră și ei, după ce legară cablul în dosul corăbiei. Refluxul le schimbă direcția și se opriră la vreo sută de metri, unde era o adâncime de zece metri. Situația era bună și pluta se întoarse la bord.

Mai rămânea marea ancoră a vasului. A fost coborâtă, nu fără greutate. Pluta reîncepu operația și în curând această a doua ancoră a fost înțepenită în dosul celeilalte, la o adâncime de cincisprezece metri. Apoi, urcându-se pe frânghie, John și Wilson reveniră la bord.

Cablurile au fost potrivite la scripete și așteptară viitoarea maree, care trebuia să aibă loc la ora unu dimineața. Acum era ora șase seara.

John Mangles mulțumi mateloților și lăsă pe Paganel să înțeleagă că, având și puțin curaj și puțină disciplină, ar putea deveni într-o zi un bun caporal de marină.

În acest timp, Olbinett, după ce ajutase la diferitele manevre, se întorsese la bucătărie. Preparase o masă întăritoare; care venea tocmai la vreme. Echipajul avea o foame de lup. El a fost pe deplin mulțumit și fiecare se simți în putere pentru lucrările de mai târziu.

După masă, John Mangles luă ultimele măsuri, care trebuiau să asigure succesul operațiunii. Nu trebuie nimic neglijat, când e vorba de a despotmoli o corabie. Adeseori întreprinderea nu reușește din cauza câtorva obiecte mai grele de care nava nu a fost ușurată și tălpoaia împotmolită în patul său de nisip nu se poate ridica.

John Mangles aruncase în mare o însemnată cantitate de mărfuri, ca să ușureze bricul; iar restul baloturilor, drogii grei, vergelele de rezervă, câteva tone de fontă, care formau lestul, au fost duse în partea de dinapoi, ca să ușureze libertatea prorei. Wilson și Mulrady împinseră într-acolo și un oarecare număr de butoaie, umplute cu apă, ca să ridice prora bricului.

Suna miezul nopții când ultimele lucrări erau sfârșite. Echipajul era istovit, circumstanță

regretabilă în momentul când n-ar fi avut putere să miște scripetele, ceea ce aduse pe John Mangles la o nouă hotărâre.

Vântul se liniștea. Gonea de-abia câteva norulețe capricioase la suprafața valurilor. John, observând orizontul spre nord și spre răsărit, a observat că vântul tindea să se reîntoarcă de la sud-vest spre nord-vest. Un marinar nu putea să se înșele cu privire la dispoziția și culoarea fâșiilor de nori. Wilson și Mulrady împărtășeau părerea căpitanului lor. John destăinui observațiile sale lui Glenarvan și îi propuse să reînceapă a doua zi operațiile de despotmolire.

— Și iată motivele mele. Mai întâi, suntem foarte obosiți și e nevoie de forțe mari pentru a elibera corabia. Apoi, odată ridicată, cum s-o conduc printre aceste stânci primejdioase, pe o astfel de beznă? E mai bine să lucrăm la lumina zilei. Dealtfel și alt motiv mă îndeamnă să așteptăm. Vântul promite să ne vină în ajutor, și eu vreau să profit de aceasta. Vreau ca vântul să împingă această bătrână hodoaroagă, în timp ce marea o va ridica. Măine, dacă nu mă înșel, briza va sufla dinspre nord-vest. Vom întinde pânzele marelui catarg ca să ne apere, și ele vor ajuta la ridicarea bricului.

Aceste pricini erau decisive. Glenarvan și Paganel, cei mai nerăbdători de pe bord, se învoiră și operația a fost lăsată pe a doua zi.

Noaptea a fost trecută cu bine. O caraulă fusese orânduită ca să vegheze mai ales asupra ancorelor.

Veni ziua. Prevederile lui John Mangles se împliniră. Bătea un vânt dinspre nord-nord-vest, care tindea să se întetească. Aceasta era o adăugare de forțe foarte avantajoasă. Echipajul a fost chemat la lucru. Robert, Wilson, Mulrady în vârful catargului celui mare, Paganel pe punte, începură manevrele ca să desfășoare velele la momentul potrivit. Verga gabierului mare fu ridicată, vela mare și gabierul mare lăsate pe funiile lor.

Era ora nouă de dimineață. Mai trebuiau să treacă patru ore până la creșterea mării. Ele nu au fost pierdute în zadar. John le întrebuință ca să stabilească catargul său improvizat în partea din față a bricului, pentru a înlocui catargul din mijloc. Va putea astfel să se îndepărteze de acest loc, îndată ce corabia va fi luată de valuri. Lucrătorii făcură noi eforturi, și înainte de amiază, verga de mijloc era solid înțepenită.

Lady Helena și Mary Grant erau de mult folos și așezară o pânză de rezervă pe verga rândunica. Era o bucurie pentru ele de a conlucra la salvarea comună. Acest lucru terminat, dacă *Macquarie* lăsa de dorit din punct de vedere al eleganței, trebuia cel puțin să poată naviga, cu condiția să nu se îndepărteze de coastă.

În acest timp, fluxul creștea. Suprafața mării se ridica în mici valuri furtunoase. Capetele stâncilor dispăreau pe rând, ca niște animale marine care intră în apă. Se apropia ora când trebuiau să încerce marea întreprindere. O nerăbdare înfrigurată ținea spiritele încordate. Nimeni nu vorbea. Toți îl priveau pe John. Așteptau o poruncă din partea lui. John Mangles, aplecat pe parmalâcul punții de dinapoi, observa marea. Aruncă o privire neliniștită la ambele cabluri desfășurate și puternic înțepenite.

La ora unu, marea își atinse cea mai mare înălțime, pe care nu o păstra decât câteva minute. Trebuia lucrat fără nici o întârziere. Pânza cea mare și marele gabier au fost întinse și acoperiră catargul sub eforturile vântului.

— La cabestan! strigă John.

Era un scripete prevăzut cu pârgii ca pompele de incendiu. Glenarvan, Mulrady, Robert de o parte, Paganel, maiorul, Olbinett de cealaltă, apăsară pe pârghiile care comunicau mișcarea aparatului. În același timp, John și Wilson mânuind barele adăugară eforturile lor la acelea ale tovarășilor.

— Cu putere! Cu putere! Și toți deodată!

Cablurile se întinseră sub puternica presiune a scripetelui. Trebuiau să izbutească imediat. Marea înaltă nu durează decât câteva minute. Nivelul apei nu întârzia să scadă. Își dublară eforturile. Vântul sufla cu putere și umfla cele două pânze. Se simțiră câteva zguduituri în chereștea. Bricul păru că aproape începe să se ridice. Poate că un braț mai mult ar fi fost de ajuns ca să-l ridice de pe bancul de nisip.

— Helena! Mary! strigă Glenarvan.

Tinerele femei veniră să-și unească forțele lor cu cele ale tovarășilor lor. Un ultim răsunet

al macaralei se auzi, însă aceasta a fost totul. Bricul rămase nemișcat. Întreprinderea nu izbutise. Refluxul începea de acum, și era evident că chiar și cu ajutorul vântului și al mării, echipajul redus n-ar putea să despotmolească niciodată corabia.

Capitolul VI. În care canibalismul e tratat teoretic

Primul mijloc de salvare încercat de John Mangles nu reușise. Trebuia fără nici o întârziere să se recurgă la al doilea. Era evident că *Macquarie* nu putea fi ridicat. Să aștepte la bord ajutoare întâmplătoare, ar fi o imprudență și o prostie. Înainte de sosirea vreunei corăbii la locul naufragiului, *Macquarie* va fi sfârâmat în bucăți! Apropiata furtună. sau numai o mare puțin tulburată de vânturi, îl vor rostogoli pe nisip, îl vor zdrobi, îl vor sfârâma și vor împrăști rămășițele. Înainte de această inevitabilă distrugere, John voia să ajungă la țărm.

Propuse, deci, să se construiască o plută sau în limbajul maritim un “ras”, destul de solid, ca să poată purta pasagerii și o cantitate suficientă de alimente spre coasta zeelandeză. Nu era timp de discutat, ci de lucrat. Lucrările au fost începute și erau foarte înaintate, când noaptea veni să le întrerupă.

Cam pe la orele opt seara, după cină, în timp ce lady Helena și Mary Grant se odihneau în cabină, Paganel și prietenii săi se întrețineau despre chestiuni grave, plimbându-se pe puntea corăbiei. Robert nu voise să-i părăsească. Acest brav copil asculta totul foarte atent, gata să îndeplinească vreun serviciu, gata să înfrunte vreo întreprindere periculoasă.

Paganel întrebase pe John Mangles, dacă pluta n-ar putea sui coasta până la Auckland, în loc să debarce pasagerii la țărm. John răspunse că această călătorie era cu neputință cu mijloace atât de primitive.

— Și ceea ce nu putem încerca noi cu o plută, s-ar fi putut face cu o barcă? zise Paganel.

— Da, la noroc, răspunse John Mangles, dar cu condiția să mergem ziua și să ne oprim noaptea.

— Așadar, acești mizerabili care ne-au părăsit...

— Ah! Aceia, răspunse John, erau beți și pe întunecimea aceea grozavă, mă tem să nu fi plătit cu viața fuga lor lașă.

— Cu atât mai rău pentru ei, reluă Paganel, și cu atât mai rău pentru noi, căci barca ne-ar fi fost de mult folos.

— Ce să facem, Paganel? zise Glenarvan. Pluta ne va duce la țărm.

— E tocmai ceea ce aș fi vrut să evit, răspunse geograful.

— Ce! Un drum de cel mult douăzeci de mile, după ce am străbătut pampasul și Australia, poate să înspăimânte niște oameni obișnuiți cu oboseala?

— Prieteni, răspunse Paganel, eu nu mă îndoiesc nici de curajul nostru și nici de vitejia tovarășilor noștri. Douăzeci de mile! Nu e nimic în altă țară, în afară de Noua Zeelandă. Vă rog să nu mă bănuți de micime de suflet. Eu cel dintâi v-am îndemnat prin America, prin Australia. Însă aici, o repet, mai bine ai face orice, decât să te aventurezi în această țară perfidă.

— Totuși e mai bine decât să te expui unei pieiri sigure pe o corabie naufragiată, răspunse John Mangles.

— Dar de ce este atât de temută Noua Zeelandă? întrebă Glenarvan.

— Din pricina sălbaticilor, răspunse Paganel.

— Indigenii! replică Glenarvan. Nu pot fi evitați, mergând de-a lungul coastei? Dealtfel atacul câtorva mizerabili, nu poate să preocupe zece europeni bine înarmați și decizi să se apere.

— Nu e vorba de niște mizerabili, răspunse Paganel scuturând capul, neozeelandezii formează triburi de temut, care luptă contra dominației engleze, care se bat cu năvălitorii, pe care îi înving adeseori și îi mănâncă totdeauna!

— Canibali! strigă Robert. Canibali!

Apoi îl auziră murmurând aceste două cuvinte:

— Sora mea! Doamna Helena!

— Nu te teme de nimic, copilul meu, răspunse Glenarvan, ca să-l liniștească. Prietenul nostru Paganel exagerează!

— Eu nu exagerez cu nimic, reluă Paganel. Robert a arătat că e bărbat și eu îl tratez ca pe

un bărbat, neascunzându-i adevărul. Neozeelandezii sunt cei mai cruzi, ca să nu zic cei mai lacomi dintre toți antropofagii. Mănâncă tot ce le cade în mână. Războiul nu e pentru ei decât o vânătoare contra vânatului gustos, care se numește omul și trebuie s-o mărturisim, e singurul război logic. Europeanii își omoară dușmanii și îi îngroapă. Sălbaticii își omoară dușmanii și îi mănâncă și cum a spus foarte bine compatriotul meu, Toussanel, răul nu e atât în a frige pe dușman când e mort, ci de a-l ucide când acesta nu vrea să moară.

— Paganel, răspunse maiorul, sunt multe de discutat în privința aceasta, însă nu e acum momentul. Că o fi sau nu logic de a fi mâncat, noi nu voim să fim mâncați. Dar cum se face că creștinismul n-a distrus încă aceste obiceiuri de antropofagie?

— Credeți deci că toți neozeelandezii sunt creștini? replică Paganel. Numai un mic număr și încă misionarii sunt de multe ori victimele acestor brute. Anul trecut, reverendul Walkner a fost martirizat cu o îngrozitoare cruzime. Maorii l-au spânzurat. Femeile i-au scos ochii. I s-a băut sângele, i s-a mâncat creierul. Și această crimă a avut loc în 1864, la Opotiki, la câteva leghe de Auckland, ca să zic așa, sub ochii autorităților engleze. Prieteni, e nevoie de școli pentru a schimba firea unei rase de oameni. Ceea ce au fost maorii, vor mai fi multă vreme. Toată istoria lor e numai sânge. Câte echipaje au masacrat și devorat ei, de la marinarii lui Tasman până la cei de pe *Hawes*. Și pofta nu le-a fost stărnită numai de carnea albă. Cu mult înainte de sosirea europenilor, neozeelandezii cereau omorului saturarea lăcomiei lor. Mulți călători au trăit printre ei, și-au asistat la mese de canibali, la care oaspeții nu erau atrași, decât pentru a mânca o bucățică fragedă, ca de pildă carnea unei femei sau a unui copil!

— Eh! Făcu maiorul, aceste povestiri nu sunt datorate în mare parte decât imaginației călătorilor. Fiecăruia îi place să se laude cu ținuturile sălbatice din care a scăpat și cu stomacul indigenilor de care era să fie mistuit!

— Se poate să fie și oarecare exagerare, răspunse Paganel. Însă au vorbit despre aceasta mulți oameni demni de crezare: misionarii Kendall, Marsden, căpitanii Dillon, d'Urville, Laplace și mulți alții, și eu cred în povestirile lor, și trebuie să cred. Neozeelandezii sunt cruzi de la natură. La moartea șefilor lor, jertfesc vieți omenești. Cred că prin aceste sacrificii vor potoli mânia decedatului, care ar putea face rău celor în viață, și că în același timp îi oferă servitori pentru lumea cealaltă. Însă fiindcă acești servitori postumi sunt mâncați, după ce au fost măcelăriți, ești îndemnat să crezi că la aceasta mai mult îi împinge stomacul decât superstiția.

— Totuși, zise John Mangles, îmi închipui că și religia joacă un rol în scenele de canibalism. Pentru aceasta, dacă se schimbă religia, se vor schimba și moravurile.

— Bine, prietene John, răspunse Paganel. Ridici aici grava problemă a originii antropofagiei. Oare oamenii au fost împinși să se măcelărească între ei de foamete sau de religie? Această discuție ar fi cel puțin neserioasă în clipa de față. Pentru ce există canibalismul, nu se știe încă; dar există, fapt grav, de care noi avem prea multe motive să fim preocupați.

Paganel spunea adevărul. Antropofagia trecuse în stare cronică în Noua Zeelandă, ca și în insulele Fiji sau la strâmtoarea Torres. Superstiția intervine vădit în aceste înfiorătoare obiceiuri, însă sunt canibali pentru că sunt clipe în care vânatul e rar și foametea mare. Sălbaticii au început prin a mânca și carne de om, ca să-și satisfacă pretențiile unei pofte rar potolite; apoi, preoții au acceptat, în sfârșit, și au sfântit aceste obiceiuri monstruoase. Masa a devenit ceremonie, iată totul.

Dealtfel, în ochii maorilor nu e nimic mai natural decât a se mânca între ei. Misionarii i-au cercetat de multe ori cu privire la canibalism. I-au întrebat pentru ce-și mănâncă frații, la care șefii răspundeau că peștii mănâncă pești, oamenii sunt mâncați de câini și câinii de oameni, și câinii se mănâncă între ei. Chiar în teogonia lor, legenda spune că un zeu mănâncă pe alt zeu. Cu astfel de precedente, cum să rezisti la ispita de a mânca pe aproapele tău?

Mai mult, neozeelandezii pretind că devorând un inamic mort, distrugi partea sa spirituală. Moștenești astfel sufletul său, puterea, valoarea sa, care sunt cuprinse mai ales în creier. De aceea, această parte a individului figurează la ospete ca un fel de onoare și de primul rang.

Totuși, Paganel susținu, nu fără dreptate, că mai ales foamea, îndemna pe neozeelandezi la antropofagie și nu numai pe sălbaticii din Oceania, ci și pe cei din Europa.

— Da, adăugă el, canibalismul a domnit mult timp la strămoșii popoarelor celor mai civilizate, și nu luați aceasta drept o particularitate, mai ales la scoțieni.

— Adevărat? zise Mac Nabbs.

— Da, domnule maior, reluă Paganel. Când veți citi anumite pasaje din Sfântul Ieronim asupra articolelor din Scoția, veți vedea ce trebuie gândit despre strămoșii dumneavoastră! Și fără să urc mult prin timpurile istorice, în aceeași epocă în care Shakespeare se gândea la Shylock al său, sub domnia reginei Elisabeta, Samuel Bean, un bandit scoțian, nu a fost oare executat pentru canibalism? Și ce îl îndemnase să mănânce carne omenească? Religia? Nu, foamea.

— Foamea? zise John Mangles.

— Foamea, reluă Paganel, însă mai ales acea necesitate pentru carnivori de a-și reface carnea și sângele său, cu azotul conținut în materiile animale. Cine vrea să fie puternic și activ, trebuie să consume aceste alimente care întăresc mușchii. Atât timp cât maorii nu vor fi membrii societății legumiștilor, vor consuma carne și chiar carne de om.

— Pentru ce nu carnea animalelor? zise Glenarvan.

— Pentru că ei n-au animale, răspunse Paganel și trebuie știut aceasta, nu pentru a scuza, ci pentru a explica obiceiurile de canibalism. Patrupedele, chiar păsările, sunt rare în această țară neprimitoare. De aceea maorii, din toate timpurile, s-au hrănit cu carne omenească. Sunt chiar, “anotimpuri pentru mâncat oamenii”, ca în ținuturile civilizate, anotimpuri pentru vânat. Atunci încep marile bătălii, adică marile războaie și populații întregi sunt servite la masa învingătorilor.

— Așadar, zise Glenarvan, după dumneata, Paganel, antropofagia nu va dispărea decât în ziua când oile, boii și porcii vor paște în câmpiile Noii Zeelande.

— Desigur, scumpul meu lord și încă vor mai trebui ani îndelungați, pentru ca maorii să se dezobișnuiască de carnea zeelandeză, pe care o preferă oricărei alteia, căci fiilor le va plăcea mult timp ceea ce a plăcut și părinților. Dacă trebuie de crezut, această carne are gustul aceleia de porc, însă cu mai multă aromă. Cât despre carnea albă, ei o doresc mai puțin, fiindcă albiile amestecă și sare în alimentele lor, ceea ce le dă un gust particular și puțin apreciat de gastronomii de cunoscători.

— Sunt deci pretențioși! zise maiorul. Însă această carne, albă sau neagră, o mănâncă crudă sau friptă?

— Ah! Dar ce vă interesează asta, domnule Mac Nabbs? strigă Robert.

— Cum așa, copilul meu? răspunse maiorul cu seriozitate; dar dacă trebuie să sfârșesc sub dinții antropofagilor, mi-ar plăcea mai mult să fiu fript!

— De ce?

— Pentru a fi sigur că nu voi fi devorat de viu!

— Bine dragă maiorule, dar dacă ai fi fript de viu?

— Atunci, răspunse maiorul, nu mi-aș lăsa alegerea nici pentru o jumătate de coroană.

— Orice ar fi, Mac Nabbs, și dacă aceasta ți-ar putea fi pe plac, află că neozeelandezii nu mănâncă niciodată carnea decât friptă sau afumată. Sunt oameni cu bun gust și care se pricep în ale bucătăriei, însă, în ceea ce mă privește, ideea de a fi mâncat îmi este foarte neplăcută! Să-ți termini existența în stomacul unui sălbatic, ptui! În sfârșit, din toate acestea rezultă că nu trebuie să cădem în mâinile lor. Să sperăm de asemenea, că într-o zi creștinismul va pune capăt acestor obiceiuri monstruoase. Da, trebuie să sperăm, răspunse Paganel; dar credeți-mă, un sălbatic care a gustat din carnea omenească, va renunța cu greu la ea. Judecați-o prin aceste două fapte, pe care le voi povesti.

— Să auzim faptele, Paganel, zise Glenarvan.

— Primul este amintit în analele Societății Iezuiților din Brazilia. Un misionar portughez întâlnește într-o zi o bătrână braziliancă foarte bolnavă. Nu mai avea decât câteva zile de trăit. Iezuitul o instrui în adevărurile creștinismului, pe care muribunda le admise fără nici o discuție. Apoi după hrana sufletească, el se gândi și la hrana corpului și oferă penitenței sale câteva dulciuri europene.

— Vai! răspunse bătrâna, stomacul meu nu poate suporta nici un fel de alimente. Nu e decât un singur lucru, pe care aș voi să-l gust, însă din nenorocire, nimeni aici nu poate să mi-l procure.

— Ce e deci? întrebă iezuitul.

— Ah! Fiul meu! E mâna unui copilaș mic! Mi se pare că aș ronța micile oscioare cu

plăcere!

— Oare or fi așa de bune? întrebă Robert.

— A doua mea poveste îți va da răspunsul, băiatul meu, reluă Paganel. Într-o zi, un misionar certa pe un canibal, pentru obiceiul înfiorător și contrar legilor divine, de a consuma carne omenească. Și apoi aceasta trebuie să fie rea la gust! adăugă el.

— Ah, părinte! răspunse sălbaticul, aruncând o privire lacomă asupra misionarului, n-aveți decât să spuneți că Dumnezeu o oprește, dar nu spuneți că e rea la gust! Dacă-ți fi gustat și dumneavoastră!...

Capitolul VII. Călătorii acostează, în sfârșit, în acea țară de care trebuiau să fugă

Faptele amintite de Paganel erau indiscutabile. Cruzimea neozeelandezilor nu putea fi pusă la îndoială. Deci, era primejdioasă coborârea pe țărm. Însă chiar de ar fi fost de o sută de ori mai mare, trebuiau să înfrunte acest pericol. John Mangles simțea necesitatea de a părăsi imediat corabia destinată unei distrugerii apropiate. Între două primejdii, una sigură și alta îndoielnică, nu putea fi nici o șovăială.

Cât despre șansa de a fi salvați de vreo navă, nu trebuiau să se bazeze pe aceasta. *Macquarie* nu era în drumul corăbiilor care se îndreaptă spre Noua Zeelandă. Ele se opresc sau mai sus la Auckland, sau mai jos la New Plymouth. Or, naufragiul avusese loc între aceste două localități pe partea pustie a țărmurilor insulei Ika-Na-Maui. Coastă rea, primejdioasă, cu faimă proastă. Navele n-au altă grijă decât s-o evite și dacă vântul le duce într-acolo, trebuie să se îndepărteze cât mai repede.

— Când plecăm? întrebă Glenarvan.

— Măine dimineața, la ora zece, răspunse John Mangles. Mareea începe să crească și ne va duce până la țărm.

A doua zi, 5 februarie, la ora opt, construcția plutei era terminată. John se muncise ca să stabilească butucii plutei. Vela catargului, care servise la coborârea ancorelor, nu putea să ajungă la transportarea pasagerilor și a alimentelor. Trebuia o ambarcațiune solidă, ușor de condus și care să poată rezista mării, în timpul unui drum de nouă mile. Singure catargele puteau să dea materialele necesare construcției sale.

Wilson și Mulrady se puseră pe lucru. Velele și parâmele au fost tăiate la înălțimea pânzei de la velă și sub loviturile de secure, catargul cel mare, retezat la bază, se rostogoli peste grilajul tribordului, care pocni sub greutatea sa. *Macquarie* era găsit atunci despuiat ca un ponton. Vela mare, vela mică, rândunica și gabierul cel mare au fost retezate și despărțite. Principalele bucăți ale punții erau de acum pe apă. Au fost împreunate cu sfârșăturile catargului mare și aceste pârghii au fost solid legate între ele. John avu grijă să așeze între ele vreo șase butoaie goale, care trebuiau să mențină pluta. Pe această primă încheietură, puternic așezată, Wilson pusese un fel de podea bine potrivită. Valurile puteau ajunge pe plută, fără a rămâne, și pasagerii puteau fi apărați de umezeală. Dealtfel butoaie cu apă, puternic legate, formau un fel de brâu circular, care proteja puntea contra valurilor mari.

În acea dimineață, John, văzând vântul favorabil, porunci să se instaleze în centrul plutei în chip de catarg verga rândunicii. Ea era menținută de odgoane și acoperită de o pânză de rezervă. O mare vâslă de lățime mijlocie, fixată în dos, permitea a se cârmui pluta, dacă vântul îi dădea o viteză suficientă. Astfel, pluta, construită în cele mai bune condiții, putea să reziste zguduirilor furtunii. Dar va putea ea să fie condusă, va atinge ea coasta, dacă vântul se schimbă? Aceasta era întrebarea.

La ora nouă începu încărcarea. Mai întâi au fost îmbarcate în suficientă cantitate alimente, ca să dureze până la Auckland, căci nu trebuiau să se bazeze pe producțiile acestui pământ stérp.

Bucătăria lui Olbinett le furniza câteva bucăți de carne conservată, care rămăsese din proviziile lui *Macquarie*, dealtfel foarte puține. Trebuia să se aprovizioneze cu merindele grosolane de la bord, cu pesmeți marinărești, de proastă calitate și cu două butoaie de pește sărat. Stewardul era foarte încurcat. Aceste merinde au fost puse în lăzi ermetic închise apoi coborâte și legate cu odgoane puternice la baza catargului. Puseră la loc sigur și uscat armele și munițiile. Din fericire, călătorii erau foarte bine înarmați cu carabine și revolve.

De asemenea a fost îmbarcată o ancoră de rezervă pentru cazul când, neputând atinge pământul în timpul unei singure mării, va fi nevoit să ancoreze în larg.

La ora zece, valurile începură să crească. Briza sufla încet dinspre nord-vest. Un vârtej ușor ondula suprafața mării.

— Suntem gata? întrebă John Mangles.

— Totul e pregătit, căpitane, răspunse Wilson.

— Toată lumea să se îmbarce! strigă John.

Lady Helena și Mary Grant coborâră cu o scară grosolană de frânghie și se instalară la piciorul catargului, pe lăzile cu alimente, iar tovarășii lor lângă ele. Wilson luă cârma în mână. John se așeză lângă funiile pânzei, Mulrady tăie parâma care lega puntea de bric. Pânza a fost desfășurată și pluta începu să se îndrepte către țărm, sub dubla acțiune a vântului și a mării.

Coasta era la nouă mile, distanță neînsemnată pe care o barcă ce avea vâslași voinici ar fi făcut-o în trei ore. Însă cu pluta trebuiau mai multe. Dacă vântul continua, puteau ajunge la țărm cu o singură maree. Dacă însă briza se va liniști, refluxul va duce pluta și va fi nevoie de ancorare, ca să aștepte marea următoare. Mare încurcătură, care îl preocupa pe John Mangles. Totuși, spera să izbutească. Vântul se întetea. Fluxul începând să crească la ora zece, trebuiau să acosteze la ora trei, cu alternativa de a arunca ancora, sau de a fi răpiți de reflux.

Începutul a fost fericit. Cu încetul, capetele negre ale stâncilor și covorul galben al bancurilor dispărură sub valurile crescânde. Pentru a evita aceste stânci cufundate, era nevoie de o mare atenție, o extremă îndemânare. La fel pentru a conduce o ambarcație puțin ascultătoare de cârmă și grabnică la deviații.

La amiază, mai rămăneau cinci mile până la coastă. Un cer destul de senin permitea să se distingă principalele conformații ale pământului. În nord-est se înălța un munte înalt de două mii cinci sute de picioare. Se profila la orizont într-un cap de maimuță, cu ceafa întoarsă. Era Muntele Pirongia situat exact pe paralela 38°.

La douăsprezece și jumătate, Paganel observă că toate stâncile au dispărut sub marea care creștea.

— Afară de mal, răspunse lady Helena.

— Care, doamnă? întrebă Paganel.

— Acolo, răspunse lady Helena, arătând un punct negru, la o milă înainte.

— Într-adevăr, răspunse Paganel. Să încercăm să determinăm poziția ca să nu ne ciocnim de stâncă, deoarece marea nu va întârzia să o acopere.

— E drept în direcția culmii de nord a muntelui, zise John Mangles. Wilson, bagă de seamă.

— Da, căpitane, răspunse matelotul, apăsând cu toată puterea pe vâsla cea mare dinapoi.

Într-o jumătate de oră, mai plutiră încă o jumătate de milă. Însă, lucru ciudat, punctul cel negru se înălța mereu din valuri. John îl privea cu atenție și pentru a-l vedea mai bine, luă luneta lui Paganel.

— Nu e un recif, zise el după o clipă de cercetare, ci e un obiect plutitor care urcă și coboară cu valul.

— Nu e o sfărâmătură din catargul lui *Macquarie*? întrebă lady Helena.

— Nu, răspunse Glenarvan, nici o sfărâmătură n-a putut să se depărteze atât de corabie.

— Așteptați! strigă John. O recunosc, e barca! Barca bricului, cu dosul răsturnat.

— Nenorociții! strigă lady Helena, au pierit!

— Da, doamnă, răspunse John Mangles și trebuiau să piară, căci în mijlocul acestor stânci, pe marea furtunoasă, și în noaptea neagră, mergeau la moarte sigură.

— Să-i ierte Dumnezeu! murmură Mary Grant. Timp de câteva clipe, pasagerii rămaseră tăcuți.

Priveau barca șubredă care se apropia. Se răsturnaseră, fără îndoială, la patru mile de țărm și din cei dinăuntru, desigur, că nici unul nu scăpase.

— Dar această barcă ne-ar putea fi utilă, zise Glenarvan.

— Într-adevăr, răspunse John. Cârmește, Wilson. Direcția plutei a fost schimbată, dar vântul conțeni

și nu atinseră barca decât după două ore. Mulrady, așezat în față, evită izbitura și barca

răsturnată, se alinie lângă plută.

— Goală? întrebă John Mangles.

— Da, căpitane, răspunse matelotul, barca e goală și fundul s-a desfăcut. Nu ne poate folosi.

— La nimic? întrebă Mac Nabbs.

— Nu, răspunse John. E o sfărâmatură bună de ars.

— Regret, zise Paganel, căci această barcă ne-ar fi putut conduce până la Auckland.

— Trebuie să ne resemnăm, domnule Paganel, răspunse John Mangles. Dealtfel, pe o mare atât de înfuriată, eu prefer pluta noastră. N-a fost nevoie decât de o singură ciocnire ca să fie prefăcută în bucăți! Deci, *milord*, mai mult nu avem ce căuta pe aici.

— Pornim când vrei tu, John, zise Glenarvan.

— La drum, Wilson, reluă tânărul căpitan, și drept spre coastă.

Valurile trebuiau să mai crească timp de aproape o oră. Mai străbătură o distanță de două mile. Însă atunci vântul slăbi și parcă avea de gând să înceteze. Pluta rămase nemișcată. Ba în curând, începu să plutească din nou spre larg sub presiunea refluxului. John nu putea șovăi o clipă.

— Aruncă ancora, strigă el.

Mulrady, pregătit, lăsă ancora la o adâncime de cinci metri. Pluta se dădu înapoi cu patru metri de cablul puternic întins și continuă să arate fața coastei. Pânza fiind strânsă, se luăra dispoziții pentru o staționare mai îndelungată.

Într-adevăr, marea nu trebuia să se reîntoarcă înainte de ora două noaptea și fiindcă John Mangles nu voia să meargă noaptea, ancorase până la cinci dimineața. Pământul se vedea la o distanță de trei mile.

O vijelie destul de puternică ridica valurile și părea că bate spre coastă într-o mișcare continuă. De îndată Glenarvan, când află că vor petrece pe pluta toată noaptea, întrebă pe John de ce nu profită de undulațiile acestei vijelii ca să se apropie de coastă.

— Înălțimea voastră, răspunse tânărul căpitan, este o iluzie optică. Cu toate că pare că se mișcă, valurile stau pe loc. E o legănare a moleculelor lichide și nimic mai mult. Aruncați o bucată de lemn în mijlocul acestor valuri și veți vedea că va rămâne pe loc, atât timp cât nu se simte refluxul. Nu ne rămâne deci decât răbdarea.

— Și mâncarea, adăugă maiorul.

Olbinett scoase dintr-o ladă cu merinde câteva bucăți de carne uscată și vreo duzină de pesmeți. Stewardul se scuză că e nevoit să ofere stăpânilor săi o astfel de masă. Dar aceasta a fost primită cu multă mulțumire, chiar de călătore, cărora, totuși, mișcărilor bruște ale mării nu le dădeau deloc poftă de mâncare.

Într-adevăr, zguduirile plutei, care ținea piept valurilor, scuturându-și cablul, erau de o brutalitate obositoare. Pluta, neconținut clătinată pe valurile mici dar capricioase, nu s-ar fi izbit mai violent la ciocnirea cu o stâncă submarină. Câteodată îți venea să crezi că așa era. Cablul era solicitat cu putere și din jumătate în jumătate de oră, John îl lăsa să se mai desfășoare cu un metru pentru a-l mai întări. Fără această precauție, ar fi fost desigur rupt și pluta lăsată în voia soartei, s-ar fi pierdut în larg. Temerile lui John vor fi ușor înțelese. Sau cablul putea să se rupă sau ancora să se desfacă și în ambele cazuri erau în drum spre pierzare.

Noaptea se apropia. Discul soarelui, lungit de refracție și de un roșu sângeros, dispărea de acum sub orizont. Ultimele fâșii de apă străluceau în apus și scânteiau ca niște benzi de argint lichid. Din această parte, totul era cer și apă, în afară de un punct, destul de mare: carcasa corăbiei *Macquarie* nemișcată pe valuri.

Crepusculul întârzie cu câteva minute venirea întunericului și în curând pământul care mărginea orizontul spre răsărit și miazănoapte se pierdu în întuneric.

Situația bieților naufragiați, pe această plută, cufundați în întuneric, era îngrozitoare! Unii adormiră într-un chip înfiorător și propice viselor urâte, alții nu mai găseau somnul. La venirea zilei, toți erau zdrobiți de oboseala nopții.

Odată cu marea, care creștea, reveni și vântul din larg. Era ora șase dimineața. Timpul trecea. John luă ultimele măsuri. El porunci să se ridice ancora. Însă, vârfurile ancorei, sub zguduirile cablului, se înfipseseră adânc în nisip. Fără scripete și chiar cu macaralele pe care le

rândui Wilson, a fost cu neputință s-o smulgă.

O jumătate de oră a trecut cu încercări zadarnice. John, nerăbdător să întindă pânza, porunci să se taie odgonul, lăsând ancora și ridicându-și orice posibilitate de a ancora într-un caz urgent, dacă marea nu-i ducea până la țărm. Dar el nu mai voi să piardă vremea și o lovitură de topor lăsă pluta în voia vântului, ajutat de un curent, cu o viteză de două noduri pe oră.

Pânza a fost desfășurată. Se îndepărtară încet spre pământ, care se profila în mase cenușii pe fondul unui cer luminat de soarele care răsărea. Stâncile au fost evitate cu iscusință. Însă sub adierea nesigură a vântului, pluta nu părea că se apropie de țărm. Câte greutăți pentru a atinge această Nouă Zeelandă, atât de primejdioasă!

La ora nouă totuși, pământul era la o milă depărtare. Stâncile îl făceau, mai înalt. Era foarte înclinat. Trebuia să caute un loc potrivit pentru acostat. Vântul scăzu încet și deodată se potoli. Vela inertă izbea catargul și-l clătina. John porunci să fie strânsă. Doar valurile purtau pluta către țărm, însă trebuia să renunțe s-o cârmuiască și enorme plante marine din familia algelor îi îngreunau drumul.

La ora zece, John văzu că pluta era aproape nemișcată la vreo șase sute de metri de coastă. Ancoră nu avea. Va fi oare din nou împinsă spre larg de reflux? John, cu mâinile strânse, cu inima sfâșiată de neliniște, aruncă o privire îngrozită către țărm.

Din fericire — din fericire de data aceasta — se produse o ciocnire. Pluta se opri. Se împiedicase de un banc de nisip la douăzeci și cinci de metri depărtare de țărm. Glenarvan, Robert, Wilson, Mulrady se aruncară în apă. Pluta a fost fixată puternic cu parâme de stâncile vecine. Călătoarele, duse în brațe, ajunseră la țărm, fără să-și fi udat un colț din rochii și, în curând, toți, cu arme și merinde, puseră definitiv piciorul pe țămurile temute ale Noii Zeelande.

Capitolul VIII. Țara în care se aflau călătorii

Glenarvan ar fi voit, fără să piardă o clipă, să urmărească coasta și să urce spre Auckland. Însă, de dimineață, cerul se încărcase cu nori groși și către ora unsprezece, după debarcare, vaporii se condensară într-o ploaie violentă. De aici imposibilitatea de a porni și necesitatea de a căuta un adăpost.

Wilson descoperi foarte aproape, o grotă scobită în stâncile de bazalt ale țărmului. Călătorii se refugiară aici, cu arme și bagaje. Găsiră acolo o întreagă recoltă de iarbă de mare uscată, odinioară depozitată de mare. Era un culcuș natural, în care se acomodară cum putură. Câteva bucăți de lemne au fost puse la intrarea peșterii și apoi aprinse și fiecare se uscă așa cum putu.

John spera că durata acestei ploi diluviene va fi în raport invers proporțional cu violența sa; dar nu a fost așa. Orele treceau, fără a aduce vreo schimbare în starea cerului. Vântul se iuțea spre sud și mări, încă, vijelia. Această vreme ticăloasă ar fi scos din sărite pe cel mai răbdător dintre oameni. Dar ce era de făcut? Ar fi fost o nebunie să înfrunți pe jos o astfel de furtună. Dealtfel, câteva zile erau de ajuns pentru a ajunge la Auckland, și o întârziere de douăsprezece ore nu putea să strice expediția, dacă nu interveneau indigenii.

În timpul acestui popas silit, conversația se învărti în jurul incidentelor războiului, al cărui teatru era atunci Noua Zeelandă. Însă pentru a înțelege și a aprecia greutatea împrejurărilor, în care se găseau aruncați naufragiații de pe *Macquarie*, trebuie să cunoaștem istoria acestei lupte, care însăngera atunci insula Ika-Na-Maui.

De la sosirea lui Abel Tasman în strâmtoarea lui Cook, în 16 decembrie 1642, neozeelandezii, adeseori vizitați de corăbii europene, rămaseră liberi în insulele lor, independente. Nici o putere europeană nu se gândea să pună stăpânire pe acest arhipelag, care poruncește întinderilor Pacificului. Singuri misionarii, stabiliți în câteva puncte, aduceau în aceste ținuturi binefacerile civilizației creștine. Câțiva dintre ei, totuși, și în special anglicanii, pregăteau pe șefii zeelandezi să se plece sub jugul Angliei. Aceștia, înșelați cu iscusință, semnară o scrisoare adresată reginei Victoria, prin care îi cereau protecția. Însă cei mai prevăzători, simțeau prostia acestui demers și unul dintre ei, după ce aplicase pe scrisoare imaginea tatuajului său, spuse aceste, profetice cuvinte: „Ne-am pierdut țara; de acum înainte ea nu mai este a noastră; în curând străinul va veni s-o ia în stăpânire și noi vom fi sclavii lui”.

Într-adevăr, la 29 ianuarie, 1840, corveta *Herald* sosea în Golful Insulelor, la nord de Ika-

Na-Maui. Comandorul de vas Hobson debarcă în statul Korora-Reka. Locuitorii au fost invitați să vină în adunare generală în biserica protestantă. Acolo, se dădu citire înputernicirii încredințate căpitanului Hobson de regina Angliei.

La 5 ianuarie anul următor, principalii șefi zeelandezi au fost chemați la reședința engleză, în satul Paia. Căpitanul Hobson căută să obțină supunerea lor, zicând că regina trimisese trupe și vase ca să-i apere, că drepturile lor rămâneau garantate, că libertatea lor rămâne întreagă. Totodată, proprietățile lor trebuiau să aparțină reginei Victoria, căreia ei erau obligați să le vândă.

Majoritatea șefilor, găsind protecția prea scumpă, refuzară să consimtă. Însă făgăduielile și darurile avură asupra acestor sălbătice natuiri mai multă putere decât cuvintele mari ale căpitanului Hobson, și luarea în posesiune a fost confirmată.

Din anul 1840, până în ziua când *Duncan-ul* părăsi golful Clyde, ce s-a mai petrecut? Nimic care să nu fie știut de Jacques Paganel, nimic de care să nu fie gata a instrui pe tovarășii săi.

— Doamnă, răspunse el la întrebările lady-ci Helena, vă repet ceea ce am mai avut prilejul să spun: neozeelandezii formează o populație curajoasă, care după ce a cedat o clipă, rezistă pas cu pas la invadarea englezilor. Triburile maorilor sunt organizate ca și vechile clanuri ale Scoției. Sunt tot atâtea mari familii, care recunosc un șef foarte mândru, de o completă deferență, în ceea ce-l privește. Oamenii din această rasă sunt mândri și bravi, unii înalți, cu părul lucios, asemănători maltezilor sau evreilor din Bagdad și de rasă superioară, alții cu mult mai mici, scunzi, asemenea mulatrilor, însă toți robuști și războinici. Ei au avut un șef celebru, numit Hihi, un adevărat Vercingetorix. Deci să nu vă mirați că războiul cu englezii nu se mai sfârșește pe teritoriul insulei Ika-Na-Maui, căci aici trăiește faimosul trib Waikato, pe care William Thompson îl îndeamnă să-și apere patria.

— Dar englezii, întrebă John Mangles, nu sunt stăpânii principalelor localități ale Noii Zeelande?

— Fără îndoială; scumpul meu John, răspunse Paganel. După luarea în posesiune de către comandorul Hobson, devenit de atunci guvernatorul insulei, nouă colonii s-au fondat cu încetul, din anul 1840 până în 1862, în pozițiile cele mai avantajoase. De aici, nouă provincii, patru în insula de nord: provinciile Auckland, Taranaki, Wellington și Hawkes-Bay; cinci în insula de sud: provinciile Nelson, Marlborough, Canterbury, Otago și Southland, cu o populație totală de o sută optzeci de mii trei sute patruzeci și șase de locuitori, la 30 iunie 1864. Orașe importante și comerciale s-au ridicat în toate părțile. Când vom sosi la Auckland, veți fi siliți să admirați fără rezerve poziția acestui Corint de sud, dominându-și istmul strâmt, aruncat ca o punte peste Oceanul Pacific și care numără de acum douăsprezece mii de locuitori. În vest, New Plymouth; în est Ahuhiri; în sud, Wellington, sunt deja orașe înfloritoare și frecventate. În insula Tawai Punamu, veți avea greutatea alegerii între Nelson, acest Montpelier de la antipodi, această grădină a Noii Zeelande, Picton pe strâmtoarea Cook, Christchurch, Invercargill și Dunedin, în bogata provincie Otago, unde mișună căutătorii de aur din lumea întreagă. Și observați că nu e vorba aici de o adunătură de câteva bordeie, de o aglomerație de familii sălbătice, ci de adevărate orașe cu forturi, catedrale, bănci, docuri, grădini botanice, muzee de istorie naturală, societăți de aclimatizare, ziare, spitale, stabilimente de binefacere, institute de filozofie, loje de francmasoni, cluburi, societăți corale, teatre și palate de expoziție universală nici mai mult, nici mai puțin decât la Londra sau Paris! Și dacă nu mă înșeală memoria, în anul 1865, chiar în acest an și poate în clipa când vorbesc, produsele industriale ale globului întreg sunt expuse într-o țară de antropofagi!

— Ce! Cu toate că se poartă război cu indigenii? întrebă lady Helena.

— Englezii, doamnă, nu se preocupă prea mult de un război! replică Paganel. Ei se bat și expun în același timp. Asta nu-i tulbură. Ba construiesc chiar drumuri de fier sub focurile neozeelandezilor. În provincia Auckland, linia Drury și linia Mere- Mere taie principalele puncte ocupate de răzvrătiți. Pariez că lucrătorii răspund cu împușcături de pe locomotivă.

— Dar în ce situație se află acest nesfârșit război? întrebă John Mangles.

— Iată șase luni de când am părăsit Europa, răspunse Paganel, și nu pot să știu ce s-a petrecut după plecarea noastră, în afară numai de câteva fapte, pe care le-am citit în gazetele din

Maryboroug și din Seymour, în timpul trecerii prin Australia. Dar, la vremea respectivă, erau bătălii îndârjite în Ika-Na-Maui.

— Și când a început războiul? întrebă Mary Grant.

— Vreți să ziceți „când a reînceput”, scumpa mea domnișoară, răspuse Paganel, căci o primă revoltă a avut loc în anul 1845. De început a început cam pe la sfârșitul anului 1863; însă cu mult mai înainte, maorii se pregăteau să scuture jugul stăpânirii engleze. Partidul național al indigenilor întreținea o activitate de propagandă, pentru alegerea unui șef maor. El voia să facă un rege din bătrânul Potato și din satul său, situat între fluviile Waikato și Waipa, capitala noului regat. Acest Potato nu era decât un bătrân mai mult viclean decât îndrăzneț, însă avea un primsfetnic energic și inteligent, descendent din tribul Ngatihahuas, care locuiau istmul Auckland înaintea ocupației străine. Acest ministru, numit William Thompson, deveni sufletul războiului de independență. El a organizat foarte bine trupele maorilor. Sub îndemnul său, un șef din Taranaki reuni sub același steag toate triburile împrăștiate; un alt șef din Waikato a format asociația „Land League”, o adevărată ligă a binelui public, destinată să împiedice pe băștinași de a-și vinde pământul guvernământului englez; au avut loc banchete, ca în țările civilizate înaintea unei revoluții. Ziarele britanice începură să releve aceste simptome alarmante și guvernul a fost foarte îngrijorat de scopurile organizației Land League. Pe scurt, spiritele erau ațâțate, mina gata să explodeze. Nu lipsea decât scânteia, sau mai degrabă ciocnirea a două interese ca să o producă.

— Și această ciocnire? întrebă Glenarvan.

— A avut loc în anul 1860, răspuse Paganel, în provincia Taranaki, pe coasta de sud-est a insulei Ika-Na-Maui. Un băștinaș stăpânea șase sute de pogoane de pământ, în vecinătatea orașului New Plymouth. El îl vându stăpânirii engleze. Însă, când inginerii se prezentară să măsoare terenul vândut, șeful Kingi protestă și în luna martie a îngrădit cele șase sute de pogoane în litigiu, cu un înalt gard de apărare. După câteva zile, colonelul Gold cuceri câmpul în capul trupelor sale și chiar în acea zi a fost trimis primul foc al războiului național.

— Maorii sunt numeroși? întrebă John Mangles.

— Populația maoră a fost nimicită în mare parte, de un secol încoace, răspuse geograful. În 1769, Cook o socotea la patru sute de mii de locuitori. În anul 1845, recensământul *Protectoratului indigen* o micșoră la o sută nouă mii. Măcelurile civilizatoare, bolile și rachiul i-au decimat; însă în cele două insule, mai rămân nouăzeci de mii de băștinași, dintre care treizeci de mii de războinici, care vor ține mult timp piept trupelor europene.

— Revolta a avut succes până acum? zise lady Helena.

— Da, doamnă și înșiși englezii au admirat adesea curajul neozeelandezilor. Aceștia fac un război de partizani, încearcă hărțuieli, se aruncă asupra micilor detașamente, pradă domeniile coloniștilor. Generalul Cameron nu se simțea în siguranță în aceste câmpii, ale căror tufișuri trebuia să le străbată. În anul 1863, după o luptă îndelungată și sângeroasă, maorii ocupau o importantă poziție fortificată, în partea muntoasă a fluviului Waikato, la extremitatea unui lanț de coline râpoase acoperite de trei linii de apărare. Profeții chemau întregul popor maor la apărarea patriei și tăgăduiau exterminarea albilor nepoftiți numiți *pakeka*. Trei mii de oameni se pregăteau pentru luptă, sub ordinele generalului Cameron și nu mai cruțau niciodată pe maori, de la moartea sângeroasă a căpitanului Sprent. Au avut loc bătălii înfiorătoare. Unele au durat câte douăsprezece ore fără ca maorii să cedeze în fața tunurilor europenilor; centrul armatei independente era format de barbarul trib Waikato, sub ordinele lui William Thompson. Acest general indigen comanda mai întâi două mii cinci sute de războinici, apoi opt mii. Supușii lui Shongi și ai lui Heki, doi șefi, îi veniră în ajutor. Femeile îndură în acest război sfânt cele mai aspre oboseli. Însă adevărata dreptate n-are totdeauna armele cele mai bune. După sângeroase bătălii, generalul Cameron izbuti să supună districtul Waikato, ținut pustiu și nepopulat, căci maorii se risipiseră în toate părțile. Aceștia au făcut admirabile isprăvi de război. Patru sute de maori, închiși în fortăreața Orakan, asediați de o mie de englezi sub ordinele brigadierului general Carey, fără alimente, fără apă, au refuzat să se predea. Apoi într-o zi cam pe la amiază, își tăiară drum de-a curmezișul celui de-al patruzecilea regiment care fu decimat și se retraseră în regiunea bălților.

— Dar supunerea districtului Waikato, întrebă John Mangles, a terminat sângerosul război?

— Nu, prietene, răspunse Paganel. Englezii au hotărât să pornească împotriva provinciei Taranaki și să asedieze Mataitawa, fortăreața lui Thompson. Însă n-o vor lua în stăpânire fără a suferi pierderi enorme. În momentul când părăseam Parisul, aflu că guvernatorul și generalul primiseră supunerea triburilor Taranga și că le lăsa trei sferturi din pământul lor. Se mai zicea că principalul șef al rebeliunii, William Thompson, avea de gând să se predea; însă gazetele australiene n-au confirmat această veste; dimpotrivă. E deci probabil ca acum rezistența să se organizeze cu o nouă vigoare.

— Și după părerea dumată, Paganel, zise Glenarvan, această luptă ar avea ca teatru, provinciile Taranaki și Auckland?

— Așa cred.

— Adică provincia în care ne-a aruncat naufragiul lui *Macquarie*?

— Exact. Am debarcat cu câteva mile mai sus de portul Kawhia, unde trebuie să mai fâlfâie pavilionul național al maorilor.

— Atunci, am face bine să urcăm spre nord, zise Glenarvan.

— Foarte înțelept, într-adevăr, răspunse Paganel. Neozeelandezii sunt îndârjiți contra europenilor și mai ales contra englezilor. Deci, să evităm de a cădea în mâinile lor.

— Poate vom întâlni vreun detașament de trupe europene? spuse lady Helena. Ar fi un mare noroc.

— Poate, doamnă, dar nu prea sper. Detașamentele izolate nu străbat câmpia de bunăvoie căci cea mai mică buruiiană, cel mai neînsemnat tufiș, ascunde un pușcaș iscusit. Nu mă bizui pe vreo escortă de soldați din regimentul patruzeci. Însă câteva misiuni s-au stabilit pe coasta de vest, pe care o vom urma și vom putea cu ușurință să facem popasul de la una la alta, până la Auckland. Cred chiar că vom da peste drumul parcurs de domnul de Hochstetter, urmând cursul lui Waikato.

— Era un voiajor, domnule Paganel? întrebă Robert Grant.

— Da, băiatul meu, un membru al Comisiei științifice, îmbarcate la bordul fregatei austriece *Novara*, în timpul călătoriei sale în jurul lumii din anul 1858.

— Domnule Paganel, răspunse Robert, ai cărui ochi se aprindeau la gândul marilor expediții geografice, Noua Zeelandă a fost străbătută de călători celebri, ca Burke și Stuart în Australia?

— De câțiva, copilul meu, ca de pildă doctorul Hooker, profesorul Brizard, naturalistii Dieffenbach și Julius Haast; însă cu toate că mai mulți dintre ei au plătit cu viața aventuroasa pasiune, sunt mai puțin celebri decât călătorii australieni sau africani...

— Și cunoașteți istoria lor? întrebă tânărul Grant.

— Desigur, băiatul meu, și fiindcă văd că vrei să știi tot atât cât și mine, ți-o voi spune.

— Vă mulțumesc, domnule Paganel, vă ascult.

— Și noi de asemenea vă ascultăm, zise lady Helena. Nu e pentru prima oară că răul timp ne silește să ne mărim cunoștințele. Vorbiți pentru toată lumea.

— La ordinele dumneavoastră, doamnă, răspunse geograful, însă povestirea mea nu va fi lungă. Nu e vorba aici de acei îndrăzneți descoperitori care luptau corp la corp cu minotaurul australian. Noua Zeelandă este o țară prea puțin întinsă pentru a se apără contra cercetărilor oamenilor. Așadar, eroii mei, la drept vorbind, n-au fost adevărați călători, ci simpli turiști, victime ale celor mai prozaice accidente.

— Cum îi cheamă?... Întrebă Mary Grant.

— Geometrul Witcombe și Charlton Howitt, cel care a regăsit rămășițele lui Burke în memorabila expediție pe care v-am povestit-o în timpul popasului nostru pe țărmurile fluviului Wimmera, Witcombe și Howitt comandau fiecare două expediții în insula Tawai Punamu. Amândoi pleacă din Christchurch, în primele luni ale anului 1863, pentru a descoperi treceri diferite prin munții de la nordul provinciei Canterbury. Howitt, trecând lanțul pe limita nordică a provinciei, își stabilește cartierul general pe lacul Brunner. Witcombe, din contră, găsi în valea Rakaia o trecere care se termina la estul muntelui Tyndall. Witcombe avea un tovarăș de drum, Jacob Louper, care a publicat în *Lyttleton-Times* povestea călătoriei și a catastrofei. Pe cât îmi amintesc, în 22 aprilie 1863, cei doi exploratori se aflau la piciorul unui ghețar de unde izvorăște Rakaia. Au urcat până în vârful muntelui și au început să caute noi trecători. A doua zi,

Witcombe și Louper, sfârșiți de oboseală și de frig, poposeau pe o zăpadă groasă la patru mii de picioare peste nivelul mării. Timp de șase zile, rătăciră prin munți și văi, ale căror margini nu dădeau nici o ieșire, adeseori fără foc, adesea fără hrană, zahărul fiind transformat în sirop, pesmeții reduși la un aluat ud, hainele și păturile înmuiate de ploaie, făcând într-o zi trei mile și în altă zi de-abia două sute de iarzi. În sfârșit în 29 aprilie, întâlniră o colibă de maori și într-o grădină câteva tufe de cartofi. Fu ultima masă, pe care cei doi prieteni au împărțit-o împreună. Seara ajunseră la țărmul mării, aproape de gura lui Taramako. Trebuiau să treacă pe țărmul drept, pentru ca să se îndrepte spre nord către fluviul Grey. Taramako era adânc și larg. Louper, după o oră de cercetări, dădu peste două mici bărci stricate, pe care le repară cum putu și le legă una de alta. Cei doi călători se imbarcară spre seară. Însă de-abia în mijlocul fluviului, cele două bărci se umplură cu apă. Witcombe sări și înotă către țărmul stâng. Jacob Louper, care nu știa să înoate, rămase agățat de barcă. Aceasta îl scăpă, însă nu fără peripeții. Nenorocitul a fost împins spre stânci. Un prim val îl scufundă în fundul mării. Un al doilea îl readuse la suprafață. A fost izbit de stânci. Venise cea mai întunecoasă dintre nopți. Ploua cu găleata. Louper, cu corpul însângerat și umflat de apa mării, rămase astfel clătinat timp de câteva ore. În sfârșit, barca dădu peste pământul tare și naufragiatul, în nesimțire, fu aruncat pe țărm. A doua zi, în zori, se târî către un izvor și văzu că îl dusesese curentul la o milă de locul unde încercase trecerea fluviului. Se ridică, urmă coasta și găsi în curând pe nenorocitul Witcombe, cu corpul și cu capul îngropate în nămol. Era mort. Louper, cu mâinile, săpă o groapă în nisip și îngroapă cadavrul tovarășului său. Două zile mai târziu, aproape mort de foame, a fost primit de niște maori ospitalieri — sunt și de aceștia printre ei — și în 4 mai, ajunse la lacul Brunner, la tabăra lui Charlton Howitt, care cu șase săptămâni mai târziu trebuia să piară, ca și nenorocitul Witcombe.

— Da! zise John Mangles, pare că aceste catastrofe se înlanțuiesc, că o legătură fatală unește pe călători între ei până la pieire.

— Ai dreptate, prietene John, răspunse Paganel, adeseori am făcut și eu această observație. Prin ce lege de solidaritate a fost silit Howitt să moară cu puțin mai târziu, în aceleași împrejurări? Nu putem ști. Charlton Howitt fusese angajat de domnul Wyde, șef al lucrărilor guvernului, pentru a construi un drum practicabil pentru cai, din câmpia Hurunui până la gura fluviului Taramako. Howitt plecă din nou ca să-și aprovizioneze tabăra, pentru ca să-și petreacă iarna aici. Cam pe atunci veni la el Jacob Louper. În 27 iunie, Howitt și doi dintre oamenii săi, Robert Little și Henri Mullis, părăsiră tabăra. Trecură lacul Brunner. De atunci, n-au mai fost revăzuți. Barca lor, șubredă și desfundată de apă, a fost găsită pe coastă. Au fost căutați timp de nouă săptămâni, însă în zadar și e vădit că acești nenorociți, care nu știau să înoate, s-au înecat în lac.

— Dar dacă ar fi în viață în vreun trib zeelandez? zise lady Helena. Ți-e permis cel puțin să ai îndoieli asupra morții lor.

— Vai, nu, doamnă, răspunse Paganel, căci în august 1865, la un an după catastrofă, nu se întorseseră. Și când nici după un an nu reapar, în această țară a Noii Zeelande, murmură el încet, atunci fără îndoială că ești pierdut!

Capitolul IX. Treizeci de mile spre nord

În 7 februarie, la ora șase dimineța, semnalul de plecare a fost dat de Glenarvan. Ploaia încetase în timpul nopții. Cerul, acoperit cu nouri cenușii, oprea razele soarelui la trei mile deasupra pământului. Temperatura modestă permitea să se înfrunte oboseala unei călătorii în timpul zilei.

Paganel măsurase pe hartă o distanță de optzeci de mile între Cahua și Auckland; era un drum de opt zile, a câte zece mile în douăzeci și patru de ore. Însă în loc să urmeze țărmurile întortocheate ale mării, i se păru că e mai bine să ajungă confluența lui Waikato cu Waipa, la satul Ngarnavahia, o distanță de treizeci de mile. Pe aici trece „overland mail track”, drum, ca să nu zicem cărare, practicabil pentru trăsuri, care străbate o mare parte a insulei de la Napier din golful Hawkes, la Auckland. Atunci va fi ușor să ajungă la Drury și să se odihnească într-un hotel excelent, pe care-l recomandă mai ales Hochstetter.

Călătorii, încărcăți fiecare cu partea sa de merinde, începură să ocolească țărmurile golfului. Din prevedere, nu se îndepărtau unii de alții și din instinct, cu carabinele încărcate, supravegheau câmpiile ondulate dinspre răsărit. Paganel, cu excelenta sa hartă în mână, găsea o plăcere de artist, în a releva exactitatea celor mai mici detalii.

Convoiul străbătu un sol compus din sfărâmături de cochilii bivalve, din oase de sepie, amestecat într-o mare proporție cu peroxid și protoxid de fier. Un magnet, apropiat de pământ, s-ar fi acoperi imediat de cristale strălucitoare.

Pe țărmul spălat de flux, se zbăteau câteva animale marine, care nici gând nu aveau să se retragă. Focile, cu capetele rotunde, cu fruntea largă și boltită, cu ochii expresivi, prezentau o fizionomie blândă și chiar afectuoasă. Se înțelege că fabula, poetizând acești curioși locuitori ai valurilor, a făcut din ele încântătoarele sirene, cu toate ca vocea lor nu a fost decât un mormăit puțin armonios. Aceste animale, numeroase pe coasta Noii Zeelande, sunt obiectivul unui activ comerț. Sunt pescuite pentru grăsimea și blana lor. Între ele, se remarcă patru elefanți marini, de un cenușiu care bătea în albastru și lungi de la douăzeci și cinci până la treizeci de picioare. Aceste enorme amfibii, întinse leneșe, pe straturile groase de laminaria uriașe, își înălțau trompa și mișcau într-un chip caraghios, firele aspre ale mustăților lor, lungi și întoarse, adevărați cârlionți frizați. Robert se amuza, privind această lume interesantă, când strigă, foarte surprins:

— Ia te uită! Aceste foci mănâncă pietricele!

Și, într-adevăr, mai multe animale înghițeau pietricelele de pe țărm, cu mare lăcomie.

— Pe legea mea! Faptul e sigur; replică Paganel. Nu poate nimeni să nege, că aceste animale nu pasc pietrele malului.

— Ciudată hrană, zise Robert și grea digestie!

— Dar nu pentru a se hrăni, ci pentru a se îngreuna înghit pietricelele. E un mijloc de a-și mări greutatea și de-a se scufunda. Odată întoarse pe pământ, vor da afară pietrele fără multă ceremonie. Acum le vei vedea scufundându-se.

Într-adevăr, peste puțină vreme, vreo șase foci destul de îngreunate, se târără cu greutate de-a lungul țărmului și dispărură în mare. Însă, Glenarvan nu putea să piardă un timp prețios, pândind întoarcerea lor ca să observe operația ușurării și spre marele regret al lui Paganel, drumul a fost reluat.

La ora zece, se făcu un popas pentru masă, la poalele marilor stânci de bazalt, așezate ca niște dolmene celtice pe țărmul mării. Un banc de stridii le furniza o mare cantitate din aceste moluște. Stridiile acestea erau mici și rele la gust. Însă, după sfatul lui Paganel, Olbinett le fripse pe cărbuni și astfel preparate duzinile urmară duzinilor, în tot timpul mesei.

Popasul sfârșit, urmară drumul pe țărmul golfului. Pe stâncile dințate se refugiase o întreagă lume de păsări de mare, fregate, un neam de pelicani, goelanzi, albatroși, nemișcate, în vârful stâncilor ascuțite. La ora patru seara, făcuseră zece mile fără greutate sau oboseală. Călătoria cerură să continue drumul până pe înnoptat. În această clipă, direcția drumului trebuia să fie modificată; trebuiau, ocolind câțiva munți care apăreau spre nord, să apuce spre valea fluviului Waipa.

Pământul prezenta de departe, pajiști întinse, cât vedeai cu ochii, care făgăduiau un drum ușor. Dar călătorii, ajunși la marginea câmpiilor, au fost foarte dezamăgiți. Pășunile erau înlocuite cu tufșuri de buruieni, cu floricele albe, amestecate cu aceste nenumărate și înalte ferigi pe care le găsim mai ales în Noua Zeelandă. Era nevoie să-și facă drum prin tulpinile lemnoase și greutatea era mare.

Totuși, pe la ora opt seara, primele povârnișuri din Hakarihoata Ranges au fost trecute și tabăra pentru noapte organizată fără întârziere.

După un drum de paisprezece mile, era îngăduit să se gândească la odihnă. Dealtfel nu aveau nici căruță, nici corturi, încât fiecare își pregăti culcușul la poalele măreților pini de Norfolk. Păturile nu lipseau și serviră pentru improvizarea paturilor.

Glenarvan a luat precauții riguroase pentru noapte. Tovarășii lui și cu dânsul, bine înarmați, trebuiau să vegheze câte doi, până în zori. Nici un foc nu a fost aprins. Aceste bariere incandescente sunt folositoare contra fiarelor, însă Noua Zeelandă n-are nici tigri, nici lei, nici urși, nici un animal sălbatic; neozeelandezii, e adevărat, îi înlocuiesc cu prisosință. Or, un foc n-ar fi servit decât să atragă acești jaguari cu două labe.

Pe scurt, noaptea a fost liniștită, afară de câteva muște, numite de băștinași „ngamu”, ale căror înțepături sunt foarte neplăcute și de o îndrăzneță familie de șoareci, care roaseră o mare cantitate de merinde.

A doua zi, 8 februarie, Paganel se trezi mai încrezător și aproape împăcat cu țara. Maorii, de care se temea mai ales, nu-și făcuseră apariția și acești canibali nu-l tulburară nici măcar în vis. El își mărturisi toată satisfacția lui Glenarvan.

— Cred, deci, îi zise el, că mica noastră plimbare se va termina cu bine. Chiar astă-seară vom ajunge la confluența râurilor Waipa și Waikato și, odată trecut acest punct, o întâlnire cu indigenii nu-i de temut pe drumul spre Auckland.

— Ce distanță mai avem de străbătut, întrebă Glenarvan, ca să ajungem la confluența acestor râuri?

— Cincisprezece mile, încă o dată pe atâta, cât am făcut ieri.

— Dar vom înainta cu mare greutate, dacă aceste nesfârșite tufișuri vor continua să acopere cărările.

— Nu, răspunse Paganel, vom urma țărmurile lui Waipa și aici nu mai sunt obstacole, ci, dimpotrivă, e un drum ușor.

— Să pornim, răspunse Glenarvan, care văzu pe călătore gata de drum.

În timpul primelor ore ale acestei zile, tufișurile dese îngreunară mersul. Nici căruță, nici cal, n-ar fi trecut pe unde trecuseră călătorii noștri. Vehiculul lor australian nu a fost regretat. Până când pădurile de plante nu vor fi străpunse de șosele, Noua Zeelandă nu va fi practicabilă decât pietonilor. Ferigile, ale căror neamuri sunt nenumărate, se întrec cu maorii în apărarea pământului strămoșesc.

Mica trupă întâmpină mii de greutate în a trece câmpiile, unde se înalță colinele din Hakarihoata. Însă înainte de amiază, ajunse la țărmul râului Waipa și urcă fără greutate către nord, printre povârnișurile malului.

Era o încântătoare vale tăiată de mici pâraie cu apele reci și limpezi, care alergau vesele sub copăcei. Noua Zeelandă, după botanistul Hooker, a prezentat până astăzi două mii de neamuri de vegetale, dintre care cinci sute se găsesc numai aici. Florile sunt rare, puțin deosebite și e o sărăcie completă de plante anuale, însă abundență de filicinee, de graminee și de umbelifere.

Câțiva arbori înalți se ridicau ici și colo, „metrosideros” cu florile stacojii, pini de Norfolk, cu ramurile aplecate și un soi de chiparoși, „rimu” nu mai puțin triști decât frații lor europeni; însă aceste trunchiuri erau năpădite de numeroase feluri de ferigi.

Între ramurile marilor arbori, la înălțimea copăceilor, zburau și cântau câțiva cacatoes, „cacariki” cel verde, cu o dungă roșie sub gât, „taupo” împodobit cu o frumoasă pereche de favoriți negri și un papagal cât o rață, cu penele roșii și cu un frumos puf sub aripi, pe care naturaliștii l-au supranumit „Nestorul meridional”. Maiorul și Robert putură, fără să se îndepărteze de tovarășii lor, să împuște câteva becațe și potârniche. Olbinett, ca să nu piardă timpul, începu să le smulgă penele pe drum.

Paganel, mai puțin sensibil la calitățile nutritive ale vânatului, ar fi voit să pună mâna pe vreo pasăre specifică Noii Zeelande. Curiozitatea naturalistului înăbușea în el pofta călătorilor. Memoria sa, dacă nu-l înșela, îi reamintea ciudățeniile „tui”-ului indigenilor, numit și „zeflemistul” pentru renghiurile sale neîncetate, și chiar câteodată pentru că poartă o haină albă, peste penele sale negre ca un anteniu.

— Acest „tui”, zicea Paganel maiorului, se îngrașă atât de mult în timpul iernii, încât se îmbolnăvește. Nu mai poate să zboare. Atunci își sfășie pieptul cu ciocul, pentru ca să se lepede de grăsimea sa și să devină mai ușor. Asta nu vă pare ciudat, Mac Nabbs?

— Atât de bizar, încât nu cred un cuvânt!

Și Paganel, cu tot regretul, nu putu să prindă nici un exemplar din aceste păsări spre a arăta maiorului . sângeroasele zgârieturi ale pieptului lor. A fost însă mai fericit cu un animal bizar, care sub goana omului, a pisicii și a câinelui, a fugit către ținuturile nelocuite și tinde să dispară din fauna zeelandeză. Robert, scotocind ca o adevărată nevăstuică, descoperi într-un cuib, format din rădăcini suprapuse, o pereche de pui fără aripi și fără coadă, cu patru degete la picioare, un cioc lung de becață și cu capul acoperit peste tot cu pene albe. Animale ciudate, care par să facă trecerea de la ovipare la mamifere.

Era „kiwi”-ul neozeelandez, „*apterix australis*” al naturaliștilor, care se hrănește și cu larve, și cu insecte, viermi sau cu semințe. Această pasăre e specifică țării. Abia a putut fi introdusă în grădinile zoologice din Europa. Formele sale pe jumătate terminate, mișcările caraghioase, au atras totdeauna atenția călătorilor și în timpul marii explorări în Oceania, făcută de *Astrolabe* și *Zélée*, Dumont d’Urville a fost special însărcinat de Academia de științe să aducă un specimen dintre aceste păsări. Însă cu toate recompensele făgăduite indigenilor, nu putu să-și procure nici un „kiwi” în viață.

Paganel, fericit de așa noroc, legă împreună cei doi pui și îi luă cu dânsul, având de gând să-i facă dar Grădinii zoologice din Paris; încrezătorul geograf citea de acum pe cea mai frumoasă cușcă, această seducătoare inscripție: *Dăruit de dl. Jacques Paganel.*

În acest timp, convoiul cobora fără greutate țărmurile râului Waipa. Ținutul era pustiu; nici o urmă de indigeni, nici o cărare care să arate existența omului prin aceste câmpii. Apele râului curgeau printre buruieni înalte sau alunecau pe povârnișuri prelungite. Privirea putea să rătăcească până în munții mai puțin înalți, care închideau valea spre est. Cu formele lor ciudate, cu profilurile cufundate într-o ceață înșelătoare, se asemănau cu niște animale uriașe, vrednice de timpurile antediluviene. Ai fi zis că este o grupă de enorme cetacee, împietrite deodată. Un caracter esențial vulcanic se desprindea din aceste mase neregulate. Într-adevăr, Noua Zeelandă nu este decât produsul recent al unei lucrări a vulcanilor marini și deasupra apelor crește neconținut. Unele puncte s-au ridicat cu doi metri de vreo douăzeci de ani. Focul mai circulă prin măruntaiele sale, o zguduie, o convulsionează și scapă în multe locuri prin gura gheizerelor și prin craterele vulcanilor.

La ora patru seara, nouă mile fuseseră străbătute voinicește. După harta pe care Paganel o cerceta neconținut, Waipa și Waikato trebuiau să se întâlnească mai departe cu vreo cinci mile. Pe acolo trecea drumul spre Auckland; acolo vor poposi peste noapte. Cât despre cele cincizeci de mile care îi despărteau de capitală, două sau trei zile vor fi de ajuns ca să le străbată sau opt ore cel mult, dacă Glenarvan întâlnea diligența care circulă de două ori pe lună între Auckland și golful Hawkes.

— Așadar, zise Glenarvan, vom fi forțați să poposim în câmp și noaptea viitoare?

— Da, răspunse Paganel, însă sper pentru ultima oară.

— Cu atât mai bine, căci lady Helena și Mary Grant au multe de îndurat.

— Și ele suferă fără să se plângă, adăugă John Mangles. Dar, dacă nu mă înșel, domnule Paganel, ai vorbit de un sat situat la confluența celor două râuri.

— Da, răspunse geograful, iată-l însemnat pe harta lui Johnston. Este Ngarnavahia, la aproape două mile, mai jos de confluență.

— Ei bine, n-am putea să petrecem acolo noaptea? Lady Helena și Mary nu vor ezita să facă mai mult cu două mile, ca să găsească un hotel mai convenabil.

— Un hotel! strigă Paganel, un hotel într-un sat maor! Dar nici chiar un han, nici chiar o cârciumă nu veți găsi! Acest sat nu e decât o adunătură de colibe indigene și în loc să căutăm aici odihna, părerea mea este să-l evităm cu prudență.

— Mereu temerile dumitale, Paganel! zise Glenarvan.

— Scumpul meu lord, în maori e mai bine să ai neîncredere decât încredere. Nu știu în ce termeni sunt ei cu englezii, dacă revolta e înăbușită sau victorioasă, dacă nu ne aflăm în plin război. Or, lăsând la o parte modestia, persoane de rangul nostru, ar fi o bună pradă și n-am poftă să mă împărtășesc din ospitalitatea zeelandeză. Găsesc deci că e bine să evităm satul Ngarnavahia, să-l ocolim, să fugim de orice întâlnire cu indigenii. Când vom fi la Drury, va fi cu totul altceva și acolo vitejii noștri tovarăși se vor odihni după plac, de oboseala drumului.

Părerea geografului precumpăni. Lady Helena preferă să petreacă o ultimă noapte sub cerul liber și să nu expună pe tovarășii săi. Nici Mary Grant, nici dânsa nu cerură să se facă vreun popas și

continuară să urmeze povârnișurile râului.

Cu două ore mai târziu, primele umbre ale înserării începeau să coboare din munți. Soarele, înainte de a dispărea la orizont, profitase de o neprevăzută desfacere de nori, ca să împrăstie câteva raze târzii.

Glenarvan și ai săi grăbiră pasul. Cunoștea cât e de scurt amurgul sub această latitudine și cât de repede vine noaptea. Trebuia să ajungă la confluența celor două râuri înainte de venirea întunericului profund, însă, de la pământ, se ridică o ceață deasă, care făcu foarte dificilă recunoașterea drumului.

Din fericire, auzul înlocui vederea pe care întunericul o făcuse inutilă. În curând, un murmur mai accentuat al apelor arăta unirea celor două fluvii în aceeași albie. La ora opt, mica trupă ajungea la locul unde Waipa se varsă în Waikato, nu fără câteva mugete de valuri ciocnite.

— Waikato e aici, strigă Paganel, și drumul spre Auckland urcă de-a lungul țărmului său drept.

— Vom vedea mâine, răspunse maiorul. Să poposim aici. Mi se pare că umbrele mai accentuate sunt acelea ale unui pâlcc de arbori care a crescut aici, anume ca să ne adăpostească. Să cinăm și să ne culcăm.

— Să cinăm, zise Paganel, însă cu pesmeți și cu carne uscată, fără să aprindem vreun foc. Am sosit aici incognito, să încercăm să plecăm tot așa! Din fericire, această ceață ne face invizibili.

Grupul de copaci a fost atins și fiecare se supuse riguroaselor sfaturi ale geografului. Cina rece a fost sfârșită fără zgomot și în curând un somn adânc puse stăpânire pe călătorii obosiți de un drum de cincisprezece mile.

Capitolul X. Fluviul național

În zorii zilei, o ceață deasă apăsa greoi pe apele fluviului. O parte dintre aburii care îmbâcseau aerul se condensară prin răcire și acopereau ca o pătură groasă suprafața apelor. Razele soarelui nu întârziară însă ca să o străpungă. Țărmurile înrourate se iviră și cursul lui Waikato apăru în toată frumusețea sa de dimineață. O limbă de pământ, prelungă și subțire, acoperită de copăcei, se sfârșea cu un vârf ascuțit la contopirea celor două râuri. Apele fluviului Waipa, mai repezi, respingeau pe cele ale lui Waikato pe un sfert de milă, înainte de a se uni, dar fluviul puternic și liniștit, stăpânea vijeliosul râu și-l ducea pașnic până în Pacific.

Când aburii se risipiră, o barcă lungă de șaptezeci de picioare, largă de cinci și adâncă de trei, cu pupa ridicată ca la o gondolă venețiană și scobită din trunchiul unui brad, urca pe râul Waikato. Un covor de mușchi acoperea fundul ei. Opt rame, în partea din față, o făceau să zboare pe suprafața apelor, în timp ce un om așezat în partea de dinapoi, o conducea cu ajutorul unei alte rame.

Acest om era un indigen înalt, cam de vreo patruzeci și cinci de ani, cu pieptul lat, cu membrele mușchiuloase, având picioare și mâini puternice. Fruntea bombată și brăzdată de încrețituri dese, privirea violentă, fizionomia sinistă făceau din el un personaj de temut. Era un șef maor și încă dintre cei mai mari. Se cunoștea după tatuajul fin și strâns, care brăzda corpul și fața sa. De la aripile nasului acvilin plecau două spirale negre, care înconjurând ochii săi galbeni, se reuniau pe frunte pierzându-se în părul bogat. Gura, cu dinții strălucitori de albi și bărbia dispăreau sub linii, ale căror spirale se conturau până la pieptul său robust.

Tatuajul, „moko” al neozeelandezilor, e un semn de înaltă distincție. Numai acela e demn de aceste semne onorifice, care a luptat vitejește în mai multe rânduri. Sclavii, oamenii din popor, nu pot să le pretindă. Șefii vestiți se recunosc după finețea, precizia și natura desenelor, care reproduc adesea pe corpul lor, chipuri de animale. Unii suferă până la a cincea oară operația foarte dureroasă a „moko”-ului. Cu cât ești mai ilustru, cu atât ești mai „ilustrat” în Noua Zeelandă.

Dumont d'Urville a dat curioase amănunte asupra acestui obicei. El a observat cu bună dreptate, că moko-ul ține locul blazoanelor cu care unele familii din Europa se mândresc atât. Totuși, face o deosebire între aceste două semne de distincție: armele europenilor nu dovedesc adesea decât meritul individual al aceluia care, cel dintâi, a putut să le capete, fără să arate nici un merit al urmașilor săi, pe când blazoanele individuale ale neozeelandezilor mărturisesc într-un chip autentic că, pentru a avea dreptul să le porți, trebuie să fi făcut dovada unui curaj personal neobișnuit. Dealtfel, tatuajul maorilor, oricare ar fi considerația de care se bucură, are o utilitate incontestabilă. El dă sistemului cutanat o supracreștere în grosime, care permite pielii să reziste la intemperiiile anotimpurilor și la neconținutele înțepături ale țăntarilor.

Cât despre șeful care conducea barca, nici o îndoială nu era posibilă asupra tatuajului său. Osul ascuțit de albatros, care servește tatuatorilor maori, brăzdase în linii adânci și strânse, de cinci ori fața sa. Era deci la a cincea ediție și aceasta se vedea din înfățișarea lui trufașă.

Corpul său, îmbrăcat cu o pătură de „phormium” împodobită cu piei de câine, era încins cu o pânză însângărată în ultimele lupte. Urechile aveau atârinate de lobul lor alungit, cercei de jad verde și în jurul gâtului, străluceau șiraguri de „punamu”, un fel de pietre sfântite la care zeelandezii le atribuie oarecare puteri supranaturale. Alături de el se odihnea o pușcă de fabricație engleză și un „patu-patu”, topor cu două tășuri, de culoarea smaraldului și lung de optsprezece degete.

Lângă dânsul, nouă războinici de un rang mai mic, însă înarmați, cu o înfățișare fioroasă, unii suferind încă de rănilor recente, rămăneau într-o nemișcare perfectă, înfășurată în mantaua lor de phormium. Trei câini cu mutra sălbatică, stăteau întinși la picioarele lor. Cei opt vâslași din față păreau a fi servitori sau sclavi de-ai șefului. Ei vâsleau cu putere. Barca urca în susul lui Waikato cu o viteză destul de mare.

În centrul ei, cu picioarele legate, dar cu mâinile libere, zece prizonieri europeni erau înghemuiți unul lângă altul. Erau Glenarvan și lady Helena, Mary Grant, Robert, Paganel, maiorul, John Mangles, stewardul și cei doi mateloți.

În ajun, seara, mica trupă, înșelată de ceata deasă, poposise în mijlocul unei tabere de indigeni. Către mijlocul nopții călătorii surprinși dormind, au fost luați prizonieri, apoi transportați în această barcă. Până atunci nu fuseseră maltratați, dar ar fi încercat în zadar să reziste. Armele și munițiile lor erau în mâinile sălbaticilor.

Nu întârziară să afle, prinzând câteva cuvinte englezești de care se serveau indigenii, că aceștia, respinși de trupele britanice, bătuți și decimați, fugeau spre ținuturile din susul râului Waikato. Șeful maor, după o îndărătnică rezistență, după ce principalii săi războinici au fost măcelăriți de soldații din regimentul 42, se întorcea să facă un nou apel pe lângă triburile ele pe fluviu spre a se întâlni cu neînvinsul William Thompson, care lupta mereu contra cuceritorilor. Acest șef se numea „Kai Kumu”, nume sinistru în limba indigenă, care înseamnă „cel care mănâncă membrele dușmanului său”. El era viteaz, îndrăzneț, însă cruzimea îi egala valoarea. Nu era de așteptat nici o milă din partea lui. Numele său era binecunoscut de soldații englezi și capul îi fusese pus la preț de guvernatorul Noii Zeelande.

Această lovitură teribilă izbise pe lord Glenarvan în clipa când trebuia să atingă portul atât de dorit al Auckland-ului și să se repatrieze în Europa. Totuși, privind fața-i rece și calmă, n-ai fi putut ghici ce chinuri îl zbuciumau. Căci, Glenarvan, în împrejurări grave, se arătă la înălțimea nenorocirilor. Simțea că trebuie să fie forța, exemplul femeii și tovarășilor săi, el, soțul, șeful; gata, de altfel, de a muri primul pentru salvarea comună, când împrejurările vor cere. Foarte religios, nu voia să-și piardă credința în dreptatea lui Dumnezeu, față de sfîntenia întreprinderii sale și în mijlocul primejdiilor îngrămadite pe drumul său; nu regretă o clipă avântul generos, care-l împinsese până în aceste țări sălbatice.

Tovarășii erau vrednici de el; ei împărtășeau nobilele sale gânduri și văzând înfățișarea lor, liniștită și mândră, nu i-ai fi crezut târați într-o catastrofă supremă. De altfel, printr-o înțelegere comună și după sfatul lui Glenarvan, hotărâseră să afișeze o nepăsare inegalabilă în fața indigenilor. Era singurul mijloc de a se impune acestor firi primitive. Sălbaticii în general și mai ales maorii, au un oarecare sentiment al demnității, de care nu se despart niciodată. Ei cred că aceasta se cunoaște după sânge rece și curaj. Glenarvan știa că, lucrând astfel, cruța tovarășilor săi și lui un inutil tratament rău.

De la plecare indigenii, puțin vorbăreți ca toți sălbaticii, de-abia schimbară câteva cuvinte. Totuși, după câteva cuvinte spuse, Glenarvan înțelese că limba engleză le era cunoscută. Hotărî, deci, să întrebe pe șeful zeelandez despre soarta care le era rezervată. Adresându-se lui Kai Kumu, îi zise cu o voce lipsită de orice teamă:

— Încotro ne duci, șefule?

Kai Kumu îl privi rece fără să-i răspundă.

— Ce ai de gând să faci cu noi? reluă Glenarvan. Ochii lui Kai Kumu străluciră ca un fulger scurt și cu o voce gravă, răspunse:

— Să te schimb, dacă se învoiesc ai tăi; să te omor, dacă refuză.

Glenarvan nu întrebă mai multe, dar speranța îi reveni în inimă. Fără îndoială, câțiva șefi ai armatei maore căzuseră în mâinile englezilor și indigenii voiau să încerce a-i recăpăta prin schimb. Exista deci o șansă de scăpare și situația nu era disperată.

În acest timp barca urca repede cursul fluviului. Paganel, pe care mobilitatea caracterului său îl ducea cu ușurință de la o extremă la alta, recăpătase toată nădejdea. Își zicea că maorii le vor cruța osteneala de a se preda posturilor engleze și că nimic nu era pierdut. Deci, resemnat în fața soartei, urmări pe harta sa cursul lui Waikato, printre câmpiile și văile provinciei. Lady Helena și Mary Grant, înăbușindu-și groaza, vorbeau încet cu Glenarvan și cel mai iscusit fizionomist n-ar fi surprins pe fața lor groaza din inimi.

Waikato este fluviul național al Noii Zeelande. Maorii, sunt mândri și geloși pe el, ca germanii pe Rhin și slavii pe Dunăre. În cursul său de două sute de mile, udă cele mai frumoase ținuturi ale insulei de nord, de la provincia Wellington până la provincia Auckland. El a dat numele său tuturor acestor triburi riverane, care, neînvins și neîmblânzite, s-au ridicat deodată împotriva năvălitorilor.

Apele fluviului nu au fost aproape niciodată străbătute de vreo barcă străină. Ele nu se deschid decât înaintea pirogilor insularilor. Abia dacă vreun turist îndrăzneț a putut să se aventureze între aceste maluri. Accesul cursului de sus al lui Waikato era interzis profanilor europeni.

Paganel cunoștea venerația indigenilor pentru această mare arteră zeelandeză. Știa că naturaliștii englezi și germani nu-l urcaseră încă decât până la confluența cu Waipa. Oare până unde își va târî Kai Kumu prizonierii? N-ar fi putut-o ghici, dacă cuvântul „Taupo”, mereu repetat între șef și războinicii săi, nu i-ar fi trezit atenția. Consultă harta și văzu că numele Taupo era al unui lac, celebru în analele geografice, situat în partea cea mai muntoasă a insulei, la extremitatea de sud a provinciei Auckland. Waikato iese din acest lac, după ce-i străbate toată lățimea. Or, de la confluență până la lac, fluviul are aproape o sută douăzeci de mile.

Paganel, adresându-se în franțuzește lui John Mangles, ca să nu fie înțeleș de sălbatici, îl rugă să socotească viteza bărcii. John o socoti la vreo trei mile pe oră.

— Atunci, răspunse geograful, dacă ne oprim în timpul nopții, călătoria noastră va dura aproape patru zile.

— Dar posturile englezești, unde sunt situate? întrebă Glenarvan.

— E greu de știut! răspunse Paganel. Războiul a trebuit să se petreacă în provincia Taranaki și după toate probabilitățile trupele sunt îngrămădite spre lac, pe coastele munților, acolo unde s-a concentrat centrul revoltei.

— Să dea Dumnezeu, zise lady Helena.

Glenarvan aruncă o privire tristă asupra tinerei sale soții, asupra lui Mary Grant, expuse voinței acestor indigeni crunți și duse într-o țară străină departe de orice intervenție omenească. Însă, văzu că e observat de Kai Kumu și din prevedere, nevoind să-i dea a înțelege că una dintre prizoniere e nevasta lui, își închise sufletul și privi cu indiferență malurile râului.

Barca trecuse la o jumătate de milă deasupra confluenței, pe lângă vechea reședință a regelui Potato. Nici o altă barcă nu brăzda apele fluviului. Câteva colibe foarte lungi de pe maluri mărturiseau prin aspectul lor ororile unui război de curând încheiat. Câmpiile păreau părăsite, țărmurile erau pustii. Câțiva reprezentanți din familia păsărilor de apă animau singuri singurătatea tristă. Când „taparunga”, o pasăre cu aripile negre, cu pânțele albe, cu ciocul roșu, fugea cu picioarele sale lungi, bătlani de trei neamuri, „matuku” cenușiu, un fel de bătlan cu înfățișarea idioată și mărețul „kotuku”, cu penele albe, cu ciocul galben, cu picioarele negre, priveau pașnici trecând ambarcațiunea indigenă. Unde malurile povârnite arătau o oarecare adâncime a apei, pescărușul „kotare” al maorilor, pândea micii țipari care mișunau cu milioanele în râurile zeelandeze. Acolo unde mărăcinii se împreunau deasupra apei, pupeze foarte trufașe și numeroase specii de păsări acvatice își făceau toaleta de dimineață sub primele raze ale soarelui. Toată această lume înaripată se bucura în pace de libertatea pe care le-o lăsa lipsa oamenilor alungați sau decimați de război.

Pe parcursul unei jumătăți a cursului său, Waikato curgea într-o albie largă, printre câmpii întinse. Dar mai sus, colinele și apoi munții îi îngustau valea în care săpase albia. La zece mile deasupra confluenței, harta lui Paganel arăta pe țărmul stâng, satul Kirikiriroa, care se afla într-adevăr acolo. Kai Kumu nu se opri. El porunci să se împartă prizonierilor propriile lor merinde; cât despre războinicii lui, sclavii și cu el, se mulțumiră cu hrana indigenă, cu ferigi bune de mâncat, „pteris esculenta”, din botanică, cu rădăcini fripte la foc și cu „kapana”, cartofi cultivați în abundență pe ambele insule. Nici o materie animală nu figura la masa lor și carnea uscată a călătorilor nu părea să le inspire poftă.

La ora trei, câțiva munți se înălțau pe malul drept: „Pokaroa Ranges”, care se asemănau cu un

întins zid dărâmat. Pe unele, piscuri erau spânzurate „pah”-uri în ruină, vechi întărituri ridicate de inginerii maori în poziții cu neputință de luat. Ai fi zis, niște mari cuiburi de vulturi.

Soarele apunea la orizont, când barca izbi un povârniș acoperit cu pietre ponce, pe care Waikato, izvorât din munți vulcanici, le lua cu sine. Câțiva arbori, care creșteau aici, păură buni ca adăpost pentru noapte. Kai Kumu porunci să se debarce prizonierii: bărbații rămaseră cu picioarele legate, femeile au fost lăsate libere; toți au fost așezați în mijlocul taberei, în jurul căruia ramuri aprinse făceau o barieră de foc, cu neputință de trecut.

Înainte ca șeful Kai Kumu să arate prizonierilor săi, că are de gând să-i schimbe, Glenarvan și John Mangles discutaseră mijloacele prin care și-ar fi putut recăpăta libertatea. Ceea ce nu puteau încerca în barcă, vor încerca pe pământ, în timpul popasului, fiind favorizați de noapte.

Dar după convorbirea lui Glenarvan cu șeful zeelandez, socotiră să renunțe la acest plan. Trebuiau să aibă răbdare. Schimbul prezenta șanse de scăpare, neoferite de un atac sau de o fugă prin aceste ținuturi necunoscute. Bineînțeles că multe evenimente puteau interveni, care să întârzie sau chiar să împiedice o astfel de înțelegere; dar mai bine era să aștepte. Într-adevăr, ce puteau face zece oameni fără arme, împotriva a vreo treizeci de sălbatici bine înarmați? Glenarvan, dealtfel, presupunea că tribul lui Kai Kumu pierduse vreun șef de mare importanță, pe care voia să-l recapete cu orice preț și nu se înșela deloc.

A doua zi, barca reîncepu să urce fluviul cu aceeași repeziciune. La ora zece, se opri o clipă la confluența cu Pohaiwhenna, un mic râu, care străbătea ca un șarpe încolăcii câmpiile malului drept. Aici, o barcă cu vreo zece băștinași ajunseseră pe cea a lui Kai Kumu. Războinicii schimbă salutul de sosire, „aire maira”, care înseamnă „vino aici sănătos” și cele două bărci meraseră alături. Noii veniți luptaseră, nu demult, contra englezilor. Se cunoștea după ă veșmintele lor zdrențuite, după armele însângerate, după rănilor care mai sângerau încă sub bandaje. Erau întunecați și tăcuți. Cu supărarea obișnuită sălbaticilor, nu dădură nici o atenție europenilor.

La amiază, piscurile muntelui Maungatotari, se iviră spre răsărit. Valea lui Waikato începu să se îngusteze. Aici, fluviul adânc și strâmtorat se dezlănțuia cu violența unui torent. Însă, vigoarea băștinașilor, trezită și dublată de un cântec, care ritma cu loviturile vâslelor, ridică barca pe apele spumegânde. Cascada a fost trecută și Waikato își relua cursul leneș, întrerupt din milă în milă de numeroasele cotituri ale malurilor.

Către seară, Kai Kumu acostă la poalele munților, ale căror prime ramificații cădeau perpendicular pe maluri. Aici, vreo douăzeci de indigeni, debarcați din luntre, luau dispoziții pentru noapte. Focuri pâlpâiau sub arbori. Un șef, egalul lui Kai Kumu, înaintă cu pași măsurați, frecându-și nasul său de cel al lui Kai Kumu, îi dădu salutul călduros, „chongui”. Prizonierii au fost depuși în centrul taberei și păziți cu multă atenție.

A doua zi dimineața, lunga călătorie pe Waikato a fost reluată. Alte bărci sosiră prin afluenții fluviului. Vreo șaiszeci de războinici, desigur, fugarii ultimei revolte, se adunaseră și, mai mult sau mai puțin pătrunși de gloanțele englezești, fugeau spre munte. Câteodată, se ridica, din bărcile care mergeau în rând, un cântec. Un băștinaș intona oda patriotică a misteriosului „Pihe”:

Papa ra ti wati tidi I dounga mei...

imnul național, care îndeamnă pe maori la războiul pentru independență. Vocea cântărețului, plină și sonoră, trezea ecourile munților și după fiecare strofă, indigenii lovindu-și pieptul, care răsuna ca o tobă, reluau în cor strofa războinică. Apoi, sub o nouă efortare a lopeților, bărcile țineau piept curentului și zburau pe suprafața apelor.

Un fenomen ciudat veni în timpul zilei să îngreuneze navigația. Cam pe la ora patru, ambarcațiunea, fără să ezite, fără sa-și încetinească mersul, condusă de mâna sigură a șefului, porni printr-o vale strâmtă. Vâltori se zdrobeau cu furie, de ostroavele numeroase și propice accidentelor. Mai mult ca niciodată, în această trecătoare ciudată a lui Waikato, nu-ți era îngăduit să șovăi, căci malurile nu ofereau nici o scăpare. Oricine ar fi pus piciorul pe nămolul fierbinte al țărurilor, ar fi fost pierdut fără nici o îndoială. Într-adevăr, fluviul curgea între izvoare calde, semnalate totdeauna curiozității turiștilor. Oxidul de fier colora în roșu aprins povârnișurile, unde piciorul n-ar fi întâlnit un deget de pământ solid. Atmosfera era îmbâcsită de un miros sulfuros foarte pătrunzător. Indigenii le suportau, dar prizonierilor le făceau mult rău miasmele emanate din crăpăturile pământului și de bășicile care pocneau sub presiunea gazelor interioare. Totuși, dacă mirosul suferea, ochiul nu putea decât să admire aceste priveliști mărețe.

Bărcile se aventurază într-un nor de aburi albi. Strălucitoarele sale spirale se ridicau ca un dom deasupra fluviului. Pe maluri, vreo sută de gheizere, unele aruncând mase de vapori, din altele țâșnind coloane de apă, își variau efectele ca jocurile și cascadele unui bazin organizat de mâna omului. Ai fi zis că un mecanic conducea după plac activitatea acestor izvoare. Apele și aburii, amestecați în aer, se colorau în razele soarelui.

În acest loc, Waikato curgea într-o albie mișcătoare care se mișca neîncetat sub acțiunea focurilor subterane. Nu departe, spre lacul Rotorua, spre răsărit, mugeau izvoarele termale și cascadele fumegânde de la Rotomahana și de la Tatarata, văzute de câțiva călători îndrăzneți. Această regiune este plină de gheizere, cratere și solfatare. Aici iese prisosul gazelor, care n-au putut găsi o ieșire prin supapele neîndestulătoare de la Tongariro și Wakari, singurii vulcani în activitate ai Noii Zeelande.

Pe o distanță de două mile, bărcile indigene plutiră sub această boltă de aburi, îngrămădiți în rotocoale care se rostogoleau la suprafața apei; apoi, fumul sulfuros se risipi și un cer curat produs de repeziciunea curenților, înprospăta piepturile. Regiunea izvoarelor era trecută.

Înainte de sfârșitul zilei, încă două cascade au fost urcate sub vâsla viguroasă a sălbaticilor, cele de la Hipaputua și de la Tamatea. Seara, Kai Kumu poposi la o sută de mile de confluența râurilor Waipa și Waikato. Fluviul, ocolind spre est, cădea în lacul Taupo ca un imens joc de apă într-un bazin.

A doua zi, Jacques Paganel, consultând harta, recunoscă pe malul drept muntele Taubara, care se ridică până la o înălțime de trei mii de picioare.

La amiază, tot cortegiul bărcilor intra printr-o lărgire a fluviului în lacul Taupo și indigenii salutau cu gesturile lor pasionate o zdreanță de stofă, pe care vântul o desfășura în vârful unei colibe. Era drapelul național.

Capitolul XI. Lacul Taupo

O adâncitură de nepătruns, lungă de douăzeci și cinci de mile, lată de douăzeci, s-a format într-o zi, cu mult înainte de timpurile istorice, printr-o năruire a cavernelor, în mijlocul lavei trahitice din centrul insulei. Apele, scurse din vârfurile învecinate, au năvălit în această enormă scobitură. Adâncitura a devenit lac, dar tot prăpastie a rămas și sondele nu sunt încă în stare să-i dea de fund.

Astfel este lacul Taupo, ridicat la o mie două sute cincizeci de picioare deasupra nivelului mării și dominat de un lanț de munți înalți de opt sute de metri. Spre apus, munți stâncoși foarte înalți; spre nord, câteva culmi răzlețe și acoperite de păduri; spre răsărit, o câmpie largă, brăzdată de un drum și bogată în piatră calcaroasă, care strălucește sub ramurile tufişurilor; spre sud conuri vulcanice, în dosul unui prim plan de păduri; toate acestea încadrează în chip maiestuos vasta întindere de apă, ale cărei furtuni îngrozitoare sunt ca și ciclonii oceanului.

Toată regiunea aceasta fierbe ca o căldare imensă, atârnată peste flăcările subpământene. Pământul tremură sub activitatea focului central. Aburi calzi țâșnesc în unele locuri. Coaja pământului se năruie cu zgomot ca o prăjitură prea apăsată și, fără îndoială că platoul s-ar prăbuși într-un cuptor incandescent, dacă totuși cu douăsprezece mile mai departe aburii închiși, n-ar găsi o ieșire prin craterele lui Tongariro.

De pe țărmul de nord, vulcanul părea a fi învăluit de fum și de flăcări, deasupra micilor munți. Tongariro părea să aparțină unui sistem orografic destul de complicat. În dosul lui, muntele Ruapahu, izolat în câmpie, își înălța la nouă mii de picioare în aer, capul pierdut în nori. Nici un muritor nu pusese piciorul pe vârful său inaccesibil, ochiul omenesc n-a privit niciodată adâncimile craterului său, pe când de trei ori în douăzeci de ani, domnii Bidwill și Dyson și de curând domnul de Hochstetter au măsurat culmile mai ușor de atins ale lui Tongariro.

Acești vulcani își au legendele lor și în orice altă împrejurare, Paganel n-ar fi întârziat să le povestească tovarășilor lui. Le-ar fi istorisit disputa ridicată odată între Tongariro și Taranaki, din cauza unei femei. Pe atunci vecinul și prietenul său, Tongariro, care are capul fierbinte, ca toți vulcanii, merse până la a lovi pe Taranaki. Taranaki; bătut și umilit, fugi prin valea Whanganni, lăsă să cadă în drum două bucăți de munte și ajunse la țărmul mării, unde se înalță acum singuratic sub numele de muntele Egmont.

Însă Paganel nu prea avea chef de povestit și nici prietenii săi de auzit. Ei cercetau în tăcere malul de nord-est al lacului Taupo, unde cea mai amăgitoare fatalitate îi condusese. Misiunea stabilită

de reverendul Grace la Pukawa, pe țărmurile occidentale ale lacului, nu mai exista. Preotul fusese alungat de război departe de centrul principal al răzvrătiților. Prizonierii erau singuri, lăsați la cheremul maorilor, lacomi de răzbunare, mai ales în această parte sălbatică a insulei unde creștinismul nu pătrunsese.

Kai Kumu, părăsind apele lui Waikato, trecu mica adâncitură, care servește drept loc de scurgere a fluviului, ocoli un promontoriu ascuțit și debarcă pe malul răsăritean al lacului, la poalele muntelui Manga, ridicătură înaltă de șase sute de metri. Aici se întindeau câmpii de phormium, inul prețios al Noii Zeelande numit „harakeke” de indigeni. Nimic nu este de disprețuit în această plantă utilă. Floarea dă un fel de miere excelentă; paiul produce o substanță gumoasă, care înlocuiește ceara sau amidonul; frunza, și mai darnică, e bună pentru numeroase întrebuințări: verde, servește drept hârtie; uscată, formează o iască excelentă; tăiată, se împletește în frânghii, odgoane și sfoară; scoțându-i-se firele și melițând-o, devine pătură sau manta, rogojină sau pânză și, colorată în roșu sau negru, îmbracă pe cei mai eleganți maori.

Acest prețios phormium se găsește pretutindeni în cele două insule, pe marginea mării, ca și în lungul fluviilor și pe malurile lacurilor. Aici, tufișurile sale sălbătice acopereau câmpii întregi; florile sale, de un roșu brun și asemănătoare cu ale agavei, se înălțau pretutindeni din mănunchiurile dese ale frunzelor care formau buchete de lame tăioase. Păsări plăcute, nectarlene, obișnuite ale câmpiilor de phormium, zburau în stoluri numeroase și se delectau cu suc mios al florilor.

În apele lacului pluteau grupuri de rațe cu penele negricioase, împeștrite cu cenușiu și cu verde, care s-au domesticit cu ușurință.

La un sfert de milă, pe o culme a muntelui, se vedea un „pah”, întăritură așezată într-o poziție cu neputință de cucerit. Prizonierii debarcați, câte unul, cu mâinile și cu picioarele libere, au fost conduși aici de războinici.

Cărarea, care se termina la întăritură, trecea printre câmpii de phormium și un pâlă de copaci „kaikateas”, cu frunzele tari, de culoare roșie, *dracenas australis*, „ti”-ul băștinașilor, ale căror vârfuri înlocuiesc cu folos mugurii de palmier, și „huius”, care servesc la colorat stofele în negru. Porumbește mari, cu reflexe metalice și o întreagă lume de grauri își luă zborul la apropierea indigenilor.

După un ocol destul de lung, Glenarvan, lady Helena, Mary Grant și tovarășii lor ajunseră în interiorul pah-ului.

Această cetățuie era apărată de o primă linie de metereze înalte de cincisprezece picioare; o a doua linie de pari, apoi o întăritură de răchită străbătută de găuri pentru arme, închideau o a doua curte, adică platoul pah-ului, pe care se ridicau construcții ale maorilor și vreo patruzeci de colibe așezate simetric.

Sosind aici, prizonierii au fost oribil impresionați la vederea capetelor care împodobeau parii celei de a doua întărituri. Lady Helena și Mary Grant întoarseră capul mai mult cu dezgust decât cu spaimă. Aceste capete aparținuseră șefilor dușmani căzuți în lupte, ale căror corpuri serviseră ca hrană învingătorilor. Geograful recunoscuse aceasta, după orbitele lor goale și lipsite de ochi.

Într-adevăr, ochii șefilor sunt mâncați; capul, pregătit după obiceiul indigen, golit de creier și despuțat de piele, cu nasul susținut de mici bețișoare, cu nările umflate de phormium, cu gura și pleoapele cusute e pus în cuptor și supus unei afumări de treizeci de ore. Astfel pregătit, se păstrează la infinit fără să se strice sau să se zbârcească și formează trofee victoriilor. Adeseori, maorii păstrează capetele propriilor lor șefi; însă în acest caz, ochiul rămâne în orbită și te privește. Zeelandezii arată aceste rămășițe cu mândrie; ei le oferă admirației tinerilor războinici și le plătesc un tribut de venerație, prin ceremonii solemne.

În pah-ul lui Kai Kumu, numai capetele dușmanilor împodobeau acest îngrozitor muzeu, și aici, fără îndoială, mulți englezi, cu orbitele goale, îmbogățeau colecția șefului maor.

Casa lui Kai Kumu, între mai multe colibe de puțină însemnătate, se ridica în fundul pah-ului, înaintea unui teren gol, pe care niște europeni l-ar fi numit „câmp de bătlai”. Această colibă era o adunătură de pari legați cu o mulțime de rădăcini și căptușită înăuntru cu rogojini de phormium. Douăzeci de picioare lungime, zece picioare înălțime, făceau lui Kai Kumu o locuință de trei mii de picioare cubice. Unui șef zeelandez nu-i trebuie mai mult.

În colibă se putea intra numai printr-o singură deschizătură, o perdea dublă formată dintr-o țesătură deasă servea drept ușă. Deasupra, acoperișul se prelungea ca un impluvium. Câteva figuri sculptate în vârful căpriorilor împodobeau casa și „wharepuni”, sau portalul, oferea admirației

vizitatorilor frunze, figuri simbolice, monștri, plante sculptate, o amestecătură curioasă născută sub dalta artiștilor indigeni.

În interiorul colibei, podeaua, făcută din pământ bătut, se ridica la o jumătate de picior deasupra solului. Câteva împletituri de trestie și saltele de mușchi uscat, acoperite de o rogojină, țesute din foile lungi și flexibile ale plantei „tifa”, serveau ca paturi. La mijloc, o gaură pietruită forma vatra și în acoperiș o a doua gaură servea drept coș. Fumul, când era destul de des, se hotăra în sfârșit să profite de această ieșire, nu fără a fi depus pe pereții locuinței o pătură de cel mai frumos negru.

Alături de casă se aflau magaziile care adăposteau proviziile șefului, recolta sa de phormium, de gulii, de taros, de mușchi bun de mâncat și cuptoarele unde se coc diferitele alimente la contactul cu pietrele încălzite. Mai departe, în mici îngrădituri, pășteau porci și capre, rari urmași ai animalelor folositoare aduse de Cook. Căinii alergau ici și colo căutându-și hrana. Erau destul de rău întreținuți, ținând seama că servesc maorilor drept hrana lor zilnică.

Glenarvan și tovarășii săi observaseră toate acestea dintr-o singură aruncătură de ochi. Așteptau lângă o colibă goală la bunul plac al șefului, nu fără a fi expuși injuriilor unei bande de fentei bătrâne. Această gloată de harpii îi înconjura, îi amenința cu pumnii, urla și vocifera. Câteva vorbe englezești, care ieșeau cu greutate din buzele lor groase, lăsau să se întrevadă că cereau o răzbunare imediată.

În mijlocul amenințărilor, lady Helena, liniștită în aparență, afișa un calm care nu putea fi în inima ei. Această femeie curajoasă, ca să lase tot sângele rece lui Glenarvan, făcea eforturi eroice. Sărmana Mary Grant simțea că nu mai poate și John Mangles o susținea, gata să se lase ucis apărând-o. Tovarășii săi suportară în chip deosebit acest potop de insulte, nepăsător ca maiorul sau în prada unei agitații crescânde ca Paganel.

Glenarvan voind să evite lady-ei Helena priveliștea acestor bătrâne, se duse drept la Kai Kumu, și arătându-i hidoasa bandă spuse:

— Alungă-le!

Șeful maor privi fix pe prinsul său fără să-i răspundă; apoi, cu un gest, făcu să tacă hoarda urlătoare. Glenarvan se înclină în semn de mulțumire și veni încet să-și reia locul între ai săi.

În acea vreme, erau adunați în pah vreo sută de neozeelandezi, bătrâni, oameni maturi, tineri, unii liniștiți dar întunecați, așteptând ordinele lui Kai Kumu, alții dedându-se la toate semnele unei dureri puternice; aceștia își plângeau neamurile sau prietenii căzuți în ultimele lupte.

Kai Kumu, dintre toți șefii care se ridicaseră la chemarea lui William Thompson, se întorcea singur în ținuturile lacului și înștiința primul tribul despre înfrângerea războiului național în câmpiile lui Waikato. Din două sute de războinici care, sub comanda sa, alergaseră să apere pământul strămoșesc, o sută cincizeci lipseau la întoarcere. Dacă unii dintre ei erau prinși de năvălitori, câți, întinși pe câmpul de bătaie, aveau să nu se mai întoarcă niciodată acasă! Astfel se explica dezolarea adâncă de care a fost lovit tribul la sosirea lui Kai Kumu.

La sălbatici, durerea morală se manifestă totdeauna prin demonstrații fizice. Astfel, rudele și prietenii războinicilor morți, mai ales femeile, își sfășiau fața și umerii cu scoici ascuțite. Sângele țâșnea și se amesteca imediat cu lacrimile. Tăieturile adânci arătau durerile mari. Nenorocitele zeelandeze, însângerate și nebune, erau îngrozitoare la vedere.

O altă pricină foarte gravă în ochii băștinașilor măsura deznădejdea lor. Nu numai că ruda sau prietenul pe care îl plângeau era mort, ci osemintele sale lipseau din mormântul familiei. Or, posesiunea acestor rămășițe e socotită în religia maorilor ca absolut necesară destinului vieții viitoare; nu carnea care putrezește, ci oasele, culese cu grijă, curățate, răzuite și chiar colorate erau definitiv depuse în „udupa”, sau „casa gloriei”. Aceste morminte sunt împodobite cu statui de lemn, care reproduc cu o fidelitate perfectă tatuajele răposatului. Dar acum, mormintele vor rămâne goale, ceremoniile religioase nu se vor îndeplini și oasele cruțate de căinii sălbatici, vor dăinui neîngropate pe câmpul de bătaie.

Atunci semnele durerii se măriră. La amenințările femeilor, urmară blestemele bărbaților contra europenilor. Izbucniră injuriile, gesturile deveniră mai amenințătoare. Strigătelor, trebuia să le urmeze actele de brutalitate.

Kai Kumu, temându-se de a nu fi copleșit de fanaticii tribului, porunci ca prizonierii să fie conduși într-un loc sfințit situat la cealaltă extremitate a pah-ului, pe un platou prăpăstios. Coliba se sprijinea de un masiv muntos, ridicat cu vreo sută de picioare deasupra ei, care se sfârșea cu un povârniș destul de brusc, în această parte a întăriturii. În acest „ware-atua”, clădire sfințită, preoții sau

ariki propovăduiau zeelandezilor un Dumnezeu întreit, tatăl, fiul și pasărea sau spiritul. Coliba vastă, bine închisă, conținea hrana sfântă și aleasă, pe care Maui-Ranga-Rangui o mănâncă prin gura preoților săi.

Aici, prizonierii adăpostiți deocamdată contra furiei indigenilor, se întinseră pe rogojinile de phormium. Lady Helena, cu puterile istovite, cu energia morală zdrobită, căzu în brațele soțului ei. Glenarvan strângând-o la piept, îi repetă:

— Curaj, scumpa mea Helena, cerul nu ne va părăsi!

Robert, de-abia închis, se cățăra pe umerii lui Wilson și reuși să-și strecoare capul printr-o gaură dintre acoperiș și perete, unde spânzurau șiraguri de amulete. De acolo, privirea sa cuprindea tot pah-ul, până la coliba lui Kai Kumu.

— S-au adunat în jurul șefului, zise el încet... Își agită brațele, scot urlete... Kai Kumu vrea să vorbească.

Copilul tăcu câteva clipe, apoi reluă:

— Kai Kumu vorbește... Sălbaticii se liniștesc! Ei îl ascultă:

— E vădit, zise maiorul, șeful are un interes personal că să ne protejeze. Vrea să-și schimbe prinșii contra șefilor tribului său! Dar războinicii se vor învoi?

— Da!... Îl ascultă, reluă Robert. Ei se împrăștie. Unii intră în colibe... Alții părăsesc întăritura...

— Spui adevărat? strigă maiorul.

— Da, domnule Mac Nabbs, răspunse Robert. Kai Kumu a rămas singur cu războinicii din barcă... Ah! Unul dintre ei se îndreaptă spre coliba noastră.

— Dă-te jos Robert, zise Glenarvan.

În această clipă, lady Helena, care se ridicase, strânse mâna bărbatului ei.

— Edward, zise ea cu voce fermă, nici Mary Grant nici eu nu trebuie să cădem cu viață în mâinile sălbaticilor!

Și zicând acestea, întinse lui Glenarvan un revolver încărcat.

— O armă! strigă Glenarvan, căruia un fulger îi luminează ochii.

— Maorii nu-și scotocesc prizonierile! Dar această armă, Edward, e pentru noi, nu pentru ei!

— Glenarvan, zise repede maiorul, ascunde-revolverul! Nu e timpul încă.

Revolverul dispăru sub veșmintele lordului. Rogojina care închidea intrarea colibe se ridică. Un băștinaș apărură. El făcu semn prizonierilor să-l urmeze. Glenarvan și ai săi, în grup strâns, traversară pah-ul și se opriră înaintea lui Kai Kumu.

În jurul șefului erau adunați principalii războinici ai tribului său. Printre ei era și acel maor a cărui barcă întâlnise pe aceea a lui Kai Kumu la confluența lui Waikato cu Pohaiwhenna. Era un om de vreo patruzeci de ani, voinic, cu mutra feroasă și crudă. Era numit „Kara Tete”, adică în limba zeelandeză „Mâniosul”. Kai Kumu îl trata cu oarecare considerație, și după finețea tatuajului său se cunoștea că Kara Tete ocupa un rang înalt în tribul său. Totuși, un observator ar fi dedus că între cei doi șefi era o rivalitate. Maiorul observă că influența lui Kara Tete lasă în umbră pe Kai Kumu. Comandau amândoi importanțelor populații de pe Waikato, cu puteri egale. Astfel în timpul acestei convorbiri, dacă gura lui Kai Kumu zâmbea, ochii săi trădau o adâncă dușmănie.

Kai Kumu întrebă pe Glenarvan:

— Ești englez?

— Da, răspunse lordul fără șovăială, căci această naționalitate trebuie să înlesnească schimbul.

— Și tovarășii tăi?

— Tovarășii mei sunt englezi ca și mine. Suntem călători; naufragiați. Însă, dacă ții s-o știi, n-am luat parte la război.

— Puțin ne pasă! răspunse brutal Kara Tete. Orice englez e dușmanul nostru. Ai tăi au năvălit în insula noastră! Ne-au furat câmpiile! Ne-au ars satele!

— Rău au făcut! răspunse Glenarvan cu o voce groasă. Ți-o spun că așa cred, nu pentru că sunt în puterea ta.

— Ascultă, reluă Kai Kumu, Tohonga, marele preot al lui Nui-Atua, a căzut în mâinile fraților tăi. El e prizonierul pakeki-lor. Dumnezeul nostru ne poruncește să-i răscumpărăm viața. Aș fi vrut să-ți smulg inima, aș fi vrut ca și capul tău și capetele tovarășilor tăi să spânzure veșnic de parii acestei îngrădituri! Dar Nui-Atua a vorbit.

Spunând acestea, Kai Kumu, până aici stăpân pe el însuși, tremura de furie și fizionomia sa

căpătase expresia unei sălbatice exaltări. Apoi, după câteva clipe, reluă mai liniștit:

— Crezi că englezii vor schimba pe Tohonga cu tine? Glenarvan ezită să răspundă și observă cu atenție

pe șeful maor.

— Nu știu, răspunse el după un moment de tăcere.

— Vorbește, reluă Kai Kumu, viața ta face cât a lui Tohonga?

— Nu, răspunse Glenarvan. Eu nu sunt nici șef, nici preot printre ai mei!

Paganel, uimit de acest răspuns, privi pe Glenarvan cu o adâncă surprindere. Kai Kumu păru tot atât de surprins.

— Așadar, te îndoiești? îi zise el.

— Nu știu, răspunse Glenarvan.

— Ai tăi te vor primi în schimbul lui Tohonga?

— Pe mine singur? Nu, răspunse Glenarvan. Pe toți, poate.

— La maori, se dă cap pentru cap.

— Mai întâi oferă pe aceste femei în schimbul preotului tău, zise Glenarvan arătând pe lady Helena și pe Mary Grant.

Lady Helena voi să se arunce spre soțul ei. Maiorul o reținu.

— Aceste două doamne, reluă Glenarvan înclinându-se cu o grație respectuoasă către lady Helena și Mary Grant, ocupă un rang înalt în țara lor.

Războinicul își privi liniștit prizonierul. Un zâmbet acru trecu pe buzele sale; dar îl înăbuși aproape îndată și răspunse cu o voce de-abia reținută:

- Nădăjduiești să înșeli pe Kai Kumu cu vorbe neîntemeiate, european blestemat? Crezi că ochii lui Kai Kumu nu pot să citească în inimi?

Și arătând pe lady Helena:

— Iată-ți femeia! zise el.

— Nu! Este a mea! strigă Kara Tete.

Apoi, împingând pe prizonieri, mâna șefului se întinse spre umărul lady-ei Helena, care îngălbeni la această atingere.

— Edward! strigă nenorocita femeie îngrozită. Glenarvan, fără să spună o vorbă, ridică mâna. O detunătură răsună și Kara Tete căzu mort.

La această detunătură, o mulțime de indigeni ieșiră din colibe. Pah-ul se umplu într-o clipă. O sută de mâini se ridicară spre nenorociți. Revolverul lui Glenarvan îi fu smuls din mână. Kai Kumu aruncă asupra lui Glenarvan o privire ciudată; apoi acoperind cu mâna corpul ucigașului, cealaltă reținu mulțimea, care năvălea spre europeni. În sfârșit, vocea sa domină tumultul.

— Tabu! Tabu! strigă el.

La acest cuvânt, mulțimea se opri înaintea lui Glenarvan și tovarășilor săi, apărați deocamdată de o putere supranaturală.

După câteva clipe au fost conduși la ware-atua, care le servea de închisoare. Dar Robert Grant și Jacques Paganel nu mai erau cu dânșii.

Capitolul XII. Funeraliile unui șef maor

Kai Kumu, după un exemplu destul de des în Noua Zeelandă, unea titlul de ariki cu cel de șef de trib. El era investit cu puteri de preot și, astfel, putea să întindă asupra persoanelor sau lucrurilor protecția superstițioasă a tabu-ului.

Tabu-ul, comun popoarelor de rasă polineziană, are ca efect imediat că interzice orice relații sau orice întrebuințări cu lucrul sau persoana atinsă de tabu. După religia maorilor, orice ar duce o mână profanatoare pe ceea ce e declarat tabu, va fi pedepsit de zeul înfuriat cu moartea. Dealtfel, în cazul când divinitatea și-ar întârzia răzbunarea, vor căuta preoții să o grăbească.

Tabu-ul e aplicat de șefi într-un scop politic, dacă nu rezultă însă dintr-o situație obișnuită a vieții particulare. Un indigen e tabu timp de câteva zile în unele împrejurări, când și-a tăiat părul, când suferă operația tatuajului, când construiește o pirogă, când clădește o casă, când e atins de o boală mintală, când a murit. Dacă o consumație neprevăzută amenință să depopuleze râurile de pește, să devasteze în timpul coacerii plantațiile de gulii dulci, acestea sunt lovite de un tabu protector din punct

de vedere economic. Dacă un șef vrea să îndepărteze pe un nepoftit din casa sa, îl declară tabu; sau dacă vrea să monopolizeze în profitul său relațiile cu o corabie străină, o declară tabu; sau de vrea să pună sub supraveghere un traficant european, de care e nemulțumit, iarăși îl face tabu. Interdicția sa se aseamănă cu vechiul „veto” al regilor din antichitate.

Când un obiect este tabu, nimeni nu poate să-l atingă nepedepsit. Când un indigen e supus acestei interdicții, unele alimente îi sunt interzise pe un timp determinat. De această dietă severă e scăpat, dacă e bogat, căci atunci sclavii îl servesc și îi introduc în gâtleej bucatele, pe care nu trebuie să le atingă cu mâinile sale; dacă e sărac, e nevoit să-și adune alimentele cu gura și tabu-ul face din el un animal.

Pe scurt, ca să terminăm, acest obicei ciudat conduce și modifică cele mai mici acțiuni ale neozeelandezilor. E neconținută intervenția a divinității în viața socială. Ea are toată puterea și se poate spune că întregul cod indigen, cod indiscutabil și nediscutat, se rezumă la. aplicarea frecventă a tabu-ului.

Cât despre prizonierii închiși în ware-atua, aceștia erau loviți de un tabu arbitrar, care îi scăpa de furia tribului. Unii dintre indigeni, prietenii și partizanii lui Kai Kumu, se opriseră brusc la glasul șefului lor și apăraseră pe prizonieri.

Glenarvan nu-și făcea nici o iluzie asupra soartei care-l aștepta. Singură moartea sa putea plăti moartea unui șef. Or, moartea la popoarele sălbatice nu e decât sfârșitul unui lung șir de chinuri. Glenarvan se aștepta deci să ispășească în chip crud legitima indignare, care înarmase brațul său, dar spera că mânia lui Kai Kumu nu-l va lovi decât pe el.

Ce noapte petrecură, el și tovarășii săi! Cine ar putea să zugrăvească chinurile lor și să le măsoare suferințele! Bietul Robert, bunul Paganel nu mai apăruseră. Cum să se mai îndoiască de soarta lor? Nu erau ei, oare, primele victime sacrificate de răzbunarea indigenilor? Orice speranță dispăruse, chiar din inima lui Mac Nabbs, care nu deznădăduia așa de ușor. John Mangles credea că înnebunește, înaintea disperării lui Mary Grant, despărțită și de fratele ei. Glenarvan se gândea la grozava cerere a lady-ei Helena, care ca să se sustragă chinurilor sau robiei, voia să moară de mâna sa! Va avea oare acest înfiorător curaj?

— Și cu ce drept să lovesc eu pe Mary? se gândea John cu inima zdrobită.

Cât despre o evadare, era cu totul imposibilă. Zece războinici, înarmați până în dinți, vegheau la ușa colibei.

Dimineața zilei de 13 februarie sosi. Nici o comunicare n-avu loc între indigeni și prizonierii apărați de tabu. Coliba conținea o oarecare cantitate de merinde, pe care nenorociții de abia le atinseră. Foamea dispărea înaintea durerii. Ziua trecu fără să aducă nici o schimbare, nici o speranță. Fără îndoială, ora funeraliilor șefului mort și ora supliciului trebuiau să sune odată. Totuși, dacă Glenarvan nu-și ascundea că orice idee de schimb trebuia să fi fost părăsită de Kai Kumu, maiorul mai păstra un pic de nădejde.

— Cine știe, zicea el, amintind lui Glenarvan efectul produs de moartea lui Kara Tete, cine știe dacă Kai Kumu nu-ți datorează mult?

Dar cu toate observațiile lui Mac Nabbs, Glenarvan nu mai voia să nădăjduiască. Se scurse și a doua zi, fără ca să se facă pregătirile supliciului. Iată care era motivul întârzierii:

Maorii cred că sufletul, în timpul celor trei zile de după moarte, locuiește în corpul răposatului și timp de trei zile, cadavrul rămâne fără mormânt. Acest obicei aspru al morții a fost ținut cu severitate. Până la 15 februarie, pah-ul a rămas pustiu. John Mangles, cocoțat pe umerii lui Wilson, observa adesea întăriturile exterioare. Nici un indigen nu se arăta. Singure sentinelele vegheau, plimbându-se la ușa închisorii.

A treia zi, coliba se deschise; sălbaticii, bărbați, femei, copii, adică mai multe sute de maori, se adunară în pah, calmi și tăcuți.

Kai Kumu ieși din coliba sa și înconjurat de cei mai însemnați șefi ai tribului, luă loc pe o estradă ridicată la câteva picioare, în centrul întăriturii. Mulțimea indigenilor forma un semicerc, la câțiva metri în urmă. Toată adunarea păstra o tăcere absolută. La un semn al lui Kai Kumu, un războinic se îndreptă spre ware-atua.

— Amintește-ți, zise lady Helena soțului ei. Glenarvan își strânse femeia la piept. În aceeași clipă, Mary Grant se apropie de John Mangles:

— Lordul și lady Glenarvan, zise ea, vor înțelege că dacă o soție poate să moară de mâna soțului

ei, ca să scape de o existență rușinoasă, o logodnică poate de asemenea să sfârșească prin mâna logodnicului său, ca să scape la rândul ei. John, îmi permit să ți-o spun, în această clipă supremă, oare nu sunt de multă vreme în taină logodnica inimii tale? Pot să mă bizui pe tine, scumpul meu John, ca lady Helena pe lordul Glenarvan?

— Mary! strigă tânărul căpitan disperat. Ah! Scumpă Mary!...

Nu putu să termine. Rogojina se ridică și au fost duși spre Kai Kumu; cele două femei se resemnaseră soartei; bărbații își ascundeau chinurile sub un calm care mărturisea o energie supraomenească. Ajunseră înaintea șefului zeelandez. Acesta nu-și întârzie judecata:

— Tu l-ai omorât pe Kara Tete? zise el lui Glenarvan.

— Da, eu l-am omorât, răspunse lordul.

— Măine, la răsăritul soarelui, vei muri.

— Singur? întrebă Glenarvan, a cărui inimă bătea cu putere.

— Ah! Dacă viața lui Tohonga n-ar fi fost mai prețioasă ca a ta! strigă Kai Kumu; ai cărui ochi exprimau un crud regret.

În această clipă, se produse o agitație printre indigeni. Glenarvan aruncă o privire rapidă în jurul lui. În curând mulțimea se desfăcu și apărură un războinic, asudat și zdrobit de oboseală. Kai Kumu, îndată ce-l zări, îi zise în englezește, cu intenția vădită de a fi înțeleș de prizonieri:

— Vii din lagărul europenilor?

— Da, răspunse maorul.

— Ai văzut ca prizonier pe Tohonga?

— L-am văzut.

— Trăiește?

— E mort! Englezii l-au împușcat.

Soarta lui Glenarvan și a tovarășilor săi era pecetluită.

— Toți, strigă Kai Kumu, veți muri mâine în revărsatul zorilor.

Astfel, o pedeapsă comună lovea pe toți acești nenorociți. Lady Helena și Mary Grant înălțară către ceruri o privire de sublimă mulțumire.

Prinșii nu au fost reconduși la ware-atua. Trebuiau să asiste, în această zi, la funeraliile șefului și la sângeroasele ceremonii care le însoțeau. O trupă de indigeni îi conduse la câțiva pași, la piciorul unui enorm arbore numit „kudi”. Aici, păzitorii rămaseră lângă ei fără a-i pierde din ochi, Restul tribului maor, absorbit în durerea sa oficială, părea să-i fi uitat.

Cele trei zile reglementare se scurseseră de la moartea lui Kara Tete. Sufletul răposatului părăsise definitiv învelișul său muritor. Ceremonia începu.

Corpul a fost adus pe un mic catafalc, în mijlocul întăriturii. Era înveșmântat într-un bogat costum și înfășurat cu o măreață pătură de phormium. Capul, împodobit cu pene, purta o coroană de frunze verzi. Fața, mâinile și pieptul, frecate cu petrol, nu arătau descompunerea.

Rudele și prietenii sosiră la piciorul catafalcului și deodată, ca și cum un șef de orchestră ar fi bătut măsura unui cântec funebru, un imens concert de plânsete, de bocete, de hohote, se ridică în văzduh. Răposatul era plâns într-un ritm plângător și greoi cadențat. Neamurile apropiate își izbeau capetele, celelalte rude își sfâșiau fața cu unghiile și se arătau mai risipitori în sânge decât în lacrimi. Aceste nenorocite femei își îndeplineau cu conștiință sălbatica datorie. Însă nu erau de ajuns aceste demonstrații pentru a liniști sufletul defunctului, a cărui mânie ar fi lovit fără îndoială pe supraviețuitorii tribului său, și războinicii săi, neputându-l readuce la viață, voiră să nu regrete în lumea cealaltă binefacerile pământești. Așadar, tovarășa lui Kara Tete nu trebuia să-și părăsească soțul în mormânt. Dealtfel, nenorocita ar fi refuzat să-i mai supraviețuiască. Așa era obiceiul și totodată și datoria și exemple de astfel de sacrificii nu lipsesc în istoria zeelandeză.

Această femeie apărură. Era încă tânără. Părul în dezordine fâlfaia pe umerii săi. Hohotele și strigătele sale se înălțau până la cer. Cuvinte vagi, păreri de rău, fraze întretăiate, în care cinstea amintirea celui mort, întrerupeau bocetele sale și într-un suprem paroxism de durere, ea se întinse la piciorul catafalcului, lovind pământul cu capul.

În aceeași clipă, Kai Kumu se apropie de ea. Deodată, nenorocita victimă se ridică; însă o puternică lovitură de „mere”, un fel de măciucă uriașă, învârtindu-se în mâna șefului, o aruncă la pământ. Ea căzu ca trăsniță.

Strigăte înfiorătoare izbucniră. O sută de mâini amenințară pe prizonierii îngroziți de acest oribil

spectacol. Dar nici unul nu se mișcă, fiindcă ceremonia nu era încă terminată.

Femeia lui Kara Tete se dusese după soțul ei în mormânt. Cele două corpuri rămaseră întinse unul lângă altul. Dar pentru viața veșnică nu-i era de ajuns răposatului numai soția sa. Cine i -ar fi slujit pe amândoi în regatul lui Nui-Atua, dacă nu i-ar fi urmat și sclavii în lumea cealaltă?

Șase nenorociți au fost aduși înaintea cadavrelor stăpânilor lor. Erau servitori, pe care nemiloasele legi ale războiului îi făcuseră robi. Cât trăise șeful, suferiseră cele mai aspre lipsuri, înduraseră la munci de animale și acum, după datinile maorilor, trebuiau să-și continue sclavia și în lumea cealaltă. Nenorociții păreau resemnați soartei. Nu erau surprinși de un sacrificiu prevăzut de multă vreme. Cu mâinile nelegate, arătau că sunt gata să primească moartea, fără să crâcnească.

Dealtfel, această moarte a fost imediată și chinurile le-au fost cruțate. Torturile erau rezervate autorilor omorului, care grupați la douăzeci de pași, întorceau ochii de la acest spectacol înfiorător a cărui oroare trebuia să mai crească. Șase lovituri de „mere”, date de șase războinici voinici, întinseră victimele pe pământ, într-un lac de sânge.

Acesta a fost semnalul unei înfiorătoare scene de canibalism. Corpurile sclavilor nu sunt apărute de tabu, ca și corpurile stăpânilor. Ele aparțin tribului și constituie praznicul aruncat bocitorilor de la înmormântări. Așadar, după terminarea sacrificiului, toată mulțimea indigenilor, șefi, războinici, bătrâni, femei, copii, fără deosebire de vârstă sau sex, cuprinsă de o furie bestială, se aruncă asupra rămășițelor neînsuflețite ale victimelor. În mai puțin timp decât ar putea să schițeze un condei rapid, corpurile încă fiind calde, au fost sfâșiate, împărțite, tăiate, rupte nu în bucăți, ci în fărâme. Din cei două sute de maori, fiecare își avu partea sa de carne omenească. Se băteau, își disputau cea mai mică fărâmiță. Picăturile sângelui cald stropeau pe monstruoșii convivi, și toată această hoardă respingătoare se mișca sub o ploaie roșie. Era delirul, era furia tigrilor îndârjiți asupra prăzii. Ai fi zis că e un circ, unde luptătorii mâncau fiarele sălbatice. Apoi, douăzeci de focuri se aprinseră în douăzeci de puncte ale pah-ului, mirosul cărnii fripte împrăștiu aerul și fără tumultul îngrozitor al acestui ospăț, fără strigătele pe care le mai scoteau încă din gâtleurile pline de carne, prizonierii ar fi auzit oasele victimelor pocnind sub dinții canibalilor.

Glenarvan și tovarășii săi, gâfâind, încercară să ascundă ochilor celor două femei această scenă înfiorătoare. Atunci înțeleseseră ce supliciu îi așteaptă a doua zi la revărsatul zorilor și fără îndoială, de ce torturi crude va fi precedată o astfel de moarte. Erau muți de groază.

Apoi, începură dansurile funebre. Rachiuri tari, extrase din „piper excelsum”, adevărate sucuri de ardei, întetiră beția sălbaticilor. Nimic omenesc nu mai era în aceste ființe. Poate chiar că, uitând de tabu-ul șefului, se vor arunca asupra prizonierilor, îngroziți de aiurelile lor.

Însă, în mijlocul beției generale, Kai Kumu rămăsese cu mintea limpede. El lăsă acestei orgii de sânge timp de o oră, până ce-și atinse intensitatea maximă, apoi o potoli și ultimul act al funeraliilor a fost îndeplinit cu ceremonialul obișnuit.

Cadavrele lui Kara Tete și al soției sale au fost ridicate, membrele îndoite și lipite de burtă, după datina zeelandeză. Acum trebuiau înhumate, nu definitiv, ci până când pământul putrezind carnea, nu va mai conține decât oseminte.

Locul udupei, adică mormântului, fusese ales în afara întăriturii, la vreo două mile, în vârful unui mic munte, numit Maunganamu, situat pe țărmul drept al lacului.

Aici trebuiau transportate corpurile. Două palanchine foarte primitive, sau mai bine zis două târgi, au fost aduse la piciorul catafalcului. Cadavrele îndoite, mai mult șezând decât întinse, cu veșmintele menținute de niște liane, au fost așezate pe târgi. Patru războinici le ridicară pe umeri, și tot tribul, reîncepând imnul funebru, le urmări în procesiune până la groapă.

Captivii, mereu păziți, văzură cortegiul părăsind prima îngrăditură a pah-ului; apoi cântecele și strigătele se pierdură cu încetul.

Timp de aproape o jumătate de oră, acest convoi funebru rămase pierdut din vederea lor în adâncimile văii. Apoi, îl regăsiră șerpuind pe cărările muntelui. Depărtarea făcea fantastică mișcarea ondulată a lungii coloane. Tribul se opri la o înălțime de opt sute de picioare, adică în vârful lui Maunganamu, la locul pregătit pentru înmormântarea lui Kara Tete.

Un simplu maor n-ar fi avut ca mormânt decât o groapă sau o grămadă de bolovani. Însă unui șef puternic și de temut, destinat, desigur, unei viitoare zeificări; tribul îi pregătea un mormânt demn de isprăvile lui.

Udupa fusese înconjurată de garduri și pari împodobiți cu figuri înroșite, ce se înălțau nu departe

de groapa unde trebuiau să se odihnească aceste cadavre. Neamurile nu uitaseră că „waidua”, spiritul morților, se hrănește cu substanțe materiale, ca și trupul în viața aceasta trecătoare. Pentru aceasta așezară merinde în mormânt, ca și armele și veșmintele răposatului. Nimic nu lipsea confortului mormântului. Cei doi soți au fost așezați unul lângă altul, apoi acoperiți cu pământ și cu ierburi, după o nouă serie de bocete.

Atunci cortegiul coborî muntele în tăcere și nimeni nu putea acum să urce muntele Maunganamu, fără să fie pedepsit cu moartea, căci era declarat tabu, ca și muntele Tongariro unde se odihnesc rămășițele unui șef zdrobit în 1846, de un cutremur de pământ.

Capitolul XIII. Ultimele ore

În clipa când soarele dispărea deasupra lacului Taupo, în dosul colinelor Tuhahua și Puketapu, prizonierii au fost conduși în închisoare. Ei nu trebuiau s-o mai părăsească înainte ca creasta lui Wahiti Ranges să se fi înroșit de primele lumini ale zilei. Le rămânea o noapte; ca să se pregătească de moarte. Cu toată tristețea, cu toată groaza de care erau cuprinși, luară masa în comun.

— Vom avea nevoie de toate forțele noastre, zise Glenarvan, ca să privim moartea în față! Trebuie să arătăm acestor sălbatici cum știu europenii să moară.

După terminarea cinei, lady Helena spuse rugăciunea de seară cu voce tare. Toți ceilalți, cu capetele descoperite, se uniră cu ea.

— Care e omul, care să nu se gândească la Dumnezeu înaintea morții?

După împlinirea acestei datorii, prizonierii se îmbrățișară. Mary Grant și Helena, retrase într-un colț al colibeii, se întinseră pe o rogojină. Somnul, care pune capăt tuturor relelor, le împreună în curând pleoapele; adormiră amândouă, una în brațele celeilalte, doborâte de oboseală și de multele frământări.

Glenarvan luându-și atunci prietenii la o parte, le zise:

— Scumpii mei tovarăși, viața noastră și cea a bietelor femei, aparține lui Dumnezeu. Dacă e scris în ceruri că trebuie să murim mâine, vom ști, sunt sigur, să murim ca niște bravi, ca adevărați creștini, gata să apărem fără teamă înaintea judecătorului suprem. Dumnezeu, care vede până în fundul sufletelor, știe că noi urmăream un scop nobil. Dacă în loc de reușită, ne așteaptă moartea, e fiindcă așa o vrea el. Oricât de aspră ar fi hotărârea sa, eu nu voi murmura contra lui. Dar aici moartea înseamnă și tortură, poate chiar și infamie și iată două femei...

Aici, vocea lui Glenarvan, fermă până atunci, se altera. Tăcu, să-și stăpânească emoția. Apoi, după o clipă de tăcere zise:

— John, zise el tânărului căpitan, ai făgăduit lui Mary ceea ce am făgăduit eu Helenei? Ce ai hotărât?

— Această făgăduială, răspunse John Mangles, cred că am dreptul, înaintea lui Dumnezeu, de a o împlini.

— Da, John, însă suntem fără arme!

— Iată una, răspunse John, arătând un pumnal. L-am smuls din mâna lui Kara Tete, când sălbaticul s-a rostogolit la picioarele dumneavoastră. *Milord*, acela dintre noi care va supraviețui celuiilalt, va îndeplini dorința lady-ei Helena și a lui Mary Grant.

După aceste cuvinte, o adâncă tăcere domni în colibă. În sfârșit, maiorul o întrerupse zicând:

— Prieteni, păstrați pentru ultimele clipe acest mijloc extrem. Eu nu cred că totul s-a sfârșit încă.

— Am vorbit pentru noi, răspunse Glenarvan. Oricum ar fi, vom ști să înfruntăm moartea! Ah! Dacă am fi fost singuri, de douăzeci de ori v-aș fi strigat: Prieteni, să încercăm să evadăm! Să atacăm pe ticăloși! Dar ele! Ele!...

În aceeași clipă, John ridică rogojina și numără douăzeci și cinci de indigeni, care păzeau ware-atua. Un mare foc fusese aprins și arunca lumini sinistre pe pământul neregulat al pah-ului. Dintre sălbatici, unii se întinseseră în jurul focului, alții, în picioare, se mișcau repede pe fondul luminos al flăcărilor. Dar toți priveau neconținut spre coliba încredințată pazei lor.

Se zice că între un păzitor care veghează și un prizonier care vrea să fugă, șansele sunt pentru prizonier. Într-adevăr, interesul unuia este cu mult mai mare decât al celuiilalt. Acesta poate uita că păzește, celălalt nu poate uita că-i păzit. Prizonierul se gândește mai adesea să fugă, decât gardianul său să-l împiedice să fugă. De aici, evadări dese și surprinzătoare.

Dar în cazul nostru prizonierii nu erau păziți de un gardian nepăsător, ci de ură și de răzbunare. Dacă prizonierii nu fuseseră legați, era fiindcă legăturile erau inutile, deoarece douăzeci și cinci de oameni vegheau la singura ieșire a colibei.

Această colibă, sprijinită de stânca care termina întăritura, nu era accesibilă, decât printr-o cărare care o lega în față cu platoul pah-ului. Celelalte două părți se ridicau deasupra coastelor perpendiculare și atârnav peste o prăpastie adâncă de o sută de picioare. Pe aici, coborârea era cu neputință. De asemenea nu era nici un mijloc de scăpare prin fundul apărat de enorma stâncă. Singura ieșire era ușa, urmată de cărarea pomenită, pe care maorii o păzeau ca pe podul unei cetăți. Orice fugă era imposibilă și Glenarvan, după ce cercetase pentru a douăzecea oară zidurile închisorii sale, a fost silit să o recunoască.

În acest timp, orele nopții de groază se scurgeau. Muntele era învăluit în întuneric. Nici lună, nici stele nu tulburau tăcerea adâncă. Doar câteva adieri de vânt băteau dinspre părțile pah-ului. Stâlpii colibei gemeau. Căminul indigenilor se însufletea deodată la această suflare trecătoare și reflexele flăcărilor aruncau lumini repezi în interior la ware-atua. Grupul prizonierilor se luminează o clipă. Bieții oameni erau adânciți în ultimele lor gânduri. O tăcere de moarte domnea în colibă.

Trebuia să fie aproape ora patru dimineața, când atenția maiorului a fost atrasă de un zgomot ușor, care venea de după peretele din fund, în temeliile colibei sprijinită de munte. Mac Nabbs mai întâi nepăsător, văzând că continuă, trase cu urechea. Apoi, intrigat, își apăsă, ca să audă mai bine, urechea de pământ. I se părea că se scurmă și că se săpa în afară. Când a fost sigur, maiorul strecurându-se lângă Glenarvan și John Mangles, îi smulse dureroaselor gânduri și îi duse în fundul colibei.

— Ascultați! zise el încet, făcându-le semn să se plece. Zgomotele se auzeau din ce în ce mai mult; puteai auzi pietrele scârțâind sub apăsarea unui corp ascuțit și rostogolindu-se.

— Trebuie să fie vreun animal în vizuina sa, zise John Mangles.

Glenarvan își lovi fruntea:

— Cine știe, zise el, poate e un om...

— Om sau animal, răspunse maiorul, știu la ce am să mă aștept!

Wilson și Olbinett se uniră cu tovarășii lor și toți împreună începură să sape în perete, John cu pumnalul, ceilalți cu pietre scoase din pământ sau cu unghiile, în timp ce Mulrady, întins la pământ, supraveghea prin deschizătura rogojinii grupul indigenilor. Sălbaticii, nemișcați în jurul focului, nu bănuiau nimic din ceea ce se petrecea la douăzeci de pași de ei.

Pământul era mobil și acoperea tuful silicios. Astfel, cu toată lipsa de unelte, gaura se făcea tot mai mare. În curând, se vedea tot mai mult, că un om sau mai mulți, agățați în partea din afară a pah-ului, săpau o galerie în peretele exterior. Ce scop puteau avea? Știau de existența prizonierilor sau hazardul unei încercări personale explica lucrul care părea să se împlinească?

Prizonierii își adunară toate forțele. Degetele lor sfâșiate sângerau, dar săpau neîncetat. După o jumătate de oră de lucru, gaura făcută de ei avea o jumătate de metru în adâncime. După zgomotele foarte distincte, puteau cunoaște că numai o pătură subțire mai împiedica o comunicare imediată.

Se mai scurseră alte câteva minute și, deodată, maiorul își retrase mâna lovită de o lamă ascuțită. De-abia își putu înăbuși un strigăt. John Mangles, opunând lama pumnalului său, se feri de cuțitul care se agita în aer și apucă mâna care-l ținea. Era o mână de femeie sau de copil, mână europeană! Dintr-o parte și din alta, nu se scoase o vorbă. Era clar, că din ambele părți aveau interes să tacă.

— Oare nu e Robert? murmură Glenarvan.

Dar oricât de încet pronunțase acest nume, Mary Grant, trezită de mișcările din colibă, se strecură lângă Glenarvan și apucând această mână, murdară de pământ, o acoperi cu sărutări.

— Tu! Tu! zicea tânăra fată, care nu putuse să se rețină, tu! Scumpul meu Robert!

— Da, surioară, răspunse Robert, am venit să vă salvez pe toți. Dar tăcere!

— Dragul de el! murmură Glenarvan.

— Supravegheați sălbaticii de afară, relua Robert și lărgiți gaura.

Mulrady, întrerupt o clipă de apariția copilului, își relua postul de observație.

— Totul e bine, zise el. Numai patru războinici mai veghează. Ceilalți au adormit.

— Curaj, răspunse Wilson.

Într-o clipă, gaura a fost mărită și Robert trecu din brațele surorii sale în cele ale lady-ei Helena. În jurul corpului său, era înfășurată o frânghie lungă de phormium.

— Copilul meu, murmură tânăra femeie, sălbaticii nu te-au omorât?

— Nu, doamnă, răspuse Robert. Nu știu cum, în timpul învălmășelii, am putut să mă strecur; am sărit peste îngrăditură; timp de două zile am rămas ascuns sub copăcei; noaptea hoinăream; voiam să vă revăd. În timp ce tot tribul era ocupat cu funeraliile șefului, am cercetat această parte a cetății unde se ridică închisoarea și am văzut că pot ajunge până la voi. Am furat dintr-o colibă goală cuțitul și frânghia; tufișurile de iarbă și rădăcinile arbuștilor mi-au servit de scară; din fericire, am găsit un fel de peșteră săpată în munte, în dreptul colibei; n-am avut să sap decât câteva picioare și iată-mă.

Douăzeci de sărutări mute urmară pentru Robert.

— Să fugim! zise el cu un ton hotărât.

— Paganel e jos? întrebă Glenarvan.

— Domnul Paganel? răspuse copilul, surprins de întrebare.

— Da, ne așteaptă?

— Dar nu, *milord*. Cum, domnul Paganel nu e aici?

— Nu e, Robert, răspuse Mary Grant.

— Ce, nu l-ai văzut? întrebă Glenarvan. Nu v-ați întâlnit în învălmășeală? N-ați fugit împreună?

— Nu, *milord*, răspuse Robert, copleșit de a afla dispariția prietenului său Paganel.

— Să pornim, zise maiorul. Nu e nici un minut de pierdut. Oriunde s-ar afla Paganel, nu poate să se afle mai rău decât noi aici. Să plecăm!

Într-adevăr, clipele erau prețioase. Trebuiau să fugă. Evadarea nu prezenta mari dificultăți, dacă n-ar fi fost un perete aproape perpendicular, în afară de grotă pe o distanță de vreo douăzeci de picioare. După aceasta, povârnișul oferea o coborâre destul de bună până în josul muntelui. De aici, puteau să ajungă repede în văile inferioare, pe când maorii, când vor afla de fuga lor, vor fi siliți să facă un foarte mare ocol, ca să-i ajungă, pentru că ignorau existența acestei galerii săpate între ware-atua și povârnișul exterior.

Evadarea începu. Toate precauțiile au fost luate ca să reușească. Prizonierii trecură câte unul prin strâmta galerie și dădură în peșteră. John Mangles, înainte de a părăsi coliba, făcu să dispară toate urmele și se strecură la rândul său prin deschizătură, peste care lăsă să cadă rogojinile colibei. Galeria era cu totul ascunsă.

Acum trebuiau să coboare peretele perpendicular până la povârniș și această coborâre nu s-ar fi putut face dacă Robert n-ar fi adus frânghia de phormium. O desfășurară; a fost fixată de un colț al stâncii și aruncată în afară. John Mangles, înainte de a lăsa să se coboare pe aceste fire de phormium, care prin împletirea lor formau frânghia, le încercă și nu-i părură să ofere o prea mare siguranță; or, nu trebuiau să se expună fără rost, căci o cădere putea fi mortală.

— Această frânghie, zise el, nu poate să suporte decât greutatea a două corpuri; așadar, să procedăm în consecință. Întâi să coboare lordul și lady Glenarvan; când vor da de povârniș; trei scuturături de frânghie; ne vor da semnalul să-i urmăm.

— Eu voi coborî întâi, răspuse Robert. Am descoperit în josul povârnișului un fel de scobitură adâncă, unde primii ajunși se vor ascunde pentru a-i aștepta pe ceilalți.

— Du-te; copilul meu, zise Glenarvan, strângând mâna copilului.

Robert dispăru prin deschizătura peșterii: După un minut, cele trei scuturături ale frânghiei arătau că copilul coborâse fără nici un accident.

Imediat, Glenarvan și lady Helena se hazardară în afara grotei. Era încă beznă, însă, câteva lumini palide; cenușii, nuanțau deja culmile care se înălțau la răsărit.

Frigul pătrunzător de dimineață întări pe tânăra femeie. Ea se simți mai în putere și începu periculoasa coborâre.

Glenarvan mai întâi, apoi lady Helena, se lăsară să alunece în lungul frânghiei până la locul unde peretele perpendicular dădea peste vârful povârnișului. Apoi Glenarvan, precedându-și soția și susținând-o, începu să coboare cu prevedere. Căuta tufișurile și copăceii care puteau să-i ofere un punct de sprijin, mai întâi le încerca și apoi sprijinea de ele piciorul lady-ei Helena. Câteva păsări trezite deodată, zburau scoțând mici strigăte și fugarii tremurau când o piatră scoasă din locul ei se rostogolea cu zgomot până la poalele muntelui. Ajunseră la jumătatea pantei, când se auzi o voce la deschizătura grotei.

— Opriți-vă! murmură John Mangles.

Glenarvan, ținându-se cu o mână de un tufiș de ierburi, iar cu cealaltă reținându-și femeia, așteptă de-abia respirând.

Wilson avusese o iluzie. Auzind un zgomot în ware-atua, reintrase în colibă și ridicând rogojina observă pe maori. La un semn al lui, John opri pe Glenarvan.

Într-adevăr; unul dintre războinici, surprins de un zgomot neobișnuit, se ridicase și se apropiase de ware-atua. În picioare, la doi pași de colibă, asculta cu-capul aplecat. Rămase astfel timp de un minut lung cât o oră, trăgând cu urechea, cu ochiul la pândă. Apoi, dând din cap, ca un om care s-a înșelat, se întoarse lângă tovarășii săi, luă un braț de lemne și le aruncă în focul pe jumătate stins. Fața sa, puternic luminată, nu trăda nici o îngrijorare și după ce privi primele lumini ale aurorei, care apăreau la orizont lângă foc ca să-și încălzească membrele amorțite.

— Totul e bine, zise Wilson.

John făcu semn lui Glenarvan să-și continue coborârea. Glenarvan se lăsă să alunece încet pe pantă; în curând lady Helena și el puseră piciorul pe îngusta cărare unde îi aștepta Robert.

Frânghia a fost smucită de trei ori și, la rândul său, John Mangles, precedând pe Mary Grant, începu același primejdios drum. Peste puțin timp erau jos și se duseră după lordul și lady Glenarvan, în scobitura arătată de Robert.

Cinci minute mai târziu, toți fugarii evadați în chip așa de fericit, păraseau ascunzișul provizoriu, și evitând țărnișurile locuite ale lacului, se infundau pe cărări înguste de munte. Mergeau repede, căutând să ocolească toate punctele unde i-ar putea observa cineva. Nu vorbeau. Se strecurau ca niște umbre printre copaci. Încotro se duceau? La întâmplare, dar erau liberi.

Către ora cinci, ziua începea să mijească. Nuanțe albastrii învinețeau fâșiile înalte de nori. Crestele cenușii se desprindeau din aburii de dimineață. Astrul zilei nu trebuia să mai întârzie mult și soarele, în loc să dea semnalul supliciilor, dimpotrivă, va da de gol fuga condamnaților.

Trebuia deci ca, înainte de această clipă fatală, urma fugarilor să fie pierdută de sălbatici, pentru ca să-i lase în urmă prin depărtare. Dar nu puteau merge iute, căci cărările erau prăpăstioase. Lady Helena urca povârnișurile, susținută, ca să nu zicem dusă de lordul Glenarvan și Mary Grant se rezema de brațul lui John Mangles; Robert, fericit, triumfător, cu inima plină de bucuria succesului său, era în capul grupului; cei doi mateloți erau cei din urmă.

Încă o jumătate de oră și soarele radios va împrăști ceața. Timp de o jumătate de oră, fugarii meraseră la întâmplare. Paganel nu era cu dâșii ca să-i conducă; Paganel, obiectul temerilor lor și a cărui absență întuneca bucuria tuturor. Totuși, se îndreptau spre est cât le era în putință, și mergeau în fața unei frumoase aurore. În curând, erau cu cinci sute de picioare deasupra lacului Taupo și frigul dimineții, amplificat de altitudinea aceasta, îi biciuia. Forme nehot ărate de coline și de munți se suprapuneau; însă Glenarvan nu voia decât să li se piardă urma. Mai târziu, va căuta să se descurce în acest labirint muntos.

În sfârșit, apărură soarele și își trimise primele raze în fața fugarilor. Deodată, un urlat teribil, scos de o sută de guri, izbucni în văzduh. El se ridica din pah-ul, a cărui poziție Glenarvan nu o cunoștea atunci. Dealtfel, o perdea groasă de ceață îl împiedica să deosebească văile. Fugarii nu se mai puteau îndoi: fuga lor era descoperită. Vor scăpa oare de urmărirea indigenilor? Fuseseră zăriți? Urmele nu-i vor trăda?

În această clipă, ceața de jos se risipi înfășurându-i pentru puțin într-un nor umed și zăriră la trei sute de pași în jos, mulțimea turbata a indigenilor.

Îi vedeau, dar și ei fuseseră văzuți. Noi urlate izbucniră, unite cu lătrături și întregul trib, după ce încercase în zadar să escaladeze stânca ware-atua, ieși din întăritură și se aruncă pe cele mai scurte cărări în urmărirea fugarilor.

Capitolul XIV. Muntele tabu

Creștetul muntelui se mai înălța cu încă vreo sută de picioare. Fugarii aveau interesul să-l atingă, ca să se ascundă pe povârnișul celălalt de vederea maorilor. Sperau că vreun creștet practicabil le va permite să ajungă la culmile vecine care se cufundau într-un sistem orografic, căruia bietul Paganel, dacă ar fi fost, i-ar fi descurcat ițele fără îndoială.

Urcușul a fost deci grăbit sub amenințarea strigătelor care se apropiau. Hoarda năvălitoare era la piciorul muntelui.

— Curaj! Curaj, prieteni! strigă Glenarvan, îndemnându-și tovarășii cu vorba și cu fapta.

În mai puțin de cinci minute, atinseră vârful muntelui; aici, se întoarseră ca să judece situația și să apuce o direcție care ar putea lăsa în urmă pe maori.

De pe înălțime, privirile lor dominau întregul lac Taupo, care se întindea spre est înconjurat de munți pitorești. Spre nord culmile lui Pirongia; spre sud, craterul înroșit al lui Tongariro. Dar spre răsărit, privirea se opri la bariera culmilor și coastelor care leagă munții Wahiti, acest mare lanț, ale cărui inele neîntrerupte străbat toată insula de nord, de la strâmtoarea lui Cook până la Capul Oriental. Trebuiau să coboare coasta opusă și să se afunde în văi înguste, poate fără ieșire.

Glenarvan aruncă o privire speriată în jurul lui; ceața se împrăstiasă la ivirea razelor soarelui și privirea lui străbătea în cele mai mici cavități ale pământului. Nici o mișcare a maorilor nu-i scăpa. Indigenii nu erau decât la cinci sute de picioare de ei, când ajunseră pe platoul pe care se înălța vârful singular.

Glenarvan nu mai putea să stea locului câtuși de puțin. Istovit sau nu, trebuia să fugă, sub amenințarea de a fi împresurat.

— Să coborâm! strigă el, să coborâm înainte ca drumul să ne fie tăiat!

Dar în momentul când sărmanele femei se ridicau printr-o sforțare supremă, Mac Nabbs le opri, și zise:

— E inutil, Glenarvan. Privește.

Și totți, într-adevăr, văzură inexplicabila schimbare, care se produsese în mișcarea maorilor. Urmărirea fusese întreruptă. Urcușul muntelui încetase, ca dintr-un imperios contraordin. Bandele de indigeni își potoliseră avântul și se opriseră ca valurile mării înaintea unor stânci de netrecut. Toți acești sălbatici, lacomi de sânge, acum înșiruiți la poalele muntelui, urlau, gesticulau, agitau puști și topoare, dar nu înaintau măcar cu un pas. Câinii, ca și ei, lipiți parcă de pământ, lătrau cu furie.

Ce se petrecea deci? Ce putere nevăzută reținea pe indigeni? Fugarii priveau fără să înțeleagă, temându-se ca farmecul care înlănțuia tribul lui Kai Kumu să nu se rupă. Deodată, John Mangles scoase un strigăt, care făcu pe tovarășii săi să se întoarcă. Cu mâna, le arăta o mică fortăreață ridicată în vârful conului.

— Mormântul șefului Kara Tete! strigă Robert.

— Adevărat, Robert? întrebă Glenarvan.

— Da, *milord*. E mormântul! Îi recunosc...

Robert nu se înșela. La cincizeci de pași mai sus, în vârful muntelui, stâlpi de curând zugrăviți formau o mică îngrăditură. Glenarvan recunoscuse, la rândul său, mormântul șefului zeelandez.

Lordul, urmat de tovarășii săi, urcă ultimul povârniș al vârfului, până la poalele mormântului. O deschizătură largă, acoperită de rogojini, te lăsa să intri în interior. Glenarvan se pregătea să intre în udupa, când deodată să dădu înapoi:

— Un sălbatic, zise el.

— Un sălbatic în acest mormânt? întrebă maiorul.

— Da, Mac Nabbs.

— Ce are a face. Să intrăm.

Glenarvan, maiorul, Robert și John Mangles pătrunseră înăuntru. Aici se afla un maor, îmbrăcat cu o mare manta de phormium; umbra mormântului nu îngăduia să i se deosebească trăsăturile. Părea foarte liniștit și dejuna cu cea mai perfectă nepăsare. Glenarvan voia tocmai să-i vorbească atunci când, băstinașul luându-și înaintea, îi zise amabil într-o engleză desăvârșită:

— Luați loc, scumpul meu lord, dejunul vă așteaptă.

Era Paganel. La vocea sa, toți năvăliră în udupa și toți trecură prin brațele excelentului geograf, Paganel fusese regăsit! În persoana sa, se înfățișa parcă mântuirea comună. Voiau să-l întrebe, să afle cum și pentru ce se află pe vârful Maunganamu, însă, Glenarvan opri cu un cuvânt această curiozitate inoportună:

— Sălbaticii, zise el.

— Sălbaticii, răspunse Paganel, ridicând din umeri. Iată indivizi pe care îi disprețuiesc cu totul.

— Dar nu pot ajunge până la noi?...

— Ei! Acești imbecili! Veniți să-i vedeți!

Fiecare urmă pe Paganel, care ieși din udupa. Zeelandezii erau în același loc, înconjurând vârful și scoțând urlate înfiorătoare.

— Strigați! Urlați! Rupeți-vă plămânii, ființe idioate! zise Paganel. Vă desfid de a urca muntele!

— Și pentru ce?

— Pentru că șeful e înmormântat aici, fiindcă muntele e tabu!

— Tabu?

— Da! Și iată pentru ce m-am refugiat aici, ca într-unui din acele aziluri din evul mediu deschise nenorociților.

— Domnul e cu noi! strigă lady Helena, ridicând mâinile la cer.

Într-adevăr, muntele era tabu și prin sfințirea sa, scăpă pe călători de superstițioșii sălbatici. Nu era încă mântuirea deplină, ci o odihnă trecătoare, de care căutau să profite.

Glenarvan, în prada unei emoții de nespus, nu scotea nici un cuvânt, iar maiorul dădea din cap, cu un aer într-adevăr satisfăcut.

— Și acum, prieteni, zise Paganel, dacă aceste brute se bizuie pe noi, ca să-și exercite răbdarea, se înșeală. În mai puțin de două zile, vom fi afară de amenințările acestor ticăloși.

— Vom fugi! zise Glenarvan. Dar cum?

— Nu știu nimic, răspunse Paganel, dar știu că vom fugi de îndată.

Fiecare voi să cunoască aventurile geografului. Lucru ciudat și neobișnuit la un om atât de vorbăreț, trebui, ca să zicem așa, să i se smulgă cuvintele din gură. El, căruia îi plăcea atât să povestească, nu răspunse decât șovăielnic la întrebările prietenilor săi.

— Paganel al meu, mi-a fost schimbat, își zicea Mac Nabbs.

Într-adevăr, fizionomia vrednicului savant nu mai era cea de dinainte. El se învăluia cu autoritate în marele său șal de phormium și părea să evite privirile prea curioase. Felul său de a se purta, curios și încurcat, când era vorba de el, nu scăpă nimănui, dar din discreție, nimeni nu păru să-l observe. Dealtfel, nu era vorba decât despre când Paganel acesta își va relua buna dispoziție. Cât despre aventurile sale, iată ce crezu nimerit să povestească tovarășilor săi, când toți se așezară în jurul lui.

După omorârea lui Kara Tete, Paganel ca și Robert profitase de învălmășeala indigenilor și o luase la fugă. Dar, mai puțin fericit decât tânărul Grant, era cât pe-acți să nimerască într-un lagăr de maori. Aici era mai mare un șef înalt, cu aerul inteligent, vădit superior tuturor războinicilor din tribul său. Acest șef vorbea corect englezește și îi ură bun-venit, frecându-și nasul său de cel al geografului.

Paganel se întreba dacă trebuie să se considere ca prizonier sau nu. Dar văzând că nu putea face un pas, fără să fie însoțit cu politețe de șef, știu în curând la ce să se aștepte.

Acest șef, numit „Hihi” adică „Rază de soare”, nu era un om rău. Ochelarii și luneta geografului păreau să-i facă o părere înaltă despre Paganel; și-l atașă lui, nu numai prin binefacerile sale, dar și cu frânghii puternice de phormium, mai ales noaptea. Această nouă situație dură trei lungi zile. În timpul acesta, Paganel fusese bine sau rău tratat?

— Da și nu, zise el, fără să explice mai mult.

Pe scurt, era prizonier și fără perspectiva unui supliciu imediat, condiția sa nu-i părea mai de invidiat decât aceea a nenorociților săi prieteni.

Din fericire, într-o noapte reuși să-și roadă frânghiile și să fugă. Asistase de departe la înmormântarea șefului, știa că fusese îngropat în vârful lui Maunganamu și că muntele devenea tabu prin acest fapt. Atunci hotărî să se refugieze aici, nevoind să părăsească ținutul unde erau reținuți tovarășii săi. Reuși în periculoasa lui întreprindere. În timpul nopții din urmă, ajunsese la mormântul lui Kara Tete și așteptă, recăpătându-și forțele, ca cerul să-i elibereze prietenii.

Aceasta a fost povestirea lui Paganel. Lăsase la o parte unele împrejurări din șederea la indigeni? Încurcătura sa făcea să se creadă că da. Oricum ar fi fost, el primi unanime felicitări și, odată cunoscut trecutul, reveniră la prezent.

Situația era tot atât de gravă. Indigenii, dacă nu îndrăzneau să urce pe Maunganamu, se bizuiau pe foamea și setea prizonierilor, pentru a pune mâna pe ei. Această cerea timp, și sălbaticii știau să rabde.

Glenarvan își dădea seama de dificultățile poziției sale; dar hotărî să aștepte împrejurări mai favorabile și la nevoie sa le și provoace.

Mai întâi, Glenarvan voi să cerceteze amănunțit muntele, adică cetatea sa improvizată, nu ca s-o apere, căci nu era vorba de vreun asediu, ci pentru a fugi. Maiorul, Robert, John, Paganel și cu dânsul

luară un plan exact al muntelui; observară direcția cărărilor, unde se sfârșeau și înclinarea lor. Culmea lungă de o milă, care lega pe Maunganamu cu lanțul Wahiti, se micșora cu încetul spre câmpie. Creasta sa, profilată în chip îngust și capricios, prezenta singurul drum practicabil, în cazul când evadarea va fi cu putință. Dacă fugarii vor trece pe aici, nezăriți, favorizați de noapte, poate că vor reuși să se afunde în văile adânci ale munților și să lase în urmă pe războinicii maori.

Dar acest drum oferea foarte multe primejdii. În partea lui de jos, trecea în bătaia puștilor maorilor. Gloanțele indigenilor, postăți în josul muntelui, puteau să se încrucișeze aici și să formeze o rețea de foc pe care nimeni n-ar putea-o trece rămânând în viață.

Glenarvan și prietenii lui, aventurându-se în partea primejdioasă a muntelui, au fost întâmpinați cu o salvă de gloanțe care nu-i atinse. Câteva dopuri, ridicate de vânt, ajunseră până la ei. Erau făcute din hârtie imprimată, pe care Paganel le ridică din curiozitate și le descifra fără greutate.

— Bun! zise el, știți cu ce-și fultuiesc animalele puștile?

— Nu, Paganel, răspunse Glenarvan.

— Cu foi din Biblie! Dacă aceasta e întrebuintărea pe care o dau versetelor sfinte, deplâng pe misionarii lor! Vor avea multă bătaie de cap ca să formeze o bibliotecă maoră.

— Și cu ce pasaj din cartea sfântă ne-au tras în inimă acești băștinași? întrebă Glenarvan.

— Un cuvânt al atotputernicului, răspunse John Mangles, care citise la rându-i hârtia mototolită de explozie. Acest cuvânt ne spune să nădăjduim în El, adăugă tânărul căpitan, cu neștrămutata convingere a credinței sale de scoțian.

— Citește John, zise Glenarvan.

Și John citi acest verset respectat de aprinderea prafului: Psalmul 90.

— *Fiindcă a nădăjduit în mine, îl voi mântui.*

— Prieteni, zise Glenarvan, trebuie să ducem aceste cuvinte de nădejde, bravilor și scumpilor noștri tovarăși, căci le vor întări inima.

Glenarvan și tovarășii săi urcară cărările prăpăstioase ale conului și se îndreptară spre mormântul, pe care voiau să-l examineze.

Mergând, au fost uimiți de faptul că din timp în timp pământul parcă se cutremura. Nu era un cutremur, ci acea vibrație continuă pe care o resimt pereții unei căldări sub presiunea apei clocotitoare. Vaporii puternici, născuți din acțiunea focului din adâncuri, erau, fără îndoială, adunați sub învelișul muntelui.

Această particularitate nu putea să surprindă pe aceia care trecuseră printre izvoarele calde ale lui Waikato. Știau că regiunea centrală a insulei Ika-Na-Maui e în întregime vulcanică. E o adevărată sită a cărei țesătură lasă să străbată aburii din pământ prin izvoarele fierbinți și solfatare.

Paganel, care observase de acum aceasta, atrase atenția prietenilor săi asupra naturii vulcanice a muntelui. Maunganamu nu era decât unul din acele numeroase conuri care acoperă partea centrală a insulei, adică un viitor vulcan. Cea mai mică acțiune mecanică putea să determine formarea unui crater în pereții săi făcuți dintr-un tuf silicos și alburii

— Într-adevăr, zise Glenarvan, poate fi așa, dar nu suntem aici într-un pericol mai mare decât lângă

Duncan.

— De acord, răspunse maiorul, dar o acumulare de acest fel sfârșește prin a exploda în timp.

— Mac Nabbs, reluă Paganel, eu nu cer să rămânem aici. Numai să ne arate cerul un drum bun și-l părăsim imediat.

— Ah! Pentru ce Maunganamu nu poate să ne ducă singur, răspunse John Mangles, căci în pereții lui e închisă atâta forță mecanică. Sub picioarele noastre se află, fără îndoială, o forță de mai multe milioane de cai, nefolosită, pierdută! *Duncan-ul* n-ar fi cerut nici a mia parte din ea, ca să ne ducă până la capătul lumii.

Această amintire a *Duncan-ului*, evocată de John Mangles, avu ca efect readucerea celor mai triste gânduri în mintea lui Glenarvan, căci oricât de disperată era propria lui situație, nu putea să uite soarta nenorocită a echipajului său. Se mai gândea încă la dânsul, când regăsi în vârful lui Maunganamu pe tovarășii săi de nenorocire.

Lady Helena, de îndată ce-l zări, veni către el.

— Scumpul meu Edward, zise ea, ai cercetat poziția noastră? Trebuie să sperăm sau să ne temem de ceva?

— Să sperăm, scumpa mea Helena, răspunse Glenarvan. Indigenii nu vor sui niciodată muntele și timpul nu ne lipsește ca să ne facem un plan de fugă.

— Dealtfel, doamnă, zise John Mangles, însuși Dumnezeu ne îndeamnă să nădăjduim.

John Mangles dădu lady-ei Helena foaia aceea care conținea versetul sfânt. Tinerele femei, cu inima încrezătoare, cu sufletul deschis tuturor intervențiilor cerului, văzură în aceste cuvinte ale cărții sfinte, un îndemn al mântuirii.

— Acum la udupa, strigă vesel Paganel; ea e fortăreața noastră, castelul nostru, sala noastră de mâncare, cabinetul nostru de lucru! Nimeni nu ne va tulbura! Doamnelor, îngăduiți-mi să fac onorurile acestei încântătoare locuințe!

Urmară pe amabilul Paganel. Când sălbaticii văzură din nou pe fugari, profanând mormântul tabu, traseră numeroase focuri de pușcă și scoaseră urlete îngrozitoare, tot așa de puternice ca și focurile. Dar, din fericire, gloanțele nu căzură decât pe la jumătatea drumului, pe când vociferările se pierdeau în văzduh.

Lady Helena, Mary Grant și tovarășii lor, liniștiți acum, văzând că superstiția maorilor era mai puternică decât furia lor, intrară în încăperea aceea funebră.

Aceasta era o îngrăditură formată din stâlpi zugrăviți în roșu. Figuri simbolice, un adevărat tatuaj în lemn, istoriseau noblețea și marile isprăvi ale răposatului. Șiragurile de amulete, scoici sau pietre cioplite spânzurau de la un par la altul. În centru, o movilă, puțin înaltă, arăta mormântul de curând săpat. Aici, zăceau armele șefului, puștile încărcate și cu fitilul gata, lancea, mărețul său topor de jad, cu o provizie de praf și de plumbi, îndestulătoare pentru vânătorile veșnice.

— Iată un arsenal întreg, zise Paganel, pe care noi îl vom întrebuința mai bine decât răposatul. Bună idee au sălbaticii, să-și ia armele cu ei pe lumea cealaltă!

— Ah! Dar sunt puști de fabricație engleză, zise maiorul.

— Desigur, răspunse Glenarvan, și este atât de rău obiceiul de a dăruii sălbaticilor arme de foc! Ele servesc apoi împotriva năvălitorilor și pe drept cuvânt. În orice caz, aceste puști pot să ne fie utile!

— Dar cele ce ne vor folosi și mai mult, zise Paganel, vor fi merindele și apa destinate lui Kara Tete.

Într-adevăr, rudele și prietenii lui Kara Tete, făcuseră totul ca niște buni gospodari. Aprovizionarea mărturisea stima lor pentru mort. Se aflau aici merinde îndestulătoare pentru zece persoane timp de două săptămâni sau mai degrabă care ar fi ajuns răposatului pentru veșnicie. Aceste alimente, de natură vegetală erau de fapt rădăcini de ferigă, guli dulci, „convolvulus batatas” indigen și cartofi, aduși de mult în țară de europeni. Vase mari conțineau apa limpede întrebuințată de zeelandezi la masă și vreo duzină de coșuri, artistic împletite, erau pline cu niște bucăți de o gumă verde cu totul necunoscută.

Fugarii erau apărați câteva zile de foame și sete. Nici unul dintre ei nu se lăsă mult rugat ca să ia prima masă pe socoteala șefului.

Glenarvan aduse alimentele necesare tovarășilor săi și le încredință domnului Olbinett. Acesta mereu formalist, chiar în cele mai grave împrejurări, găsi meniul puțin cam sărac. Dealtfel, el nu știa cum se prepară aceste rădăcini și foc nu avea.

Însă Paganel îl scoase din încurcătură, sfătuindu-l să înfigă pur și simplu rădăcinile și guliile în pământ. Într-adevăr, temperatura păturilor superioare era foarte ridicată și un termometru înfipt în pământ ar fi arătat desigur o căldură de 60-65°. Olbinett se fripse chiar destul de rău, când săpă o gaură ca să-și depună rădăcinile, căci o coloană de vapori țâșni în sus la înălțimea de un metru. Olbinett căzu pe spate, îngrozit.

— Închideți robinetul! strigă maiorul, care ajutat de cei doi mateloți, alerga și astupă gaura cu niște bolovani, în timp ce Paganel, privind cu un aer ciudat acest fenomen, murmură:

— Stai! Stai! He! He! Pentru ce e bun?

— Nu sunteți rănit? întrebă Mac Nabbs pe Olbinett.

— Nu, domnule Mac Nabbs, răspunse el, dar nu mă așteptam la așa ceva...

— La atâtea binefaceri ale cerului! strigă Paganel vesel. După apa și merindele lui Kara Tete, focul pământului! Dar acest munte e un adevărat rai! Propun să fondăm o colonie, s-o cultivăm și să rămânem aici pentru tot restul vieții! Vom fi Robinsonii lui Maunganamu! Într-adevăr, caut în zadar ce ne-ar putea lipsi pe acest confortabil munte!

— Nimic, dacă ar fi solid, răspunse John Mangles.

— Nu e făcut de ieri, de alaltăieri, răspunse Paganel; el rezistă de mult timp focurilor interioare și va ține până la plecarea noastră.

— Masa e servită, anunță domnul Olbinett, tot așa de grav ca și cum ar fi fost în exercițiul funcțiunii sale la castelul Malcolm.

Imediat fugarii, așezați lângă îngrăditură, începură una dintre acele mese pe care Providența, de câțva timp, le trimitea în cele mai grave împrejurări. Nu se arătă nimeni pretențios în privința merindelor, dar părerile au fost împărțite asupra rădăcinii de ferigă comestibilă. Unii îi găseau o savoare dulce și plăcută, alții un gust de mușcăi, cu totul insipid și foarte tare. Guliile dulci, fripte în pământul fierbinte, erau excelente. Geograful observă că decedatul Kara Tete nu era de plâns. Apoi, foamea fiind potolită, Glenarvan propuse să se discute imediat un plan de fugă.

— Așa de repede? zise Paganel cu un ton într-adevăr de plâns. Cum, vă și gândiți să părăsiți aceste locuri atât de delicioase?

— Dar, domnule Paganel, răspunse lady Helena, admitând că suntem la Capua, știți că nu trebuie să-l imităm pe Hannibal!

— Doamnă, răspunse Paganel, nu-mi voi permite să vă contrazic și fiindcă voiți să discutați, să discutăm.

— Cred mai întâi, zise Glenarvan, că trebuie să încercăm să fugim înainte de a fi amenințați de foame. Puterile nu ne lipsesc și trebuie să ne folosim de ele. În noaptea viitoare, vom încerca să răzbatem prin văile dinspre răsărit, trecând printre indigeni, sub scutul întunericului.

— Foarte bine, răspunse Paganel, dacă maorii ne vor lăsa să trecem.

— Și dacă ne împiedică? zise John Mangles.

— Atunci vom întrebuința marile mijloace, răspunse Paganel.

— Aveți și mijloace mari? întrebă maiorul.

— Nici nu mai știu ce să fac cu atâtea! replică Paganel, fără să spună mai multe.

Nu mai rămânea decât să se aștepte noaptea ca să se încerce răzbaterea peste liniile indigenilor. Aceștia erau pe același loc. Rândurile lor păreau chiar să se fi îngroșat cu cei rămași în urmă. Ici și colo, focuri formau ca un brâu de foc în jurul conului muntelui. Când întunericul cuprinse văile învecinate, Maunganamu părea că iese din mijlocul unui mare foc, în timp ce creștetul i se pierdea în beznă. Auzeau, la șase sute de pași dedesubt, agitația, strigătele, murmurul taberei dușmane.

La ora nouă, într-un adânc întuneric, Glenarvan și John Mangles hotărâră să facă o recunoaștere înainte de a aduce pe ceilalți pe un drum așa de periculos. Coborâră fără zgomot timp de zece minute și apucară pe strâmta culme care trecea prin linia indigenilor, la cincizeci de pași mai sus de tabără.

Până acum totul mersese bine. Maorii întinși pe lângă focuri, nu păreau să zărească pe cei doi fugari, care mai făcură câțiva pași. Însă, deodată, de la dreapta și de la stânga culmii, izbucniră împușcături.

— Înapoi, zise Glenarvan, bandiții au ochi de pisică și puști de briganzi!

John Mangles și cu dânsul urcară imediat povârnișul muntelui și liniștiră pe prietenii lor, speriați de detunături. Pălăria lui Glenarvan fusese străbătută de două gloanțe. Era cu neputință să te aventurezi pe culmea dintre cele două rânduri de pușcași.

— Pe mâine, zise Paganel, și fiindcă nu putem înșela vigilența acestor indigeni, îmi veți îngădui să le servesc un mijloc special.

Temperatura era destul de scăzută. Din fericire, Kara Tete luase cu el în mormânt cele mai bune haine de noapte, călduroase păături de phormium cu care se înveliră toți fără multe mofturi și, în curând, fugarii, păziți de superstiția indigenă, dormeau liniștiți pe pământul cald și cutremurat de zbuciumările interioare.

Capitolul XV. Marile mijloace ale lui Paganel

A doua zi, 17 februarie, soarele care răsărea trezi cu primele lui raze pe cei care dormeau pe Maunganamu. Maorii de mult timp se învâneau în jurul muntelui tabu, fără să se depărteze de linia lor de observație. Strigăte furioase salutară apariția europenilor, care ieșeau din îngrădirea profanată.

Fiecare își aruncă prima căutătură spre munții din vecinătate, spre văile adânci, încă înecate în ceață, la suprafața lacului Taupo, pe care vântul de dimineață o agita ușor. Apoi cu toții, curioși să cunoască noile proiecte ale lui Paganel, se adunară în jurul lui, întrebându-l din ochi. Paganel răspunse îndată curiozității tovarășilor săi:

— Prieteni, zise el, proiectul meu are o calitate: dacă nu produce tot efectul pe care-l aștept, chiar dacă nu reușește, situația noastră nu va fi înrăutățită. Dar trebuie să izbutească și va izbuti.

— Ce proiect? întrebă Mac Nabbs.

— Iată-l, răspunse Paganel. Superstiția indigenilor a făcut din acest munte un loc de refugiu; trebuie ca tot superstiția să ne înlesnească fuga. Dacă izbutesc să conving pe Kai Kumu că am fost victimele profanării săvârșite de noi, că ne-a lovit urgia cerească, într-un cuvânt, că suntem morți și încă de o moarte groaznică, credeți că va părăsi platoul și că se va reîntoarce în satul său?

— Fără nici o îndoială, zise Glenarvan.

— Și cu ce moarte îngrozitoare ne amenințați? întrebă lady Helena.

— Cu moartea pe care o merită profanatorii, răspunse Paganel. Flăcările răzbunătoare sunt sub picioarele noastre. Să le dăm drumul!

— Cum? Voiești să deschizi un vulcan? strigă John Mangles.

— Da, un vulcan artificial, un vulcan improvizat, ale cărui furii le vom conduce noi! Se află aici o mare cantitate de vapori și de flăcări subterane, care nu vor decât să iasă! Să organizăm o erupție artificială în folosul nostru.

— Ideea e bună, zise maiorul.

— Înțelegi, reluă geograful, că vom simula a fi mistuiți de flăcările platoului zeelandez și că vom dispărea în mod spiritual în mormântul lui Kara Tete...

— Unde vom rămâne trei zile, patru zile, cinci zile, dacă vă fi nevoie, răspunse Glenarvan, adică până în clipa când sălbaticii, convinși de moartea noastră, vor părăsi locul.

— Dar dacă le vine în gând să constate pedepsirea noastră, zise miss Grant, dacă urcă muntele?

— Nu, scumpa mea Mary, zise Paganel, ei nu vor face asta. Muntele e tabu și chiar când își va fi înghițit pe profanatori, tabu-ul său va fi ținut cu o asprime și mai mare!

— Planul acesta e cu adevărat bine chibzuit, zise Glenarvan. Nu e decât o obiecție contra lui, că sălbaticii se vor încăpățâna să rămână aici până când ne vor lipsi alimentele. Însă acest lucru e puțin probabil, mai ales dacă vom juca noi cu iscusință piesa.

— Și când vom încerca această ultimă șansă? întrebă lady Helena.

— Astă-seară, răspunse Paganel, când va fi bezna mai adâncă.

— Ne-am înțeles, zise Mac Nabbs. Paganel, ești un adevărat geniu și eu, care de obicei nu mă pasionez de nimic, răspund de succes. Ah! Ticăloșii! Le vom oferi o minune, care va întârzia convertirea lor cu un secol! Se ne-o ierte misionarii!

Planul lui Paganel era adoptat și într-adevăr, cu ideile superstițioase ale maorilor, putea, trebuia să reușească. Rămânea să fie executat. Ideea era bună, dar punerea ei în practică era grea. Oare vulcanul nu va înghiți pe acei care îi vor săpa un crater? Se va putea și stăpâni, conduce această erupție, când se vor fi dezlănțuiți vaporii, flăcările și lava? Oare nu se va prăbuși totul într-o prăpastie de foc? Trebuia să atingi aici fenomene, al căror monopol și-l rezervase numai natura. Paganel prevăzuse aceste dificultăți, dar socotea să lucreze cu prevedere și fără să împingă lucrurile la extrem. Era destul o aparență ca să amăgești pe maori, iar nu realitatea teribilă a unei erupții.

Cât de lungă păru ziua! Fiecare număra orele nesfârșite. Totul era pregătit pentru fugă. Merindele din udupa fuseseră împărțite și formau pachete foarte ușoare. Câteva rogojini și armele completau acest bagaj ușor, răpit din mormântul șefului. Nu trebuie să mai spunem că pregătirile au fost făcute în interiorul mormântului, fără ca sălbaticii să vadă ceva.

La ora șase după-amiaza, Olbinett servi o masă întâritoare. Unde și când vor mai mânca, în văile ținutului, nimeni nu putea să prevadă. Deci, mâncară și pentru mai târziu. Felul principal era compus din vreo șase șobolani mari, prinși de Wilson și fripți în cenușă. Lady Helena și Mary Grant refuzară

să guste din acest vânat așa de căutat în Noua Zeelandă, dar bărbații se ospătară ca niște adevărați maori. Carnea era cu adevărat excelentă și cei șase rozători au fost roși până la oase.

Sosi și amurgul. Soarele dispăru după un pâlc de nori groși care prevesteau o furtună. Câteva fulgere luminau orizontul și un tunet depărtat bubuia în adâncimile cerului.

Paganel salută furtuna care venea în ajutorul planului și completa punerea sa în scenă. Neozeelandezii cred că tunetul e vocea înfuriată a lui Nui-Atua și că fulgerul nu e decât scânteia mânioasă a ochilor săi. Divinitatea părea că vine în persoană să pedepsească pe profanatorii tabu-ului.

La ora opt, creștetul lui Maunganamu dispăru într-o beznă sinistră. Cerul dădea un fond negru amestecului de flăcări pe care trebuia să le arunce mâna lui Paganel. Maorii nu mai puteau zări pe prizonieri. Momentul de a lucra venise.

Trebuiau să procedeze cu iuțeală. Glenarvan, Paganel, Mac Nabbs, Robert, Olbinett și cei doi marinari se puseră deodată pe lucru. Locul craterului a fost ales la treizeci de pași de mormânt. Era important, într-adevăr, ca udupa să fie respectată de erupție, căci odată cu ea ar fi dispărut și tabu-ul muntelui. Aici, Paganel observase un bloc enorm de piatră, în jurul căruia vaporii țâșneau cu o oarecare intensitate. Acest bloc acoperea un mic crater natural, săpat în con și se opunea numai cu greutatea sa ieșirii flăcărilor subterane. Dacă reușeau să-l arunce în afara alveolei sale, vaporii și lava ar fi țâșnit imediat prin deschizătură.

Lucrătorii își făcură pârgii cu parii smulși din udupa și atacă cu putere bolovanul. Sub eforturile lor simultane, stânca nu întârzie să se desprindă. Îi săpară un fel de șanțuleț pe povârnișul muntelui, ca să poată aluneca pe povârniș. Pe măsură ce-l ridicau, zguduitorile pământului se întâreau.

Mugete surde de flăcări și șuierături de cuptor alergau sub scoarța subțiată. Îndrăzneții lucrători, adevărați ciclopi, meștereau focurile pământului, muncind în tăcere. În curând, câteva țâșnituri și coloane de aburi le arătară că locul devine primejdios. Dar o efortare supremă smulseră blocul, care se rostogoli pe povârniș și dispăru. Imediat, pătura subțire cedă. O coloană incandescentă țâșni spre cer cu detunături asurzitoare, în timp ce pâraiașe de apă fierbinte și lavă se rostogoleau către tabăra indigenilor și către văile inferioare. Întregul con se cutremură și se putea crede că se va prăbuși într-o prăpastie fără fund.

Glenarvan și tovarășii săi de abia avură timpul să se depărteze. Fugiră către udupa, nu fără să fi primit câteva stropituri de apă la temperatura de 94°. Această apă răspândi mai întâi un ușor miros de gaze, care se schimbă în curând în miros de sulf. Atunci nămolul, lava, sfărâmurile vulcanice se amestecară în același mănunchi. Torente de foc brăzdară coastele lui Maunganamu. Munții apropiați se luminau de focul erupției; văile adânci se luminau de intensa reverberație.

Toți sălbaticii se treziseră, urlând sub arsura acestei lave care clocotea în mijlocul taberei. Aceia pe care fluviul de foc nu-i atinsese, fugeau și se urcau pe dealurile din vecinătate. Apoi, se întorceau înspăimântați și priveau fenomenul îngrozitor, vulcanul în care mânia zeului lor prăbușea pe profanatorii muntelui sacru. Și în unele momente, când vuietul erupției mai slăbea, se auzea strigătul lor sacramental:

— Tabu! Tabu! Tabu!

În acest timp, o mare cantitate de vaporii, de pietre încinse și de lavă țâșnea din craterul lui Maunganamu. Nu mai era un simplu gheizer, ca aceia care învecinau muntele Hecla din Islanda, ci însuși muntele Hecla. Toată această supurație vulcanică stătuse până atunci sub învelișul conului, pentru că supapele lui Tongariro ajungeau expansiunii sale; însă, fiindcă i se deschidea o nouă ieșire, ea profita cu o vehemență extremă și în această noapte, printr-o lege a echilibrului, celelalte erupții din insulă, trebuiră să piardă din intensitatea lor obișnuită. După o oră, râuri mari de lavă incandescentă curgeau pe coastele sale. Se vedeau legiuni de șobolani ieșind din găurile lor cu neputință de locuit și fugind de pământul cuprins de flăcări.

În timpul nopții întregi și sub furtuna care se dezlănțuia în înălțimile cerului, conul funcționa cu o violență care neliniști continuu pe Glenarvan. Erupția rodea marginile craterului. Prizonierii ascunși după îngrăditura mormântului, urmăreau progresele înspăimântătoare ale fenomenului.

Sosi dimineața. Furia vulcanică nu se potolea. Vaporii deși, gălbui, se amestecau cu flăcările. Torente de lavă șerpuiau în toate părțile. Glenarvan, cu ochii la pândă, cu inima palpitândă, își plimba privirea peste toate acestea, prin crăpăturile îngrăditurii și cerceta tabăra indigenilor.

Maorii fugiseră pe platourile vecine, în afara razei vulcanului. Câteva cadavre, care zăceau la poalele conului, erau carbonizate de foc. Mai departe, către pah, lava cuprinsese vreo douăzeci de

colibe, care mai fumegau încă. Zeelandezii, formând ici și colo grupuri, priveau creștetul învăluit în fum al lui Maunganamu, cu o spaimă religioasă.

Kai Kumu era în mijlocul războinicilor săi și Glenarvan îl recunoscuse. Șeful înaintă până la piciorul muntelui, în partea cruțată de lavă, dar nu-l urcă. Aici, cu brațele întinse, ca un vrăjitor care blesteamă, făcu imediat câteva strâmbături, al căror înțeles nu scapă prizonierilor. După cum prevăzuse Paganel, Kai Kumu aruncă asupra muntelui răzbunător un tabu și mai aspru. Puțin după aceea, indigenii porneau în șiruri pe cărările șerpuitoare, care duc spre pah.

— Se retrag! strigă Glenarvan. Își părăsesc veghea! Domnul fie laudat! Stratagema noastră a reușit! Scumpa mea Helena, bravii mei tovarăși, iată-ne morți, iată-ne îngropați! Dar astă-seară vom învia din nou, ne vom părăsi mormântul, vom fugi de acești sălbatici!

Oricine își poate ușor închipui bucuria care domni în udupa. Speranța cuprinsese din nou inimile. Curajoșii călători uitau trecutul, uitau de viitor, ca să nu se gândească decât la prezent! Și totuși nu prea era ușor să ajungi în vreo localitate europeană, în mijlocul acestor ținuturi necunoscute. Dar odată scăpați de urmărirea lui Kai Kumu, se credeau scăpați de toți sălbaticii Noii Zeelande.

Maiorul, în ceea ce-l privea, nu ascunse disprețul suveran pe care i-l cauzau maorii, și expresiile nu-i lipsiră ca să-i califice. A fost o întrecere între Paganel și el. Ei îi tratară de brute, de măgari, idioți, tâmpiți ai Pacificului, de sălbatici din Bedlam, de cretini ai Antipozilor etc.

Încă o zi mai trebuia să treacă până la fuga definitivă. A fost întrebuințată pentru discutarea unui plan de fugă. Paganel păstrase cu multă grijă harta sa și putu căuta acolo cele mai sigure drumuri. După o îndelungată discuție, fugarii hotărâră să pornească spre est, către golful Plenty. Trebuiau să treacă prin regiuni necunoscute, dar cu totul pustii. Călătorii, obișnuiți de acum să se descurce prin dificultățile naturale, să ocolească obstacolele fizice, nu se temeau decât de întâlnirea cu maorii. Voiau deci să-i evite cu orice preț și să ajungă la țărmul oriental, unde misionarii au fondat câteva stabilimente. Mai mult, această parte a insulei scăpase până atunci de nenorocirile războiului.

Cât despre distanța ce separa lacul Taupo de golful Plenty, putea fi cam vreo sută de mile. Zece zile de mers, câte zece mile pe zi. Aceasta se va face nu fără oboseală, dar curajoșilor călători nu le păsa. Ajunși la misiuni, se vor odihni așteptând vreo ocazie favorabilă, ca să pornească spre Auckland, căci tot acest oraș le era ținta.

Aceste hotărâri fiind luate, continuară să observe pe indigeni până seara. Nici unul nu mai rămăsese la poalele muntelui și când întunericul cuprinse văile lui Taupo, nici un foc nu arăta prezența maorilor aici. Drumul era liber.

La ora nouă, printr-o beznă adâncă, Glenarvan dădu semnalul plecării. Tovarășii săi, înarmați și echipați pe socoteala lui Kara Tete, începură să coboare cu prevedere povârnișul lui Maunganamu. John Mangles și Wilson erau în frunte, cu ochii și cu urechile la pândă. Se opreau la cel mai mic zgomot, cercetau cea mai mică lumină. Fiecare se lăsa să alunece pe povârnișul muntelui, ca să se confunde mai bine cu el.

Cu două sute de pași mai jos de vârf, John Mangles și marinarul atinseră periculosul teren apărât cu atâta îndârjire de indigeni. Dacă din nenorocire maorii, mai șireți decât fugarii, se prefăcuseră numai că se retrag, pentru a-i atrage până la ei, dacă nu fuseseră înșelați de fenomenul vulcanic, trebuiau să se afle în acest loc. Glenarvan, nu se putu opri să nu tremure. Salvarea lor trebuia să se hotărască în timpul celor zece minute necesare pentru trecerea acestui loc. Simțea cât de tare bate inima lady-ei Helena. Dealtfel, nici nu se gândea să aia înapoi. John, la fel. Tânărul căpitan, urmat de toți și protejat de o beznă completă, alunecă pe cărare oprindu-se când vreo piatră atinsă se rostogolea până în josul povârnișului. Dacă sălbaticii mai erau adunați la poale, aceste zgomote neobișnuite trebuiau să provoace din ambele părți, numeroase împușcături.

Totuși, alunecând ca un șarpe pe această creastă înclinată, fugarii nu înaintau repede. Când John Mangles ajunse în punctul cel mai de jos, de abia douăzeci și cinci de picioare îi despărțeau de platoul unde în ajun tăbărăseră băștinașii, apoi cărarea se ridica printr-un povârniș destul de înclinat și urca brusc către un tufiș, cam pe o distanță de vreun sfert de milă.

Cu toate acestea, partea periculoasă a fost trecută fără nici un accident și călătorii începură din nou să urce în liniște. Păduricea nu se vedea, însă știau că există și, numai dacă nu se pregătise acolo vreo cursă, Glenarvan spera să se găsească la loc sigur. Totuși, observă că din această clipă, nu mai era protejat de tabu. Povârnișul, pe care-l urcau, nu aparținea lui Maunganamu, ci sistemului orografic din partea răsăriteană a lacului Taupo. Deci, erau de temut nu numai gloanțele indigenilor, ci chiar și un

atac corp la corp.

Timp de zece minute, mica trupă urcă spre platourile superioare. John nu zărea încă păduricea, dar socotea că trebuie să fie la mai puțin de două sute de picioare. Deodată, se opri și dădu chiar înapoi puțin. I se păruse că auzise un zgomot în umbră. Șovăiala sa bruscă, opri mersul tovarășilor săi. Rămase nemișcat destul timp ca să fi neliniștit pe cei ce-l urmau. Așteptară. În ce chinuri, nu se poate spune! Vor fi oare siliți să se reîntoarcă pe creștetul lui Maunganamu?

Dar John, văzând că zgomotul nu se mai repetă, reîncepu urcușul pe cărarea strâmtă.

În curând, păduricea se arată difuz în umbră După câțiva pași, ajunseră la ea și se ghemuiră sub frunzișul des al arborilor.

Capitolul XVI. Între două focuri

Noaptea favoriza fuga. Trebuiau deci să profite de ea ca să părăsească funestele ținuturi ale lacului Taupo. Paganel luă conducerea și minunatul său instinct de călător se relevă din nou în timpul grelei rătăcirii prin munți. Îi conducea cu o îndemânare surprinzătoare în beznă, alegând fără să ezite cărările aproape invizibile, mergând mereu în aceeași direcție.

Nyctalopia, e adevărat, îi servea foarte mult și ochii lui de pisică îi permiteau să distingă cele mai mici lucruri în beznă cea mai adâncă. Timp de trei ore, merșeră fără să se oprească pe povârnișurile coastei răsăritene. Paganel se întoarse puțin spre sud-est, ca să ajungă la trecătoarea strâmtă dintre Kaimanawa și Wahiti Ranges, pe unde trecea drumul de la Auckland la golful Haukes. Odată trecută această strâmtoare, avea de gând să se depărteze de drum ui mare și apărat de munții înalți, să meargă spre țarm, de-a curmezișul regiunilor nelocuite ale provinciei.

La ora nouă dimineața, douăsprezece mile erau străbătute în douăsprezece ore. Nu se putea pretinde mai mult de la curajoasele femei. Dealtfel, locul părea potrivit pentru popas. Fugarii ajunseră la defileul care desparte cele două șiruri de munți. Drumul spre Oberland rămânea la dreapta și apuca spre sud; Paganel, cu harta în mână, făcu o ocolire spre nord-est și, la ora zece, convoiul atinse un fel de întăritură abruptă, formată de o ieșitura a muntelui.

Merindele au fost scoase și consumate cu cea mai mare poftă; Mary Grant și maiorul, pe care ferigile nu îi prea mulțumiseră până atunci, se ospătară regește în acea zi.

Popasul se prelungi până la ora două după amiaza, apoi drumul spre răsărit a fost reluat și călătorii se opriră seara, la vreo opt mile de munți. Nu se lăsară mult rugați, ca să se culce sub cerul liber.

A doua zi, drumul prezintă dificultăți destul de serioase. Trebuiau să străbată ciudatul ținut al lacurilor vulcanice, al gheizerelor și solfatarelor, care se întind la răsărit de munții Wahiti. Aici, ochii erau mai satisfăcuți decât picioarele. La fiecare sfert de milă erau oculuri, obstacole, întorsături foarte obositoare; însă ce priveliște ciudată și ce varietate infinită dă natura marilor sale scene!

Pe această vastă întindere de douăzeci de mile pătrate, acțiunea forțelor subterane se producea sub toate formele. Izvoare saline, de o transparență ciudată, populate de insecte, ieșeau dintre tufișurile indigene de copăcei de ceai. Ele răspândeau un miros pătrunzător de praf ars, și depuneau pe pământ o pătură albă ca o zăpadă scânteietoare. Apele limpezi erau duse până la fierbere, în timp ce alte izvoare vecine țâșneau aproape înghețate. Ferigi gigantice creșteau pe malurile lor și în condiții asemănătoare celor ale vegetații siluriene.

Din toate părțile, coloane lichide, amestecate cu vapori, țâșneau din pământ ca jocurile de apă dintr-un parc, unele continui, altele intermitente și supuse bunului plac al unui Pluton capricios. Ele se aranjau ca un amfiteatru pe terase naturale suprapuse în felul bazinelor moderne; apele lor se confundau cu coloane de fum alb și, erodând treptele semidiafane ale acestor scări gigantice, alimentau lacuri întregi cu cascadele lor clocotitoare.

Mai departe, izvoarele calde ale gheizerelor zgomotoase erau succedate de solfatare. Terenul a apărut bășicat în întregime de ridicături mari. Erau tot atâtea cratere, pe jumătate stinse și crăpate de numeroase găuri, pe unde se degajau diferite gaze. Atmosfera era saturată de mirosul pătrunzător și neplăcut al acizilor sulfuroși. Sulful, formând bolte și cavități cristaline, acoperea pământul. Aici se îngrămădeau de secole, bogății nenumărate dar nefolositoare, și dacă solfatarele Siciliei se vor isprăvi vreodată, din acest district încă puțin cunoscut al Noii Zeelande se va aproviziona industria.

Se înțelege câtă oboseală suportară călătorii, trecând prin aceste regiuni înțesate de obstacole. Popasurile se făceau cu greu și carabina vânătorilor nu dădea peste nici o pasăre vrednică să fie smulsă de pene de domnul Olbinett. Așadar, adesea erau nevoiți să se mulțumească numai cu ferigi și cu gulii dulci, mâncare slabă, care nu refăcea forțele epuizate ale micului grup. Fiecare era doritor să isprăvească odată cu aceste terenuri aride și pustii.

Totuși, le trebuiră nu mai puțin de patru zile pentru a străbate ținutul. Numai la 23 februarie, la cincizeci de mile de Maunganamu, Glenarvan putu să poposească la poalele unui munte, fără nume pe harta lui Paganel. Câmpiile de copăcei se întindeau până în depărtare și pădurile cele mari reapăreau la orizont. Aceasta era de bun augur, cu condiția ca aceste regiuni bune de locuit să nu aibă mulți locuitori. Până aici, călătorii nu întâlniseră nici măcar umbra unui indigen.

În această zi, Mac Nabbs și Robert omorâra trei „kiwi”, care făcuseră multă cinste mesei, dar nu pentru multă vreme, căci în câteva minute nu mai rămăsese nici urmă. Apoi, la desert, între gulii dulci și cartofi, Paganel făcu o propunere, care a fost primită cu entuziasm. El propuse să dea numele lui Glenarvan acestui munte fără nume, al cărui vârf se pierdea în nori la o înălțime de trei mii de picioare și scrisese cu îngrijire pe harta sa numele lordului scoțian.

E inutil să insistăm asupra incidentelor destul de monotone și puțin interesante din restul voiajului. Numai două sau trei fapte de oarecare importanță se mai petrecură în timpul acestei călătorii.

Toată ziua mergeau de-a curmezișul câmpiilor și pădurilor. John dădea direcția după soare și stele. Cerul, destul de milostiv, îi cruța cu căldurile și ploile sale. Cu toate acestea, o oboseală crescândă cuprindea pe călătorii așa de greu încercați și de aceea se grăbeau să ajungă la misiuni. Totuși, mai vorbeau, mai discutau, dar nu toți laolaltă. Mica trupă se împărțea în grupe, închegate nu de o mai strânsă simpatie, ci de o comunitate de idei personale.

Adesea, Glenarvan mergea singur, cugetând, cu cât se apropia mai mult de coastă, la *Duncan* și la echipajul său. Uita pericolele care-l mai amenințau până la Auckland, ca să se gândească la mateloții săi măcelăriți. Oribila imagine nu-l mai părăsea.

Despre Harry Grant nu se mai vorbea. La ce bun, odată ce nu puteau încerca nimic pentru el? Dacă numele căpitanului se mai pronunța era în convorbirile dintre fiica lui și John Mangles.

John nu reamintise lui Mary ceea ce tânăra fată îi spusese în ultima noapte din *ware-atua*. Discreția sa nu voia să ia act de un cuvânt spus într-o supremă clipă de disperare.

Când vorbea de Harry Grant, John mai făcea planuri de cercetări pentru mai târziu. El afirma lui Mary că lordul Glenarvan va relua această întreprindere neizbutită. John pleca de la punctul că autenticitatea documentului nu putea fi pusă la îndoială. Deci Harry Grant trăia undeva. Așadar, chiar de ar trebui să cutureie toată lumea, trebuia să fie regăsit. Mary căuta să se înșele prin aceste vorbe și, împreună cu John, uniți prin aceleași gânduri, se confundau acum în aceeași speranță. Adesea, lady Helena lua parte la convorbirile lor; dar nu-și făcea atâtea iluzii și, totuși, nu căuta să readucă pe acești tineri la trista realitate.

În acest timp, Mac Nabbs, Robert, Wilson și Mulrady vânau fără să se depărteze prea mult de tovarăși. Paganel, tot învelit în mantaua sa de phormium, se ținea deoparte, tăcut și gânditor.

Și totuși — aceasta e bine s-o spunem — în ciuda legii naturii, care face ca în mijlocul suferințelor, pericolelor, oboselilor, lipsurilor, cele mai bune caractere să se răcească și să se înrăutățească, toți acești tovarăși de nenorocire rămaseră uniți, devotați, gata să se sacrifice unul pentru altul.

La 25 februarie, au văzut că drumul le e tăiat de un râu, care trebuia să fie Waikari din harta lui Paganel. Îl trecură prin vad.

Timp de două zile, câmpiile de arbuști se succedară fără întrerupere. Jumătatea distanței dintre lacul Taupo și coastă fusese străbătută, fără nici un incident, dacă nu fără oboseală.

Atunci se iviră păduri imense și nesfârșite, care aminteau de pădurile australiene; dar aici „kaurii” înlocuiau eucaliptii. Cu toate că admirația lor se tocise în timpul celor patru luni de călătorie, Glenarvan și tovarășii săi se minunară la vederea acestor pini gigantici, demni rivali ai cedrilor din Liban și ai arborilor „mammoth” din California. Acești kauri, în limba botaniștilor „abietaceae damarine”, aveau o sută de picioare în înălțime. Ei creșteau în grupuri izolate și pădurea se compunea nu din arbori, ci din nenumărate grupuri de arbori, care își înălțau la două sute de picioare în aer, umbrela lor de frunze verzi.

Unii dintre acești pini, tineri încă, în vârstă de abia o sută de ani, se asemănau cu brazii roșii din

regiunile europene. Ei aveau o coroană întunecoasă terminată printr-un con ascuțit. Alții mai mari, în vârstă de cinci-șase secole, formau imense corturi de verdeață, sprijinite pe bifurcațiile de nedescurcat ale ramurilor lor. Acești patriarhi ai pădurilor zeelandeze aveau până la cincizeci de pași circumferință, și brațele înlănțuite ale tuturor călătorilor nu puteau cuprinde trunchiul lor uriaș.

Timp de trei zile, mica trupă se aventură sub bolțile vaste și pe un pământ argilos, pe care piciorul omului nu călcase niciodată. Aceasta se vedea după pătura de gumă rășinoasă îngrămădită în multe locuri la baza copacilor și care ar fi satisfăcut mulți ani exportul indigen.

Vânătorii găsiră „kiwi”, păsări așa de rare prin ținuturile străbătute de indigeni. Aceste zburătoare ciudate, alungate de câinele zeelandez, s-au refugiat în codri de nepătruns. Ele au fost pentru călători o hrană abundentă și sănătoasă.

Paganel zări chiar, în depărtare, o pereche de păsări gigantice. Instinctul său de naturalist se trezi. Își chemă tovarășii și cu toată oboseala, maiorul, Robert și el porniră pe urmele acestor vietăți.

Curiozitatea arzătoare a geografului a fost înțeleasă, căci el recunoscuse sau crezuse că recunoaște aceste păsări drept „moa” aparținând speciei „dinornis”, pe care mulți savanți o așează printre varietățile dispărute. Or, această întâlnire confirma părerea domnului de Hochstetter și a celorlalți călători asupra existenței actuale a acestor uriași fără aripi în Noua Zeelandă.

Acești moa, urmăriți de Paganel, contemporani ai lui megatherium și ai pterodactililor, trebuia să aibă vreo optsprezece picioare înălțime. Erau niște păsări asemănătoare cu struții și puțin curajoase, căci fugeau cu o iuteală extremă. Însă nici un glonte nu le-a putut atinge în fugă! După câteva minute, acești moa dispărură după mării arbori și vânătorii risipiră în zadar gloanțele.

Din această seară, 1 martie, Glenarvan și tovarășii săi, părăsind în sfârșit marea pădure de pini, poposiră la poalele muntelui Ikirangi, al cărui creștet se înălța la cinci mii cinci sute de picioare în aer.

Acum fuseseră străbătute mai mult de o sută de mile de la Maunganamu și coasta era la treizeci de mile. John Mangles sperase să străbată toată distanța în zece zile, dar nu cunoștea dificultățile regiunii.

Într-adevăr, oculurile, obstacolele drumului mai prelungiseră călătoria cu vreo cinci zile și, din nenorocire, călătorii, sosind la muntele Ikirangi, erau complet istoviți. Or, mai trebuiau încă două zile bune de mers pentru a ajunge coasta și acum redevenea necesară o nouă activitate, o pază extremă, căci intrau într-un ținut adesea străbătut de sălbatici.

Totuși, a doua zi porniră mai departe. Între muntele Ikirangi, care a fost lăsat în dreapta și muntele Hardy, al cărui vârf se înălța spre stânga, la trei mii șapte sute de picioare, călătoria deveni foarte grea. Aici era, pe o întindere de zece mile, un șes acoperit de „supple-jack”, un fel de liane flexibile, numite pe drept cuvânt „liane înăbușitoare”. La fiecare pas, mâinile și picioarele se încurcau în ele și lianele acestea, adevărați șerpi, încolăceau corpul cu ramurile lor întortocheate. Timp de două zile, trebuiră să înainteze cu securea în mână și să lupte contra acestei hidre cu sute de mii de capete, acestor plante supărătoare și tenace, pe care Paganel le-ar fi clasat printre zoofite.

Aici, în câmpie, vânătoarea deveni imposibilă, și vânătorii nu aduseră tributul lor obișnuit. Merindele erau pe isprăvite și nu puteau fi reînnoite; apa lipsea, iar setea dublată de oboseală nu putea fi potolită. Suferințele lui Glenarvan și tovarășilor săi erau îngrozitoare. Pentru prima dată erau să-și piardă energia morală.

În sfârșit, mai mult târându-se decât mergând, cu corpul istovit, duși numai de instinctul de conservare, care supraviețuia celorlalte sentimente, atinseră Capul Lottin, pe malul Pacificului. În acest loc se vedeau câteva colibe părăsite, ruinele unui sat de curând devastat de război, câmpii pustiite, pretutindeni urme de jaf și de incendiu. Fatalitatea pregătea aici o nouă și grozavă încercare pentru nenorociții călători.

Rătăceau în lungul țărmului, când, la o milă de coastă, apărură un detașament de indigeni, care se îndreptă spre ei agitănd armele. Glenarvan, împiedicat de mare, nu putea să fugă și strângându-și ultimele puteri, se pregătea să dea ultimele dispoziții pentru apărare, când John Mangles strigă:

— O barcă! O barcă!

Într-adevăr, la douăzeci de pași o pirogă prevăzută cu patru vâsle stătea pe țărm. Ș-o pună pe apă, să se arunce în ea și să fugă de țărmul primejdios, aceasta a fost opera unei clipe. John Mangles, Mac Nabbs, Wilson, Mulrady se puseră la vâsle; Glenarvan prinse cârma; cele două femei, Olbinett și Robert se așezară lângă el.

În zece minute, piroga a fost la un sfert de milă de țărm. Marea era liniștită. Fugarii păstrau o

tăcere adâncă. Totuși, John nevoind să se îndepărteze prea mult de țarm, voia să dea ordinul de a porni de-a lungul țărmului, când deodată vâsla i se opri în mână. Zărise: trei pirogi pornind dinspre Lottin, cu vădita intenție de a-i urmări.

— În larg! în larg! strigă el. Mai bine să ne înghită valurile!

Piroga, pusă în mișcare de cele patru vâsle, porni în larg: timp de o jumătate de oră au putut să mențină distanța, însă nenorociții, istoviți, nu întârziară să slăbească, și cele trei pirogi se apropiau tot mai mult. În această clipă, îi mai despărteau două mile, Deci nici o posibilitate de a evita atacul indigenilor, care, înarmați cu lungile lor puști, se pregăteau să tragă.

Ce făcea atunci Glenarvan? În picioare, în partea din afară a bărcii, căuta la orizont vreun ajutor imposibil? Ce aștepta? Ce voia? Avea vreo presimțire? Deodată, privirea i se înflăcăra, mâna i se întinse către un punct în spațiu...

— O corabie! strigă el. Prieteni, o corabie! Vâsliți! Vâsliți cu putere!

Nici unul dintre cei patru vâslași nu se întoarse ca să vadă vasul neașteptat, căci nu trebuia pierdută nici o lovitură de vâslă. Singur, Paganel, ridicându-se, își îndreptă luneta asupra punctului indicat.

— Da, zise el, o corabie! Un vas cu aburi! Vine spre noi! Vâsliți, bravii mei camarazi!

Fugarii desfășurară o nouă energie și timp de o jumătate de oră, încă păstrând distanța, mânăra piroga cu lovituri grăbite. Vasul se vedea din ce în ce mai mult. Se deosebeau cele două catarge și vârtejurile groase ale fumului său negru. Glenarvan, lăsând cârma lui Robert, luase luneta geografului și nu pierdea nici o mișcare a vasului. Dar ce trebuia să-și zică John Mangles și tovarășii săi, când văzură că trăsăturile lordului se contractează, că fața se îngălbenește și că luneta îi cade din mâini! Un singur cuvânt le explică această emoție subită:

— *Duncan-ul* strigă Glenarvan. *Duncan-ul* și pușcăriașii!

— *Duncan-ul!* strigă John, care-și părăsi rama și se ridică imediat.

— Da! Moartea din ambele părți, murmură Glenarvan, zdrobit de atâtea suferințe.

Într-adevăr, era iahtul, nu mai era nici o îndoială, iahtul cu echipajul său de pușcăriași! Maiorul nu-și putu reține un blestem, pe care-l aruncă cerului. Era prea mult!

În acest timp, piroga a fost lăsată în voia ei. Încotro să se îndrepte? Unde să fugă? Era cu puțință de ales între sălbatici și ocnași?

O împușcătură porni din cea mai apropiată pirogă indigenă și lovi vâsla lui Wilson. Atunci, câteva lopeți mânăra barca spre *Duncan*.

Iahtul mergea cu toată puterea, și nu era decât la vreo jumătate de milă. John Mangles, înconjurat din toate părțile, nu știa încotro să se îndrepte, unde să fugă. Sărmanele femei, în genunchi, înspăimântate, se rugau.

Sălbaticii trăgeau salve și gloanțele plouau în jurul pirogii. În această clipă izbucni o puternică detunătură și un obuz, tras de tunul iahtului, trecu peste capetele fugarilor. Aceștia, prinși între două focuri, rămaseră nemișcați între *Duncan* și bărcile indigene.

John Mangles, nebun de disperare, își scoase securea! Avea de gând să spargă piroga și s-o cufunde cu nenorociții săi tovarăși, când îl opri un țipăt scos de Robert.

— Tom Austin! Tom Austin! spunea copilul. El e la bord! Îl văd! Ne-a recunoscut! Își agită pălăria!

Securea rămase atârnată în mâna lui John.

Un al doilea obuz şuieră deasupra capului său și tăie în două cea mai apropiată dintre cele trei pirogi, în timp ce urale izbucneau la bordul *Duncan-ului*.

Sălbaticii, înspăimântați, fugeau spre coastă.

— La noi! La noi, Tom! strigă John Mangles cu o voce puternică.

Capitolul XVII. Pentru ce plutea vasul Duncan pe coasta răsăriteană a Noii Zeelande

Trebuie să renunțăm la a zugrăvi simțămintele lui Glenarvan și ale prietenilor săi, când răsunară la urechile lor cântecele bătrânei Scoții. În clipa în care puneau piciorul pe punte, cimpoierul suflând din toată inima, începu imnul național al familiei din Malcolm și puternice urale salutară întoarcerea lordului la bord.

Glenarvan, John Mangles, Paganel, Robert și însuși maiorul, toți plângeau și se îmbrățișau. Mai întâi a fost bucuria, apoi delirul. Geograful era cu adevărat nebun; el sărea și își bătea joc de pirogile care se îndreptau spre țărm.

Dar la vederea lui Glenarvan, a tovarășilor săi, cu veșmintele în zdrențe, cu trăsăturile contractate și purtând urmele unor suferințe îngrozitoare, echipajul își întrerupse demonstrațiile. Cei care reveneau pe bord erau niște umbre, iar nu călătorii îndrăzneți, pe care cu trei luni mai înainte speranța îi avânta pe urmele naufragaților. Întâmplarea îi readucea pe această corabie, pe care nu se așteptau s-o revadă! Și în ce tristă stare de deprimare și de slăbiciune!

Înainte de a gândi la oboseală, la imperioasele nevoi ale foamei și setei, Glenarvan întrebă pe Tom Austin asupra prezenței sale prin aceste locuri. Pentru ce se afla *Duncan-ul* pe coasta orientală a Noii Zeelande? Cum de nu mai era în mâinile lui Ben Joyce? Prin ce providențială întâmplare îl adusese Dumnezeu pe drumul fugarilor? Pentru ce? Cum? Cu ce ocazie? Așa îl năpădeau întrebările pe Tom Austin. Bătrânul marinar nu știa ce să asculte mai întâi. Hotărî să nu asculte decât pe Glenarvan și să nu-i răspundă decât lui.

— Dar ocașii? întrebă Glenarvan, ce ați făcut cu ei?

— Ocașii?... răspunse Tom Austin cu tonul unui om ce nu înțelege nimic dintr-o întrebare.

— Da! Mizerabilii care au atacat iahtul!

— Ce iaht? zise Tom Austin; iahtul înălțimii voastre?

— Desigur, Tom! *Duncan-ul*, acel Ben Joyce, care venise la bord.

— Eu nu-l cunosc pe acest Ben Joyce și nu l-am văzut niciodată, răspunse Austin.

— Niciodată! strigă Glenarvan, uimit de răspunsurile bătrânului marinar. Atunci, Tom, de ce *Duncan-ul* se află acum pe coastele Noii Zeelande?

Dacă Glenarvan, lady Helena, miss Grant, Paganel, maiorul, Robert, John Mangles, Olbinett, Mulrady, Wilson nu înțelegeau nimic din mirarea bătrânului marinar, mare le-a fost mirarea, când Tom răspunse cu o voce liniștită:

— Dar *Duncan-ul* plutește aici din ordinul înălțimii voastre.

— Din ordinul meu?! strigă Glenarvan.

— Da, *milord*. N-am făcut altceva decât să mă conformez instrucțiunilor dumneavoastră, conținute în scrisoarea din 14 ianuarie.

— Scrisoarea mea! Scrisoarea mea! strigă Glenarvan.

În acest moment, cei zece călători înconjurară pe Tom Austin și îl devorau cu privirea. Scrisoarea datată din Snowy River, ajunsese până la *Duncan*!

— Să vedem, reluă Glenarvan, să ne explicăm, căci mi se pare că visez. Ai primit vreo scrisoare, Tom?

— Da, o scrisoare din partea înălțimii voastre.

— La Melbourne.

— La Melbourne, în momentul când îmi terminam repararea avariilor mele:

— Și această scrisoare?

— Ea nu era scrisă de mâna dumneavoastră, dar semnată de dumneavoastră, *milord*.

— Așa e. Scrisoarea mea ți-a fost adusă de un ocaș numit Ben Joyce?

— Nu, de un matelot numit Ayrton, naufragiat de pe *Britannia*.

— Da! Ayrton și Ben Joyce sunt unul și același. Ei bine! Ce zicea scrisoarea?

— Îmi porunca să părăsesc Melbourne fără întârziere și să încruciez coastele orientale ale...

— Ale Australiei! strigă Glenarvan cu o vehemență care înspăimântă pe vechiul marinar.

— Ale Australiei? repetă Tom, căscând ochii, dar nu! Ale Noii Zeelande!

— Ale Australiei, Tom! Ale Australiei! răspunseră într-un glas tovarășii lui Glenarvan.

În acest moment, Austin avu ca un fel de amețală. Glenarvan îi vorbea atât de asigurat, încât se temu că s-ar fi înșelat citind scrisoarea. El, marinarul credincios și exact, să fi comis o astfel de eroare? Se înroși, se tulbură.

— Fii liniștit, Tom, zise lady Helena. Providența a voit...

— Dar nu doamnă, iertați-mă, reluă bătrânul Tom. Nu! Nu e cu puțință! Nu m-am înșelat! Ayrton a citit scrisoarea, ca și mine, și din contră el voia să mă ducă pe coasta australiană!

— Ayrton? strigă Glenarvan.

— El însuși! El a susținut că era o eroare, că dumneavoastră voiati să ne întâlnim la golful Twofold!

— Mai ai scrisoarea, Tom? întrebă maiorul intrigat.

— Da, domnule Mac Nabbs, răspunse Austin. Mă duc s-o caut.

Austin alergă în cabina sa. În timpul absenței sale de un minut, se priveau și tăceau, făceau, în afară de maior care, cu privirea fixată asupra lui Paganel, zise încrucișând brațele:

— Ei bine, trebuie să mărturisim, Paganel, că asta ar fi prea din cale afară!

— Ce? făcu geograful, care, cu spatele încovoiat și cu ochelarii pe frunte, se asemana cu un uriaș semn de întrebare.

Austin se întoarse. El ținea în mână scrisoarea scrisă de Paganel și semnată de Glenarvan.

— Să citească înălțimea voastră! zise marinarul. Glenarvan luă scrisoarea și citi:

— „Ordin lui Tom Austin, de a porni în larg fără întârziere și de a conduce *Duncan-ul* la 37 de grade latitudine pe coasta orientală a Noii Zeelande!...

— Noua Zeelandă! strigă Paganel, sărind în sus.

Și luă scrisoarea din mâinile lui Glenarvan; își frecă ochii, își potrivi ochelarii pe nas și privi la rândul lui:

— Noua Zeelandă! zise el cu un accent imposibil de redat, în timp ce scrisoarea îi scăpă din mână.

În acest moment, simți o mână apăsându-l pe umăr. Se întoarse și se găsi față în față cu maiorul.

— Haide, bravul meu Paganel, zise Mac Nabbs, tot e bine că n-ai trimis iahtul în Cochinchina!

Această glumă copleși pe bietul savant. Un râs general, homeric, cuprinse întregul echipaj al iahtului. Paganel, ca nebun, se învârtea cu capul în mâini, smulgându-și părul. Nu mai știa ce face și nici ce voia să facă. Coborî pe scara dunetei în mod mașinal, cutreieră puntea, clătînându-se, mergând fără nici o țință și urcă partea de dinainte. Aici, picioarele i se încurcară într-o grămadă de funii. Se poticni. Mâinile sale, la întâmplare, se agătară de o pârghie.

Deodată izbucni o puternică detunătură. Tunul din față se descărcă, tulburând valurile liniștite cu o salvă. Nenorocitul Paganel se agățase de pârghia tunului și cocoșul coborâse peste iarba de pușcă aprinsă. De aici lovitura aceea de trăsnet. Geograful a fost răsturnat pe scara punții și dispăru prin ușă până la postul echipajului.

Surprizei produse de detunătură, îi urmă un strigăt de groază. Crezură că s-a întâmplat o nenorocire. Zece mateloți se grăbiră spre punte și urcară pe Paganel încovoiat. Geograful nu mai vorbea. Corpul său lung a fost transportat pe dunetă. Tovarășii bunului francez erau deznădăjduiți. Maiorul, medic la nevoie, se pregătea să desfacă hainele lui Paganel, ca să-i panseze rănilile. Dar, de-abia pusese mâna pe muribund, că acesta se ridică brusc ca și cum ar fi fost pus în contact cu o bobină electrică.

— Niciodată! Niciodată! strigă el, și, strângându-și pe corpul slab zdrențele veșmintelor, se încheie cu o repeziciune ciudată.

— Dar, Paganel! zise maiorul.

— Nu, nu.

— Trebuie să cercetez!

— Nu vei cerceta!

— Poate că s-a rupt ceva... reluă Mac Nabbs.

— Da, răspunse Paganel, dar ceea ce s-a rupt, va drege tâmplarul!

— Ce?

— Puntea santinelei, care s-a rupt la căderea mea!

La această replică, hohote de râs izbucniră din nou. Acest răspuns liniștise pe prietenii bunului Paganel care scăpase cu bine din întâmplarea cu tunul de pe punte.

— În orice caz, își zicea maiorul, iată un geograf rușinos.

În acest timp, Paganel, revenindu-și în fire, trebui să răspundă unei întrebări pe care nu o putea ocoli.

— Acum Paganel, îi zise Glenarvan, răspunde sincer. Recunosc că distracția dumitale a fost providențială, desigur, fără dumneata *Duncan-ul* ar fi căzut în mâinile ocnașilor, fără dumneata, am fi fost din nou prinși de maori! Însă, pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi prin ce ciudată asociație de idei ai scris Noua Zeelandă în loc de Australia?

— Ah! Pe legea mea! strigă Paganel, e...

Dar în același moment ochii săi se opriră asupra lui Robert, a lui Mary și tăcu brusc; apoi răspunse:

— Ce vrei, scumpul meu Glenarvan, sunt un om de nelecuit, un nebun, o ființă incorigibilă și voi muri tot din pricina unei distracții...

— Cel puțin să nu te jupoaie, adăugă maiorul.

— Să mă jupoaie! strigă geograful, cu un aer furios. Aceasta e vreo aluzie?

— Ce aluzie, Paganel? întrebă Mac Nabbs cu vocea sa liniștită.

Incidentul se termină aici. Misterul prezenței vasului *Duncan* era lămurit; călătorii, așa de miraculos salvați, nu se măi. gândiră decât la confortabilele lor cabine și la dejun. Totuși, lăsând pe lady Helena și pe Mary Grant, pe maior, pe Paganel și pe Robert să intre în dunetă, Glenarvan și John Mangles, reținură pe Tom Austin. Voiau să-l mai întrebe.

— Acum, bătrânul meu Tom, zise Glenarvan, răspunde-mi. Ordinul acesta, de a porni spre coastele Noii Zeelande, nu ți s-a părut ciudat?

— Ba da, înălțimea voastră, răspunse Austin, am fost foarte surprins, dar n-am obiceiul să discut ordinele pe care le primesc și, deci, am ascultat. Puteam să fac altfel? Dacă n-aș fi urmat instrucțiunile dumneavoastră și s-ar fi întâmplat o catastrofă, n-aș fi fost eu vinovat? Ai fi procedat în alt chip, căpitane?

— Nu, Tom, răspunse John Mangles.

— Dar ce îți ziceai? întrebă Glenarvan.

— Îmi ziceam, înălțimea Voastră, că în interesul lui Harry Grant, trebuia să merg acolo unde îmi spuneai. Gândeam că, în urma unor noi planuri, o corabie trebuia să vă ducă până în Noua Zeelandă și că eu trebuia să vă aștept pe coasta de răsărit a insulei. Dealtfel, părăsind Melbourne, am ținut în secret destinația mea și echipajul n-a cunoscut-o decât atunci când eram în largul mării, când țărnul Australiei dispăruse din vederea noastră. Dar atunci, un incident petrecut la bord m-a pus în încurcătură.

— Ce vrei să spui, Tom?

— Vreau să spun, răspunse Tom, că, de îndată ce Ayrton află destinația *Duncan-ului*...

— Ayrton! strigă Glenarvan. El e la bord?

— Da, înălțimea voastră.

— Ayrton aici! repetă Glenarvan, privind pe John Mangles.

— Așa a voit Dumnezeu! răspunse tânărul căpitan. Într-o clipă, cu iuțeala fulgerului, purtarea lui Ayrton, trădarea sa pregătită de multă vreme, rana lui Glenarvan, rănirea lui Mulrady, mizeriile expediției, mlaștinile de la Snowy, tot trecutul mizerabilului apăru înaintea ochilor celor doi bărbați. Și acum, prin cel mai ciudat concurs de împrejurări, Ayrton era în puterea lor.

— Unde e el? întrebă cu vioiciune Glenarvan.

— Într-o cabină de pe teugă, răspunse Tom Austin, și păzit.

— Pentru ce l-ai închis? întrebă Glenarvan.

— Pentru că, atunci când Ayrton a văzut iahtul îndreptându-se spre Noua Zeelandă, l-au apucat furiile, pentru că a voit să mă silească să schimb direcția, fiindcă m-a amenințat, fiindcă, în sfârșit, a atârnat echipajul la revoltă. Am priceput că era un individ primejdios și a trebuit să iau măsuri de prevedere.

— Și de atunci?

— De atunci, a rămas în cabina lui, fără să caute a ieși.

— Bine, Tom.

În acest moment, Glenarvan și John Mangles au fost chemați în dunetă. Dejunul, de care aveau atâta nevoie, era gata. Luară loc la masă și nu mai vorbiră de Ayrton. Dar, masa fiind terminată, mesenii fiind sătui și bine dispuși, se suiră cu toții pe punte, unde Glenarvan le aduse la cunoștință prezența lui Ayrton la bord. În același timp, le spuse că are de gând să-l aducă înaintea lor.

— Pot să fiu scutită de a asista la acest interogatoriu? întrebă lady Helena. Îți mărturisesc, scumpul meu Edward, că vederea nenorocitului nu-mi face plăcere deloc.

— E o confruntare, Helena, răspunse lordul. Rămâi, te rog. Trebuie ca Ben Joyce să se găsească față în față cu toate victimele sale!

Lady Helena se supuse. Mary Grant și ea luară loc lângă Glenarvan. În jurul lui se așezară maiorul,

Paganel, John Mangles, Robert, Wilson, Mulrady, Olbinett, toți loviți așa de grav prin trădarea ocnașului. Echipajul iahtului, fără să înțeleagă încă gravitatea acestei scene, păstra o adâncă tăcere.

— Să vină Ayrton, zise Glenarvan.

Capitolul XVIII. Ayrton sau Ben Joyce?

Ayrton apărură. El străbătu puntea cu un pas sigur și urcă scara dunetei. Ochii îi erau întunecați, dinții strânși, pumnii închiși în mod convulsiv. Persoana lui nu exprima nici șiretenie, nici umilință. Când a fost în prezența lordului Glenarvan, își încrucișă brațele mut și calm, așteptând să fie interogat.

— Ayrton, zise Glenarvan, iată-ne, deci, dumneata și noi, pe acest *Duncan* pe care voiai să-l predai ocnașilor lui Ben Joyce!

La aceste cuvinte, buzele caporalului se mișcară ușor. O roșeață subită coloră trăsăturile sale imposibile. Nu roșeața remușcării, ci rușinea insuccesului. Pe acest iaht, pe care voia să-l comande ca stăpân, nu era decât prizonier și soarta trebuia să i se hotărască în câteva clipe. Totuși nu răspunse. Glenarvan așteptă cu răbdare. Dar Ayrton se încăpățâna să păstreze o tăcere absolută.

— Vorbește, Ayrton, ce ai de zis? reluă Glenarvan. Ayrton ezita; cutele frunții lui se încruntară; apoi

cu o voce liniștită:

— N-am nimic de zis, *milord*, replică el. Am înfăptuit prostia de a mă lăsa prins. Faceți cum vă va plăcea!

Răspunzând, Ayrton își îndreptă privirile către coasta care se întindea spre vest și arăta o adâncă indiferență pentru tot ce se petrecea în jurul lui. Văzându-l, l-ai fi crezut cu totul străin de această gravă afacere. Însă Glenarvan hotărâse să rămână liniștit. Un interes puternic îl îndemna să cunoască oarecare amănunte asupra misterioasei existențe a lui Ayrton, mai ales în legătură cu Harry Grant și cu *Britannia*. Își reluă interogatoriul, vorbind cu o extremă blândețe și impunând calmul cel mai complet violentelor sale iritații.

— Cred, Ayrton, reluă el, că nu vei refuza să răspunzi la câteva întrebări pe care vreau să ți le pun. Și mai întâi, trebuie să te numesc Ayrton sau Ben Joyce? Ești sau nu caporalul *Britanniei*?

Ayrton rămase impasibil, privind coasta, surd la orice întrebare. Glenarvan, ai cărui ochi se înflăcărau, continuă să întrebe:

— Vrei să-mi spui cum ai părăsit *Britannia*, pentru ce erai în Australia?

Aceeași tăcere, aceeași nepăsare.

— Ascultă-mă, Ayrton, reluă Glenarvan. Dumneata ai interes să vorbești. Se va ține seamă de sinceritate, care este ultima dumitale resursă. Pentru ultima oară, vrei să răspunzi întrebărilor mele?

Ayrton întoarse capul către Glenarvan și îl privi în ochi.

— *Milord*, zise el, n-am nimic de răspuns. Justiția, și nu eu, trebuie să caute dovezi împotriva mea.

— Dovezile vor fi ușor de găsit!

— Ușor, *milord*? reluă Ayrton cu un ton batjocoritor. Îmi pare că înălțimea voastră se înșeală. Eu afirm că cel mai bun judecător din Temple Bar se va găsi încurcat! Cine va spune de ce am venit în Australia, odată ce căpitanul Grant nu era acolo? Cine va dovedi că sunt acel Ben Joyce urmărit de poliție, odată ce poliția nu m-a prins niciodată, iar tovarășii mei sunt liberi? Cine mă va acuza în afară

de dumneavoastră, nu de o crimă, ci de o faptă rea? Cine poate să afirme că am vrut să pun mâna pe această corabie și s-o dau ocnașilor? Nimeni, mă înțelegeți, nimeni! Aveți bănuieli, bine, dar trebuie fapte sigure ca să condamni un om și dovezile vă lipsesc. Până la proba contrarie eu sunt Ayrton, caporal al *Britanniei*.

Ayrton se însuflețise vorbind și apoi se întoarse la nepăsarea de la început. Își închipuia, desigur, că declarația sa va pune capăt interogatoriului. Dar Glenarvan reluă:

— Ayrton, eu nu sunt un judecător însărcinat să te cerceteze. Nu e treaba mea. Trebuie ca situațiile noastre să fie pe deplin lămurite. Nu-ți cer nimic care ar putea să te compromită, aceasta e treaba justiției. Dar dumneata știi ce urmăresc eu și poți să mă pui pe urmele pierdute. Vrei să vorbești?

Ayrton mișcă ușor capul ca un om decis să tacă.

— Vrei să-mi spui unde e căpitanul Grant? reluă Glenarvan.

— Nu, *milord*, răspunse Ayrton.

— Vrei să-mi spui unde a naufragiat *Britannia*?

— Deloc.

— Ayrton, reluă Glenarvan cu un ton aproape rugător, vrei cel puțin, dacă știi unde e Harry Grant, s-o spui bieților lui copii, care nu așteaptă decât o vorbă din gura dumitale?

Ayrton ezită. Trăsăturile i se contractară. Apoi, încet:

— Nu pot, *milord*, murmură el.

Și adăugă cu violență, ca și cum și-ar fi reproșat un moment slăbiciunea:

— Nu! Nu voi vorbi! Spânzurați-mă, dacă vreți!

— Să te spânzur! strigă Glenarvan, stăpânit de o furie bruscă.

Apoi, stăpânindu-se, răspunse cu o voce groasă:

— Ayrton, aici nu sunt nici judecători, nici călăi. La prima oprire, vei fi predat autorităților engleze.

— Asta cer și eu! replică imediat caporalul.

Apoi se întoarse cu pasul liniștit la cabina care îi servea de închisoare și doi mateloți au fost puși la ușa sa, cu ordinul de a supraveghea cele mai mici mișcări. Martorii acestei scene se retraseră indignați.

Odată ce Glenarvan nu izbutise nimic cu Ayrton, ce-i mai rămânea de făcut? Fără îndoială, să urmeze proiectul făcut la Eden de a se întoarce în Europa și de a relua mai târziu întreprinderea neizbutită acum, căci urmele *Britanniei* păreau să fie definitiv pierdute; documentul nu putea fi altfel interpretat, nici o altă țară nu se mai găsea pe a treizeci și șaptea paralelă și *Duncan-ul* nu avea altceva de făcut decât să se reîntoarcă.

Glenarvan, după ce îi consultase pe prietenii săi, se întreținu mai pe larg cu John Mangles, asupra chestiunii reîntoarcerii. John își inspectă magaziiile; depozitul de cărbuni putea să ajungă cel mult cincisprezece zile. Deci se impunea aprovizionarea cu combustibil la cea dintâi oprire. John propuse lui Glenarvan să se îndrepte spre golful Talcahuano unde *Duncan-ul* se mai oprise o dată înainte de a întreprinde călătoria. Era un drum fără ocol și exact pe a treizeci și șaptea paralelă. Apoi, iahtul, aprovizionat din belșug, va porni spre sud, să înconjoare Capul Horn și să ajungă în Scoția prin Atlantic.

Acest plan fiind primit, mecanicul șef primi ordinul să dea drumul aburilor. După o jumătate de oră, iahtul se îndreptă spre Talcahuano, pe o apă vrednică de numele de Pacific și la ora șase seara, ultimii munți ai Noii Zeelande dispăreau la orizont. Începea, deci, drumul reîntoarcerii. Tristă călătorie pentru acești curajoși călători, care reveneau fără să-l aducă pe Harry Grant! Astfel, echipajul, așa de vesel la plecare, așa de încrezător la început, acum învins și descurajat, reluă trist drumul Europei. Dintre bravi mateloți, nici unul nu se simțea emoționat că-și va revedea patria și toți, mult timp încă, ar fi înfruntat primejdiile mării pentru a-i regăsi pe căpitanul Grant.

Așadar, uralelor care-l întâmpinaseră pe Glenarvan la întoarcere, urmă în curând descurajarea. De acum nici comunicări neîncetate între călători, nici convorbiri, care altădată înveseleau călătoria. Fiecare se retrăsese în singurătatea cabinei sale și foarte rar apărea cineva pe puntea *Duncan-ului*.

Omul, în care, de obicei, sentimentele din timpul călătoriei, fie vesele sau triste, se exagerau, Paganel, el care la nevoie ar fi inventat speranța, Paganel rămânea posomorât și tăcut. De abia era zărit. Vorbăria lui naturală, vioiciunea sa franceză se schimbaseră în mutism și tristețe. Părea chiar mai

descurajat decât tovarășii lui. Dacă Glenarvan vorbea de reînceperea cercetărilor, Paganel dădea din cap ca un om care nu mai spera nimic și a cărui convingere părea făcută asupra soartei naufragiaților de pe *Britannia*. Se simțea că el îi credea pierduți pentru totdeauna.

Totuși, la bord se afla un om care putea spune ultimul cuvânt asupra acestei catastrofe și a cărui tăcere se prelungea. Era Ayrton. Nu era nici o îndoială că mizerabilul n-ar fi cunoscut, dacă nu adevărul asupra situației actuale a căpitanului, cel puțin locul naufragiului. Dar, evident, Grant odată regăsit, va fi un martor grozav contra lui. De aceea, tăcea cu încăpățănare. De aici o violentă furie, mai ales în marinari, care voiau să-i facă de petrecanie.

De mai multe ori Glenarvan își reînnoi încercările pe lângă caporal. Făgăduieli și amenințări erau zadarnice. Încăpățănarea lui Ayrton era dusă atât de departe și era așa de puțin explicabilă, încât maiorului îi venea să creadă că nu știa nimic. Părere împărtășită, dealtfel, și de geograf. Dar dacă Ayrton nu știa nimic, pentru ce nu mărturisea aceasta? Ea nu putea să-i strice. Tăcerea sa mărea greutatea de a se face un plan nou. Fiindcă totuși caporalul fusese întâlnit în Australia, oare și Harry Grant se afla pe același continent? Trebuiau să-l determine cu orice preț pe Ayrton, de a se explica asupra acestui punct.

Lady Helena, văzând insuccesul soțului ei, îi ceru la rândul său să lupte contra încăpățănării lui Ayrton. Acolo unde nu izbutise un bărbat, poate că va reuși o femeie, prin blândețe. Oare nu e aceasta eterna poveste a uraganului din fabulă, care nu poate smulge mantaua de pe umerii călătorului, pe când cea mai slabă rază de soare i-o îndepărtează îndată. Glenarvan, cunoscând inteligența tinerei sale soții, îi lăsa toată libertatea de a lucra.

În acea zi, 5 martie, Ayrton a fost adus în apartamentul lady-ei Helena. Mary Grant trebuia și ea să asiste, căci influența tinerei fete putea să fie mare și lady Helena nu voia să neglijeze nici o șansă de succes. Timp de o oră, cele două femei rămaseră închise cu caporalul *Britanniei*, dar nimic nu transpiră din convorbirea lor. Ceea ce spuseră ele, argumentele întrebuintate spre a smulge secretul ocnașului, toate amănuntele interogatoriului rămaseră necunoscute. Dealtfel, când părăsiră pe Ayrton, ele nu păreau să fi reușit și fata arăta o adevărată descurajare.

Când caporalul a fost condus la cabina sa, mateloții îl întâmpinară cu amenințări violente. El se mulțumi să dea din umeri, ceea ce mări furia echipajului și, pentru a-i potoli, a fost nevoie de intervenția lui John Mangles și a lui Glenarvan. Dar lady Helena nu se dădu bătută. Ea voia să lupte până la capăt contra acestui suflet nemilos și a doua zi se duse ea însăși în cabina lui Ayrton, ca să evite scenele provocate de trecerea lui pe punte.

Timp de peste două ore, buna și blânda scoțiană rămase singură, față în față, cu șeful ocnașilor. Glenarvan, în prada unei agitații nervoase, se învârtea în jurul cabinei, când decis să ducă până la sfârșit încercările sale, când gata să-și smulgă soția din această penibilă convorbire. Însă, de data aceasta, când apărură, fața lady-ei Helena arăta încrederea. Smulsese secretul și mi șcase în inima mizerabilului ultimele fibre ale milei? Mac Nabbs, care-l zări mai întâi, nu-și putu reține un gest de neîncredere. Totuși, de îndată se răspândi prin echipaj zvonul că, în sfârșit, Ayrton cedase insistențelor lady-ei Helena. A fost ca o zguduitură electrică. Toți mateloții se adunară pe punte mai repede decât i-ar fi chemat fluierul lui Tom Austin la exerciții.

În acest timp Glenarvan ieși înaintea soției sale.

— A vorbit? întrebă el.

— Nu, răspunse lady Helena. Dar, cedând rugămintelor mele, Ayrton dorește să te vadă.

— Ah! Scumpa mea Helena, ai izbutit!

— Așa sper, Edward!

— Ai făcut vreo promisiune, pe care trebuie s-o întăresc și eu?

— Una singură, dragul meu, că vei întrebuinta toată influența ta spre a ușura soarta rezervată acestui nenorocit.

— Bine, scumpa mea Helena. Să vină imediat Ayrton.

Lady Helena se retrase în camera sa, însoțită de Mary Grant, iar caporalul a fost condus în careu, unde-l aștepta lordul.

Capitolul XIX. O învoială

De îndată ce caporalul se găsi în prezența lordului, păzitorii săi se retraseră.

— Ai dorit să-mi vorbești, Ayrton? întrebă Glenarvan.

— Da, *milord*.

— Mie, singur?

— Da, dar cred că ar fi mai bine dacă ar asista la convorbirea noastră și maiorul Mac Nabbs și domnul Paganel.

— Pentru cine?

— Pentru mine.

Ayrton vorbea liniștit. Glenarvan îl privea ținută; apoi porunci să fie chemați Mac Nabbs și Paganel, care apărură îndată.

— Te ascultăm, zise Glenarvan, după ce prietenii săi luară loc la masă.

Ayrton se reculese câteva clipe, apoi zise:

— *Milord*, e obiceiul ca la orice contract sau învoială survenită între două părți, să asiste și martori. Iată de ce am cerut prezența domnilor Mac Nabbs și Paganel. Căci, vorbind de ceea ce vreau să vă propun, nu e decât o afacere.

Glenarvan, obișnuit cu purtarea lui Ayrton, nu clinti, măcar că o afacere între el și acest om ar părea ceva ciudat.

— Ce afacere? zise el.

— Iată-o, răspunse Ayrton. Dumneavoastră doriți să aflați de la mine oarecare amănunte care v-ar putea folosi. Eu doresc să obțin de la dumneavoastră oarecare avantaje care îmi vor servi mult. Dați, *milord*, dau și eu. Aceasta vă convine sau nu?

— Care sunt aceste detalii? întrebă repede Paganel.

— Nu, reluă Glenarvan, care sunt aceste avantaje? Ayrton, cu o înclinare a capului, arătă că înțelege

nuanța lui Glenarvan.

— Iată, zise el, avantajele pe care le cer. Tot mai aveți intenția, *milord*, de a mă preda autorităților engleze?

— Da, Ayrton.

— Eu nu zic nu, răspunse liniștit caporalul. Așadar, dumneavoastră nu veți consimți la a-mi reda libertatea?

Glenarvan ezită înainte de a răspunde unei întrebări atât de limpede pusă. De ceea ce avea să zică, depindea poate soarta lui Harry Grant! Totuși, sentimentul de datorie față de justiția omenească îl cuprinse și zise:

— Nu, Ayrton, nu pot să-ți redau libertatea.

— Eu n-o cer, răspunse caporalul cu mândrie.

— Atunci ce vrei?

— O situație de mijloc, *milord*, între spânzurătoarea care mă așteaptă și libertatea pe care-nu mi-o puteți da.

— Adică?

— De a mă abandona într-una din insulele pustii ale Pacificului, cu obiecte de primă necesitate. Voi ieși din încurcătură cum voi putea și mă voi pocăi dacă voi avea timp!

Glenarvan, neașteptându-se la această întorsătură, privi pe cei doi prieteni, care rămaseră tăcuți. După ce reflectă câteva clipe, el răspunse:

— Ayrton, dacă îți primesc cererea, îmi vei spune tot ce ne interesează?

— Da, *milord*, adică tot ce știu despre căpitanul Grant și despre *Britannia*.

— Întregul adevăr?

— Da.

— Dar cu ce-mi dovedești?

— Ah! Văd ceea ce vă neliniștește, *milord*. Va trebui să vă bizuiți pe cuvântul unui răufăcător, e adevărat! Dar ce vreți? Asta e situația. Sau o primiți sau nu.

— Mă voi încrede în dumneata, Ayrton, zise simplu Glenarvan.

— Și bine veți face, *milord*. Dealtfel, dacă vă înșel, veți avea totdeauna mijlocul de a vă răzbuna!

— Care?

— Venind să mă luați din insula din care n-aș fi putut să fug.

Ayrton avea răspuns la toate. El trecea peste orice dificultăți, furniza împotriva lui argumente fără replică. După cum se vede, părea că tratează „afacerea sa” cu bună-credință. Era cu neputință de a se bizui pe el cu o încredere mai perfectă. Și, totuși, găsi mijlocul de a merge și mai departe pe drumul dezinteresării.

— *Milord*, încă n-am cuvântul dumneavoastră că ați primit propunerea mea dar gândiți-vă la faptul că eu joc acum ultima carte. Nu caut să vă înșel și vă voi da o nouă probă de sinceritatea în această afacere. Eu lucrez pe față fiindcă mă încred în cinstea dumneavoastră.

— Vorbește Ayrton, răspuse Glenarvan.

— *Milord*, încă n-am cuvântul dumneavoastră că ați primit propunerea mea și, totuși, nu ezit să vă spun că știu puține lucruri despre Harry Grant.

— Puține lucruri! strigă Glenarvan.

— Da, *milord*, detaliile pe care sunt în măsură să le comunic mă privesc mai mult pe mine, și nu vor contribui cu nimic ca să vă pună pe urmele pierdute.

O vie dezamăgire se zugrăvi pe fața lui Glenarvan și a maiorului. Ei credeau că totuși, caporalul e posesorul unui însemnat secret și acesta mărturisea că destăinuirile sale nu vor folosi la nimic. Cât despre Paganel, rămase liniștit. Oricum ar fi fost, mărturisirea lui Ayrton, care se preda, ca să zicem așa, fără nici o condiție, mișcă pe cei trei, mai ales când caporalul adăugă, pentru a termina:

— Astfel *milord*, sunteți prevenit; afacerea va fi mai puțin avantajoasă pentru dumneavoastră decât pentru mine.

— Nu contează, răspuse Glenarvan. Primesc propunerea dumitale, Ayrton. Îți dau cuvântul meu că te voi debarca într-o insulă din Pacific.

— Bine, *milord*, răspuse caporalul.

Acest om ciudat fu oare mulțumit de hotărârea aceasta? Puteai să te îndoiești, căci înfățișarea sa nepăsătoare nu arăta nici o emoție.

— Sunt gata să răspund, zise el.

— Noi nu-ți vom pune întrebări, zise Glenarvan. Spune-ne ce știi, Ayrton, începând prin a arăta cine ești.

— Domnilor, răspuse Ayrton, eu sunt cu adevărat Tom Ayrton, caporalul *Britanniei*. Am părăsit Glasgow, pe corabia lui Harry Grant, în 12 martie 1861. Timp de paisprezece luni am străbătut mările Pacificului, căutând o poziție potrivită, spre a întemeia o colonie scoțiană. Harry Grant era un om capabil de fapte mari, însă, adesea, se stârneau certuri între noi. Caracterul său nu-mi plăcea. Nu știu să mă plec în fața nimănui; or, față de Harry Grant, când a luat o hotărâre, orice rezistență e cu neputință, *milord*; acest om e de fier pentru el și pentru alții. Totuși, am îndrăznit să mă răzvrătesc. Am încercat să ațâț echipajul, să pun stăpânire pe corabie. Dacă am făcut rău sau nu, puțin îmi pasă. Oricum a fost, Harry Grant nu șovăi, și la 8 aprilie 1862 mă debarcă pe coasta de vest a Australiei.

— A Australiei, zise maiorul, întrerupând povestirea lui Ayrton, și prin urmare ai părăsit *Britannia*, înainte de oprirea sa la Callao, de unde sunt date ultimele știri?

— Da, răspuse Ayrton, căci *Britannia* nu s-a oprit niciodată la Callao în timp ce mă aflam la bord. Și dacă v-am vorbit de Callao la ferma lui Paddy O'Moore, e fiindcă povestirea dumneavoastră îmi arătase acest amănunt.

— Continuă, Ayrton, zise Glenarvan.

— Mă aflam părăsit, pe un țărm aproape pustiu, dar numai la douăzeci de mile de închisorile din Perth, capitala Australiei Occidentale. Rătăcind pe țărm, am întâlnit o bandă de ocnași care evadaseră. M-am unit cu ei. Mă veți scuti, *milord*, de a vă povesti viața mea, timp de doi ani și jumătate. Aflați numai, că am devenit șeful evadaților, sub numele de Ben Joyce. În luna lui septembrie 1864 am venit la ferma irlandeză. Am fost primit ca servitor sub adevăratul meu nume. Aici așteptam prilejul de a pune mâna pe o corabie. Era supremul meu țel. După două luni, sosi *Duncan-ul*. În timpul vizitei dumneavoastră la fermă, ați povestit, *milord*, întreaga istorie a căpitanului Grant. Am aflat atunci ceea ce nu știam: oprirea *Britanniei* la Callao, ultimele sale știri din iunie 1862, două luni după debarcarea mea, afacerea documentului, pierderea vasului pe un punct de pe a treizeci și șaptea paralelă, și în sfârșit motivele pentru care îl căutați pe Grant prin continentul Australian. N-am ezitat. Am hotărât să pun mâna pe *Duncan*, o minunată corabie, care ar fi lăsat în urmă cele mai bune vase ale marinei

britanice. Dar era cam avariata. L-am lăsat să plece spre Melbourne, dându-mă dumneavoastră drept caporal, oferindu-mă să vă călăuzesc spre locul naufragiului, fixat de mine în mod fictiv pe coasta estică a Australiei. Astfel, urmat la distanță și câteodată precedat de banda mea am îndreptat expediția dumneavoastră de-a curmezișul provinciei Victoria. Oamenii mei au comis la Camden Bridge o crimă inutilă, pentru că *Duncan-ul*, odată dus la coastă, nu putea să-mi scape și fiindcă numai cu acest iaht eram stăpânul oceanului. V-am condus astfel cu încredere din partea dumneavoastră, până la Snowy River. Caii și boii pieriră cu încetul, otrăviți de gastrolobium. Am împotmolit căruța în mlaștinile râului. În urma stăruințelor mele... Dar, restul îl știți, *milord*, și puteți fi sigur că, fără distracția domnului Paganel, eu comandam acum la bordul *Duncan-ului*. Asta e povestirea mea, domnilor; destăinuirile mele, din nenorocire, nu pot să vă pună pe urmele lui Harry Grant și vedeți că, tratând cu mine, ați făcut o afacere proastă.

Ayrton tăcu, își încrucișă brațele, după obiceiul lui și așteptă. Glenarvan și prietenii săi tăceau. Simțeau că întregul adevăr fusese spus de acest răufăcător ciudat. Prinderea *Duncan-ului* nu reușise decât dintr-o cauză independentă de voința sa. Complicii săi veniseră pe țărmul golfului Twofold, cum arăta haina de ocnaș găsită de Glenarvan. Aici, credincioși ordinului șefului lor, pândiseră iahtul, și, în sfârșit, plictisiți de așteptare, se apucaseră fără îndoială din nou de jafuri prin câmpiile Noii Galii de Sud.

Maiorul relua cel dintâi interogatoriul, ca să se precizeze datele privitoare la *Britannia*.

— Așadar, întrebă el pe caporal, în 8 aprilie 1863 ai fost debarcat pe coasta vestică a Australiei?

— Exact, răspunse Ayrton.

— Și știi care erau atunci proiectele lui Harry Grant?

— Prea puțin!

— Vorbește mai departe, Ayrton, zise, Glenarvan. Cel mai mic indiciu ne poate fi de folos.

— Iată ceea ce pot să vă spun, *milord*, răspunse caporalul. Căpitanul Grant avea intenția să viziteze Noua Zeelandă. Or, această parte din program n-a fost îndeplinită cât timp am fost eu la bord. N-ar fi cu neputință ca *Britannia*, părăsind Callao, să fi pornit spre Noua Zeelandă. Asta ar putea concorda cu data de 28 iunie 1862, indicată de document la naufragiul corăbiei.

— Desigur, zise Paganel.

— Dar, relua Glenarvan, nimic din aceste părți de cuvinte păstrate pe document nu poate să se aplice la Noua Zeelandă.

— La asta nu pot să răspund, zise caporalul.

— Bine, Ayrton, zise atunci Glenarvan. Dumneata ți-ai ținut cuvântul, mi-l voi ține și eu pe al meu. Voi hotărî în ce insulă te voi lăsa.

— Ah! Puțin îmi pasă, *milord*.

— Întoarce-te în cabina dumată și așteaptă decizia noastră.

Ayrton se retrase sub paza a doi mateloți.

— Acest scelerat ar fi putut să fie un om, zise maiorul.

— Da, răspunse Glenarvan. E o fire puternică și inteligentă! De ce oare să se fi dedat crimei?

— Dar Harry Grant?

— Mă tem să nu fie pierdut pentru totdeauna. Sărmanii copii, cine le-ar putea spune unde e tatăl lor?

— Eu! răspunse Paganel. Da, eu!

De observat că geograful, așa de vorbăreț, așa de nerăbdător de obicei, de-abia spusese câteva vorbe în timpul interogatoriului. El asculta fără să deschidă gura. Însă ultimul cuvânt pe care-l pronunțase, valora cât multe altele și făcu pe Glenarvan să sară în sus.

— Dumneata! strigă el, dumneata, Paganel, știi unde se află Harry Grant?

— Da, pe cât se poate ști, răspunse geograful.

— Și prin ce o știi?

— Prin acest veșnic document.

— Ah! făcu maiorul, cu tonul celei mai perfecte neîncrederi.

— Mai întâi ascultă, Mac Nabbs, și după aceea vei da din umeri. Eu n-am vorbit mai devreme, fiindcă n-aș fi fost crezut. Apoi, era zadarnic. Dar dacă mă decid astăzi, e pentru că părerea lui Ayrton vine s-o întărească pe a mea.

— Astfel Noua Zeelandă?... întrebă Glenarvan.

— Ascultați și judecați, răspunse Paganel. Eroarea care ne-a salvat n-am comis-o fără motiv. În clipa când scriam scrisoarea la dictarea lordului Glenarvan, cuvântul „Zeelandă” îmi umbla prin cap. Iată de ce. Vă amintiți că eram în car. Mac Nabbs povestea lady-ei Helena istoria ocnașilor; el îi dăduse numărul din

Australian and New Zealand Gazette, care relata catastrofa de la Camden Bridge. Or, în momentul în care scriam, ziarul zăcea pe jos și îndoit astfel că se vedeau numai două silabe din titlul său. Aceste două silabe erau *aland*. Ce lumină se făcu în mintea mea! *aland* era tocmai un cuvânt al documentului englez, pe care noi îl tradusesem până atunci cu „țarm” și care trebuia să fie terminația numelui propriu *Zealand*.

— Cum? făcu Glenarvan.

— Da, reluă Paganel, cu o adâncă convingere. Această interpretare îmi scăpase și știți de ce? Pentru că cercetările mele se îndreptau mai ales spre documentul francez, mai complet, decât celelalte și unde lipsește acest cuvânt important.

— Ah! Ah! zise maiorul, prea multă imaginație, Paganel, și uiți cam ușor deducțiile dumitale de mai înainte.

— Mac Nabbs, sunt gata să-ți răspund.

— Atunci, reluă Mac Nabbs, ce înseamnă cuvântul *austral*?

— Ceea ce era mai întâi. Înseamnă numai ținuturile australe.

— Bine. Și această silabă *indi*, care fu întâi radicalul cuvântului *indieni* și a doua oară radicalul cuvântului *indigeni*?

— Ei bine, a treia și ultima oară, răspunse Paganel, va fi prima silabă a cuvântului *indigence*.

— Și *contin*? strigă Mac Nabbs, înseamnă tot *continent*?

— Nu! Fiindcă Noua Zeelandă nu e decât o insulă.

— Atunci?... întrebă Glenarvan.

— Scumpul meu lord, răspunse Paganel, vă voi traduce documentul, după cea de a treia interpretare și veți judeca. Nu vă fac decât două observații: 1. Uitați pe cât posibil interpretările precedente și eliberați-vă mintea de orice preocupare anterioară. 2. Unele pasaje vă vor părea „trase de păr” și e posibil să le fi tras rău, dar ele n-au nici o importanță. Între altele, cuvântul *agonie*, care mă încurcă, dar pe care nu-l pot explica altfel. Documentul francez, dealtfel, servește drept bază interpretării mele și nu uitați că el a fost scris de un englez care putea să nu fie deprins cu subtilitățile limbii franceze. Acum încep.

Și, Paganel, articulând încet fiecare silabă, rosti următoarele fraze:

— „La 27 iunie 1864, corabia *Britannia*, din Glasgow, s-a scufundat după o lungă agonie în mările australe, pe coastele Noii Zeelande — în englezește Zealand — doi mateloti și căpitanul Grant au putut să abordeze. Acolo, continuu în prada unor crude chinuri, au aruncat acest document, la... longitudine și 37°11' latitudine. Veniți-le în ajutor sau sunt pierduți.”

Paganel se opri. Interpretarea sa era admisibilă. Dar tocmai fiindcă ea părea mai verosimilă decât celelalte, putea fi tot așa de falsă. Deci, Glenarvan și maiorul nu căutară s-o discute. Totuși, deoarece urmele *Britanniei* nu se găsiseră nici pe coastele Patagoniei, nici pe cele ale Australiei, la locul unde aceste două ținuturi sunt tăiate de a treizeci și șaptea paralelă, șansele erau pentru Noua Zeelandă. Mai ales această observație făcută de Paganel lovi pe prietenii săi.

— Acum, Paganel, zise Glenarvan, îmi vei spune de ce de aproape două luni, ai ținut în secret această interpretare?

— Pentru că nu voiam să vă dau speranțe zadarnice. Dealtfel, noi mergeam la Auckland, exact la locul indicat de latitudinea de pe document.

— Dar de când am părăsit acest drum, pentru ce n-ai vorbit?

— Fiindcă, oricât ar fi această interpretare de justă, ea nu poate contribui la salvarea căpitanului.

— Pentru ce motiv, Paganel?

— Fiindcă admitând ipoteza că poate căpitanul Grant ar fi naufragiat pe coastele Zeelandei, odată ce au trecut doi ani fără să se fi ivit, înseamnă că sau a fost victima naufragiului, sau a zeelandezilor.

— Așadar, părerea dumitale este că... zise Glenarvan.

— Că s-ar putea regăsi câteva rămășițe ale naufragiului, dar că naufragații *Britanniei* sunt definitiv pierduți!

— Tăcere asupra acestor lucruri, prietenii mei, zise Glenarvan, și lăsați-mă pe mine să aleg momentul când voi destăinui această tristă știre copiilor căpitanului Grant!

Capitolul XX. Un strigăt în noapte

Echipajul află că misterioasa situație a căpitanului Grant nu fusese lămurită de mărturisirile lui Ayrton. Descurajarea a fost mare la bord, căci se bizuiseră pe caporal și acesta nu știa nimic care ar fi putut pune *Duncan-ul* pe urmele *Britanniei*. Direcția iahtului a fost deci menținută. Rămânea să se aleagă insula în care avea să fie debarcat Ayrton.

Paganel și John Mangles cercetară hărțile de la bord. Exact pe a treizeci și șaptea paralelă se află o mică insulă cunoscută sub numele de Maria-Tereza, stâncă pierdută în mijlocul Pacificului, așezată la trei mii cinci sute de mile de coasta americană și la o mie cinci sute de mile de Noua Zeelandă. La nord, cel mai apropiat era arhipelagul Pomotu, sub protectoratul francez. Spre sud, nimic până la banchiza veșnic înghețată a polului sud. Nici o corabie nu venea să cerceteze această insulă singuratică. Nici un ecou din lume n-ajungea până la ea. Singure păsările furtunilor se odihneau în timpul lungii lor călătorii; multe hărți nici nu semnalau această stâncă bătută de valurile Pacificului.

Dacă trebuia să se întâlnească vreodată izolarea absolută pe pământ, era în această insulă aruncată în afară de drumurile oamenilor. I se făcu imediat cunoscut lui Ayrton poziția ei. Ayrton primi să trăiască aici, departe de semenii săi și corabia se îndreptă spre această insulă. În acest moment, o linie cu adevărat dreaptă ar fi trecut prin axa *Duncan-ului*, prin insulă și prin golful Talcahuano.

Mai târziu cu două zile, la ora două, se semnală pământul. Era Maria-Tereza, joasă, lungă, abia ieșită din valuri, apărând ca un enorm cetaceu. Încă treizeci de mile o mai despărțeau de iahtul a c-ărui proră despica valurile cu o viteză de șaisprezece noduri pe oră. Puțin câte puțin, profilul insulei se lămuri la orizont. Soarele coborând spre apus, profila în plină lumină silueta ei ciudată. Câteva culmi, nu prea înalte, se ridicau ici și colo, luminate de razele soarelui. La ora cinci, John Mangles observă un fum subțire care urca spre cer.

— E, oare, vreun vulcan? întrebă el pe Paganel, care cu luneta la ochi, cerceta acest pământ nou.

— Nu știu ce să cred, răspunse geograful. Maria-Tereza e un loc puțin cunoscut. Totuși, n-ar trebui să ne mire dacă originea sa ar fi datorată unui cutremur submarin și prin urmare vulcanic.

— Dar atunci, zise Glenarvan, dacă a fost produsă de o erupție, nu e de temut ca tot o erupție s-o distrugă?

— E puțin probabil, răspunse Paganel. Existența sa e cunoscută de mai multe secole, ceea ce este o garanție. Insule noi, de pildă insula Julia, care se ridică din Mediterana, n-a rămas mult timp deasupra valurilor și a dispărut câteva luni după nașterea sa.

— Bine, zise Glenarvan. Ce crezi, John, vom putea acosta înainte de a se întuneca?

— Nu, înălțimea voastră. Nu trebuie să riscăm în mijlocul întunericului spre o coastă necunoscută. Voi ține presiunea mică, mergând încet, iar mâine în zori, vom trimite o barcă la țărm.

La ora opt seara, Maria-Tereza, măcar că era numai la cinci mile, nu mai apărea decât ca o lungă umbră, de-abia vizibilă. *Duncan-ul* se tot apropia. La ora nouă, o lumină destul de vie, un foc se văzu în întuneric. Era nemișcat și continuu.

— Iată ceea ce confirmă prezența vulcanului, zise Paganel, privind cu atenție.

— Totuși, răspunse John Mangles, la această distanță trebuia să auzim vuietul ce însoțește totdeauna o erupție și vântul de răsărit n-aduce nici un zgomot la urechea noastră.

— Într-adevăr, zise Paganel, acest vulcan strălucește, dar nu face zgomot. Ai putea zice chiar că are și întreruperi ca un far.

— Ai dreptate, reluă John Mangles, și totuși nu ne aflăm pe un țărm luminat, Ah! strigă el, un alt foc! De data aceasta pe țărm! Uită-te! Se mișcă! Își schimbă locul!

John nu se înșela. Apăruse un nou foc, care părea câteodată că se stinge, apoi se reaprindea din nou.

— Insula e, deci, locuită? zise Glenarvan.

— Desigur că de sălbatici, răspunse Paganel.

— Nu, răspunse maiorul; aceasta ar însemna să faci un cadou prea urât locuitorilor insulei.

— Vom căuta o altă insulă pustie, zise Glenarvan, care nu se putu împiedica să suradă de „delicatețea” lui Mac Nabbs. Am făgăduit lui Ayrton că-l voi lăsa în viață și vreau să-mi țin cuvântul.

— În orice caz, să ne păzim, adăugă Paganel. Zeelandezii au obiceiul barbar de a înșela corăbiile cu focuri mișcătoare, ca altădată locuitorii din Cornouailles. Or, indigenii din Maria-Tereza pot să cunoască acest procedeu.

— Un om de veghe, strigă John matelotului de la cârmă. Măine, la răsăritul soarelui, vom ști ce să facem.

La ora unsprezece, călătorii intrară în cabinele lor. În față, matelotul de pază se plimba pe puntea iahtului. În dos, timonierul era singur la postul lui.

În acea clipă, Mary Grant și Robert se urcară pe dunetă. Cei doi copii ai căpitanului, rezemați de grilaj, priviră triști marea fosforescentă și brazda luminoasă a *Duncan-ului*. Mary se gândea la viitorul lui Robert; Robert se gândea la viitorul surorii lui. Amândoi se gândeau la tatăl lor. Mai trăia, încă, părintele iubit? Trebuiau să renunțe?... Dar nu, fără el, ce ar fi fost viața? Fără el ce vor deveni ei? Ce s-ar fi făcut ei fără lord Glenarvan, fără lady Helena? Băiatul ghicea gândurile ce nelinișteau pe sora lui! Luă mâna lui Mary într-a sa.

— Mary, îi zise el, nu trebuie niciodată să deznădăjduiești. Amintește-ți lecțiile pe care ni le dădea tatăl nostru: „Curajul înlocuiește totul pe pământ”, zicea el. Să avem deci și noi acest curaj încăpățânat, care-l făcea superior tuturor. Până acum ai lucrat tu pentru mine, surioară; de acum voi lucra eu pentru tine.

— Scumpul meu Robert! răspunse tânăra fată.

— Trebuie să-ți destăinuiesc un lucru, reluă Robert. Tu nu te vei supăra, Mary?

— Pentru ce să mă supăr?

— Și nu mă vei împiedica?

— Ce vrei să zici? întrebă Mary neliniștită.

— Surioară! Eu voi fi marinar...

— Mă vei părăsi Robert! strigă fata, strângând mâna fratelui ei.

— Da, voi fi marinar ca tatăl meu, ca John, scumpa mea Mary! Căpitanul John n-a pierdut orice speranță! Vei avea, ca și mine, încredere în devotamentul său! El va face din mine, mi-a promis-o, un bun, un mare marinar și până atunci îl vom căuta împreună pe tata. Cât era de bun, tatăl nostru!

— Și așa de nobil, așa de generos! reluă Mary.

Fata îl îmbrățișă pe Robert. Copilul simți că lacrimi curg pe fruntea sa.

— Mary! Mary! strigă el, prietenii noștri pot să vorbească, pot să tacă, eu sper încă și voi spera mereu! Un om ca tata nu moare înainte de a-și atinge scopul!

Mary Grant nu putu să răspundă. Plânsul o înăbușea. Mii de sentimente se ciocneau în sufletul ei, la gândul că noi încercări vor fi făcute pentru a-l regăsi pe Harry Grant și că devotamentul tânărului căpitan era fără margini.

— Domnul John mai speră? întrebă ea.

— Da, răspunse Robert. E ca un frate, care nu ne va părăsi niciodată. Eu voi fi marinar, nu e așa, marinar, ca să caut împreună cu el pe tata! Vrei?

— Dacă vreau? răspunse Mary. Dar să ne despărțim! murmură tânăra fată.

— Nu vei fi singură, Mary! Știu asta! Prietenul meu John mi-a spus-o. Doamna Helena nu-ți va permite s-o părăsești. Tu ești o femeie, tu poți și trebuie să primești binefacerile sale. Să le refuzi ar fi ingraturitudine! Dar un bărbat, tata mi-a zis de sute de ori acest lucru, un bărbat trebuie să-și croiască singur drum în viață!

— Dar ce se va face cu scumpa noastră casă din Dundee, așa de plină de amintiri?

— O vom păstra, surioară! Toate acestea sunt aranjate, și încă bine, de prietenul nostru John și chiar de lordul Glenarvan. El te va ține la castelul Malcolm, ca pe propria sa fiică! Lordul a spus-o prietenului meu John și John mi-a repetat-o mie! Vei fi ca la tine acasă; găsind cu cine să vorbești despre tata, așteptând ca John și cu mine să, ți-l readucem într-o zi! Ah! Ce zi frumoasă va fi aceea! strigă Robert, a cărui frunte strălucea de entuziasm.

— Dar cum vom răsplăti bunătatea familiei Glenarvan? reluă Mary.

— Ah! Nu va fi greu! strigă Robert, cu încrederea sa de copil. Îi iubești, îi cinstești, le spui asta, îi îmbrățișezi și într-o zi, la prima ocazie, te sacrifici pentru ei!

— Dimpotrivă, trăiești pentru ei! strigă tânăra fată, acoperind cu sărutări fruntea fratelui său. Le

va plăcea mult aceasta, și mie de asemenea!

Apoi, lăsându-se în voia unor visuri de nedescris, cei doi copii ai căpitanului se priviră în tăcere în bezna nopții. În acest timp, prin gând, ei vorbeau, se întrebau și chiar își răspundeau. Marea calmă se legăna în lungi ondulări și elicea făcea în umbră o roată luminoasă.

Atunci se produse un incident ciudat și cu adevărat supranatural. Fratele și sora, prin una din acele comunicații magnetice care leagă în mod misterios sufletele între ele, au trăit în aceeași clipă o aceeași halucinație. Din mijlocul acestor valuri, pe rând întunecate și luminoase, Mary și Robert crezură că aud ridicându-se până la ei o voce al cărui sunet adânc și plângător făcu să tresară toate fibrele inimii lor.

— Ajutor! Ajutor! striga acea voce.

— Mary, zise Robert, ai auzit?

Și ridicându-se deodată deasupra grilajului, amândoi, aplecați, cercetau bezna nopții. Dar nu văzură nimic decât întunericul, care se întindea fără sfârșit înaintea lor.

— Robert, zise Mary galbenă de emoție, mi s-a părut... Da, mi s-a părut ca și ție... Aiurăm amândoi, Robert!

Dar o nouă chemare ajunsese până la ei și de data aceasta iluzia a fost așa de mare, încât același strigăt ieși deodată din inimile lor:

— Tata! Tata!

Era prea mult pentru Mary Grant. Zdrobită de emoție, căzu leșinată în brațele lui Robert.

— Ajutor! strigă Robert. Sora mea! Tata! Ajutor! Omul de la barcă se îndreptă să ridice pe fată. Marinarii de veghe alergară, apoi veniră John Mangles, lady Helena și Glenarvan treziți deodată.

— Sora mea moare și tata e acolo! striga Robert arătând valurile.

Nu se înțelegea mai nimic din cuvintele sale.

— Da, repetă el. Tatăl meu e acolo! Am auzit vocea tatălui meu! Și Mary a auzit-o!

În acest moment, Mary Grant revenindu-și în fire, răătăcită, nebună, striga și ea:

— Tata! Tata e acolo!

Nenorocita fată, ridicându-se și plecându-se deasupra grilajului, voia să se arunce în mare.

— *Milord!* Lady Helena! repeta ea împreunându-și mâinile, vă spun că tata e acolo! Vă afirm că am auzit vocea lui, ieșind din valuri, ca o plângere, ca un ultim adio!

Atunci, sărmana copilă a fost din nou apucată de spasme și convulsii. Ea se zbătea. Trebuia să fie transportată în cabina sa și lady Helena o urmă ca s-o îngrijească, în timp ce Robert repeta mereu:

— Tatăl meu! Tata e acolo! Sunt sigur, *milord!* Martorii acestei scene dureroase sfârșiră prin a înțelege că cei doi copii ai căpitanului au fost victimele unei halucinații. Dar cum să liniștești simțurile așa de puternic înșelate? Glenarvan încercă totuși. El luă mâna lui Robert și îi zise:

— Ai auzit vocea tatălui tău, copilul meu?

— Da, *milord*. Acolo, în mijlocul valurilor! El striga:

Ajutor! Ajutor!

— Și ai recunoscut vocea?

— Ah! Dacă i-am recunoscut vocea, *milord*? Da! V-o jur! Și sora mea a auzit-o și a recunoscut-o ca și mine! Cum se poate să ne fi înșelat amândoi? *Milord*, haidem în ajutorul tatălui meu! O barcă!

Glenarvan văzu că nu poate liniști pe sărmanul copil. Totuși, făcu o ultimă încercare și chemă matelotul de la cârmă,

— Hawkins, îl întrebă el, erai la cârmă în momentul când miss Mary fu așa de ciudat impresionată.

— Da, înălțimea voastră, răspunse Hawkins.

— Și n-ai auzit nimic, n-ai văzut nimic?

— Nimic!

— Vezi, Robert?

— Dacă ar fi fost tatăl lui Hawkins, răspunse băiatul cu o energie neîmblânzită, el n-ar fi spus că n-a auzit nimic. Era tatăl meu, *milord*! Tatăl meu! Tatăl meu!...

Vocea lui Robert se pierdu într-un hohot de plâns. Palid și tăcut, la rândul lui, își pierdu cunoștința.

Glenarvan ordonă să fie transportat în patul său și copilul, zdrobit de emoție, căzu într-o adâncă toropeală.

— Sărmani orfani! zise John Mangles, Dumnezeu îi pune la grele încercări!
— Da, răspunse Glenarvan, excesul durerii va fi produs la amândoi, în același timp, o halucinație asemănătoare.

— La amândoi! murmură Paganel, e ciudat! Știința pură n-ar admite-o.

Apoi, plecându-se la rândul său peste grilaj și, ascultând, făcu tuturor semn să tacă. Tăcerea domnea pretutindeni. Paganel strigă cu o voce puternică. Nimic nu-i răspunse.

— E ciudat! repetă geograful, intrând în cabina sa. O afinitate de gânduri și dureri nu e de ajuns spre a explica un fenomen!

A doua zi, pe 8 martie, la ora cinci dimineța, în zori, călătorii, cu Robert și Mary printre ei, căci fusese cu neputință a-i reține, erau reuniți pe puntea *Duncan-ului*. Fiecare voia să cerceteze acest țărm, de abia zărit în ajun. Lunetele se plimbară curioase asupra punctelor principale din insulă. Iahtul mergea paralel cu țărmul, la o distanță de o milă. Privirea putea prinde cele mai mici amănunte.

Deodată, Robert scoase un strigăt. Copilul pretindea să fi văzut doi oameni, care alergau și gesticulau, în timp ce un al treilea agita un steag.

— Pavilionul Angliei! strigă John Mangles, care privea prin lunetă.

— E adevărat! strigă Paganel, întorcându-se spre Robert.

— *Milord*, zise Robert, tremurând de emoție, *milord*, dacă nu vreți să ajung la insulă înotând, porunciți să se coboare o barcă. Ah, *milord*! Vă cer în genunchi, ca eu să fiu primul care pune piciorul pe țărm.

Nimeni de la bord nu îndrăznea să vorbească acum. Cum? Pe această insulă neînsemnată, tăiată de a treizeci și șaptea paralelă, să se găsească trei oameni naufragiați? Englezi! Și fiecare, amintindu-și evenimentele din ajun, gândea la vocea auzită în noapte de Robert și de Mary!... Copiii nu se înșelaseră decât asupra unui singur punct: o voce putuse să ajungă până la ei, dar această voce era oare a tatălui lor? Nu, de o mie de ori nu; vai! Și fiecare gândind la grozava decepție care-i aștepta, tremura ca această nouă încercare să nu fie mai presus de forțele lor! Dar cum să-i oprești? Glenarvan n-avu curajul.

— Barca! strigă Glenarvan.

Într-un minut, barca a fost pe mare. Cei doi copii, Glenarvan, John Mangles, Paganel se aruncară în ea și sub îndemnul a șase vâslași vânjoși, barca se îndreptă spre țărm.

La zece metri de țărm, Mary scoase un țipăt sfâșietor:

— Tata!

Un om se alia pe coastă, între alți doi oameni. Talia sa înaltă și puternică, înfățișarea sa totodată blândă și îndrăzneță, oferea un amestec expresiv al trăsăturilor lui Mary și ale lui Robert. Era chiar bărbatul, așa de des zugrăvit de cei doi copii. Inima nu-i înșelase! Era tatăl lor! Era căpitanul Grant!

Căpitanul auzi strigătul lui Mary, desfăcu brațele și căzu pe nisip, ca trăsnit.

Capitolul XXI. Insula Tabor

Tatăl și copiii își reveniră înainte chiar de a se afla la bordul iahtului. Cum să zugrăvim această scenă? Cuvintele n-ar fi de ajuns. Tot echipajul plângea privind cele trei ființe unite într-o mută îmbrățișare.

Harry Grant, ajuns pe punte, îndoi genunchiul. Evlaviosul scoțian voi, atingând ceea ce pentru dânsul era pământul patriei, să mulțumească, înainte de toate, lui Dumnezeu pentru mântuirea lui.

Apoi, întorcându-se spre lady Helena, spre lord Glenarvan și tovarășii săi, le mulțumi cu o voce zdrobită de emoție și în câteva cuvinte, în timpul scurtului drum de la insulă la iaht, copiii săi îi povestiră toate pătaniile *Duncan-ului*.

Ce datorie imensă contractase el către această nobilă femeie și față de tovarășii ei! De la lordul Glenarvan până la cel din urmă matelot, nu luptaseră și suferiseră cu toții pentru dânsul? Harry Grant își exprimă sentimentele de recunoștință care îi umpleau inima, cu atâta simplitate și noblețe; fața sa era luminată de o emoție așa de pură și blândă, încât tot echipajul fu recompensat prin aceasta pentru toate suferințele îndurate. Chiar și nepăsătorul maior avea ochiul umezit de o lacrimă pe care nu o putea reține. Cât despre vrednicul nostru Paganel, el plângea ca un copil, care nu se gândește să-și ascundă lacrimile.

Harry Grant nu înceta să-și privească fiica. O găsea frumoasă, încântătoare! I-o spunea și i-o

repetă mereu tare, luând ca martoră pe lady Helena, ca să dovedească totuși că iubirea sa părintească nu-l înșela. Apoi, întorcându-se spre fiul său:

— Cum a crescut! E un adevărat bărbat! strigă el...

Și împărțea acestor două ființe atât de scumpe, miile de sărutări, adunate în inima sa timp de doi ani.

Robert îi prezintă pe rând, pe toți prietenii săi și găsi mijlocul de a-și varia formulele, măcar că spunea despre fiecare același lucru. Căci toți erau niște ființe perfecte pentru cei doi orfani. Când sosi rândul lui John Mangles, de a fi prezentat, căpitanul se înroși, ca o fată și vocea îi tremura răspunzând tatălui lui Mary.

Lady Helena povesti atunci căpitanului călătoria și îl făcu mândru de fiul și de fiica lui. Harry Grant află cercetările tânărului erou și cum copilul plătise deja lordului Glenarvan o parte din datoria părintească. Apoi la rândul său, John Mangles vorbi de Mary cu așa cuvinte, încât Harry Grant, înștiințat prin câteva cuvinte de lady Helena, punând mâna fiicei sale în puternica mână a tânărului căpitan și întorcându-se spre lordul și lady Glenarvan, zise:

— *Milord* și doamnă, să ne binecuvântăm copiii! Când totul a fost spus și repetat, Glenarvan

înștiință pe Harry Grant despre faptele lui Ayrton. Grant confirmă mărturiisrile caporalului cu privire la debarcarea lui pe coasta Australiei. Dar, mai înainte ca Ayrton să fie transportat pe insula Tabor, Harry Grant voi să facă noilor săi prieteni onorurile stâncii sale. El îi invită să viziteze casa lui de lemn și să ia loc la masa noului Robinson.

Glenarvan și tovarășii săi primiră cu toată inima. Robert și Mary ardeau de dorința de a vedea locurile singuratic, unde căpitanul îi plânsese atâta. O barcă a fost coborâtă și tatăl, cei doi copii, lord și lady Glenarvan, Mac Nabbs, John Mangles și Paganel debarcară pe insulă.

În câteva ore străbătură tot domeniul lui Harry Grant. Insula era, de fapt, culmea unui munte submarin, un podiș unde abundau stâncile de bazalt și rămășițele vulcanice. În epocile geologice, acest munte se ridicase cu încetul din adâncimile Pacificului, sub acțiunea focurilor subterane; însă, de multe secole, vulcanul devenise un munte pașnic iar craterul său astupat, o insulă ridicându-se din suprafața mării. Apoi s-a format humusul; regnul vegetal a pus stăpânire și pe acest țărm; câteva baleniere, în trecere, debarcară animale sălbatic, porci, capre, care se înmulțiră în stare sălbatică și natura se manifestă prin cele trei regnuri ale sale, în această insulă pierdută în mijlocul oceanului.

Când naufragații *Britanniei* se refugiaseră aici, mâna omului începuse să ordoneze eforturile naturii. În doi ani și jumătate, Harry Grant și mateloții săi schimbă cu totul insula. Mai mulți acri de pământ, cultivați cu grijă, produceau legume de o calitate excelentă.

Vizitatorii sosiră la casa umbrită de gumieri care înverzeau; înaintea sa se întindea în toată splendoarea marea, sclipind în razele soarelui. Harry Grant porunci să se pună masa la umbra frumoșilor arbori și luă loc cu toții. O pulpă de căprioară, pâine de nard, câteva cești de lapte, două sau trei picioare de capră sălbatică, o apă curată și rece formară bucatele acestei mese simple și vrednice de păstorii Arcadiei.

Paganel era încântat. Vechile lui gânduri de Robinson îi veneau în minte.

— Nu va fi de plâns ticălosul de Ayrton! strigă el în entuziasmul său. Această insulă e un rai.

— Da, răspunse Harry Grant, un rai pentru trei bieți naufragați, pe care cerul îi mântuie! Dar regret că Maria-Tereza nu e o insulă întinsă și roditoare, cu un râu în locul unui pârâiaș și cu un port în loc de un golfuleț bătut de valuri.

— Pentru ce, căpitane? întrebă Glenarvan.

— Fiindcă aș fi întemeiat aici colonia pe care vreau să o dăruiesc Scoției în Oceanul Pacific.

— Ah! Căpitane Grant, zise Glenarvan, n-ai abandonat ideea, care te-a făcut așa de popular în vechea noastră patrie?

— Nu, *milord*, și Dumnezeu nu m-a salvat prin dumneavoastră decât spre a-mi îngădui s-o îndeplinesc. Trebuie ca bieții noștri frați din vechea Caledonie, toți aceia care suferă, să aibă un refugiu împotriva mizeriei într-o țară nouă! Trebuie ca scumpa noastră patrie să stăpânească o colonie în aceste mări, unde să găsească puțin din acea independență și fericire, care îi lipsește în Europa!

— Ah! Asta ai spus-o bine, căpitane, răspunse lady Helena. E un proiect frumos și demn de o inimă mare! Dar această insulă?...

— Nu, doamnă, aceasta e o stâncă bună să hrănească numai câțiva coloniști, pe când nouă ne trebuie un pământ întins și bogat în toate.

— Ei bine, căpitane, strigă Glenarvan, viitorul e al nostru și acest pământ îl vom căuta împreună!

Măinile lui Harry Grant și ale lui Glenarvan se strânseseră calduros, ca pentru a întări promisiunea. Apoi, pe această insulă, în această umilă colibă, fiecare voi să afle istoria naufragaților *Britanniei*, în timpul celor doi ani. Harry Grant se grăbi să satisfacă dorința noilor săi prieteni:

— Istoria mea, zise el, e aceea a tuturor Robinsonilor aruncați pe o insulă și care, neputându-se bizui decât pe ei înșiși și pe Dumnezeu, simt că au datoria să-și continue viața.

În noaptea de 26 spre 27 iunie 1862, *Britannia*, zdrobită de șase zile de furtună, se izbi de stâncile Mariei-Tereza. Marea era înfuriată, salvarea imposibilă și întregul meu echipaj nenorocit pieri: singuri, doi mateloți, Bob Learce și Joe Bell, împreună cu mine, am reușit să ajungem la țărm, după zeci de încercări zadarnice!

Acest țărm nu era decât o insulă pustie, lată de două mile, lungă de cinci, cu vreo treizeci de arbori pe ea, câteva pajiști, și un izvor de apă limpede, care din fericire nu seacă niciodată. Singur cu cei doi mateloți, în acest colț de lume, nu disperam. Mi-am pus toată încrederea în Dumnezeu și m-am pregătit să lupt cu îndărătnicie. Bob și Joe, bravii mei tovarăși de nenorocire, prietenii mei, m-au secondat cu energie.

Am început, ca Robinsonul ideal al lui Daniel Defoe, pilda noastră, prin a aduna sfărâmurile vasului, unelte, puțin praf de pușcă, arme, un sac de grăunțe prețioase. Primele zile au fost groaznice, dar în curând vânatul și pescuitul ne procurară o hrană asigurată, căci caprele sălbatice mișunau în insulă, iar animalele marine abundau pe coastă; încetul cu încetul, existența noastră se organiza în mod regulat.

Cunoșteam exact poziția insulei, prin instrumentele mele, pe care le scăpasem de naufragiu. Poziția ei ne punea în afara drumurilor corăbiilor și nu puteam fi găsiți decât printr-un hazard providențial. Gândind la cei care-mi erau scumpi și pe care nu mai speram să-i revăd, am primit cu mult curaj această grea încercare și numele copiilor mei se amesteca în fiecare zi cu rugăciunile mele.

Totuși, lucram cu hotărâre. În curând, mai mulți acri de pământ au fost însămânțați cu boabele de pe *Britannia*; cartofii, cicoarea și măcrișul întreținură hrana noastră obișnuită. Prinserăm câteva câprioare, care se domesticiră ușor. Aveam lapte, unt. Nardu-ul care creștea în albiile secate ale creek-urilor, ne dădu un fel de pâine destul de hrănitoare și viața materială nu ne mai inspira nici un fel de teamă.

Construiserăm o casă de scânduri, cu rămășițele *Britanniei*, o acoperirăm cu pânze gudronate cu îngrijire și sub acest adăpost solid, anotimpul ploilor trecea cu bine. Aici, am discutat multe planuri, multe visuri, dintre care cel mai bun văd că s-a realizat!

Mi-a venit la început ideea să înfrunt marea într-o barcă, făcută din sfărâmurile vasului, dar o mie cinci sute de mile ne despărteau de pământul cel mai apropiat, adică de arhipelagul Pomotu. Nici o barcă n-ar fi rezistat unui astfel de drum. Așadar, am renunțat la acest plan, și nu mai așteptam să fiu mântuit decât printr-o intervenție divină.

Ah! Sărmanii mei copii! De câte ori, din înaltul stâncilor, n-am pândit apariția vreunei corăbii! În tot timpul șederii noastre aici, numai două sau trei pânze au apărut în larg, dar pentru a dispărea imediat! Doi ani și jumătate au trecut astfel. Nu mai speram, dar nici nu deznădăjduisem încă.

În sfârșit, ieri, mă urcasem pe cea mai înaltă culme din insulă, când am zărit un fum subțire spre apus. El se mărea. În curând am putut vedea un vas. Părea că se îndreaptă spre noi. Dar nu va evita oare acest loc, care nu-i oferea nici o oprire potrivită?

Ah! Ce zi de chinuri, cum oare nu mi s-a rupt inima în piept? Tovarășii mei aprinseră un foc pe unul dintre vârfurile Mariei-Tereza. Veni noaptea, dar iahtul nu făcea nici un semn de recunoaștere. Totuși, mântuirea era aici!

Nu am mai ezitat. Bezna creștea. Corabia putea să ocolească insula în timpul nopții. Speranța îmi înzecea forțele. M-am aruncat în valuri cu o putere supraomenească! Mă apropiam de iaht și numai treizeci de metri mă mai despărteau de el când schimbă direcția. Atunci am scos acele strigăte disperate, auzite numai de copiii mei și care nu erau o iluzie.

Apoi, am revenit la țărm, istovit, sfârșit de emoție și de oboseală. Mateloții mei m-au găsit pe jumătate mort. Această ultimă noapte fu îngrozitoare. Ne credeam părăsiți pentru totdeauna, când făcându-se ziuă, am zărit iahtul, care plutea încet. Barca fu coborâtă... Eram salvați! Divină bunătate a cerului! Copiii mei, scumpii mei copii erau aici și îmi întindeau brațele!

Istorisirea lui Grant se termină în mijlocul sărutărilor și îmbrățișărilor lui Robert și Mary. Numai

atunci află căpitanul că își datora salvarea acestui document, care putea trece drept indescifrabil, care, opt zile după naufragiu, fusese închis într-o sticlă și încredințat valurilor.

Dar ce își spunea Paganel, în timpul povestirii căpitanului? Bravul geograf își suceea creierul pentru a mia oară, din pricina documentului! Revizua cele trei interpretări succesive, false toate trei! Cum, această insulă Maria-Tereza era indicată pe hărțile roase de apă? Paganel nu a mai putut răbda și strângând mâna lui Harry Grant zise:

— Căpitane, îmi vei spune în sfârșit ce conține indescifrabilul dumitale document?

La această întrebare a geografului, curiozitatea fu generală, căci enigma se lămură în sfârșit!

— Ei bine, căpitane, îți amintești termenii preciși ai documentului?

— Exact, răspunse Harry Grant, și n-a trecut o zi, fără ca memoria mea să nu-mi fi amintit aceste cuvinte, de care se lega ultima noastră speranță.

— Care sunt? întrebă Glenarvan.

— Sunt gata să vă satisfac, răspunse Harry Grant, dar trebuie să știți, că pentru a mări șansele de scăpare, am închis în sticlă trei documente, scrise în trei limbi. Pe care vreți să-l cunoașteți?

— Nu sunt identice? întrebă Paganel.

— Ba da.

— Ei bine, spune-ne documentul francez, reluă Glenarvan; a fost cel mai cruțat de valuri și a servit ca bază interpretării noastre.

— *Milord*, iată-l, cuvânt cu cuvânt:

„La 27 iulie 1862, corabia *Britannia*, din Glasgow, s-a pierdut la 1500 de leghe de Patagonia, în emisfera australă. Duși la țarm, doi mateloți și căpitanul Grant au ajuns în insula Tabor...”

— Cum? făcu Paganel.

— „Aici”, reluă Harry Grant, „fiind continuu pradă unor crude chinuri, au aruncat acest document la 153° longitudine și 37°11' latitudine. Veniți-le în ajutor, sau sunt pierduți.”

La numele de Tabor, Paganel sări în sus; apoi nemaiputându-se reține, strigă:

— Cum, insula Tabor! Dar aceasta e Maria-Tereza!

— Fără îndoială, domnule Paganel, răspunse Harry Grant, Maria Tereza pe hărțile engleze și germane, dar Tabor pe hărțile franceze!

În această clipă un formidabil pumn atinse umărul lui Paganel, care se îndoi sub lovitură. Adevărul ne silește să spunem că el a fost dat de maior, care pentru prima oară a lăsat la o parte gravele lui principii de bună-cuviință.

— Geograf? zise Mac Nabbs, cu tonul celui mai adânc dispreț.

Dar Paganel nici nu simțise lovitura maiorului. Ce era aceasta pe lângă lovitura geografică, care-l copleșea!

Așadar, după cum află de la căpitanul Grant, se apropiase cu încetul de adevăr! El descifrase aproape în întregime documentul indescifrabil! Rând pe rând, numele Patagoniei, Australiei, Noii Zeelande îi apăruseră cu o siguranță absolută, drept locul naufragiului. *Contin*, mai întâi *continent*, își căpătase cu încetul adevărata semnificație de *continuu*. *Indi* însemnase pe rând *indieni*, *indigeni*, apoi în sfârșit *indigență*, adevăratul său sens. Singur, cuvântul șters *abor*, înșelase iscusința geografului! Paganel îl luase drept radicalul verbului a *aborda*, când de fapt era un nume propriu, numele francez al insulei Tabor, al insulei care servea de refugiu naufragiaților de pe *Britannia*! Eroare greu de evitat, totuși, fiindcă, planisferele engleze de pe *Duncan* dădeau acestei insule numele de Maria Tereza.

— Nu contează! strigă Paganel, smulgându-și părul, nu trebuia să uit această dublă numire! E o greșeală de neiertat, o eroare nevrednică de un secretar al Societății de geografie! Sunt dezonorat!

— Dar, domnule Paganel, zise lady Helena, potoliți-vă durerea!

— Nu, doamnă, nu! Nu sunt decât un măgar!

— Și nici măcar un măgar savant! răspunse maiorul în chip de consolare.

Când masa a fost terminată, Harry Grant își puse în ordine toate lucrurile din casă. Nu luă nimic, voind ca vinovatul să moștenească totul.

Se întoarseră la bord. Glenarvan voia să plece chiar în aceeași zi și dădu ordinul ca Ayrton să fie debarcat. Ayrton a fost adus pe duneță și se găsi în prezența lui Harry Grant.

— Eu sunt, Ayrton, zise Grant.

— Dumneata ești, căpitane, răspunse Ayrton fără să arate cel mai mic semn de mirare că regăsește pe Harry Grant. Ei bine, nu-mi pare rău că vă revăd sănătos.

- Mi se pare, Ayrton, că am făcut rău debarcându-te într-un ținut locuit.
- Așa se pare, căpitane.
- Mă vei înlocui pe această insulă pustie. Să dea Dumnezeu să te pocăiești aici!
- Așa să fie! răspunse liniștit Ayrton.

Apoi Glenarvan, adresându-se caporalului, îi zise:

- Persiști, Ayrton, în hotărârea de a te lăsa aici părăsit?
- Da, *milord*!
- Îți place insula Tabor?
- Foarte mult.

— Acum, ascultă ultimele mele cuvinte. Aici vei fi departe de orice țară și fără nici o comunicare cu semenii dumitale. Minunile sunt rare și nu vei putea fugi din această insulă. Vei fi singur, sub privirea lui Dumnezeu, care citește în cea mai adâncă inimă, dar nu vei fi nici pierdut, nici ignorat, cum fu căpitanul Grant. Oricât de nevrednic vei fi în amintirea oamenilor, ei își vor aduce aminte de dumneata. Știu unde ești, Ayrton, știu unde să te găsesc și nu te voi uita.

— Domnul să vă țină! răspunse simplu Ayrton! Acestea au fost ultimele cuvinte schimbate între lord Glenarvan și Ayrton. Barca era gata. Ayrton coborî în ea. John Mangles poruncise mai înainte să se transporte pe insulă câteva lăzi cu merinde conservate, veșminte, unelte și o provizie de praf de pușcă și de gloanțe. Caporalul putea să se pocăiască prin muncă; nimic nu-i lipsea, nici chiar cărți, și între altele, Biblia atât de scumpă inimilor engleze.

Ora despărțirii venise. Echipajul și călătorii erau la bord. Toți își simțeau sufletul întristat. Mary și lady Helena nu-și putură ascunde emoția.

- E absolută nevoie? întrebă tânăra femeie pe soțul ei, trebuie ca acest nenorocit să fie părăsit?
- Trebuie, Helena, răspunse Glenarvan. Aceasta e pocăința.

În această clipă, barca comandată de John Mangles atinse țărmul. Ayrton, în picioare, mereu nepăsător, își scoase pălăria și salută foarte grav. Glenarvan se descoperi, și cu el tot echipajul cum se face înaintea unui om care trebuie să moară.

Ayrton ajunsese la țărm, sări pe nisip, și barca se întoarse la bord. Erau ora patru la amiază, și de pe dunetă pasagerii au putut vedea pe Ayrton, cu brațele încrucișate, nemișcat ca o statuie, privind corabia.

- Pornim, *milord*? întrebă John Mangles.
- Da, John, răspunse Glenarvan, mai emoționat decât ar fi vrut să pară.
- *Go ahead*! strigă John mecanicului.

Aburul șuieră în tuburi, elicea izbi valurile și la ora opt seara ultimele culmi ale insulei Tabor dispărură în bezna nopții.

Capitolul XXII. Ultima pozna a lui Jacques Paganel

Duncan-ul, unsprezece zile după ce părăsise insula, la 18 martie, atinse coasta americană și a doua zi ancoră în golful Talcahuano.

Se reîntorcea aici după o călătorie de cinci luni, în timpul căreia, urmând riguros a treizeci și șaptea paralelă, făcuse înconjurul lumii. Călătorii acestei memorabile expediții, fără precedent în anele lui *Traveller's Club*, străbătuseră Chile, Pampasul, Argentina, Atlanticul, Insulele Tristan d'Acunha, Oceanul Indian, Insulele Amsterdam, Australia, Noua Zeelandă, Insula Tabor și Pacificul. Sforțările nu fuseseră zadarnice și ei repatriau pe naufragiații

Britanniei.

Nici unul dintre acești bravi scoțieni plecați nu era lipsă, toți se întorceau în bătrâna lor Scoție și această expediție amintea bătălia „fără lacrimi” din istoria antică.

Duncan-ul, reparațiile fiind terminate, plutea pe lângă coastele Patagoniei și ocoli Capul Horn, pornind de-a curmezișul Atlanticului.

Nici o călătorie nu fu mai fericită. Iahtul ducea cu el o adevărată încărcătură de bucurie și fericire. Nimic nu se mai tănuia la bord, nici măcar sentimentele lui John Mangles pentru Mary Grant.

Ba da, totuși Mac Nabbs era intrigat de un mister. Pentru ce Paganel rămânea învăluit în hainele sale și își ascundea nasul sub un fular? Maiorul ardea să cunoască motivul acestei ciudate manii. Dar, trebuie să spunem că totuși, cu toate întrebările, aluziile, bănuielile lui Mac Nabbs, Paganel nu aruncă deloc cojoacele de pe el.

Nu, nici chiar când *Duncan-ul* trecu ecuatorul și când încheieturile punții pocneau sub o căldură de cincizeci de grade.

— E așa de distrat; încât se crede la Petersburg, zicea maiorul, văzând pe geograf învăluit cu marea lui șubă ca și cum mercurul ar fi înghețat în termometru.

În sfârșit, la 9 mai, cincizeci și trei de zile după ce părăsise Talcahuano, John Mangles zări farul Capului Clear. Iahtul intră în Canalul Sfântul George, străbătu Marea Irlandei și la 10 mai intră în Golful Clyde. La ora unsprezece ancoră la Dumbarton. La ora două noaptea, călătorii intrau în Malcolm-Castle, în uralele highlander-ilor.

Era deci scris că Harry Grant și tovarășii săi vor fi salvați, că John Mangles se va căsători cu Mary Grant, în vechea catedrală din Saint-Mungo, unde reverendul Paxton, după ce se rugase înainte cu nouă luni pentru salvarea tatălui, binecuvânta unirea fiicei sale, cu salvatorul său! Era scris că Robert va fi marinar ca Harry Grant, ca John Mangles și că va relua împreună cu ei marile proiecte ale căpitanului, sub înalta protecție a lordului Glenarvan. Dar era de asemenea scris că Jacques Paganel nu va muri burlac? Se poate.

Într-adevăr, savantul geograf, după eroicele sale cercetări, nu putea să scape celebrității. Poznele sale făcuseră mult ă vâlvă în lumea mare scoțiană. Se băteau pentru el și nu prididea să răspundă atențiilor al cărui obiect era.

Și atunci, o amabilă domnișoară de treizeci de ani, verișoara onorabilului Mac Nabbs, puțin excentrică și ea, dar bună și încântătoare încă, se îndrăgosti de ciudățeniile geografului și îi oferă mâna ei, unde se afla și un milion de lire; dar nu vorbi de asta.

Paganel era departe de a fi nesimțitor la sentimentele arătate de miss Arabella; totuși nu îndrăznea să se pronunțe. Acela care mijloci a fost maiorul. El zise chiar lui Paganel, că unirea era „ultima poznă” pe care ar putea să și-o permită.

Mare încurcătură pentru Paganel, care dintr-o ciudată manie, nu se putea hotărî să spună cuvântul mult-așteptat.

— Oare miss Arabella nu vă place? îl întreba neîncetat Mac Nabbs.

— Ah, maiorule, e încântătoare! strigă Paganel, și dacă vrei să-ți spun totul, mi-ar fi plăcut mai mult, dacă era mai puțin frumoasă! Aș vrea să aibă un defect.

— Fii liniștit, răspunse maiorul, are ea multe. Femeia cea mai perfectă își are totdeauna defectul ei. Așadar, Paganel, s-a hotărât?

— Nu îndrăznesc, relua Paganel.

— Ia spune, prietenul meu savant, pentru ce eziți?

— Sunt nedemn de miss Arabella, răspundea mereu geograful. Și nu voia să audă de nimic.

În sfârșit, într-o zi nemaiaivând încotro, mărturisă și încredință maiorului o taină, o particularitate care ușura semnalmentul său, dacă vreodată ar fi fost urmărit de poliție.

— Fleacuri, zise maiorul.

— E așa cum îți zic, replică Paganel.

— Ce are a face?

— Crezi?

— Dimpotrivă, cu aceasta nu ești decât și mai ciudat. Ea se adaugă meritelor dumitale și face din dumneata omul fără pereche visat de Arabella!

Și maiorul, păstrând o imperturbabilă seriozitate, lăsă pe Paganel în prada celor mai chinuitoare îngrijorări.

O scurtă convorbire a avut loc între Mac Nabbs și Arabella. Cincisprezece zile mai târziu, se celebra cu mare pompă o căsătorie în capela castelului Malcolm. Paganel era măreț, dar ermetic încheiat și miss Arabella splendidă.

Și acest secret al geografului ar fi rămas pentru totdeauna înmormântat în adâncimile necunoscutului, dacă maiorul n-ar fi vorbit de el lui Glenarvan, care nu-l ascunse lady-ei Helena, iar aceasta doamnei Mary Mangles. În scurt timp, ajunse la urechile doamnei Olbinett și se împrăștie.

Jacques Paganel, în timpul celor trei zile de captivitate la maori, fusese tatuat, dar tatuat din creștet până în tălpi și el purta pe piept imaginea unui kiwi sfânt, cu aripile desfășurate, care îi mușca inima.

Aceasta a fost singura pățanie din cursul mării lui călătorii, de care Paganel nu se mângâie niciodată și pe care n-o ierta Noii Zeelande; tot din această pricină, cu toate chemările și cu toată

părerea lui de rău, nu se mai întoarse în Franța. Îi fu teamă să nu expună, prin persoana sa, întreaga Societate geografică glumelor caricaturiștilor, readucându-i un secretar de curând tatuat.

Întoarcerea căpitanului în Scoția a fost salutăată ca un eveniment național și Harry Grant deveni omul cel mai popular al bătrânei Caledonii. Fiul său Robert, s-a făcut marinar ca și el, marinar ca și căpitanul John și sub auspiciile lordului Glenarvan, el a reluat proiectul de a întemeia o colonie scoțiană în apele Pacificului.

SFÂRȘIT